ROMANUL SECOLULUI XX

GONZALO TORRENTE BALLESTER

bucurii și umbre

**

UNIVERS

GONZALO TORRENTE BALLESTER

Traducere de
MIRUNA IONESCU

Bucurii și umbre

II. Locul unde se învolburează aerul

Editura
UNIVERS.
București, 1969

Gonzalo Torrente Ballester
LOS GOZOS Y LAS SOMBRAS

vol. II, *Donde da vuelta el aire*

(c) Gonzalo Torrente Ballester
(c) Alianza Editorial, S.A. Madrid, 1972, 1979

Toate drepturile asupra acestei versiuni sînt rezervate Editurii UNIVERS.

ISBN 973—34—0026—2

ISBN 973—34—0024—6

II.
Locul unde se învolburează aerul

Pentru Josefina

I

ÎNTÎMPLAREA CU STICLELE SPARTE A SURPRINS prin nepreväzutul ei — nimănui nu i-ar fi trecut vreodată prin minte că ar fi cu putinţă pentru Cayetano să se bage într-o asemenea încurcătură ; dar, în acelaşi timp, natura însăşi a întîmplării, diversitatea momentelor ei şi consecinţele apărute au stîrnit printre toţi o confuzie şi o curiozitate firească de a cunoaşte desfăşurarea reală a faptelor. Cayetano a traversat Pueblanueva la miezul nopţii, în automobil, şi a ieşit spre sud, către şoseaua de Pontevedra. S-a întors spre şapte şi jumătate dimineaţa pe aceeaşi şosea, iar cineva care a reuşit să-l vadă pe drum a spus că maşina venea scoţînd fum şi scîntei. Apoi a făcut un duş, a luat micul dejun, şi la opt fix, la vuietul sirenei, se afla la poarta şantierului naval, cu pipa în gură, cu basca pe cap şi cu mîinile în buzunare, strălucitor ca şi cînd nimic nu s-ar fi petrecut. Apoi s-a îndreptat către şantier, să conducă lucrul, vorbind în engleză cu şeful de atelier.

Ziarul „El Eco de Noroeste" a sosit la zece. Cineva, în birou, a făcut pauză şi a citit titlurile, ca de obicei. Dar în acea dimineaţă, în loc să comenteze cu voce tare ştirile politice, i-a dat ziarul unui coleg, în taină, iar colegul a citit numai articolaşul intitulat „Există şi o boierime de stînga" : un articolaş cu litere mari şi negre şi cu subtitlul „Respingător spectacol dat într-o cafenea de un milionar socialist". „Crezi că-i vorba de el ?" „Ei, asta-i ! Cusut cu aţă albă." Au continuat să lucreze, dar ziarul a făcut înconjurul tuturor meselor din birou, iar comentariile s-au purtat pe şoptite. În dimineaţa aceea aşteptau cu nerăbdare pauza de amiază ca să iasă în stradă şi să-şi uşureze sufletul. Unii au intrat în tavernă, alţii au plecat în grup, iar şeful contabilităţii, Martínez Coulo, un bun slujbaş,

deşi un încornorat resemnat — poate că un lucru decurgea din celălalt, sau invers — s-a dus la Casino să vadă dacă l-o întreba cineva ceva. Nu se ducea acolo niciodată, pentru că obişnuiau să-l ia peste picior : dar situaţia cu totul deosebită îngăduia excepţia. Nimeni nu s-a mirat văzîndu-l intrînd : mai degrabă l-au considerat ca pe ceva firesc, chiar necesar, şi de îndată s-au năpustit asupra lui, sufocîndu-l cu întrebările. Dar Martínez Couto nu ştia nimic. În realitate, venea doar să comenteze.

De teamă ca nu cumva Cayetano să-i prindă cu vorba-n gură, şi-au pus pază la uşă, înlocuind-o cu discreţie la fiecare sfert de oră, ca să anunţe cînd l-or vedea apărînd în capătul străzii : dar n-a apărut. Către douăsprezece şi jumătate a sosit don Lino, iar puţin mai tîrziu, farmacistul. Pînă atunci se ajunsese la concluzia că spargerea a o sută cincizeci de sticle într-o cafenea era o mare bravură, dar cu toţii considerau ştirea insuficientă. Aveau poftă să afle amănunte şi, mai ales, nuanţe. Don Lino s-a opus să confere întîmplării orice fel de caracter de excepţie. După părerea lui, era vorba de o manevră politică a ziarului „El Eco del Noroeste", un pamflet repugnant al dreptei, care, fără îndoială, exagera adevărul, absolut neimportant, folosind incidentul, spargerea unei singure sticle, ca să-l discrediteze pe Cayetano în faţa clasei muncitoare. Don Baldomero, în schimb, fără să ştie de ce, înclina să creadă că spargerea sticlelor, la cifra dată de „El Eco...", ar fi putut constitui o diversiune a lui Cayetano, şi cum don Lino îl hăituia cerîndu-i să spună care era fundamentul raţional al convingerii sale, farmacistul a trebuit să-şi declare credinţa absolută în afirmaţiile din „El Eco del Noroeste", care era scos sub cenzură episcopală aproape directă, şi ar fi putut să exagereze în adjective, dar îi era cu neputinţă să mintă, falsificînd natura faptelor şi, mai ales, exagerînd în privinţa sticlelor sparte. Teza lui don Lino şi-a găsit puţini adepţi : nici unul cea a farmacistului. La ora mesei încă nu ajunseseră la un acord. Problema rămînea nerezolvată. Discuţia a fost amînată pentru după-amiază, la cafea.

A venit lume mai multă ca niciodată. Băiatul care făcea comisioane se ocupa cu agăţarea unor ghirlande de hîrtie

pe pereți, pentru balul care se pregătea, și a terminat mult mai repede decît credea, pentru că l-au ajutat cu toții. Judecătorul aranja cărțile de joc : doctorul construia cu fisele de domino castele efemere. Don Lino îi pisălogea cu teza lui, iar farmacistul cu a sa : dar nimeni nu juca. A sosit Carreira, stăpînul cinematografului, cu o groază de fotografii în care Jean Harlow, sumar îmbrăcată, apărea în poziții și atitudini seducătoare : au trecut-o din mînă-n mînă, fără să se iște obișnuitul entuziasm — excepție făcînd, pentru orice eventualitate, exclamația cu totul admirativă a lui don Baldomero. De-ndată s-a revenit la temă : pînă cînd cel care stătea de pază a intrat în fugă, anunțîndu-l pe Cayetano care urca deja strada spre Cazinou. S-au improvizat partidele, ca totul să pară normal. Doar don Baldomero a rămas în balansoarul lui, arțăgos, alături de Carreira, care insista în a da mai multă importanță picioarelor lui Jean Harlow, chiar și numai pentru faptul că numărul persoanelor interesate de ele întrecea cu mult pe al celor care se ocupau de chefurile lui Cayetano ; și pentru că Jean Harlow aparținea întregii lumi, pe cînd Cayetano era doar proprietatea Pueblanuevei. Stăpînul a intrat liniștit, l-a întrebat pe băiat de ce atîrna ghirlandele, a lăsat basca și impermeabilul în cuier și a cerut o cafea. Cei prezenți l-au salutat ca de obicei și dacă n-ar fi intervenit don Baldomero, totul ar fi rămas în suspensie. Dar don Baldomero nu s-a putut abține și a pus în discuție știrea din „El Eco", iar don Lino, din ordinul lui Cayetano, a trebuit s-o citească, cu voce tare, turuind tremurător ; la fiecare insultă își ridica privirea și-i cerea scuze lui Cayetano, care surîdea. Cayetano nu s-a enervat. A cerut legătura telefonică și a vorbit cu președintele băncii care susținea economic „El Eco". I-a vorbit cu tu ; i-a vorbit cu mîndrie și siguranță. Pe scurt : l-a amenințat că-și retrage fondurile de la bancă și că o să negocieze cu altă bancă, dacă „El Eco" nu completa știrea, informîndu-i pe cititorii săi că „milionarul socialist, după aventura cu sticlele, și-a petrecut noaptea cu două femei, pe care le-a lăsat cu totul satisfăcute". În acel moment, don Baldomero a încetat să mai surîdă, și pe figura lui a apărut o grimasă de admirație. Cei prezenți au spus cu toții același lucru, cu voce mai mult sau mai puțin înceată :

— Ce tip !

Indiscutabil, cu cea de-a doua parte, isprava devenea mult mai completă, iar Cayetano a rotunjit-o, asigurîndu-i că se întorsese acasă cu o medie de optzeci pe oră, că pe linia dreaptă de la Caldas atinsese o sută douăzeci şi că nici o clipă nu-şi pierduse reflexele. Cineva a rîs... şi a trebuit să se măsoare în puterea mîinii cu Cayetano, dispus să se lupte cu toţi. Nimeni n-a acceptat provocarea.

Dar aventura nu devenise mai clară pentru că faptele prinseseră rotunjime. Ieşind împreună din Cazinou, farmacistul şi învăţătorul şi-au expus punctele de vedere, care coincideau numai în a recunoaşte existenţa unui mister — pentru învăţător, nici măcar atît, ci doar un ultim fapt necunoscut. Don Lino nu vroia să accepte că un Cayetano, responsabil din punct de vedere politic, şi-ar fi putut juca reputaţia cu un gest de domnişor : „După părerea mea, spunea el, aparenţele nu sînt suficiente. Judecata mea cere să se facă lumină în ceea ce pare misterios, pentru că misterul nu există, nu este altceva decît rezultatul necunoaşterii cauzelor care au produs efectele". Punctul de vedere al lui don Baldomero revela nu numai resemnarea sa raţională în faţa misterului ca entitate superioară a judecăţii, ci şi convingerea că anume forme ale prostiei se datorau unor cauze misterioase, care n-ar putea fi niciodată elucidate ; dar a fost precaut în a afirma că întreaga aventură a lui Cayetano i se părea o tîmpenie, şi că anume părţi ale ei îi deşteptau o admiraţie neplăcută şi nedorită, dar neîndoielnică : „pentru că, dragă prietene, de cîţi ani, dumneata şi cu mine, nu mai sîntem în stare să mulţumim două femei ?". Cînd s-au despărţit, farmacistul s-a îndreptat către conacul din Penedo. A trebuit să se oprească în două cîrciumi şi să bea două pahare cu vin : dar, în sfîrşit, a ajuns. În tindă, Paquito *Ceasornicarul* l-a păcălit şi i-a cerut o ţigară.

Carlos se afla în încăperea din turn, citind sau poate dormitînd. A ascultat povestirea cu atenţie ; a pus unele întrebări şi a cerut unele precizări. Apoi a spus că aventura cu sticlele nu era altceva decît rezultatul convorbirii pe care, noaptea trecută, o avusese chiar aici cu Cayetano : ceva asemănător unui răspuns public la o provocare făcută în particular. Atunci don Baldomero a fost cel care

a întrebat, iar Carlos a trebuit să-i redea discuţia cu toate amănuntele ei, povestindu-i şi cum se terminase. Sub noua lumină, şi cu explicaţia medicală dată de Carlos, isprava şi-a pierdut întregul mister, dar asta n-a făcut ca lui don Baldomero să-i scadă admiraţia pentru Cayetano, ci mai degrabă a sporit-o cu un plus de teamă, pentru că don Baldomero credea, împotriva părerii lui Carlos, că acela nu era decît începutul şi că în curînd cei din Pueblanueva vor asista la o întreagă serie de isprăvi asemănătoare, echivalente sau, pur şi simplu, extraordinare : că vor fi martorii unei demonstraţii de putere cărora mulţi — cine, domnule ? — îi vor cădea victimă. Argumentele lui Carlos, care credea terminată aventura şi lichidate consecinţele sfidării, nu i se păreau valabile farmacistului. „Îl cunosc de multă vreme, don Carlos ! L-am văzut născîndu-se, l-am văzut crescînd şi ştiu cum îi e felul !"

— Eu, în schimb, pot spune că de-abia dacă-l cunosc de vreo două luni ; nu-i mult, dar vă asigur că-i cunosc sufletul pe de-a-ntregul, şi că pot prevedea cu o eroare minimă ceea ce va face şi ceea ce nu va mai face. Mergeţi liniştit, că totul s-a sfîrşit.

Pe drumul de întoarcere spre Pueblanueva, farmacistului îi pieriseră din imaginaţie şi din memorie toate elementele întîmplării, rămînînd doar unul singur, compus mai mult din nedumeriri decît din certitudini, cea de-a doua parte a istoriei. Cayetano spusese : „Am petrecut noaptea cu două femei, Cutare şi Cutare, care cîntă la cafeneaua Brasil, şi le-am lăsat mulţumite". Şi asta nu pentru că don Baldomero s-ar fi îndoit că ar fi fost adevărat, ci pentru că îl atrăgeau amănuntele, subjugîndu-l. De mai multe ori de-a lungul acelei după-amiezi şi noaptea, înainte de a adormi, a încercat să reconstituie faptele, dar imaginaţia sa s-a dovedit un instrument insuficient în materie de pornografie ; simţea cu toată claritatea că închipuirea îi era limitată de propria sa experienţă, incapabilă să facă saltul într-o experienţă străină, pentru că el, de-a lungul întregii lui vieţi, nu mulţumise mai mult de o singură femeie, chiar dacă a făcut-o cu multă conştiinciozi-

tate. Aproape în vis, s-a decis să plece la Vigo în ziua următoare. Gîndul călătoriei l-a făcut să se trezească la fiecare jumătate de oră ; gîndul călătoriei şi tusea continuă a soţiei sale, căreia i-a recomandat o vizită la doctor. „Mîine merg la Vigo pentru unele cumpărături. Dacă vrei, trecem prin Santiago, sau te iau la întoarcere." Dar doña Lucía prefera să meargă singură.

A luat primul autobuz : şi-a petrecut dimineaţa în vizite de afaceri şi, imediat după prînz, s-a dus la cafeneaua „Brazilia" şi a ocupat o masă din primul rînd. Cafeneaua era plină de flăcăiandri, iar pe scenă se mişca o femeie, Nuria, *Catalana,* o lepădătură subţirică şi plăpîndă, cu o faţă neruşinată, dar drăguţă, care cînta cu aerul cel mai inocent din lume cuplete fără perdea. Într-unul din numere ieşea îmbrăcată într-un fel de pijama argintie, ca solzii peştelui, cu pantaloni scurticei, lăsînd pulpele descoperite, şi cînta un refren pe care publicul îl relua în cor ;

„Şi ce-o să fie, după
ce-o să mă bag în pat
cu pantaloni pe mine ?
Oare o să mi-i rupă
bărbatul supărat ?
Nu vreţi să-mi daţi un sfat ?
Că, poate-i mult mai bine,
şi chiar şi mai frumos,
să n-aştept pînă vine
şi să mi-i dau eu jos..."

Se isca o gîlceavă de mii de draci. Fiecare client dădea sfatul lui personal, iar don Baldomero, într-un extaz de desfrîu, fu gata să-l dea pe al său. L-a oprit numai o îndepărtată conştiinţă a respectabilităţii. A ieşit apoi Nina de Meris, care cînta tangouri. Publicul, pe care-l întărîtase Nuria, devenea acum sentimental, şi continua să cînte :

„Lumii de nimic nu-i pasă,
hopa, hop !
dacă rămîi fără casă.

Chiar de-i spui de ce te doare,
şi-ţi dai viaţa, niciodată,
fiindcă lumea e ingrată,
nu-ţi face nici o favoare.“

În ordine. Don Baldomero s-a smuls din psihoza colectivă pentru că a prins-o din zbor pe Nuria, a invitat-o la masă şi şi-a cheltuit cu ea cîţiva poli, plătind tot ce a cerut : două sau trei pahare de Marie Brizard. Cînd cupletistei i s-a urcat băutura la cap, i-a fost uşor să scoată de la ea amănuntele de care avea nevoie. A rămas, totuşi, destul de confuz : aştepta să-şi hrănească nesaţul cu detalii calitative şi s-a găsit pus în faţa unei relatări în care predomina, copleşitoare, cantitatea acestora, de o mare monotonie. S-a gîndit că poate Nina de Meris, cealaltă protagonistă, ar fi fost mai sensibilă decît Nuria la unele amănunte. A aşteptat să se termine spectacolul. Le-a invitat la şampanie. Nina de Meris avea, mai degrabă, o idee de ansamblu, în care calitatea şi cantitatea se amestecau într-o impresie generală de exaltare, satisfacţie şi dezgust. „Închipuie-ţi tu cît de plictisită am rămas, încît, atunci cînd el a plecat, a trebuit să-mi fac de lucru cu asta, ca să dorm apoi liniştită.“ Don Baldomero nu a înţeles prea bine, dar nu a îndrăznit să ceară explicaţii. Şi cu toate că amintirea Lesbosului i-a trecut prin minte, a rezistat tentaţiei de a accepta efemera ei resurecţie într-un oraş industrial şi ploios.

Călătoria şi invitaţiile l-au costat două sute de pesete. Nina de Meris îi spusese că nu avea nimic de făcut de la cinci la şapte, şi că gîndul de a petrece după-amiaza singură o înspăimînta ; dar don Baldomero s-a făcut că nu pricepe invitaţia, de frică să nu-i ceară prea mulţi bani. A plecat la cinci şi un sfert ca să prindă, în ultima clipă, autobuzul de cinci şi jumătate. Maşina tocmai se pregătea de drum, cînd i-a venit ideea să cumpere „El Eco...“ L-a decepţionat. Organul dreptei, într-o notă foarte la vedere, pe prima pagină — cu chenar dublu —, îşi punea cenuşă-n cap şi învinuia un fals informator. „Adevărul faptic este că s-a spart o singură sticlă, şi aceasta ca rezultat al unui nevinovat pariu.“

Seara s-a dus la Cazinou. L-au întrebat unde fusese. A răspuns că la Vigo. L-au întrebat ce făcuse. A răspuns că pentru a petrece cîteva ore într-un șantan. De îndată a dispărut orice interes pentru partida în curs.

— Ce-a fost chestia cu sticlele ?

— Păi le-a cumpărat pe cele care se găseau pe raft, mai mult de o sută cincizeci, a trimis să fie puse de-o parte jumătate din ele și s-o lase pe cealaltă în rafturi. O fată de-a casei i le dădea, una cîte una ; alta dădea semnalul de tragere la fiecare zece secunde, după ceas. Atunci, cu sticla pe care i-o dădea spărgea una dintre cele ce rămăseseră în raft. Și așa pînă le-a spart pe toate.

Don Lino comentă :

— Incredibil.

— Tot incredibilul pe care-l doriți ; numai că patruzeci de persoane care se aflau acolo îl aplaudau, și chiar au existat unii care să parieze că va greși ținta cînd va obosi. Și nu a greșit nici una.

— Continui să judec faptul cu neputință. Și, mai ales, inutil.

— Dragul meu don Lino, nu ai dumneata idee cum se schimbă lumea cînd intri într-o grotă din astea. Imaginați-vă una de vreo douăzeci și cinci de ani, subțire și plăpîndă și fără pic de rușine. Se aude pianul și ea iese pe jumătate goală și începe să cînte.

Sări către mijlocul salonului și își strînse jacheta la mijloc și pantalonii pînă la jumătatea piciorului. Începu să-și miște șoldurile și brațele și cîntă cu voce pițigăiată :

„Și ce-o să fie, după
ce-o să mă bag în pat..."

Au început să cînte-n cor :

— Să vedem, să vedem !

Imită mișcările Nuriei și termină cupletul.

— Și cincizeci de indivizi strigînd și spunîndu-i să-și dea jos pantalonii ; și ea prefăcîndu-se ca și cînd i-ar scoate, dar fără să ajungă să-i scoată ; și iar jos, și iar sus, și coborîndu-i își arăta buricul, și ridicîndu-i se întorcea și-i trăgea în sus, ca să vedem locul de unde încep coapsele. Și tot așa, uite-o-nu-i, pe-o parte și pe alta, legănîn-

du-şi sînii şi mişcîndu-se din tot trupul, ca şi cînd s-ar fi aflat în pat cu bărbatul ei !

Închise ochii.

— Totul pentru o sută şaptezeci şi cinci.

— Dumneata pari să fii plătit de popi ca să faci propagandă spectacolelor deocheate, a spus don Lino.

— Popii nu se bagă în asta.

— Dar n-o să-mi spui dumneata că nu apără prostituţia.

— Prostituţia se apără singură.

S-a amestecat judecătorul.

— Acum nu-i vorba de asta, ci de şantan.

Don Baldomero rămăsese în mijlocul corului, cu jacheta şi pantalonii suflecaţi. Făcu cu ochiul.

— Mai era alt număr în care fata ieşea în cămaşă de noapte şi spunea că şi-a pierdut o cheie şi că hai să vedem dacă cineva dintre cei prezenţi i-o împrumuta pe a lui.

— Trebuie să fi fost o groază de voluntari.

— Toţi.

— Şi dumneata ?

Don Baldomero şi-a aranjat costumul.

— Cînd ai deja păr alb, ştii că anumite lucruri nu se pot face acolo unde e locul flăcăiandrilor.

— Dar dumneata ai fi făcut-o cu plăcere.

— Păi !

— N-ar fi rău să aranjăm aici o cafenea din astea — îşi dădu cu părerea Carreira. O sută şaptezeci şi cinci poate cheltui oricine.

— Şi ai vorbit cu fetele ? întrebă cineva.

— Aş fi făcut-o, dar ca să scoţi ceva de la ele, ar fi trebuit să cheltuieşti ceva parale, iar adevărul e că eu nu prea eram dispus. O sticlă de şampanie o vînd pe cincizeci, şi exact asta cer artistele, cînd acceptă să le tratezi.

— Aşa că n-avem decît să credem în ce a spus Cayetano.

Au fost unii dispuşi să creadă ; alţii s-au resemnat cu neîncrederea sau cu îndoiala. Don Baldomero n-a făcut decît să asculte. Nu îndrăznea să revele confidenţele Ninei de Meris, dar avea nevoie să le povestească cuiva. Era prea tîrziu ca să urce la conacul din Penedo. A lăsat-o

pentru a doua zi și a plecat acasă. Doña Lucía se culcase și părea că doarme. Din cînd în cînd, tușea cîte puțin. Don Baldomero nu putu evita comparația dintre corpul inert al soției sale și cel al Nuriei *Catalana*.

A lăsat vorbă în casa doñei Mariana dacă don Carlos ar vrea să bea o cafea cu el, în farmacie.

Era o după-amiază uscată, cu vînt rece și nori negri care se pierdeau cu repeziciune, dincolo de munți. Pescărușii țipau deasupra valurilor, iar algele verzui loveau parapetul digului.

Doña Lucía spuse că timpul rău o să continue și că balul de la Cazinou n-o să aibă strălucire.

— Dar ce, te gîndești să mergi la bal ?

— Trebuie să am grijă de oițele mele.

— Mare lucru o să faci tu cu oițele tale și mult o să le mai porți de grijă cînd le-o înghesui vreunul. Ceea ce trebuia să faci era să mergi la doctor și să te bagi în pat.

— Vrei, deja, să mă alungi din viață ?

— Vreau să te îngrijești și să nu faci prostii. Nu trebuia să te fi ridicat din pat.

— Atunci află că vreau să merg la film.

— Și acolo ?

— Trebuie să știu dacă oițele mele pot să vadă filmul ăsta. Mi s-a spus că e foarte nepotrivit pentru ele.

— Îți spun eu dinainte că nu trebuie să-l vadă.

— Chiar și așa, eu trebuie să-l văd.

L-a îngrozit ideea de a intra cu ea în cinematograf, și l-a rugat pe Carlos să-i însoțească. Carlos era plictisit și morocănos. A spus că merge.

— Ce vi se întîmplă azi ? V-ați certat cu cineva ?

— Poate că e din cauza vremii.

— Nu mi-ați spus cum vi s-a părut povestea lui Cayetano.

— Ceea ce ați descoperit dumneavoastră ieri nu schimbă cu nimic punctul meu de vedere. A ajuns să se îndoiască de sine însuși, și a avut nevoie să se convingă de propria lui forță. O să ne lase liniștiți o vreme.

— Insist că vă înșelați.

Cînd doña Lucía a aflat că vor fi însoţiţi la cinematograf de Carlos, a improvizat o gustare. Don Baldomero a pretextat că are ceva de lucru în farmacie şi i-a lăsat singuri. Doñei Lucía i s-a luminat faţa.

— Trebuie să vă fac o confidenţă, don Carlos. Dimineaţa asta...

S-a ridicat, a controlat dacă uşa era închisă şi dacă servitoarea lucra la bucătărie.

Înainte de a se aşeza, îi spuse lui Carlos :

— Dumneavoastră sînteţi un cavaler...

El i-a răspuns cu un gest. A fost gata să-l ia de mînă, dar nu a îndrăznit. Nici să-l privească nu a cutezat. A lăsat capul în jos, ca şi cînd ar fi vrut să-şi ascundă faţa.

— În dimineaţa asta, Cayetano mi-a aţinut calea.

— Cum ?

— Este neîndoielnic că mă aştepta ! Nimeni nu l-a văzut vreodată, la ora nouă, pe şoseaua spre mînăstire. Ieşeam de la slujbă, ploua tare şi a trebuit să punem ceva pe noi... Atunci a trecut cu maşina şi s-a oprit.

A ridicat capul, cu o expresie exagerată de spaimă, şi l-a luat pe Carlos de un braţ.

— Fiţi atent. Eram toate împreună. Sînt unele frumoase, cum ştiţi şi dumneavoastră. Fete tinere, atractive. Inés Aldán e o adevărată frumuseţe şi, apoi, atît de distinsă ! Nu e precum grosolana aia de soră-sa... Ei bine, ne-a invitat să ne urcăm în maşină, şi a aranjat în aşa fel încît eu să stau lîngă el...

— Pare firesc. Este locul de onoare.

— Dar şi cel periculos. Din cauza asta am acceptat. Mi s-a făcut teamă că vreuna dintre oiţele mele ar putea sta cîteva minute alături de diavol.

A făcut o scurtă pauză.

— Pentru că este însuşi diavolul.

— În asta, cel puţin, sînteţi de acord cu soţul dumneavoastră.

— Am venit încet, sub pretextul că şoseaua e proastă, dar în realitate ca să lungim timpul.

— Şi ?

— Mi-a spus că mîine o să mă scoată la dans.

A dat o emfază tragică vorbelor şi a rămas privindu-l pe Carlos, fără să-i dea drumul de braţ.

•

— Mie. O sărmană femeie căsătorită şi bolnavă. Unei tuberculoase ! Pentru că eu, don Carlos, sînt tuberculoasă...

I s-au umplut ochii de lacrimi.

— Ce-o să se întîmple mîine la bal, don Carlos ?

— Păi Cayetano o să vă scoată la dans.

— Şi soţul meu ? Nu vă gîndiţi la ce-o să facă soţul meu ?

— Nimic, bănuiesc. Cel mult, să privească.

— Nimic ! Cît de puţin îl cunoaşteţi pe Baldomero ! Mă neglijează cu totul ; dar dacă încearcă să danseze cu mine Cayetano o să iasă scandal.

S-a decis, în sfîrşit, să-l prindă de mîini.

— Vă implor, Carlos. Opriţi-l pe bărbatul meu, evitaţi tragedia.

— Nu mă gîndeam să merg la bal.

— Mergeţi, vă rog ! Baldomero vă respectă foarte mult. Dacă dumneavoastră îi spuneţi că în ţările civilizate o doamnă poate dansa în mod onest cu un cavaler care nu e soţul ei, o să vă asculte. Chiar aţi putea, dacă aţi vrea...

Şovăi.

— ...aţi putea să mă scoateţi şi dumneavoastră la dans. Faceţi-o, vă implor ! În felul acesta n-o să atragă atenţia nimănui că apoi mă va lua Cayetano.

Îi dădu drumul mîinilor şi se îndepărtă puţin, fără să-l privească.

— ...în cazul în care îmi veţi face onoarea să dansaţi cu mine şi dacă boala mea nu vă repugnă...

A hohotit uşor. Carlos a asigurat-o că o să danseze cu ea.

Indiscutabil, faţa Jeanei Harlow avea ceva de pisică, de pisică în călduri ; dar Lucía nu vedea că asta ar constitui un motiv îndeajuns de serios ca ochii lui Carlos să nu se dezlipească de ecran. Altceva era cu bărbatul ei, pe care-l fascina chiar şi un par dacă avea fustă. Un par cu fustă. Totuşi, nu. Ea s-ar putea considera un par cu fustă şi de mult nu-l mai fascina pe bărbatu-său. Nu era altceva decît un fel de a spune. Bărbatului ei îi plăceau femeile plinuţe : îi plăcea, bineînţeles, Jean Harlow. Era de-ajuns să-l privească cu coada ochiului ; ochii îi ieşiseră din orbite şi îşi scotea în afară buza superioară, în timp ce-şi înfigea unghiile în braţul fotoliului. Sigur că-i făcea plăcere să se

autoînşele : braţul fotoliului e tare şi n-ar fi putut, în nici un fel, să se substituie lui Jean Harlow. Dar bărbaţii sînt visători. Merg la film gata să creadă că tot ce văd e adevărat...

Jean Harlow era măritată şi nu se înţelegea cu soţul. Voia să divorţeze. Vicleana ! Era dintre acelea care cred că dacă ceva s-a sfîrşit, e bun sfîrşit, şi aşa rămîne, ca şi cînd n-ar mai exista şi o morală ; şi după aia, iar de la început. Imediat s-a pus de partea soţului, dar totul n-a ţinut decît cîteva minute : pînă cînd Jean Harlow a intrat într-un salon de ceai foarte discret şi s-a aşezat lîngă un bărbat frumos şi viril, care se purta cu ea cu respect şi dragoste. Doña Lucía, împotriva propriei ei voinţe, începu să înţeleagă de ce Jean Harlow avea poftă să-şi schimbe bărbatul. Nu era bine, dar avea motivele ei... Tipul era frumos, avea o privire romantică şi se purta cu Jean Harlow cu multă tandreţe. Doña Lucía a fost impresionată. „Tandreţe ! Bărbaţii spanioli habar n-au de ea ! Nu se gîndesc la altceva decît la trup, pe cînd tu eşti mult mai mulţumită cu o mîngîiere decît cu plăcerea !“ Perechea a ieşit din salonul de ceai şi s-a urcat într-o maşină. Era noapte, iar străzile New York-ului străluceau. S-a produs o întrerupere în trafic, maşina s-a oprit şi, pac !, bărbatul a prins-o de talie pe Jean Harlow şi a sărutat-o pe gură. Dumnezeule, cu cîtă delicateţe ! Jean Harlow fusese luată pe neaşteptate ; şi doña Lucía de asemenea. Sărutul i-a biciuit nervii pînă în vîrful degetelor şi, dintr-o dată, se simţi invadată şi extaziată, simţi ca şi cînd corpul lui Jean Harlow, încă îmbrăţişată, încă înfiorată, ar fi ieşit de pe pînză, l-ar fi învăluit pe al său, ar fi pus stăpînire pe el şi l-ar fi luat cu ea, făcînd-o părtaşă la sărut, la îmbrăţişarea şi tandreţea amorezului. Începînd din momentul acela, doña Lucía a trăit înlăuntrul trupului lui Jean Harlow şi, puţin cîte puţin, a început să şi-l simtă ca pe al său, crescînd din plăcere, ca şi cînd noul trup ar fi fost o formă ce ar fi trebuit umplută, pînă cînd şoldurile şi sînii, braţele şi picioarele s-ar fi suprapus, pînă cînd cele două corpuri, odată rupt privilegiul misterios al sufletului lor, ar fi fost hrănite de acelaşi sînge şi le-ar fi dat viaţă aceeaşi sănătate. Îşi reveni în sine însăşi şi asistă la propria-i transformare, la propriul său extaz. Nu se afla acolo, între

soțul și prietenul soțului său, ci devenită lumină pe pînză. Ochii săi deschiși absorbeau imaginile care, înlăuntrul ei, se transformau în propria-i viață, iar lucrul ăsta o făcea să rîdă, să plîngă, să geamă sau să leșine de fericire. Își uită de ea însăși.

. . . . . .

— Să mergem, că s-a terminat ! a spus don Baldomero și a luat-o de braț.

— Nu mă atinge !

S-a ridicat brusc și a dat deoparte mîna soțului. A îndepărtat-o ca un copil care ar fi înlăturat cuțitul ce amenință suprafața netedă a unui balon colorat. Se simțea aparținînd unui trup plin și ostenit, și-i era teamă că ceva i l-ar putea smulge ca să o lase cu vechea sa ființă sfrijită și vlăguită.

A ieșit mai repede, ca să nu fie strînsă în mulțimea de pe coridor și scări. Pe stradă, a început să alerge spre casă.

— Nu mă simt bine, mă duc să mă culc. Te rog, nu mă trezi.

Patul era rece și umed. A cerut o sticlă cu apă caldă, și-a pus-o la picioare și a obținut, pentru noul său trup, un refugiu cald pe care l-a păstrat ca pe un tezaur. Gîndea că lui Cayetano i-ar plăcea să danseze cu acel corp pe care-l avea acum, și că ar privi-o chiar cu invidie. Și i-a părut rău că-l angajase pe Carlos. Dacă dansa înainte cu Carlos, se rupea vraja, și i-ar fi dăruit lui Cayetano doar bătrînul trup rebegit. N-o să danseze cu Carlos. N-o să danseze. Avea nevoie să păstreze acel sînge împrumutat care acum îi curgea prin vine și care părea că vrea să iasă din el. A tușit.

— E sigur că azi o să vină Rosario.

— Și ce vrei ? Să nu mă culc ?

— Să lași poarta întredeschisă și o lumină în vestibul.

— Pe mîine.

Paquito ieși, dar se întoarse îndată.

— Se-ntîmplă ceva ?

— O țigară. Nu stau prea bine cu tutunul.

Carlos i-a întins pachetul, dar Paquito a luat numai una.

— Ia mai multe.

— Nu, mulţumesc. Trebuie să mă obişnuiesc. Zilele astea sînt pus pe economii, şi nu mai cumpăr ţigări. Ştiţi de ce. Se apropie primăvara.

Surîse şi ieşi din nou. Merse apăsat pe coridor. Trînti cu zgomot uşa de la scară. Puţin mai tîrziu, se auzi cum o întredeschisese pe cea de la vestibul.

Lui Carlos i se năzărise că în noaptea aceea trebuia să vină Rosario. Nu ştia de ce, nici dacă era un presentiment. Aranjase o tavă cu cafea şi prăjituri şi aprinsese focul în şemineul din dormitor. Cînd a presupus că Paquito s-a retras, a ieşit din turn şi s-a dus să vadă dacă lemnele începuseră să ardă şi dacă încăperea se încălzea. Avea în mînă lampa aprinsă. A trebuit să facă iarăşi focul şi să-l aţîţe, pentru că lemnele erau umede. A trecut ceva timp pînă cînd flacăra să fie destul de mare şi sigură. Îl dureau genunchii şi spatele. S-a ridicat şi a aruncat o privire în jur. Într-adevăr, camera era într-o totală dezordine, era scorojită peste tot şi cu găuri în podea, prin care pătrundea aerul. Puse încă o cuvertură pe pat. Cearşafurile fiind reci, se gîndi că ar fi trebuit să aducă cîteva sticle cu apă ca să le încălzească, pentru că Rosario o să ajungă udă şi tremurînd de frig.

Era de neînţeles povestea cu Rosario. El era sărac, era de-ajuns să vezi numai casa în care trăia. Rosario s-ar înhăma la sărăcia lui pentru totdeauna. Într-una din zile ar trebui să-i facă un cadou, o rochie, o pelerină, nişte pantofi, iar astea costau bani, mult mai mult decît avea el. Cît despre ceva din aur, nici prin gînd nu trebuia să-i treacă (Rosario, plină de delicateţe, dăduse deoparte toate cadourile de la Cayetano). Femeile nu-s uşor de înţeles.

Ieşi din dormitor şi se întoarse în turn. Era trecut de zece. Va veni, cu siguranţă, de-ndată. Stinse lumina şi deschise obloanele de la fereastră. Ramura tisei lovea geamurile — ca de obicei. Trebuia să taie ramura aceea, atît de monotonă. De-abia dacă se ghicea Pueblanueva, dar se auzea plouînd. Casa lui Cayetano se afla în depărtare, unde întunericul se ilumina puţin cu strălucirea difuză a unor becuri electrice.

Dacă te gîndeai bine, cît de puţin însemna Cayetano ! Pentru că îl părăsise o femeie, lucru ce s-ar putea întîmpla oricui, provocase tot tărăboiul ăla de la cafenea. Şi

acuma, cu siguranță, se împăuna cu triumful, iar cînd ridica o mînă, își arăta brațul care aruncase șaptezeci și cinci de sticle contra altor șaptezeci și cinci, fără să-i scape vreuna. Dacă acum s-ar afla aici, așa cum se întîmplase cu cîteva seri înainte, i-ar analiza faptele, cu toate detaliile, le-ar mărunți, pînă cînd i-ar demonstra lui Cayetano că, pentru că făcuse așa ceva, era într-adevăr inferior, și că nu aceea era calea spre vindecare.

— Pentru că, în fond, e un nevrotic. Asta e clar ca lumina zilei.

Se simțea, într-un anume fel, puternic. A-l înțelege pe Cayetano era ca și cînd l-ar domina, poate chiar ca și cînd i-ar ține în mîinile lui libertatea. Dacă și-ar propune, i-ar putea ghici faptele, să se pună în gardă dacă ar fi fost necesar. În orice caz, le-ar putea imagina cu o mică marjă de imprevizibil. I se părea chiar că le-ar putea cuprinde dintr-o singură privire, fără să și-o propună cu dinadinsul, așa cum puteai învălui cu privirea întreaga proprietate de la fereastra de care te apropiai ca să iei puțin aer ; iar ceea ce vedea, nu-l făcea să se teamă.

Zece și jumătate. Străbătu casa în fugă. Șoarecii fugiră înspăimîntați. În salon era un frig înspăimîntător. Deschise obloanele și cercetă potecile grădinii, căută printre zgomote pe cel al grilajului metalic scîrțîind. În grădină, pomii se clătinau sub greutatea întunericului, iar ropotul ploii devenise puțin mai puternic.

Poate că părinții lui Rosario se duseseră tîrziu la culcare, sau frații, și ea trebuise să aștepte încă puțin pentru ca totul să se liniștească, să sară pe fereastră și să se năpustească peste semănături, ca o fantomă. Trebuia să-i mulțumească pentru sacrificiul de a veni singură, prin ploaie. Dar ar fi fost mai comod pentru ea să-i lase fereastra deschisă pentru ca el să intre, precum Cayetano. Deși poate că ei îi plăcea mai mult așa, din vreun motiv necunoscut.

Lovea podeaua cu picioarele înghețate, își sufla în palme. Grădina era o masă neagră și zgomotoasă, dar printre zgomotele ei nimic metalic nu se isca. A bătut de unsprezece la unul dintre ceasurile reparate de Paquito, și alte ceasuri repetară ora, mai aproape sau mai departe. Începu să se convingă de faptul că Rosario n-o să vină, că i se

întîmplase ceva, şi că ar fi putut foarte bine să se folosească de Paquito ca să aducă şi să ducă veşti şi să stabilească ora exactă, deşi în relaţiile lui cu Paquito nu fusese vorba să-l contracteze ca mijlocitor voluntar, ci, în cel mai rău caz, ca pe unul de neocolit şi amuzant, iar lucrurile nu se puteau schimba fără a risca să accepte, în faţa conştiinţei nebunului, să interpreteze rolul de înlocuitor al lui Cayetano. Plecă din salon, stinse luminile din camera din turn, intră în dormitor şi mai rămase o clipă în faţa căminului, care lumina şi încălzea aerul dimprejur. Din pat, continuă să privească dansul flăcărilor, treaz, simţind o durere pe care nu vroia s-o recunoască.

Cu toate astea, Rosario a sosit, după unsprezece ; i-a simţit paşii uşori pe coridor, cîteva lovituri în uşă. Rosario intră. Lăsă pelerina pe un scaun şi se aşeză pe marginea fotoliului.

— M-au bătut, spuse.

Şi-a descheiat bluza şi i-a arătat o vînătaie lîngă umăr.

— Iată. Şi spun c-or să mă alunge de acasă.

Carlos o trase spre el şi o îmbrăţişă.

— Vrei să rămîi la mine ?

— Asta vor şi ei, să plec.

— În regulă. O s-o duci mai bine.

— Iar ei or să rîdă de mine. Iar dumneavoastră o să fiţi luat drept unul care şi-a luat în pat una ca o supă reîncălzită.

— Ce vrei atunci ?

— Nimic, stăpîne. Acum, să fiu cu dumneavoastră. Dumneavoastră mă iubiţi.

Îl înlănţui pe Carlos cu putere, hohotind. Şi Carlos o strînse în braţe, iar ea gemu :

— Luaţi mîna. Şi acolo mă doare.

Avea numai două costume, amîndouă jerpelite. Nu se putea duce la bal cu astfel de haine. Şi l-a îmbrăcat, totuşi, pe cel mai bun, şi a coborît în Pueblanueva. Don Baldomero nu se afla în farmacie. Îi trimise vorbă doñei Lucía şi primi răspuns că poate urca.

Doña Lucía, în capot şi cu bigudiuri în păr, era palidă şi puţin absentă. I-a întins mîna lui Carlos, fără să se ridice. L-a întrebat dacă dorea cafea.

— Ceea ce aş vrea ar fi să mă priviţi cu atenţie. Credeţi că sînt îmbrăcat cît de cît bine, încît să pot merge la un bal?

Doña Lucía îl privi cu o strălucire veselă în ochi.

— Să vedem, întoarceţi-vă.

Carlos, rîzînd, se supuse şi făcu apoi un gest de interogaţie cu mîinile.

— Don Carlos, pentru numele lui Dumnezeu ! Nu aveţi alt costum ?

— E cel mai bun.

— Dumneavoastră sînteţi un domn, Carlos. Trebuie să vă îmbrăcaţi ca atare.

— De data asta n-am dat atenţie. Apoi, cred că nu haina îl face pe om. Aşa că, dacă credeţi că nu-i prea rău...

— Nu, Carlos, se poate ? Să nu mergeţi aşa la bal. Or să vă privească toţi cu multă milă.

— Credeţi ?

— Nu-i cunoaşteţi bine ! Puteţi merge, zi de zi, cum doriţi, dar într-o zi atît de importantă... Toată lumea-şi pune tot ce are mai bun.

— Asta am făcut şi eu.

— Nu trebuie să mergeţi aşa, don Carlos.

Făcu pe supăratul.

— Îmi pare rău.

— Oh ! Să nu credeţi că v-aţi fi distrat prea mult. Ştiţi cum sînt distracţiile pe aici, vulgare şi monotone. Pe lîngă ce veţi fi văzut pe unde aţi umblat în materie de baluri ! Şi mie-mi pare rău. Mă gîndisem la un vals... Dumneata, care ai fost la Viena, trebuie că-l dansezi foarte bine.

Carlos negă mişcîndu-şi capul dintr-o parte într-alta.

— Carlos, dacă aţi fi avut un costum închis la culoare, chiar dacă n-ar fi fost prea nou, m-aţi fi făcut fericită. Eu însămi vi l-aş fi călcat. Aşteptam valsul cu dumneata, un vals pe care toată viaţa am visat să-l dansez şi pe care, gata, n-o să-l mai dansez niciodată.

— Poate Cayetano... !

— Vă rog, fără nume ! Un asemenea om, atît de grosolan, poate dansa numai foxtrot.

— O să vină foarte bine îmbrăcat.

— Din cauza asta nu vreau ca dumneata să mergi cu costumul ăsta. Comparaţiile, înţelegi ? Şi zîmbetele. Dumneata nu trebuie să te umileşti. Dacă nu mergi la bal, va fi ca şi cînd i-ai dispreţui.

— Ştiţi foarte bine că dacă mergeam, o făceam doar pentru dumneavoastră.

— Mulţumesc ! Ştii cît îţi sînt de recunoscătoare şi cît îmi pare de rău. Va trebui să mă resemnez cu ceea ce se va întîmpla.

Făcu o pauză şi lăsă privirea în jos.

— Poate o să-l refuz pe Cayetano. Sînt bolnavă.

Îi întinse mîna lui Carlos, i-o întinse foarte sus şi cu palma întoarsă, aşa cum văzuse în unele filme : dar Carlos n-a făcut decît să i-o strîngă.

Îi surîse, îi auzi paşii îndepărtîndu-se şi zgomotul uşii. Atunci, fără să-şi dea seama, îşi pipăi trupul şi constată că-i rămăsese intact învelişul ireal. Închise ochii şi-şi văzu corpul ridicîndu-se, mişcîndu-se în ritmul unei muzici care-i venea din inimă, şi dansînd solitar, într-un salon enorm, cu o pardoseală perfect lustruită, un vals de curte. Printr-o uşă imensă şi îndepărtată intra un bărbat îmbrăcat în uniformă şi se apropia de ea, o ruga să danseze împreună. Bineînţeles, era Cayetano.

În vremea aceea, Clara cobora spre piaţă ca să cumpere peşte. Carlos o aşteptă plimbîndu-se printre vînzătoare şi vorbăria lor. Trebuia să se mişte cu atenţie dacă nu vroia să se lovească, să alunece şi să cadă în brînci peste vreun coş strălucind de peşte proaspăt. Oricum, nu a scăpat de răcnetul unuia care l-a sfătuit că ar fi mai bine să nu deranjeze şi ar fi mai bine să meargă să se plimbe prin ploaie.

O găsi pe Clara înclinată deasupra unui coş, alegîndu-şi marfa. Avea părul strîns sub o basma închisă la culoare şi faţa umedă.

Ea îi spuse „Bună" şi „Aşteaptă puţin". Apoi discută asupra preţului şi îi trebui destul de mult timp ca să se pună de acord. Pe urmă băgă peştele într-o pungă.

— Dacă vrei, însoţeşte-mă. Mai trebuie să cumpăr şi alte lucruri.

S-a dus cu ea pînă la un magazin și a așteptat la ușă.

— Gata, sînt liberă. Prin ce miracol ?

Îl privea cu hotărîre, fără bucurie sau durere.

— Nu mi-ai dat nici o atenție toate zilele astea.

— Am avut de lucru.

— Să-i faci curte Bătrînei, bineînțeles, și s-o însoțești la cinematograf pe doña Lucía.

— A fost o înțelegere mai dinainte.

— Dar nu-ți reproșez nimic ! Nu ești obligat să ieși cu mine, dar nici nu trebuie s-o faci cînd eu nu ți-o cerusem. Nu m-ai fi făcut să te aștept.

— Ai făcut tu asta ?

— În fiecare zi. Cîteodată am coborît să cumpăr pește fără să am nevoie, numai la gîndul că poate ai fi avut poftă să vii.

Carlos încercă o falsă mirare. Clara i-a tăiat-o de-ndată.

— Nu ai de ce să te justifici și cu atît mai puțin cu minciuni. Dar să punem lucrurile la punct : o să ne vedem cînd s-o potrivi, fără nici o obligație.

— Azi veneam să-ți propun să mergem împreună la bal.

— La Cazinou ?

— Cred că acolo are loc.

Clara merse cîteva momente în tăcere.

— Nu prea ești isteț, Carlos. Trebuia să fi ghicit că eu n-am să merg niciodată la Cazinou.

— De ce ? Acum ai o rochie frumoasă.

Ea ridică din umeri.

— Și ce dacă ? M-ar putea interesa s-o am ca să mă vezi tu : ar putea chiar să-mi placă să fiu văzută de lume îmbrăcată cu ea, dar niciodată de cei de la Cazinou. Nu înțelegi ? Cei de la Cazinou sînt o pleavă. Și nu numai o singură femeie s-ar arăta scandalizată că mă vede.

— Mergînd eu cu tine, poți fi sigură că nu s-ar întîmpla așa ceva.

— Și ce dacă ? Chiar dacă ar veni întreg Consiliul să mă roage, n-aș merge niciodată la balul ăsta. Sînt lucruri peste care nu trec.

Se aflau aproape de taverna unde mai fuseseră și altă dată. Carlos o invită să intre.

— Bine. Dar numai cîteva clipe.

Un grup de marinari juca mărieș la o masă lîngă tejghea. S-au așezat cît mai departe cu putință. Clara n-a vrut să ia nimic.

— Ce fel de lucruri sînt astea peste care nu treci ?

— Că sfinții n-au nimic de-a face cu mine, mi se pare firesc ; dar ca toată adunătura aia de tîrfe care merg la Cazinou să strîmbe din nas atunci cînd trec eu, nu pot tolera. Și, cu toate astea...

Tăcu și surîse.

— Vezi, a continuat, în privința asta, eu și Bătrîna ne aflăm în aceeași situație. Dacă am fi fost ca ele, nici ce i s-a întîmplat Bătrînei, nici starea mea n-ar avea vreo importanță : altele au făcut lucruri mai rele, de pildă să lepede un copil, și știu eu cine a făcut-o și o știe multă lume, și merg cu capul sus ca și cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. Dar în ceea ce ne privește pe noi... — se uită spre Carlos și adăugă — : și pe tine..., totul se judecă altcum. E ceva de care trebuie să-și amintească mereu, ca și cînd uitarea le-ar provoca un rău.

— De ce spui asta ?

— Pentru că așa este. De ani întregi observ. Nici trăsnăile lui taică-meu, nici fiul doñei Mariana, nici povestea lui Juan, nici a mea nu sînt date uitării de toată lumea asta, ni le reamintesc chiar și nouă, iar dacă nu îndrăznesc să o facă direct, o fac prin aluzii. E ca și cînd ar avea nevoie de asta.

Se juca cu o firimitură de pîine lăsată de cineva pe masă. Îi dădu un bobîrnac și o aruncă.

— Dacă toată lumea de aici ar face la fel, nu m-ar mai atinge. Dar o fac doar cei care merg la Cazinou. Cu lumea simplă mă înțeleg bine. Considerăm ca de la sine înțeles că avem aceleași păcate și gata.

Deodată i se lumină fața, și dădu cu pumnul în masă.

— Acum știu ! Du-mă la dans la „Paradisul".

— Ce e asta ?

— Un loc unde merg marinarii și toți ceilalți.

Carlos se simți strîns cu ușa. Își atinse pantalonii cu mîna, iar ochii căutară marginea roasă a mînecii.

— Crezi că aș putea merge la balul de care zici în costumul ăsta ?

Clara făcu ochii mari.

— Doar nu te gîndeai să te duci în el la Cazinou ?

— E altceva. Acolo pot merge îmbrăcat oricum. Dacă se simt disprețuiți, treaba lor ; dar pe marinari nu-i pot disprețui. Să merg îmbrăcat mai prost decît ei, ar constitui, fără îndoială, o ofensă.

Clara îl privi îndelung ; îl privi atîta vreme cît să-l oblige pe Carlos să-și ia privirea de la ea.

— Eu o să-ți dau o altă explicație, Carlos. Dacă mergi cu mine la „Paradisul", e sigur că mîine o să i se povestească *Galanei*. Dacă nu cumva o s-o întîlnim acolo...

Rîse.

— Ar fi amuzant, nu-i așa ? Și încă și mai mult dacă și ea ar fi cu altul.

— Spui prostii, Clara. De ce vorbești despre *Galana* ?

— De ce vorbesc ceilalți ? Nimeni nu te-a văzut cu ea și nici dînd tîrcoale casei ei. Cu toate astea, îmi pun capul jos că e iubita ta, și oricine altcineva ar zice la fel. Nu încerca să negi, pentru că n-am nici un drept să mă bag în asta, și, de fapt, e treaba voastră ! Apoi, dacă vrei să-i dai peste nas lui Cayetano și nu ai găsit altceva mai bun decît să-i ici iubita, ai făcut bine. Dar dacă e așa, de ce nu mă lași pe mine în pace ?

— Vrei să spui că de ce am venit să te caut ?

— Da. Poate că asta vroiam să spun, și încă ceva.

— Spune-o.

Clara lăsă capul în jos. Părul îi prinsese, pentru o clipă, reflexe strălucitoare și tremurînde.

— Mi-am făcut iluzii, asta-i tot. Chiar aici, la masa asta, în duminica aceea. Am crezut că-ți plac și că ai venit la Pueblanueva pentru ceva anume. Pentru ceva care să merite, nu ca să te încurci cu amanta lui Cayetano.

Carlos răspunse cu o undă de ironie.

— Pentru ceva care să merite, în primul rînd pentru tine.

— Bineînțeles. Deși recunosc că mi-am făcut iluzii fără vreun imbold din partea ta. Poate că dorința de a nu mai fi singură m-a făcut să cred că ai venit ca să rămîi cu mine.

Luă plasa cu cumpărături și făcu gestul de a se ridica.

— Ei, bine. Totuna-i.

Carlos întinse brațul și o reținu.

— Aşteaptă.

— Pentru ce ?

— Simt nevoia, aşa cum te-am ascultat eu, să mă asculţi şi tu pe mine.

— Nu. M-ai convinge de-ndată de orice, de faptul că am fost o proastă, şi nu vreau ca tocmai *tu* să mă convingi de asta.

Se ridică.

— Apoi, nici n-o să-mi spui adevărul. Şi, mai ales, îmi vei ascunde un lucru de care eu sînt convinsă. Faptul că într-un anume moment ţi-am plăcut.

Îşi atîrnă plasa de braţ. Carlos vru să se ridice, dar ea-i făcu semn să rămînă pe scaun.

— Să nu vii. Crede-mă că-mi pare rău că n-am fost în stare să profit de acea clipă. Dar, cine ştie, poate că a fost primul lucru bun pe care l-am făcut în viaţă.

Ieşi cu paşi liniştiţi, iar de la uşă, se întoarse şi surîse. Pe faţa ei se citea o mare şi resemnată nobleţe.

Rosario văzu umbra unui om lîngă portiţa ogrăzii ; un om îmbrăcat în negru, cu o faţă alungită care se detaşa de pe stîlpul hambarului.

De-abia dacă se opri o clipă, şi-şi continuă drumul liniştită. Dar prinse de toartă coşuleţul pe care-l avea ; îl prinse cu putere ca să lovească la nevoie cu el.

Bărbatul îşi duse mîna la bască.

— Rosario.

— Cine eşti ?

— Ramón. Nu-ţi aminteşti ?

Rosario şovăi.

— Ai fost la mine acasă. Ai fost ca s-o vezi pe mama.

— Da.

— Eu sînt Ramón.

— Aşa.

Se priviră prin întuneric. Ochii lui Ramón parcă aruncau fulgere.

— Treceam..., spuse.

— Ei, şi ?

— M-am gîndit că poate vrei să mergi la bal.

Rosario rîse.

— Da. La „Paradisul". Aici, aproape.

— Nu.
— Am un costum nou, știi ?
— Nu din cauza asta. Bătrînii nu mă lasă să merg.
— Ai putea să le spui.
— Nu, nu. Nu mă lasă. Nu te cunosc.
— Poate că nu vrei ?
— Nu m-ar lăsa.
— Așa.
Altă tăcere.
— Mama ta știe că te afli aici ? întrebă ea.
— Nu.
— Ar fi trebuit să-i spui.
— Ei îi convine treaba asta.
— Ați vorbit deja ?
— Mai deunăzi, cînd ai fost la noi.
— Și ce ?
— Zice că e bine.
— Și ție ?
— Eu pot să viu pentru cîte un moment, seară de seară.
Rosario făcu un pas înainte, gata să-l atingă. El rămase nemișcat, înțepenit.
— Știi despre Cayetano ?
— Da.
— Și nu te supără ?
Ramón ridică din umeri.
— Vino mîine, adăugă Rosario. O să vorbesc cu mama.
— Nu vrei să vii la bal ?
— Nu, nu. Nu pot. Cu adevărat.
Deschise portița și intră în ogradă.
— Dar vino mîine.
Cîinele se apropie de ea și-i amușină picioarele.
— Stai cuminte, Carraza !
Cîinele îl lătră pe Ramón.
— Cine e acolo ? întrebă dinăuntru bătrîna *Galana*.
— Eu sînt, mamă.
În lumina din bucătărie, se întoarse pe jumătate și făcu un semn de adio cu mîna.
— Mai era cineva ? o întrebă mama ei.
Rosario răsturnă pe masă conținutul coșulețului.
— Ramón.

— Cine e ?

Rosario îi explică.

— Ce vroia ?

— A zis că să vorbim împreună.

Mama nu răspunse. Aţîţă focul şi o privi.

— E un băiat bun, foarte bun muncitor. Şi-a făcut serviciul militar. Mama lui e cineva bine. Au casa lor şi nişte pămînt. Nu mai are alţi fraţi.

— I-ai spus să mai vină ?

— Da, mîine.

Orchestra se compunea dintr-un pian, o vioară, un saxofon, o baterie şi un acordeon. Muzicanţii erau îmbrăcaţi ca nişte *gauchos* obişnuiţi, iar pe partea exterioară a tobei pictaseră numele formaţiei. Cel cu acordeonul şi cel de la baterie cîntau numai cînd era neapărată nevoie ; tangouri cu iz provincial şi foxtroturi, imitîndu-i pe americani. Faptul că ar fi fost argentinieni nu era decît o aparenţă : locuiau în satul vecin.

Cînd orchestra se odihnea, se puneau discuri la gramofon.

Doña Lucía a sosit, cu patru dintre oiţele ei, după ora unsprezece şi jumătate. Treizeci de perechi dansau un charleston învechit. Sosirea fu comentată în trei sau patru grupuri de doamne. Machiindu-se mult prea puternic, doña Lucía amintea de Dama cu Camelii şi ştia că intrarea ei în bal va fi ca aceea a Margueritei Gautier la Operă. Pe rochie avea prinsă o rămurică de camelii albe, al cărei simbol, cu siguranţă, nimeni nu-l va fi descifrat.

Aşteptă lîngă uşă ca orchestra să tacă. Atunci traversă salonul, urmată de oiţele ei, care, fără îndoială, nu apucaseră să ajungă în colţul către care se îndreptau, fiind invitate, în drum, de unii dintre tineri. Doña Lucía se aşează şi, cu ochii întredeschişi, examină lumea din grupuri. Cayetano nu era. Nici soţul ei. Dar, prin cristalurile unui perete despărţitor, strălucea lumina verde din salon. Acolo s-ar fi putut afla Cayetano.

Îl chemă pe servitor.

— Vino, tinere. Soţul meu e cumva acolo, înăuntru ?

Băiatul îi răspunse că da.

— Spune-i din partea mea că am sosit.

Ospătarul se îndreptă către locul rezervat jucătorilor. Prin ușa deschisă, doña Lucía văzu umbre nemișcate, greu de identificat. De-ndată băiatul se întoarse și se apropie de ea.

— Zice că bine.

— Ascultă, frumosule... E acolo... ?

— Cine ?

— Nimeni, nimeni. Mulțumesc. Adu-mi o răcoritoare.

Nu-i mai privi pe dansatori și se așeză pe scaun așa încît să vadă ieșirea din locul rezervat, fără a întoarce capul. De cîte ori se mișca vreo umbră sau ieșea cineva, îi sărea inima din loc.

— Nu a venit. Și-a bătut joc de mine.

Cu toate astea, cu o zi înainte, dimineața, îi spusese clar că va dansa cu ea. I-o spusese la despărțire, pe ascuns, în timp ce oițele coborau din mașină ; și mai înainte, își apropiase piciorul de al ei, înmărmurind-o. Iar cînd ea îi spusese, foarte încet : „Sînteți însuși diavolul, Cayetano !", el surîsese.

— Ei bine. La urma urmelor...

Acordeonul începu să cînte niște mici fraze foarte înalte și foarte languroase, îndeaproape urmate de pian. De-ndată intră vioara și numai spre sfîrșitul preludiului toba abia schiță o atingere suavă, ca un tunet îndepărtat și prelungit. Vocea tenorului începu să cînte :

„Se scurge-ncet ca norul peste lună
acest tangou care-și adună
și-apoi din nou își risipește
pașii nostalgici, parcă vrînd să spună
cum tinerețea se călătorește..."

Armonica se strîngea și se desfăcea ca un tangou ; dar doña Lucía închisese ochii, pecetluiți de cuvîntul nostalgie, separat de îndată de celelalte, de-ndată furat și asumat. Își umplu inima cu el, și decise imediat că ea era o nostalgică și că în imaginația sa erau păstrate, ca amintiri, imagini ale unui lucru pe care-l trăise doar în vis și de care acum îi era dor.

— Dumnezeule mare ! Amintiri din visuri, doar atît !

Din visuri şi speranţe, care erau acelaşi lucru, pentru că cea mai mare parte a speranţelor ei era alcătuită din materia visurilor, tot atît de imposibile ca şi ele.

— Şi pentru ce mă gîndisem eu că voi veni !

O voce de bariton s-a alăturat cîntăreţului, contrastînd cu intrarea simultană a saxofonului.

„Te chem să vii cu mine-n templu-n care
iubirea se purifică şi face floare..."

Dac-ar fi aşa ! Dacă dragostea ar purifica totul, dacă n-ar fi un păcat ! Dar, fără păcat, ar mai fi dragoste ? Ei îi era necunoscută dragostea virtuoasă. Cel puţin, nu o putuse trăi. De ce fusese fericită cu soţul ei ? Îl iubise cu adevărat ?

Simţi cum o mînă îi atinge umărul. Deschise ochii speriată, ca şi cînd mîna aceea i-ar fi făcut vreun rău.

— Ce faci, Lucía ?

Era doamna Cubeiro, cu corpul ei mare şi flasc înfăşurat în mătase. Mătase roz, împodobită cu catifea albastră şi cu un colier mare de perle false.

— Dormeai ? Sau te simţi rău ?

— Da. Mă simt rău. N-ar fi trebuit să vin la bal.

— Dar de ce-ai venit ?

— Oiţele mele. E nevoie să aibă cineva grijă de ele.

Doamna Cubeiro făcu cu ochiul şi se aşeză în dreapta doñei Lucía.

— Atunci nu dormi, pentru că cel puţin una din oiţele tale se cam strînge-n braţe cu nepotu-meu.

— Doamne sfinte !

Într-un colţ, de partea cealaltă, corpul unui tînăr aproape că-l acoperea pe cel al Julitei Mariño. Stăteau în picioare. Băiatul o pipăia.

— E un adevărat scandal. Tineretului de azi îi lipseşte cu totul ruşinea.

Cu toate astea, doña Lucía surîse.

— Dacă e nepotul tău, nu contează. Nu trebuie să ne facem griji cu tinerii. Nu ştiu altceva decît să vorbească.

— Păi dacă părinţii Julitei n-or să aibă grijă, or să vadă ei dacă nepotu-meu...

Doamna Cubeiro vorbea cu voce ascuțită și făcea gesturi convingătoare ; dar, deodată, doña Lucía a încetat să-i mai dea atenție.

— El e pericolul. Craiul.

Cayetano, cu pardesiul pe braț, privea salonul și, puțin cîte puțin, toate fetele care dansau și cele care așteptau pe scaune să fie scoase la dans, și mamele tuturor îl priviră. Era îmbrăcat într-un costum închis la culoare care, prin contrast, îi aminti doñei Lucía pe cel cu dungi, șifonat, al lui Carlos.

— Ar vrea Julia Mariño să se uite Cayetano la ea ! I-ar conveni și lui taică-său ! Magazinul nu prea merge bine și mi s-a spus că umblă după un împrumut de la Cayetano. Și dacă fata s-ar pune la dispoziție...

— Ce lume respingătoare !

— Ia uite ! Cayetano pare că... !

Intrase și înainta liniștit către colțul unde se distra Julia Mariño.

— O fi în stare să i-o smulgă lui nepotu-meu ?

— Dar nu mie !

Doña Lucía își luă șalul și începu să traverseze salonul, lovind perechile. Ajunse lîngă Julita înaintea lui Cayetano. Ajunse la timp ca să-i spună :

— Sînt uimită, Julia. Felul tău de a te purta cu acest tînăr este comentat de toată lumea.

Băiatul își scoase țigara din gură.

— Doamnă, eu...

— Pleacă imediat.

Julia se lipise de perete, dar n-o asculta pe doña Lucía : îl privea pe Cayetano care se apropia și o mînca din ochi. Julia Mariño, tremurînd, își aranja părul.

Doña Lucía îi citi pe față sau îi văzu tremurul. Se întoarse pe loc, acoperi cu trupul său pe cel al fetei și-l privi pe Cayetano cu furie.

— Craiule ! Nu ai nimic de făcut aici. Ar trebui să treci peste cadavrul meu.

Cayetano rîse amabil, în timp ce-i întindea mîna. Ea i-o dădu, iar Cayetano i-o sărută.

— Vin să vă invit la dans, spuse ca într-un susur.

Doñei Lucía îi tremurară picioarele, iar ochii i se umplură de lumină.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Cayetano, nu fi obraznic ! Ce-o să spună lumea... şi soţul meu ?

— Soţul dumitale ? Ce motiv ar avea să zică ceva ? Apoi, dacă-i cer permisiunea...

— Dumneata ? Să-i ceri dumneata voie ?

— De ce nu ? Chiar acum.

Se duse către locul rezervat jucătorilor. Doña Lucía se întoarse decepţionată spre Julia.

— Vezi cum mă sacrific pentru a-ţi păstra puritatea, fiica mea !

— Da. Văd prea bine.

Don Baldomero juca atu pe as. Vroia să mizeze. Cubeiro, lîngă el, discuta despre şansa atuului.

— Dacă cărţile se află unde trebuie, miza e a mea.

— Şi dacă nu ?

— Afurisitule, gură rea ! Eşti un scandalagiu !

Atunci, Cubeiro ridică privirea şi se uită pe deasupra farmacistului. Răspunse cu simplitate.

— Eu, nu.

Cayetano puse o mînă pe umărul lui don Baldomero. Farmacistul tresări, lăsă cărţile să cadă, privi feţele celor cu care juca şi, în sfîrşit, pe Cayetano.

— Se întîmplă ceva ?

— Nimic, omule, nu vă speriaţi ! Sau poate vă e frică de mine ?

— Cum aţi apărut aşa... !

— Prudent, ca unul care nu vrea să tulbure.

Farmacistul împinse scaunul înapoi şi se întoarse către Cayetano.

— Bine, ce doriţi ? Locul ? Lăsaţi-mă să-mi iau miza şi vi-l cedez. Tocmai mi s-a făcut somn.

— Nu vreau locul. Vreau să vă rog să-mi permiteţi să dansez cu soţia dumneavoastră.

— Cum ?

Don Baldomero rămase uluit. Cubeiro de asemenea. Se mirară jucătorii şi curioşii. Îl priviră pe Cayetano, îl priviră pe farmacist. Cayetano era surîzător şi amabil. Avea în mînă punga de tutun şi oferea şi celorlalţi. Dar don Baldomero îl privea înspăimîntat. Toţi izbucniră în rîs.

— Să dansaţi cu soţia mea ? De ce ? Aşa e la modă ?

Cayetano îi puse între buze un trabuc scurt şi subţire şi se grăbi să-i ofere foc.

— Hai, fumaţi şi nu vă speriaţi. Dacă vreau să dansez cu soţia dumitale e din cauză că aţi părăsit-o într-un colţ. Şi cum eu vreau să dansez, nu mi se pare corect pînă n-o invit întîi pe ea, care este cea mai distinsă din tot Cazinoul.

Făcu cu ochiul ; o făcu aplecîndu-se puţin, ca faţa să-i intre în plină lumină, ca toţi s-o vadă.

— Mă rog, cel puţin aşa se face în ţările civilizate.

— Ah !

— Bineînţeles, dacă dumneavoastră nu permiteţi...

Don Baldomero se ridică. Avea trabucul între dinţi, mîinile în buzunare ; jacheta desfăcută lăsă să i se vadă burta şi lanţul de la ceas.

— Soţiile tuturor celor prezenţi sînt tot atît de distinse ca şi a mea.

Şase orî şapte voci răspunseră că nu ; în cor şi cu hohote de rîs.

— Doña Lucía este dintre cele mai fine persoane din Santiago — rezumă judecătorul.

— Vedeţi ?

Se ridică şi Cubeiro.

— Ne petrecem viaţa rugîndu-ne să se facă pace în tîrgul ăsta, şi cînd stăpînul ne-o oferă, n-o vrem.

— Atunci, de ce nu dansează stăpînul cu soţia ta ?

— Din partea mea, poate s-o facă.

Cayetano se aşează între cei doi, îi luă de umeri şi îi strînse lîngă el.

— O să dansez, dacă-mi daţi voie, cu soţiile dumneavoastră, ale tuturor. Dar pentru că pentru ea a început totul, cer ca doña Lucía să fie prima. Fără ca acest fapt — adăugă — să fie luat drept o dezonoare pentru celelalte.

— Aşa, aşa ! Jos cu obiceiurile învechite !

Don Baldomero ridică din umeri.

— Să vă fie de bine. Din partea mea, faceţi ce vreţi. Am văzut eu şi alte nebunii, mai mari ca asta.

Se aşează şi-şi luă cărţile.

— Dar să fie degrabă. Cum se termină jocul ăsta, plec acasă. Mor de somn.

Jucătorii şi chibiţii se întoarseră la masă. Cărţile nu erau aşa cum ar fi fost de aşteptat, dar cu toate astea, don Baldomero cîştigă rîndul, ceilalţi jucaseră prost. Don Lino jucase prost, dezastruos : părea că se teme de ceva. Era neatent.

— Nu vă duceţi să vedeţi cum vă dansează soţia ? îl întrebă pe farmacist.

— Ba da. Şi după aia o să vină rîndul dumneavoastră să vedeţi cum dansează cu a dumneavoastră.

— Ce noroc că a mea e grasă şi bătrînă ! aproape că strigă Cubeiro. N-are de ce să-mi fie frică nici dacă dansează cu Cayetano toată noaptea.

— Nu fi idiot ! i-o tăie, sec, don Lino.

Don Baldomero se ridică. Perechile dansau. În mijloc lăsaseră un spaţiu gol, în care Cayetano făcea, cu corpul subţire al doñei Lucía figuri complicate de criminal-tango.

— Exageraţi, Cayetano ! murmură ea, leşinată.

— Răspundeţi-mi. Vreţi să ne vedem ?

— Sînt o femeie măritată !

Acordeonistul făcea înfloriturí pe note sentimentale ; doña Lucía ţinea cu greu pasul cu partenerul.

— Vă aştept mîine la Santiago. Cînd veţi ieşi de la doctor.

— Să nu mă aşteptaţi ! N-o să vin.

— La ora cafelei, la hotelul Compostela. E un loc elegant, unde doamnele pot intra fără să fie bîrfite.

— Nu mă aşteptaţi !

— La ora cafelei !

Tangoul lua sfîrşit. Doña Lucía fu înapoiată soţului. Orchestra începu un *pasodoble* şi Cayetano se îndreptă către colţul unde, umflîndu-se în pene ca o curcă, aştepta doamna Cubeiro.

— Să mergem, spuse doña Lucia. Nu mai pot.

Se sprijini de soţ. Nu o băgă nimeni în seamă, pentru că doamna Cubeiro, grasă, strălucitoare şi săltăreaţă, atrăgea atenţia. Bărbatul ei rîdea.

— Uite cum se bucură !

— Sînteţi un om fără minte, îi şopti don Lino la ureche.

— De ce ?

— Nu vi se pare că în toată povestea asta e ceva straniu ? Nu vă e frică ?

Cubeiro ridică din umeri.

— Pe mine mă doare-n cot ! Nevastă-mea e trecută de vîrsta dificilă şi nu am fete.

Se întoarse către învăţător şi-l împinse către partea întunecoasă a sălii de joc.

— Eu, în locul dumneavoastră, nu mi-aş face probleme. Cred că nu despre noi e vorba.

— De ce spuneţi asta ?

— E ceva care-mi sare-n ochi. Sau nu-l cunosc eu pe Cayetano...

— Sau ce ?

— Nimic, nimic. Dar nu vă faceţi griji.

O pusese pe Rosario să i se aşeze la picioare, lîngă foc. Îi sprijinea spatele cu picioarele, şi capul cu genunchii. Îi despletise părul şi se juca cu el. Îl răsfira peste umeri şi spate şi privea reflexele focului.

— Stăpîne, spuse Rosario.

— Ce-i ?

— Şi dacă rămîn însărcinată ?

— Mă însor cu tine.

Ea întoarse faţa şi îl privi.

— Să nu vă gîndiţi la asta, stăpîne.

— De ce ?

— V-am spus-o de mai multe ori.

— Bine. Dacă nu vrei să te măriţi, vii să trăieşti la conac.

— Nici asta.

— Atunci ?

— Ar trebui să ne gîndim la un soţ.

Rosario simţi cum trupul lui Carlos se încordă.

— Aşa se face, stăpîne — continuă. Ar fi destui amatori.

Făcu o scurtă pauză.

— Ferma din Freame e rîvnită de mulţi.

— Dar îngrijesc de ea părinţii tăi...

— Da, sigur. Dar ei or să moară, iar fraţii mei... Unul vrea să plece în Cuba.

Se întoarse şi rămase îngenuncheată în faţa lui Carlos.

— E un băiat care se ţine de mine, unul Ramón. E plugar şi vine pe la fermă. Dacă stăpînul ar vrea...

— Ce ?

— N-ar trebui decît să-l las să vină la fereastră, doar o clipă, după cină. Sau ar putea veni înainte de cină şi duminicile după-masă.

Îmbrăţişă genunchii lui Carlos şi-şi afundă faţa în poala lui.

— Aşa stăpînul ar fi mai liniştit...

— Rosario, tu nu poţi înţelege motivele pentru care eu nu pot face asta.

— Dacă stăpînul nu vrea... Dar ar fi cel mai bine. Se liniştesc lucrurile. Şi pentru părinţii mei. Nu m-ar mai bate.

Îl privi cu ochi ficşi, înduioşaţi.

— E un chin, stăpîne. Nu ştiţi cît de rău se poartă cu mine. Totul pentru că, din cauza mea...

Carlos o prinse de umeri şi o ridică, aşezînd-o pe genunchii săi.

— Vina e a mea. Să nu-mi mai vorbeşti despre asta.

— Stăpîne, dacă eu n-aş fi vrut...

Îşi apropie gura de urechea lui Carlos. Vorbi cu voce înceată.

— Stăpînul ştie că eu l-am căutat. Din ziua aceea, cînd a sosit stăpînul, cînd am călătorit împreună în autobuz.

— De ce-ai făcut-o ?

— Ce ştiu eu ? Aşa mi-era scris.

Îl sărută şi-şi apropie faţa pînă cînd i-o atinse pe-a lui Carlos.

— Dar niciodată nu m-am gîndit să mă mărit cu stăpînul.

— Te gîndeşti să te măriţi cu altul. Cu Ramón ăla...

— Într-o zi, stăpînul o să se satură de trupul meu. Iar pe mine, în casa mea, nu mă vor. Aşa, stăpînul ar fi liber. Poate o să dorească vreodată să se însoare şi va putea, fără ca eu să-i stau pe cap.

Doña Lucía îşi închise cu grijă bluza, în timp ce doctorul aprindea luminile ce dădeau din nou strălucire nichelului şi porţelanurilor. Totul era alb, rece, înfiorător. Pe faianţa de pe pereţi strălucea umezeala. Pe undeva se auzea picurînd. Deodată, zgomotul razelor X încetă.

— Cum e ? întrebă ea după un moment de tăcere.
— Multă odihnă. Aţi putea petrece o vreme la munte ?
— Da, cred că da...
— Duceţi-vă de-ndată.
— Dar mă găsiţi chiar atît de grav ?
— Nu sînteţi deloc bine.

Doña Lucía îşi căută o batistă în geantă şi-şi şterse o lacrimă.

— Spuneţi-mi adevărul.

Doctorul avea în mîini paltonul Lucíei şi o ajută să şi-l pună.

— O să-i scriu soţului dumneavoastră. Ar fi mai bine să vină să stea de vorbă cu mine.

— Nu mai am nici o scăpare, nu-i aşa ? spuse ea cu un tremur dramatic în voce.

— Ba da, vă puteţi însănătoşi, dar trebuie să aveţi multă grijă.

— Ştiu că sînt o muribundă.

Medicul o împinse uşor către uşă.

— Nu exageraţi şi nu faceţi prostii. Duceţi-vă la munte pentru cîteva luni.

— Şi soţul meu ? Cine o să aibă grijă de el ?

Doctorul rîse.

— Nu vă faceţi griji. Ştie şi singur.

Doña Lucía lăsă ochii în jos. Vocea îi tremură.

— Mai există şi alte obligaţii ale unei soţii...

— Haideţi, haideţi. Gîndiţi-vă la dumneavoastră. O să-i scriu soţului. Sau, mai bine să-mi telefoneze.

Cînd ajunse în stradă, se simţi obosită. Privi ceasul : trecuse puţin de două. Încă patru ore pînă la plecarea autobuzului ! Ploua. Aerul era rece, albul zidurilor era murdar, neagră era piatra colţurilor. Saboţii ţărăncilor plescăiau în băltoacele de pe stradă : ţărănci cu coşuri încărcate, într-un neverosimil echilibru pe cap. Le privi, invidioasă. Ţărănci blonde, dolofane, rumene : unele, cu burţile umflate de viitorii copii. Vorbeau între ele, mai mult strigînd, despre cum le mersese la piaţă. Una dintre ele o privi, şi văzîndu-se privită, i se făcu ruşine de paloarea ei. Intră în întunecimea unui portal, dar ieşi din nou. Cu umbrela deschisă, tîrîndu-şi picioarele, ajunse la restaurant.

— Daţi-mi orice.

A trebuit să se decidă. După ce băiatul se îndepărtă, îl chemă din nou şi îi comandă vin. Începu să se joace cu franzeluţa : îi rupse capetele şi colţurile pînă cînd îi dădu forma unui coşciug.

— Vă simţiţi rău, doamnă ?

— Nu, nu-i nimic. Mulţumesc.

O sorbitură de ciorbă, cîteva bucăţele de peşte. N-avea poftă. Bău un pahar cu vin. Se servi de-ndată cu încă unul, dar se gîndi că, aşa, pe stomacul gol, s-ar putea îmbăta. Mai mîncă puţin. După al doilea pahar se simţi mai bine.

— Cafea. Aduceţi-mi şi o cafea.

Era trei fără un sfert.

— E departe de aici la Compostela ?

— Nu, doamnă. E aici, după colţ. Ştiţi, în aceeaşi piaţă de unde pleacă autobuzele.

„Îi voi spune lui Cayetano că sînt pe moarte, ca să înţeleagă toată odioşenia unei asemenea seducţii. O să-i spun că sărutările mele l-ar putea contagia şi că a mă îmbrăţişa ar fi ca şi cînd ar îmbrăţişa Ursitoarele."

Pentru o clipă se îndoi dacă se gîndea într-adevăr la Ursitoare, închipuindu-şi un schelet descărnat cu coastele la vedere, sau la altceva. Se gîndi la lucrul ăsta pe drum, iar îndoiala îi distrase atenţia. În faţa intrării hotelului îşi veni în fire. Lăsă ca o clipă trupul să i se sprijine, obosit, în umbrela închisă : dar înainte de a urca scările, se îndreptă dintr-o dată, se privi în oglinjoara din geantă, îşi dădu cu pudră pe nas.

— Muribundă, da ; dar de ce urîtă ?

Un băiat de serviciu îmbrăcat în albastru îi deschise uşa. N-a vrut să întrebe nimic. Văzu, în fund, coloanele dinspre curtea interioară, culorile covorului.

— Mulţumesc. Într-acolo merg.

Încă se mai îndoia dacă să intre mîndră sau ca leşinată. Îşi dădu seama că în întîmpinare-i ieşea Cayetano.

— Începeam să mă îngrijorez. Cum vă simţiţi ?

— Aproape moartă. Ajutaţi-mă.

Cayetano o apucă de mijloc şi o duse pînă la un fotoliu, susţinînd-o în timp ce se aşeza.

— Voi muri curînd, Cayetano. Cereţi-mi ceva care să-mi dea putere.

— Coniac ?

— Ce credeţi. N-o să mă facă să tuşesc, adevărat ? Ar fi îngrozitor.

Închise ochii.

— Sînt obosită, foarte obosită, murmură. Va trebui să mă scuzaţi.

Îşi sprijini capul pe speteaza fotoliului, continuă să ţină ochii închişi peste un surîs trist. Cayetano încercă s-o ia de mînă.

— Nu ! Aici mă cunoaşte toată lumea.

Deschizîndu-şi ochii, adăugă cu blîndeţe :

— Stăpîniţi-vă.

Cayetano îşi aprinse pipa.

— Veniţi de la doctor ?

— Da.

— Ce v-a spus ?

— Că-mi rămîn trei luni de viaţă. Hai să zicem patru. Doctorul mi-a citit sentinţa de moarte.

— A făcut-o ca să vă înspăimînte.

— Nu, Cayetano. Adevărul e că o să mor. Adevărul este că în curînd mă voi duce, tot atît de singură şi de tristă precum am trăit. Pentru că ce-am avut eu de la viaţă ? Suferinţă, durere, plictiseală. Da, plictiseală. Întotdeauna m-am plictisit.

Sosea chelnerul cu comanda.

— Ar fi mai bine să turnaţi coniacul în cafea.

— Credeţi că n-o să mă facă să tuşesc ?

— În felul ăsta, nu. Şi vom pleca îndată.

— Unde ?

— Pot să vă scot la o plimbare cu maşina.

— Mă cunoaşte toată lumea !

— O plimbare e ceva nevinovat : şi-apoi, v-aş putea duce la Pueblanueva. E un lucru la care s-ar gîndi oricine.

Doña Lucia sorbi din cafea.

— Totdeauna m-am plictisit, repetă. O plictiseală de moarte, fără speranţă. Şi acum o să mor.

Intră în automobil ascunzîndu-şi faţa sub umbrelă. Ieşiră spre şosea. Cayetano conducea tăcut. Trecuseră de ultimele case, cînd ea întrebă :

— Încotro mă duceţi ?

— La plimbare.

— Mă înfricoşaţi. Sau...

— Sau ce ?

— ...singură mă înfricoşez pe mine însămi.

Cayetano opri maşina cu o frînă bruscă. Se întoarse către ea.

— Asta, vedeţi, n-o mai înţeleg.

— Pentru că dumneavoastră nu aveţi moartea în spate ! Dacă aţi avea-o, ca mine, aţi simţi nevoia să vă revoltaţi.

Întredeschise ochii.

— Ceva, ca o poftă de a fi fericit.

Cayetano porni maşina. Treceau printr-o pădure întunecată de pini, cu plete de ceaţă încîlcite printre vîrfuri. Deodată intrară într-o vale largă, mărginită de verde, tăcută. Sub ploaie, cîteva femei munceau la semănături.

— Aceste sărmase sclave — spuse doña Lucía — au clipe de fericire. Sînt mame, nu se plictisesc, poate că şi iubesc în felul lor.

— Iar dumneavoastră acum vă plictisiţi ?

Întrebarea fu ca o lovitură de trăsnet. Doña Lucía şovăi, şi apoi spuse :

— Nu. Acum nu. Cum o să mă plictisesc ? Sînt tristă şi mă doare sufletul. Dar fericită nu sînt.

— Şi aţi vrea să fiţi ?

— Cum ?

— Vă întreb dacă aţi dori să fiţi fericită chiar acum.

— Cayetano !

— Răspundeţi-mi.

— Ce vreţi să-mi propuneţi ?

— Cu tot respectul vă invit să mergeţi cu mine.

— Pentru ce anume ?

— O ştiţi prea bine.

— Cayetano, vă daţi seama... ?

— Da.

— Sînt o femeie onorabilă, sînt o bună soţie.

— Dar vă plictisiţi şi nu sînteţi fericită.

— Ceea ce-mi propuneți e un păcat.
— În chestii de-astea nu mă bag.
— O să mor și-mi voi pierde sufletul !
— Gîndiți-vă dacă merită.
— Cayetano, sînteți un monstru !
— Slăvit fie Dumnezeu !
— Dacă cedez tentației, remușcările mă vor ucide.
— Ce vă mai interesează, dacă oricum o să muriți ?
— Sînteți crud.
— Vă ofer să fiți fericită. În rest, nu mă bag.

Doña Lucía își plecă fruntea.

— Ce-mi răspundeți ?
— Să răspundă destinul pentru mine.

Cayetano frînă. Opri mașina și apoi o întoarse.

— Unde mergem ?
— Nu întrebați.

Porni mașina și la puțină vreme intră pe o străduță laterală. Mașina trecu peste o hîrtoapă și se opri îndată în fața unei case singuratice, spoită cu var, cu ferestrele și ușile vopsite în verde. Pe un perete și pe ușa principală erau reclame de vinuri și mîncăruri.

De ușă se apropie o bătrînă în doliu, zbîrcită, și așteptă ca să coboare Cayetano și s-o ajute pe doña Lucía să iasă din mașină. Atunci, bătrîna deschise oblonul.

— Bună ziua lui don Cayetano și însoțitoarei.

Cayetano o bătu pe umăr.

— Ce se întîmplă ? Ești singură ?
— Bărbații sînt înăuntru.
— Doamna e obosită și ar dori să se întindă puțin.
— Știți unde. Vă servesc cu ceva ?
— O să te anunț.

Din tavernă pornea o scară foarte curată. Urcară. Cayetano o conduse pe un coridor luminat de o fereastră, deschise o ușă și o împinse pe doña Lucía înăuntrul unei mici sufragerii cu podea de lemn foarte alb și foarte curată. Într-o parte, o draperie din dantelă lucrată de mînă ascundea patul.

Doña Lucía se opri în prag.

— Asta e un refugiu, Cayetano.

— Un refugiu luminos şi curat, cum se vede.
— Dacă pereţii ar putea vorbi !
— Dar nu vorbesc.
— Cayetano, asta este anticamera infernului pentru sufletul meu !
— Mai aveţi timp să vă căiţi.
Lucía trecu pragul.
— E frig.
— Pe undeva există o sobă. O clipă, să o aprind.
— Totul e aranjat !
Cayetano trecu în spatele draperiei şi scoase o sobă de petrol. În timp ce o aprindea, ea se aşeză la masă şi-şi ascunse faţa între braţele încrucişate.
— Foamea de fericire mă tîrăşte spre abis. Simt cum cobor. Mă simt de-o seamă cu Rosario *la Galana* şi cu atîtea alte femei pe care dumneata le-ai sedus şi înşelat. Cum voi mai putea privi femeile cinstite ?
— Nu există femei cinstite.
— Eu am fost pînă astăzi !
Se aprinse flacăra în sobă. Cayetano o aduse lîngă masă. Ea nu se mişcă. Cayetano începu să-i scoată paltonul. Fără să opună rezistenţă, ea întrebă, alintîndu-se :
— Ce faci ?
— O să-ţi fie cald cu asta pe tine.
Îl lăsă. Paltonul zbură şi căzu pe un scaun. Cayetano o luă de bărbie şi-i ridică faţa.
— O să mă săruţi ?
— Bineînţeles.
— Nu mă săruta pe gură. Buzele-mi sînt otrăvite.
Cu toate astea, le întinse spre el. Dar Cayetano n-o sărută. O luă în braţe şi o duse în pat. Doña Lucía rămase întinsă pe cuvertură, în timp ce Cayetano aducea soba. Apoi se aşeză pe marginea patului şi începu să-i descheie bluza. Doña Lucía, din nou cu ochii închişi, surîdea fericită şi tristă totodată : fericită, dar cu o mutrişoară de tristeţe, ca un mic rictus. „Îţi dau totul în schimbul tandreţei tale", murmură. Lăsă să fie dezbrăcată. Începea să simtă pe piele căldura sobei din apropiere. Dintr-o dată :
— Nu ! Asta nu !
Mîinile lui Cayetano se opriră pe umeri, unde încercau să desfacă ceva.

— Cum nu ?

— Nu, Cayetano, asta nu ! Ai milă, asta nu !

Cayetano o prinse în braţe, dar ea se desfăcu şi sări din pat.

— Nu, ai milă, nu, Cayetano !

Refugiată în colţ, îşi proteja pieptul cu mîinile.

— Fii înţelegătoare !

— Respectă-mi pudoarea !

— Cu pudoare, fericirea nu-i cu putinţă !

— Cayetano, sînt o femeie neajutorată !

Mîna bărbatului se ridica şi se apropia de ea. O văzu cu groază, vînjoasă, cu degete puternice care începeau să se crispeze. Cayetano nu surîdea. Privea cu seriozitate, cu o duritate seacă.

— Haide, nu fi copilă.

— Cayetano !

Cayetano, implacabil, dădu la o parte braţele Lucíei, braţele debile, subţiri, încrucişate pe piept, şi trase brusc. În mînă îi rămaseră ghemotoacele de vată care umpleau mătasea roz, puţin mototolită.

— Caye...tano !

Ea-şi închise ochii şi alunecă pe podea. Braţele nu mai încercau să-i acopere pieptul plat, de băietan.

Cayetano strînse cu furie ghemul de mătase şi vată.

— Nebună bezmetică ! Ia uite... ! Şi acuma-mi mai şi leşină !

O luă, o culcă, o acoperi bine : puse deasupra cuverturii mătasea căptuşită.

— Nebuna bezmetică !

Îi veni poftă să rîdă. Ieşi, rîzînd, din sufragerie : coborî, rîzînd, scările.

Bătrîna se aşezase pe o bancă, lîngă intrare, şi curăţa ştiuleţi aurii de porumb. Simţindu-l că vine, ridică privirea :

— Doriţi ceva ?

— Doamnei i s-a făcut rău. Urcă s-o ajuţi şi ia şi puţin rachiu. Cu multă atenţie, că e oficoasă.

— Rămîne aici ?

— O să trimit îndată o maşină s-o ia. N-o lăsa singură.

Îi dădu o bancnotă. Cînd se urcă în mașină, reîncepu să rîdă.

Autobuzul de Santiago sosi la șapte și jumătate. Se făcuse întuneric și ploua des, mocănește. Luminile străzii erau ușor voalate de ploaie. În ușa clădirii stației așteptau șase femei, dintre cele încărcate cu cumpărături, și vreo cîțiva tineri zdrențăroși. Băieții își treceau de la unul la altul o țigară. Din cînd în cînd, unul dintre ei ieșea de sub acoperiș spre mijlocul pieței ; spunea : „Încă nu vine", și se întorcea să-și ia rîndul la fumat. Una dintre femei le zise „Porcilor" și îndată începură insultele ; dar înainte de a se înfierbînta, sosi autobuzul. Alergară către ușile lui, oferindu-se să care orice. Doña Lucía ieși la o ferestruică și-l chemă pe unul din ei :

— Ia-o — îi dădu o monedă. Du-te la mine acasă și spune să vină careva.

— Dacă e nevoie să iau vreun bagaj...

— Nu, nu. Să vină soțul meu, dacă îl găsești ; dacă nu, servitoarea.

Pe deasupra capului doñei Lucía apăru un cap de țărancă.

— Repede ! Că doamna se simte rău.

— Unde trebuie să merg ? întrebă băiatul.

— La farmacie ! Ce, nu o cunoști pe doamna ?

Băiatul plecă fluierînd sub ploaia albăstrie. Lumea coborîse din autobuz. Șchiopătînd, plîngăreață, doña Lucía coborî ultima, ajutată de cineva. Se demachiase și părea slăbită. Îi tremura mîna cu care se agățase de femeie ; se strîngea, ca în convulsii, de brațul țărăncii.

— Așteptați aici. Sprijiniți-vă. O să vă aduc un scaun.

Se lăsă condusă, așteptă sprijinită de o coloană, apoi se așeză pe un scaun. Suspina ; din cînd în cînd, gemea.

— S-a întors bolnavă ?

— E foarte bolnavă, sărmana. Tot drumul n-a încetat să plîngă.

— Niciodată n-a părut prea sănătoasă. De ce-o fi bolnavă ?

— O fi oftică. E de-ajuns să te uiți la ea.

— De asta toți mor. Sărmanul meu copil Romualdo, odihnească-se în pace...

Servitoarea apăru în fugă, la capătul colonadelor, cu o umbrelă. Doña Lucía își ținea ochii închiși. Servitoarea întrebă ce se întîmplă.

Îi explicară.

— Și soțul ? Soțul nu era acasă ?

Servitoarea nu răspunse. Se apropie de doña Lucía.

— Haideți, ridicați-vă. Vă ajut.

— Nu mai pot.

— Dacă n-ați fi făcut trăsnăi !...

O ridică fără greutate.

— Vreți să vă duc în brațe ?

— Femeie... !

Plecară mergînd sub umbrelă. Doña Lucía fu atentă la comentariile celor care rămîneau pe loc, la părerile lor de rău. Cînd ieși din piață, grăbi pasul.

— De ce vă grăbiți ?

— Vreau să ajung acasă. O să mor.

— Haideți, că n-o fi chiar acum.

Cînd ajunse în dormitor, se trînti într-un fotoliu.

— Du-te la Cazinou și adu-l pe bărbatu-meu. Sigur, dacă jocul sau femeile nu-l reține.

— Hai, tăceți din gură și nu vă mai certați cu el ! O să vi-l aduc îndată.

La capul scării se auzi ușa trîntită. Doña Lucía se ridică, aprinse toate luminile și deschise șifonierul. Se privi în oglindă.

— Sînt o femeie frumoasă, spuse cu voce tare. Sînt cea mai frumoasă femeie din Pueblanueva, chiar dacă sînt ofticoasă.

Închise șifonierul și rămase o clipă sprijinită de el, plîngînd.

— Nu merit atîta dispreț.

Deschise din nou dulapul, căută o cămașă de noapte roz și începu să se dezbrace. Înainte de a-și pune cămașa de noapte, se contemplă din nou.

— Corpul meu e aproape spirit, dar bărbaților le place numai carnea. Sînt niște porci. Jean Harlow — asta le place.

Stinse toate luminile, în afară de lampa de pe noptieră și se băgă în pat. De-ndată auzi zgomot la intrare, recu-

noscu pașii soțului pe scară și pe coridor. Don Baldomero se năpusti înăuntru.

— Lucía ! Ce se întîmplă cu tine ?

Ea îi făcu un semn să se apropie.

— Foarte repede o să te vezi scăpat de mine.

El se așeză pe marginea patului.

— Hai, povestește.

— La ce bun ? O să-ți scrie doctorul. Eu, poate, exagerez.

— Arăți foarte rău.

— Ca întotdeauna. Numai că tu nu vrei să vezi.

Don Baldomero își scoase tabacherea, dar ea îl opri.

— Nu fuma, te rog.

— Dar ce, chiar atît de rău îți e ?

— Sînt pe moarte.

Începu să plîngă. El o luă de mînă și încercă s-o mîngîie.

— N-o să fie chiar așa, dragă. Dacă m-ai fi ascultat ! De un secol îți tot zic să mergi la Santiago. Un pneumotorax la vreme...

— Pentru ce ? Doar fericirea ar fi putut să mă însănătoșească, și asta... unde o găsești ?

Don Baldomero îi dădu drumul la mînă.

— Tot ți-o fi spus ceva doctorul.

— Ca să mă duc la munte. Dar eu zic : la ce bun ? Ca să mor singură și disprețuită, așa cum am trăit ?

— Nu pot închide farmacia, dar aș veni din cînd în cînd. Și ai să vezi că o să-ți fie mai bine.

Ea lăsă să-i cadă brațele fără putere peste plapumă.

— În halul în care mă aflu, nici măcar fericirea nu mă mai poate însănătoși. Sînt atinsă de moarte și, deși m-am resemnat, mi se face milă de mine însămi. Sînt încă tînără și am trăit atît de puțin ! Durere și dispreț.

Îi veni un acces de tuse. Don Baldomero se grăbi spre comodă și aduse un medicament.

— Ia asta și nu vorbi.

Așteptă, cu tableta și cu paharul cu apă în mînă pînă cînd îi trecu accesul.

— Mulțumesc ! Lasă-mă singură. Și, te rog, nu mai veni să dormi cu mine. Dă ordin să-ți pregătească alt pat.

— Cum vrei.

— O să plec la munte de-ndată ce mă voi simți în stare să călătoresc. Și nu te întrista din cauza mea, și nici să nu simți remușcări. Nu sîntem răspunzători pentru destinul pe care-l avem. Al tău a fost să mă faci nenorocită, iar al meu...

Începu din nou să plîngă. Don Baldomero rămase în picioare cîteva minute ; apoi ieși pe coridor. Coborî scările în fugă și intră în camera din fundul farmaciei. Se așeză alături de măsuță, își răsuci o țigară, și, deodată, începu să suspine.

Dimineața era întunecoasă, întunecoasă și ploioasă. Era aproape opt și încă nu se lumina. Ploaia lovea în geamuri și, cîteodată, cîte o mică rafală de vînt le zgîlțiia. Inés intră în bucătărie. Îngenuncheată în fața vetrei, Clara sufla plină de furie peste lemne, care se încăpățînau să nu se aprindă. Inés întrebă unde e umbrela.

— O să ieși pe o asemenea dimineață ?

— Ca de obicei.

— O fi și din plăcerea de a te uda !

Clara se duse spre un colț unde umbrela, deschisă, era pusă la uscat. O închise și i-o dădu lui Inés. Aceasta o întrebă dacă avea nevoie de ea mai repede.

— Nu-ți face griji. Dacă o să fie nevoie să cobor, îmi e de-ajuns un sac.

— Pe curînd.

Inés ieși în curte, o traversă. Pe drum, un grup de femei cu coșuri se îndrepta spre piață. Salută și le-o luă înainte. Mai erau încă aprinse becurile plăpînde ale iluminatului public ; în bătaia lor, stropii de ploaie se vedeau ca un voal.

Cînd ajunse la primele case, închise umbrela și se adăposti pe sub streșini.

Lîngă poarta Rulei așteptau deja trei sau patru fete. Se salutară cu voce înceată și plecară, două înainte, două înapoi, una la mijloc. În casa Juliei așteptau alte patru.

— Eu n-aș merge la casa farmacistei. Mi s-a spus că s-a întors ieri de la Santiago foarte bolnavă.

— Trebuie să mergem.

La casa doñei Lucía le întîmpină servitoarea.

— Spune că-i e foarte rău și că să nu contați pe ea.

Zice că nici n-o să mai poate merge niciodată și, dacă vreți, să veniți să o vizitați la întoarcere.

Pe unele, faptul le-a plictisit ; altora li s-a făcut milă.

— Fără o doamnă care să fie cu noi, nu e bine să mergem singure în fiecare zi. O zi sau două, treacă-meargă. Dar mereu...

— Închipuiți-vă că ne-ar ieși din nou în cale Cayetano.

— Groaznic !

— Dar tu nu spui nimic, Inés ?

— Îmi pare rău că sora noastră e bolnavă, dar nu cred că avem nevoie de autoritatea nimănui ca să putem merge liniștite la biserică.

— Dragă, ăsta e un lucru știut. Dar la ora asta, și atît de departe... Chiar dacă ar fi vară.

— Închipuie-ți că vine Cayetano...

— Dacă vă e atît de frică de un om, ce să mai zicem de diavol ?

— Lucía spune că diavolul e chiar Cayetano. Tu o crezi ?

Inés surîse în întuneric.

— Să facem semnul crucii și dacă dispare...

— Să-l lăsăm pe Cayetano în pace. Ce vreau eu să spun e că maică-mea n-o să mă lase să vin dacă nu ne va însoți cineva care să ne fie conducătoare.

— Eu vă pot conduce, spuse Inés.

— Da, sigur, e adevărat. Tu o să intri la călugărie și, apoi, ești majoră.

— Mie, pur și simplu, nu mi-e frică.

Ieșiseră din oraș și mergeau pe șosea, pe lîngă mare. Rămăseseră departe luminile Pueblanuevei adormite.

— În schimb, eu nu mă simt în apele mele. Gîndiți-vă, dacă ne iese înainte Cayetano...

— Ți-e frică sau asta ai dori ?

— Ei, femeie, nu începe cu de-astea ! Cum o să doresc așa ceva ?

— Păi, atunci, dacă doar ți-e teamă, roagă-te și n-o să apară.

Au tăcut. Cînd ajunseră la mînăstire, lumina zilei începea să îmbrace coamele munților, dar, deasupra mării, cerul era întunecat și apăsător. Un cîrd de pescărușî sfîșiau aerul cu țipetele lor.

— O să continue vremea rea, comentă cineva.

— Dacă plouă, o să ne strice carnavalul, spuse cu voce înceată Julia Mariño.

Cea de lîngă ea îi dădu cu cotul.

— Să nu te audă aia. Ştii cum e. O să mergi la bal ?

— O să văd dac-o să pot. Maică-mea zice... Îmi pregătesc costumul şi masca, poate cine ştie...

Intrară în criptă. Inés ocupă locul doñei Lucia.

— Ia uită-te la ea. A şi început să ne conducă.

Se rîse pe-nfundate. Tocmai ieşea părintele Ossorio, cu patrafirul. Începu slujba. De-ndată prinseră a cînta.

Inés era distrată. Cînta, sau răspundea mecanic. Stătea în genunchi, cu mîinile încrucişate la piept şi cu vălul foarte coborît pe faţă, ca să nu fie văzută. Ochii i se fixaseră asupra preotului, urmărindu-i mişcările, iar sufletul le interpreta semnificaţia. Cînd ridica mîinile ca să se roage, ori cînd le lăsa în jos şi le împreuna. Fiecare dintre ele ar fi putut face acelaşi lucru, toate fuseseră învăţate ; dar ea ştia că sînt neatente, poate plictisite. Celelalte rămăseseră în urmă pe drumul spiritului ; numai ea primise sămînţa.

Odată terminată Evanghelia, preotul le vorbi :

— Astăzi biserica îl comemorează pe fiul său Simion, martir şi episcop. Celebrăm, aşa cum aţi văzut, liturghia „Statuit", în a cărei Evanghelie, după Matei, Domnul povesteşte parabola despre bogatul care, trebuind să plece în călătorie, şi-a lăsat bunurile în grija servitorilor.

Se sprijini uşor de un ieşind al altarului, mişca mîna dreaptă şi privea spre fundul criptei, ca şi cînd cei care-l ascultau s-ar fi ascuns în întuneric. Bogatul dăduse unuia dintre servitori cinci taleri, altuia doi. Cel de-al treilea, care primise unul singur, fugi să-l ascundă în pămînt. Şi aşa mai departe. Ce vroia Domnul să explice prin această parabolă ? Există o interpretare vulgară, după care... Dar noi sîntem obligaţi să cercetăm cuvîntul Domnului şi să-i înţelegem adevăratul sens. Servitorul care a îngropat banul lui se poate asemăna creştinului care primeşte libertatea de la Dumnezeu, şi neştiind ce să facă cu ea...

Încetul cu încetul, cuvintele preotului deveneau mai subtile. Ca în fiecare zi. Începea simplu, apoi se înfierbînta

şi era greu să-l urmăreşti. Inés se gîndi că, dacă ar privi înapoi, ar vedea că ochii tovarăşelor sale sînt somnoroşi. Ar surprinde, poate, doar neînţelegere şi plictiseală. Ca în fiecare zi. Cînd părintele Ossorio lăsa deoparte simplitatea, ea se ştia aleasă, smulsă de lîngă celelalte, pentru că numai ea îl putea urmări şi înţelege. În realitate, fără s-o ştie, părintele Ossorio vorbea numai... pentru ea. Cuvintele părintelui Ossorio erau ca o punte aruncată în fiecare dimineaţă între sufletul lui Inés şi divinitate, ca o scară pe care urca, prin care se îndepărta, prin care se pierdea în fericire, învăluită mereu în ele, sprijinită de ele. Ştia că, dacă ar înceta, ea ar coborî de-ndată. Cînd predica lua sfîrşit şi părintele Ossorio se întorcea în mijloc şi intona crezul, sufletul lui Inés se întorcea la nivelul fiinţei ei, intra în sălaşul lui, se îndepărta de Domnul. Pînă în ziua următoare.

Era clar, una dintre fete adormise. Trezită de coatele celorlalte, îşi alătură vocea corului ce intona crezul. Altă fată şopti ceva : Inés îşi întoarse capul şi porunci tăcere printr-un gest.

„Cînd eu voi pleca la mînăstire, nici una dintre ele nu va mai veni aici." Pentru „Orate" se potoliseră şi au răspuns corect. „Dar, oare, voi pleca vreodată ? O doresc cu adevărat, am nevoie de asta, sau e doar ceva ce am dorit odată, ceva la care continui să mă gîndesc din obişnuinţă ? Dacă părintele Ossorio m-ar putea spovedi, sigur că mi-ar spune ce trebuie să fac. Niciodată nu ne-a îndrumat către viaţa monahală. Felul în care predică ne îndreaptă către viaţă, ne arată cum trebuie să trăim, creştineşte, în lume. Cu toate astea, eu m-am dăruit, în inima mea, lui Dumnezeu, am ales calea lui Dumnezeu..." Îi întrerupse gîndurile „Sanctus" ; în timpul canonului, încercă să nu se gîndească la ea însăşi, ca să se dăruiască cuvintelor liturghiei, pentru ca ele să devină singurul locuitor al sufletului său. După ce s-au ridicat, fără să-şi dea seama, continuă să citească, dar, în forul său interior, dialoga cu ea însăşi. „Mînăstirea este o întîmplare. Pot continua aşa un an şi încă unul, pînă ce Dumnezeu o să vadă ce face cu mine. Trăiesc în milă şi cu sacrificiu. În mînăstire îmi va fi mai bine. Poate că Dumnezeu îmi va ordona să rămîn,

tocmai pentru că viața mea aici e atît de grea, sau poate din cauza asta îmi dăruiește în fiecare dimineață fericirea asta de a mă simți aproape de El. În mînăstire, sigur n-aș avea-o..." *Agnus Dei qui tollis peccata mundi.* „Mi-o dă pentru că am nevoie de ea ca să rezist." Două sau trei fete se apropiaseră pentru împărtășanie. Se duse și ea. Cînd îngenunche, nu se mai gîndi la ea însăși, nu se mai simți ea însăși. Tovarășele ei așteptau în liniște, cu capetele înclinate. Din altar părintele Ossorio le binecuvîntă.

. . . . . .

— Ia uită-te, se pare că o să se schimbe vremea. Nu mai sînt pescăruși.

— Ar fi timpul. Sînt sătulă de atîta ploaie. Toată lumea e răcită.

— Mergem acasă la doña Lucía ?

— Acuma ? N-o fi prea devreme ?

— Frumos ar fi să mergem toate împreună.

— Dar, ia să-mi spuneți, de ce-ar avea nevoie de toate ? Dacă ne ducem două sau trei, i-ar fi de-ajuns.

— Tu poți merge, Inés ?

— Inés trebuie să meargă. La urma urmelor...

Au decis, în sfîrșit, să meargă Inés cu Julita și Rula.

— Ce-am face nouă femei în camera unei bolnave ? E mai bine așa. Voi sînteți prietenele ei apropiate.

La intrarea în oraș, grupul se despărți. Inés nu spusese nimic, nici măcar nu făcuse vreun gest de aprobare, dar se alătură Julitei și Rulei. Mergea în fața lor, sub umbrela enormă. Rula și Julita începuseră să șușotească sub a lor.

— Mama ar vrea să mă duc la bal cu ea, dar mie mi-ar plăcea să merg singură.

— Ai avea curaj ?

— Cred și eu. Aproape c-aș prefera să fie așa.

— Dacă m-ai lua cu tine...

— Bine, dar să nu afle nimeni. Pentru că știi ce fac și ce zic după aia. Și cum n-o să facem nimic rău... — tăcu o clipă. Cum o să te travestești ?

— Dar tu ?

Julita își apropie buzele de urechea Rulei, care se cutremură.

— Groaznic !

— Dacă ai vedea ce bine-mi şade ! Am găsit-o prin pod, într-un cufăr vechi. Trebuie să fi fost a mamei. E puţin ciupită, dar o s-o repar.

— Eu încă nu ştiu în ce o să mă deghizez. De stricătoare ce sînt...

— Cel mai bine ar fi să vii la mine acasă cu ce ai tu şi acolo o să ne îmbrăcăm şi o să ieşim împreună prin portiţa din grădină.

— Da, dar nu trebuie să ştie nimeni. Dacă află doña Lucía !

— Sau asta..., şi o arătă pe Inés cu o mişcare a capului.

Le-au lăsat să intre îndată. Doña Lucía îşi legase părul cu o eşarfă. Lumina dimineţii o făcea şi mai palidă.

— Fetele mele, oiţele mele ! Vedeţi ce mi-a trimis Dumnezeu !

Începu să plîngă. Julita şi Rula alergară spre ea, dar ea le opri.

— Nu vă apropiaţi. Sînt contagioasă.

Se întoarseră înapoi. Mîna ridicată, braţul scheletic al doñei Lucía li se părea ca un avertisment înspăimîntător.

— Aşezaţi-vă mai departe. O să vi se aducă îndată micul dejun. Veţi fi înfometate, oiţele mele ! Vă mulţumesc că aţi venit. Şi celelalte ?

— Ca să nu vă deranjeze... Ne-am pus de acord să venim noi.

— Cîtă delicateţe ! Dumnezeu să vă binecuvînteze ! M-am gîndit la voi toată noaptea.

Servitoarea îşi apropie mutra bosumflată de uşa întredeschisă.

— Nu sînt decît astea trei ?

Se retrase fără a mai aştepta răspuns.

— Mai ales m-am gîndit la tine, Inés. Prin vîrsta pe care o ai şi pentru perfecţiunea spirituală, pari destinată să mă înlocuieşti. Dar o s-o poţi face tot timpul cît va fi nevoie ? Dacă pleci la mînăstire, ce se va întîmpla cu copilele astea ? Nici nu vreau să mă gîndesc, singure, fără păstor, şi lupul ăla care le dă tîrcoale !

— O să plec la mînăstire cînd o vrea Dumnezeu, nu mai înainte.

— Oricum... — își schimbă locul în pat. Vrei să-mi aranjezi pernele, Inés ? Să-ți răsplătească Dumnezeu ! Oricum, n-o să fie ușor să ai grijă de copilele astea. Știu, știu că ești mai aproape de Dumnezeu decît mine și că ești îndrumătorul cel mai potrivit pentru acest drum. Mai mult decît mine, sînt sigură ! Dar nu-i vorba numai de asta. În afară de a îndruma, trebuie să și păzești ; și ca să păzești, trebuie să cunoști pericolele ce te așteaptă. Eu le știu mai bine decît tine, Inés, tocmai pentru că mă aflu în această lume.

Suspină profund și adăugă :

— Pentru că sînt o sărmană păcătoasă pe care Dumnezeu o va chema în curînd la judecata sa.

Intră servitoarea cu serviciul de cafea și cu o tavă de cornulețe.

— Dumneavoastră n-o să mîncați nimic, doamnă ?

— Eu ? Pentru ce ?

— Atunci continuați așa și o să vedeți unde ajungeți.

— Pune-mi puțină cafea. Dacă Domnul mă va ajuta s-o beau... Sărmana de mine !

Julita se apropie cu ceașca și i-o dădu. Doña Lucía luă o sorbitură și dădu ceașca înapoi.

— Nu pot. N-am poftă decît să mor.

— Haideți ! Încă o sorbitură.

Uitînd de contagiere, Rula se așezase pe pat și-i ținea ceașca.

— Fata mea ! Ce bună ești !

În sfîrșit, bău cafeaua. O ajutară să se așeze, îi aranjară pernele între spate și capul patului. Apropiaseră obloanele ferestrei, pentru că lumina începea s-o deranjeze.

— Mă simt puțin mai bine. Și acum vreau să vă pregătesc, dinainte, pentru unele lucruri ce se pot întîmpla. Miercurea de cenușă [1] va începe cu o procesiune de penitență. Aveți grijă ! La așa ceva numai vulgul ia parte. Or s-o ia ca un pretext pentru a rîde și a se distra. Pe voi Dumnezeu v-a ales pentru un creștinism de clasă înaltă. Aveți obligația să dați exemplu. Să nu cumva să vă amestecați cu cei care distrag atenția de la bunul mers al slujbei religioase.

[1] Ziua morților. Prima zi din Postul mare (n. tr.).

Se abţinu să tuşească şi respiră adînc.

— O să vedeţi voi cum diavolul stă la pîndă. Diavolul e liber acum, şi ce-ar fi mai potrivit decît o procesiune la răsăritul soarelui ca să-şi pună la încercare victimele viitoare ?

O privi pe Inés cu duioşie.

— Inesita, ştiu că, în ceea ce te priveşte, nu există nici un pericol ; dar copilele astea, tinere şi sănătoase, vor simţi în curînd chemarea firii. Trebuie să se mărite şi trebuie să ajungă fecioare la căsătorie.

Julia Mariño tuşi ; pe Rula o pufni rîsul.

— Vai, doamnă, despre ce lucruri vorbiţi !

— În acest lucru vă veţi dovedi victorioase asupra diavolului. În acest fel va începe renaşterea acestei aşezări. Se dăruieşte stăpînului cea care doreşte, dar unde există virtute şi credinţă, stăpînul nu are nici o putere. Ultima mea rugăminte este să rezistaţi asediului căruia veţi fi supuse, dar...

Se întrerupse şi le privi — pe Julita şi pe Rula — cu tristeţe.

— ...dar dacă vreuna dintre voi va cădea, vă implor să aşteptaţi pînă la moartea mea. N-aş vrea să plec din lume cu durerea asta.

— Bine, doamnă, dar cine se gîndeşte acum c-o să muriţi ?

— Eu. Sînt foarte bolnavă. În cîteva zile mă vor duce la munte sub pretextul însănătoşirii. Nu mă voi face bine, dar voi fi departe şi agonia mea nu va tulbura nici o conştiinţă. Voi fi singură, şi-mi pare bine : trebuie să mă gîndesc mult la sufletul meu şi am multe lucruri de pus în ordine înainte de a muri. Domnul a fost dispreţuit şi mi-a trimis şi mie dispreţul ca să-mi dea prilejul să-l imit. Cît voi avea de suferit, fetele mele, şi în cîtă singurătate ! Sper ca voi, de aici, să mă ajutaţi, cu rugăciunile voastre.

Rula arăta îndurerată ; Julita sughiţa într-un colţ ; Inés, în picioare lîngă pat, o privea pe bolnavă cu seninătate.

Cineva a bătut în uşă. Intră o ordonanţă cu căciula în mînă.

— Afară aşteaptă Mauricio, ăla din Xoane. Zice că dumneavoastră aţi trimis după el.

— Da. Să intre.

Cayetano se ridică de la birou şi aşteptă. Mauricio apăru în uşă. Îşi învîrtea cu mîinile basca mică şi udă. Rămase acolo.

— Intră, omule.

— Cu voia dumneavoastră.

Cayetano îi întinse mîna. Mauricio, din Xoane, îl privi umil, se uită către mîna întinsă ; apoi şi-o întinse pe a sa, dar şi-o retrase de-ndată.

— Stai jos.

— Cine, eu ?

— Stai jos, omule. Şi nu mai tremura, că nu te mănînc. Vrei să bei ceva ?

Mauricio se aşeză pe marginea canapelei şi dădu din cap că vrea. Cayetano se duse spre o măsuţă şi umplu două pahare.

— Roşu, nu ?

— Da, domnule.

— Vrei şi o ţigară ?

— Dacă se găseşte...

— Şi acum spune-mi, ce pregătiţi cu grupul pentru carnavalul din anul ăsta ?

Mauricio făcu un gest de împotrivire.

— Ce, v-au şi venit cu bîrfa ? N-o să ne legăm de dumneavoastră. Vă dăm cuvîntul.

Cayetano, rîzînd, se ridică de pe fotoliu şi se aşeză pe canapea, lîngă Mauricio. Îi puse o mînă pe umăr.

— Nu mi-au venit cu nici o bîrfă şi, nici n-ai fi avut de ce să te legi de mine. Altfel, nici nu te-aş fi chemat.

— E bine !

— Deci spune-mi cum merg lucruile.

— Avem afişul pe jumătate pictat şi muzica e gata. Lucrăm la cuvinte.

— Voi singuri faceţi totul ?

— Afişul îl comandăm în altă parte. Le dau ideea şi-i plătesc. Anul ăsta cuvintele le scrie un seminarist din Mexia care şi-a pus sutana în cui. Un tip tare isteţ.

— Şi cît te costă totul ?

— Vreo două sute de pesete. O sută afişul şi o sută poezia.

— Așa că, dintre toate, numai muzica e a voastră ?

— O fac eu.

— Și nu mai sînt decît douăsprezece zile pînă la duminica de carnaval.

— Da.

— Mai greu trebuie că e cu poezia, pentru că e nevoie să repetați. Afișul, dacă-l aveți cu o zi mai înainte...

— Sigur, așa e.

Cayetano îl bătu pe Mauricio pe genunchi.

— Trebuie să-mi faci o favoare.

— Eu ?

— O să-ți ofer o întîmplare — luă o hîrtie scrisă de pe masă. Uite-o. Chiar azi te duci la Mexia și i-o înmînezi seminaristului ca să compună niște cuvinte noi. Apoi pui să ți se facă afișul despre ce se povestește aici. Muzica poate fi aceeași.

— Pot... s-o citesc ?

— Bineînțeles !

Mauricio scoase din buzunar niște ochelari cu rama de oțel, și-i puse și începu să citească.

— Ha, ha ! Hi, hi ! Ha, ha, ha ! Toate astea sînt adevărate ?

— Ce contează ?

— Hi, hi ! Sigur că așa a fost. Pot să iasă niște cuplete minunate...

— Asta și este important. Cupletele să fie bune și afișul la fel. Pentru toate astea o să plătești dublu seminaristului și pictorului. Și cu ce mai rămîne...

Îi întinse lui Mauricio niște bancnote.

— Pentru... noi ?

— Cu ce rămîne, deocamdată, o să luați o masă. Îmi asum toate cheltuielile, iar ăsta nu este decît avansul.

Mauricio nu îndrăznea să întindă mîna. Cayetano lăsă banii pe sofa, se ridică și făcu cîțiva pași.

— Să repetați cu sîrg, să fie totul bine învățat. Dacă vreunul trebuie să-și ia liber, o să-i plătesc eu ziua de lucru ; iar dacă vreunul lucrează la atelierul naval, din clipa asta e scutit de muncă.

— Da, domnule. Juan, ăla din Balbina, și Manolo *Tîrnăcopul*.

— Să vină să stea de vorbă cu mine.

Se opri în faţa lui Mauricio şi-l privi încruntat.

— Acum, fii atent : lucrul ăsta nu-l ştim decît noi, înţelegi ? Tu şi cu mine. Întîmplarea ai auzit-o povestită pe-aiurea. Banii ţi-au căzut din cer. Inventează ce vrei. La prima bănuială că te-a luat gura pe dinainte, te distrug.

Mauricio, în picioare, lăsă capul în jos.

— Da..., domnule.

— Nu lăsa banii aici şi pleacă imediat la Mexia. Cel mai bine ar fi să închiriezi o maşină, ca să ajungi mai repede.

Căută în buzunar şi-i mai întinse cîteva bancnote.

— Pentru maşină.

După ce Mauricio ieşi, făcu o mică inspecţie prin birouri. Cînd a sunat sirena, plecă mai înainte de ieşirea muncitorilor şi se îndreptă spre Cazinou. După cîţiva paşi se întîlni cu Cubeiro. Intrară împreună. Judecătorul asculta nişte discuri.

— Facem o partidă ?

— Doar în trei ?

— Cineva trebuie să vină.

Sosi imediat don Lino. Începură o partidă. Pe la douăsprezece şi jumătate apăru don Baldomero, care începu să privească. Cayetano de-abia dacă-i răspunse la salut ; părea foarte prins de joc. La un moment dat ieşi scandal : Cayetano nu avea dreptate şi-şi aruncă pe masă cărţile.

— Treaba voastră. Îi las locul farmacistului. Dacă are poftă să joace...

— De ce n-aş avea ?

— Am auzit că soţia dumneavoastră s-a întors ieri foarte bolnavă. Chiar, ce are ?

Don Baldomero ocupă locul pe care Cayetano îl lăsase liber.

— Ce să aibă ? Ce au cei care nu se îngrijesc. Are două caverne la plămîni cît să intre doi pumni. Medicul mi-a spus-o în dimineaţa asta. Şi toate astea pentru că nu s-a dus la timp să-şi facă pneumotorax ! A plecat la Santiago şi s-a întors pe jumătate moartă de frică. Acum trebuie să plece pentru un timp la munte, dar n-o să-i prea fie de folos.

— Vai de mine ! Iar dumneavoastră o să rămîneţi plin de tristeţe.

— Cine ? Ăsta ? interveni Cubeiro. O să vedeţi ce trist o să fie ! Cînd pisica nu-i acasă...

— Mă refeream la boală, spuse Cayetano. Şi cînd pleacă ?

— Cine poate şti ! E la pat şi-i foarte necăjită din cauza fetelor alea care merg cu ea la mînăstire. Nu-i vine să le lase singure.

— Soţia dumitale e o sfîntă. Dacă aveţi nevoie de maşină pentru călătorie, v-o ofer pe-a mea.

Don Baldomero lăsă să-i cadă cărţile pe care tocmai i le dăduseră.

— O spuneţi serios ?

— În cazuri ca astea, dragă don Baldomero, rivalităţile politice trebuie uitate. Dacă aveţi nevoie de maşina mea, spuneţi-mi, şi veţi putea dispune de ea, cu şofer cu tot, oricît veţi dori. E de-ajuns să mă anunţaţi cu cîteva zile înainte.

Cayetano se ridică şi-şi luă impermeabilul.

— Salutaţi-o pe doamna din partea mea şi spuneţi-i cît de rău îmi pare...

Ieşi în grabă. Îşi ţinea mîinile în buzunare şi capul plecat. Odată ajuns la plajă, începu să se plimbe pe faleză, încet, fără să privească pe nimeni, fără să răspundă la saluturi. Muncitorii treceau către şantier, îl vedeau dus pe gînduri, vorbeau între ei. Ajunse la capătul digului, se sprijini de far şi rămase o vreme aşa. Cîteodată surîdea.

Îşi schimbă apoi drumul, străbătu străzile ce coborau şi urcă spre piaţă. Era ora la care se golea de lume, numai Paquito *Ceasornicarul* se mai afla încă la taraba lui, cu un ceas în mînă şi cu o lentilă pe ochiul drept. Cînd îl zări, o lăsă să-i cadă.

— Ce vreţi de la mine ? Totul s-a terminat între noi.

— N-o lua aşa, omule. Am ceva să-i transmit stăpînului tău.

— N-am stăpîn, v-am mai spus-o odată.

— Atunci gazdei tale. Îi spui că, dacă nu preferă să merg eu la el acasă, îl aştept în seara asta la mine ca să bem o cafea. Dacă nu-mi trimite vorbă, îl voi aştepta pe la zece.

Paquito îşi puse înapoi lentila.

— Bine.

— Da-n anul ăsta nu te duci să-ţi vezi logodnica ?

Paquito îi răspunse sec :

— Încă n-a venit primăvara.

Cayetano se îndreptă spre şantier. Trimise după şofer.

— Te duci la casa lui Mauricio, cel din Xoane, şi dacă nu-l găseşti, află cu ce maşină a plecat spre Mexia şi te duci după el. Goneşte cît o să fie necesar să-l prinzi înainte de a ajunge. Îi spui că nimic nu-i adevărat din ce-am discutat, dar să-mi aducă el însuşi hîrtia, iar banii pe care i-am dat să-i considere drept un cadou.

Aprinse o ţigară şi dădu un pahar pe gît. Un clopoţel vestea ora mesei. Se duse s-o caute pe mama lui şi o duse de braţ în sufragerie. Don Jaime aştepta în picioare, lîngă scaun şi nu se aşeză pînă cînd n-o făcu mai întîi doña Angustia. Cayetano îl privi cu mînie.

— Ar fi bine să te duci la Rosario acasă şi să-i spui să nu vină în seara asta, s-ar putea ca eu să trebuiască să rămîn acolo şi ea să mă aştepte degeaba.

Paquito se uită la el fără să vorbească. Îşi luă ţigara şi ieşi în tăcere.

— Ia-ţi o umbrelă.

— Nu plouă.

Cînd paşii *Ceasornicarului* se îndepărtau pe coridor, Carlos îl strigă :

— Ascultă. Îmi cer iertare pentru că te-am trimis acasă la Rosario. În realitate, trebuia să te rog să-mi faci o favoare. Eu nu pot merge şi numai tu cunoşti secretul. Te rog fă asta pentru mine.

Paquito începu să rîdă, salută cu pălăria şi plecă în fugă.

Carlos îşi schimbă costumul, se privi în oglindă, dădu din cap şi şi-l puse din nou pe celălalt. Îşi luă basca din cuier, îşi puse pardesiul şi ieşi în grădină. Vîntul rece fugărea norii şi făcea să se mişte cu zgomot crengile copacilor. Cîteodată apărea luna care umplea grădina de umbre negre. Coborî scările, merse pe drumul spre plajă pînă la strada falezei. Începeau să se ferece porţile, iar strada era pustie. Din cîte-o cîrciumă răzbătea cîntecul hîrşîit de gramofon reluat în cor de clientelă. Trecu pe lîngă casa doñei Mariana, închisă şi ea, cu ferestrele întunecate. În

dreptul circiumii *Cubanezului* se opri. Dinăuntru se auzeau voci bărbăteşti, şi mai tare decît toate, cea a lui Juanito Aldán. Explica nereuşita Republicii prin faptul că nu realizase un program social.

— Nu e vorba de salarii mari. Salariile mari şi scumpirea se urmăresc una pe alta precum pisica cu şoarecele, şi cel care pierde e muncitorul. E vorba despre proprietatea asupra bunurilor de producţie, dar nu a statului, aşa cum vor comuniştii. Şi comunismul duce o politică de salarii, pentru că statul e unicul capitalist. Comunismul...

Un murmur îi acoperi peroraţia. Cineva obiecta...

— Mie să-mi dubleze salariul pe ziua de muncă şi aţi vedea voi de ce sînt în stare.

— Mai bine să te facă proprietarul vaselor de pescuit prin Sindicat, şi atunci am vedea cu toţii, tu şi cu mine.

— Vasele sînt ale Bătrînei.

— Credeţi că o să-i aparţină la nesfîrşit ?

Carlos n-a mai ascultat. Şi-a continuat drumul pe tăcute, lipit de ziduri.

Mai încolo, strada, întunecată, se lumina brusc : felinarele de la şantierul naval îşi trimiteau razele de pe stîlpii înalţi şi pe undeva un burlan de la o streaşină, mişcat de vînt, scîrţîia strident. Ajunse la casa lui Cayetano. Un paznic de la şantier îi veni în întîmpinare.

— Pe aici, domnule.

Mergea înainte şi îi lumina calea cu o lanternă. Îl duse pînă la uşa biroului particular şi bătu în ea. O deschise îndată şi spuse :

— A sosit domnul pe care-l aşteptaţi.

Se dădu deoparte. Carlos intră, iar paznicul închise uşa fără zgomot. Cayetano, în picioare, îi surîdea.

— Dă-mi astea, o să le punem undeva — şi lăsă pardesiul şi basca lui Carlos pe un scaun. Ai fost punctual. Vrei să stai jos ?

Îi arătă un fotoliu, iar el se aşeză pe cel din faţa lui. Între ei rămăsese sofaua enormă.

— Ar fi trebuit să-ţi trimit maşina. Iartă-mă că n-am făcut-o. Nu-ţi pot explica de ce am uitat.

Carlos îi mulţumi. Spuse că nu-i făcea rău, din cînd în cînd, o plimbare nocturnă.

În cămin ardea focul, și, aproape de fotolii, străluceau două sobe electrice. Pe măsuță se afla o tavă cu un serviciu de cafea. Cayetano aprinse fitilul.

— Am preferat s-o pregătesc eu însumi ca să nu fim deranjați.

— E foarte bună mașina asta de făcut cafea. Doña Mariana mi-a dăruit una identică. Iese o cafea excelentă.

Cayetano îl privi fix, inchizitorial.

— O iubești mult ?

— Pe cine ? Pe Bătrînă ?

— O iubești ca pe mama ta, Carlos ?

— O iubesc, și-atît.

— Ți-o amintești pe mama ta ? Îți amintești, măcar, cum o iubeai ?

— Ce vrei să spui cu asta ?

Cayetano puse coniac și-i întinse paharul.

— Te afli aici din cauza mamei mele. Înțelege-mă, nu pentru că ea mi-ar fi zis să te aduc, ci pentru că...

Se întrerupse.

— Ai să înțelegi, vei vedea. Trebuie să înțelegi, chiar dacă nu vrei, pentru că-mi voi permite luxul de a fi cu totul sincer. Pot face asta pentru că eu sînt învingătorul.

Carlos duse paharul la gură.

— Să ciocnim pentru victoria ta. O sută cincizeci de sticle sparte și două curve satisfăcute.

— Nu asta e victoria mea.

Răspunsul fu brusc, aproape grosolan. Carlos lăsă paharul în jos.

— Cel puțin, asta știu eu.

— Atunci ai să afli lucruri pe care nu le-ai putea ști decît dacă ți le-aș spune eu. Alaltăieri mi-am bătut joc de nevasta farmacistului.

Carlos puse paharul pe masă. Tăcu, apoi făcu o mutră de dispreț.

— O tuberculoasă pe jumătate isterică !

— Chestia cu tuberculoza n-o credeam. Trebuie să-ți spun, de asemenea, că, deși am dus-o pînă la pat, nu m-am culcat cu ea, pentru că a leșinat cînd eu am descoperit că are sîni pușI, iar eu nu abuzez de o femeie leșinată.

Rîseră amîndoi deodată.

— Eu știam că are sînii pușI, spuse Carlos ; ți-aș fi spus-o dacă m-ai fi întrebat.

— Eu doar bănuiam ceva, și-ți mărturisesc că asta m-a ajutat mult să-mi învinge repulsia. Dar nu asta contează. Am dus-o pînă la pat. Amintește-ți ce mi-ai spus, mai deunăzi, că nu pot face nimic împotriva credincioaselor de la mînăstire. Iar acum conducătoarea e învinsă, cel puțin moralmente. Peste puțin timp o să mă culc cu una sau alta dintre fete. O s-o afli de la lume, pentru că nu mă gîndesc s-o țin secret.

Puse cafeaua. Carlos bău o înghițitură din ceașca lui și o degustă.

— Ce s-a întîmplat cu Lucía îmi va servi, deocamdată, ca să mai tai din fumurile lui bărbatu-său. Te asigur că-mi pare rău cu adevărat că nu poate afla că poartă o frumoasă pereche de coarne. Dar nu trebuie s-o afle.

— Din milă ? La un om ca tine, mila e o formă de slăbiciune.

— Mă gîndisem s-o afle toată lumea ; mă gîndisem să inventez o batjocură care să nu fie uitată de-a lungul secolelor ; aș fi făcut totul exact cum gîndisem dinainte. Dar azi dimineață am aflat că Lucía are plămînii găuriți și că-i rămîne puțin de trăit.

— Milă, repetă Carlos.

— Am spus că nu.

— Atunci nu te înțeleg.

— Dar închipuie-ți că farmacistul i-ar trage o chelfăneală cînd ar afla, și că ea ar muri după asta. Ar fi cu putință. Ar afla toată lumea și ar afla-o și mama.

— Mama ta este pentru tine cea care dă măsura binelui și a răului ?

— Exact.

— Nu te-ai gîndit la ea cînd ai bătut-o pe Rosario.

— Nu, și pentru asta aș fi fost în stare să răstorn lumea în clipa în care a aflat-o mama.

Carlos ridică sprîncenele și-și luă ceașca de cafea. Încercă să surîdă, dar îi ieși o strîmbătură, din care își reveni repede. Tuși.

— Sper că mama ta nu e de acord ca tu să te culci cu

vreuna dintre bisericoase. Sînt fetişcane tinere, probabil virgine. A seduce pe vreuna dintre ele ar fi o treabă urîtă.

— Asta nu mai are importanţă.

— Poate că mama ta, care e foarte credincioasă, după cîte am înţeles, gîndeşte altfel.

— În orice caz, sînt poveşti cu care e mai obişnuită. Le rezolvă rugîndu-se pentru mine.

Carlos bău cafeaua dintr-o sorbitură şi se ridică. Se apropie de tabloul semnat de Reynolds şi-l privi. Cayetano aprinse o lampă mare. Biroul se lumină şi străluci.

— Aşa o să-l vezi mai bine.

— Mulţumesc.

Cayetano se întoarse în fotoliul lui în timp ce Carlos rămase nemişcat în faţa tabloului. Cayetano bătea darabana cu degetele în braţul fotoliului şi covorul cu piciorul. Carlos nu se mişca.

— Atît de mult te interesează tabloul *acum* ?

Carlos se întoarse calm spre fotoliu.

— *Acum* nu mă interesează nimic.

— Aşteptam să recunoşti că te-am învins.

— Iar eu căutam modul cel mai bun de a-ţi spune că faptul că m-ai chemat ca să-mi spui asta este tot o dovadă de slăbiciune.

Cayetano îşi împinse trupul înainte cu o mişcare violentă.

— Aminteşte-ţi că ţi-am oferit să alegi între casa mea sau a ta. În orice caz, tu eşti slab de vreme ce ai venit. În casa mea...

Carlos ridică mîna.

— Scuză-mă. Invitaţia ta a fost ireproşabilă, şi am venit onorînd-o. Nu mă refer la asta.

Rîse, scoase tabachera şi-i oferi o ţigară. Cayetano o luă şi scoase bricheta.

— Cauţi modul de a ieşi cu eleganţă, în felul tău, adică înfăşurîndu-te în vorbărie.

— Cuvintele sînt terenul meu.

Se ridică şi se aşeză pe canapea, aproape de Cayetano. Sufla fumul îndelung şi ceru încă o cafea.

— Ascultă-mă. Faptul că te-ai hotărît să ţii în secret ceea ce s-a întîmplat cu farmacista, oricare ar fi motivele, este actul unui om stăpîn pe sine însuşi. Vezi că nu mai

spun că e din milă. Dar ca să mă faci să vin ca s-o aflu, strică totul.

— Mă bazez pe discreţia ta. În privinţa asta sînt sigur de tine.

— Mulţumesc, dar totul bate în altă parte. Mi-ai povestit pentru că ai nevoie ca eu s-o ştiu, ca eu să te pot judeca ştiind-o.

— E firesc. Era la mijloc o provocare.

Carlos surîse.

— Cine are nevoie de judecata altcuiva o face pentru că îl consideră superior. Făcîndu-mă să vin, povestindu-mi ce s-a întîmplat cu doña Lucía, îmi recunoşti de fapt superioritatea...

Se întrerupse, bău cafeaua şi-l privi pe Cayetano dintr-o parte.

— ...pe care eu nu am căutat-o în vreun fel. Insist: niciodată nu am pretins să mă consideri superior, cu condiţia să nu mă tratezi nici ca inferior. Odată ţi-am spus că n-aş dori să intru în jocul ăsta, dar dacă am intrat, este pentru că tu ai vrut-o. Bine. Într-un joc, fiecare se serveşte de armele sale, iar tu le cunoşti pe ale mele. Pot să mai adaug că atunci cînd spargi o sută cincizeci de sticle şi potoleşti două femei uşoare ca s-o afle toată lumea, este pentru că ai nevoie să fii admirat de lume. E un lucru elementar... Dar, oricum ai privi-o...

— Să nu continui.

Carlos ridică din umeri.

— Îţi spun lucruri de bază, ca evanghelia.

— Evanghelia e o braşoavă, ca tot ce spui tu.

— Alt semn de debilitate e să refuzi să vezi adevărul.

Cayetano sări în picioare.

— Fir-ar să fie! Nu înţelegi că mă tot împungi şi că o să mă obligi...

— ...la o continuă exhibiţie a puterii? Treaba ta! Adevărata putere nu se scoate la vedere. Celui puternic îi este suficientă conştiinţa ei, nu recunoaşterea de altcineva.

— Rahat!

Se apropie de Carlos cu faţa descompusă.

— Vei fi pricina multor lucruri pe care le voi face şi la care nu mă gîndisem. Faci parte dintre cei care cred

că-mi place să fac rău de dragul răului ? Atunci află că de cîte ori o fac, cineva e vinovat. De ce nu vii afară, într-un loc unde să fim singuri şi să te prinzi cu mine la bătaie ?

Carlos se ridică.

— Dacă o să mă învingi doar aşa, n-ai să rezolvi nimic. Va continua să te preocupe judecata mea, pentru că ştii că nu bătaia este cea prin care eu recunosc superioritatea cuiva. Va trebui să mă omori, sau eu va trebui să plec. Tu trebuie să-ţi dai seama dacă e bine să mă omori. Iar eu, pentru moment, mă gîndesc să rămîn aici.

Cayetano, nemişcat, strînse pumnii. Apoi surîse, se duse spre fotoliu şi se sprijini de spătarul lui.

— Cel puţin îmi rămîne satisfacţia de a mă şti cel mai curajos.

— Doar cel mai puternic.

— Nu e o chestie de forţă, Carlos. Poate va veni o zi cînd o să-ţi dau un pistol încărcat şi atunci o să vedem cine omoară pe cine.

Se duse spre cămin. Rămase cîteva clipe întors cu spatele. Spuse încet :

— Ar trebui să se întîmple astăzi, chiar acum.

Vorbi cu o voce destul de înceată, pentru ca să nu poată auzi Carlos.

— Un teren comun, înţelegi ? — spuse, întorcîndu-se deodată. În care să fim egali. Să vorbim şi iar să vorbim, nu duce la nimic.

Carlos se îndreptă către scaunul pe care era pardesiul.

— Îţi mulţumesc pentru coniac şi cafea. Au fost cu adevărat bune.

Cayetano se apropie de el cu încetineală şi cu un surîs reţinut.

— Ai fi în stare să mă laşi să te duc cu maşina mea ?

Carlos clipi de cîteva ori.

— Bineînţeles.

— Nu ţi-e frică ?

— Nu — făcu o uşoară înclinare. Şi eu ştiu pînă unde pot avea încredere în tine.

— Să mergem.

Ieşiră. Carlos se aşeză în faţă. Cayetano conduse maşina foarte repede, dar cu mînă sigură.

Au mers în liniște. În fața porții lui Carlos, Cayetano spuse :

— Cîteodată mi se urcă sîngele la cap. Nu uita că pe Rosario am bătut-o.

— Mulțumesc că m-ai adus.

Așteptă ca mașina să pornească și, cu pași mici, se îndreptă către intrare. Paquito îl aștepta după ușă.

— V-am auzit sosind. Vă așteaptă sus.

— Ți-am spus să nu vină.

— S-a încăpățînat cînd a aflat că mergeți să vă întîlniți cu Cayetano.

Rosario, așezată în fața căminului, privea focul potolit. Se ridică de cum auzi ușa. Îl privi pe Carlos, alergă spre el, îl îmbrățișă și îl sărută pe gură.

— Stăpîne, stăpîne !

Continuă să-l sărute. Îl privea cu ochii larg deschiși. Nu plîngea.

— Stăpîne, mi-a fost tare frică.

Fără să bată, intră un mirean și se apropie de părintele Eugenio. Tînărul călugăr, care lipea foiță de aur pe ceva, a ridicat capul privind o clipă, grăbit să-și termine lucrul, încîntat de opera lui.

— Vă cheamă Înălțimea Sa. Să mergeți îndată.

— Mulțumesc.

Mireanul ieși. Părintele Eugenio își scoase șorțul și-și puse scapularul.

— O să vă întoarceți la ora mesei ?

— Nu știu. Cînd o bate clopotul, să lași lucrul.

Ieși în claustru. Era frig și se întoarse în atelier să-și ia pelerina. În claustru se lovi de un om îmbrăcat civil, cu o figură de meseriaș, care părea să vină dinspre celula starețului. Îl privi și-l salută, se întoarse de două sau trei ori ca să se uite după el. Nu-l văzuse niciodată, cu atît mai puțin în mînăstire. Era un bărbat puternic și îndesat, care-i răspunsese la salut cu un surîs larg.

Ajunse la celula starețului, bătu la ușă.

— Intră.

Deschise și rămase în prag. Starețul îi făcu semn să se apropie și-i întinse crucea ca s-o sărute.

— Aşezaţi-vă, părinte.

În cămăruţa stareţului nu era aşa de frig. Focul în cămin era stins, dar lîngă masă se afla un vas cu jeratic. Pe lîngă asta, încăperea era orientată spre sud.

— Lăsaţi-vă pelerina. Acolo, oriunde. Ia priviţi astea.

Îi întinse nişte hîrtii. Părintele Eugenio le luă, aruncă o privire peste ele : numere şi numere.

— Ce sînt ?

— Socotelile pentru construcţie. Nu vă amintiţi ? Pentru şcoală...

Părintele Eugenio îi dădu hîrtiile înapoi.

— Înţeleg.

— Uitaţi-vă la cifra totală. În ceea ce mă priveşte, m-am înşelat cu foarte puţin. V-am spus şaptezeci şi cinci de mii ? Am găsit un om cumsecade, care o face pentru şaptezeci de mii de pesete, cu mobilier cu tot.

Lăsă socotelile pe masă şi surîse.

— Nu e scump. Sigur, lipseşte rufăria ; dar m-am informat că, în multe internate, copiii vin cu saltelele şi aşternuturile lor. Oricum, trebuie cumpărată rufărie.

Se apropie de patul lui şi ridică pătura cu care era acoperit.

— Priviţi. Cearşafurile mele sînt cîrpite, ca şi ale dumitale, iar singura mea cuvertură e găurită şi uzată. Mor de frig, ca şi dumneata şi ca toţi ceilalţi. Vă amintiţi dacă părintele Hugo ne-a prescris frigul drept o obligaţie ?

Surprins, părintele Eugenio întoarse capul cu repeziciune.

— Nu. Nu ştiu. Nu-mi amintesc.

— Regula nu ne obligă să tremurăm de frig. Regula e omenească ; ne dă voie să mîncăm carne, să bem un pahar de vin la masă şi să folosim una sau două pături, după cum e vremea. Regula a fost scrisă de oameni-normali, nu de nebuni. Mînăstirea asta de oameni răciţi, cu bronşite şi ofticoşi este o ofensă adusă lui Dumnezeu. Trebuie să cumpărăm rufărie.

Se aşează.

— Părinte Eugenio, e de presupus că prietenul dumitale, domnul Deza, va fi vorbit deja cu doña Mariana Sarmiento. Despre pictura bisericii, aminteşte-ţi. Duce-

ți-vă în tîrg și încercați să vorbiți cu această doamnă. Lucrurile, dacă sînt lăsate-n plata domnului, se uită.

— Da, luminate părinte.

— Cît timp credeți că vă va lua ?

— Ca să mă duc și să mă întorc ?

— Nu. Ca să pictați biserica.

— Cîteva luni. Șase, opt. Depinde de graba cu care zidarii vor restaura. În timpul ăsta, eu pot prepara schițele.

— Va trebui să lucrați cu ajutoare.

— Pot s-o fac cu aceiași tineri care mă ajută acum.

— Aranjați în așa fel ca să ne putem folosi de vară. În felul ăsta, copiii n-or să lipsească de la școală.

— Da, luminate părinte.

Starețul caută printre hîrtiile de pe masă și luă una.

— Acum, citiți asta.

Era o scrisoare. Părintele Eugenio o citi. Cînd i-o dădu înapoi, îl privi pe stareț cu ochii larg deschiși, iar una din mîini îi rămăsese suspendată în aer.

— Da, părinte Eugenio. Mi se oferă mitra de episcop. E pentru a doua oară, mă înțelegeți ? Iar eu n-o pot accepta pentru că...

Împături scrisoarea cu o mișcare bruscă.

— E în ordine. Știți prea bine pentru ce n-o pot accepta. Și acum puteți pleca.

Părintele Eugenio închise ușor ușa, se opri pentru o clipă în claustru și apoi se îndreptă grăbit spre grajduri să caute o catîrcă. Cînd plecă, ploaia încetase și se lumina dinspre mare, spre vest. Aerul era rece și transparent, ca și cînd ar fi fost spălat de curînd și, sub nori, verdele pășunilor lua nuanțe stinse. Pe drum nu făcu altceva decît să privească, să rețină culorile din natură, gîndindu-se cum le-ar putea picta. Mai plouă puțin ; dar cînd ajunse la conacul din Penedo, se luminase cu totul și în înălțimi vîntul destrăma norii.

Îl primi Paquito *Ceasornicarul.*

— Domnul nu-i acasă. A plecat dis-de-dimineață. Cu siguranță l-ați putea găsi în casa Bătrînei.

Surîse.

— Vreau să zic a doñei Mariana, știți.

— Mulțumesc.

— Dacă vreți un braț de nutreț pentru catîrcă, avem.

— Mulţumesc.

— Nu doriţi ceva ? Sus avem vin, iar pe frigul ăsta...

Părintele Eugenio surîse.

— Ţine-mi scara. Pentru asta chiar o să-ţi mulţumesc.

Călări mai departe. *Ceasornicarul* rămase în uşă pînă cînd nu-l mai văzu pe călugăr.

Cînd ajunse la întretăierea drumurilor, părintele Eugenio şovăi. Mai întîi o luă pe drumul spre mînăstire, dar puţin mai încolo îşi întoarse animalul şi porni spre tîrg. Lăsă catîrca acolo unde obişnuia s-o facă în toate duminicile şi se apropie pe jos de casa doñei Mariana. Mai şovăi încă înainte de a apuca ciocănaşul ; se decise : trei lovituri repezi. Aşteptă puţin. Coborî servitoarea.

Văzîndu-l pe călugăr, făcu ochii mari şi surîse.

— E aici don Carlos Deza ?

— Nu ştiu. Mă duc să văd.

Trînti uşa. Părintele Eugenio rămase în portal. Avea chef să plece. Tocmai se pregătea, cînd uşa se deschise din nou şi servitoarea spuse :

— Intraţi.

— E aici don Carlos ?

— Nu ştiu. Doamna a spus să intraţi.

— Dar eu... eu pe don Carlos aş vrea să-l văd.

Servitoarea ridică din umeri.

— Cum vreţi. Intraţi sau închid uşa.

Intră. Aerul era cald şi-şi lăsă pelerina în cuier. Cînd o agăţă, se văzu pe de-a-ntregul în oglindă, cu surprindere. Trecuseră mulţi ani de cînd nu se mai privise într-o oglindă, ci doar într-un ciob, rămas de la una mai mare, în care se uita cînd se bărbierea şi în care nu-i încăpea figura întreagă. Se găsi bătrîn, cu umerii căzuţi, împovărat.

— Poftiţi, vă rog.

Se lăsă condus pînă în salon. Întorcea privirea ca să nu vadă lucrurile, ca să nu-şi aducă aminte de vremea cînd şi el trăise înconjurat de obiecte ca acelea, într-o casă încălzită şi cu covoare pe jos.

— Aşteptaţi. Luaţi loc.

Servitoarea închise uşa, iar el se simţi prins în laţ, fără putinţă de scăpare. Ferestrele salonului erau întredeschise, perdelele date puţin în lături ; o lumină suavă dădea stră-

lucire verdelui şi auriului pereţilor, roşului cald al covorului, fildeşului de pe scaune. Făcu un pas înainte, căci îi atrăseseră privirea tablourile. Îşi aruncă ochii prin toată încăperea, pînă în fund, unde era căminul. Deschise cu totul o fereastră, ca să admire un Sorolla. Dar nu avu răgaz decît o clipă pentru a cîntări calitatea picturii : doña Mariana, aproape tînără, domina universul din tablou şi-l stăpînea şi pe el. Rămase nemişcat, fără să-şi poată lua ochii. „Bun portret." Spuse cu voce tare :

— Bun portret, foarte bun portret.

Se întoarse cînd auzi uşa deschizîndu-se. Intra doña Mariana : liniştită şi surîzătoare. Îi întinse mîna.

— În sfîrşit ! De zece ani ne vedem în fiecare duminică şi nu ne salutăm. Era timpul, nu crezi ?

Părintele Eugenio înclină capul şi strînse mîna ce i se întindea.

— Bună ziua, doamnă.

— Lasă izmenelile şi spune-mi pe nume. Trebuie că ai trecut de cincizeci de ani, nu ? Eşti aproape bătrîn.

Îl fixă cu privirea. Îi examină fiinţa, de sus pînă jos. Părintele Eugenio aşteptă cu capul lăsat şi cu mîinile tremurînde.

— Nu semeni cu taică-tău. El era mai gras şi, în ultimii ani, mai îndesat. Sigur ! Îşi petrecea zilele la cîrciumă, cu toate neamurile proaste, iar nopţile...

Părintele Eugenio făcu un gest cu mîna.

— Nu-mi amintiţi de tata. Vă asigur că l-am uitat de mult.

— Ai făcut foarte bine. Nu merita ca cineva să-şi aducă aminte de el. Dar, vezi, eu am memorie bună. Îţi place tabloul ?

— Sorolla a fost un mare portretist.

— Tu te pricepi la lucrurile astea, nu ?

— Poate cu ani în urmă. Acum...

Doña Mariana îl luă de braţ. Părintele Eugenio se zgudui de surpriză, dar nu se dădu deoparte.

— Să mergem dincolo. Aici e puţin cam frig.

Îl împinse către uşă.

— Eu venisem... Îl căutam pe don Carlos Deza.

— Da, mi s-a spus. O să vină la masă dintr-o clipă într-alta. Între timp, noi o să stăm de vorbă.

Închise ușa în urma ei și, pe coridor, adăugă :

— Pentru că trebuie să stăm de vorbă, nu crezi ? De douăzeci de ani trebuie să stăm de vorbă. Ne-am amînat întrevederea de cînd te-ai întors de la Paris, și mi-ar face plăcere ca odată...

— Ce-a fost atunci e mort.

Intrară în salonașul doñei Mariana. Ea îi arătă fotoliul de lîngă cămin. Așezîndu-se, părintele Eugenio simți în palme suprafața moale a catifelei și se cutremură. Un tumult de amintiri îl cotropi din cauza acelei moliciuni senzuale. Închise ochii cu putere, strînse pumnii, fu atent să nu mai atingă nimic.

— Aici o să te simți mai bine. Ce figură înghețată ai! Nu vrei să iei ceva ? Ei bine, vreau să spun un pahar, dacă îți îngăduie călugăria.

Se așezase în timp ce-i vorbea și-i surîdea. Tonul cuvintelor ei era prietenos.

— Aș putea bea puțin vin, dar sînt pe nemîncate.

Doña Mariana rîse și ceru ca, împreună cu vinul, să fie adusă și o gustare. Căută tutun din cel din care obișnuia Carlos să-l uite pe mobile și-i oferi călugărului o țigară. „Poți fuma, nu ?“ Apoi se așeză în fața lui.

— Să auzim.

Călugărul nu-i răspunse imediat.

— Venisem să-l caut pe don Carlos ; dar, în realitate, cu dumneavoastră trebuia să vorbesc — privi către ea și adăugă cu repeziciune : Cu ordin de la stareț.

— E vorba de biserică ?

— Da. Despre picturi, vă amintiți ? Dumneavoastră ați vorbit și don Carlos...

— Bine. Ăsta-i un lucru stabilit de atunci. Începi cînd vrei.

— Starețul o să intervină în construcție. Vrea să organizeze un internat...

— O să plătesc cît îmi ceri.

— Înțelegeți-mă. Eu, personal, mă consider plătit prin simplul fapt că mi se dă ocazia să pictez — șovăi din nou — ceva ce port în mine ca pe o dorință și pe care niciodată nu l-aș putea picta fără ajutorul dumneavoastră. Dar starețul...

— Înțeleg. Dacă pictezi biserica, nu mai poți lucra și la mînăstire. E drept să fie așa.

— Mai deunăzi, doña Angustias a făcut o ofertă... Bani pentru un altar în cinstea Fecioarei din Lourdes...

— Faimosul altar ! Ia uite de ce eram eu vinovată că o să stricați mînăstirea construind un altăraș de ciment.

Părintele Eugenio lăsă capul în jos.

— Vina eu o port.

— Ai făcut ce trebuia și-ți mulțumesc. Cît vrea starețul ?

— Douăzeci și cinci de mii de pesete.

— Și doña Angustias cît oferă ?

— Starețul se gîndește să-i ceară cincizeci de mii.

— Exact dublu ! Foarte bine face. E mai bogată ca mine. Pe lîngă asta, o face pentru sufletul ei, pe cînd eu n-o fac pentru al meu.

— Vreți sau nu, va fi și pentru sufletul dumneavoastră.

Doña Mariana dădu din cap în semn că nu.

— E urît ce-ți spun... Bine, să lăsăm asta. Eu n-o fac pentru sufletul meu. O fac pentru ca tu să pictezi lucrul acela pe care simți nevoia să-l pictezi, care o să fie foarte frumos și, de asemenea, ca să fac lumii în necaz. Măcar va exista ceva pentru care vor trebui să mă respecte și să-și aducă aminte de mine în tîrgul ăsta.

Părintele Eugenio n-o mai privea. Își plimba privirile de la un lucru la altul. Se opri — dintr-o dată — pe fotografia lui Germaine. Arătă spre ea.

— Dumneavoastră sînteți ?

— Eu ? În viața mea n-am fost atît de frumoasă !

Întinse mîna spre policioara căminului și luă rama.

— Germaine, nepoata mea ; fiica nepotului meu, Gonzalo.

— Fiica lui... ?

Călugărul tresărise puternic. O neașteptată neliniște îi schimbase figura. Fără să ceară voie luă, din mîinile doñei Mariana, portretul și-l privi cu atenție.

— Eram prieten cu părinții ei. Am văzut-o cînd era foarte mică. Seamănă mult cu dumneavoastră.

— Eşti mai norocos decît mine, pentru că eu nu am văzut-o niciodată. Nici Carlos, pe care l-am trimis special ca să-i viziteze. E ca şi cînd s-ar înverşuna să...

Făcu o pauză, lăsînd fraza neterminată.

— Ţi-l aminteşti bine pe nepotul meu ?

— Au trecut douăzeci de ani. Oricine se schimbă mult în atîta vreme.

— Cum arăta pe atunci ?

— Păi, ca un om oarecare, deşi puţin cam ridicol. Îi plăcea să pară a fi ceea ce nu era. Înţelegeţi-mă bine : trăia printre noi, artiştii, şi dorea să fie luat drept unul dintre ei. Îmi îngăduiam să spun că se travestea în artist şi asta-l făcea fericit. Dar avea o inimă mare.

— Dacă ai fi venit să mă vezi acum douăzeci de ani, ţi-aş fi cerut amănunte. Acum, vei fi uitat totul.

— Aproape tot.

— Cine era soţia lui ?

Părintele Eugenio simţi că era cercetat, simţi că privirii Bătrînei nu-i scăpa nici o mişcare a feţei lui, nici vreo sclipire din ochi. Îşi băgă mîinile în mîneci şi se înclină puţin, sub privire.

— O provincială. Studia la Paris muzica şi canto ; avea o voce frumoasă, dar a rămas afonă din cauza unei boli, şi atunci s-a măritat.

— Tu o cunoşteai bine, desigur.

— I-am făcut un portret ca dar de nuntă. Poate că v-a spus Carlos. Gonzalo îl păstrează.

— Îţi aminteşti cum a murit ?

— Pe atunci eu mă aflam în Italia. Am aflat printr-o scrisoare de la Gonzalo. Ultima dată cînd am văzut-o, fetiţa încă nu se născuse : aşa cum ştiţi, ea a murit la naştere. Cînd m-am întors la Paris, fetiţa avea cîteva luni.

Doña Mariana luă portretul şi i-l întinse.

— Îţi aminteşti cum arăta la faţă mama ei ? Germaine îi seamănă ?

— Foarte puţin. La gură şi la bărbie. Seamănă mai mult cu dumneavoastră.

— Sîngele nostru e puternic, spuse doña Mariana. Învinge amestecurile şi fiinţele slabe. Cîţi ani sînt de cînd familiile noastre nu s-au înrudit ? Şi, cu toate astea, ne

asemănăm. Iar Carlos mi-a povestit că, atunci cînd Gonzalo l-a văzut, l-a luat drept un frate de-al tău.

Îl privise tot timpul fix, îi încătuşase faţa cu privirea. Călugărul rezistă şi nu-şi lăsă ochii în jos.

— E altceva. Între fata asta şi dumneavoastră e ceva mai mult decît aerul pe care-l au toţi Churruchaos. Îmi daţi voie ?

Luă fotografia şi i-o arătă, fără să-şi ia ochii de la ea.

— Priviţi. Ochii, fruntea, pometii, nasul... Acelaşi desen ca al dumneavoastră. Aici e ceva mai mult decît părul roşu şi pielea pistruiată. Există o înrudire apropiată, imediată.

Doña Mariana îndepărtă portretul.

— Ai dreptate. Nu trebuie să ţi se pară curios, pentru că tatăl ei e verişorul meu de sînge — surîse. Surîse şi părintele Eugenio.

— În realitate, persoana despre care doream să aflu cîte ceva era mama ei. Bineînţeles că dacă nu-ţi aminteşti...

— Era ceea ce noi numeam o domnişoară de provincie. Drăguţă, onestă şi cu o manie cam exagerată pentru muzică, poate puţin de prost gust. S-a simţit foarte nefericită cînd şi-a pierdut vocea.

— Crezi că de-asta s-a măritat cu văru-meu ?

— Parcă eu ştiu ! Dar pot să vă asigur că, fără această nenorocire, Gonzalo n-ar fi îndrăznit niciodată să-i ceară mîna ; ea spera să ajungă o mare divă, iar acest lucru o îndepărta de Gonzalo. Poate că el era deja îndrăgostit, dar, oficial, se limita s-o însoţească şi s-o admire. O ducea la Conservator, o aştepta la ieşire. Dacă ea avea ocazia să cînte în public, el îi găsea spectatori. Părea un fel de tată îndrăgostit de cariera fiicei sale. Cînd ea s-a îmbolnăvit, el s-a purtat aproape eroic. Nu numai că a făcut pe tatăl, ci şi puţin pe mama, pe infirmiera, pe prietena. Atunci am cunoscut-o eu.

— Înainte de asta, nu ?

— Înainte, Gonzalo îmi vorbea despre ea, mă dusese s-o ascult, dar nu mi-o prezentase. Bănuiesc că, fără să-mi dau seama, i-am înlesnit căsătoria.

— Cum fără să-ţi dai seama ?

Călugărul ridică din umeri.

— Sînt lucruri pe care le știi, dar la care nu te-ai gîndit niciodată. Stau acolo, ascunse.

— De ce spui asta ?

— Pentru că ce s-a întîmplat atunci face parte dintre ele. Nu-mi dau seama dacă e așa sau nu. V-am spus că Gonzalo se travestea în ceea ce nu era, iar lucrul acela eram eu ; adică, un artist. Am impresia că s-a folosit de mine ca suport.

Doña Mariana pufni în rîs.

— Totdeauna l-am privit pe Gozalo drept un smintit.

— Era un om foarte bun. Iar lucrul acela a fost, dacă vreți, o șmecherie de îndrăgostit.

— O șmecherie stupidă.

— E cu putință. El a crezut-o necesară.

— Dar tu, pe atunci, te gîndeai să te călugărești ?

— Nu.

— Cum ți-a venit ideea ?

— Știu eu ! A trecut atîta vreme... Lucrurile astea se uită.

— Mai ales cînd vrei să le uiți. — Doña Mariana servi vinul —. Carlos întîrzie. O să-i trimit vorbă să vină la masă. O să rămîi cu noi, nu ? Sigur, dacă nu-ți este interzis.

— Starețul știe totul și s-a gîndit la asta. Mi-a dat voie să accept invitația.

Părintele Eugenio plecă pe la patru. Rămăsese stabilit tot ce era legat de lucrările pentru biserică, data aproximativă la care părintele Eugenio ar putea începe să picteze și formele de plată. Avea cu el un cec de cinci mii de pesete, ca avans, pentru liniștea starețului.

Carlos îl însoți pînă la locul unde-și lăsase catîrca. Apoi se întoarse la casa doñei Mariana.

— Ești prieten bun cu călugărul ? îl întrebă ea.

— Oarecum.

— Cînd va începe să picteze, o să ai ocazia să-i vorbești zilnic. Vreau să-i cîștigi încrederea.

— De ce ?

— Există ceva în trecutul lui ce mi-ar plăcea să știu.

Mi s-a părut că am ghicit ceva în dimineaţa asta, cînd am stat de vorbă cu el ; dar şi-a dat seama şi s-a strecurat cu abilitate.

— Un om ca părintele Eugenio are neapărat un trecut. Nu e un fapt obişnuit ca un pictor să intre la călugărie.

— Ceea ce eu am crezut, de-a lungul cîtorva minute, a fost că Germaine e fiica lui.

— Nu.

— Într-adevăr, nu ; nu este. Cu toate astea, Eugenio Quiroga e mult mai legat de nepotul meu Gonzalo decît o ştim noi şi mai mult decît o spune el însuşi. Sau nu mă pricep eu la oameni.

II

DOAMNA MARIÑO S-A ÎNCHIS CU SOȚUL EI ÎN BIroul magazinului vreo jumătate de oră. Au fost auziți discutînd, iar doamna Mariño a fost auzită strigînd. Cînd a ieșit, era trecut de cinci. La ora obișnuită, Julita se așezase pe verandă, pe un scăunel jos, din pai, și se făcea că-și brodează inițialele la capătul unui cearșaf de olandă din zestrea ei ; în realitate, citea un roman. Din cînd în cînd, de-abia ridicîndu-și privirea, se uita printr-o crăpătură din perdeluță : se vedea toată strada, pînă jos, aproape de dig : cei care se duceau, cei care se întorceau și cei care se opreau să stea de vorbă.

— Julia, aranjează-te, că o să mergi cu mine.

— Unde, mamă ?

— În vizită.

— În vizită ! Ce plictiseală !

Lăsă ghergheful jos, ascunse cartea și se ridică.

— Ce-mi pun ?

— Rochia nouă și paltonul cel nou. Aranjează-te cu grijă. Vreau să arăți bine.

Julia se urcă la ea în cameră, deschise șifonierul și începu să se dezbrace. O făcu fără grabă, în fața oglinzii, privindu-se cum lăsa să-i cadă fiecare lucru. Apoi începu să caute printre rochiile atîrnate, alese una și și-o puse. Își schimbă pantofii cu unii cu toc înalt. Își mai aruncă o ultimă privire și surîse. Se privi și iar se privi, fără să mai surîdă. Își aranjă părul și își făcu buzele cu roșu. Închise repede dulapul, dar îl redeschise de-ndată : scotoci în el și scoase o pelerină stacojie punctată cu puțin negru. O mîngîie și-și închise ochii. Rămase așa cîteva clipe.

— Julita, ce faci, întîrziem !

Puse cu repeziciune în ascunzătoare pelerina, închise cu cheia şi o ascunse sub saltea.

— Gata, mamă !

Doamna Mariño cobora deja scara. Julita alergă după ea pînă o ajunse. Domnul Mariño aştepta în dreptul uşii.

— Vine şi tata ? întrebă Julia.

— Nu. Tata rămîne — era clar că doamna Mariño era prost dispusă : avea pe faţă încruntarea cu care-şi marca deciziile importante.

Domnul Mariño îi spuse încet ceva.

— N-avea grijă, omule ! Eu ştiu cum să aranjez lucrurile !

Doamna Mariño îşi încheie paltonul pînă sus.

— Dacă ai fi lăsat totul pe mîna mea, acum totul ar fi fost în ordine. Să mergem, fetiţo ! Şi acoperă-ţi umerii, că e frig !

Doamna Mariño era înaltă şi osoasă. Avea maxilarul puternic şi ochii vioi. Domnul Marino, ceva mai scund decît ea, cam gras, nu semăna cu fiică-sa, deşi lumea-i zicea cînd îi vedea împreună : „Nu poţi să zici că n-ar fi fiica ta". Domnului Mariño nu-i plăcea deloc această observaţie, dar surîdea şi o mîngîia pe Julia. Cînd s-a însurat, se spunea că nevastă-sa era însărcinată cu altul. De atunci trecuse multă vreme şi nu mai avuseseră copii. Poftim dacă mai poţi să ştii cine o lăsase însărcinată! Cu toate astea, gura domnului Mariño şi cea a Julitei aveau aceeaşi linie : buzele mici şi groase, bine desenate şi puternic colorate. Cele ale soţiei sale erau subţiri, prelungi, iar colţurile erau niţel trase în jos. Julita îl iubea mai mult pe tatăl său decît pe maică-sa.

— Nu-mi da drumul de braţ şi nu privi pe nimeni.

— Nici dacă m-ar mînca.

Coborîră pînă la dig.

— Unde mergem ?

— La casa doamnei Angustias.

Julia avu o cutremurare.

— Acasă la Cayetano ?

— Nu. Acasă la doamna Angustias.

— Dar... trăiesc în aceeaşi casă.

— Şi ce dacă ?

La intrarea în șantierul naval, un paznic le-a salutat ceremonios. Doamna Mariño l-a întrebat dacă doña Angustias era acasă. Paznicul credea că da, dar, ca să fie mai sigur, întrebă la telefonul interior.

— Spuneți că se află aici doamna Mariño. Și că aș dori să mă primească.

În scurtă vreme, paznicul veni cu răspunsul și le însoți pînă la ușa casei. Acolo aștepta o servitoare care le duse într-un salon.

— Vă rog să luați loc. Doamna o să vină îndată.

Fotoliile erau acoperite cu huse albe, iar oglinda cu un văl din crep bleu. Julita începu să iscodească peste tot.

— Ia uite, mamă. Damasc galben. De mătase.

— Dar de ce-ai fi vrut să fie ? De bumbac ? Dacă nici ei n-or avea damascuri...

Julita se apropie de o vitrină. Descoperi un întrerupător și aprinse lumina.

— Uite, mamă, ce evantaie ! Și cîte lucruri chinezești ! De aur ! Ce bogăție !

— Există pe lume o femeie care va fi stăpîna a tot ce vezi — spuse doamna Mariño cu voce dură și solemnă. Nu știu cine va fi, dar oricine ar putea. Chiar și tu.

— Eu, mamă ? Ce caraghios ! Ești o proastă !

Ușa se deschise. Intră, surîzătoare, doña Angustias. O salută pe doamna Mariño, o sărută pe Julia, îi spuse că a crescut foarte mult și că e foarte frumoasă, și le invită să treacă în altă cameră, în cea în care obișnuia ea să stea și să coasă, pentru că era încălzită și se simțea mai bine. Doamna Mariño o rugă ca, în timp ce ele vor sta de vorbă, fata să aștepte în balcon, privind cum se lucra pe șantier, pentru că trebuia să-i spună ceva confidențial. Julita își dezbrăcă paltonul și se duse spre verandă. Nu văzuse niciodată șantierul dinăuntru, și găsi că era urît, cu atîtea stive de fierăraie și cu potecile atît de noroioase. După-amiaza era de un gri albăstrui, iar apele mării păreau negre. Un vaporaș era ancorat lîngă docul cel mic, și din coș îi ieșea un fum albicios. Scripeții scîrțîiau, iar macaraua scotea din magazie o grindă de fier : de pe un vapor în construcție, Cayetano dirija manevra. Părea un muncitor ca oricare altul, cu salopeta albastră și basca trasă pînă deasupra sprîncenelor.

Doamna Mariño vroia s-o roage pe doña Angustias să intervină pe lîngă Cayetano ca să scoată dintr-o încurcătură afacerile familiei Mariño. Negoţul le mergea foarte prost. Aveau cîteva poliţe neplătite şi erau ameninţaţi cu sechestrul. Cu o zi înainte venise un domn din Vigo şi le mai dăduse un termen. Doamna Mariño încerca să vorbească încet, dar Julia o putea auzi fără mare greutate. Deci despre asta tot şuşoteau părinţii ei de cîtva timp încoace ! Din cauza asta striga maică-sa cîteodată şi-i spunea domnului Mariño că nu ştia să trăiască !

— Soţul meu nu ar fi îndrăznit niciodată să vină. Cum este preşedintele partidului de dreapta, iar despre Cayetano se spune c-ar fi socialist ! Dar eu i-am zis : doña Angustias este o bună creştină, este doamna cea mai doamnă din sat şi ea, dacă va putea, ne va ajuta. Din cauza asta am venit eu şi nu el. Bărbatu-meu n-ar fi îndrăznit. Şi totul din cauza politicii, că numai asta îi învrăjbeşte pe bărbaţi !

Doña Angustias surîse şi o luă de mînă.

— Aveţi dreptate. Politica îi învrăjbeşte pe bărbaţi, dar pe noi ne uneşte Domnul. Ce s-ar întîmpla cu bărbaţii dacă nu ne-am ruga noi pentru ei !

— Mie-mi spuneţi ! Cît m-am rugat eu de cînd cu întîmplarea asta ! Şi dacă am venit să vă deranjez, Sfintei Fecioare i-o datorez. Ea mi-a inspirat ideea. Dacă aţi şti cu cîtă devoţiune i-am cerut ajutorul ! Fără să intru în detalii, vă spun că numai în dimineaţa asta am aprins o lumînare la picioarele Făcătoarei de minuni ca să vă înmoaie inima şi pe cea a fiului dumneavoastră !

Doña Angustias surîse.

— Fecioarei din Lourdes, şi nu Făcătoarei de minuni. Aprindeţi o lumînare la Fecioara din Lourdes. Ea-i ajută pe toţi. Domnul nu-i poate refuza nimic Fecioarei din Lourdes.

Macaraua slăbise cablurile, iar scripeţii rămaseră pe loc. Se auziră atunci loviturile ciocanelor şi ale perforatoarelor. Cayetano împărţi tuturor ţigări şi şi-o aprinse pe a sa... Se întuneca. Deodată răsună sirena : un sunet prelung, grav. Muncitorii coborîră de pe corpul navei în lucru. Cayetano îşi dădu drumul cu un cablu, sprinten, şi ajunse primul pe pămînt. Julia se gîndi că o să vină s-o salute pe mama ei. Îşi scoase din buzunar o mică trusă şi îşi contură

cu roşu buzele. Nu-şi putea vedea toată faţa, dintr-o dată, în oglindă : o privi pe porţiuni.

— Credeţi-mă, doamnă : se spun multe lucruri urîte pe seama fiului meu. E din invidie. Eu nu zic c-ar fi un sfînt, iar păcatele lui mă fac destul să sufăr, dar sînt păcate de-ale bărbaţilor, păcate ca ale tuturor celorlalţi bărbaţi, de care nu scapă nici unul. Şi ştiţi de ce-l calomniază ? Din invidie. Ca şi cînd ar fi furat ceea ce are. Dar eu vă spun că tot ce are se datorează muncii lui, pentru că în timp ce alţii stau la Cazinou, el stă aici, muncind cot la cot cu muncitorii.

— Aveţi dreptate. Lumea e foarte invidioasă. Şi în tîrgul ăsta, ce să mai zicem.

— Iar cel care nu-l calomniază din invidie, o face din alte motive. Iată numai o pildă : de ce vorbeşte atît de rău despre fiul meu farmacista ? S-o ierte Dumnezeu, pentru că-i tare bolnavă ; dar nimeni nu-mi poate scoate din cap că tuberculoza asta nu i-a fost trimisă de Dumnezeu atotputernicul, ca să o pedepsească. Ştiţi că spune despre fiul meu c-ar fi diavolul şi că fetele care vor să se păzească de el nu au altceva de făcut decît s-o însoţească la mînăstirea aceea schismatică ?

— Nu se poate ! Mă lăsaţi înmărmurită ! Doamna Mariño îşi compuse o faţă înspăimîntată. Îşi deschidea şi închidea geanta cu un gest automat, mai încet sau mai repede, după cît era de nervoasă.

— Aşa cum mă auziţi. Fiul meu este diavolul. Asta e bîrfa pe care-a scos-o farmacista. Şi nu înţeleg de ce.

Doamna Mariño se ridică energic.

— Julita !

— Poftim, mamă.

Doña Angustias o avertiză cu voce înceată :

— Ea nu trebuie să audă lucruri de-astea.

— Nu trebuie să le audă ? Vino aici, Julia ! Nu ştiţi că este dintre cele care merg la mînăstire ? E ceva la mijloc, pentru că niciodată n-am văzut asta cu ochi buni.

Doña Angustias o privi cu mirare. Julia, în picioare în faţa lor, aştepta. Doamna Mariño se aşeză din nou.

— Julia, vei spune adevărul despre ceea ce am să te întreb, ca şi cînd te-ai afla la spovedanie.

— Vai, mamă !

Doña Angustias mai încercă să intervină.

— Lăsaţi-o. Sărmana copilă...

— Iertaţi-mă, doamnă, dar vreau să lămuresc lucrul ăsta. Să vedem : doña Lucía v-a vorbit vreodată despre Cayetano ?

Julita se înroşi.

— Mamă, dar cum...

— Haide, spune-o îndată. Adevărul, da ? Fără şovăieli.

Julita se bîlbîi.

— Bine... Da... O dată...

— Fii mai clară !

— De mai multe ori. Ultima, mai deunăzi. Cayetano ne-a întîlnit pe drum, cînd ne întorceam, şi ne-a luat pe toate cu maşina. Doña Lucía...

Se întrerupse şi o privi drăgălaş pe doña Angustias. Ea-i dădu curaj :

— Continuă, drăguţo. Nu-ţi face griji.

— Ne-a spus, ne-a spus...

Se sclifosi.

— ...ne-a spus cum Cayetano era diavolul care venea să ne nenorocească.

— Vedeţi ?

Doña Angustias îşi plecă ochii îndureraţi, iar doamna Mariño îşi făcu semnul crucii pe-ndelete.

— În numele tatălui, al fiului şi al sfîntului duh ! Văd şi nu cred. Şi mai ce ?

— Nu mai e nevoie să spui nimic, drăguţo. Lăsaţi-o în pace !

Doamna Mariño îşi închise geanta cu putere.

— Ei, păi atunci, s-o ştii : s-a terminat cu liturghiile de la mînăstire şi cu prietenia cu doña Lucía. De-acum încolo o să mergi cu mine la liturghia de amiază.

Julia nici nu se mişca. O privi pe mama ei, o privi pe doña Angustias.

— Eu nu ştiam c-ar fi adevărat...

— Ce ?

— Lucrul ăsta, despre Cayetano...

Doamna Mariño păli.

— Dar ce tot spui ?

— Sărăcuţa ! Ea ce să ştie ! Hai, drăguţo, întoarce-te în balcon. Şi să nu crezi ce ţi se spune despre fiul meu.

E un bărbat ca toți ceilalți, nici mai bun, nici mai rău ca alții.

— Da, doamnă.

Se întoarse pe verandă. Chiar sub verandă se formase un grup de oameni, iar în mijlocul lor Cayetano le vorbea. Nu se auzeau cuvintele, ci doar un murmur. Julita îl privi fix, cu un surîs palid pe buze. Se gîndi că, dacă nu era diavolul, ar fi putut fi sedus de diavol, ca oricare alt bărbat.

— Nu, nu, doña Angustias ! Chiar acum, cum plec de aici, o să mă duc să le văd pe mamele tuturor fetelor astora și o să le spun ce fel de jivină e doña Lucía. Asta mai lipsea acum ! Vă asigur că s-a terminat pentru totdeauna cu grupul schismatic de la mînăstire.

Doña Angustias se despărți de vizitatoare la poarta grădinii și se întoarse în salon. Servitoarea adusese cafeaua. Cayetano intră.

— Bună, mamă.

A sărutat-o pe frunte și s-a așezat lîngă ea. Doña Angustias îi dădu ceașca.

— Ce-au căutat alea ? întrebă Cayetano.

— Alea ?

— Ale lui Mariño.

Doña Angustias îl privi sever și-i puse zahăr în cafea.

— „Alea", dragă fiule, sînt creștine și persoane respectabile.

— Știu eu ce spun, mamă. De ce-au venit ?

— Să mă roage ceva.

— Nu.

Și-a înmuiat o bucată de biscuit in cafea.

— Încă nu știi despre ce-i vorba.

— Nu mă interesează. De la început spun nu. Asta mai lipsea ! Să-l ajut pe Mariño. Vedea-l-aș în lanțuri, cu Garda Civilă în spatele lui...

— Întîi trebuie să mă asculți.

Cayetano dădu ceașca la o parte și se întoarse spre mama sa.

— Uite, mamă : acest Mariño e un nerușinat și un ipocrit, un bigot care se bate cu pumnii în piept și mă face în toate felurile pentru că eu nu sînt ca el, dar care-și chel-

tuieşte paralele cu o amantă pe care o ţine ascunsă la Santiago şi care-i papă tot. De-asta îi merge rău magazinului. Pe mine mă doare-n cot de ce face el şi cu cine-şi cheltuieşte banii, dar nu pot să suport ipocrizia şi, mai ales, să spună că-s hoţ şi să-mi pună în cîrcă toate nenorocirile de aici, începînd cu ale sale. Dacă ar fi tăcut din gură, eu aş fi continuat să cumpăr de la el din magazin lucrurile pe care oricum le-aş fi putut lua din orice parte. Dar unuia care face pe sfîntul, pe ciocoiul, pe ipocritul, să-i dau vreo centimă ! Nici o pesetă, mamă.

— Nu este vorba să-i dai, ci să-i împrumuţi în anume condiţii. Au o fermă cu care pot garanta, pe care, dacă nu-i ajuţi, vor fi obligaţi să o vîndă, şi e singurul lucru pe care-l pot lăsa fetei lor. Pe lîngă asta, cine-ţi spune ţie că sînt adevărate toate poveştile astea ? Dacă ţie-ţi scot vorbe, de ce nu le-ar scoate şi altora ? Familia Mariño este o familie foarte demnă.

— De asta, cînd vin să ceară, o scot în faţă pe fie-sa, surîse. Care, adevărul e, că nu arată rău.

Doña Angustias îşi făcu semnul crucii.

— Ce grozăvie, fiule ! Ce lucruri îţi trec prin minte ! O fată inocentă..., cum poţi să te gîndeşti la aşa ceva... ?

— Am văzut-o în balcon, mamă. O jumătate de oră n-a luat ochii de la mine şi a făcut tot posibilul ca eu s-o bag în seamă.

— O fi privit şantierul. Este o fiinţă virtuoasă, iar părinţii ei, orice mi-ai spune...

— Bine, mamă. Lasă. Nici cu fată, nici fără ea, n-o să scot nici un ban. Iar copila să fie atentă...

— Cayetano !

Privi spre el cu duritate. Cayetano se simţi ca izgonit şi lăsă capul în jos.

— Bine...

— Dacă ai face vreun rău acestei fete, mi-ai face cea mai mare supărare cu putinţă. Fii atent ! Te-aş obliga să te însori cu ea.

— Mamă...

— Nici o mamă n-ar face altfel, Cayetano ! Asemenea lucruri nu se spun. Şi apoi te plîngi că lumea...

Cayetano o luă de mijloc şi o trase spre el.

— Sărută-mă, mamă. S-a terminat. Dar să fie bine înțeles că n-o să-i dau nici o centimă lui Mariño. Deștept aș mai fi dacă i-aș scoate din bucluc pe toți care ar veni să te-mbrobodească !

Doña Angustia s-a lăsat îmbrățișată. Îi dispăruse răceala din ochi.

— Despre asta, o să mai vorbim...

— Au venit fetele alea. Ce fac ? Le dau drumul aici ?

Doña Lucía își întredeschise ochii în penumbra camerei și mișcă puțin capul.

— Condu-le la salon !

— Doar n-o să vă ridicați din pat ! Ce-s glumele astea proaste !

— Mă simt nițel mai bine, suspină. O să pot merge de ici pînă acolo, chiar dacă trebuie să mă ajuți puțin. Deschide obloanele.

Dormitorul s-a luminat de o lumină gri și tristă.

— Fotoliile din salon sînt cu husele puse.

— N-are nici o importanță ! Sînt persoane apropiate.

Servitoarea ieși.

— Totul o să se facă ca dracu ! spuse, în timp ce ieșea.

Se auzi cum vorbește. Pe coridor răsună un zgomot de pași ușori, murmur de cuvinte. Chiar și un rîs ușor.

Doña Lucía se ridică. Așezată pe marginea patului, căută papucii. Văzu cum i se mișcă picioarele, le văzu ca și cînd i-ar fi fost străine. Își ridică unul și-l mîngîie.

— Sînt picioare de regină, spuse, și suspină din rărunchi.

Servitoarea se întoarse.

— Ați spus ceva ?

— Nimic. Ajută-mă.

Servitoarea îi aduse halatul de noapte : roz, cu dantele și volane. O ajută să se dea jos din pat, o îmbrăcă, îi dădu brațul să se sprijine. Doña Lucía se opri în fața oglinzii de la toaletă și-și dădu cu puțină pudră pe nas. Trăgîndu-și picioarele, ajunse în salon.

— Iubitele mele fiice ! Dar, numai voi ?

Se aflau, cu Inés, Sarita Couto, Pepa Ferreiro și Rula Doval. Cînd intră doña Lucía, se ridicară în picioare. Sa-

rita Couto rîse. „Ce cămaşă de noapte !“, iar Pepa Ferreiro îi făcu semn cu cotul : „Nu e cămaşă de noapte ; e halat“.

— Numai voi ? Şi celelalte ? Unde e Julia ?

Se lăsă să cadă în fotoliul cel mai apropiat de uşă. Se aşezară şi fetele.

— Mama ei nu a lăsat-o să vină, spuse Rula.

— La mine acasă ? Nu a lăsat-o să vină la mine acasă ?

— Nu, doamnă. La mînăstire. Şi nici n-o să mai vină.

Doña Lucia se întoarse către Inés.

— Dar de ce ? Ce s-a întîmplat ?

— Nimic. Nu s-a întîmplat nimic.

— Mama Juliei zice că s-a terminat cu plecatul de dimineaţă şi că ce să facem noi singure pe şosea şi că dacă vrem să mergem la liturghie, atunci să ne ducem la Santa Maria, care e mai aproape, explică Rula. Ea însăşi mi-a spus-o, azi dimineaţă, cînd m-am dus s-o iau pe Julia. Şi a mai zis c-o să vorbească şi cu mama ca să nu mă mai lase să mă duc la mînăstire.

— Doamne sfinte ! Doamne sfinte ! Dar de ce ?

Doña Lucía îşi acoperi faţa cu mîinile. Fetele se priveau una pe alta şi şopteau.

— O să plîngă, murmură Rula.

— Ce dezastru, Dumnezeule ! Acum cum o să mă mai pot înfăţişa înaintea Domnului ? Opera mea de doi ani distrusă ca un castel de nisip !

Servitoarea ieşise mai înainte, iar acum se întorcea cu un şal.

— Luaţi-l. Puneţi-l. Dacă nu v-aţi fi făcut atîtea griji pentru ele, nu aţi fi răcit de atîtea ori şi n-aţi fi în halul ăsta.

Şi adăugă ieşind :

— Mai bine v-aţi fi ocupat de bărbat.

Uşa trîntită de servitoare lăsă în urma ei un gol de linişte.

— Spuneţi ceva, vă rog, ceva care să mă mîngîie ! Tu, Inés ! Şi tu mă părăseşti ?

— Eu voi merge, ca de obicei, la mînăstire.

— Eşti cea care are cea mai puţină nevoie de asta. Mulţumită lui Dumnezeu, eşti dincolo de orice ispită. Dar celelalte... Ce-o să se întîmple cu ele dacă se întinde debandada ? — tuşi puţin. Dumnezeule, vă şi văd apucînd pe

calea pierzaniei ! Oare Dumnezeu îmi cere un sacrificiu pînă ce-mi va pune capăt zilelor ? Va trebui să mă tîrăsc pe şosea pînă cînd, într-o zi, îmi voi da duhul, ca să vă salvez ?

Vocea îi tremura şi-şi întindea mîinile şi braţele spre sofaua pe care se aşezaseră Rula, Pepa şi Sarita. În aer, braţele compuneau două însufleţite şi sărmane semne de întrebare.

— Nu, doamnă, nu. Noi...

— Iar eu, care vă chemasem ca să vă sfătuiesc să staţi deoparte în timpul Carnavalului ! Eu, care mă gîndeam ca rugăciunile voastre să ceară îndurare la Dumnezeu pentru jignirile ce i le vor aduce în zilele astea !

Pepa Ferreiro surîse.

— Pentru asta au şi venit misionarii. Miercuri încep.

— Şi tu o să te duci ?

— Aşa a zis mama.

— Şi a mea.

— Şi a ta, Sara ! Sfinte Dumnezeule !

— Şi nici pe mine nu mă mai lasă să mă duc la mînăstire. Azi a fost pentru ultima dată.

Farmacista păru c-o să leşine. Inés s-a ridicat şi s-a apropiat de ea.

— Doña Lucía... Nu vă faceţi griji... La urma urmelor...

Farmacista luă mîna lui Inés şi o strînse.

— Mulţumesc, mulţumesc. Tu-mi eşti credincioasă. Vrei s-o chemi pe servitoare ? Să-mi aducă şi cafeaua.

Inés ieşi. Celelalte rămaseră tăcute. Nu îndrăzneau nici să se privească între ele, nici pe doña Lucía.

Doña Luca îşi bău cafeaua. Din cînd în cînd se oprea şi suspina.

— Gata, mă simt niţel mai bine. În orice caz...

Se îndreptă în scaun.

— ...vă ofer casa mea, poate aţi vrea să vă petreceţi aici după-amiaza de azi. Puteţi vedea grupurile de mascaţi de la balcoane. Dacă tot nu vă mai duceţi la biserică, măcar în casa mea o să fiţi în siguranţă.

— Ni s-ar putea întîmpla ceva ? întrebă Pepa cu voce nevinovată.

Rula izbucni în rîs. „Nu fi toantă", îi zise în şoaptă.

— Păcatul va fi liber, în voia lui. Diavolul o să vă pîndească precum un leu înfometat. Şi mai întrebi dacă vi s-ar putea întîmpla ceva ? Carnavalul este triumful infernului asupra pudorii şi a ruşinii. Binele se face pe faţă, pe cînd răul se ascunde sub mască. Ştiu că voi n-o să vă travestiţi. Dar chiar şi aşa, pînă şi aerul străzii contaminează — făcu o pauză —. Vă asigur : contaminarea străzii e mai rea decît a răsuflării mele, pentru că sufletul este cel ce se otrăveşte.

Încercă să se ridice. Inés o ajută din nou.

— Mulţumesc.

Sprijinindu-se de scaun, îşi lăsă celălalt braţ să cadă moale.

— N-am putere. Este ultimul sfat pe care vi-l dau, ultima oară cînd îmi permit să vă mai vorbesc în numele Religiei şi al Moralei. Domnul vă îndepărtează de mine ; El ştie de ce o face. N-o să duceţi niciodată lipsa rugăciunilor mele, cît voi fi în viaţa asta, şi nici a rugăminţilor mele în cealaltă. Dar nu ştiu dacă vă voi fi de-ajuns. Trebuie să ajuţi spiritul şi să urmezi sfatul bun. Salvarea voastră, fiicele mele, rămîne acum în propriile voastre mîini. Oiţele mele !

Izbucni în plîns, întoarse capul şi-şi ascunse lacrimile. Ieşi din salon.

— Să mergem, spuse Inés după cîteva clipe.

În stradă, Inés a rămas singură. Celelalte mergeau în direcţia contrară. Dimineaţa se lumina, iar lespezile ude reflectau razele unui soare timid. Pe stradă în jos alergau copii cu măşti de carton. Mai sus, în piaţă, cîţiva mascaţi matinali ţipau în spaţiul pustiu. Unul dintre ei se apropie de Inés ; dar, cînd o privi, se întoarse şi plecă.

Cînd a intrat în bucătărie, Clara i-a spus :

— Cafeaua trebuie să se fi răcit. Cum de-ai întîrziat atîta ?

— Ne-a chemat la ea doña Lucía.

Clara începu să aranjeze masa.

— Am auzit că e bolnavă.

— Da.

— Şi nu mai merge cu voi la liturghie ?

Inés dădu din cap că nu. „Nu poate să se mişte." Clara privi spre ea. Apoi aşează trei ceşti şi trei linguriţe şi servi cafeaua.

— Mă duc să-l chem pe Juan.

Strigă din uşa coridorului.

— Ei, Juan, cafeaua !

Juan apăru îmbrăcat, ras, aproape elegant. Îşi lăsă pardesiul pe o banchetă.

— O să ieşi devreme ?

— Da. Poate că nici n-o să vin la masă.

— Doar nu mergi la bal ?

— La bal ! Care bal ?

— Azi e duminica de Carnaval.

— Ah !

Juan luă o sorbitură de cafea.

— Azi e o zi importantă, spuse. Poate fi ziua cea mare.

— Pentru tine ?

— Pentru cei din popor. Adică pentru pescari.

Puse în ceaşcă cîteva bucăţele de pîine şi le amestecă cu linguriţa.

— O să discutăm o idee de-a mea. Dacă dă roade...

— O să ne îmbogăţim ?

Juan rîse.

— Eu n-o să fiu niciodată bogat, şi nici n-o doresc. Dar, cine ştie, o să cîştigăm şi noi ceva din asta.

Inés nu mai mînca şi asculta. Clara arătă spre ea cu o mişcare a mîinii.

— Decît să spui jumătăţi de cuvinte, mai bine nu spui nimic.

Juan îşi întinse braţele deasupra mesei, cu palmele mîinilor în sus.

— E vorba să obţinem ca Bătrîna să cedeze bărcile sindicatului pentru exploatarea lor în comun.

Strînse pumnii cu bruscheţe.

— Vă daţi seama ce înseamnă asta ? Înţelegi, Inés ?

— Dar cum să le cedeze ? Cu chirie ? întrebă Clara.

— Nu. Gratuit.

Clara izbucni în rîs.

— Sînteţi nebuni ! E ca şi cînd vi le-ar face cadou.

— Ideea mea este să le cedeze sindicatului pentru o anume perioadă de timp, să zicem cinci ani, iar apoi sin-

dicatul să le cumpere la un preț rezonabil. Bineînțeles, adăugă Juan, chestia asta din urmă e o clauză teoretică. Peste cinci ani lucrurile se vor fi schimbat și nu vor mai trebui plătite bărcile.

— Și dacă Bătrîna nu vrea ? Și n-o să vrea...

— Atunci o să facem grevă.

Clara începu din nou să rîdă.

— O să facem ! Ca și cînd ai fi și tu unul dintre ei ! Ca și cînd tu... !

Se întrerupse. Inés continua să-l privească pe Juan ; îl privea cu un entuziasm plin de dragoste. Clara se gîndi că dacă-și va termina fraza, se va termina cu pacea acelei duminici.

— Atunci bine. Să ai noroc. Și tu vei fi acela care o să vorbească cu Bătrîna ?

— M-am gîndit că poate Carlos...

Clara făcu o strîmbătură.

— Ăla... ? Deși dacă-i numai de vorbit, poate o s-o facă. Doar la asta-i bun.

Lui Juan îi străluceau ochii. Nu se plînse că era rece cafeaua, nici că pîinea era tare, nici că era prea puțin zahăr. Își răsuci o țigară, se duse la vatră, o aprinse la jeratic și-și puse pardesiul. Îngîna o melodie. Înainte de a ieși, o mîngîie pe Inés, iar pe Clara o bătu pe obraz.

— Carlos o să ne ajute, vei vedea. Este singurul prieten al Bătrînei, iar pe noi ne iubește.

Casa unde locuia *Chasca* se afla puțin mai sus, dincolo de dumbravă. La ea se ajungea pe un drum îngust și drept, printre garduri vii de mure, pe sub ramurile desfrunzite ale castanilor. Pantofii Clarei alunecau pe pietriș, iar tocurile i se înnămoleau în noroiul nisipos.

Chasca prăjea gogoși. Îi oferi. Îi dădu, alături, și un pahar cu vin.

— Ce te aduce la mine ?

— Venisem să văd dacă nu cumva ai vreo rochie neagră. Ceva care să-mi fie de folos pentru un travesti de văduvă.

Chasca rîse cu un rîs plin, senzual.

— Ca să te travestești ? Ce, mergi la bal ?

— Nu. Nu e vorba de asta.

La *Chasca* dădu la o parte de pe foc tigaia şi-şi puse mîinile-n sîn.

— Nu mi te închipui ca pe o mască oarecare, în piaţă.

Clara ridică din umeri.

— Cîteodată...

— Să văd dacă am ceva. Rochia de doliu a maică-mi trebuie să fie pe undeva, prin ladă.

Ieşi. Clara se aşează la colţul vetrei şi răscoli prin lemnele arzînd. Intră bărbatul *Chascăi*, spuse „Bună ziua" şi plecă de-ndată. Dintr-un lemn săriră, deodată, scîntei. În mirosul de ulei încins se amesteca acela al mierei dintr-un borcan.

În realitate, se gîndea să-l caute pe Carlos şi să-i spună ceva. *Chasca* se întoarse cu o legătură sub braţ.

— Uite-o. E acolo şi basmaua pentru cap.

— O să ţi-o înapoiez deseară.

— O să mergi travestită aşa pe drum ?

— Găsesc eu unde să mă schimb.

— Eu, în locul tău, n-aş merge singură.

— Las' că văd eu.

Se ridică în picioare ca să plece. *Chasca* o apucă de braţ.

— Merge rău cu treaba aia ?

— Care treabă ?

— Cu logodnicul.

— Nu merge deloc.

Chasca îi dădu drumul braţului.

— Cu trupul pe care-l ai n-ar fi mare lucru să agăţi un domnişor.

— Cine-ţi spune că e vorba de un domnişor ?

— Ei lasă ! Acum umbli cu secrete. Dacă n-o fi lunganul ăla de la conacul din Penedo, care e mai urît decît Ucigă-l toaca, îmi pun capul jos.

Vroia să-l caute pe Carlos, dar Carlos, poate, n-o să coboare în tîrg în după-amiaza aceea. Vroia, dacă-l întîlnea, să-l provoace. Va începe prin a-şi bate joc de el.

Ajunse la patru fix. Spre piaţă, unde se termina strada, se vedea un tumult de lume. O întrebă pe cea cu castanele ce se întîmpla.

— Cei din formaţiile de Carnaval. Nu te duci ?

Clara îi arătă legăturica.

— Aș vrea să-mi pun asta. Dacă-mi dai cheia...

— Bine.

Femeia cu castanele își suflecă fusta și scotoci în buzunar. Scoase o cheie mare de fier.

— Ți-o aduc îndată.

— Nu-mi trebuie. O ascunzi undeva și, cînd o să vrei să te întorci ca să te schimbi, știi de unde-o iei.

Arătă spre o oală de pămînt.

— Mi-am pus aici cina. Doar s-o încălzesc...

Ieși din piață, coborî pe o străduță. Femeia care prăjea castane locuia într-o căsuță joasă, mică, ce nu avea decît o ușiță pictată cu verde. Intră. Avea o singură încăpere, bucătărie și dormitor totodată. Încuie ușa pe dinăuntru, scoase cheia. Era întuneric. Căută pe pipăite pe poliță și dădu de niște chibrituri. Apoi aprinse o lumînare.

Își scoase rochia, lăsă totul pe pat și și-o puse pe cea de la *Chasca*. Îi era scurtă și largă. Nu era nici o oglindă în care să se privească. Drept cingătoare își puse băierile șorțului.

Din geantă-și scoase o mască. Cînd ieși, puse mîna pe o mătură veche și și-o aruncă pe umăr.

În loc să ascundă cheia, și-o prinse la cingătoare.

Grupul de carnaval continua să meargă pe faleză. Era înconjurat de două sau trei rînduri de măști, copii, femei : măști de carton, cu nasul mare sau cîrn, lubrice, diabolice sau tîmpe. Bărbații, retrași ceva mai încolo, ascultau. Clara își făcu loc pînă ajunse în rîndul al doilea.

Cei din grup făcuseră un cerc. Unul, în mijloc, ținea un fel de placardă pe care erau pictate tot felul de scene dintr-o întîmplare. Altul, șeful formației, le arăta pe rînd cu un băț, pe măsură ce cîntau. Erau îmbrăcați în pantaloni albi, jachete scurte și pălării caraghioase din mucava lăcuită ; în loc de măști aveau nasuri și mustăți puse : nasuri lungi, groase, colorate și mari, mustăți drepte sau lăsate pe oală.

„Găina neagră
e prinsă tare
c-o treabă pe care
o face bine :

cocoşul deasupra,
cocoşul sub ea,
şi lumea priveşte
cum se cocoşeşte.“

„Găina neagră“, aşa cum se arăta pe afiş, era o grăsană, durdulie, plină de zulufi. În timp ce petrecea cu iubiţii — şeful arăta un pat mare sub ale cărui cearşafuri se ascundea ceva enorm —, lîngă uşă, în grădină, pe acoperiş, în stradă, alţi curtezani, nerăbdători, îşi aşteptau rîndul. Într-un alt pătrat de pe afiş se vedea bărbatul „Găinei negre“, cu coarne mari de ţap, cîrmaci al unui vas de pescuit în ape tulburi.

— Haideţi, haideţi, să cîntăm ! Un pol de cîntec ! Să cîntăm cu toţii !

În spatele Clarei, cineva spuse numele adevărat al aşazisei „Găini negre“.

„Despre tîrfa aia e vorba !“ Lumea începu să cînte. La sfîrşit, izbucniră în rîs.

— Şi acum, s-a terminat ! Haideţi la şantierul naval, băieţi !

Plecară încolonaţi doi cîte doi. În faţă, şeful făcea piruete. După el urma cel cu placarda. Cu talgerele, toba şi toba mare marcau ritmul de mers.

Clara se lăsă purtată de mulţime. Sprijinindu-se în mătură, mergea odată cu copiii. O mască, cu costum de plugar, o prinse de piept prin surprindere. Ea îi dădu o lovitură de mătură cu care doborî masca şi bereta obrazniculuí. Rămase descoperită o faţă imberbă şi blonzie, nişte ochişori albaştri, înspăimîntaţi.

— Ia uite cine e !

Nişte femei rîseră. Mascatul îşi luă de jos masca şi rămase cu ea în mînă, nesigur ; apoi o luă la fugă. Clara continuă să meargă repede după grupul de amatori. Cînd ajunseră la şantier, se formă din nou cercul, iar dirijorul se apropie de paznicul lipit de poartă şi-i spuse cîteva cuvinte.

— Şi acum, atenţie, băieţi, să vedem cît de bine vă iese!

Ridică bagheta. Formaţia se aşezase mai comod, iar copilărimea aştepta în linişte. Din cînd în cînd cîte o serpentină străbătea aerul sau se auzea explozia unei poc-

nitori. Cînd Cayetano se apropie de poarta şantierului, dirijorul făcu o piruetă de salut şi dădu semnalul.

Cayetano se bagă printre ceilalţi, care-i făcură loc în primul rînd. Clara se apropie din ce în ce mai mult, pînă ce fu lîngă el. Îl privi. Cayetano continua să rîdă, plin de bucurie. Avea pălăria dată pe spate şi pipa-i atîrna printre dinţi.

„E frumos, se gîndi Clara. Şi nu pare atît de rău ca altădată."

Dintr-o dată se dădu la o parte, ieşi din grup şi începu să fugă. Muzica formaţiei se auzea în depărtare. Clara fugea. Cînd ajunse lîngă taverna *Cubanezului*, se opri ca să-şi tragă sufletul. Avu poftă să între înăuntru. Împinse uşor uşa şi aruncă o privire. Cîrciuma era plină. Mirosea a vin, a bărbaţi, a ulei şi sardele. Aşezaţi sau în picioare, pescarii ascultau, iar Juan vorbea, sprijinit de peretele din fund, sub calendarul strălucitor cu gravura înfăţişînd Republica. Pe frunte îi cădea o şuviţă de păr arămiu, mişca mîna cu calm, cú hotărîre, şi părea că-i străluceşte întreaga fiinţă. Clara nu-i înţelese cuvintele.

— Afară ! Nu se poate intra.

Îi închiseră uşa. Mătura îi căzu jos. Se aplecă s-o ia, dar uită s-o pună pe umăr. Tîrînd-o după ea, se apropie de fereastra cîrciumii şi privi prin geamul murdar. În momentul acela Juan asculta. Apoi luă din nou cuvîntul, mişcă mîna energic, ca şi cînd ar fi vrut să-i convingă unul cîte unul. Carmiña, fata *Cubanezului*, îi aduse vin, pe care Juan îl bău dintr-o sorbitură, fără s-o privească, şi continuă să vorbească.

Clara se îndepărtă, fără grabă. Masca o sufoca, şi o ridică puţin. Nişte tineri se legară de ea :

— Stricato ! Mască de ţărînă !

Juan părea un altul.

— Vino cu mine, văduvioaro, să vezi ce-o să te mai consolez !

Ajunse aproape de Cazinou. Cineva cînta din cimpoi, iar o pereche de copii travestiţi dansau o *muiñeira* frenetică. S-a apropiat să privească. Judecătorul, farmacistul şi stăpînul cinematografului îndemnau perechea cu chiuituri. Don Baldomero le făcu cu ochiul prietenilor.

— Ia uitaţi-vă la văduvă ! Ce şolduri !

— Ei, tu frumoaso ! Ţi-ai pierdut bărbatul ? Vino aici, că-l avem ascuns !

— Haide, fă-ţi curaj şi dansează şi tu puţin !

Don Baldomero îi spuse încet judecătorului :

— Fiţi mai atent, să nu fie nevasta vreunuia dintre noi, care a venit să ne spioneze.

— A dumitale nu poate să fie, iar a mea nu-i făcută aşa. Dacă ar fi... !

Aruncă spre Clara o serpentină albastră. Farmacistul şi stăpînul cinematografului îl imitară. Un tinerel aruncă o pungă de *confetti* peste basmaua neagră, iar un copil îi strivi de piept coaja unui ou plină cu făină. Clara scăpă fugind pe stradă în sus, învăluită în serpentine. Vocile o urmăriră.

Piaţa se umplea de lume. O fanfară cînta un foxtrot, şi pe muzica sa dansau plugari, sătence, cerşetoare, feţe pe care se întipărise prostia sau lubricitatea : guri, nasuri enorme ; voci răguşite sau subţiratice. Se găsi în mijlocul unui cerc de dansatori zgomotoşi, gălăgioşi. Un marinar mirosind a vin o luă de talie şi o obligă să danseze : se învîrtea pe loc şi o luase pe sus, fără s-o mai lase să atingă pămîntul. Începu să ameţească.

— Gata, lasă-mă.

Încercă să se desprindă, dar se simţi strînsă cu şi mai multă putere, cu picioarele în aer. Închise ochii. Cercul se strînsese şi se îmbrînceau. Marinarul se poticni şi căzură. Măştile din cerc rîdeau, se aplecară deasupra. Simţi o mînă pipăindu-i picioarele şi o voce care spunea : „E o domnişoară. Are ciorapi fini". Dădu, orbeşte, o lovitură. Cineva strigă. Se putu ridica în picioare şi încercă să scape. O prinseră. Nu ştia cine. Se afla în mijlocul unei mulţimi în care toată lumea ţipa, cînta, dădea din mîini. O împingeau, o îmbrăţişau. Încercă să-şi deschidă drum cu pumnii : îi răspundeau cu rîsete şi cu pipăieli. Nu rîdeau de ea, nici n-o mîngîiau pe ea, ci pe oricare le-ar fi venit la-ndemînă : mîini impersonale căutau carne impersonală, mascată. Avu poftă să plîngă, dar, dintr-o dată, se lăsă în voie, fu din nou împinsă, pipăită. Valuri de zdrenţăroşi o trăgeau şi o purtau în ritmul unei muzici din care se auzeau numai toba mare şi talgerele : bum-bum-pac ; bum-bum-pac ; bum-bum-pac..., sau ceva ase-

mănător care-i vîjîia în cap şi care stăpînea ritmul mascaradei. Pînă cînd, fără să ştie cum, rămase singură, în colţul pieţii, alături de un grup de domni care priveau dezmăţul, rîdeau şi băteau din palme. Farmacistul, judecătorul, stăpînul cinematografului, cel al benzinăriei, Carlos. Carlos rîdea şi el ca toţi ceilalţi. Simţi dintr-o dată o ură violentă. Căută primprejur şi găsi o groază de serpentine murdare, călcate în picioare : le luă, făcu din ele o minge şi o aruncă spre faţa lui Carlos. Îi trecu pe lîngă nas, iar Carlos se întoarse şi privi spre ea. Clara fugi, luînd-o la vale pe stradă, pînă la casa vînzătoarei de castane. Se aruncă pe pat, doborîtă, plînse de necaz, de tristeţe. O mai durcau şi oasele. Apoi adormi.

Au deşteptat-o nişte lovituri în uşă şi strigătele vînzătoarei. Fugi să deschidă.

— Erai înăuntru ?

— Am adormit.

Îşi schimbă lucrurile. Vînzătoarea de castane îi oferi să mănînce ceva.

— Nu. Trebuie să fie foarte tîrziu. Mulţumesc.

Ieşi în fugă. O pereche de măşti cîntau nepăsătoare într-o parte a pieţei. Pe jos era murdar, aerul mirosea a sudoare şi a mulţime. Grăbi pasul.

Inés aştepta în bucătărie, în faţa căminului aprins.

— Dacă am văzut că întîrzii, am încercat să pregătesc eu cina.

— Dar Juan ?

— Tocmai a venit.

Clara se aşeză pe un taburet, lîngă sora ei.

— L-am văzut azi la cîrciumă.

— Da, şi ?

— Merita să fi văzut cum îl ascultau toţi şi cum mai vorbea !

Inés îşi întoarse capul spre cer, apoi o privi cu simpatie.

— A venit mulţumit.

— Ţi-a povestit ?

— Nu, dar se vedea pe faţa lui. A spus că e obosit şi că să-i ducem cina la pat.

Clara se ridică.

— Gata. Lasă asta. O să termin eu.

Cînd sfîrşi de preparat cina, o aranjă pe cea pentru Juan şi i-o duse ea însuşi. Bătu la uşă şi intră. Juan, aşezat în pat, scria. Clara se aşeză lîngă el.

— Ce-i ? Eşti mulţumit ? A ieşit totul bine ?

— Mai bine decît mă aşteptam, deşi nu bine pe de-a-ntregul.

Dădu hîrtiile la o parte şi luă farfuria.

— E ceva pe care ei nu-l pot înţelege. Vor ca lumea să se schimbe, dar nu ştiu cum ar trebui să fie, iar cînd li se oferă o soluţie, ori li se face frică, ori o iau razna cu fanteziile.

— Te-am văzut prin geam. Mi-a plăcut cum vorbeai.

Juan o privi mirat.

— Tu ?

— Da. Doar o clipă, nu mai mult.

Juan duse furculiţa la gură şi mestecă cîteva momente în linişte.

— Sînt greu de urnit, dar o să-i conving. Şi atunci...

Nu spuse mai mult. Privea drept înainte, ca şi cînd ar fi contemplat viitorul. Clara se ridică şi ieşi. Spuse din uşă :

— Hai, mănîncă, să nu se răcească.

După cină, Rula Doval se duse acasă la Julia Mariño. Era îmbrăcată în negru şi avea cu ea liturghierul şi cartea cu rugăciuni. Fu invitată să meargă în sufragerie.

— Nici tu nu mergi la bal ? o întrebă tatăl Juliei.

— Eu, domnule ? La un bal mascat ? Doamne fereşte !

— Păi continuaţi voi aşa şi o să vedeţi cum o să rămîneţi nemăritate, spuse doamna Mariño. Trebuie să te conducem acasă ?

— Nu, doamnă. O să vină să mă ia mama, cînd o ieşi de la bal.

— Atunci o să ne întoarcem împreună, pentru că şi noi mergem acolo. Să nu adormiţi...

— Să adormim ? Bine, mamă, dar o să ne petrecem vremea spunînd rugăciuni !

— Tocmai de asta o spun !

Camera Juliei se afla la etajul de sus ; urcînd scara, Rula luă un pachet pe care-l lăsase ascuns în întuneric.

— Ce-ai adus ? întrebă Julia.

— Ce-am găsit şi eu.

Pentru orice eventualitate, puseră zăvorul la uşă. Închiseră ferestrele, traseră draperiile.

— Am putea să punem un disc pînă cînd pleacă, spuse Rula.

— Eşti proastă ! Ca să ne audă !

Se aşezară pe covor, şuşotind. Murmurul părea ca de rugăciune. După o bucată de vreme, cineva bătu la uşă.

— Am plecat. Dacă aveţi nevoie de ceva, servitoarea rămîne acasă.

Julia fugi spre balcon şi dădu perdeaua puţin la o parte. Părinţii ei se îndepărtau : ea, repede, el, puţin mai domol.

— Tatei i-ar fi plăcut mai mult să rămînă acasă. Nu-i mai arde de baluri.

Aprinse toate luminile. Rula, lîngă ea, respira cu teamă.

— Hai, arată-mi lucrurile alea.

— Le am în şifonier.

Căută sub pernă o legătură de chei, descuie şifonierul şi scotoci. Scotea, unul cîte unul, obiectele şi i le dădea Rulei.

— Uite, ia. Asta este pelerina... Ăştia, un fel de pantaloni... Iar asta...

Ridică mîinile şi-i arătă, ţinut de colţuri, un costum tricotat cu ochiuri mari, de culoare roşie ca focul.

— Mai e şi o jachetă.

Rula îi luă tricoul şi-l pipăi.

— E foarte fin. O să ţi-l pui ?

— Bineînţeles. El e travestiul. Îmi şade minunat.

— Dar... e ca şi cînd ai merge goală !

— Nu-i chiar aşa.

Rula o privi cu spaimă şi asprime. Julia încercă s-o liniştească, explicîndu-i cu ochii plecaţi :

— Deasupra se pune pelerina, înţelegi ? Şi totul rămîne bine acoperit. Apoi... — arătă spre pantalonaşi : largi şi negri, străbătuţi de un fir roşu — o să mi-i pun şi pe ăştia.

Aruncă travestiul pe pat.

— Arată-mi-l pe-al tău.

— Al meu ? Bah ! Un costum de colombină, ponosit. O să mor de frig de aici pînă la Cazinou... !

Julia începu să se dezbrace.

— Frig, şi mie o să-mi fie frig, pentru că astea nu prea par să fie călduroase.

Lăsa lenjeria să-i cadă pe covor, pe măsură ce şi-o scotea. Rula, şezînd, le lua şi le privea.

— Ai lucruri frumoase.

— Scot de la tata tot ce pot.

Văzînd că-şi scotea şi chiloţii, Rula îşi înăbuşi un strigăt de spaimă.

— Dar ce, o să mergi goală ?

— Sigur că da ! Nu se poate pune nimic pe dedesubt, nici măcar sutienul.

Se întoarse şi-l arătă Rulei sînii, ca şi cînd ar fi vrut să-i demonstreze că nici nu avea nevoie. Apoi, aşa dezbrăcată, se privi în oglindă, şi avu impresia că acea femeie care o privea din oglindă emitea o putere stranie şi tulburătoare, o putere care înrobea ochii pe imaginea corpului gol. Făcu un efort şi se întoarse.

— Dacă printr-o întîmplare ar afla maică-ta !

— Travestiul îl ţinea printre rochiile ei, de pe cînd era nemăritată : aşa că, dacă şi l-a pus vreodată...

— Ce scandalos !

Julia, goală, mai întîrzie puţin, ca şi cînd ar fi căutat ceva şi se privi din nou.

— Ei, fată, hai, îmbracă-te ! Nu ţi-e ruşine ?

Julia îşi puse tricoul cu încetineală şi o obligă pe Rula să-i închidă nasturii la spate ; năsturaşi mititei, ca de sutană, dar roşii. Se terminau exact unde începea coada, scurtă şi groasă.

— Vai de mine ! Ai şi coadă ? !

— E un costum de drac.

— Vai, Julia !

Julia Mariño, îmbrăcată în tricoul roşu, cu coada în mînă, se întoarse energic.

— Foarte bine ! Ai sau n-ai curaj ?

Făcu cîţiva paşi spre Rula, ameninţătoare.

— Da, da... sigur..., dar...

Privirea Rulei o urmări din cap pînă-n picioare, înspăimîntată şi plină de invidie totodată. Julia Mariño surîse şi se îndreptă spre şifonier. Chiar şi în tricou, corpul îşi păstra întreaga putere. Părea chiar să şi-o fi mărit.

— Vai, fato ! Nu te uita aşa ! Pari dracul în persoană !

— Haide. Pune-ţi şi tu costumul pînă cînd termin eu.

— Costumul meu..., da... E o porcărie. L-am curăţat puţin, dar e o vechitură.

— Şi eu a trebuit să-l cîrpesc pe ăsta. Era ciupit. Uite.

Pantalonaşii pe care şi-i puse părură să o liniştească pe Rula, şi fu în stare chiar să rîdă cînd trebui să o ajute pe Julia să scoată coada printr-o crăpătură. Coada nu-i plăcea.

— Pentru că, în felul ăsta, pelerina n-o să cadă bine.

Şi-o puse. Într-adevăr, coada făcea o umflătură. Rula îi sugeră să şi-o agaţe de cordon, dacă nu vroia s-o taie.

— Slava Domnului că-ţi dă prin minte un lucru practic !

Cu coada agăţată, totul arăta bine.

— Iar acuma, capişonul cu coarnele... Le vezi ? Uite ce drăguţe sînt ! Parcă ar fi de fluturaş ! Şi-acuma pelerina, şi totu-i gata. Ah ! Mai era şi un colier...

Îl căută şi şi-l puse. Un enorm medalion aurit cu un cap de diavol, care-i venea exact între sîni.

— Dar jacheta ?

Julia se strînse bine în pelerină.

— E mai amuzant aşa.

— E scandalos cum te-ai îmbrăcat. Să mergi aşa la bal, trebuie să fie un păcat.

Fusta de colombină îi era lungă Rulei. Trebuiră s-o scurteze.

— Şi acum, cum o să merg aşa pe stradă ?

— Îţi pui paltonul deasupra.

— Da' şi aşa or să ne recunoască cu toţii.

Julia ieşi şi se întoarse cu o pelerină bleu.

— Ia-o. Puneţi-o. E pelerina mea de pe vremea cînd mergeam la liceu.

Îi întinse şi o mască.

— Scoate-ţi pantofii, ca să n-o trezim pe servitoare. Ţine-te bine de mine şi, pentru numele lui Dumnezeu, ai grijă să nu te lovești de ceva.

Coborîră scările ; ieşiră — în linişte — în grădină. Îşi puseră pantofii.

— Nu te îndepărta.

— Mi-e frică.

— Ei, lasă ! Să fie într-un ceas bun... Atenţie, să nu aluneci.

Un vîntişor umed legăna crengile pomilor desfrunziţi, iar strălucirea lunii făcea ca livada să pară şi mai întunecată. Printre umbre, Julia părea un drac adevărat, iar grădina, un colţ pustiu din infern. Rula-şi făcu semnul crucii.

— N-ai cîine ?

— Eşti proastă !

Rula se sprijîni de perete.

— Nu mai merg.

— Atunci rămîi în grădină toată noaptea, îmbrăcată în colombină, pentru că în casa mea nu intri.

Fugi spre uşă, intră şi încuie.

— Deschide, Julia ! Deschide, omule, nu fi aşa ! şopti Rula.

— Dacă o trezeşti pe servitoare, te dai de gol.

— Deschide, pentru Dumnezeu !

Julia întredeschise uşa.

— Ce dracu ai ?

Se auzi un hohot.

— Ştii... mi-e ruşine să merg cu tine îmbrăcată în costumul ăsta murdar.

— Atunci, cum ajungem la bal ne separăm, şi fiecare cu treaba ei.

Străbătură livada. Julia smulse nişte camelii.

— Uite. Ca să te împodobeşti.

Odată ajunse în stradă, Julia îşi puse mănuşile pe care le agăţase de centură.

— Acuma putem fi liniştite. Cu pelerinele astea, nimeni n-o să ne recunoască.

Începu să meargă, călcînd apăsat pe tocuri. Rula se luă după ea, făcînd mici sărituri.

— Julia, femeie, nu alerga aşa...

La intrarea în Cazinou, portarul vru să le vadă la faţă.

— Descoperă-te tu.

— Nu. Descoperă-te tu.

Învălmăşeala din bal ajungea pînă la intrare. Portarului îi puseseră pe cap o tichie de hîrtie.

— Fiţi bun, spuse Julia, intraţi vă rog o clipă şi spuneţi-i domnului Doval să iasă.

Portarul se duse.

— De ce l-ai chemat pe tatăl meu şi nu pe al tău.

— Nu fi proastă şi intră imediat ! Ascunde-te sub scară !

Se apropiau nişte doamne cu cîteva fetiţe mascate. Julia intră şi se ascunse sub scară. O pierdu din vedere pe Rula.

— Portar, e aici una care se strecoară !

— Ei, portar ! Unde e portarul ?

— Ei, portar !

Rula alergă pe scări în sus. O doamnă comentă că nu se poate aşa ceva, şi că dacă toată lumea putea să intre aşa la balurile de la Cazinou, va ieşi cu scandal.

Julia se strecură în camera portarului şi ieşi pe cealaltă uşă în coridorul de serviciu. Apoi intră în salon cu faţa acoperită pînă la ochi. O văzu pe mama ei, lîngă orchestră, flecărind şi dînd din mîini cu energie. Căută un colţ îndepărtat şi se sprijini de perete.

— Nu, nu dansez. Nu, nu dansez.

— Dracul ăsta pare cam prostănac.

Îi era teamă ca mama ei să nu recunoască costumul.

Nemişcată, într-o atitudine timidă, ochii-i scrutau salonul, inspectau perechile, una cîte una. Serpentinele o loveau, praful o sufoca, iar pelerina o incomoda. Lîngă ea era un scaun şi se gîndi să se urce pe el ca să privească mai bine, dar renunţă la idee, de teamă să nu fie recunoscută. Scos din mulţime, travestiul ei ar fi putut atrage atenţia.

Un grup de perechi, ţinîndu-se de mînă, încerca să-i înconjoare pe cei ce dansau. O văzu pe Rula printre ei. Şi Rula o zări pe ea. Rupse lanţul şi se apropie de ea.

— Ai putut să intri ?

— Du-te, nu sta de vorbă cu mine ! Or să ne recunoască !

Îi dădu brînci în învălmăşeală. Rula-şi pierdu un pantof. În timp ce-l căuta, Julia se amestecă printre dansatori.

Îl descoperise pe Cayetano, asediat de o arăboaică şi de o vulgară manta cu glugă. Îşi făcu drum, cu coatele. Arăboaica îl acuza pe Cayetano că lăsase să-i fie suflată *Galana*. Cel cu glugă, cu o voce gravă, insista asupra întîmplării cu sticlele sparte.

Julia o luă de braţ pe arăboaică şi cînd văzu că era privită de Cayetano, lăsă să-i cadă pelerina pînă-şi descoperi pieptul, apoi se acoperi de-ndată şi fugi.

— Ei, tu, drăcuşorule, aşteaptă ! îi strigă Cayetano.

Întoarse capul şi văzu cum Cayetano, eliberat de cel cu glugă şi de arăboaică, încerca s-o urmărească. Îşi făcu loc pînă la uşă ; ieşi pe coridor şi alergă spre ieşire. Portarul întinse braţul ca s-o prindă ; dar ea se eschivă şi ieşi în stradă. Cayetano venea în urma ei.

— Aşteaptă ! Aşteaptă !

O luă pe stradă în sus. Pantofii o împiedicau şi-i azvîrli din picioare. Cînd dădu colţul, văzu că şi Cayetano alerga. Făcu un efort ca să ajungă la poarta grădinii, tocmai cît era nevoie ca să nu cadă înainte de a pune mîna pe ea.

Cayetano se aplecă s-o ajute. Avea în mînă pantofii abandonaţi.

— Lasă-mă, te rog, lasă-mă

— Spune-mi cine eşti !

— Lasă-mă sau strig !

— Mai întîi pune-ţi pantofii, că ai să răceşti. Unde locuieşti ?

— Asta nu vă interesează pe dumneavoastră.

Se smulse brusc din braţele lui Cayetano, dar îşi pierdu pelerina. Fu în stare să împingă poarta grădinii, să intre şi s-o încuie cu repeziciune. Rămase sprijinită de ea, ascultînd.

— Ascultă-mă, Julia — spuse vocea liniştită a lui Cayetano. Dacă nu-mi deschizi, o să-i duc pelerina lui taică-tău.

— Vedeţi-vă de drum !

— Nu înainte de a-mi deschide. O să faci o pneumonie.

— Aruncaţi pelerina peste gard.

— Vreau să ţi-o dau ţie.

— Şi apoi plecaţi ?

— Dacă o să fii cuminte, da.

— Ce înseamă să fiu cuminte ?

Descuie încet, întredeschise poarta şi întinse mîna.

— Daţi-mi pelerina.

Cayetano împinse, intră şi încuie apoi. Julia, lipită de zid, ţinea capul în jos şi suspina.

— Plecaţi !

— Plec dacă-mi dai o sărutare.

O luă de talie, uşor, şi o sărută. Ea nu se opuse.

— Cîţi ani ai ?

— Nouăsprezece.

O dădu, brusc, deoparte. Julia, împinsă la perete, era atrăgătoare, luminată de lună. Îi tremura medalionul între sîni, îi tremura tot trupul.

— Spune-mi adevărul. Tatăl tău ştie ceva despre asta ?

— Tatăl meu ? Dacă află, mă omoară.

— Atunci, de ce-ai făcut-o ?

— Rula Doval e de vină. Mi-a adus costumul şi m-a convins să mergem la bal, fără să afle nimeni. Ea e acolo.

Şi vocea îi tremura. Cayetano îi puse pelerina.

— Hai. Du-te şi te culcă.

— N-o să spuneţi nămănui ?

Cayetano nu răspunse. O privi fix şi ieşi în stradă. Îşi aprinse o ţigară şi rămase lîngă poarta încuiată. Era sigur că, în spatele ei, Julia Mariño încă mai aştepta. Avea carnea tare şi ochii strălucitori şi mari ! Faptul că nu ştia să sărute se aranja în cîteva zile

Aruncă ţigara şi-şi aprinse alta. Îşi aminti, dintr-o dată, cuvintele mamei lui, cuvinte care-i legau ca un lanţ picioarele, mîinile şi voinţa. Dar, de partea cealaltă a porţii, respiraţia înceată, gîfîită a Juliei, îl îmboldea, îl atrăgea : era mai puternică decît dragostea pentru doña Angustias : sau, măcar, era tot atît de puternică şi-l făcea să se clătine între dorinţa de a intra şi aceea de a se întoarce liniştit la Cazinou.

— O să-i trag cîteva scatoalce mucoasei ăsteia. O să afle ce-nseamnă să provoci bărbaţii. Şi-o să-i zic şi lui taică-său, despre cum trebuie s-o păzească.

Mai aşteptă încă, şi se gîndi că i-ar fi plăcut să fie acolo Carlos şi să asculte, ca el, respiraţia Juliei, şi să-l vadă intrînd şi să-l audă cum o trimitea la culcare.

Împinse poarta şi se auzi un strigăt slab, înecat. Intră la timp ca s-o prindă pe Julia de încheietura mîinii. O trase spre ea cu bruscheţe.

— Ascultă ! Ori te duci în pat, ori îţi fac un copil, aici, pe loc ! Du-te !

Julia Mariño nu se mişcă. Lăsă să-l cadă pelerina şi-şi ridică privirea. Surîdea.

Toate porţile erau închise, nimeni nu aştepta lîngă ele. Cea a Juliei, a Pepei Ferreiro, a Saritei Couto. Inés îşi închise umbrela şi-şi continuă singură drumul. Străzile erau pustii, era încă noapte.

Sus, în cartierul care urca pe coasta muntelui, se vedeau cîteva ferestre luminate. Una dintre ultimele porţi din sat se deschise şi apoi se închise imediat. Dincolo de ea, totul era întunecat. Începuse să bată vîntul.

La ieşirea din sat, se opri. Drumul de-abia se zărea printre ziduri de umbre ; pe undeva, marea se zbătea, se zbătea puternic, iar pescăruşii începeau să ţipe.

Aşa era în fiecare dimineaţă, iar ea mergea tot singură, dar un alt fel de singurătate. Mergea singură pentru că nu asculta vorbăria interminabilă a doñei Lucía, nici şuşotelile Julitei şi ale Rulei, nici rîsetele, nici comentariile, nici observaţiile. Mergea singură ; dar înaintea şi în urma ei păşeau tovarăşele de drum. Niciodată nu i-ar fi trecut prin minte c-ar putea să-i fie frică, niciodată umbrele şi zgomotele drumului n-o făcuseră să tremure. Acum tremura. I se strîngea inima şi un nod i se pusese în gît.

Se-ntoarse pe loc, traversă tîrgul aproape în fugă. Auzi, într-o casă, voci ; nişte marinari trecură încărcaţi cu plasele de pescuit. O tavernă se deschisese. Dar întunericul învăluia încă aşezarea, o înghiţea. Ajunse acasă mai mult fugind, gîfîind.

Clara se afla în bucătărie.

— Tu ? Ţi s-a întîmplat ceva ?

— Mi-e frică.

— De ce ?

— Nu ştiu. Nu îndrăznesc să mă duc singură.

— Singură ?

Clara puse luminarea pe masă şi începu să aprindă focul cu un con de brad.

— Celelalte nu mai merg.

Para de brad începu să ardă. Clara o puse deasupra lemnelor.

— Cum farmacista e bolnavă...

— Atunci o să rămînă călugărul fără cliente.

— Trebuie să mă duc.

O spuse cu pasiune. Clara o privea nemişcată.

— De ce nu vii cu mine ? adăugă îndată Inés.

— La mînăstire ? Şi de casă cine se mai ocupă ?

— Ne întorcem repede.

— Şi dacă Juan are poftă să se trezească devreme... Şi apoi, mama, care trebuie spălată.

Inés întinse mîinile spre ea.

— Te rog. O să-i spun lui Juan să aştepte. Eu nu pot lipsi, înţelegi ?

— Şi mîine ?

— O să vii din nou... Pînă cînd voi găsi alte prietene. Nu pot lipsi nici măcar o singură zi. Ar fi îngrozitor.

— Nu cred c-ar muri călugărul.

— Dar nu-ţi dai seama că dacă nu merge nimeni nu se va mai spune *acea* liturghie ? Nu-ţi dai seama ?

Clara se apropie de cămin şi începu să stingă aşchiile aprinse.

— Anunţă-l pe Juan. Eu termin îndată.

— Mulţumesc. Îţi mulţumesc cu adevărat.

Inés ieşi.

— Adu-mi paltonul cînd te întorci.

Încă nu se ridicase întunericul cînd plecară, dar, odată ieşite din Pueblanueva, pe deasupra munţilor începea să se lumineze. Bătea vîntul dinspre apus, iar cerul era plumburiu.

— O să plouă, spuse Clara.

— Şi ce dacă ?

— E marţea carnavalului. Iar după-masă începe procesiunea. Vor trebui s-o facă înăuntrul bisericii.

— Dar ce, ai de gînd să te duci ?

— Ce-am eu de pierdut ? Apoi, dacă o să merg cu tine în fiecare dimineaţă...

Inés se sprijinea de braţul Clarei. Nu răspunse. Era dusă pe gînduri. Clara o privi de cîteva ori şi nu se mai preocupă de ea. Cînd ajunseră la mînăstire, era ziuă. Biserica era deschisă.

— Dacă vrei, mă poţi aştepta aici, înăuntru. Sînt bănci. Jos...

— Da... O să aştept, nu-ţi face grijă.

— Poţi asculta slujba în biserică. E o slujbă oarecare. Cea care se face jos...

— Da, ştiu. E numai pentru sfinte...

— Sigur, dacă vrei să vii...

Clara își împinse sora către ușa de la criptă.

— Eu nu sînt sfîntă, Inés. O să văd eu ce fac.

Inés coborî scările în grabă. Cînd intră în capelă, părintele Ossorio tocmai ieșea, cu hainele schimbate, și se înclina în fața altarului. Inés îngenunche, și numai apoi își dădu seama că în criptă nu era nimeni, că lipseau fetele din grup, că nimeni nu murmura în spate, că ea va fi singura care va cînta. Își împreună mîinile și înclină capul.

— Îți mulțumesc, Doamne, că m-ai ales dintre toate și că m-ai păzit să nu fiu lașă. Doamne, preasupusa ta Inés se află în fața ta pentru sacrificiu. Doamne...

Latineasca preotului o întrerupse. Răspunse cu voce joasă, dar într-alt fel. Dialogul răsuna, crea mici ecouri... Oficiantul se întrerupse, făcu un semn ajutorului și-l întreabă ceva. Întoarse capul și o privi o clipă pe Inés. Inés se simți copleșită de bucurie, nu putu să facă așa încît să nu-i tremure vocea.

Cînd preotul Ossorio făcu înconjurul altarului și rămase în fața ei, Inés își ridică ochii și-l privi. Era așezată în penumbră, aproape că nu putea citi în liturghier, dar știa că, printre umbre, oficiantul va auzi vocea *ei*, nu o voce printre altele sau împreună cu ele. Iar cînd va vorbi, îi va vorbi ei.

Cîntă în liniște proscomidia, psalmii... Se ridică pentru evanghelie : se așeză pentru predică. Dar părintele Ossorio nu întrerupse slujba, nu se sprijini de marginea altarului, ca în fiecare zi, ca să spună : „Evanghelia de azi...". Inés simți că s-a rupt misterul creat de singurătate. Se întrebă de ce nu-i vorbea numai ei, se simți purtată de un talmeș-balmeș de întrebări, de presupuneri... Continua să stea jos sau în genunchi, dar sufletul nu-i mai participa la slujbă. Sufletul ei dorea să afle de ce părintele Ossorio nu înțelesese rațiunea pentru care ea se afla singură la slujbă și pentru care va continua să vină singură.

Nu putea fi murmurul femeilor care mergeau la piață. Era încă noapte, și prin crăpătura unei draperii întredeschise intra lumina palidă a iluminatului public, și nu strălucirea aurorei. Zgomotul venea de departe și se apropia. Doña Lucía își acoperi capul și încercă să doarmă mai departe. Vru să transforme murmurul într-o melodie care

să o ajute să doarmă, şi-şi potrivi spiritul în ritmul lui, pentru că zgomotul era ritmic. Pînă cînd, dintr-o dată, înţelese : Procesiunea de la răsăritul soarelui ! Se trezi deodată. Se aşeză pe marginea patului şi ascultă. Era murmur de rugăciune, care alterna cu cîntări.

Îşi puse un halat pe ea şi ieşi pe verandă. Prin fereastra din margine putu să vadă, sub ploaia fină, două lungi rînduri de lumînări aprinse, două lungi rînduri de credincioşi zgribuliţi sub umbrelele deschise. Se apropiaseră. Prin mijlocul străzii, stiharul unui preot mergea înainte şi înapoi, dirijînd rugăciunea, ordonînd rîndurile. Avea în mînă o lumînare mare, stinsă, care-i folosea de baghetă şi de baston de comandă : o mişca furios, cu energie, cu autoritate. Rostea cu voce tare, aproape strigînd „Ave Maria", iar credincioşii îi răspundeau cu glas scăzut.

Primele persoane din rînduri ajunseră în dreptul casei sale. Încercă să le recunoască : lume amărîtă, bătrîne înfăşurate în pelerine, cîte-un bărbat pierdut printre femei. Unele protejau de vînt flacăra lumînării cu cornete de hîrtie ; altele, cu palma mîinii. Unele aveau lumînările stinse. Şi toate păreau obosite, constrînse.

Preotul începu să cînte, cu voce răguşită :

„Ave, ave, ave Maria !
Ave, ave, ave Maria !"

Îi răspundeau cele mai apropiate, dar cele din spate nu cîntau, sau o făceau atît de încet, că nu se auzeau. Preotul se întoarse cu paşi mari şi ridică braţele în sus.

— Să cînte toată lumea ! Nu rupeţi rîndurile ! Mai repede, doamnelor ! „Ave, ave, ave Maria."

Se apropie de trotuar şi potoli o dispută între două femei. Alergă în faţă. „Nu atît de repede, doamnelor, nu atît de repede !" Cele care mergeau înainte, se opriră pentru ca rîndul, rupt pe undeva, să se reînnoade. Preotul dădea din mîini, oprea, dădea ghes, cînta. Acum se vedea, la celălalt capăt, alt preot, mititel, care avea o lumînare aprinsă şi care părea că nu se mişcă.

Doña Lucía surîse în umbră şi continuă să le privească pe cele ce treceau aproape de ea. Cutare, Cutărică. Rula Doval cu mama ei : inima îi sări din loc. Şi puţin mai în

spate, Pepa Ferreiro, Sara Couto şi toate, toate oiţele ei, somnoroase, plictisite, cu lumînările şi cu mamele lor. Îşi încrucişă braţele pe piept şi simţi cum două lacrimi mari îi alunecau pe faţă.

— Dumnezeule, eşecul meu, pedeapsa mea !

Îşi ridică ochii umezi spre cerul întunecat : dincolo de nori străluceau zorile, dar lumina lor nu ajungea în stradă. Lumînările, tremurătoare în aerul albastru, nu împrăştiau întunericul. Felinarele se stinseseră. Era o procesiune de umbre ; se rugau, cîntau ca nişte umbre, fără entuziasm, fără credinţă. Se putea compara lucrul acela cu ceea ce făcuse ea, cu ceea ce crease ea ? Se dărui celor mai frumoase amintiri şi văzu cripta mînăstirii şi auzi cîntecul senin, liniştit, al oiţelor sale şi vocea gravă, păstoasă, a părintelui Ossorio, intonînd predoslovenia. Chiar că acel lucru era frumos, şi nu leşinătura asta de voci amărîte şi strigătele metalice ale popii în mijlocul străzii !

„Ave, ave, ave Maria !
Ave, ave, ave Maria !“

— Haideţi, doamnelor, haideţi ! Mai repede şi cîntaţi mai tare !

„Ave, ave, ave Maria !
Ave, ave !“

Dintr-o dată simţi nevoia să ţipe, să spună că nu era de acord cu asta ; dar îşi înfrînse impulsul, gîndindu-se la reputaţia ei. Şi apoi, pentru ce ? Era gata de plecare : poate nici n-o să se mai întoarcă vreodată. Iar opera ei era distrusă. În orice caz, trebuia să facă ceva, ca lumea să afle că ea nu va merge la procesiune, că ea nu-şi tîra amărîte *Avemarii* şi picioarele pe străzile ude ale Pueblanuevei, în ritmul marcat de lumînarea unui sacerdot care zbiară. Deschise fereastra dintr-o singură mişcare şi se aplecă în afară. Preotul se întoarse la auzul zgomotului şi privi în sus. Deodată, încetă să mai cînte. Arătă cu lumînarea spre ea şi strigă :

— Un tatăl nostru pentru sufletul acestei păcătoase ! „Tatăl nostru carele eşti în ceruri...“

Douăzeci, treizeci, o sută de feţe se ridicară şi o priviră. Picioarele începură să-i tremure, sîngele i se urcă la cap. Închise fereastra şi se dădu înapoi. Trebui să se sprijine de perete şi să respire adînc. Pe stradă, tocmai se termina tatăl nostru şi preotul invita lumea să continue, ca şi cînd nimic nu s-ar fi întîmplat. „Haideţi, să cînte toată lumea ! Ave, ave... !" Doña Lucía încercă să meargă prin întuneric, dar i se înmuiară picioarele. Dădu un strigăt.

— Baldomero !

Şi căzu pe covor.

Farmacistul sosi îndată, în maieu şi izmene. Aprinse lumina.

— Ce se-ntîmplă ?

Îşi văzu soţia pe jos, văzu răscolite lucrurile de pe pat. Îngenunche.

— Lucía, Lucía ! Lucía, mă auzi ?

Ea nu răspunse. Don Baldomero alergă iute la şifonier, căută ceva printre medicamente, nu găsi şi ieşi în fugă pe scară. Se întoarse înapoi, luă o cheie şi coborî din nou. Luă un flacon de pe un raft din farmacie şi urcă, fără să se mai îngrijească de uşa deschisă şi de lumina aprinsă.

— Lucía, Lucía ! Te rog, Lucía, !

O ridică şi o făcu să bea puţină ţuică. Ea tuşi şi deschise ochii.

— Lasă-mă, o să mor.

Scoase un suspin profund şi rămase cu ochii înspăimîntaţi privindu-şi soţul.

— Dar ce s-a întîmplat ? De ce ai căzut jos ?

Doña Lucía arătă cu un gest vag spre stradă.

— Nu auzi ? Tocmai m-au insultat !

— Cum ?

— Mi-au zis... păcătoasă !

Don Baldomero se duse repede în verandă şi văzu rîndurile de credincioşi pierzîndu-se în josul străzii. Lumina dimineţii făcea să pară palidă cea a lumînărilor, iar încolo, jos, briza mării le stingea.

— Du-mă în pat.

O luă în braţe şi o culcă. Ea rămase pentru o clipă cu ochii închişi. Dintr-o dată, îi deschise, înspăimîntată.

— Baldomero ! Domnul m-a părăsit ! Tu să nu mă părăseşti ! Baldomero !

El se aşează lîngă ea.

— Ei, hai, hai. Lasă, nu fi aşa.

— O să mor.

Făcu un efort să se ridice. El o ajută.

— O să mor, dar mai înainte o să-ţi fac o mărturisire. Iertarea lui Dumnezeu nu mi-e de-ajuns. Am nevoie şi de a ta, Baldomero !

Îi apucă mîinile într-ale sale şi-l privi fix.

— Sînt o femeie josnică.

Se lăsă moale pe perne şi începu să scîncească.

— Josnică, josnică ! spunea printre sughiţuri. Te-am dezonorat, soţul meu, te-am înşelat cu altul !

Don Baldomero o asculta nervos. Prin deschizătura maieului i se vedea părul rar şi albit de pe piept, agitat de o respiraţie tremurătoare. Mişca mîinile cu greutate ; le întindea către gîtul soţiei, le retrăgea.

— Cu cine ? Spune-o-ndată ! Cu cine ? izbucni vocea lui.

Ea îşi ascunse faţa în pernă.

— Cu cel mai mare duşman al tău, cu Cayetano. Iartă-mă, soţul meu ! Iartă-mă, chiar dacă mă omori.

Începu să tuşească ; o tuse adîncă, seacă. Perna şi cearşaful se murdăriră de roşu. Aşezată în pat, continuă să tuşească, cu gîtul şi muşchii feţei încordaţi. Iar mîinile, agăţate de genunchi, crispate deasupra plăpumii. Don Baldomero ţinea în aer pumnii strînşi. Faţa îi încremenise, îi îngheţase într-un gest de durere. Izmenele, pe jumătate căzute, lăsau să se vadă o parte din pîntec, o bucată îngustă de carne păroasă.

— Lucía ! spuse cu voce răguşită şi întinse din nou mîinile încîrligate spre gîtul translucid.

Dintr-o dată se potoli şi începu să plîngă. Începu să sughită puternic, încît toracele i se convulsiona, i se zbăteau picioarele desculţe, iar sughiţul semăna cu un şuier gros, ce se termina într-o horcăială.

— Lu...cí...a... !

Ieşi în fugă. Lăsă deschisă uşa dinspre coridor. Zgomotul tusei umplu casa.

Puţin după aceea veni servitoarea, care tocmai termina să se îmbrace.

— Vai de mine, doamnă, ce-i ? Să vă dau ceva !

. . . . . .

Don Baldomero urcă coasta spre Penedo, cu pieptul aplecat înainte şi mîinile încrucişate la spate. Privea, fără să-l vadă, pămîntul. Ploaia îl bătea, iar el n-o simţea. În minte totul i se învîrtea în jurul unei singure idei, unei singure fraze, mereu mai puternice, mereu mai violente. O citea pe pietrele drumului, o asculta în şuierul vîntului.

Împinse grilajul, străbătu poteca, ajunse în faţa portalului deschis. Înainte de a intra, ridică spre cer ochii înroşiţi.

— Nu meritam asta, Doamne, spuse cu voce tare ; dar, imediat, se corectă. Da, o merit. Sînt un păcătos furios, înrăit. Sînt rău.

Carlos se bărbierea. Îi spuse lui Paquito să-l ducă pe farmacist în camera din turn, şi să pună de cafea pentru două persoane. Se grăbi să termine. Îl găsi pe don Baldomero răsturnat pe canapea, cu capul în mîini.

— Ce vi s-a întîmplat ?

Don Baldomero se ridică în picioare şi-i întinse mîna.

— Dacă n-aţi aflat încă, înseamnă că cerul nu m-a pedepsit îndeajuns. Dar dacă bănuiţi ce mi s-a întîmplat, spuneţi-mi-o, don Carlos.

Carlos negă dînd din cap.

— Atunci, răspunse don Baldomero cu vocea copleşită de supărare, mai am încă de trecut partea cea mai dureroasă a tragediei mele, ruşinea publică.

Se lăsă să cadă pe canapea.

— Soţia mea m-a înşelat.

— Cum ?

— Ea însăşi mi-a destăinuit-o acum cîteva ore. În mod spontan, crezînd că-i gata să moară.

Făcu o pauză şi întinse spre Carlos mîinile, rugătoare.

— Cu Cayetano ! Cel mai mare duşman al meu !

— Nu.

— Cum, adică, nu ? Vă puteţi îndoi de cuvintele unui muribund ?

Carlos se așează, surîzător.

— N-o pot crede, don Baldomero. Chiar dacă a jurat pe toți sfinții din cer. Soția nu v-a înșelat.

Farmacistul îi puse o mînă pe umăr.

— Don Carlos, dacă aceste cuvinte vă sînt dictate de prietenie, vă mulțumesc. Dar e inutil să continuați așa. Nevastă-mea n-a mințit. Aștepta s-o omor, și nici nu mai știu dacă nu cumva nu mi-a și cerut-o. Nu-mi mai aduc bine aminte. Dar spunea adevărul.

Se întrerupse din nou. Își împreună mîinile și le întinse, crispate.

— Vă dați seama, don Carlos, în ce situație mă aflu ? Așa cum ea trebuie să fi și ghicit, n-am fost în stare s-o omor.

Se ridică din nou în picioare, făcu cîțiva pași pe covor, își suflă în degete și-și frecă mîinile.

— N-am fost în stare, don Carlos. Ea tușea. Sînt un laș, un nenorocit de sentimental. Mi s-a făcut milă, înțelegeți ? Mila a fost mai puternică decît onoarea mea terfelită. Și, apoi, am și plîns.

Îl privi în liniște pe Carlos.

— Nu vă vine să rîdeți ?

— De ce ?

— Că am plîns.

— E firesc. Dumneavoastră, în fond, vă iubiți soția. Mereu ați iubit-o.

— Și, chiar dacă ar fi așa, să plîngi e o lașitate, iar eu — un încornorat ridicol. Nu mă priviți așa, don Carlos ! Sînt un încornorat ! Eu, un carlist de-al lui Vázquez de Mella ! Sînt un încornorat ca toți ceilalți, ca don Lino, ca Martínez Couto, ca atîția alții dintre tații și soții femeilor seduse de Cayetano ! Am cîștigat un loc de onoare în populara confrerie a Coarnelor !

Cu mîna deschisă trase în aer o linie categorică.

— S-a terminat ; nu mai pot ține capul sus, s-a terminat cu dreptul de a-l privi față-n față pe Cayetano, s-a terminat cu orgoliul. Dacă măcar aș fi omorît-o ! Dar n-am omorît-o, nu. Cerul s-a prăbușit peste mine. Domnul nu mi-a îngăduit să-mi îndeplinesc obligația. Mi-a ținut mîna, ca pe a lui Abraham, și m-a făcut să plîng ca un copilaș. Și știți de ce ? Pentru că între Dumnezeu și mine

sînt multe lucruri de rezolvat, pentru că de cîţiva ani îmi bat joc de el şi pentru că am reuşit să nu fiu pedepsit pînă acum. Dar Domnul aştepta. Vroia să mă pedepsească cu ceea ce era cel mai dureros pentru mine.

Carlos îl întrerupse.

— De ce-l băgaţi pe Dumnezeu în lucrurile astea ?

— Domnul e în toate. Nu se mişcă o frunză fără ca El să n-o vrea. Pe de altă parte, încornoratul a fost întotdeauna un personaj care are dreptul să se facă auzit în Cer şi în orice adulter Dumnezeu e implicat în mod direct. Căsătoria e sfîntă. A o viola înseamnă a-l răni pe Dumnezeu drept în inimă.

— Bănuiesc că acest principiu poate fi aplicat, mai înainte de orice, dumneavoastră înşivă.

— Cine se îndoieşte ? Propriile mele adulteruri sînt lucrurile la care tocmai m-am referit, sînt cauza pentru care Dumnezeu aştepta ocazia. Dar cazul e mai complicat decît pare la prima vedere. Pentru că mai e la mijloc reputaţia personală şi, fie vorba între noi, un bărbat valorează, cum ştiţi prea bine, în funcţie directă de numărul femeilor cu care s-a culcat, şi nu mai face două parale în funcţie directă de coarnele ce i s-au pus. Aşa stau lucrurile şi nimeni nu le poate schimba. Aşa încît, ori renunţi la bunul renume, ori continui să-ţi faci de cap şi-ţi mînjeşti şi coarnele cu sînge, dacă ţi s-au pus. Nişte coarne însîngerate pot fi un titlu de glorie.

Carlos surîdea, ascultîndu-l. Surîzînd, îi făcu semn să continue.

— Sînge, mai presus de orice, de femeie adulteră. Există în lucrul ăsta, deşi pare nedrept, o anume justiţie ocultă. Un bărbat e totdeauna dispus să se culce cu nevasta altuia şi, dacă-i cu putinţă, acesta să şi afle. Este, într-un anume fel, un act eroic, avînd în vedere că-şi pune-n joc viaţa pentru reputaţie : şi chiar dacă bărbatul înşelat îl insultă pe înşelător, recunoaşte în fond că el, în locul lui, ar fi făcut la fel. Din cauza asta nu-i esenţial să-l omori pe seducător, ci pe femeia adulteră. Bineînţeles că cel care-i omoară pe amîndoi este pe de-a-ntregul răscumpărat ; dar moartea ei este considerată îndeajuns pentru a răzbuna dezonoarea. În orice adulter, păcătosul principal este ea. Şi aici este partea cea mai teribilă a

cazului meu. Eu nu mă simt în stare s-o fac pe nevastă-mea să plătească. Dacă ar fi sănătoasă şi puternică, aş fi strangulat-o ; dar cum să ridic mîna asupra unei femei care tuşeşte şi scuipă sînge ?

Ochii i se umplură de lacrimi şi-şi reţinu un hohot de plîns.

— Staţi jos, îi spuse Carlos. Beţi o cafea cu mine. Şi coniac, dacă doriţi.

— Nu — se duse spre fereastră şi rămase un timp cu spatele la Carlos. Dar cafea vreau. Vă mulţumesc.

Îşi şterse lacrimile cu degetele şi luă ceaşca pe care Carlos, fără să-l privească, i-o întindea.

— Don Carlos, trebuie să fac ceva. N-am venit la dumneata numai ca să mă destăinui, ci şi ca să vă cer sfatul.

— Întoarceţi-vă acasă, liniştiţi-vă şi gîndiţi-vă că doña Lucía, cine mai ştie din ce motiv, v-a mințit.

— Aşa ceva nu pot gîndi. Şi nici să mă întorc acasă şi să trăiesc sub acelaşi acoperiş cu ea. Nu înţelegeţi ? Sînt decis. Nu pot permite ca nimeni să-şi rîdă de mine.

— Nimeni n-o să rîdă de dumneavoastră, pentru că nimeni nu va afla nici un cuvînt despre asta.

— E ceva ce-ar trebui cercetat.

— În Pueblanueva ?

— În orice caz, e cineva care ştie şi pentru acest cineva trebuie să fac ceva. Viaţa mea, de acum încolo, depinde de acest cineva. Pentru el sînt un încornorat.

Puse pe o masă ceaşca goală şi se aşeză.

— Mai întîi, o să plec de aici în altă parte. La Santiago, sau Vigo. O să rămîn cîtăva vreme. Iar dumneavoastră o să-mi faceţi favoarea să o vizitaţi pe Lucía şi s-o rugaţi să plece. De mai multă vreme totul este aranjat şi aşteptam numai o uşoară îmbunătăţire ca s-o trimit la munte. Să închirieze o maşină şi să-şi ia servitoarea. Bani are, iar eu îi voi trimite mai tîrziu tot ce are nevoie. Cît despre Cayetano...

Ridică în aer pumnii ameninţători.

— Cayetano ! Cu el e altceva ! Providenţa şi-a bătut joc de mine pînă într-acolo încît să-mi distrugă singura justificare morală a răzbunării ! Pentru că, dacă n-o omor

pe ea, cum o să-l omor pe el, chiar dacă copiii de pe stradă vor arunca cu pietre în mine şi mă vor striga farmacist încornorat ?

Fruntea-i era plină de sudoare. Îşi trecu peste ea mîna dreaptă. Poate fără să-şi dea seama, îşi pipăi tîmplele.

— Domnul e neiertător. Nu-mi lasă nici o ieşire. Sînt prăbuşit, dezonorat pentru totdeauna.

III

ÎN BISERICĂ ERA FRIG. PE PIETRE SE PRELINGEA umezeala, iar bolțile văruite deveniseră verzui pe la muchii și în colțuri. Vîntul care pătrundea printr-o rozetă năruită îngheța respirația celor din cor. Sub pelerine, călugării tremurau. Cîte unul își lăsase gluga pe ochi și-și deschidea gura numai cînd îi venea rîndul să cînte.

Nu prea respectau canoanele. Printre cei tineri se aflau doi-trei răzvrătiți față de disciplina gregoriană. Aveau voci frumoase și nu puteau renunța să și le scoată în evidență. Cînd le venea bine, scoteau din gît cîte-o serie de triluri, distrugînd astfel limpezimea melodică. Părintele Ossorio îi atrăsese atenția, de mai multe ori, starețului. „Lasă-i, părinte, să cînte cum le place ! Le e foame, le e frig. Dacă le iei și plăcerea cîntatului, ce le mai rămîne ?“ Dar, așa, nu se putea face un cor. Așa...

Vîntul stinse lumînarea din altar. Paracliserul avu grijă s-o aprindă din nou : istovit, oprindu-se la fiecare pas ca să-și sufle în degete. Și organistul și le încălzea așa, o mînă după alta, ca să nu întrerupă melodia. Mai era puțin pînă să se termine vecerniile. Imnul *Magnae Deus potentiae* ieșise îngrozitor de prost din cauza înfloriturilor.

Răsună sec, pe lemn, ciocănelul starețului, iar călugării ieșiră doi cîte doi, înclinați și tăcuți. Starețul, în picioare, aștepta. Cînd trecu părintele Ossorio, îi făcu semn să rămînă.

— Așteaptă-mă, părinte, în chilia mea.

— Chiar acum ?

— Acum.

Cînd rîndurile se rupseră, părintele Ossorio traversa claustrul. Vîntul în rafale biciuia coloanele, șuiera în colțurile pilaștrilor, îi învîrtejea rasa și pelerina, împiedicîn-

du-l la mers. Ajunse la chilia stareţului şi bătu încet. Nu-i răspunse nimeni. Deschise, şi-şi băgă capul pe uşă. Camera era încă în întuneric. Închise din nou şi aşteptă, plimbîndu-se grăbit de la uşa stareţului pînă la colţul cel mai apropiat. Lovea picioarele de dalele umede, făcea paşi mari, dar picioarele şi braţele continuau să-i fie înţepenite. În străfundul inimii, fără să îndrăznească a o recunoaşte, îşi dorea nişte ciorapi de lînă.

Deodată se auziră paşii stareţului : mici, furişaţi, repezi. Obişnuia să le pună sandalelor tălpi de cauciuc. Îi plăcea să se apropie fără să fie auzit, dar toţi călugării ştiau să descopere, dincolo de linişte sau printre murmurele nopţii, suavul, vicleanul mers, fîşîitul cauciucului cînd se desprindea de pe dale, sau scîrţîitul ritmic al lemnului.

— E frig, nu ? Ca să vezi ce martie ne-a venit pe cap ! Deschise uşa.

— O să intru eu mai întîi, ca să aprind lumina. Închide imediat. Şi aici înăuntru e frig, dar nu e chiar îngheţat, ca în claustru.

Aprinse un chibrit, şi cu el o lampă cu gaz.

— Ei, lumina electrică, lumina electrică ! Cînd o să avem şi noi parte de ea, părinte Ossorio ? Am făcut, de mai bine de un an, socoteala pentru sîrmă şi instalaţie, ca unul care are o speranţă. Să vedem dacă acum, odată cu construcţia colegiului, o să ne eliberăm de cărbuni şi de petrol — şi-l privi drept în faţă pe părintele Ossorio. Bănuiesc că aţi aflat că o să facem un colegiu. Ştiu că am nevoie de autorizaţie de la consiliul de canonici, dar mă bizui pe ea dinainte. Nu cred să fie vreo opoziţie. Restul, ne priveşte.

Îl privi în ochi.

— Dumneata ce crezi ?

— Mă supun, părinte.

— Aşa ! Aşa e bine. Şi-mi place s-o aud, închipuiţi-vă. Nu mă aşteptam de la dumneata la o supunere atît de rapidă, atît de absolută. Păcat că s-a întîmplat aici, doar între noi.

Părintele Ossorio privi în lături.

— Pentru că dumneata eşti un călugăr ursuz, continuă

stareţul. Un adevărat revoltat. De mult mînăstirea ar fi arătat altfel, dacă n-ai fi fost dumneata.

Părintele Ossorio îşi ridică încet capul. Păru gata să răspundă, dar stareţul îl opri cu un gest.

— După aceea. Dumneata vei vorbi după aceea. Acum e rîndul meu. Iar lucrul despre care vom vorbi nu este despre colegiu, ci despre faimoasa slujbă din criptă, despre care se zice în sat că e o slujbă republicană. Ţi-ai dat seama că de cîteva zile vine doar o singură persoană s-o asculte ?

— Da.

— O cunoşti ?

— Nu.

— E domnişoara Inés Aldán. Vine însoţită de sora ei, dar sora ei nu coboară în criptă. Rămîne în biserică sau se plimbă pe lîngă parapet, după cum plouă sau nu.

— Nu cunosc pe nici una dintre ele.

— Domnişoara Inés Aldán se bucură de o excelentă reputaţie. Se zice că are de gînd să se călugărească.

— Nici asta n-am ştiut.

— Atunci, probabil că nu ştii nici care este cauza pentru care, din duminica de Carnaval, dumneata ai rămas fără clientelă.

— Întru totul, părinte stareţ. Mi-am dat seama că a descrescut numărul credincioaselor, apoi, cînd am văzut-o doar pe una, m-a surprins, dar n-am întrebat nimic, pentru că dumneavoastră mi-aţi interzis orice dialog direct cu ele, şi întotdeauna m-am supus acestei interdicţii.

Stareţul îşi apropie mîinile de lampă şi apoi le frecă una de alta.

— Desigur, părinte Ossorio, dumneata nu cunoşti nici adevăratul motiv pentru care douăsprezece sau patrusprezece domnişoare din buna societate a locului, şi o doamnă, se trezeau în fiecare dimineaţă foarte devreme şi veneau la mînăstire, pe vînt şi pe ploaie, fără să lipsească o singură zi. Dumneata te-oi fi gîndit că erau adepte ale acelui catolicism aristocratic pe care l-ai adus din Germania. În ceea ce mă priveşte, am crezut că o făceau din dorinţa de a se distinge sau ca să facă în necaz cuiva. Ei bine : amîndoi ne înşelam. Aceste domnişoare veneau la slujba *lor*, părinte Ossorio, pentru că doamna care le

însoţea le convinsese că, sub paza ei, erau în mod magic puse la adăpost de uneltirile unui anume cuceritor local. Ştiai ceva despre asta ?

Părintele Ossorio avea ochii larg deschişi, înspăimîntaţi.

— Nu.

— Atunci află că s-a descoperit, şi că nici una dintre credincioasele dumitale nu se va mai întoarce, în afară de domnişoara Aldán care, dacă insistă, înseamnă c-o fi avînd motivele ei. Poate că în continuare îi e frică de uneltirile acestui don Juan, şi poate crede că o liturghie spusă de-a-ndoaselea, ca în catacombe, este *meigallo* [1] cea mai potrivită pentru a nu cădea pradă ispitei.

Se ridică în picioare, îşi băgă mîinile sub scapular şi-l privi cu duritate pe părintele Ossorio.

— În sfîrşit : dumneata ţi-ai pierdut vremea, ai predicat în vînt catolicismul dumitale aristocrat, te-ai făcut ridicol. În cei doi ani, tot ce ai putut face a fost să aduni douăsprezece sau patrusprezece nebune, un grup de evlavioase, tot atît de evlavioase ca membrele oricărei alte Congregaţii. Nici un singur bărbat, părinte Ossorio, nu v-a băgat în seamă ! Nici măcar prietenul dumitale, doctorul Deza, care e o altă arătare. Iar dumneata ştii, ca şi mine, că Biserica se poate resemna să aibă doar o clientelă feminină, dar numai atunci cînd bărbaţii vin să asculte cuvîntul Domnului va exista o speranţă în Renaştere. Iar dumneata ştii, de asemenea, că din cauza asta ai dat greş. Nu mai e nevoie să mai adaug că începînd de mîine nu se va mai deschide cripta.

— Dacă dumneata ordoni, părinte...

Stareţul făcu cîţiva paşi către colţul întunecat al chiliei şi spuse de acolo :

— Bineînţeles. Am şi ordonat.

Părintele Ossorio făcu gestul că vrea să plece.

— Bine. O să-mi spuneţi ce liturghie trebuie să ţin şi în ce altar.

— Aşteaptă ! Nu pleca încă ! Nici măcar nu am început.

---

[1] Descîntec, în galiciană (n. tr.).

Se apropie încet de masă şi ridică puţin lampa. Peste părintele Ossorio se răsfrînse lumina.

— Am lucrat la distribuirea muncii în colegiul pe care-l vom deschide în acest an, în septembrie. Dumneata vei fi director de studii şi, pe lîngă asta, vei preda franceza, literatura, filosofia şi latina.

— Şi cu traducerile mele cum rămîne ?

— Începînd din octombrie nu vor mai fi de trebuinţă.

Părintele Ossorio spuse, bîlbîindu-se.

— De asemenea... scriu nişte articole. Desigur, de teologie — îl privi pe stareţ pieziş şi adăugă cu un ton cît mai convingător : pot să le public, dacă le termin şi dacă dumneavoastră mă autorizaţi, în reviste germane. Sînt bine plătite.

Stareţul îl privea cu un surîs de-abia schiţat şi cu o privire batjocoritoare. Părintele Ossorio făcu un efort să continue.

— Nu-i mare lucru. Îmi lipsesc cărţi, şi mai ales...

Se opri şi-şi întinse mîinile rugător.

— Ce-ţi mai lipseşte, părinte ?

— Scrisorile părintelui Hugo. Dacă le-aş putea avea pentru două-trei luni, nu mai mult... Înainte de a deschide colegiul. Am timp destul. Şi n-o să las deoparte nici traducerile, credeţi-mă.

Părintele stareţ dădu din cap.

— Nu, părinte Ossorio. Îmi pare rău.

— Dar de ce ?

— Nu trebuie să-ţi dau explicaţii. Poţi pleca. Mergi cu Dumnezeu.

Părintele Ossorio înclină capul şi o luă spre uşă. Făcu cîţiva paşi, puse mîna pe clanţă, o apăsă ; cînd uşa se întredeschise, se întoarse brusc.

— Vă daţi seama, părinte stareţ, că în felul acesta îmi zdrobiţi cariera ?

Stareţul făcu cîţiva paşi mari, aproape în salt, pînă cînd îl prinse lîngă uşă, acolo unde rămăsese.

— Cariera dumitale ? Dar ce, ai altă carieră decît cea de călugăr ?

Îşi împreună braţele la piept. Din nou îl privi drept în ochi. Părintele Ossorio clipi.

— Răspunde!

— M-am exprimat greşit — vocea părintelui Ossorio de-abia dacă era un firicel tremurător. Vroiam să spun aptitudinile mele. Regula spune clar că orice călugăr, înlăuntrul vieţii în comun, poate fi folosit conform aptitudinilor sale.

— Şi ale dumitale care sînt ? De teolog ?

— Aşa cred. Aşa au crezut şi... profesorii mei.

— V-aţi înşelat cu toţii. Dumneata nu eşti bun de altceva decît să tulburi ordinea din mînăstire. Dumneata eşti un călugăr cicălitor, cum ţi-am spus-o mai înainte. Eşti visător, ţi-am mai spus-o şi în alte dăţi. O adevărată piedică, adaug acum. Dar s-a terminat cu toate. Dumneata vei face ceea ce-ţi ordon eu, numai pentru că eu ordon, fără să ridici capul, fără să crîcneşti, fără să discuţi cu alţi călugări. *Obedientia perinde ac cadaver.* Ne-am înţeles ?

— Eu nu sînt iezuit.

— Şi ce dacă ? Eşti călugăr şi ai jurat supunere.

— E adevărat : superiorilor mei, atîta vreme cît sînt înlăuntrul Regulii. Există o lege căreia trebuie să i se rînduiască toate voinţele, chiar şi a dumneavoastră. Eu mă supun legii prin intermediul ordinelor superiorilor mei, nu voinţei individuale, poate capricioase, a cuiva.

Stareţul tocmai vroia să-i răspundă, dar părintele Ossorio îi tăie vorba.

— Din această cauză, cînd sfinţia-ta va reuni consiliul pentru a aranja înfiinţarea colegiului, mă voi opune. Este împotriva Regulii.

Stareţul se duse pînă la masă cu paşi liniştiţi, se aşeză, întinse braţele şi mîinele pe cuvertură.

— Apropie-te, părinte Ossorio. Mai mult. Vino pînă aici.

Părintele Ossorio rămase, în picioare, la celălalt capăt al mesei.

— Ştii că, pentru ce ai spus, te pot expulza din mînăstire ?

— Da.

— Şi ştii de ce n-o fac ?

— Nu.

— Nu te alung din mînăstire, părinte Ossorio, pentru că, în afara ei, ai muri de foame. Dar te voi pedepsi. În mod public. O să povestesc această scenă în fața consiliului.

Părintele Ossorio se înclină și-și sprijini pumnii strînși de marginea mesei.

— Nu, părinte stareț. Nu din milă nu mă dai afară, ci ca să te poți bucura de pedeapsă. Dumneata crezi că tot ce-ți trece prin minte e bine, și-i rău ceea ce le trece altora și nu dumitale. Dumneata ești un om viclean și o să ajungi să fii episcop, dar ești prea puțin inteligent și nu concepi că viața în mînăstire, credința, chiar viața creștinească în general, pot fi altfel decît ți le imaginezi dumneata. Dumneata ești invidios pe amintirea părintelui Hugo și-i detești memoria, și-i păstrezi scrisorile încuiate pentru că dumneata n-ai fi putut niciodată să le gîndești, nici să le scrii : îți lipsește înțelepciunea, omenia și bunătatea. Dumneata, în sfîrșit, nu-ți imaginezi că eu pot pleca de la mînăstire, chiar dacă nu mă alungi dumneata.

— Ești un trufaș, părinte Ossorio. Trufia o să te piardă.

Mușchii părintelui Ossorio se destinseră. Își luă mîinile de pe masă și le puse încrucișate pe piept. Șovăi cîteva clipe și căzu în genunchi. Înainte de a fi avut timp să vorbească, starețul îi strigă, tulburat :

— Ridică-te ! Eu nu ți-am cerut să îngenunchezi !

Părintele Ossorio se supuse. În picioare, cu brațele încrucișate, îl privi pe stareț.

— Acum vorbește.

— E cu putință să fiu trufaș, dar sînt în stare să mă umilesc : dumneata tocmai ai fost martor la asta. O să-mi cer iertare pentru că v-am insultat. O să mă acuz în fața Comunității. O să îndeplinesc pedeapsa pe care mi-o veți impune cu condiția ca...

— Ca ?

— Să-mi dați înapoi scrisorile părintelui Hugo.

Starețul izbucni în rîs. Se ridică dintr-o săritură, se îndreptă spre un dulap și-l deschise. Scotoci printre niște pachete și scoase unul.

— Faimoasele scrisori ale părintelui Hugo !

Părintele Ossorio alergă spre el cu mîinile întinse.

— O să mi le dați ? Măcar o să mi le împrumutați ?

— Dă-te la o parte.

Se așează din nou.

— Scrisorile se află aici. Îți interzic să le atingi. Le voi distruge, dar mai înainte vreau să-ți spun ce cred despre ele. Ascultă-mă cu atenție. Scrisorile părintelui Hugo te vor pierde. Te-au făcut îngîmfat. Nu-ți dai seama că dumneata, mai degrabă decît cel căruia i-au fost scrise, ai fost pretextul lor. De cînd le-ai primit, te crezi a fi un creștin de excepție și te înșeli. Ești un rău creștin, un păcătos public, un extravagant, un imbecil. Ți-am tolerat ideile și neascultarea de-a lungul a mai bine de doi ani, cu speranța că într-o zi ți se vor deschide ochii sau că, prin puterea răbdării, aș fi putut scoate ceva bun din dumneata. Dumneata ai fost piedica de care m-am lovit mereu. Dumneata l-ai tîrît în banda dumitale pe naivul acela de părinte Eugenio și te-ai folosit de bătrînețea lui ca să perturbi disciplina mînăstirii. Am suportat cît am putut, dar acum s-a terminat.

Făcu o scurtă pauză și acoperi pachetul cu mîinile.

— Cît despre acesta..., Roma îl va interzice, pentru că este dăunător. Eu nu sînt teolog, ca dumneata, dar am bun-simț și înțeleg răul pe care l-ar face aceste scrisori. Sînt teologie subversivă. Sînt pur protestantism. Propovăduiesc o Biserică mistică în care ierarhia devine o pură fantomă și în care autoritatea dispare. Ce este un episcop pentru părintele Hugo ? Unul care poate hirotonisi preoți. Ce este Episcopul din Roma ? Puțin mai mult decît un episcop remarcabil. În Biserica visată de părintele Hugo nu există curie, nici norme, nici congregații. Nu există altceva decît dragoste și liturghie.

— În Evanghelie, părinte stareț, nu există altceva.

Starețul bătu furios cu pumnul în masă.

— Dar Biserica s-a apărat prin forța normelor ! Biserica există pentru că a știut să creeze un drept inflexibil și o morală neschimbătoare ! Biserica există pentru că este, mai înainte de orice, Autoritate efectivă, Autoritate eficace !

— Biserica există pentru că Domnul i-a făgăduit că infernul nu va avea putere asupra ei.

— Şi, din cauza asta, ce doreşti dumneata ? Să stăm cu burta la soare ? Ca Biserica să fie asemenea mînăstirii ăsteia, ca un vapor în derivă ?

Părintele Ossorio ridică din umeri.

— N-o să aranjez eu...

— Taci ! Biserica stă în picioare şi continuă să existe pentru că, mai înainte de orice, a ştiut să se deseotoroseascâ de tipi ca dumneata, care toţi sînteţi la fel şi toţi spuneţi acelaşi lucru. În mare sau în mic, scena asta se repetă în fiecare an sau în fiecare deceniu. Diferenţa stă numai în decizia finală. Unii se supun ; alţii nu vor să se supună. Atunci Biserica îi aruncă de la sînul ei.

Se ridică solemn în picioare.

— Spune-mi, părinte Ossorio : dumneata din care grup faci parte ? O să-ţi spun dinainte care-ţi va fi pedeapsa : cinci ani într-o mînăstire de şartrezi ; tăcere şi muncă, pînă ţi se va fi îmblînzit trufia.

Părintelui Ossorio îi tremură vocea.

— Părinte stareţ...

— Nici o zi mai puţin, părinte Ossorio.

— Atunci... — părintele Ossorio se opri, privi în toate părţile, îşi şterse o lacrimă —, voi pleca.

Se priviră cîteva clipe. Părintele Ossorio clipea. Strînse pumnii şi-i mişcă prin aer.

— Fie ! Nu mă mai privi ! Dumneata nu eşti Isus Cristos ! Şi nu miza că vom fi judecaţi împreună !

Stareţul, liniştit, luă o mică carte, veche, legată în piele de viţel şi o răsfoi.

— Ascultă. Regula spune : cînd un călugăr vrea să plece din mînăstire, stareţul îi va da, drept bani de drum, o cantitate aproximativă, suficientă ca să nu-i lipsească mîncarea cel puţin o săptămînă.

Închise cartea dintr-o dată.

— Pot să-ţi dau o sută cincizeci de pesete.

— N-am nevoie de ele.

Părintele Ossorio alergă spre uşă, ieşi şi o trînti. Lovitura răsună în claustrele deşarte ; vîntul îi stinse zgomotul paşilor. Intră în chilia lui, luă cîteva lucruri, le puse într-o basma, făcu o legătură. Se mişca repede, cu furie, cu teamă. La fiecare mişcare, ridica ochii şi privea spre uşă. Cînd se află din nou în claustru, alergă spre ie-

şire, deschise oblonul şi pătrunse în tinda pustie, măturată de vînt. Merse împotriva furtunii, înclinat, pînă cînd dădu colţul ; atunci furtuna începu să-l împingă, de la spate, spre şoseaua pustie şi părăsită. Simţea cum picăturile de apă lovesc în pelerină, se simţea împins, azvîrlit de vînt. La stînga sa, marea mugea, scălda plaja ; stropii îi udau sandalele. În faţa lui se ridica muntele întunecat. Fugi pînă se îndepărtă de mare, se urcă pe o pantă. Vîntul şuiera în conurile de brad. Căută, gîfîind, trunchiul scobit al unui castan unde se ascundea de multe ori pe cînd, copil fiind, se juca şi se ascundea înlăuntrul lui.

— Ştiţi că a plecat părintele Ossorio ?

Starețul nu-l privea. Asculta întrebarea părintelui Eugenio ca şi cînd nu i-ar fi dat nici o importanţă, prefăcîndu-se că pune ordine în nişte hîrtii. Aprinsese lampa de gaz atîrnată de plafon : flacăra unduia, creştea, se micşora şi scotea un ţiuit misterios, delicat ca o răsuflare. Chelia starețului, drept sub lampă, strălucea mai intens sau mai slab ; pentru cîteva clipe ajungea să fie strălucitoare ca un nimb.

— Da, ştiam. Adică...

— Adică ?

— Am bănuit.

— L-aţi văzut înainte de a pleca ? Aţi vorbit cu el ?

Vîntul bătea în ferestre, şuiera în streşini. Enorma hardughie a mînăstirii părea că tremură şi se zguduie din temelii la împingerea zgomotoasă a uraganului. Prin vreo crăpătură pătrundea un curent ascuţit de aer, care mişca hîrtiile.

— L-am căutat în chilia lui. Ceva m-a făcut să cred...

— Ce anume ?

— Dezordinea. Şi mi-am dat seama că lipsesc şi unele lucruri.

Dintr-o dată, starețul lăsă deoparte hîrtiile şi-l privi drept în faţă pe părintele Eugenio. Atunci, strălucirea lămpii se reflectă pe fruntea sa, pe vîrful nasului.

— A plecat. A abandonat mînăstirea.

— De ce ?

— Cine poate şti de ce asemenea indivizi fac tot felul de lucruri ! În orice caz, dacă ar fi s-o ştie cineva, acela ai fi dumneata.

— Eu nu ştiu nimic.

— Dar nici nu ţi se pare curios. Bine. Nici mie nu mi se pare.

Se ridică, se apropie de părintele Eugenio şi-i puse o mînă pe umăr. Faţa îi rămase în umbră.

— Dacă vrei să fiu sincer, aş adăuga că chiar mă bucur. Mă bucur că a plecat şi mă bucur că a făcut-o aşa, fără scandal. Cel puţin are de partea lui faptul că n-a dat un exemplu rău.

Îşi lăsă braţul să cadă şi căută privirea rătăcită, ruşinată a părintelui Eugenio.

— Ce zici de asta ?

— Nu ştiu ce s-a întîmplat. Nu pot să-mi spun părerea.

— O să spun eu ce s-a întîmplat. S-a răzvrătit, chiar aici, împotriva mea. L-am pedepsit. A plecat ca să nu-şi împlinească pedeapsa. E un act de trufie.

Arătă cu mîna spre bancnotele aflate încă pe postavul mesei.

— I-am oferit bani de drum şi i-a refuzat. A plecat fără o centimă.

Ocoli masa şi se aşeză din nou. În acel moment, flacăra se mişcă părînd că vrea să se stingă. Stareţul se ridică, dădu puternic cu pumnul în lampă şi flacăra străluci din nou.

— Trebuie să-l cauţi şi să-i duci banii. Poate o să-i dau ceva mai mulţi. Da, cîteva pesete în plus. Să fie două sute cu totul. Cu două sute de pesete poate să se descurce cîteva zile şi să-şi găsească un rost.

— Să-l caut ? Ştiţi unde e ?

Stareţul rîse cu o strîmbătură forţată.

— Nebunii se caută unul pe altul. Unde ai merge dumneata dacă ţi-ar veni pofta să pleci ? Tot acolo trebuie să fi mers şi el. Ia banii ăştia şi du-te chiar acum. O clipă. Mai trebuie încă cincizeci de pesete.

Deschise sertarul şi scoase încă o bancnotă.

— Două sute de pesete ! Era momentul acum să piardă mînăstirea două sute de pesete pentru capriciul unei secături !

Părintele Eugenio luă banii fără să-i privească şi nu se clinti din loc.

— Aştepţi ceva ? Ştii unde să mergi : acasă la don Carlos.

— Aş fi vrut să vă întreb dacă...

Şovăi.

— ...dacă pot să-l chem să se întoarcă la mînăstire... Asta, dacă sfinţia voastră e dispusă să-l primească.

— Ah ! Cum crezi. Nu e treaba mea. Eu nu l-am alungat, mă înţelegi ?

— Dar pedeapsa ?

— Pedeapsa ?

— Da. Poate că atunci a fost necesară ca o ameninţare. Dar a trecut ceva timp. Sfinţia voastră e mai liniştită, iar el s-o fi căit. I-aş putea spune că sfinţia voastră îl iartă. Sau că-l va ierta cu anume condiţii.

Stareţul surîse.

— Greşeala e iertată. Rămîne numai ocara.

Se ridică din nou, se apropie de părintele Eugenio cu mult calm.

— Şi mai rămîne faptul în sine, dincolo de autorii lui. Faptul e grav : neascultare faţă de autoritate, neascultare conştientă, lipsă de respect, insultă... Ce ştiu eu ! Toate astea i le pot ierta, dar nu-l pot lăsa nepedepsit.

Tăcu cîteva clipe, aşteptă răspuns. Părintele Eugenio îl privi numai cu o privire tristă, rugătoare.

— Nu, părinte Eugenio. O mînăstire e ca un vapor. Dacă i-aş ridica pedeapsa, nu mi-aş face propria datorie şi eu însumi ar trebui să fiu pedepsit.

— N-o să fie şi mai rău ce o să se întîmple... dacă nu se întoarce ?

— Ce mă interesează pe mine ! Nu sînt răspunzător de ce-o să facă părintele Ossorio în afara mînăstirii. Responsabilitatea mea e tot atît de limitată ca şi autoritatea mea. Iar autoritatea mea nu poate fi pusă în discuţie, chiar dacă persoana mea, da.

— Mila e deasupra tuturor acestor considerente.

— Din milă i-am impus părintelui Ossorio să se retragă într-un schit pentru cinci ani.

Părintele Eugenio se cutremură.

— Cinci ani !

— Şi pe dumneata te sperie ? Cinci ani de penitenţă şi tăcere, cinci ani de exerciţiu al umilinţei ! Nu mi se pare mult. Nici nu sînt sigur că părintelui Ossorio i-ar fi fost îndeajuns acest timp pentru ca să se îndrepte.

— Dar, după cinci ani... ce-ar mai putea face ? Ce-ar mai fi din el ?

— O să mi spui *şi* dumneata că i s-ar fi distrus cariera ? Asta e ceea ce dumneata vrei să-mi spui ? Gîndeşti că asemenea cuvinte au vreun sens între oameni care au renunţat la lume şi la ei înşişi ?

Părintele Eugenio se dăduse înapoi pînă cînd ajunsese în partea întunecată a chiliei. În mijloc, în picioare, întors spre el, stareţul arăta energic spre el cu degetul.

— Răspunde-mi, părinte. Asta vrei să-mi spui ?

— Eu vorbisem despre... milă — spuse părintele Eugenio cu o voce slabă.

— Milă ? Milă numeşti dumneata a lăsa o plantă să crească rău ? Să permiţi la infinit ca schisma şi revolta şi conspiraţia să răscolească mînăstirea ?

— Mai există şi alte moduri...

— Dumneata eşti prea blînd, părinte Eugenio ! Dumneata ai permite coruperea întregii lumi, nu numai a mînăstirii, numai ca să nu-l constrîngi pe corupător, numai ca să nu-i faci lui vreun rău ! Doar că eu înţeleg mila în alt fel.

Făcu cîţiva paşi spre locul unde se afla părintele Eugenio. Acesta se dădu înapoi, pînă la perete. Degetul slăbănog al stareţului îl speria.

— Dumitale îţi fac frică cinci ani de carceră. Dumneata te gîndeşti că cinci ani de tăcere şi penitenţă anihilează omul. Ei bine ! Eu am trecut de şaizeci de ani, şi de cînd am uzul raţiunii, n-am făcut altceva decît să-mi domin voinţa şi să-mi pedepsesc poftele. Şi ? M-am distrus cumva ? Ascultă-mă bine : cu toate astea, şi tot nu sînt sigur dacă mi-am salvat sufletul, nu cred că m-am pedepsit îndeajuns.

Rîse.

— Cinci ani de penitenţă şi tăcere ! I-aş schimba cu plăcere cu acest supliciu şi această responsabilitate de a mă bate cu voi toţi. Nu cred ca în carceră să fie mai frig

decît aici ; şi, oricum, e mai multă linişte decît să asculţi nişte neghiobi ! Măcar de-aş fi eu cel pedepsit !

— Dumneata, părinte stareţ, eşti liber să pleci la un schit, dacă ţi se pare mai bun decît mînăstirea asta.

— Dar eu nu dezertez, înţelegi ? Eu nu sînt un laş. O să rezist pînă la capăt, chiar dacă Dumnezeu îmi va trimite zilnic...

Făcu cîţiva paşi înapoi, fără să se întoarcă. Se sprijini de masă, din nou cu capul luminat de lampă.

— ...îmi va trimite în fiecare zi ispita de a lăsa totul deoparte şi de a mă lua cu voi la bătaie...

Îşi împreună mîinile şi lăsă capul în jos. Tonsura, mare, rotundă, iluminată, părea să-i plutească peste fruntea umbrită.

— ...cu pumnii...

Rămase aşa un minut lung, neclintit, tăcut.

— Pleacă, părinte. Am vorbit destul — dar îi făcu semn să stea. Du-i părintelui Ossorio banii ăştia şi costumul pe care-l folosea în Germania. Nu mai sînt vremurile potrivite să meargă de colo-colo îmbrăcat călugăr, şi, apoi, rasa lui e bună pentru oricare altul. Sfătuieşte-l să nu mai poarte tonsura.

Întors cu spatele, plecă spre dormitor, trecu dincolo de prag şi închise uşa cu putere.

În colţul întunecat al claustrului, vîntul se învîrtejea. Lumînarea aprinsă la Sfînta Maria se stinsese, iar ploaia deasă lovea pămîntul din grădina de cartofi. Mai puternic decît tunetele se auzea zgomotul valurilor ce se spărgeau de ţărmul stîncos. Părintele Eugenio se gîndi la cei aflaţi pe mare şi-şi făcu semnul crucii. Îi trebui puţină vreme ca să strîngă hainele civile ale părintelui Ossorio ; făcu un pachet, îl legă cu o sfoară şi şi-l agăţă de umăr. Coborî la grajduri ; înşeuă catîrca, fără ajutorul mireanului ; se sui pe ea. I se făcu frică de drumul ce ducea la plajă, i se făcu din nou frică atunci cînd se afundă în pădure.

Cînd ajunse în faţa porţii conacului, bătu din palme. Nu ieşi nimeni. Încercă s-o împingă şi o găsi deschisă. Paquito *Ceasornicarul* se uita la el din uşa cămăruţei lui ; rîdea pe tăcute.

— E acasă don Carlos ?

Ceasornicarul rîse din nou.

— Dar ce, se ține conciliu ? întrebă.

Continuă să rîdă ; părintele Eugenio urcă, străbătu coridorul. Se ghida după crăpăturile luminoase ale ușii turnului.

— Don Carlos — strigă, și repetă de-ndată, cu voce mai tare : don Carlos !

Părintele Ossorio stătea întins pe canapea, înfășurat într-o pătură. Rasa de călugăr și rufăria de corp erau atîrnate lîngă flacăra căminului. Carlos ținu ușa pînă cînd părintele Eugenio intră.

— N-oi fi fugit și dumneata.

Părintele Eugenio nu răspunse. Alergă spre canapea și căzu în genunchi.

— Ce-ai făcut, părinte Ossorio ? Știi ce-ai făcut ?

Carlos închise ușa și se apropie.

— Părinte Eugenio, nu-i obligatoriu să joci scena aceasta în genunchi. Așază-te și usucă-te, că tare ai nevoie.

În timp ce părintele Eugenio se ridica de jos, Carlos îi luă pelerina și o puse la uscat alături de lucrurile părintelui Ossorio.

— Ești bolnav, părinte ? — părintele Eugenio își întoarse privirea spre Carlos. E bolnav ?

— Nu cred. Doar ud. Dumneata vrei o dușcă ?

Turnă niște țuică într-un pahar și i-l oferi.

— Bea asta, și dacă ai nevoie, mănîncă ceva. O să-i dau starețului nota de plată, adăugă rîzînd.

— De ce-ai venit, părinte ? întrebă părintele Ossorio. Nu vreau să mă întorc.

— Știu.

— Dar dumneata nu vezi că și părintele Eugenio a fugit ? spuse, rîzînd, Carlos. Și-a luat chiar și bagajul.

— Nu, nu. Eu, nu. Astea sînt... — întinse pachetul părintelui Ossorio — lucrurile dumitale civile. Starețul m-a însărcinat...

— Mulțumesc. Starețul e atent la toate. Starețul nu se poate face vinovat de uitare sau de vreo greșeală. Este îngrozitor de ireproșabil. Sînt sigur că ți-a dat și bani.

— Două sute de pesete.

— Ia uite ! Acum trei ore n-a fost atît de generos. Nu le vreau.

Părintele Eugenio căută bancnotele și le puse pe masă.

— Să nu faci prostii, părinte. Sînt banii la care ai dreptul ; nu sînt nici dar, nici pomană.

Își trase un scaun lîngă sofa și se așeză. La fel făcu și Carlos. Picioarele goale ale părintelui Ossorio ieșiseră de sub pled. Carlos i le acoperi.

— Nu te mișca. Și aici e frig.

Le oferi țigări, și le aprinseră ; rămaseră în tăcere. Părintele Ossorio privea spre tavan ; părintele Eugenio, spre podea. Carlos, spre părintele Eugenio.

— Dacă vreți, pot cînta la pian — spuse, deodată, Carlos. Dar e în salon, iar în salon e mult mai frig decît aici. Dar pot cînta...

Scuturară scrumul țigării.

— ...dacă e nevoie să plec, ca să puteți vorbi.

— Nu, nu. Să nu pleci !

Părintele Ossorio se ridică, arătîndu-și spatele gol, acoperit de un puf des.

— Nu te descoperi, părinte.

— Don Carlos, fă ceva ca să putem vorbi. Nu înțelegi ?...

— Părinte Ossorio, spuse părintele Eugenio cu dulceață —, n-am venit să te interoghez, ci numai ca să mă despart de dumneata. Nu eu te pot judeca. Să mă ferească Dumnezeu ! Dar vreau să-ți spun, dacă asta te poate liniști, că dumneata ai făcut ceea ce eu n-am îndrăznit niciodată, și nici nu voi îndrăzni, deși m-am gîndit sau am dorit-o de multe ori.

— Mulțumesc.

— Eu nu pot fi de acord cu ceea ce faci dumneata, și cu toate astea, sînt.

— Mulțumesc.

— ...cu toate că știu că fără dumneata mă așteaptă singurătatea. Iar acum, fără nici o speranță. Pentru că înainte, cînd dumneata erai în Germania, îmi treceam vremea făcînd proiecte pentru cînd te vei fi întors.

Părintele Ossorio surise.

— Acuma, vezi dumneata...

— Da.

— Totul s-a năruit. Stareţul o să înfiinţeze colegiul, şi mîncarea va fi mai bună.

— Da.

— O să fiu pomenit drept duşmanul bunăstării comunităţii.

— Da.

Părintele Eugenio îşi reţinu un hohot slab.

— De ce nu te întorci ? spuse deodată. De ce să nu mai încercăm o dată ?

— Cum ? Din închisoarea unde mă trimite ? Dumitale ţi se pare locul potrivit unde să duc la bun sfîrşit proiectul părintelui Hugo ? Stareţul aşa trebuie să gîndească. Închisoarea este locul pe unde trebuie să treacă toţi reformatorii ca să-şi călească sufletul în suferinţă. Santa Teresa, San Juan de la Cruz... Trimiţîndu-mă cinci ani la un schit, stareţul îşi păstrează neatins principiul autorităţii şi, apoi, colaborează indirect, dar în cunoştinţă de cauză, la marea noastră operă de reformă. Nu sînt îndeajuns de copt pentru acţiune, iar el mă închide pentru ca, atunci cînd mă voi întoarce la mînăstire, sufletul meu, maturizat, să nu şovăie. Dar eu nu sînt sfînt. Eu mă aflu cu totul în mîinile diavolului.

Părintele Eugenio îl privi înspăimîntat. Cu degetele, făcu în aer, imperceptibil, o cruce. Carlos rîse.

— Îţi urez bun-venit, părinte Ossorio. Relaţiile mele cu diavolul se aseamănă cu ale dumitale. Ia-mă ca tovarăş.

— De ce glumeşti, don Carlos ? Nu înţelegi că pentru noi ăsta nu-i lucru de glumă ?

— Nu glumesc, dar nu pot privi situaţia din acelaşi unghi ca dumneata. Sînt îngrijorat pentru viitorul părintelui Ossorio, dar dintr-un unghi de vedere cu totul lumesc. Tocmai îi spuneam asta cînd ai sosit, părinte Eugenio. Ce-o să facă ? Din ce-o să trăiască ?

— Bănuiesc c-o să se ducă de-ndată la episcop şi că o să-şi aranjeze situaţia. Cazuri ca cele ale părintelui Ossorio sînt prevăzute. Există un mod legal de a le remedia.

— Dar eu n-o să mă duc la episcop.

— De ce ?

Întrebarea fusese pusă mecanic. Nici vocea părintelui Eugenio nu tremurase, nici faţa nu i se tulburase. Dar, imediat, o repetă cu durere.

— De ce ? Ţi-ai pierdut credinţa ?

— Dacă aş fi pierdut-o, m-aş lupta acum împotriva ei. Nu înţelegi ? Fără credinţă, lucrurile ar fi mai simple — părintele Ossorio privi spre Carlos. S-ar reduce la termenii cei mai vulgari : un bărbat de treizeci de ani, fără să aibă unde să lucreze ca să-şi cîştige existenţa. Dar eu sînt preot.

Carlos nu-l lăsă pe părintele Eugenio să răspundă.

— Şi din cauza asta nu mai poate fi om ? Dumneata crezi că ceea ce s-a întîmplat cu stareţul este un lucru ce se menţine în limitele religiei sau, dimpotrivă, e un conflict omenesc, total omenesc şi, dacă mă laşi să termin, în mod exclusiv omenesc ? Dacă dumneata te încăpăţînezi să-l înţelegi ca pe un fapt religios, nu cumva îl deformezi, poate, chiar îl falsifici ?

— Dar dumneata don Carlos, oare nu faci acelaşi lucru luîndu-l drept unul exclusiv omenesc ?

— Bineînţeles, stareţul şi părintele Ossorio sînt oameni. Desigur, stareţul reprezintă cazul tipic al puterii, un om care vrea să anihileze voinţa celorlalţi şi să o înlocuiască cu a sa. Că o face sub un pretext religios, e firesc.

Se apropie de fereastră ; se sprijini de pervaz, cu spatele la lumină.

— Pentru mine, continuă, numai despre asta e vorba. Restul este... Cum să-i zicem ? surîse. Restul este suprastructură. Pentru dumneata, părinte Eugenio, întîmplarea asta îşi va păstra natura ei pentru că dumneata nu mai vezi lucrurile decît dintr-un punct de vedere religios. Dar părintele Ossorio va trebui să se despartă de el, în mod necesar, chiar dacă va fi împotriva voinţei sale. Va veni o zi în care, chiar faţă cu el însuşi, nu va mai fi altceva decît un om.

Părintele Eugenio se ridică şi se duse, încet spre Carlos.

— Spune-mi, don Carlos : dumneata crezi ce spui ?

Îi puse mîna pe umăr şi-l privi în ochi.

— De ce ? De ce mă întrebi ?

— Mă interesează mult să ştiu.

— Cred... relativ. În momentul ăsta o cred cu toată sinceritatea ; dar e cu putinţă ca vorbele mele să exage-

reze o poziție numai pentru a o compensa pe a dumneavoastră, tot atît de extremistă ca și a mea.

— Dar așa, într-un fel absolut, dumneata crezi sau nu crezi ce spui ?

— Eu nu cred în nimic într-un fel absolut.

— De ce ? De ce cîteodată crezi și alteori nu ?

— Pentru că niciodată nu cred și cred totdeauna. Pentru că credința nu-mi iese din suflet, iar creierul îmi oferă rațiuni pentru și contra. Pentru că nu-i de folos să dorești să crezi în ceva în mod rațional, dacă nu ai poftă să crezi.

— Și în ceea ce-l privește pe Dumnezeu ?

— Mai cu seamă în ceea ce-l privește pe Dumnezeu. Înțelegi dumneata, dacă crezi în Dumnezeu, nu mai există motive să te îndoiești de nimic.

Părintele Eugenio se întoarse la scaunul său, aparent nebăgat în seamă de Carlos.

— Părinte Ossorio, doresc să mă asculți. Adeseori s-a întîmplat să-mi fie teamă că dumneata ți-ai putea pierde credința, și atunci m-am prefăcut că a mea era solidă, de nezdruncinat. Nu e, dar nici nu mi se întîmplă ca lui don Carlos. Nici...

Se întrerupse. Își ascunse fața în mîini. Carlos se duse spre cămin și întoarse hainele care erau puse la uscat.

— Înțelege-mă. Nu este o îndoială rațională, nu este vorba de nici un fel de îndoială. E ca și cînd în fiecare zi m-aș trezi golit de Dumnezeu și ar trebui să-l recuceresc apoi, oră cu oră, pînă cînd să mă simt din nou plin de El. Cîteodată n-am dorit să-l recuceresc. Cîteodată n-am izbutit ; cîteodată am rămas zile întregi cufundat în dezolare, dar bucurîndu-mă de golul din mine ca de un triumf. Atunci nu îndrăzneam să mă împărtășesc.

Carlos își întoarse imediat spatele aplecat.

— De ce ? Necrezînd, împărtășania devenea o formulă goală. Și-ți era indiferentă.

Părintele Eugenio se ridică, își îndreptă spatele, și își duse mîinile în dreptul pieptului.

— Cuvintele sfinte nu sînt niciodată indiferente. Dacă nu sînt ale lui Dumnezeu, sînt ale diavolului. Sînt Adevărul sau cea mai respingătoare minciună. Iar eu...

Dintr-o dată, vorba i se rupse, sună a gol, își pierdu solemnitatea. Se zgîrci din nou și-și lăsă mîinile să cadă. Îi privi pe părintele Ossorio și pe Carlos.

— Iertați-mă. Sînt caraghios.

Se lăsă să cadă în scaun, dintr-o dată, în mod inexplicabil copleșit. Văzu ochii părintelui Ossorio ațintiți spre el și-și ascunse privirea. Mîna-i bîjbîi pe masă pînă cînd dădu de pahar, bău ultima sorbitură și i-l întinse lui Carlos ca să-l servească din nou.

— Ce ți s-a întîmplat, părinte ?

— Nimic. Cred că m-am purtat cu nesăbuință. Eu am venit aici cu o poruncă. Odată îndeplinită, de ce aș mai rămîne ? Și, mai ales, de ce să nu mă supun poruncii ? — Se întoarse spre părintele Ossorio. — Trebuie să vă iau rasa. Starețul e de părere că dumneata trebuie să umbli îmbrăcat civil, și că hainele preoțești pot fi bune altuia. O să fac un pachet. N-are nimic dacă sînt ude, don Carlos ! Se vor usca la mînăstire.

Le luă, le împături, le legă. Carlos îl ajută să-și pună pelerina.

— Părinte Ossorio, îți doresc noroc. Sînt un bătrîn indiscret, dar țin mult la dumneata, te iubesc ca și cînd ai fi carne din carnea mea. Iartă-mă dacă ți-am făcut vreun rău.

Îi întinse mîna. Mușchii feței îi deveniră rigizi, ochii îi priveau în lături.

— Merg cu dumneata, părinte Eugenio, spuse Carlos.

Ieșiră din turn, străbătură coridorul în tăcere. În vestibul, Paquito deschidea oblonul portalului.

— Noapte bună, părinte. Nu prea e noaptea bună pentru călătorie.

Îl privea pe Carlos cu o strălucire batjocoritoare în ochi.

— Bine. Du-te.

— O noapte parcă făcută să mori, nu ? N-ar trebui să lipsească popa pentru spovedanie.

— Pleacă.

Părintele Eugenio luase catîrca. Carlos îl ajută ținîndu-i șaua.

— Spune-mi, părinte : și acum cîteva clipe ai simțit că Dumnezeu te-a părăsit ? Știi la ce moment mă gîndesc.

Părintele Eugenio nu răspunse. Bătu catîrca cu palma pe grumaz și se afundă în întunericul grădinii. Vîntul, furios, îi învolbură pelerina în aer.

Carlos trase zăvoarele oblonului.

— Dacă vine Rosario, explică-i — îi spuse *Ceasornicarului.*

— Bine.

— Și dacă vezi că trece timpul și nu vine, culcă-te.

Cînd ajunse în camera din turn, părintele Ossorio aproape că terminase de îmbrăcat hainele de mirean. Încerca să-și înnoade cravata neagră, șifonată.

— Asta se face în fața unei oglinzi, părinte. Mai ales cînd nu ești obișnuit.

— Înainte știam.

Învins, lăsă cravata pe brațul fotoliului.

— Oricum, acum n-am nevoie de ea.

Carlos arătă spre tonsură.

— Va trebui să dispară și asta.

— Da, sigur... O să-mi rad capul...

— Ai vreo bască ? Sau pălărie ?

Părintele Ossorio dădu din cap.

— Nu. Nu m-am gîndit.

— O să-ți dau eu una care trebuie să fie pe-aici. N-am nevoie de ea. Ia loc. E prea devreme ca să te culci.

— A mai zis ceva... părintele Eugenio ?

— Nimic.

Privi în cer și surîse.

— E simpatic. Dintr-o dată și-a dat seama că spunea lucruri în care nu credea. Și n-a mai putut să continue. Se poate înșela, dar nu poate minți.

— Mie mi s-a părut teribil ce spunea. Eu am avut îndoieli, ezitări ; am simțit că păcătuiesc. Dar asta, golul acela... Mi-ar fi plăcut să-l aud pînă la capăt.

— De ce ? Ca să devii și dumneata gol pe dinlăuntru ?

— Nu. Eu...

— Acest gol se află în toți, și-l vei găsi de-ndată ce vei scormoni în suflet. Îl vei găsi, chiar dacă nu vrei și, în situația în care te afli, poate că e mai bine să nu-l cauți. Cel puțin n-o să suferi.

— Dar dumneata nu înțelegi că dacă ceva mă susține acum, asta e credința ? Nu știu ce voi face, nici ce se va

întîmpla cu mine. Dar am încredere că Dumnezeu n-o să mă părăsească.

Carlos se ridică, se duse la etajeră, luă o carte şi o puse apoi la loc.

— Te căieşti de ce-ai făcut ?

— Nu. Nu-i vorba de asta. Aş face-o din nou. Nu mai puteam răbda.

— Atunci, renunţă la speranţă. Cel puţin, la felul ăsta de speranţă. Nu-ţi spun să nu mai crezi, pentru că asta depinde de ceva care se află dincolo de voinţă, dar, dacă poţi, uită credinţa, las-o să adoarmă şi să se stingă. Nu ai nevoie acum de un conflict spiritual, tocmai acum, cînd trebuie să te ocupi de pîinea zilnică. Dramele de conştiinţă au nevoie, ca să fie frumoase, de tain asigurat. Iar dumitale, aceste două sute de pesete, după ce o să plăteşti drumul, îţi vor fi de-ajuns exact opt zile. Dacă ai noroc, va trebui să munceşti multe ore pe zi, iar dramele de conştiinţă sînt incompatibile cu munca. Sînt absorbante, monopolizează fiinţa întreagă a omului. Şi, apoi, nu folosesc la nimic.

Părintele Ossorio îşi lăsase capul în jos, iar mîinile i se odihneau pe genunchi, dar mişca degetele nervos şi-şi freca unul de altul picioarele goale.

— De ce vorbeşti aşa, don Carlos ? Mi se pare că nu spui din inimă ce spui. E ca şi cînd ai da un sfat în care nu crezi.

— Dar e rezonabil, da sau nu ?

— Încă nu ştiu.

— O s-o ştii, curînd. Şi vei înţelege că nu există nimic mai anihilant decît o dramă prea lungă. Atunci, va trebui să alegi între a te întoarce la Biserică, cu toate consecinţele, sau să-i întorci spatele şi să te integrezi lumii...

Făcu o pauză. Părintele Ossorio continua să nu se uite la el.

— ...diavolului şi cărnii. Va trebui chiar să te căsătoreşti.

Părintele Ossorio sări în sus de pe scaun.

— Ce spui ? Să mă însor, eu ? Simt cea mai absolută repugnanţă faţă de femei şi compania lor e incompatibilă cu vocaţia intelectuală ! Nu ştiu pînă la ce extreme

voi fi în stare să ajung, dar niciodată nu voi avea relații cu femei, de asta sînt sigur.

Privea cu un fel de teamă amestecată cu rușine, ca și cînd Carlos, presupunînd că ar fi în stare să se însoare, l-ar fi ofensat.

— Vreau să trăiesc în liniște, adăugă.

Carlos rîse.

— Nu te speria. Liniștea, ceea ce se înțelege prin liniște, există numai în Dumnezeu sau în diavol. Cel care se lasă la voia întîmplării, pierde timpul, se pierde pe el însuși și, în final, bănuiesc că va fi trimis în noroi, care nu este locul unde merg nevinovații, ci imbecilii.

Scoase pipa din buzunar și începu s-o umple.

— Crede-mă pe mine, care sînt unul dintre ei.

În cămin se frînse un lemn și o mulțime de scîntei se năpustiră spre horn. Carlos fu pe punctul de a spune : „Pe-aici umblă dracul, pe horn în sus !". Dar nu îndrăzni. Părintele Ossorio părea absorbit și, cu fruntea încrețită, se uita spre picioare, acum liniștite. Carlos aștepta.

— Știi la ce mă gîndesc, don Carlos ? Că o să trebuiască să-mi dai și niște ciorapi. Părintele Eugenio a uitat de detaliul ăsta. Sau, cine știe, poate că la mînăstire nu există.

— Este ordinul starețului. Cripta nu se va mai deschide.

— Dar slujba ?

Mireanul dădu din cap.

— Ordinul starețului.

— Vreau să vorbesc cu părintele Ossorio — spuse Inés cu hotărîre.

— Părintele Ossorio a plecat.

— A plecat ? Cum ? Unde ?

Mireanul ridică din umeri.

— Nu știu. Nu vă pot spune nimic.

Clara rămăsese deoparte, adăpostită în poarta mînăstirii. Se apropie.

— Vreți să-l chemați pe părintele Eugenio ?

— Trebuie să fie în confesional.

— Doar n-o să mă duc să-l caut eu.

Mireanul intră în biserică. Inés spuse :

— Îl cunoşti ?

— I-am vorbit cîteodată. Precis o să ne spună ce se petrece.

— Nu înţeleg.

Faţa lui Inés se contractase. Părea că priveşte spre înlăuntru. Strîngea din dinţi, şi degetele, vinete de frig, se crispau pe cartea de rugăciuni.

— N-o fi nimic, femeie. S-o fi dus să predice pe undeva.

— Pe părintele Ossorio ţărăncile nu-l înţeleg.

— Ştii doar că ei trebuie să se supună...

O luă pe Inés de braţ şi o trase în portalul bisericii.

— O să ne udăm pînă la oase. Ce vreme !

Scuturară umbrela. Inés, sprijinită de oblon, părea că nici n-o vede, nici n-o aude.

— Nu-i cu putinţă.

Apăruse părintele Eugenio. Cînd le văzu, se opri, surîse, şi se apropie de-ndată. Inés îl privi gîfîind. Clara îi întinse mîna.

— Bună ziua, părinte. Vă amintiţi de mine ?

— Da, bineînţeles. Bună ziua.

— Ea e sora mea, Inés. Ştiţi, dintre cele care veneau la criptă.

— Da, da. Am văzut-o de cîteva ori. Cu celelalte, desigur ; cu...

Inés îl întrerupse.

— Ce se-ntîmplă ? De ce au închis cripta ? De ce nu-i aici părintele Ossorio ?

Părintele Eugenio o privi în tăcere. Apoi îi puse mîna pe braţ şi dădu din cap.

— S-a terminat cu asta. Părintele Ossorio a plecat.

— Dar unde ? Cînd se va întoarce ?

— Nu ştiu unde s-a dus şi nici nu cred că se va mai întoarce vreodată.

— Nu !

Însăşi Inés se sperie de strigătul său. Stînjenită, îşi acoperi faţa cu mîna, ca şi cînd ar fi vrut să-şi aranjeze voalul.

— Vreau să spun că nu-i cu putinţă. Părintele Ossorio nu ne poate părăsi.

— Gîndiţi-vă că mai înainte el a fost cel abandonat. De duminică, numai voi două veniţi la liturghia din criptă. Adică numai dumneavoastră, căci sora nu are obiceiul să coboare.

— Şi ce dacă ? Eu nu am lipsit nici o zi. Eu n-aş fi putut lipsi, mă înţelegeţi. Eu... — îl privi disperată pe părintele Eugenio. — Dumneavoastră nu mă puteţi înţelege.

Clara interveni.

— Sora mea vrea să devină călugăriţă, iar părintele Ossorio era un fel de îndrumător spiritual pentru ea. Trebuie că se simte părăsită.

— Părintelui Ossorio îi era interzisă orice fel de îndrumare spirituală. Şi nu cred să nu se fi supus, nici măcar în ceea ce o priveşte pe sora dumneavoastră.

— Nu înţelegeţi. Nimeni nu mă va înţelege, dar am nevoie ca părintele Ossorio să înţeleagă şi să ştie. Nu mă poate părăsi acum !

Clara şi părintele Eugenio se priviră.

— Inés, vreţi să fiţi ascultată la spovedanie ?

— De ce ? Pentru ce ? Sînt aleasa lui Dumnezeu : ieri, încă ieri, m-am împărtăşit ! Nu-mi amintesc să fi păcătuit de atunci.

Îşi întoarse faţa către Clara, cu repeziciune.

— Nu. Nu am păcătuit. Dumneavoastră nu înţelegeţi...

— În confesional, în linişte, voi încerca să vă înţeleg.

— Nu e un secret, nu e nimic ce-ar trebui ascuns. Eu l-am ascultat pe părintele Ossorio timp de doi ani. El mi-a condus sufletul către Dumnezeu, dar drumul meu încă n-a luat sfîrşit. Încă mai am nevoie de ajutorul său. Dumnezeu e departe.

Lăsă capul în jos şi adăugă cu voce slabă :

— Şi va fi totdeauna, dacă el nu se întoarce.

— Dacă l-aţi ascultat cu atenţie pe părintele Ossorio, aţi învăţat că nu se ajunge la Dumnezeu prin cuvintele unui om, ci prin tainele Bisericii. Cu siguranţă că acest lucru aveaţi nevoie să-l aflaţi, şi Domnul l-a scos pe părintele Ossorio în drumul dumneavoastră numai pentru că el, şi nu alt preot, vă putea învăţa acest lucru. Dar acum, că o ştiţi, acum, cînd puteţi străbate singură ceea ce v-a mai rămas din drum, Domnul l-a îndepărtat de

dumneavoastră poate pentru că, într-un alt loc, îi e necesar altei persoane.

Inés îl ascultase mișcînd ușor din cap.

— Nu — spuse îndată — ; dacă ar fi fost așa, Domnul nu i-ar fi trimis pe sfinți, pentru că n-ar fi fost nevoie de sfinții lui. Dar Dumnezeu îi trimite pe sfinți pentru ca prin cuvintele lor să fie ascultată vocea Domnului.

Privirea părintelui Eugenio parcă se retrase din pupile, ascunzîndu-se în adîncul ochilor.

— Părintele Ossorio nu e sfînt — spuse cu voce gravă.

— Ce știți dumneavoastră ?

— Domnișoară, nu mă îndoiesc de faptul că dumneavoastră veți fi ascultat vocea Domnului prin cuvintele părintelui Ossorio ; dar trebuie să știți că a plecat din mînăstire în urma unui act de revoltă. Mai exact, în urma unui act de orgoliu.

— Împotriva dumneavoastră ?

— Oh, nu, în nici un caz ! Nu vă gîndiți la așa ceva. Părintele Ossorio a fost mereu prietenul și tovarășul meu; niciodată nu i-am fost superior.

— E indiferent împotriva cui a fost. Părintele Ossorio numai împotriva diavolului s-ar fi putut ridica. Acest gînd mă liniștește.

Tensiunea de pe fața ei se risipi, ochii îi strălucirâ, surîse.

— Mă liniștește și încep să înțeleg totul. Nu-i vorba că m-ar fi părăsit, ci... Dumneavoastră o să rîdeți, desigur. Dar, cîteodată, nu-i ușor de înțeles gesturile sfinților. Dumneavoastră trebuie să fi citit despre multe lucruri asemănătoare.

— Da, bineînțeles. Sfînta Teresa...

— Iertați-mă, dar singurul lucru care mă interesează este să știu dacă va scrie cuiva, dacă vă va scrie dumneavoastră. El nu mă cunoaște, nici nu știe nimic despre mine. Ignoră pînă unde m-a îndrumat pe mine, numai pe mine, prin intermediul cuvintelor pe care le adresa celorlalte...

Se întrerupse ; încruntă ușor din sprîncene.

— Tuturor dezertoarelor acelora. Trebuie să-i scriu și să-l fac s-o afle.

— Poate că don Carlos...

— Deza ? Verișorul nostru Deza ? îl întrerupse Clara. E băgat și în asta ?

— Părintele Ossorio și-a petrecut noaptea în casa lui. Don Carlos a fost atît de amabil că l-a primit sub acoperișul lui.

— Păi, atunci, dacă părintele Ossorio avea vreo durere sau vreo greutate, va fi găsit ajutorul în Carlos Deza. Un mare ajutor... Și dumneavoastră sînteți prietenul lui, nu-i așa ?

— Da.

— Un mare om. Inteligent, îndrăzneț și, mai ales, milos — se întoarse spre Inés. În vocea sa se amestecau bătaia de joc și indignarea înfrînate. Putem trece pe la el pe-casă. Dacă există cineva care știe încotro a plecat părintele Ossorio, acela trebuie să fie Carlos. Nu-i altul mai bun decît el în a afla ce gîndește omul... pentru ca apoi să-l lase baltă.

Întinse mîna părintelui Eugenio.

— Mulțumesc, părinte. S-a terminat cu vizitele la mînăstire.

— N-o să vă mai întoarceți ?

— Dinspre partea mea, n-aș fi venit niciodată. Dacă sînt aici este ca să n-o las pe ea singură, atît de devreme și pe timpul ăsta.

Inés, calmă, surîdea.

— Adio, părinte. Să fiți convins că printele Ossorio s-a ridicat împotriva diavolului și că, acolo unde va fi, va deveni și mai sfînt.

Părintele Eugenio ridică mîna și o binecuvîntă.

— Să te audă Dumnezeu, fiica mea.

Rămase în ușa bisericii pînă cînd Inés și Clara se îndepărtară. Apoi se întoarse în confesional și-i făcu semn unei țărănci care aștepta.

— Călugărul ăsta e simpatic și pare un om bun — spuse Clara sorei sale ; dar Inés nu-i răspunse.

— Ce ? Spuneai ceva ?

— Nu. Nimic. Doar că o să continue să fie timp rău.

Mergeau strînse una de brațul celeilalte. Clara ținea umbrela, dar Inés mergea mai repede, ca și cînd ar fi tras de sora ei. Îi căzuse voalul de pe cap, iar vîntul îi ciufulea

părul. „Ce frumoasă e !“ — gîndi Clara. Tremură de teamă pentru ea. Îi strînse braţul. Inés se întoarse uşor spre ea.

— Vrei ceva ?

— Mă gîndeam că-i păcat ca o femeie ca tine să se înmormînteze într-o mînăstire.

— Ce ştii tu !

— Dacă eu aş fi ca tine, atît de credincioasă, aş crede că tot ce s-a întîmplat cu părintele Ossorio e un lucru dictat de Dumnezeu şi aş vedea în el un fel de semn de a-ţi schimba hotărîrea. În locul tău, m-aş mărita. Orice bărbat ar putea fi fericit alături de tine.

— Eu n-am venit pe lume pentru aşa ceva.

— Atunci află că, după părerea mea, valorează tot atît cît a-ţi petrece ziua în rugăciuni şi, cîteodată, necesită un sacrificiu mult mai mare.

— Taci, te rog.

— Cîteodată mi-e teamă că te înşeli.

— Taci.

Cînd în zare apăru Pueblanueva, încetă să mai plouă, dar puterea vîntului crescu.

— Ar fi mai bine dacă te-ai duce tu singură să-l vezi pe Carlos. Ştii despre ce-i vorba : îl întrebi dacă au rămas înţeleşi ca părintele Ossorio să-i scrie şi-i spui că, atunci cînd îi va cunoaşte adresa, să ne anunţe.

— Să te anunţe pe tine.

— Bine, e tot aia.

— Dar de ce nu mergem amîndouă ?

— S-o fi trezit Juan...

— În alte zile a aşteptat şi mai mult şi e de acord să aştepte ca eu să te pot însoţi.

— Dar azi nu-i nevoie să aştepte. Ia-ţi umbrela. Eu nu mai am nevoie de ea.

Se desprinse de braţul Clarei fără să mai aştepte ca ea să fie de acord, şi se depărtă. Făcuse cîţiva paşi, cînd se întoarse.

— Să nu-i povesteşti nimic lui Carlos.

Pe drumul pieptiş care urca spre conac curgea un torent de apă. Clara urcă cu atenţie. Apa lua cu ea nisip, rămurele smulse de vînt. Cînd ajunse la grădină, începu din nou să plouă. Alergă spre tindă. Paquito umbla la un ceas cu nişte instrumente minuscule.

— Clara !

Ceva îi căzu din mînă. Cînd se ridică, răsturnă bancheta. Alergă spre ea şi rămase locului, cu o mutră bucuroasă şi cu ochii saşii strălucitori.

— Ce-i cu tine, omule ? Ţi-e frică de mine ?

— Mă bucur. Vrei să te aşezi lîngă mine ?

— Ca să mă ciupeşti ? Cel mai aproape, la zece prăjini şi cu un zid la mijloc.

Ceasornicarul se dădu înapoi, o privi dintr-o parte, luă o alură nevinovată şi ridică mîinile, în semn de împăcare şi explicaţie.

— Nimeni nu-i de vină pentru reputaţia pe care o are.

— Pentru orice eventualitate... — scuturâ umbrela. Pot pune asta într-un colţ ?

— Dă-o-ncoa. N-o deschide, că-i semn rău. O s-o pun să se scurgă — duse umbrela într-un colţ —. Doar n-oi fi venit să-l vezi pe don Carlos. Doarme.

— O să aştept să se trezească.

— Atunci, aşază-te.

O prinse de încheietură. Clara protestă, dar se lăsă dusă spre o bancă.

— Eşti puţin cam proastă şi ţi-au luat-o înainte.

— Nu ştiu despre ce-mi vorbeşti.

— Cealaltă a fost mai ageră : a venit şi s-a băgat în patul stăpînului. A pus bine mîna pe el. Se întoarce aproape în fiecare noapte, cu toată vremea urîtă ! Iar dacă întîrzie cîteodată, el e ca nebun, spionînd pe la ferestre.

— Bine.

— Dar asta n-o să dureze. Ea e în legătură cu un plugar. Vorbeşte cu el în fiecare după-amiază, înainte de cină, şi se gîndesc să se însoare.

— Ţi-a povestit ea ?

— Sînt obişnuit să ascult. Uneori mai iau cîteva pe spinare, dar altfel nu se poate să afli adevărul, pentru că nimeni nu-ţi spune nimic.

Îşi scoase din gură ţigara răsucită şi o aruncă în aer. O prinse în vîrful bastonului şi-o învîrti. Trecură cîteva clipe, fără s-o privească pe Clara.

— Pe don Carlos îl păcăleşti ca pe un copil.

— Mie nu-mi place să păcălesc pe nimeni.

— Nu-i vorba de păcăleală — ţigara îi căzu şi lovi cu bastonul în perete. Eu, în locul tău, i-aş lua bărbatul celeilalte, făcînd la fel ca ea.

— Eşti un neruşinat.

— Îţi dau un sfat bun. Îl cunosc pe don Carlos. Cui pe cui se scoate. Cu tine s-ar însura, pentru că-l respectă pe Juan.

— Atunci să se-nsoare cu Juan.

Ceasornicarul ridică braţele-n sus şi le ţinu aşa, cu capul îndesat între ele.

— Treaba lui. — Clara se ridică în picioare. Trebuie să-i spun cîteva cuvinte. Să urcăm.

Îl împinse spre scară. Coridorul era întunecat, iar casa liniştită. Paquito spuse foarte încet :

— A avut vizite şi s-a culcat foarte tîrziu.

— *Galana* ?

— Nu ! — Paquito rîse. Mai întîi, călugărul ; apoi celălalt. *Galana* a venit şi a plecat fără să-l vadă. Iar primul călugăr a dormit aici şi a plecat azi dimineaţă, îmbrăcat civil. Îţi venea să rîzi. A trebuit să-l rad pe cap înainte de a pleca. Parcă-i un Crist.

Intrară în camera din turn. Obloanele erau închise. Prin întuneric, flăcările din cămin străluceau.

— Lăsaţi focul aprins toată noaptea ?

Paquito deschise obloanele ferestrei.

— Îl aprind eu în fiecare dimineaţă, înainte de a începe să lucrez. Îi aduc şi serviciul ăsta, ca să-şi facă cafea şi-i aduc laptele care-i aici, în oala asta, şi pe care el îl pune apoi să fiarbă la flacără.

— Eşti o fată-n casă bună la toate.

— Aşa am poftă.

— N-am zis-o ca să te jignesc.

Clara se aşeză lîngă foc şi-şi întinse picioarele ude spre el.

— Fac toate astea — spuse *Ceasornicarul* — ca să nu aibă nevoie de vreo femeie şi s-o aducă aici pe *Galana*.

— Asta vrea ea ?

— Ce ştiu eu ! Pe femei nici Domnul nu le înţelege ! De-asta mi-am căutat eu o nebună.

Luă oala cu lapte şi se apropie de cămin.

— Lasă, spuse Clara. Astăzi o s-o fac eu în locul tău.

— Atunci, poți să faci și cafeaua și s-o bei cu el. Oi fi pe nemîncate.

— La ora asta...

Paquito ieși. Clara puse laptele să fiarbă și aprinse spirtul din cafetieră. Apoi se așeză din nou lîngă foc.

— Spune că o să vină îndată, și că să-l aștepți. Paquito îi vorbi din ușă, fără să intre, și dispăru : dar se-ntoarse de-ndată cu o ceașcă și o linguriță.

— Pentru tine.

— Mulțumesc.

— Acum mă duc să lucrez și n-o să urc să ascult, îți jur. Pe tine te respect.

— De ce ?

— De unde să știu ? Ți-aș da un sfat, dacă n-ai fi atît de încăpățînată. Te-ai uitat dacă au ieșit violetele pe mirișie ?

— Nu. De ce ?

— Din cauza timpului rău, întîrzie. În alți ani, pe vremea asta, eram plecat.

Se așeză pe brațul unui fotoliu și privi în gol.

— Începe să-mi fie dor de logodnica mea, dar încă n-am simțit lucrul ăla aici... Știi, lucrul ăla... Ea încă nu mă așteaptă, și ce-mi zic eu : ce-o să fac singur în Coristanco ? De, singur sînt și aici.

Plecă spre ușă.

Ieși. I se auzi vocea pe coridor. Apoi, pașii i se pierdură spre fundul casei.

Aerul din camera din turn era cald. Clara își scoase paltonul și-l puse pe un scaun. Pe tavă erau felii de pîine, marmeladă, unt și miere. Dădu șervetul la o parte, mirosi. Puse miere pe o felie de pîine și o mîncă cu poftă. Apoi, încă una.

— N-o duce rău ăsta. Așa, să tot fii sărac.

Luă laptele de pe foc și-l vărsă într-o cană goală. Cafetiera scotea un șuierat zgomotos, violent, de vapori. Nu știa ce să facă cu ea. Se apropie de ușa dinspre coridor.

— Carlos ! Carlos ! Nu mă pricep la cafetieră !

Carlos spuse „Bună“ și „Vin îndată“, de undeva, de departe. Clara suflă, cu teamă, în flacăra de deasupra spirtului. Îi fu frică să nu facă explozie și se dădu în lă-

turi. Carlos intră rîzînd. Avea o batistă pusă la gît, iar o picătură de apă îi strălucea pe barbă. Nu se răsese.

Clara arătă spre cafetieră.

— Mi-e frică de asta.

— Dacă o stingi...

— Am şi făcut-o.

— Atunci s-a terminat.

Rămaseră faţă-n faţă, privindu-se. Clara lăsă ochii în jos.

— Iartă-mi ora.

— Îţi mulţumesc. Aş fi dormit pînă cine ştie cînd.

— Am profitat de faptul că veneam de la mînăstire.

— Şi tu ? făcu surprins.

— Doar ca s-o însoţesc pe Inés. Celelalte nu mai merg.

Carlos o împinse uşor spre un fotoliu.

— Aşază-te. Să bem cafeaua.

— Lasă-mă să te servesc.

Mîinile îi tremurau puţin. Îl servi pe Carlos şi apoi îşi puse şi ei.

— Piinea... Tu ştii mai bine cum o vrei. Eu am luat deja.

— De ce-ai venit ?

Clara se întristă deodată ; Carlos adăugă :

— Părintele Ossorio a plecat de-acum o oră.

— Dar ştii unde s-a dus ?

— Da. la Madrid. Se gîndea să se ducă la Santiago, dar l-am convins c-o să se descurce mai uşor la Madrid. Are un aer de popă care nu-l părăseşte, orice ar face, dar în Madrid o să treacă neobservat şi-i va fi mai uşor să găsească de lucru.

— Să lucreze ? Dar ce ?...

— Da. A pus sutana-n cui pentru totdeauna.

Clara puse zahăr în cafea şi o amestecă încetişor.

— Nu-ţi convine ? întrebă Carlos.

— În ce mă priveşte, mi-e indiferent, dar...

Ridică spre Carlos faţa mîhnită.

— Inés. O să fie îngrozitor. Dacă-ai fi văzut-o azi dimineaţă !

— Nu există întoarcere. Călugărul face parte dintre cei care nu fac lucrurile pe jumătate — unse cu unt o bucată

de pîine şi i-o întinse Clarei. Sora ta nu poate face nimic. Călugărul habar nu are de existenţa ei.

— Ţi-a spus asta ?

— L-am tras, discret, de limbă. Din clipa în care călugărul a apărut pe uşa asta, tot timpul m-am gîndit la Inés.

Carlos muşcă din pîine fără poftă şi o puse deoparte.

— Carlos, şi Inés are pe diavolul în ea. S-a întîmplat doar pentru o clipă, în dimineaţa asta, cînd părintele Eugenio ne-a spus că celălalt a plecat şi că n-o să se mai întoarcă. Inés a scos un strigăt şi i-au ieşit flăcări din ochi şi, deşi imediat a reuşit să se stăpînească, a rămas ca şi cînd ar fi avut un atac.

— De ce ai spus şi Inés ?

— Pentru că, trecînd peste orice, am ajuns să cred că Inés era singura dintre noi, te includ şi pe tine, care nu se supunea nici unei ispite. În ultima vreme a fost drăguţă cu mine. M-am gîndit că mă înşelasem. Părea un înger.

— Odată mi-ai spus că era îndrăgostită de părintele Ossorio.

— Am zis-o ca să mă descarc.

— Şi acum, crezi din nou ?

— Ce ştiu eu ! Poate că nu e dragoste, ci altceva.

Se lăsă cu spatele pe scaun, închise ochii ; apoi îşi trecu mîinile peste frunte.

— Pot pune mîna-n foc că niciodată nu a avut vreo dorinţă sau vreun gînd rău. Dacă asta e dragostea, atunci ea nu e îndrăgostită. Dar dacă iubirea e nevoia de altcineva ca să poţi continua să trăieşti...

— Asta înseamnă dragoste pentru tine ?

— Eu nu contez, Carlos. Sînt dintr-o stofă mai proastă. Dar, se pare, molia pătrunde în orice stofă.

— Ştii cumva ce are de gînd să facă Inés ?

— M-a trimis aici ca să te întreb dacă ştii adresa călugărului. O fi vrînd să-i scrie. Era cît pe-aci să vină ea, dar a dat înapoi.

— De ce ?

— I-o fi fost frică.

— De mine ?

— Cine știe ? Cum tu obișnuiești să întorci lucrurile pe dos !

Carlos își bău restul de cafea. Se ridică, băgă mîinile în buzunar și, mai întîi, făcu cîțiva pași spre fereastră ; apoi, spre cămin. Umblă cu vătraiul în foc.

— E frumos focul, nu-i așa ?

Clara rămăsese cu spatele întors. Nici un răspuns, nici nu se mișcă. Carlos continuă cîteva clipe să facă să iasă scîntei din lemne.

— Dacă îi e frică, asta înseamnă că a ajuns să știe ceva despre ea însăși și-i e frică să nu o afle și ceilalți.

— Niciodată n-o să fie ceea ce gîndești tu.

— De ce nu ? Știrea asta neașteptată, strigătul acela, pot însemna că, deodată, a înțeles ceea ce pînă atunci rămăsese ascuns, sau pur și simplu mascat.

Se ridică și Clara și se apropie de Carlos. Ținea în mînă ceașca, goală, de cafea.

— Oi fi știind tu multe, Carlos ; dar pe sora mea o cunosc mai bine decît tine. E inocentă. Nu sînt sigură că știe exact ce se întîmplă între bărbați și femei. Demonul din sora mea nu seamănă cu al meu. Ea e orgolioasă. Dacă-i scrie părintelui Ossorio, iar el îi răspunde, și o să-și petreacă viața așa, Inés o să ajungă bătrînă fără probleme.

— Dar dacă el nu-i scrie ?

— Bine. Atunci nu știu ce-o să facă.

Puse ceașca pe consola căminului.

— Oricum, dacă primești știri de la călugăr, și-i știi adresa, mi le dai.

— Ți-o pot da chiar acum. Călugărul era dezorientat, iar eu i-am dat o scrisoare pentru vechea mea gazdă.

Scrise cîteva rînduri pe o bucată de hîrtie și i-o întinse Clarei.

— Uite-o.

— Mi-e grijă și cu Juan, spuse Clara.

— Știe ceva despre asta ? Bănuiește, măcar ?

— Tocmai asta e. O să-l ia prin surprindere. Chiar dacă nu se întîmplă nimic, numai faptul de a o vedea pe Inés tristă sau preocupată, îl va face imposibil. Nu știi cît o iubește !

Își luă paltonul.

— Ei, gata. Ajută-mă să-mi pun asta.

— Te şi duci ?

— Mă aşteaptă bucătăria, trebuie să merg după cumpărături, iar azi nu mă pot bizui pe Inés c-o să facă ceva.

După ce-şi puse paltonul, se îndreptă spre uşă.

— Aşteaptă, o să te însoţesc.

Cînd deschiseră uşa, auziră gălăgie îndepărtată, stinsă. Era întreruptă de un rîs strident — rîsul *Ceasornicarului* — dar cu un ton ridicat, forţat.

Clara se opri, iar Carlos spuse :

— E o punere în gardă. *Ceasornicarul* e îngerul meu păzitor. Mă duc să văd.

— N-o fi prietena ta ? spuse Clara, cu naturaleţe.

— Prietena mea ?

— *Galana*. A fost văzută ieşind noaptea din casa ei şi venind aici.

— Bîrfeli. Intră în salon şi aşteaptă.

Carlos se îndreptă spre scară. În vestibul, Paquito şi Juan vorbeau. Juan avea pe el un impermeabil de cauciuc, uzat, iar părul său roşu era ud. *Ceasornicarul* îi tăia calea. Cînd Carlos se apropie de scară, îşi întoarseră amîndoi capul, iar Paquito se dădu în lături.

— Ce se-ntîmplă ? De ce nu urci ?

— Vorbeam despre politică — răspunse *Ceasornicarul*. Credeam că dumneavoastră încă nu v-aţi sculat.

Îşi luă ţigara din gură şi o ţinu în sus în timp ce Juan urca primele trepte.

Juan îşi puse impermeabilul în cuier.

— Trebuie să vorbesc cu tine, îi spuse lui Carlos.

— Bine. În turn e mai cald.

Uşa salonului era întredeschisă. Clara, din întuneric, îi văzu trecînd. Se pierdură spre fundul coridorului.

— Dacă vrei să bei cafea, îţi fac.

— Mulţumesc. E tare frig, iar azi am plecat de-acasă înainte ca surorile mele să sosească. În trecere, am băut o ţuică la cîrciumă. Dar mi-e foame.

— Ia şi mănîncă între timp. Eu o să aduc o ceaşcă curată. Vrei să mi-o dai pe cea din spatele tău ?

Juan luă de pe comodă ceaşca pe care o lăsase Clara.

— Ai avut masafiri ?

— *Ceasornicarul* ia micul dejun cu mine în fiecare dimineaţă. Sîntem buni prieteni.

— Ah, desigur !

Carlos umplu și aprinse cafetiera. Ieși și se întoarse cu o ceașcă. Juan mușca dintr-o bucată de pîine goală.

— Nu-ți place nimic din ce-i aici ?

— Mulțumesc. Nu-s obișnuit.

Se duse spre masa lui Carlos și răsfoi printre hîrtii.

— Lucrezi la ceva ?

— Da. Vreau să scriu o carte despre Pueblanueva. Îmi strîng notele. Ideea mi-a venit acum cîteva zile. Trebuie să fac ceva. Nu ți se pare interesant ? Poate să iasă o carte mare și, chiar dacă n-o s-o public, o să rîdem amîndoi.

— Desigur.

— Dar tu, ce faci acum ?

Juan tresări.

— Eu ? Nimic. Ca de obicei.

Șovăi înainte de a spune :

— Am o afacere în mînă. Despre asta am venit să-ți vorbesc.

— Mie ?

— Da. Poți să ne ajuți. E vorba...

— Stai puțin. Întîi bea cafeaua.

Îi arătă un scaun. În timp ce Carlos îi punea cafea, Juan părea că se distrează, privind flăcările. Luă ceașca fără să-și întoarcă privirile de la foc.

— Zahăr?

— Da, puțin.

— Eu o să mai beau o ceașcă. Mi-e poftă.

Se așeză în fața lui Juan. Băură cafeaua în liniște. Înainte de a termina, Juan scoase tutun și-i oferi lui Carlos.

— E vorba, bineînțeles, despre pescari. Situația lor e de mai mare mila. Fac foame și n-au nici măcar strictul necesar. Casele lor sînt niște cocioabe infecte, și mulți copii sînt tuberculoși. Peste cîteva zile or s-o ducă și mai rău, pentru că de cincisprezece zile nu ies pe mare și nu pare că vremea o să se schimbe. E adevărat că Bătrîna le dă bani în avans, dar apoi trebuie să-i restituie, asta însemnînd că rămîn din nou fără ei. E nevoie să se găsească o soluție...

Făcu o pauză în timp ce aprindea o țigară la tăciuni.

— ...iar eu sînt tot atît de interesat ca şi cînd ar fi vorba despre mine. Într-un anume fel, chiar şi e. Ei bine : nu ştiu dacă ideea a fost chiar a mea, dar proiectul şi tot restul, eu le-am întocmit. Bineînţeles, de acord cu ei. De mai multă vreme, în fiecare după-amiază discutăm şi ascultăm toate părerile. Un asemenea lucru nu se poate începe fără consimţămîntul majorităţii.

— Ce lucru ?

— Exploatarea pescuitului prin Sindicat.

Apropie fotoliul de canapea, pînă cînd genunchii săi aproape că-i atingeau pe ai lui Carlos. Ţigara, uitată, ardea pe marginea mesei.

— Poate părea o nerozie, dar poate fi o salvare pentru pescari. Sărăcia lor e intolerabilă, şi, aşa cum stau lucrurile în America, nu le mai rămîne nici măcar speranţa de a emigra.

Scoase din buzunar nişte hîrtii pline de numere.

— Uite. Cifrele vorbesc. Pescuitul, exploatat raţional, poate susţine în mod demn pescarii. Compară, de exemplu, volumul de vînzări din Pueblanueva cu cel din Vigo, din Bueu, din Villagarcía... Nu mă refer la cifre absolute, ci relative. Am făcut proporţiile : astea sînt. Aşa cum vei vedea, stăm mai rău ca toţi. Mica noastră flotă pescuieşte mai puţin, vinde mai puţin şi pierde mai mult. Capul Bătrînei nu-i făcut pentru negustorie. Apoi, ea nici nu înţelege. Trebuie introduse inovaţii, contractat personal tehnic, sau măcar un bun şef de pescuit. Acum nimeni nu mai pescuieşte la nimereală ; există tehnicieni specializaţi care ştiu unde şi cînd trebuie întinse plasele. Şi trebuie făcută vînzarea pe alte pieţe. Consumul local e insuficient, iar negustorii de aici impun preţul sau lasă marfa să putrezească. În sfîrşit, înţelegi, nu ?

— Nu înţeleg, dar e tot aia. Dacă pescuitul e un negoţ bun în altă parte şi aici nu, e ceva în neregulă.

— Bătrîna e depăşită, iar pescarii noştri, de asemenea. Cu vasele astea, care sînt destul de bune, ar trebui să ajungă pînă la marile bancuri, să pescuiască batog, dacă e nevoie. Vasele trebuie să aibă radiouri, pentru că vînzările se contractează înainte de a se întoarce din larg, şi trebuie ştiut volumul calelor.

— Şi radiourile astea vrei să le instalez eu ?

Juan surîse, devenind dintr-o dată timid, şi dădu uşor înapoi.

— Vorbesc serios, Carlos.

— Bănuiesc, dar nu reuşesc să înţeleg ce am eu de-a face cu toate astea.

— În mod direct, nimic.

Se afundă în fotoliu şi luă ţigara, care se stinsese. Carlos i-o întinse pe a sa.

— În toate astea...

Se întrerupse, trase cîteva fumuri şi puse din nou ţigara pe marginea mesei.

— ...în toate astea există o dificultate din pornire : Sindicatul nu e proprietar de vase. Şi nici nu poate fi vorba să fie mult timp de-acum încolo. De la Republica asta de trei parale care ne-a fost dată, nu se poate aştepta să socializeze mediile de producţie ; iar în cazul în care s-ar face ceva, ar predomina criteriul marxist, nu cel sindicalist. Dar ceea ce dorim noi este exploatarea prin intermediul Sindicatului proprietar al vaselor, şi spun proprietar nu în sensul capitalist, ci...

— Înţeleg.

— Înţelegi ? Îţi dai seama ce pretind şi ce vreau de la tine ?

Carlos îl privi, surîzînd.

— Te gîndeşti că eu aş putea-o convinge pe Bătrînă să facă vasele cadou Sindicatului ?

— Nu aspirăm la asta, pentru moment, nici nu pretind ca tu s-o convingi. Vreau să-i vorbeşti şi s-o previi că într-una din zilele astea o să vină s-o vadă o comisie.

— O să-i alunge de-o să le meargă fulgii...

— Tocmai ca să evităm asta, am nevoie de tine. N-o să mergem să-i cerem să ne facă vasele cadou, ci să ni le închirieze pentru o rentă rezonabilă. Şi chiar dacă nu i-o vom plăti, va cîştiga bani. Anul trecut a pierdut mai mult de treizeci de mii de pesete.

Carlos se ridică şi luă o sticlă.

— Vrei coniac ?

— Vreau.

Umplu două pahare şi-i întinse unul lui Juan.

— E foarte frig în blestemata asta de căsoaie. Nu ştiu cum puteau să trăiască aici.

Vocea îi suna fals. Juan îl privi neliniştit. Sorbi, fără poftă, puţin coniac.

— O să-mi faci favoarea asta ? Nu ştii ce înseamnă pentru mine !

— Îi voi vorbi Bătrînei.

— Am nevoie să-i vorbeşti cu acelaşi entuziasm ca şi cînd ţie ţi s-ar fi năzărit proiectul şi ţi-ai fi pus în el toată viaţa. Trebuie s-o convingi pe Bătrînă că ar fi în cîştig. Bineînţeles, noi o să plătim impozitele.

— Şi dacă pierdeţi ?

— Nu putem pierde, Carlos ! Cifrele vorbesc ! Te asigur că, într-un an, viaţa sărmanilor ăstora se va fi schimbat !

Carlos, cu paharul în mînă, se apropie de el. Surîdea.

— Spune-mi, Juan, o faci din milă, din convingere ideologică sau din alt motiv ?

— Din toate, deşi eu numesc solidaritate ceea ce tu numeşti milă.

— Dacă i-aş spune Bătrînei că prin asta o să ridici lumea împotriva lui Cayetano şi ai să-l învingi, ar fi cu putinţă să o facă cu plăcere.

Juan îl privi cu gravitate. În pupile îi tremura o lumină vie.

— Nu sînt animat de motive personale. N-o să cîştig nimic din toate astea. Mă angajez într-o treabă care nu mă va scoate din sărăcie ; de asta poţi fi sigur. Fac totul dezinteresat.

— Pentru Bătrînă, ăsta-i lucrul cel mai rău. Ea nu-l va înţelege pentru nimic în lume. Dacă i-ai explica, ar rîde de tine. Dar dacă-i spui : sînt în stare să transform pescuitul într-un negoţ prin care l-aş putea înfrunta pe Salgado, cred că, pe deasupra, v-ar da şi bani ca să începeţi.

Întors cu spatele la Juan, puse paharul pe masă, şi adăugă :

— Aş putea prezenta totul în felul ăsta.

— Nu. Ar însemna să minţi. Cayetano n-are nici un rol în treaba asta.

— Atunci, nu-ţi garantez succesul.

Se întoarse cu repeziciune şi-l apucă de umeri pe Juan.

— Încerci să-mi ascunzi faptul că în spatele tuturor proiectelor tale se află ura faţă de Cayetano ? Nimeni nu

se mişcă în Pueblanueva decît din cauza asta, iar tu nu eşti o excepţie. Iar dacă-i aşa, de ce nu dai cărţile pe faţă cel puţin faţă de Bătrînă ? Ea joacă cinstit şi, apoi, e singurul joc pe care-l înţelege.

Încetişor, Juan îi dădu mîinile lui Carlos jos de pe umeri.

— Mă doare-n cot de Cayetano. Şi dacă n-ar fi el, eu tot aşa aş face.

— Cum doreşti. O să-i vorbesc Bătrînei, dar nu-ţi dau nici o asigurare.

— Cel puţin să ştie că or să meargă la ea.

— Să meargă ? Fără tine ? Sau poate vrei s-o convingi cu ingenuitatea greoaie a pescarilor ?

— Or să-i pregătească totul scris... de mine. E aproape redactat. Am încredere că tu... o să faci aşa încît să-l citească, şi chiar să-i explici, dacă nu înţelege.

— Nu ştiu dacă să-ţi doresc noroc. O să te bagi în cea mai mare încurcătură din viaţa ta. Îţi pui reputaţia în joc. Dacă o să dai greş, nimeni n-o să te mai bage-n seamă, şi chiar or să rîdă de tine.

— Şi dacă dă rezultate ?

Carlos îl privea surîzător. Pe faţa lui Juan strălucea speranţa ; dar surîsul lui Carlos îi stinse strălucirea.

— Trebuie să fii foarte nefericit cînd n-ai încredere în nimic, spuse Juan.

Carlos îşi băgă mîinile în buzunare; îl privi o clipă şi lăsă capul în jos.

— Nici măcar nefericit.

Doña Mariana nu se simţea prea bine. Strănutase şi o lua cu frig. Stătea în pat, învelită cu o broboadă, şi ţinea în poală tava cu micul dejun. Carlos i-a povestit despre fuga părintelui Ossorio, despre vizita părintelui Eugenio, a Clarei, a lui Juan.

— Casa mea părea un loc de întîlnire. *Ceasornicarul* a început să rîdă azi-noapte, cînd a sosit primul călugăr : a continuat să rîdă la cel de-al doilea, iar azi dimineaţă, cînd să plec, mi-a zis : „Şi vizitele ? Le zic s-aştepte sau să revină“ ? Am pufnit în rîs. N-are urmă de respect pentru mine.

Pe doña Mariana păru s-o intereseze, la început, mai degrabă obrăznicia *Ceasornicarului* decît scandalul din mînăstire. Dar i-a dat atenţie cînd Carlos s-a referit la Inés.

— Situaţia poate să devină interesantă dacă Inés are, ca şi fraţii ei, simţ artistic. Pentru că, e evident, Aldanii au un fel de genialitate rău orientată sau deja dezorientată. În orice caz, ascunsă. Religiozitatea lui Inés este corespondentul interesului pentru morală al Clarei, chiar şi cu mania sa pentru curăţenie ; în ce-l priveşte pe Juan, e clar că atunci cînd îşi scrie poemul cosmogonic pune în joc aceleaşi facultăţi artistice ca atunci cînd le descrie pescarilor paradisul anarhist. Situaţia actuală a lui Inés e mult mai interesantă şi, cu puţin noroc, va fi şi mult mai rodnică. Vrea să-i scrie călugărului. O s-o facă. Iar călugărul îi va primi scrisoarea la momentul potrivit, într-un moment de descurajare, pentru că primii lui paşi în Madrid vor fi descurajanţi. Este foarte posibil ca, după cîteva zile, să i se pară că se răstoarnă lumea cu el, să se simtă prăbuşit, eşuat şi fără vreo posibilitate de scăpare. Îţi închipui cu cîtă bucurie va constata atunci că există cineva în lume care se gîndeşte la el, căruia îi este necesar ? Cine ştie, poate că dacă mai tîrziu va găsi vreo slujbă satisfăcătoare, totul o să înceteze ; dar dacă nu găseşte, ceea ce este cel mai cu putinţă, dacă se simte disperat şi are nevoie de consolare, o va lua în seamă pe Inés, va continua să-i scrie şi cum ceea ce-i cere ea este o corespondenţă spirituală, se va converti, fără să-şi dea seama, într-un fel de Francisco de Sales faţă de ilustra doamnă de Chantal. Ce n-aş da eu să fiu la curent cu scrisorile astea ! Cele ale lui Inés ar putea fi minunate, cu condiţia ca el să-i excite, cît de puţin, imaginaţia.

Doña Mariana trase uşor de cordonul clopoţelului.

— Tu începi să compui un roman.

— Nu fac decît să prorocesc ce o să se întîmple, ceea ce nu-i nici un merit, pentru că plec de la date reale şi dezvolt în mod logic nişte supoziţii. Părintele Ossorio şi Inés sînt două persoane interesante, dar nu misterioase. Nu sînt dintre cele care-ţi fac surprize. Ce-ai vrea ? Aş avea curajul să te asigur că, după cîtva timp, călugărul s-ar pune din nou bine cu Biserica, numai pentru că imaginea

pe care o are Inés despre el nu-şi găseşte locul în lume. Pentru ea, nu e un bărbat, ci un călugăr, sau, măcar un sacerdot ; în calitate de sacerdot, i se va adresa lui, şi va avea nevoie de cuvintele sacerdotului, şi nu de ale bărbatului. Asta e evident. Ei bine. Poate că mă înşel în ceea ce priveşte calitatea corespondenţei : cine ştie, poate nu va trece de înşirarea unei serii de vulgarităţi mai mult sau mai puţin pasionate.

Intră servitoarea ca să ia tava cu micul dejun. Doña Mariana îi atrase atenţia că don Carlos va lua masa cu ea.

— Apoi, e Juan. Opera de artă a lui Juan se izbeşte de un mare inconvenient : respectul pe care ţi-l poartă. Normal ar fi ca Juan să termine prin a-i ridica pe pescari împotriva patronului, să organizeze o grevă eroică ; dar, în cazul ăsta, patronul eşti dumneata, contra căruia pescarii nu se plîng şi pe care Juan, în fond, îl respectă. Nu e uşoară situaţia lui Juan : a trecut cîtva timp de cînd le vorbeşte pescarilor, i-a făcut să creadă într-o iluzie, dar nu merge mai departe. Va veni o zi în care pescarii se vor sătura şi nu-l vor mai asculta. Poate că a şi început să se întîmple aşa : pentru că în ultima vreme s-au produs dezertări, iar alţii şi-au căutat de lucru la şantierul naval. Juan ştie asta. Are nevoie să se menţină acolo unde a ajuns, are nevoie ca prietenii lui să continue să creadă în el. Atunci ce face ? Încearcă să găsească o ieşire elegantă. Cum nu pare că Republica o să ajungă să reformeze economia în profunzime, el deviază speranţa pescarilor de la revoluţia imediată şi o conduce spre rezultatul incert al unei experienţe (cît priveşte incertitudinea, e de la mine). Vor exploata pescuitul prin sindicat. Atunci se pot întîmpla două lucruri : ori ca experienţa să dea greş şi atunci se va vedea asupra cui va cădea vina : dar, în orice caz, toată lumea va fi văzut cum Juan şi-a pus dezinteresat pielea la bătaie ca să ducă totul la bun sfîrşit : sau e posibil ca experienţa să aibă succes, şi atunci Juan va fi ceva mai mult decît eroul din Pueblanueva : va fi descoperitorul unui mod de a exploata pescuitul, care face necesare atît revoluţia cît şi patronatul.

— Dar vasele ? De unde or să scoată vase pentru asta?

— Vasele sînt trase la ţărm aici, în faţă. Sînt ale dumitale.

Doña Mariana pufni într-un rîs care dădu în tuse.

— Doar n-o să-mi spui că Aldán se gîndește să-mi ia vasele ?

— Niciodată nu s-a gîndit la așa ceva. El ar vrea să le închirieze. Să-ți explic...

Repetă, mai mult sau mai puțin, ceea ce-i spusese Juan. Din cînd în cînd mai intercala cîte un elogiu la adresa inteligenței lui Juan, a clarviziunii sale.

— Cine se poate îndoi că nu e un proiect legal, respectuos ireproșabil ? Dumneata îți păstrezi dreptul de proprietate asupra vaselor, nu mai ai pierderi în negoț și mai încolo, dacă lucrurile merg bine, te poți gîndi la vînzare. Așa că, fără să-și dea seama, Juan va rezolva problema. Pentru că mi-ai spus că păstrezi comerțul cu pescuitul numai ca să-i faci în necaz lui Cayetano. Ce se va întîmpla cînd vei muri ? Nepoata nu va fi în stare să continue o luptă cu care nu are nimic de-a face, pentru că nici Cayetano n-o urăște pe ea, nici ea nu-l urăște pe Cayetano...

— Aș fi învățat-o ce-ar fi trebuit să facă dacă ar fi venit să trăiască aici — îl întrerupse doña Mariana, iar tonul cuvintelor ei era aspru.

— Dar ea nu a venit, iar eu, precum vezi, nu-s în stare să iau în serios aceste rivalități, cel puțin nu folosind armele de pînă acum. Dar iată-l pe Juan dispus să continue rivalitatea și ura pînă la moarte.

— Eu nu-l urăsc pe Cayetano, știi ? Poate că, pur și simplu, îl disprețuiesc.

— Juan nu-l disprețuiește, ci-l urăște, iar ura este o pasiune încă mai violentă și, mai ales, mult mai tenace. Dacă n-ar fi existat Cayetano, Juan n-ar fi fost liber anarhist din Pueblanueva, ci poet de limbă națională. Din cauza lui Cayetano am rămas fără un frumos poem pesimist despre originea lucrurilor, dar am cîștigat un lider : dar, e adevărat, un lider cu mult simț artistic. Pentru că ideea asta cu exploatarea prin sindicat e perfect artistică. Este sinteza care absoarbe în ea și împacă, fără să le anihileze, contrariile. E cu adevărat genială.

Doña Mariana își aranjă pernele și se sprijini de ele.

— Sînteți o adunătură de nebuni, ei și cu tine. Dar tu mai mult ca ei, pentru că te entuziasmezi cu ceva cu care

n-ai de-a face, şi te păcăleşti pe tine însuţi gîndindu-te că toată trăznaia asta o să se termine cu bine.

Carlos îşi ridică mîinile în semn de protest.

— Dar eu n-am spus c-o să iasă bine. Admit argumente pro şi contra. Ceea ce spun eu este că, într-un fel sau altul, Juan îşi va fi menţinut reputaţia, iar dumneata n-o să pierzi nimic.

— Şi pentru ca Juan să-şi conserve admiraţia pescarilor, vrei ca eu să-mi pun în pericol o parte din bunuri ? Ce mă interesează pe mine reputaţia lui Juan ?

Carlos se ridică, se sprijini cu spatele de perete şi rămase o clipă pe gînduri.

— Ce-ai gîndi dacă în loc să fie Juan autorul proiectului şi cel care vrea să-l realizeze, aş fi eu ?

— Aş crede la fel : că sînteţi nebuni.

— Dar mi-ai închiria vasele, da sau nu ?

— Poate ţi le-aş închiria, dar din alte motive.

— Cu toate astea, dumneata ştii că sînt incapabil să fac ceva practic, chiar dacă ar fi lucrul cel mai simplu din lume : cu atît mai mult, ceva atît de complicat precum exploatarea în colectiv a unei întreprinderi.

— Ei bine, în pofida a tot, pentru tine aş face-o. Chiar dacă aş şti că aş rămîne fără vase. Nu sînt sigură că, odată intrat în horă, n-ai încerca apoi s-o duci la capăt.

Carlos se aşează pe marginea patului şi luă mîna doñei Mariana.

— Juan o va face cu toată pasiunea, cu toată inteligenţa, cu toată tenacitatea de care e în stare un fanatic. Pune în ea ceva mai mult decît viaţa.

Doña Mariana nu răspunse. Mîna lui Carlos rămînea într-a sa. I-o mîngîie. Se priviră, iar Carlos surîse.

— Să vină să mă vadă, dar cu condiţia că nu promit nimic. O să dau totul pe mîna avocatului ca să studieze şi, apoi, voi vedea ce voi face.

Carlos sări în sus.

— Mă duc în fugă la cîrciumă. Juan aşteaptă acolo.

— Să nu promiţi nimic, pentru că eu nu promit !

— Nu ţi se pare destul să le spun c-o să-i primeşti ?

Îşi puse pardesiul şi ieşi în grabă. Vîntul îi biciuia faţa, iar picăturile mari de ploaie îl loveau. Trebui să se întoarcă

şi să meargă cu spatele. Pe o străduţă dosnică îl lăsară în pace, şi apoi intră în cîrciuma *Cubanezului.*

Înăuntru era întuneric şi aprinseseră lumînări. Juan şi alţi cîţiva, vreo doisprezece, se aşezaseră împrejurul unor mese. Carmiña avea grijă de clientelă.

La intrarea lui Carlos, au tăcut cu toţii, s-au întors spre el, l-au privit. Pe faţa lor se citea neliniştе şi puţină teamă.

Cubanezul se ridică.

— Veniţi aici. Aşezaţi-vă aici, don Carlos.

— Bună ziua tuturor.

Şi ceilalţi se ridicară în picioare, iar unii îşi scoaseră băştile. Carlos se aşeză lîngă Aldán. De-ndată îi aduseră o cană cu vin roşu, iar Carmiña comandă, cu voce tare, „nişte calamari pentru domnul Deza şi să fie fierbinţi".

— O clipă. Să aduc o lumînare. Pe o vreme ca asta, parcă ar fi noapte.

Turnă spermanţet pe tăblia mesei şi fixă în el o lumînare neîncepută. Nimeni nu scosese vreo vorbă. Un curent de aer, venit prin vreo uşă deschisă, stinse flacăra, iar Juan spuse ceva despre vremea rea. Un pescar răspunse, cu voce gravă, că aşa o ţinea de două săptămîni şi că nu mai aveau de mîncare.

— Mie încep să mi se termine provizile, şi cum nimeni nu-mi poate plăti, n-am bani ca să cumpăr altceva în loc — comentă *Cubanezul.*

— Pentru că dumneavoastră nu ştiţi cît înseamnă, într-o casă de săraci, să ai peştele gratis. Cu un porc de crescut şi, iertaţi-mă, cu salariul zilnic, abia de poţi trăi. Aşa e acuma, porcul mănîncă şi trebuie să-i cumperi totul, iar cu o ciorbă lungă de cartofi şi varză, burta nu-i mulţumită.

— Şi îmbrăcămintea lipseşte, iar cu frigul ăsta plozii nu pot să meargă desculţi.

O femeie care aştepta lîngă tejghea se apropie de grup.

— Şi voi, blestemaţilor, care nu puteţi fără vin, Dumnezeu să vă pedepsească.

— Cu ceva tot trebuie să te încălzeşti.

— Păi atunci staţi în pat, aşa cum stau alţii care sînt tot ca şi voi şi le-ar place şi lor să stea la cîte-o duşcă cu prietenii.

Carmiña aduse o farfurie cu calamari prăjiți și o puse în fața lui Carlos.

— Vedeți, spune *Cubanezul*. Cu doi reali, o farfurie cu calamari prăjiți ar trebui să fie îndeajuns plătită. Dar ne sînt aduși din altă parte, chiar și pe mine mă costă șase. Apoi vine uleiul, și munca și cîte ceva ar mai trebui și cîștigat. Ies la două pesete, a treia parte din salariul zilnic al unui marinar.

Erau aici, calde, fragede, rotocoalele de calamar.

— Păi asta și o bucată de pîine mănîncă un bărbat la amiază, spuse femeia care vorbise înainte, și se întoarse la tejghea. De acolo adăugă : — Unde sînt cinci, vin zece pesete.

— Ăștia pentru toți, așa-i ? întrebă Carlos, puțin rușinat.

— Casa vă invită. Să nu ne dispreţuiţi — spuse Carmiña de la tejghea.

— Dar casa n-o să-mi interzică să invit eu, la rîndul meu, pe prietenii ăștia. Adică nu eu, ci doña Mariana. Vin din partea ei.

— Ce ți-a spus ? Juan încerca să-și domine temerea, dar mîinile-i, scheletice, tremurau cînd luă vasul cu vin.

— Doña Mariana îi iubește pe pescari. Asta o știți cu toții. Vasele sînt o afacere proastă și oricine altcineva s-ar fi debarasat de ele. Pentru că nu-i același lucru să pierzi într-un an și să cîștigi în altul, cu a pierde cinci ani la rînd. Este evident că doña Mariana le ține ca să nu lase pe drumuri șaizeci sau șaptezeci de familii.

— Bine. Dar despre ailaltă, problema noastră...

— E de acord să intre în discuție. Adică, o să stea de vorbă cu voi, o să studieze proiectul. Are nevoie de garanții.

— Nu-i vorba de a pierde proprietatea asupra vaselor. Cred că ți-am explicat-o foarte bine.

— Mă refer la alt fel de garanții. Oricît de grea ar fi situația, pescarii se pot bizui pe un minimum de salariu ; ea ar vrea să fie sigură că, în orice caz, ei nu vor suferi prejudicii. N-o interesează proprietatea asupra vaselor.

— Atunci totu-i aranjat. Cum or să se prejudicieze pescarii pe ei înșiși ? *Cubanezului* îi tremura vocea de bucurie. Tocmai despre asta e vorba : ca ei singuri să aibă

grijă de propriile lor interese. Cred că v-a explicat domnul Aldán că o să se formeze un comitet din responsabilii fiecărui vas și delegat ales din partea echipajului. Va fi plătită ziua de lucru și se va face apoi o împărțire echitabilă a cîștigurilor, după ce vor fi plătite cheltuielile și constituit un fond de rezervă. Eu mă pricep puțin la asta: în Cuba am lucrat în sistem cooperatist, care e asemănător cu ce vrem noi.

— Dar dacă nu există cîștiguri ? Dacă vor continua pierderile, ca acuma ? Cum vor acoperi deficitul ?

Juan trase spre el platoul cu calamari, care începuse să se golească, cu un gest categoric, afirmativ.

— Chestiunea este greșit pusă. Pescarii îi mulțumesc doñei Mariana pentru interesul de care dă dovadă, dar acum nu-i vorba de paternalisme, ci de a recunoaște unui grup de pescari capacitatea de a se autoadministra. În ce mă privește, e un lucru care, dacă-i pus la îndoială, este ca un atentat la demnitatea proletariatului. În orice caz, odată recunoscută bunăvoința doñei Mariana, poate fi însă acuzată de o proastă administrare sau, mai degrabă, de neîndemînare în felul de a gîndi negoțul și, din cauza asta, de prejudiciu adus salariaților. Este clar — adăugă strîngînd pumnul și trăgîndu-l spre el —, că ea nu poate înțelege că interesele muncitorilor joacă în chestiunea asta un rol tot atît de important cît și ale sale proprii. Ar însemna să ceri imposibilul ca o minte de capitalist să se poată depăși pe sine și să atingă sensul solidarității umane ca să ajungă la o atare înțelegere. Noi n-am pus niciodată problema în acești termeni. Noi...

— Vouă, pentru moment, vă este de-ajuns să știți că doña Mariana se învoiește să vorbească despre lucrul ăsta. — Carlos se adresă *Cubanezului* : Nu-i așa ?

Cubanezul se uită la Juan și părea să aștepte ca el să continue. Dar Juan nu răspunse.

— Așa o fi — spuse, după o clipă de așteptare, *Cubanezul.*

— Trăim într-un stat capitalist și, vrem sau nu, toți vor trebui să se miște și să muncească înlăuntrul sistemului capitalist. Între noi, vă puteți organiza cum vreți. În rest, sindicatul va fi cel ce va arenda vasele...

— Pentru moment, spuse Juan.

— Sigur, pentru moment. Ce știm noi ce va fi mîine?

Carlos dădu vinul pe gît și se ridică.

— Mi-am sfîrșit rolul de ambasador și trebuie să plec. Dacă vrei, i se adresă lui Juan, te duc acasă. Am venit cu trăsura.

— Bine.

— Ca să fie într-un ceas bun, sînteți cu toții invitații doñei Mariana.

Cubanezul refuză banii, dar don Carlos îl rugă să-i primească. Ieși împreună cu Juan, se urcară în trăsură. Trecură, în tăcere, pe lîngă pîlcurile de case.

Juan părea că se retrăsese în el însuși, cu ochii ațintiți pe urechile „Mîndrului" sau, mai degrabă, pe zurgălăii atîrnați de ele. Lui Carlos, pe măsură ce timpul trecea, i se întipărea pe față un surîs forțat.

— Nu ești mulțumit ?

Juan îl privi fără să-i răspundă.

— Totul s-a rezolvat de cum am deschis gura, continuă Carlos. Nu vreau să spun cu asta că pe Bătrînă a făcut-o fericită propunerea, dar a primit-o cu mult mai multă bunăvoință decît mă așteptam eu. Eu cred că totu-i ca și făcut.

— Ca un fel de generozitate din partea Bătrînei, nu ? Ca un cadou sau o pomană.

— Spune-i cum crezi. Ce importanță are ? Dacă exploatarea în colectiv a pescuitului o să rezolve problema foametei pescarilor, s-a terminat cu mizeria.

— Dar dreptatea ? Nu te interesează deloc dreptatea ?

— Este ceva despre care azi-dimineață nu s-a amintit deloc.

— Este ceva despre care, poate, n-am pomenit, dar care era conținut în vorbele mele. Pentru că aici există două lucruri, și mi se pare ciudat că tu, atît de analitic, nu le-ai înțeles. Foametea, în aparență consecința unui comerț prost făcut, este, în realitate, o nedreptate. Iar dreptatea nu se face dînd mîncare înfometaților, ci foametea trebuie să dispară pentru că dreptatea a fost repusă în dreptul său. Înțelegi ? Dacă problema se rezolvă în modul cum am pornit, nedreptatea va persista.

— Asta te gîndești să-i spui doñei Mariana cînd va primi faimosul comitet ? „Doamnă, conform legilor în vi-

goare, dumneavoastră sînteți proprietara vaselor. Aparent, în măsura în care plătiți salariile, vă îndepliniți datoria. Ei bine : legile în vigoare au fost făcute de către proprietar pentru a-și apăra proprietatea : legile ascund furtul. Dacă dumneavoastră vreți să fiți dreaptă, trebuie să recunoașteți că, deținînd proprietatea asupra vaselor, o uzurpați pe aceea a adevăraților proprietari, a proprietarilor de drept, care sînt cei ce muncesc. Atîta vreme cît nu recunoașteți asta, oricîtă bunăvoință ați avea, oricît de mare v-ar fi generozitatea, ca o lipitoare ce suge sîngele poporului, ca o...".

— Ei da, și ce ? Ce s-ar întîmpla dacă aș spune-o ?

— S-ar întîmpla că doña Mariana v-ar trimite la plimbare, iar lucrurile ar continua așa cum sînt sau mai rău.

— Dar undeva tot se va fi auzit vocea adevărului și a dreptății.

— Cine se-ndoiește de asta ? Iar muritorii de foame te vor numi imbecil pentru că ai făcut-o. Pe pescari îi doare-n cot de dreptate. Ceea ce vor ei este să mănînce mai bine, iar cum tu i-ai convins că exploatarea în comun a pescuitului le va îmbunătăți viața, și-au făcut din asta un vis. Tu nu ești un fanatic, Juan, ci un om inteligent, și știi că dincolo de vorbele mari pe care le spui și din care ei nu aud decît zgomotul, înțeleg doar un lucru : să trăiască mai bine. Nu-i interesează regimul. Monarhia, republica burgheză sau a libertății sînt bune sau rele, după cum le merge lor. Iar asta mi se pare logic. Dar din toate se deduce un adevăr pe care te încăpățînezi să nu-l recunoști : nici unul dintre ei nu este cu adevărat revoluționar, nici unul nu are poftă de vreo schimbare radicală a societății. Numai tu ești.

— Și nu-i de-ajuns ?

— Poate ție ți-o fi. Dar dacă comportamentul tău se sprijină pe ceva fals, situația îți va fi destul de precară.

— Am insistat azi-dimineață că eu nu contez deloc în toată afacerea asta. Sînt un simplu instrument, doar pentru că știu să scriu și pentru că înțeleg puțin mai mult decît ei anumite lucruri. Vreau să nu uiți asta.

— N-avea grijă. N-o s-o uit. Dar, pentru tine însuți, mi-ar plăcea să știu că te consideri ceva mai mult decît un instrument. Poate că, într-o altfel de lume, într-o lume

care încă nu există, omul va putea fi satisfăcut doar cu atît, să fie un instrument ; dar într-a noastră, căreia îi aparţii, ca şi mine, orice om are un ţel al lui.

Juan căuta ceva prin buzunare.

— Nu te înţeleg. Avem alte mentalităţi.

Ieşeau din Pueblanueva şi se apropiau de casa lui Juan. Încetase să plouă, dar vîntul scutura coşul trăsurii şi o împingea spre mijlocul şoselei.

— E mare noroc — spuse Juan — că nici un vas nu a plecat pe mare. Asta se poate transforma în furtună.

Trăsura se opri. Juan îşi ridică gulerul impermeabilului.

— Bun. În orice caz, mulţumesc pentru tot. O să te anunţ cînd o să mergem s-o vizităm pe Bătrînă.

Traversă, din patru paşi mari, horoiul din grădină şi se strecură pe o portiţă. Carlos îi strigă salutări pentru surori.

Cum sosi, Juan intră în camera lui : Inés nu ieşise dintr-a ei toată dimineaţa. Odată masa pusă, Clara se duse să-l cheme. Juan, aşezat în genunchi în faţa patului, cu picioarele învelite într-o pătură zdrenţuită, scria : o scîndură veche îi folosea drept masă. Pe ea erau hîrtii şi cîteva cărţi.

— Începeţi să mîncaţi, că acuma vin şi eu.

Bătu la uşa lui Inés şi deschise. Şi Inés scria ceva, ce ascunse cu repeziciune.

— Da. Îndată. Voi mîncaţi.

Clara se întoarse la bucătărie, răsturnă supa în castron şi se aşeză să aştepte pe un scăunel. Picioarele-i ajungeau pînă lîngă foc, dar le apropie şi mai mult. Îi era somn ; i-ar fi plăcut să dormiteze puţin acolo, aproape de foc, dar odată cînd i se întîmplase, i se arseseră ciorapii cei noi.

Din castron ieşea un abur plăcut de supă de usturoi. Uleiul şi pîinea le luase pe datorie. Nici măcelarul nu-l plătise. De trei zile nu mai aveau bani. Inés îi spuse : „O să-ţi dau mîine", dar nu părea să se decidă să ceară plata pe o rochie. Sigur, uitase. Iar Clara nu îndrăznise să-i reamintească.

Cu tipul de la pîine şi ulei fusese uşor. În magazin nu era nimeni : negustorul i-a făcut complimente. Ea s-a făcut că-i face plăcere. Negustorul a insinuat că poate s-ar putea

întîlni o dată într-un loc ferit : ea i-a răspuns că poate, cine știe. Negustorul a luat-o de bărbie, iar ea a spus doar : „Poate te vede nevastă-ta". Și a ieșit cu pîinea sub braț și cu sticla de ulei — un sfert de litru — în mînă.

Măcelarul, în schimb, ieșise, iar nevastă-sa i-a zis că ce, ne-am întors la proastele obiceiuri, și că așa ceva era de neîngăduit și că așa și pe dincolo. Și că să vedem cînd o să găsească un bărbat s-o întreținâ.

Juan a sosit primul. A întrebat de Inés.

— A zis să începem să mîncăm, c-o să vină și ea îndată.

Servi supa de usturoi.

— Nu mai avem nici un sfanț, Juan. M-am uitat în hambar : nu mai e nici un prăpădit de cocean de vînzare.

Juan ridică ochii, o privi, nu răspunse.

— Nici Inés nu are.

Își puse și ei. Tocmai începea, cînd intră Inés, tăcută, abstrasă. Începu să mănînce fără să spună vreun cuvînt, fără să privească la nimeni.

— Ești supărat, Juan ? întrebă Clara.

— Carlos ăsta... !

— Ți-a făcut ceva ?

— Vorbe, vorbe. Te învăluie cu cuvinte care nu înseamnă nimic, nu spun nimic.

— E un idiot.

Juan încetă să mănînce și o privi.

— Înainte nu gîndeai așa.

— Nici tu.

— Dar relațiile pe care le am eu cu el sînt importante.

— Te-a făcut să pierzi în chestia cu vasele ?

— Nu. Dimpotrivă, a aranjat totul. Dar felul în care a făcut-o mă supără. Mi-ar plăcea să știu ce tot vrea cu atîta vorbărie.

— Nimic, asta-i rău : că nu vrea nimic.

Juan o privi din nou, prelung.

— Ți-a făcut ție ceva ?

— Nu ți-am spus că nu vrea nimic ?

Juan tăcu din nou. Termină masa și se duse în camera lui, fără să spună un cuvînt. Dar Inés nici nu s-a mișcat. Rămase acolo, cu capul pleoștit, în timp ce Clara luă farfuriile și fața de masă și spălă vesela. Era frig. Clara îi spuse :

— O să îngheţi aici, nemişcată. În bucătărie ţi-ar fi mai bine.

Ațîță jarul şi aranjă scaunul.

— Haide. Aşază-te aici.

Inés se lăsă dusă. Sprijinită de peretele întunecat, privirea-i urmărea fumul uşor ce se ridica. O strălucire delicată, pîlpîitoare, îi lumina faţa.

Clara termină şi se aşeză pe marginea vetrei.

— Şi eu am suferit, şi atunci mi-ar fi plăcut să am lîngă mine pe cineva cu care să vorbesc. E rău să ţii totul în tine. E ca o mîncare grea. Face rău.

Inés lăsă puţin capul în jos, fără s-o privească.

— Ce ştii tu ?

— Mai degrabă nimic : dar să ascult, încă mai ştiu.

Inés dădu din cap.

— Problemele mele sînt ale mele.

— Nu-ţi zic să mi le povesteşti mie : dar lui Juan...

Inés se cutremură.

— Lui Juan ? Nu trebuie să ştie nimic din toate astea, fie ce-o fi ! Înţelegi ?

— Cum crezi. Dar eu cred că, aşa cît te iubeşte de mult...

— Tocmai de-asta.

Se ridică şi plecă de lîngă vatră.

— Mă duc la mine în cameră.

— Stai puţin. Ştii că nu avem bani ?

Inés se opri şi o privi, parcă, cu uimire.

— Bani ?

— Da. Nenorocitele de pesete. Azi am cumpărat pe datorie, şi ieri la fel. Iar tu ai zis că...

— Da. Trebuie să iau banii pe rochia cusută. De ce nu te duci tu ?

— Eu ? Ştii că nu mă bucur de încrederea nimănui.

— Uite. Iei nişte bucăţi care au rămas şi nota de plată. De la Pirigallo, douăzeci de pesete. Aşteaptă un moment.

Se întoarse îndată, cu o legătură de resturi şi o hîrtie scrisă.

— Ia-le. Du-te tu. Spune că eu nu mă simt prea bine.

— Dacă-mi dau bani, pot să plătesc datoriile ?

— Da, desigur. Fă ce crezi.

În timp ce Clara își punea paltonul, Inés se întoarse la ea în cameră. Se întunecase și mai mult. Aprinse o lumînare, se așeză și luă niște hîrtii scrise pe jumătate. Citi una, alta, încă una. Le făcu ghemotoc, cu furie. Nu aia vroia ea să scrie și nici ce trebuia să spună.

Prin cap îi treceau cuvinte frumoase, cuvinte exacte, cuvinte convingătoare, dar cînd vroia să le scrie îi piereau. Nici măcar începutul nu-l nimerise cum trebuie. „Dragă părinte Ossorio...", „Respectabile părinte". „Frate al meu întru Isus Cristos". Suna fals, convențional. Avea nevoie de un început care să fi fost ca o ușă deschisă spre o cameră luminoasă, un cuvînt care să oblige să fie citite și următoarele, ceva care să arate de la început că acea scrisoare era de la un seamăn...

Se supără pe ea însăși. „Seamăn", nici ăsta nu era cuvîntul. Nu spunea nimic, decît doar dacă ar fi fost explicat pe larg, iar ea nu putea să înceapă să explice. Tocmai asta făcuse într-una dintre scrisori : „Este cu putință să nu știți că, de-a lungul a doi ani, cuvintele dumneavoastră mi-au înălțat sufletul..." ; nici înălțat nu o mulțumise, pentru că însemna altceva, iar ceea ce ea vroia să exprime n-avea nimic de-a face cu o construcție, ci cu o înălțare. Ca și cînd părintele Ossorio i-ar fi construit sufletul așa cum se face o casă.

Se încurcase în cuvinte, cuvintele o nemulțumeau, de cuvinte n-avea și totodată avea nevoie. Scotocise prin evanghelii, dar și cuvintele evanghelice i se păreau uzate : „Nu vă puteți părăsi oița", așa ar fi scris doña Lucía. „Sînt o rămurică insignifiantă din marea boltă a Bisericii...". Te pufnea rîsul.

Iar, apoi, nici nu știa ce să spună. „M-ați lăsat singură". „Trebuie să vă întoarceți". Da, asta era, dar nu era de-ajuns și nu se potrivea cu raționamentul care ducea într-acolo, cu motivele care l-ar fi putut să-l facă să afle că o lăsase singură și cu cele care să-l convingă de faptul că trebuie să se întoarcă.

Se simțea din ce în ce mai confuză. Deschise la întîmplare Sfînta Scriptură și dădu peste istoria lui Jezabel : o citi, căută în lectură un sfat, o cale de urmat ; dar povestea nu-i spunea nimic, nici măcar nu se simțea în stare să și-o imagineze.

Era foarte frig. Avea picioarele înghețate pînă dincolo de genunchi. Se urcă în pat și se acoperi cu o pătură. Ochii, larg deschiși, priveau umbrele de pe tavan, umbre cunoscute, repetate.

Casa era cufundată în liniște, era ca o oază de liniște în mijlocul vijeliei zgomotoase. Afară șuiera vîntul printre pini, la colțuri, prin crăpături. Dar liniștea dinăuntru era evidentă, iar ea se afla în mijlocul acelei liniști. Își putea auzi inima.

A trăi era o partidă ce se juca între propria ei voință și aceea a lui Dumnezeu. Dumnezeu punea o limită efortului. Spunea : „Pînă aici. De aici încolo e terenul meu". Dar niciodată nu se știa unde se afla terenul lui Dumnezeu, acolo unde voința omului nu mai are nici o putere, unde se cere omului să se supună orbește, fără să întrebe... Iar ea ajunsese, prin propria-i putere, la capătul voinței. Și întreba.

Era clar că Dumnezeu nu dorea ca ea să scrie acea scrisoare. Dar, oare ce vroia Dumnezeu ? Cum putea ea să afle ?

Inima-i bătea liniștită, sîngele se ducea și se întorcea cu calm. În trupul și în sufletul ei totul se afla în pace, totul, în afara ei, era liniștit, ca și cînd Dumnezeu i-ar fi trimis liniștea ca să se poată decide în deplină limpezime.

— Să mă duc la mînăstire.

De-ndată simți neliniște și neplăcere. Mînăstirea fusese destinul ei, acceptat însă din adolescență. De ce acum, ceva de care nu știuse nimic, dar care-i stăpînea voința, îl respingea ? Își aduse aminte de colegiu, se văzu pe ea însăși îmbrăcată în alb pentru comuniune. Nu mai era mică — unsprezece ani : părinții ei nu băgaseră de seamă. O călugăriță a sărutat-o și a introdus-o în rîndul celor care se împărtășeau. Alta i-a aprins lumînarea pe care o avea în mîna dreaptă. Fetițele începură să cînte :

„Oh, ce fericire și ce bucurie,
Să vină Dumnezeu să mă vadă !
El însuși să vrea să mă cinstească !
Ce bunăvoință, cîtă bunătate !"

Dar ea nu cînta. Nu vrusese să înveţe cîtecul, pentru că nu-i plăcea. După slujbă, o călugăriţă a întrebat-o de ce nu cîntase împreună cu celelalte, iar ea a răspuns : „Pentru că nu înţeleg despre ce-i vorba". „N-are nimic, fetiţo ! O să înţelegi cînd o să fii mare !". Tocmai atunci se apropiase capelanul şi spusese : „Lasă, maică, să nu cînte ! Dacă nu înţelege, atunci face foarte bine". „De ce nu i se explică ?" „Ar fi de prisos. Nu e ceva ce ţine de înţelegere, ci de bunul plac." Capelanul a mîngîiat-o, iar ea a rămas mulţumită. Călugăriţele au ajuns s-o iubească pentru că era bună şi supusă şi i-au băgat în cap să i se dedice Domnului, pentru că li se părea un păcat ca o copilă atît de drăguţă ca ea să se piardă în lume ; dar totdeauna existase ceva ce nu înţelegea, ceva care, mai tîrziu, ajunse să înţeleagă, dar nu să accepte. Pînă cînd l-a auzit pe părintele Ossorio.

Niciodată nu se îndoise că într-o zi va merge la mînăstire. Nu avea nici o importanţă că amîna data, că aştepta ca lucrurile să se aranjeze, ca Juan să nu mai aibă nevoie de ea. Părintele Ossorio se referise odată la o mînăstire benedictină, unde călugăriţele duceau o viaţă cu adevărat creştinească, o viaţă liturgică profundă, călăuzite de un călugăr faimos. Mînăstirea se afla în Germania, iar acolo cîteva femei învăţaseră să renunţe la viaţa lor personală ca să trăiască întru Cristos, trăind viaţa Bisericii. Ea aşteptase, dorise să meargă acolo într-o zi şi să se piardă în acea perfecţiune. Păstra bani într-o cutie de metal ascunsă într-o crăpătură în perete — economii făcute cu greu, zi de zi, ban cu ban — sub pretextul dotei necesare, dar, în realitate, să-şi plătească drumul. Dar nu ştia unde se afla mînăstirea, nici cum să ajungă acolo. Şi apoi, încă nu venise vremea, nu se considera a fi îndeajuns de pregătită. Celelalte mînăstiri, cele care-i erau la îndemînă, n-o atrăgeau. Una, dedicată Sfintei Clara, chiar în Galicia, impunea o viaţă de sacrificiu : foamete, frig. Doña Lucía îi vorbise mult despre ea, o sfătuise să meargă acolo. „E cel mai bun loc unde să-ţi ascunzi frumuseţea şi să i-o dăruieşti lui Dumnezeu." Cît despre foame şi frig, le avea din plin fără să iasă din casă, precum călugăriţele clariste.

Lumînarea se consuma, umbrele de pe tavan se întindeau, tremurătoare. Feştila, mişcătoare în spermanţetul

curs, se aplecă, dădu o lumină mare şi se stinse. Inés închise ochii şi se lăsă să doarmă. Cînd Clara bătu în uşă, vîntul încetase. Clara spuse :

— Inés, cina.

Inés deschise ochii, dar nu răspunse. Clara întredeschise uşa şi-i repetă cele spuse. Inés nu se mişcă. Auzi paşii Clarei, vocea ei în bucătărie, vocea lui Juan. Şi ea se liniştise, ca şi vîntul, dar cordonul şi jartierele o strîngeau. Dădu drumul la fustă, îşi scoase ciorapii, şi încetul cu încetul adormi din nou, fără zbucium, fără răspuns, dar cu o mare încredere în inima liniştită, pentru că renunţase să dorească, să înţeleagă şi să întrebe, şi se lăsa în seama lui Dumnezeu. Liniştea îi pătrunse în vis, care deodată se umplu de lumină, iar în mijlocul luminii văzu figura părintelui Ossorio, pe care o umbră o împingea spre un abis de întuneric. Îi renoscu trupul robust, şi mîinile, întinse către ceva, către cineva, ca şi cînd ar fi cerut ajutor. Ea ar fi strigat, s-ar fi apropiat, dar n-a îndrăznit, iar umbrele îl încurajară, îl smulseră pe călugăr dincolo de lumină, către întuneric. Deja nu i se mai vedeau decît mîinile, ca mîinile unui naufragiat, întinse către ea.

Alergă, strigă. Era o mare de umbre, o mare răscolită, îngrozitoare, iar mîinile călugărului, crispate, începeau să dispară, dispărură. Ţipă din nou.

— De ce strigi ? spuse Clara, care se afla lîngă ea. S-a înecat.

— Asta nu e mare, a răsuns Inés şi a privit-o pe Clara şi s-a mirat de neştiinţa ei. Pentru că era evident că acea mare de întuneric nu era marea, şi că părintele Ossorio nu se înecase.

— Ce mai contează ? L-ai lăsat să se piardă. Eşti o laşă.

Cu cît dispreţ o privea Clara ! Simţi o împunsătură în inimă şi se deşteptă. Vîntul şuiera din nou, mai furios ca niciodată, iar casa tremura.

— Dumnezeule !

Nu-şi mai simţea nici capul, nici îmbrăcămintea, nici patul în care zăcea. Se crezu, pentru o clipă, plutind şi ea, pierdută, în marea de umbre. Dădu din mîini, iar ele i se încurcară în pătură. Îşi pipăi, atunci, propriul corp şi cearşafurile de pe pat. În acelaşi timp, în sufletul ei se

făcu o lumină vie, în care încă răsuna insulta Clarei. Înţelese de-ndată. Îngenunche dintr-o săritură şi-i mulţumi Domnului din străfundul inimii. Rămase îngenuncheată, cu sufletul aprins de acea lumină interioară, pînă cînd simţi frigul. Atunci, un ceas bătu ora cinci. Se dădu jos din pat, căută pe întuneric pantofii şi chibriturile de pe masă. Aprinse unul : din lumînare nu mai rămăseseră decît picături de spermanţet rece. Se duse la bucătărie în vîrful picioarelor, aprinse lampa şi se întoarse cu ea în camera ei. Îşi căută lucrurile de îmbrăcăminte, pe toate, le împături şi făcu din ele, din cărţile ei şi dintr-o basma mare o legătură. Se duse apoi la ascunzătoarea unde erau banii, scoase cutia şi numără bancnotele. O sută, două sute..., o mie, două mii... Două mii şapte sute treizeci şi patru de pesete ! Aşa ceva trebuie să fie o avere ! Şi-şi aduse imediat aminte că Clara trebuise să cumpere pe datorie.

Puse apă într-un lighean, se spălă puţin pe faţă, se pieptănă. Ceasul bătu jumătatea de oră. Mai rămînea încă o oră. Îşi deschise dulapul, văzu ce mai rămăsese, luă pachetul şi ieşi. Ajunse la camera mamei ei, intră încet, ridică deasupra capului candela : mama dormea într-o învălmăşeală de lucruri murdare, răspîndind o duhoare grea, respingătoare. Se simţi vinovată, i se făcu frig în inimă şi i se puse un nod în gît. Cu un mare efort, se apropie şi o sărută pe frunte.

În faţa camerei lui Juan, se opri un minut, două lungi minute. Îi veniră lacrimi în ochi, dar se îndepărtă de uşă şi ajunse pînă la cea a Clarei. Bătu în ea fără teamă, pentru că era departe şi nimeni n-ar fi auzit-o. Bătu din nou. Clara, dinăuntru, întrebă, cu o voce răguşită, cine e.

— Eu sînt.

— Împinge. E descuiată.

Clara, aşezată în pat, se uită la ea cu mirare.

— Ce doreşti ? Cît e ceasul ?

Şi, mai înainte ca Inés să răspundă, adăugă :

— Unde te duci ?

Inés lăsă lampa pe masă şi se aşeză pe marginea patului.

Clara căuta ceva cu care să se acopere.

— Plec.

— Dă-mi paltonul ăla de colo.

Și-l aruncă pe umeri și se înfofoli în el.

— Ai înnebunit ?

— Plec. Am obligația să plec.

— Treaba ta.

Inés căuta pe fața Clarei acea privire acuzatoare din vis, acea privire care-i strivise sufletul, iar în vocea ei, tonul de dispreț. Dar Clara, abia dezmeticită, părea tristă, iar vocea ei caldă, puțin îndurerată.

— Fă ce crezi, dar în casă nimic nu s-a schimbat, ca să te simți obligată să pleci.

— E o datorie care mă cheamă altundeva. Tu n-ai putea înțelege.

— Ah !

— Plec chiar acum, cu autobuzul.

— Unde ?

Inés nu-i răspunse.

— Cel puțin o să ne spui unde te afli. Juan...

Inés o luă de mîini.

— Aștept pînă mai tîrziu ca să-i spui. Așa o să faci, da ? Nu mă simt în stare să-mi iau adio de la el. Știu că n-o să mă ierte.

— De ce nu ? Era de așteptat, într-o zi sau alta.

— Dar nu așa.

— Ce mai contează cum ?

Inés scotocea într-o geantă neagră.

— O să vă las ceva bani. Am mai mulți decît credeam.

— O să ai nevoie de atîtea lucruri. Noi o să ne descurcăm.

— Nu, nu. Ia. Pentru tine. Și pentru Juan. Împarte-i între voi doi.

Numără cinci bilete și i le oferi Clarei.

— O sută de pesete.

— Atît de mult ?

— Am mulți, mai mult de două mii de pesete.

Clara puse banii sub pernă.

— Trebuie să iau umbrela — spuse Inés —, dar ți-o voi lăsa în stația de autobuz.

— Nu. Merg cu tine.

Se dădu jos din pat, își îmbrăcă paltonul peste cămașa de noapte și-și puse niște sandale.

— Să-ţi încălzesc cafeaua. Doar n-o să pleci fără să pui ceva în gură.

— Nu, nu. Lasă.

— Nu-mi ia mai mult de o secundă. Cu cîteva pene de brad e ca şi făcută.

Luă o cutie cu chibrituri şi ieşi. Inés rămase aşezată pe pat. Cearşafurile miroseau a curat, dar erau cîrpite. Iar patul acela verde, atît de frumos, nu-l văzuse niciodată.

Clara se întoarse deîndată.

— Totu-i gata. Pînă fierbe, mă îmbrac şi eu mai ca lumea.

Se dezbrăcă de palton şi de cămaşa de noapte şi rămase, pentru un moment, goală. Apoi, pe jumătate îmbrăcată, îşi băgă faţa în lighean şi apoi îşi trecu pieptenele prin păr. Inés se gîndi că ea niciodată nu s-ar fi dezbrăcat în faţa surorii ei, dar faptul nu-i repugnă. Şi părul Clarei mirosea tot a curăţenie.

— Hai, ia-ţi lucrurile.

Pe masa din bucătărie erau puse două ceşti şi zaharniţa. Clara luă oala de pe foc şi servi cafeaua.

— Dacă vrei şi pîine, a rămas puţină de ieri.

Se aşeză şi luă cîteva înghiţituri.

— Îmi pare tare rău că pleci.

— Nu mai vorbi despre asta.

— Cine ştie, poate n-o să ne mai vedem. M-aş bucura dacă n-ai rămîne cu o părere proastă despre mine. Sigur că nu-i cu putinţă, dar mi-ar plăcea.

Inés o privea în tăcere, ca şi cînd n-ar fi avut nimic de zis.

— Acum, că pleci, vreau să-ţi spun ceva : îţi mai aminteşti cînd m-ai alungat din patul tău ? Aveai dreptate. Întîmplarea mi-a folosit, căci mi-a fost ruşine de mine însămi. Asta nu înseamnă că sînt cum ar trebui să fiu, pentru că lucrurile nu sînt simple ; dar voi fi. Sînt sigură. Vreau să pleci convinsă de asta...

Isprăvi cafeaua, şi-şi şterse buzele cu dosul palmei.

— ...şi că mi-ar plăcea să fiu ca tine. Dar asta ştiu că nu-i cu putinţă.

Se ridică.

— Plecăm cînd vrei.

Inés ţinea pachetul ; Clara, umbrela. Traversară grădina în tăcere, ţinîndu-se de braţ. Vîntul le împingea din spate, saboţii clămpăneau prin bălţile de pe drum. Cînd ajunseră aproape de centru, Clara spuse :

— Ştii ? Mi-a ieşit din minte că pleci şi, pentru o clipă, am crezut c-ar fi o dimineaţă ca toate celelalte.

Simţi cum braţul lui Inés se cutremură.

Pe sub colonade era lume. Nişte băieţandri acopereau cu o prelată portbagajul autobuzului. În timp ce Inés îşi cumpăra biletul, Clara o aşteptă cu pachetul şi umbrela.

— Ei bine. La revedere.

— Sărută-mă.

O îmbrăţişă. Inés întoarse capul într-o parte.

— Hai, nu plînge. O să-ţi fie mai bine decît acasă.

Inés îşi scoase saboţii.

— Ia-i tu. Mie n-or să-mi mai trebuiască.

Scoase nişte pantofi din legătură şi şi-i puse. De-ndată se urcă în autobuz şi se aşeză pe un scaun, în spate.

— Gata, du-te, spuse.

— La revedere.

Clara se retrase sub colonade, căută un loc mai întunecat şi aşteptă. Lîngă ea vorbeau doi bărbaţi.

— Mie îmi place mai mult bisericoasa.

— Ei, aş ! Nu există în Pueblanueva femeiuşcă ca ailaltă.

— Nu, nu... Călugăriţa...

Şi adăugă o grosolănie. Clara se îndepărtă, se duse spre cealaltă parte a pieţii. Sosiră cîteva ţărănci întîrziate.

— Hai odată, fir-ar să fie ! Sau vi s-au lipit cearşafurile de fund ?

Farurile se aprinseră şi despicară ploaia deasă, îndărătnică O întreagă porţiune a pieţii deveni strălucitoare. Treceau şi iar treceau umbre grăbite. Maşina porni, începu să se mişte. Farurile străbătură faţadele, luminară piatra înnegrită a bisericii. Maşina trecu prin faţa Clarei şi făcu o întoarcere. Inés stătea între două ţărănci, cu capul în jos.

Gara era cufundată într-o penumbră gri, murdară de fum şi gălăgioasă, o locomotivă şuiera, iar cărucioarele cu bagaje treceau în fugă ; vociferau călătorii, hamalii, cei care aşteptau ; şi toţi, grăbiţi, o împingeau. Bătea un vînt îngheţat şi umed, un vînt pătrunzător şi subţire care o fă-

cea să tremure. Inés căută ieşirea şi se simţi orbită de lumină.

— Un hotel, domnişoară ?

— Un hotel.

— Taxi ? Doriţi un taxi ?

— Omnibuz ! Călători şi bagaje !

— Pensiune de familie. Cinci pesete.

— Daţi-vă la o parte. Ce tîmpită !

Se dădu deoparte din harababură, din aglomeraţie. Îi era frig şi căută adăpost într-un colţ însorit. Cîte unul surîdea şi-şi întorcea capul după ea.

— Vă rog, unde aş putea bea puţină cafea ?

Poliţistul o măsură cu privirea, o dată, încă o dată : o privire curioasă, binevoitoare.

— Continuaţi drept înainte. La capăt. Unde scrie „restaurant".

— Mulţumesc.

Se îndepărtă. Poliţistul strigă după ea.

— Domnişoară, ascultaţi-mă.

— Ce s-a întîmplat ? Am luat-o greşit ?

— Mergeţi cu grijă.

Se apropie de ea şi-i vorbi cu voce joasă.

— Schimbaţi-vă figura, fiţi ca celelalte femei. Dacă-şi dau seama că-i vorba de o călugăriţă îmbrăcată ca mirenii, or să vă ia la rost.

— Nu sînt călugăriţă.

Poliţistul surîse şi-şi duse mîna la chipiu. Inés se grăbi să ajungă la restaurant. Alese o masă mai retrasă, ceru o cafea.

— Spuneţi-mi, vă rog...

— Poftim ? — ospătarul o privise cu o curiozitate zîmbăreaţă, întrebîndu-se de-i glumă sau nu.

— Unde-aş putea să mă spăl ?

Îi arătă o uşă.

— Acolo. Cereţi cheia de la casieră.

Plăti cafeaua, o bău. Se simţi reconfortată, dar nesigură. În apropiere era o oglindă. Se privi în ea pe furiş şi nu văzu nimic ciudat pe faţa ei : părul, întins, strîns într-un coc ; oboseală, somn.

Casiera îi dădu cheia, dar ea nu se mişcă din loc.

— Mai doriţi ceva ?

— Da. Aș vrea...

Se apropie, timidă, pînă aproape de urechea ei.

— Aveți niște foarfece ? Niște foarfece mari, care să folosească la...

Privi într-o parte și în alta ; se apropie și mai mult.

— Vreau să-mi tai părul.

Casiera rîse, dar nu cu răutate ; părea că o amuză. Inés se îndoi pentru o clipă dacă să se încreadă sau nu în ea.

— Iată ce se-ntîmplă. Tocmai mi s-a spus că semăn cu o călugăriță care s-a îmbrăcat ca celelalte femei și că s-ar putea să se lege cineva de mine. Nu sînt călugăriță. De-asta vreau să-mi dau cocul jos.

— Așteptați puțin.

Casiera se ridică și făcu un semn spre tejghea.

— Ei, tu ! Ai grijă de casă. O să-ntîrzii puțin.

— Dar știu că ai haz ! răspunse celălalt. Fiecare cu treburile lui.

Casiera nu-i dădu atenție. Scotocea într-o geantă, scoase niște foarfeci și le puse în buzunarul de la șorț.

— Veniți. O să vă ajut.

Deschise ușa lavaboului, intrară, o închise pe dinăuntru.

— Așa n-o să fim deranjate. Spălați-vă fața puțin și apoi așezați-vă aici. Cum vreți să fie ? Foarte scurt ?

— Nu știu.

— Păcat de părul ăsta...

Îi desfăcuse cocul : părul îi cădea pe umeri și spate.

— Nu mai aveți și alt prosop ? Unul care să fie uscat. Nu-i nimic : o să vă pun șorțul meu. Doamne, ce păr ! Și dumneavoastră sînteți foarte drăguță. N-oți fi venit la Madrid pentru ceva rău.

Pe Inés o trecură fiorii și-și lăsă capul în jos.

— Nu înțeleg ce vreți să ziceți.

— Scuzați-mă. De unde sînteți ? Din Galicia ?

Inés simți zgomotul făcut de foarfece. Țac, țac. Pletele-i căzură pe piept, și cînd le văzu, o cuprinse deodată dorința de-a plînge. Își lăsase părul lung pentru ca să-i fie frumoasă ofranda, în fața unui episcop și a unei maici stareță, în cîntece și miros de tămîie și cu un inel pus în deget. Așteptase să plîngă cu altfel de lacrimi, nu cu ace-

lea triste, pe care şi le ştergea pe furiş, pe care-i era teamă să le verse, ca şi cînd şi ele ar fi fost demne de batjocură.

— Nu. Sînt de pe-aici, dar am fost plecată multă vreme.

— Se observă.

Ţac, ţac, ţac. Îşi scutură capul, mai uşor.

— Ia-le. Păstrează-le, pentru ca, în caz de nevoie, să le vinzi pentru împodobirea vreunei Fecioare. Ce mai coadă poate ieşi de-aici !

Contempla şuviţa de păr sacrificată.

— Gata ?

— Nu-i ca la coafor, dar merge.

— Mulţumesc.

— Eu, în locul dumitale, mi-aş lăsa şi breton. Stai aşa, nu te mişca.

Inés închise ochii ; casieriţa începu din nou să taie, de data asta cu atenţie, îndreptînd vîrfurile.

— Acuma, cu puţin ruj pe buze, nimănui n-o să-i mai treacă prin cap că aţi fi călugăriţă.

— Nu, nu ! Ruj, nu ! Nu am.

— Ca al meu. Numai puţin. Ce frumoasă sînteţi ! Ia priviţi-vă !

Îi puse oglinda în faţă. Inés se privi, tremurînd, şi o zări pe Clara dincolo de cristal ; o Clara speriată, surprinsă.

— Ce ? Nu-ţi place ?

— Ba da, îmi place.

Continua să se privească. Niciodată nu se gîndise că seamănă atît de mult cu sora ei, că privirile lor erau atît de asemănătoare. I se făcuse frică.

— Nu tremura, femeia lui Dumnezeu ! Stai dreaptă. Şi cînd o să poţi, cumpără-ţi alte haine şi nişte ciorapi mai fini. Cît eşti de atrăgătoare şi ce cap frumos ai ! Ehei, mi-ar place mie !

Casieriţa era blondă şi puţin cam grasă. Avea sprîncenele smulse şi roşu în obraji. Şi unghiile-i erau făcute cu o culoare puternică. Iar tocurile, foarte înalte.

— Ai rude aici ?

— Nu.

— Atunci să fii atentă, pentru că pari dintre cele care plac bărbaţilor. Să nu ai încredere în nimeni.

— Trebuie să... vă plătesc ceva ?

Casieriţa o bătu pe umăr.

— Se poate ! Astăzi de la mine, mîine de la dumneata... De-asta sîntem pe lume, ca să ne ajutăm.

— Mulţumesc.

— Şi dacă o să fii la ananghie, să vii să mă cauţi. Sîntem mulţi acasă la noi, dar... Ştii să faci ceva ?

— Croitorie. Dar n-o să am nevoie. Nu... cred.

— Nu te întoarce prin cafenea. Ieşi pe aici

Inés căută ceva într-un buzunar. Îi întinse casieriţei o hîrtie.

— Vreţi să-mi spuneţi pe unde vine asta ?

Casieriţa citi : „Pensiunea Herminia Corredera Baja, 27".

— Cel mai bine ar fi să iei metroul pînă la Santo Domingo şi acolo să întrebi. E aproape. Ştii să mergi cu metroul ?

— Da, cred că da.

— Să mai întrebi un poliţist, bine ?

Rămase în uşă privind-o pe Inés cum se îndepărta.

— Ar putea fi regina Madridului...

Inés intră în metrou. Era aproape gol. Schimbă la Operă : se înşelă şi luă trenul în sens invers. Trebui să se întoarcă. Bărbaţii o priveau, dar fără să zîmbească. O priveau cu poftă şi curiozitate.

Cînd ajunse la Santo Domingo se adresă poliţistului, îi ascultă explicaţiile.

— O să vă puteţi descurca ?

— Da, da. Sînt sigură.

— În orice caz, mai întrebaţi din nou cînd ajungeţi în Gran Vía.

Găsi Corredera Baja, 27. Pensiunea Herminia, îi spuse portăreasa, se afla la etajul trei, pe stînga, şi mai avea o anexă la numărul 29, etajul cinci. Poate că persoana de care întreba locuia în anexă.

— Nu l-aţi văzut intrînd sau ieşind ? Un bărbat înalt, tînăr...

— Cum e îmbrăcat ?

— Nu ştiu...

— Atîta lume intră şi iese... ! Urcaţi şi întrebaţi.

Treptele scării erau joase, din dale roşii, foarte roase, şi aveau margini din lemn, uzate. Mirosea a mîncare.

— Pensiunea Herminia ?

— E la al treilea.

— Dar...

— Asta e primul, domnişoară. Două etaje mai sus.

Îi închiseră uşa-n nas. Continuă să urce. La al treilea, pe stînga, exista o plăcuţă de porţelan, ruptă, pe care se putea citi :

NSION HIERM

Bătu. Deschise o servitoare bătrînă, ciufulită.

— Aş dori o cameră.

Servitoarea o privi, o măsură din ochi.

— Aşteptaţi.

Dispăru în fundul unui coridor întunecos. Inés căută un loc unde să se aşeze ; scaune nu existau. Se sprijini de un colţ, lîngă un cuier cu oglindă. Servitoarea întîrzia. Se privi ; încercă, în oglindă, un surîs. Mirosea a mîncare de varză, iar în fundul casei nişte copii făceau gălăgie.

Se auziră paşi. Inés se îndreptă, surîse. Paşii se îndepărtară. Începu din nou să aştepte, să se ghemuiască. Pe peretele coridorului se afla un tablou şi, mai încolo, altul. Coridorul era acoperit cu un preş de cînepă, ros pe la margini, iar în vestibul mai era unul, pătrat, ceva mai nou. Stătea cu picioarele pe marginea lui. Tocul de la piciorul drept îl sprijinise pe o dală ruptă, care se mişca de cîte ori se mişca ea.

— Ce doriţi ?

Doamna apăruse din stînga, pe nesimţite, poate din spatele unei draperii pe care, pînă atunci, nu o văzuse : o draperie de pînză, galben cu roşu, ca aceea folosită pentru saltele, dar avînd ceva strălucitor brodat prin ciucurii coloraţi.

— O cameră. Mă trimite...

— Cine vă trimite ?

— Don Carlos Deza. E vărul meu.

— Şi pe dumneata ? Aveţi vreo scrisoare ?

— Nu. N-am nici o scrisoare. Dar mi-a dat adresa. Uitaţi-o. E scrisă de el.

Doamna luă hîrtia şi, ca s-o citească, aprinse un bec electric. Ridică din umeri.

— Nu am nici o cameră. Pe lîngă asta, nici nu vreau să am neplăceri.

— Neplăceri ? Ce vreţi să spuneţi ?

— Mă înţelegeţi foarte bine. Ieri, un popă ; azi, o călugăriţă. Pentru că sînteţi călugăriţă ; e de-ajuns o privire ca să-ţi dai seama, chiar dacă vă faceţi buzele cu roşu. Sîntem în Republică. Dacă dumneavoastră nu vă convine, treaba dumneavoastră ; dar la mine-n casă nu vreau încurcături. N-am avut niciodată de-a face cu poliţia.

— Doamnă, eu... — vocea îi tremura.

— Să nu-mi spuneţi nimic. În Madrid există o mulţime de pensiuni. Dacă vreţi, notaţi-vă telefonul şi dacă aveţi chef să vorbiţi cu preotul, chemaţi-l. Dar, la mine-n casă nu vreau conciliabule. Iertaţi-mă.

Deschise uşa şi o împinse pe Inés spre ieşire.

— Iertaţi-mă, soră, repetă ; dar trebuie să trăim cu toţii.

Închise uşa. Inés simţi zgomotul făcut de tinicheaua de pe vizor şi ghici că nişte ochi o priveau. Coborî scările şi se întoarse la portăreasă.

— Ce ? Nu-i aici ?

— Nu ştiu. Vreţi să... ?

Portăreasa o privea cu neîncredere.

— Cu ce v-aş putea fi de folos ?

— Pachetul ăsta. Aţi putea să mi-l păstraţi ? Nu-s decît haine, priviţi : nimic altceva decît haine şi cîteva cărţi şi alte chestii de acelaşi fel. Priviţi, vă rog frumos.

Desfăcu nodul basmalei şi o întinse. Pe jos căzu Sfînta Scriptură. Portăreasa o ridică şi privi pe cotor.

— Ah ! Sînteţi protestantă ? Din alea care vînd de-astea ?

— Da, da, doamnă. Dar acum n-am nimic de vînzare. Nu fac nimănui nici un rău. Aş dori să-mi păstraţi totul pînă cînd găsesc o locuinţă.

Portăreasa o ajută să înnoade basmaua.

— Bine. O să-l pun aici.

Inés scoase din buzunar două pesete de argint.

— Poftiţi.

— Mulţumesc.

Portăreasa surîse și arătă spre buzunar.

— Dacă țineți banii acolo, or să vă lase fără o centimă. Fiți atentă.

Ieși în stradă și intră în prima cafenea. Ceru un pahar cu lapte. Pe ferastră se putea vedea, puțin dintr-o parte, portalul de la 27. Îl întrebă pe chelner cît e ceasul.

— Unsprezece și jumătate.

Chelnerul se uita spre ea cu neruşinare : se duse spre tejghea și-i șopti ceva celuilalt chelner. Inés întoarse capul, se prefăcu interesată de ceva ce se întîmpla pe stradă, dar știa că e privită.

— Chibrituri ! Vreți chibrituri ?

Femeia grasă, îngălată, îi oferea ceva dintr-o cutioară. Apoi veni lustragiul și, mai tîrziu, un chinez care vindea coliere și alte nimicuri. Spuse că nu, dar apoi îl strigă.

— Da. Dați-mi un colier din astea. Și niște cercei. Aveți și cercei ?

Alese unii mici, discreți, cu cîte o perlă falsă și un mic colier. Și le puse, plăti consumația și ieși în stradă. În Callao își dădu seama unde se află. Puțin mai jos — își amintea — se afla un magazin cu haine de-a gata. Îl găsi cu ușurință. Un vînzător o întrebă ce dorea, iar ea-i răspunse cu hotărîre.

— Prefer să vorbesc cu o domnișoară.

— Scuzați-mă. Mergeți la primul etaj. Urcați pe acolo.

Cînd o văzură, domnișoarele de la etajul întîi șușotiră între ele. I se adresă uneia :

— Vreau ceva îmbrăcăminte. O fustă și o jachetă tricotată. Poate și altceva.

Refuză primele lucruri pe care i le aduseră. Le explică în mod clar ce anume dorea și de ce calitate. Vînzătoarea se întoarse cu o mulțime de cutii : scoase fuste și jachete. Inés alese o fustă neagră și o jachetă de culoarea pielii, cu nasturi.

— Și o bluză albă, de batist.

— Foarte bine.

Bluza pe care o alese Inés era închisă pînă la gît. Vînzătoarea spuse :

— Avem și decoltate.

— Nu. Așa o vreau. Le-aș putea proba ?

— Sigur. Veniți cu mine.

O duse într-o cabină de probă, cu oglinzi de jur-împrejur.

— Să vă ajut, da ?

— Da. Mulțumesc.

Agăță paltonul într-un cuier. Cînd își scoase rochia, vînzătoarea izbucni în rîs.

— Cum puteți purta așa ceva ? — puse mîna pe furoul lui Inés. E păcat de piele. Pare că-i lenjerie de călugăriță. Priviți-vă !

Rîdea cu poftă, cu răutate. Degetul său arătător arăta în oglindă spre chiloții lui Inés, lungi, pînă la genunchi.

— Nu puteți merge cu ăștia. E ridicol. Vreți să vă aduc lenjerie ?

Ieși, fără să mai aștepte răspunsul. Inés își puse pe ea paltonul și simți că tremură. Nu îndrăznea să se privească și nu înțelegea de ce rîsese vînzătoarea.

— Aveți aici de toate. Sînt de calitate bună. Priviți. V-am adus și ciorapi. Haideți, scoateți-vă astea !

Îi era jenă să-i ceară să iasă, pentru că nu îndrăznea să se dezbrace în fața ei.

— O să am nevoie și de mănuși. Le vreau negre, din piele de căprioară.

Inés trase zăvorul la ușă. Auzi, venind de afară, hohotele de rîs ale vînzătoarelor. Începu să se dezbrace cu repeziciune, fără să privească spre oglinzile în care trupul ei, puternic luminat, se multiplica. Cînd vînzătoarea se întoarse, o găsi îmbrăcată.

— Foarte bine. Sînteți cu totul alta.

Pe scaun rămăsese atîrnat un lucru ciudat, de culoare roz.

— Și ăsta ? Nu-l vreți ?

— Nu. N-am nevoie.

— O să aveți, nu vă faceți griji. Sînii nu rămîn tari pentru totdeauna.

În timp ce Inés își punea paltonul, vînzătoarea strînse totul și deschise ușa.

— Face o sută șaptezeci și șapte de pesete. Acolo, la casă.

Cînd îi dădu pachetul, îi spuse :

— Nu-i nevoie să le ardeți. Cînd o să treceți pe lîngă vreun teren viran, aruncați-l peste gard.

„Nu sînt eu asta, ci Clara", se gîndea : şi nu îndrăznea să se uite în nici o vitrină, de teamă să nu întîlnească imaginea surorii ei. Se simţea ca trăznită. Pînă şi corpul ei, învelit în moliciunile acelea, i se părea nou, se mişca în afara voinţei şi chiar împotriva ei, căuta mîngîierea suavă a mătăsii.

Intră la telefoane, căută în cartea de telefon numărul Pensiunii Herminia, întrebă de domnul Ossorio.

— Cum ?

— Domnul Ossorio.

— Nu avem pe nimeni aici care să se cheme aşa.

— Un domn care seamănă cu un preot !

— Ah ! Da. Aşteptaţi.

Iar după cîteva clipe :

— Nu-i acasă. Telefonaţi mai tîrziu, la ora prînzului.

Era aproape de unu. Se întoarse pe Corredera, lîngă aceeaşi fereastră a aceleiaşi cafenele. Se aşeză cu faţa spre geam, aşa încît să poată vedea toţi trecătorii, pe oricine ar fi intrat la numărul 27. Chelnerul o întrebă, glumeţ, dacă dorea tot un pahar cu lapte, iar ea răspunse că da.

— Avem şi vin, bere, creveţi cu usturoi, rinichi, hamsii prăjiţi şi în oţet...

— Dumneata eşti idiot ?

Ea însăşi rămăsese surprinsă de ieşire, fu gata să-şi ceară iertare de la chelner, care devenise serios şi care acum cerea cu voce tare un pahar cu lapte cald. Şi de-ndată se gîndi că aşa s-ar fi purtat Clara. Cînd îşi aduse aminte de ea, îşi încheie paltonul, îl strînse bine în jurul gîtului, ca să-şi ascundă bluza de batist şi colierul din perle false. Se înroşi cînd simţi că e privită din nou, cîntărită, de chelner. Îşi ascunse picioarele, atîta cît putu, sub fustă. Picioarele, cu ciorapii aceia de culoarea pielii, care nici ele nu i se păreau că-i aparţin. Chelnerul, fără să mai zîmbească, puse laptele pe masă, luă banii şi-i dădu restul. Ea-i luă pe toţi, iar atunci chelnerul spuse :

— Bacşişul e interzis.

Presupuse că or să continue s-o privească, că unele dintre rîsetele acelea, unele de-abia stăpînite, altele obraznice, i se adresau ei şi că o femeie, pe care ea n-o vedea, rîdea şi ea. Foarte bine. Reuşi să n-o mai intereseze, să uite de totul. Privirea îi căuta printre trecători o figură, nu ştia

care. Şi-şi amintea, insistent, de Clara, cu teamă, ca şi cînd, pentru că acum semăna cu ea, i-ar fi fost frică să nu fie posedată de ea, obligată să se poarte ca ea.

Trecu mult timp. Începea să obosească, i se închideau ochii de somn. Un fel de leşin interior îi cuprindea inima, o dorinţă laşă de a renunţa, de a se abandona pe ea însăşi, de a se întoarce la ea acasă, de a se ascunde. Clara i-ar spune :

— Te-ai tuns ? Ce, vrei să te măriţi ?

Cu toate astea, în locul ei, Clara n-ar renunţa. Clarei nu-i era frică de privirile bărbaţilor ; ştia să le facă faţă cu nerușinare. Mereu avea pe buze vreun cuvînt obraznic. Nu se strîngea, laşă, în sine. Ataca. Iar ea, acum, se asemăna Clarei. Era îmbrăcată ca ea, avea aceeaşi figură, iar sînii i se umflau sub bluză, ca cei ai Clarei.

I se făcu din nou ruşine, o cuprinse laşitatea.

— Doamne sfinte !

Să renunţe, să dea înapoi ar fi însemnat păcatul. Dumnezeu nu-i netezea drumul, îi trimitea piedici, ca să le învingă, pentru ca voinţa ei să se călească trecînd peste ele. Trebuia să facă un efort, să-şi recîştige încrederea, energia. Niciodată nu fusese slabă. De ce tremura acum ? Laşitatea nu venea de la Dumnezeu, ci de la diavol. Diavolul era cel care-i hrănea sufletul cu scrupule, cu temeri.

Duse mîna la piept, îşi făcu o cruce pe deasupra inimii şi ieşi din cafenea, merse cîtva timp pe stradă, apoi se băgă sub un portal vizavi de 27. Nu apăru nici o portăreasă, ca să-i pună întrebări. Puţin după aceea, văzu venind un bărbat înalt, cu bască şi pardesiu de gabardină, cu capul plecat, care se mişca greoi. Nu-i venea bine figura, dar traversă strada şi se opri în faţa portalului de la 27. Bărbatul se apropie fără s-o privească.

— Părinte Ossorio.

O spuse în şoaptă, ca un suspin. Părintele Ossorio ridică capul şi o privi mirat, încurcat.

— Părinte Ossorio, continuaţi să mergeţi, nu intraţi în casă. Eu o să vă urmez. Trebuie să vă vorbesc.

— Dar cine sînteţi ?

— Continuaţi să mergeţi, vă rog. Intraţi în primul bar. Eu voi intra după dumneavoastră. Sau, dacă nu vreţi, o să merg eu înainte.

Începu să meargă, fără să întoarcă capul, sigură că era urmată de călugăr ; mai liniștită, pentru că știa că privirea călugărului era de un alt fel.

Intră într-un bar, se duse drept spre o masă dintr-un ungher și se așeză. Îl văzu pe călugăr stînd indecis în ușă. Se îndoi dacă să-i facă sau nu semn. Călugărul intră și o căută cu privirea. Se apropie de masă, se înclină.

— Ce vreți de la mine ? Cine sînteți ? Nu pot să mă așez. N-am bani.

— N-are importanță. Am eu. Și nu fiți neîncrezător : nu sînt ceea ce par.

Călugărul șovăia.

— Stați jos. E absolut necesar.

Îi dispăruseră toate temerile. Știindu-se privită de părintele Ossorio, se simțea salvată de asemănarea cu Clara și reintegrată ei înseși. Înclina capul și privea cu umilință.

Își scoase mănușile. Ceru chelnerului două sticle cu bere.

— Pentru Dumnezeu, fiți mai natural. La pensiune se știe că sînteți preot, iar pe mine m-au luat drept călugăriță. De-asta m-am travestit așa.

Ridică în sus capul. Călugărul își scosese basca, își descoperise capul ras, nengrijit. Inés făcu un efort pentru a-și imagina tonsura, uitînd de costumul negru, de cravata înnodată cu neîndemînare, de aerul de învins al părintelui Ossorio.

— Nu vă închipuiți cine sînt ?

— Da. Acum încep să-mi dau seama. De ce-ați venit ?

— Trebuie să vă salvez.

Părintele Ossorio dădu din cap.

— Plecați.

Li se puseră în față cele două sticle de bere. Inés bău o sorbitură. Călugărul o trase spre el pe-a lui.

— Sînt decis să nu mă întorc. Nu înțelegeți ? Am ieșit pentru totdeauna din mînăstire. Orice spuneți e inutil.

— Nu mă puteți părăsi.

— Pe dumneavoastră ? De ce pe dumneavoastră ? Nu vă cunosc, nu ne-am vorbit niciodată. Nu aveți dreptul...

Inés surîse.

— Iertați-mă dacă v-am tratat cu bruscheță. Avem multe de vorbit. Iar aici...

Privi împrejur ; apoi își ridică ochii spre el, întrebători.

— Nu vă pot lua cu mine la pensiune. Dumneavoastră înșivă ați spus că se știe că sînt preot.

— Atunci îmbrăcați-vă ca un preot și ascultați-mă într-un confesional.

— Niciodată.

— Trebuie să mă ajutați. Nu înțelegeți că și eu am fugit de acasă pentru asta ?

— E treaba dumneavoastră.

— Sînteți răspunzător de mine în fața lui Dumnezeu.

— Eu ? De ce ? N-am nimic de-a face cu asta. Plecați. Nu mai sînt preot.

Inés puse mîinile pe masă, le împreună cu calm.

— ...*in aeternum*, dumneavoastră o știți, ca și mine, mai bine ca mine. Și știți de asemenea că vă bateți cu diavolul. Eu vă vin în ajutor, și-l vom învinge.

Fața părintelui Ossorio se împietri și o privi cu furie.

— Dar nu înțelegeți că nu vreau ?

— Nu putem discuta aici, în locul ăsta. Îmbrăcat așa, dumneavoastră atrageți atenția tuturor. Trebuie să faceți ce-am făcut eu : să vă travestiți și, mai mult, să păreți unul dintre ei. Sînteți ridicol cu costumul ăsta prăpădit și cu părul tăiat cu foarfecele.

— V-am spus că n-am bani.

— Am eu, mulți.

Scoase din geantă trei sute de pesete.

— Luați-i. Nu-i refuzați. E necesar. Iar acum, plecați. O să ne vedem din nou în după-masa asta...

— Nu. Nu vă pierdeți vremea. Luați-vă banii.

Inés strînse pumnii și scrîșni din dinți.

— Dar nu vă dați seama că diavolul vă domină ? Ajutați-mă împotriva diavolului !

Împinse bancnotele spre el.

— Pe-aici, pe-aproape, există o biserică, în strada Carmen. Vă aștept la ora șapte la poartă. O să mă rog să ne ajute Dumnezeu.

Se ridică și se înclină puțin, surîzătoare.

— Iertați-mi asprimea. Nu e împotriva dumneavoastră. Sînteți fratele meu întru Isus Cristos și vă iubesc din bunătate creștinească.

Sufrageria Pensiunii Herminia avea, pe părți, cîte cincisprezece dale roșii și alte cincisprezece albe. Fiecare dală avea douăzeci de centimetri. Cele roșii începuseră să se decoloreze, iar cele albe să se înnegrească. În mijlocul încăperii atîrna o lampă din nuiele împletite, ca un evantai, aurită, murdărită de muște, în centru cu un abajur din mărgele de sticlă și patru brațe în formă de lalele verzi, orientate către cele patru colțuri, către cele patru mese ale sufrageriei și patru puncte cardinale. Unul din pereți era împodobit cu o cromolitografie de mărime mijlocie, înrămată : cormolitografia reprezenta o femeie frumoasă, cu o privire atițătoare, cu un coc atîrnînd pe ceafă și cu o cupă în mînă. Privind de sub lampă și cu fața spre cromolitografie, spre dreapta se vedea ușa ce conducea spre coridor, iar la stînga, cea dinspre bucătărie. Vizavi de tablou, pe peretele opus, o fereastră cu perdele și cu draperii de creton se deschidea spre o curte interioară.

Părintele Ossorio se așeză să mănînce la masa din dreapta litografiei. Patroana îl îndreptase într-acolo, fiind, teoretic, singurul loc liber. Toate celelalte erau ocupate de studenți pe la diverse facultăți, în afara celui opus părintelui Ossorio, care era cel de onoare și pe care patroana și-l rezerva sieși, atunci cînd lua masa cu pupilii ei, sau vreunui oaspete aflat în trecere și sosit din satul ei. Cum de obicei nu era ocupat, studenții obișnuiau să-i spună servitoarei :

— Matildo, pune vin comandorului — chiar dacă în Pensiunea Herminia nu s-ar fi servit vin.

Studentul cu cravata făcută funie sosea totdeauna ultimul, iar pînă la venirea lui, totul se menținea într-o pace relativă. Studentul cu cravata din șnur era un tip înăltuț, cu fața ușor mîncată de vărsat, cu niște ochi holbați. Era student la medicină și se numea Pérez.

Părintele Ossorio ajunse tîrziu, deși nu chiar atît încît să fi venit cel cu cravata de șnur. Își ceru scuze servitoarei, iar servitoarea îl întrebă pentru ce își cerea scuze. Îi serviră o farfurie cu fasole și oarecari urme de cîrnați. Tocmai o termina, cînd intră cel cu cravata de șnur. Care spuse cu voce tare : „Sănătate și Republică !", sau cam așa ceva, și-l privi cu viclenie pe călugăr. Călugărul lăsă capul în jos și începu să-și șteargă farfuria cu pîine.

Studentul cu cravata de șnur își ocupă locul și-i spuse servitoarei că în dimineața aceea arăta bine.

— Relativa libertate a presei de care ne bucurăm în Republica asta de carliști — spuse — are intrările ei secrete. Tocmai s-a întîmplat să dau peste un drăgălaș pamflet, probabil clandestin, pe care-l ofer curiozității domniilor voastre.

Îl aruncă în aer, spre masa părintelui Ossorio. Căzu între cana cu apă și o bucată de pîine. Studentul care mînca la dreapta, și care se prepara pentru avocatură, îl luă și-i citi cu voce tare titlul.

— „Preotul. Viața, obiceiurile și modul de a-l vîna". Rîseră cu toții.

— E un pamflet foarte util, pe care vi-l recomand să-l achiziționați — continuă cel cu cravata. Gil Robles va fi dat jos la viitoarele alegeri și atunci vom avea ocazia să ne dedicăm sportului nostru național favorit fără ca politica să ne stînjenească. Pentru că, domnilor — întorcea capul ca să-l privească pe părintele Ossorio —, sportul nostru național este, de secole, vînătoarea de popi. Cine se îndoiește, să consulte istoria și-o să afle că poporul vînează popi de cînd popii au trădat poporul și s-au dat cu clasele avute.

Cineva l-a întrebat dacă asta era o îndeletnicire numai a spaniolilor sau dacă-l mai practica și alt popor.

— E la fel ca și cu corida. Taurii sînt sărbătoarea noastră națională, dar în unele locuri din Europa și America s-au ivit imitatori. Vînătoarea preoțimii nu este o invenție spaniolă, ci, ca multe alte lucruri de soi, a fost descoperită în Franța și practicată la scară mare în timpul Revoluției franceze, deși acei cavaleri au făcut-o din rațiuni ideologice și nu din instinct justițiar ; dar în ziua de azi se poate spune că ea este monopolul spaniolilor și a unor țări latinoamericane.

— Dar Rusia ? În Rusia nu se practică ?

— În Rusia, preoțimea e o specie pe cale de dispariție. Marea foamete ce a urmat Revoluției i-a obligat să consume carne de om și a fost preferată cea de popi și a altora ca ei, datorită frăgezimii sale și a gustului dulce. Sigur că în unele muzee au mai rămas unii disecați. Și există bănuiala că în anume locuri din Caucaz se ascund

ultimele exemplare vii, așa precum capra hispană în Sierra de Gredos.

Servitoarea începu să servească o mîncare de batog, și-l întrebă pe studentul cu cravata de șnur de ce nu mai tace odată.

— Dar libertatea cuvîntului, Matilda ? Cum rămîne cu ea ? Trebuie să ne exercităm drepturile fundamentale dacă nu vrem ca prin nefolosință să ni le ia ca fiind învechite.

— Dar nu vă mai legați de nimeni.

Studentul se ridică în picioare.

— Mă leg eu de cineva ? Vreunul dintre cei prezenți se simte vizat de cuvintele mele ? Te-ai simțit tu lezat, Salazar, care ai studiat ca să fii popă ?

— Nu.

— Domnul Salazar nu se simte jignit, deși a fost la seminar ; adică, într-un cuibar de preoți. Dar dumneavoastră, domnule, vă simțiți lezat ?

Îl privea pe părintele Ossorio. Toți se întoarseră spre el. Părintele Ossorio făcu un efort și îndură privirile.

— Nu.

— Vezi, Matilda ? Pe aici nu există popi. Nici măcar domnul nu e preot. Apoi, nu m-am legat de nimeni din cei prezenți. Și totuși : dacă nu te amuză această conversație, putem schimba tema. Le-ați văzut pe noile curve sosite la palatul lui madame Petit ? Știți despre care vorbesc, cel din strada San Marcos... Una dintre ele, Marcelle, care spune poliției că are douăzeci și șase de ani, dar care, după mine, nu a împlinit douăzeci, este unul dintre cele mai perfecte lucruri pe care le-a produs Franța în această ramură a industriei. Azi-noapte am topit cu mîngîietoarea ei companie toți banii pe luna asta și vă asigur că-n viața mea n-am cheltuit bani cu mai multă plăcere.

Începu să descrie calitățile superioare și vicleșugurile lui Marcelle. Părintele Ossorio se înroși, ar fi dorit să-și astupe urechile. Îi era frică să se ridice înainte de a termina masa : o făcuse seara trecută, și-și bătuseră joc de el. Dar cuvintele studentului îi pătrundeau în suflet, îl răscoleau, suscitau în el imagini incerte, necunoscute, tulburătoare, care-l rușinau și-i făceau scîrbă.

Studentul care stătea în stînga lui îi văzu tremurul mîinilor, care nu nimereau bucata de batog : se ridică, şopti ceva la urechea celui cu cravata de şnur. Urmară rîsete, şuşoteli : dar talentele Marcellei continuară a fi povestite cu o voce de-abia perceptibilă.

Părintele Ossorio îndrăzni să-l privească pe vecinul său şi să-i mulţumească din privire.

Nu dori mandarina pe care i-o aduseră la desert. Se ridică, spuse „Bună ziua" şi „Să vă fie de bine" şi intră la el în cameră. De acolo putu auzi discuţia înfierbîntată a studenţilor.

— Îţi spun că n-ai dreptul !

— Atunci, dacă i se face ruşine, să plece !

— Sîntem într-o ţară liberă. N-o spui tot timpul ?

— Liberă, dar fără popi !

— Chiar şi dacă ar fi din bună educaţie ! Şi ţi-o spun eu, care nu sînt suspicios.

Părintele Ossorio se aşeză pe marginea patului. Puţin cîte puţin, studenţii lăsară tonul mai jos. Fură auziţi ieşind din sufragerie şi intrînd în camerele lor.

Acea mînie din inimă, acea dorinţă furioasă de a-i pălmui, de a le da cu piciorul în coaste, acea durere că nu o putea face, de a nu îndrăzni, îl făcu să i se urce sîngele la cap : sentimentul neputinţei lui îl făcea să plîngă. Se vedea pe el însuşi pălmuit şi lovit, se simţea insultat şi luat în rîs, şi se ruşina de răbdarea lui, de resemnarea lui aparentă. L-ar fi strivit în braţele sale pe cel cu cravata de şnur ; ar fi făcut-o cu uşurinţă, pentru că era mai bărbat decît el ; ar fi putut face faţă la orice... De ce nu îndrăznise ? De ce niciodată nu va îndrăzni ? Condiţia sa îl lega de mîini, îl apăra. Era de-ajuns un surîs, era de-ajuns bănuiala că l-ar fi putut recunoaşte, ca să devină laş, ca să devină umil. „Eşti popă, popă, popă !"

Cînd se făcu linişte în casă, ieşi în stradă. Era frig. Îşi ridică gulerul pardesiului şi se îndreptă spre Gran Via. Era devreme, magazinele nu se deschiseseră încă. Trecu pe lîngă o biserică şi se simţi nemulţumit pentru c-a privit-o. În Puerta del Sol cumpără un ziar şi apoi intră într-o cafenea. Mai bine de jumătate de oră se ascunse în spatele ziarului.

Păstra în buzunar cele trei sute de pesete de la Inés. Se decisese să i le dea înapoi. Dar, cînd a intrat în cafenea, s-a privit într-o oglindă cu alți ochi, și i se făcu milă de el însuși. Arăta nu numai ridicol, dar și demn de milă.

Magazinul de confecții era aproape, iar un frizer se putea găsi oriunde.

În după-amiaza aceea trebuia să se ducă la o editură. La încă o editură. Trecuse deja pe la patru sau cinci. Nici una n-avea nevoie de traducători din germană.

— Știu și rusește. Cunosc rusa modernă și pe cea veche.

Atunci îi spuseseră că în cutare loc poate că ar fi interesați. Și cînd i-au spus-o, rîseră.

— Rîdeți pentru că mă luați drept un trădător căruia îi e rușine de asta. Dacă aș fi îmbrăcat în hainele preoțești, poate m-ați disprețui, dar n-ați rîde.

Un bărbat care se afla lîngă el îl întrebă :

— Spuneați ceva ?

— Nu, nimic.

— Scuzați-mă. Credeam că spuneți ceva. Vreți o țigară ?

Nu îndrăzni să-l refuze.

Bărbatul îi dădu și foc și începu să-i povestească că se afla la Madrid pentru că se judeca cu un vecin pentru niște locuri de hotar, și că celălalt pierduse la Tribunalul teritorial și acum apelase la Suprem.

— Dar dumneavoastră ce faceți aici ?

— Caut de lucru.

— Ah ! de lucru ! Acuma-i tare greu.

La sat, bineînțeles : pentru că la oraș nu știe cum stau lucrurile, deși, judecînd după felul cum se purta lumea, toți trebuie să fi lucrat.

Părintele Ossorio era mai liniștit alături de mitocanul care nu-l privise cu neîncredere sau în derîdere, care nu zîmbise cu subînțeles, care nu făcea deloc aluzie la cler.

— Lăsați, stați liniștit. O să plătesc eu cafeaua. Și dacă vreți să veniți și mîine, eu voi fi aici. Pensiunea mea e foarte aproape.

— E scumpă ?

— Cinci pesete și vinul aparte.

— Credeți c-o să găsesc și eu o cameră ? Nu sînt mulțumit de pensiunea în care stau acum.

— Nu știu. Puteți merge și întreba. E în strada Carretas, șopti. Spuneți că veniți din partea mea, din partea lui Vicente Serrano. Vicente Serrano vă stă la dispoziție.

— Mă voi duce. Cu siguranță. Mulțumesc pentru tot.

Căută o frizerie și se bărbieri. Frizerul îl sfătui să-și radă tot capul, pentru că altfel era cu neputință să remedieze dezastrul. Ras și bărbierit, se văzu în oglinda pe care i-o întinseseră; și întîlni pe fața sa, în forma capului, ceva oriental, mongolic. Îi ieșeau în evidență pometii largi, forma triunghiulară a feței. În Germania, la Universitate, cunoscuse un ucrainean cu fața așa, un tip mereu ras pe cap, care nu folosea cămăși, ci un jerseu cu gulerul înalt, și care se îmbrăca cu totul în negru, fără ca din cauza asta să pară a fi preot, ci mai degrabă militar, cu ceva diabolic în el. Era un bărbat liniștit, pe care toți îl respectau fără să știe pentru ce. Bineînțeles, ucraineanul avea obiceul să poarte o sticlă pe ochiul drept și mergea înțepenit, cu pieptul scos înainte.

Găsi cu ușurință magazinul de confecții. Vînzătorul îl ascultă cu amabilitate, îl duse în cabina de probă, îl sfătui pentru un costum și nu pentru celălalt : jerseul ăsta, trenciul ăsta. În timp ce-l ajuta, îl întrebă dacă era străin, iar părintele Ossorio îi spuse că nu, dar că petrecuse mult timp în Germania.

— Vă gîndiți să continuați să purtați sandale? E destul de frig.

— Nu-i nimic. Sînt obișnuit.

— Cum vreți. Priviți-vă.

Ce însemna un costum nou, călcat ! Nu mai era el însuși, deși îi mai lipsea mult ca să reușească să aibă aerul ucraineanului, dar asta ținea numai de privire.

— Bine. E bine.

— Ascultați-mă. Aici basca se poartă pusă puțin pe o parte.

Era uimitor cum, doar pentru că înclinase puțin basca pe ureche, fața își pierduse expresia tîmpă, țărănească, și cîștigase măcar o anume istețime.

— Mulțumesc pentru tot.

Luase lucrurile vechi într-un pachet bine făcut. L-ar fi putut lăsa oriunde.

Intră în cafeneaua din Puerta del Sol și rugă să i-l păstreze. Vicente Serrano continua să stea în același loc și intrase în vorbă cu o femeie opulentă. Trecu prin fața lui și nu fu recunoscut. Sau poate era prea prins în discuția cu bruneta.

— Strada Victor Hugo ? Da. Mergeți...

Exista ascensor. Editura se afla la ultimul etaj. Îl primi o domnișoară, îl invită într-un salon cam prăpădit, cu sobă, diverse mese, multe hîrtii, multe ziare, multe cărți, totul răvășit. Nu era nimeni.

— Cu cine doriți să vorbiți ?

— Mi s-a spus că aveți nevoie de traducători din rusă.

— Așteptați.

Îi arătă un scaun și ieși. Părintele Ossorio răsfoi niște ziare. Erau de toate felurile: austriece, franțuzești și chiar cîte unul nemțesc, publicat în afara Germaniei. Începu să-l citească atent pentru că, încă din prima pagină, nazismul era acuzat, cu titluri mari, de asasinarea evreilor. Își aminti că în Germania auzise vorbindu-se despre naziști, dar nu-și amintea bine despre ce era vorba.

Se deschise o ușă și intră un domn îmbrăcat în gri, de vîrstă mijlocie, cu o privire rece și profundă. Îi făcu semn, printr-un semn, să nu se ridice, și-i întinse mîna.

— Așa că știți rusește ?

— Da. Rusa veche și modernă.

— Ați studiat filologia ?

— Nu. Filosofia...

— Ah ! Filosofia. Aici ?

— În Germania.

— Și acum veniți de acolo?

— Mă aflu în Spania de doi ani.

— Aici, la Madrid ?

— În Galicia. Un loc care se numește Pueblanueva.

— Sînteți comunist?

— Nu.

Măcar socialist ?

— Nu.

— Știți cu ce se ocupă această editură ?

— Nu.

Bărbatul se ridică, se apropie de un dulap, îl deschise şi căută printre nişte hîrtii. Scoase o broşură şi i-o întinse părintelui Ossorio.

— Sînteţi în stare să traduceţi asta ? Vreau să zic acum, pe loc, cu voce tare.

— Nu ştiu.

— Încercaţi. Deschideţi-o la întîmplare.

Făcu aşa. Începu să traducă. La început, cu încetineală; apoi, normal, la prima vedere.

— Aici e un cuvînt pe care nu-l cunosc.

— N-are importanţă. Continuaţi.

Îl mai ascultă cîteva minute. În timpul acesta, îi examină cu un interes calm capul, mîinile.

— E de-ajuns. Văd că ştiţi la perfecţie rusa modernă. V-aţi dat seama de conţinutul acestei broşuri.

— Propagandă atee. Trebuie s-o traduc ?

— Nu. Cel puţin pentru moment. Guvernul spaniol nu vede cu ochi buni acest fel de publicaţii, iar domnii care ne asigură hîrtia, de asemenea. Domnii care ne asigură hîrtia, nu vreau să spun că pe degeaba, dar cu mari facilităţi de plată, sînt de-ai Guvernului, şi buni creştini, dar trebuie să-şi comercializeze hîrtia, iar editurile bisericeşti neutre nu-i satisfac îndeajuns. Condiţia lor de comercianţi le permite să protejeze o editură care publică romane, să zicem din Rusia actuală, dar ne-ar retrage orice sprijin dacă am îndrăzni să publicăm fie şi o singură carte de teorie comunistă, ca să nu mai zicem de propagandă atee. Poate mai tîrziu, dacă se vor schimba circumstanţele politice, să se schimbe şi exigenţele morale ale conştiinţei lor şi să devină mai toleranţi faţă de ateism: dar, pentru moment, trebuie să te conformezi realităţii. *Noi* sîntem realişti.

Făcu o pauză, puse broşura pe masă.

— Cum vă numiţi ?

— Rafael Salgueiro.

— Aţi făcut studii de filosofie. Unde ?

— La Bonn şi Berlin.

— Atunci trebuie că vorbiţi bine germana.

— Şi franceza. Ştiu, de asemenea, latina şi greaca.

Bărbatul îl fixă din nou cu privirea. Surîse.

— Ceea ce s-ar putea numi o formaţie ecleziastică.

Părintele Ossorio îi înfruntă privirea.

— Exact.

— Preot sau călugăr ?

— Călugăr.

— Şi aţi părăsit Biserica ?

— Da.

— Vreo femeie ?

— Nu.

— Mai bine. Pasiunea amoroasă e ceva condamnat să se potolească, să moară, iar în urmă lasă de obicei un gol care este de îndată ocupat de remuşcări. Raţiunile ideologice sînt mult mai stabile. Un dezacord de natură teologică sau de disciplină e de obicei de mare folos. Şi printre noi lucrurile se petrec la fel.

Îi întinse mîna.

— Mă numesc García. Veniţi să ne vedem săptămîna viitoare. Cu siguranţă voi găsi ceva pentru dumneavoastră.

Părintele Ossorio spuse cu voce gîfîitoare:

— Trebuie să muncesc.

— Veţi munci, nu vă temeţi ! Puţini spanioli ştiu bine rusește, iar dumneavoastră o ştiţi la perfecţie. Veniţi să mă vedeţi. Pînă atunci, adăugă, pot să vă dau un sfat: dacă vă reţine poliţia, spuneţi adevărul: cine sînteţi, de unde veniţi, cînd aţi sosit. Dacă nu, v-aţi putea trezi într-o încurcătură.

— Poliţia ? De ce ?

— Aveţi aerul unui anarhist de profesie ! rîse cu sinceritate. L-aţi citit pe Bakunin ?

— Nu.

— Atunci, dacă vreţi să trăiţi pe spinarea F.A.I.-ului, mergeţi la Ateneu, citiţi-i pe clasicii anarhismului şi inventaţi-vă o poveste de persecutat internaţional. O s-o duceţi de minune!

Rîse din nou şi-l bătu pe umăr pe părintele Ossorio.

— Dar trebuie să ştiţi : anarhismul e un lucru sfîrşit. Viitorul e al nostru!

Să intre într-un bar de pe Gran Vía, să se aşeze la o masă centrală, să ceară o cafea şi să o bea pe-ndelete, iar apoi să întîrzie îndelung, privind totul şi neînspăimîntîndu-se de nimic, a fost ultima probă la care s-a supus Inés,

în mod involuntar. Din cea anterioară, să intre într-un restaurant şi să ia masa în el fără să atragă nimănui atenţia, ieşise relativ onorabil, pentru că nu putuse evita ca nişte studenţi să se lege de ea şi, în loc să se poarte firesc, se înroşise, grăbise pasul, se împiedicase, provocînd astfel rîsetele tinerilor. Dar cel puţin se învăţase minte că în orice clipă cineva s-ar fi putut lega de ea şi că trebuia să fie pregătită şi să înveţe să-i trateze cu indiferenţă.

În cafenea, nimeni nu-i zise nimic. Cîţiva bărbaţi au privit-o cu insistenţă, dar priveau şi spre alte femei. Îndrăzni să-şi scoată paltonul şi atunci îşi dădu seama că sînii, lăsaţi liberi, se mişcau. Îi păru rău că dimineaţă refuzase sutienele şi-şi promise ei înseşi să-şi cumpere cîteva cu prima ocazie, dacă şederea în Madrid s-ar prelungi şi s-ar vedea obligată să iasă în stradă. Cînd plăti cafeaua, îl întrebă pe chelner dacă era sau nu obiceiul de a se da bacşiş şi cît anume. Chelnerul îi spuse că zece, cincisprezece centime. I le dădu.

Era ora patru. Mai trebui să aştepte cîteva minute la poarta bisericii Fecioara del Carmen pentru ca paracliserul s-o deschidă şi alte cîteva pentru ca să sosească preotul. Era frig în acea vastă penumbră, prin care şchiopăta şi vorbea singur paracliserul şi care nici măcar nu o invitase să se aşeze. Descoperi, într-un colţ, un vas cu jeratic şi stătu lîngă el pînă cînd sosi preotul şi-i spuse să se apropie. O întrebă dacă venise să se spovedească sau dorea altceva. Ea-i spuse că sosise în dimineaţa aceea din Galicia, că nu avea unde să stea şi că dorea să o îndrume la o pensiune decentă, care să nu fie prea scumpă. Atunci, preotul o privi cu neîncredere şi începu să-i pună întrebări: că de ce venise la Madrid, că cine era, că dacă avea bani. Ea-i răspunse că venise să-şi caute un frate care se găsea într-un moment greu; că tatăl ei era contele X, deja mort, şi că avea destui bani. Preotul păru să se liniştească: o invită să ia loc şi-i spuse c-o să vadă cum s-o ajute şi că să aştepte cît timp el are de făcut nişte treburi urgente. Se aşeză la o masă, se prefăcu că scrie ceva şi, în timpul ăsta continuă să vorbească cu Inés şi să-i pună întrebări indirecte. Inés îşi dădu seama că încrederea preotului era numai de suprafaţă sau că, cel puţin, nu era pe de-a-ntregul. Se simţi din nou stînjenită, îi fu frică să nu-şi piardă

dezinvoltura și decizia atît de greu dobîndite și își impuse să facă față preotului. Se ridică, se duse pînă lîngă masă și se opri înaintea ei. Preotul, surprins, rămase cu tocul în aer.

— Uitați ce e, părinte...

— Ce doriți ? Vi s-a întîmplat ceva ?

— Nu. Îmi dau seama că dumneavoastră nu credeți ceea ce vă spun sau că o credeți doar pe jumătate. Poate pentru că mă vedeți îmbrăcată așa și pentru că am buzele făcute cu roșu. Ascultați-mă: de obicei nu mă îmbrac așa. Sînt o femeie credincioasă și mă aflu pe punctul de a intra într-o mînăstire. Dar azi-dimineață am ajuns la Madrid, unde n-am mai fost de trei ani, și lumea a rîs de mine și m-a luat drept o călugăriță îmbrăcată ca orice om. A trebuit să mă travestesc. Vă asigur că mă aflu aici din cauza fratelui meu rătăcit . Dacă nu mă credeți, spuneți-mi-o, și o să caut pe cineva cu mai mult suflet, care să mă ajute.

Preotul lăsă tocul jos, își împreună mîinile, surîse.

— De ce credeți că sînt lipsit de suflet ? Vă dați seama că asta înseamnă o ofensă ?

— Nici mai mult, nici mai puțin decît neîncrederea dumneavoastră.

— Eu sînt sacerdot, membru al Bisericii.

— Nu mai mult decît mine.

Preotul o privi îndelung înainte de a o întreba:

— De ce spuneți asta ?

— Pentru că-mi dau seama că amîndoi aparținem Bisericii în egală măsură, adică, cu trup și suflet, și că faptul că sînteți preot nu vă face să fiți mai mult decît mine al Bisericii. Dacă ceea ce ați vrut să spuneți este că aparțineți ierarhiei, atunci accept.

— Sînteți o pedantă, domnișoară ; acum înțeleg — se ridică și întinse spre ea o mînă acuzatoare, severă — : sînteți una dintre creștinele astea la modă, cu opinie proprie, care vor să știe mai mult decît le învață Biserica. Mi-e milă de capelanul mînăstirii la care veți merge, soră.

— Iar mie mi-e milă de dumneavoastră pentru că sînteți lipsit de bunătate.

Se întoarse pe jumătate și se îndreptă spre ieșire cu pas sigur. Preotul o privi cu stupoare.

— Așteptați ! îi strigă el.

Inés rămase pe loc, fără să se întoarcă, iar preotul se apropie de ea.

— Amintiți-vă că atunci cînd vă veți spovedi va trebui să vă acuzați de trufie.

— Iar dumneavoastră de a fi provocat.

Ieși, cu capul sus, mîndră, fără să privească spre preot. Cînd ajunse la poarta dinspre stradă, simți că i se înmoaie inima și începu să suspine. Pe stradă trecea lume: cineva se uită spre ea și, simțindu-se privită, i se făcu rușine de propriul zbucium. Își șterse lacrimile, făcu un efort să se domine și, mai liniștită, ieși în stradă. Cîteva minute merse dusă pe gînduri; apoi nu mai știu unde se află și pierdu timp pînă să recunoască locul. Cînd trecu pe Gran Vía își cumpără, dintr-un magazin, un geamantan mic. Puse în el pachetul cu îmbrăcămintea, pe care nu-l aruncase, și se întoarse la numărul 27 din strada Corredera Baja. Portăreasa îi dădu legăturica.

— Ei, dar păreți cu totul alta !

— Cum vedeți...

Își puse lucrurile în geamantan.

— Dacă mi-ați putea recomanda o pensiune... Sînt dezorientată.

— O pensiune ? Ce fel ? Ieftină ?

— Decentă. Nu contează prețul. O să rămîn puțin timp la Madrid.

Portăreasa își ceru scuze și se întoarse în camera ei. Trecură cîteva clipe și se întoarse împreună cu o fetiță.

— O să meargă fata mea cu dumneavoastră. Ar fi mai bine dacă ați lua un taxi, din cauza geamantanului.

Taxiul o duse pe strada Arrenal, vizavi de San Ginés. Acolo, copila urcă la etaj și apoi se întoarse spunînd că da, aveau o cameră. O însoți, nu plecă pînă cînd Inés își dădu seama că aștepta un bacșiș, și-i dădu cîteva pesete. O conduseră pînă la o cameră spațioasă, în care mirosea plăcut, avea un balcon ce da spre stradă, încărcat cu glastre de flori.

— O să vă coste zece pesete pe zi, cu pensiune completă. Dacă o vreți fără balcon, e cu o peseță mai puțin.

Nu. Îi plăcea aceea. Servitoarea aduse prosoape şi-i spuse că putea merge la cină după ora nouă. Cînd rămase singură, se spălă puţin şi încercă să-şi pieptene şuviţele scurte, dar nu ştia cum s-o facă ; le netezi doar şi le lăsă să cadă în voia lor.

Ieşi în stradă după ce bătu de cinci. Cumpără o geantă neagră şi, într-o parfumerie, un ruj de buze, de o culoare aleasă de vînzătoare. Îşi dădu puţin cu el. Apoi se îndreptă spre biserică.

Era goală şi întunecată, iar pentru ea, posomorîtă şi tristă. Cu toate astea, trebuia să se reculeagă şi să mediteze. Căută un scăunel de rugăciune şi-l duse într-un colţ mai îndepărtat, cel mai întunecos dintre toate ; mai întîi se rugă puţin, apoi se aşeză. Ajungea pînă la ea rumoarea străzii alăturate, deslușea cele mai mici zgomote dinăuntru, trosnetul vreunui lucru sau ecoul unui obiect ce căzuse în sacristie. Speră ca zgomotele să nu-i atingă sufletul, s-o înconjoare dar să treacă mai departe : încetul cu încetul începu să fie inundată de imagini, de amintiri apropiate. Trecu în revistă tot ce făcuse în timpul zilei şi găsi că era bine.

Preotul o acuzase de trufie. Fusese, cu adevărat, trufaşă ? Rememoră scena din sacristie, cuvintele spuse. Ceruse ajutor cu modestie, cu umilinţă, cu naturaleţe ; dar preotul o judecase greşit, o luase drept o mincinoasă sau orice altceva rău. Iar ea îndurase totul şi ar fi răbdat pînă la sfîrşit dacă nu i-ar fi fost teamă că-şi va pierde puterea interioară, că va renunţa la decizia luată. Numai din această cauză îi răspunsese preotului. Şi n-o făcuse mintindu-l, ci spunîndu-i adevărul... Clara ar fi făcut la fel, ar fi răspuns cu aceleaşi cuvinte. Cît de mult se asemănase conduita ei cu cea a Clarei ! Se asemănase, doar se asemănase. Preotul se înşelase judecînd după aparenţe. Ceea ce contează nu sînt faptele, ci motivele : nu cuvintele, ci sentimentele.

Cu toate astea, nu era liniştită. Avea nevoie să se convingă că nu acţionase cu trufie, avea nevoie să se absolve pe ea însăşi, să se ierte. Doar aşa îşi putea recîştiga pacea interioară, atît de greu atinsă. Dar, oare, această pretenţie, prin ea însăşi, nu era încă un act de trufie ?

Hotărî să se spovedească, să primească iertarea de la altcineva, de la însuşi Dumnezeu. Era devreme. Preoţii vor sosi mai tîrziu, avea înainte destulă vreme ca să-şi examineze conştiinţa. Atunci îşi reaminti viaţa dusă în ultimele zile — faptele, cuvintele, gîndurile, dorinţele. Păcătuise vreodată ? Ce ar trebui să povestească, de ce ar trebui să se acuze şi să se căiască ? Trebuia să-i spună preotului de ce venise la Madrid şi pentru ce ?

Deodată se simţi tulburată şi nelămurită. Preotul, orice preot, cu siguranţă că n-ar aproba motivul călătoriei sale şi i-ar porunci să renunţe la intenţia ei, la salvarea părintelui Ossorio. Şi cu cît i-ar explica motivele, cu atît preotul ar insista mai mult. I se părea că aude cuvintele de ameninţare : „Vă dau iertarea numai dacă nu-l veţi mai vedea pe acest nefericit sacerdot, cu condiţia să vă întoarceţi acasă chiar mîine dimineaţă". Nici măcar preoţii nu puteau înţelege sufletele cu adevărat creştine. Bunătatea dusă pînă la eroism îi înfricoşa. Dar stătea scris : „Numai cine-şi pierde sufletul şi-l va putea salva".

Nu era obligată să povestească totul. Nici să se sfătuiască. Trebuia să îngenuncheze şi să facă aluzie la *păcatele ei,* la faptele pe care le credea păcătoase şi la cele asupra cărora ar fi avut îndoieli. De pildă, la ce se petrecuse în sacristie, cu preotul. Şi nimic mai mult.

— Spune-mi, fiica mea, nu ai avut gînduri rele, dorinţe necurate ?

— Nu, părinte.

— Convorbiri uşuratice sau nesocotite ? Şuşoteli ?

— Nu, părinte.

— Eşti castă, fiica mea ?

— Da, părinte.

— În viaţa de pînă acum, ai fost mereu aşa ?

— Da, părinte.

— E cu putinţă ca niciodată să nu te fi dedat vreunui gînd senzual, ca niciodată să nu te fi dăruit, chiar şi numai pentru o clipă, îmboldurilor cărnii ?

— Niciodată, părinte.

— Mă faci să mă tem, fiica mea.

— De ce, părinte ?

— Pentru că tocmai pe acele suflete ca ale tale demonul le asediază cu vicleşugurile cele mai perfecte, acelea pentru a căror pierdere foloseşte cea mai înaltă ştiinţă.

— Sper, părinte, ca harul divin să mă ajute să lupt împotrivă.

— Aşa să fie.

Înclină capul şi primi iertarea.

Biserica se umpluse de lume care se ruga. Se întoarse, pe un drum mai ocolit, în colţul său, se rugă pentru îndurare. Dar nu se putea concentra. Pentru prima oară un preot îi vorbise despre posibilitatea de a fi condamnată. De ce ?

Se simţi din nou tulburată şi nelămurită. Domnul îi trimitea încercări peste puterile ei. Cu toate astea, bunătatea lui Dumnezeu se împletea întotdeauna cu tot atîta har. Deşi, în cazul acela, lucrul de care ea avea nevoie ar fi fost să înţeleagă, să înţeleagă... De zile întregi încerca să facă faţă unor situaţii pe care nu le înţelegea.

N-avea nici un rost să insiste, să-şi folosească propriile forţe să încerce să înţeleagă ceea ce era de neînţeles. Trebuia să se abandoneze din nou pe sine, să lase ca sufletul să i se golească, să se dăruiască, blînd, voinţei lui Dumnezeu. Ştia că, la sfîrşit, sufletul i se va umple din nou de lumină.

În biserică era frig.

Lîngă poarta bisericii del Carmen, un orb citea cu voce tare paragrafe întregi din Quijote scris cu caractere Braille. De prin barurile vecine veneau mirosuri acre. Magazinele se închideau, lumea se grăbea. Părintele Ossorio urcă treptele şi aşteptă. Ar fi avut poftă să fumeze o ţigară : era pentru prima oară de cînd plecase din Pueblanueva, cînd i se întîmpla asta. Coborî pe trotuar şi-l întrebă pe orb pe unde era vreo tutungerie.

— Aici, alături. A doua casă după biserică.

Ceru un pachet şi chibrituri. Întrebă dacă ţigările erau făcute. I se răspunse că nu.

— N-aveţi din celelalte ? Nu ştiu să le răsucesc.

Îi dădură un pachet din cele din Canare. Cînd ieşi, aprinse una şi tuşi, dar continuă să fumeze. Inés îl aş-

tepta, deja. Ajunse pînă în dreptul ei, se priviră îndelung. Inés spuse :

— Iată-ne pe amîndoi travestiți, adică protejați. Acum...

Părintele Ossorio o întrerupse.

— Am venit să vă spun că e inutil. Nici nu mă gîndesc să mă întorc la mînăstire. Am cheltuit banii pe care mi i-ați dat, pentru că n-am avut altă ieșire, dar vi-i voi înapoia curînd.

Inés continua să-l privească, cu o privire care părea că vine de foarte departe, la fel ca aceea a lui García, cel de la editură, cînd îl primise.

— Nu doriți să vorbiți cu mine ?

— Ba da... Dar n-avem nimic să ne spunem.

— N-are importanță. Duceți-mă la o cafenea. Mi-e foame.

Părintele Ossorio o privi uimit.

— La o cafenea ?

— Nu vă mirați. Așa se obișnuiește și e chiar un lucru decent. Trebuie să vă obișnuiți, cu încetul, dacă vă gîndiți să rămîneți în această lume.

O duse la cafeneaua din Puerta del Sol. Era puțină lume. Un trio compus din vioară, violoncel și pian cînta o bucată lentă și solemnă, pe care părea că n-o ascultă nimeni. Clienții erau perechi de burghezi. Chelnerii, fără vreun respect pentru muzică, făceau comenzile cu voce tare.

— Două cu lapte, o bere, două jumătăți prăjite.

Părintele Ossorio vru să se așeze aproape de ușă, unde era mai multă lume, dar ea preferă un colț. Rămaseră tăcuți pînă cînd chelnerul le servi două cafele și două cornuri.

Părintele Ossorio se așezase vizavi, cu scaunul îndepărtat de masă. Cu mîinile în buzunare, privea spre tavan.

— Apropiați-vă. De ce v-ați mascat în om rău ?

El trase scaunul, puse coatele pe masă, dar nu o privi.

— Vreau, spuse, ca de data asta haina să-l distrugă pe călugăr.

— Nu vă înțeleg.

— Dacă încep prin a arăta ca un om rău, voi termina prin a și fi așa.

— Asta doriți ?

— De asta am nevoie. Mi-am dat seama că lumea e rea, iar eu trebuie să mă apăr.

În sfîrșit, se decise s-o privească.

— Știți ceva ? Sînt sătul să mai fiu obiectul de batjocură al imbecililor. Ieri noapte și azi-dimineață, în sufrageria pensiunii, o adunătură de mucoși m-a jignit, m-a umilit, și asta numai pentru felul cum arătam. Nu găsesc destule motive ca să pot suporta asta. În schimb, în după-amiaza asta, un om indiscutabil rău, un comunist, m-a tratat cu amabilitate, știind că sînt sacerdot și mi-a promis de lucru.

— Diavolul e îngăduitor și-i favorizează pe cei pe care vrea să-i piardă.

— Bine. Eu am nevoie de amabilitate și favoruri.

— Și sînteți dispus să păcătuiți pentru a le obține ?

— Și de păcat am nevoie. Este singura mea garanție. Nu înțelegeți ? Acum dumneavoastră sînteți cea care mă urmăriți. Ce știu eu de cine voi mai da mîine, care să vrea același lucru ca dumneavoastră ? Dumneavoastră și toți cei care vin sau vor veni au același gînd ; îmi vor oferi întoarcerea la grația divină ; dar numai compromisul cu păcatul îmi asigură libertatea.

— Și credeți că păcatul va fi mai puternic decît Isus Cristos ?

— Cîteodată da.

Inés se lăsă pe speteaza scaunului, lăsă capul în jos, închise ochii. Blasfemia o făcuse să tremure. Apoi întrebă:

— Vreți să mă ascultați ?

Părintele Ossorio ridică din umeri.

— Cu condiția de a nu mai insista... !

— Nu. Nu voi mai insista, dar și eu am nevoie, ca dumneavoastră...

Se întrerupse, înălță capul.

— Îmi e suficient să vorbesc, să vă povestesc ceva ce nu știți. Voi împlini treizeci de ani și nici nu-mi mai amintesc cînd m-am hotărît să plec la mînăstire. Din diverse motive, pe rînd : mai întîi, am descoperit o neregulă în legătură cu nașterea mea și m-am simțit exclusă din societatea obișnuită ; mai tîrziu, pentru că un frate al meu, singura persoană pe care o iubesc pe lume, s-a îndepărtat de

Dumnezeu şi am crezut că e de datoria mea să mă sacrific pentru salvarea lui. Dar totdeauna a existat ceva care mi-a tulburat decizia finală, ceva care punea în evidenţă alte raţiuni care ar fi putut să mă împiedice să profesez aşa cum aş fi dorit. Cînd am înţeles despre ce era vorba, m-am deziluzionat, am fost pe punctul de a naufragia : nu-mi plăcea religia aşa, în forma în care o vedeau ceilalţi ; găseam că slujbele sînt lipsite de sens, iar pe credincioase, ipocrite. A ajuns să mi se pară totul fals, am ajuns să cred că toată credinţa mea nu era altceva decît un refugiu împotriva nefericirii mele personale. Tocmai atunci aţi sosit la Pueblanueva şi un grup de fete am început să venim la slujba din criptă. Prima oară cînd ne-aţi vorbit...

Părintele Ossorio devenea din ce în ce mai neliniştit.

— De ce-mi amintiţi acum de toate astea ?

— Pentru că e nevoie. Iar dumneavoastră nu vă puteţi opune să ascultaţi. Nu e just să ignoraţi ceea ce au însemnat pentru mine cuvintele dumneavoastră, şi pînă la ce punct m-au salvat din indiferenţă şi îndoială şi m-au redat comunităţii sfinţilor.

Se întrerupse şi-şi întinse palmele desfăcute.

— Nu m-aţi redat ei, ci, mai degrabă, mi-aţi descoperit-o. De la dumneavoastră am învăţat ce înseamnă a trăi întru Isus ; zi de zi, cuvintele dumneavoastră m-au condus, m-au iluminat. Dumneavoastră mi-aţi revelat realitatea vieţii sacramentale şi m-aţi făcut să pătrund în ea. Nu aţi semănat în deşert; aşa cum s-ar putea crede văzînd cum s-a descompus grupul nostru în cîteva zile, pentru că, cel puţin în mine, cuvintele acelea au rodit.

— Şi asta nu vă e de-ajuns ? De ce nu continuaţi acum singură şi nu mă lăsaţi în pace ?

— Pentru că nu pot. Acum trei zile, cînd am aflat că aţi plecat, m-am simţit părăsită ; mai tîrziu, prin puterea de a gîndi şi de a spera un răspuns de la Dumnezeu, am înţeles că plecarea dumneavoastră îmi impunea obligaţia născută din bunătate creştinească de a vă salva. În după-amiaza asta, în biserică, m-am convins că salvarea dumneavoastră este condiţia salvării mele.

— Nu mai spuneţi nerozii !

— Nu mă veţi putea convinge că Dumnezeu mă înşală.

— Dar nu înțelegeți că salvarea mea depinde numai de libertatea mea ?

— Și de ce nu de tenacitatea mea, de rugăciunile mele, de sacrificiul meu ?

— Dar fără ca prin asta să intre în joc salvarea dumneavoastră.

— Dacă ar fi să mă îndoiesc de salvarea dumneavoastră...

— Ce s-ar întîmpla ?

— M-aș crede înșelată *de dumneavoastră.*

Se ridică brusc și adăugă :

— Asta este ceea ce vreau să știți : credința mea în Isus Cristos depinde de credința mea în dumneavoastră. Voi crede numai în adevărul pe care mi l-ați dezvăluit, numai dacă voi vedea că este eficient, înainte de orice, pentru dumneavoastră înșivă. Și acum, că o știți, vedeți cît mă interesează să vă salvez de diavol : e ca și cînd m-aș salva pe mine însămi.

Luă de pe scaun paltonul și geanta.

— Ce faceți ? De ce plecați *acum ?*

— Pentru că nu mă grăbesc să-mi răspundeți. Pe lîngă asta, nu pot pretinde ca Dumnezeu să facă un miracol. Ne vom vedea mîine din nou. Chiar aici, la aceeași oră. Între timp, gîndiți-vă și, dacă puteți, rugați-vă.

Își puse paltonul pe umeri, mănușile și adăugă :

— Mai aveți bani sau să vă mai dau alții ?

— De ce insistați atîta în a-mi oferi bani ? Credeți că mă puteți cumpăra ?

— E mai bine decît să-i primiți de la diavol.

Pe strada Carretas, la numărul 7, îi oferiră o cameră ce da spre înăuntru, mică, întunecoasă, curată. Plăti pentru o săptămînă — treizeci și cinci de pesete și încă zece la sută —, și trebui să completeze o fișă pentru poliție. Pe lavoarul din încăpere se afla un săpun, pe sfîrșite, iar pe perete, lîngă ușă, o oglinjoară ștearsă, dar suficientă : încăpea în ea fața părintelui Ossorio, gîtul și locul de unde începea jerseul. Singurul bec se aprindea de la intrare și se stingea de la pat, sau invers. Mai existau un covor, un cuier și o măsuță de noapte maro cu marmură roșietică. O fereastră, ale cărei geamuri erau acoperite cu hîrtie de

ziar, lăsa să pătrundă în încăpere aerul de pe coridor. Ușa avea cheie ; patul era acoperit cu o pătură roz.

În așteptarea cinci, se întinse pe pat.

— Femeia asta e nebună.

Îl obseda amintirea lui Inés, privirea ei profundă, siguranța cuvintelor sale. I se părea că e învăluit într-o plasă căreia nu-i ghicea ieșirea : ca și cînd din neatenție ar fi căzut într-o capcană.

După ce mai întîi fusese surprins de întîlnire, urmase apoi plăcerea de a nu se ști singur. Deși nu se gîndise nici o clipă s-o ia în seamă, îl măgulea că cineva se îngrijea într-atîta de el încît îl urmase. Inés nu era o femeie oarecare. Vorbea, într-adevăr, cu cuvintele pe care el le folosise de-a lungul a doi ani întregi de predici ; era ca și cînd propriile sale cuvinte ar fi ricoșat și i-ar fi fost trimise înapoi. Cu toate astea, nu erau acele liniștite, senine cuvinte ale unui predicator, ci vorbe pline de pasiune, sincere. Vroia să-l prindă în plasa propriilor sale cuvinte și i le înapoia încărcate de pasiune.

Își repetă că era nebună, și de-ndată-și spuse că încerca să se înșele pe el însuși. Inés nu era o nebună : era opera *sa*. Niciodată n-ar fi bănuit asta ; îl crezuse pe stareț cînd insistase : „Vă pierdeți timpul, părinte Ossorio. Femeile astea sînt o adunătură de tîmpite". Iar în final, faptele păruseră să dea dreptate starețului. Dar nu se întrebase, apoi, de ce, dintre toate, una cel puțin continuase. Starețul îi dăduse o explicație stupidă, iar lui îi fusese îndeajuns. Cu toate astea, chiar și atunci Inés exista, și era opera lui.

Nu dăduse greș. Măcar într-una dintre acele persoane cuvintele încolțiseră pînă la risc, pînă la frenezie. Și dacă s-ar întoarce la mînăstire, dacă s-ar întoarce cu ea și i-ar spune starețului : „Iată-mi opera", ce s-ar întîmpla ? Se cutremură, pentru că avu în fața ochilor rîsul starețului, un rîs prudent, care parcă nici nu era rîs, dar care distrugea totul ; un rîs rece care-l anihila. Stareț ul i-ar spune lui Inés : „Așadar, domnișoară, v-ați lăsat îmbrobodită de idiotul ăsta ? Haide, căutați-vă un confesor discret și povestiți-i ideile despre Religie, o să vedeți ce-o să vă zică". Și totuși, ceea ce pretindea Inés era să-l înapoieze stareț ului.

— Dacă ar fi venit stareţul în persoană ! Asta ar fi pus lucrurile la punct. Atunci m-aş fi întors la mînăstire, dar mai înainte ar fi trebuit să mă asculte.

Se purtase ca un copil, se lăsase dus de frică şi de măguliri. Şi se lăsase condus pe terenul pe care-l vroia ea, acolo unde, mai mult decît conceptele şi raţiunea, aveau greutate mişcările mîinilor, intonaţiile vocii, căldura sau răceala privirii. Niciodată nu avusese direct de-a face cu o femeie. Femeile erau patetice, chiar şi cînd era vorba de religie, chiar şi cînd vorbeau despre religie cu cuvintele pe care el li le spusese. Victoriile succesive ale lui Inés erau unele poetice, artistice. Se gîndi că pe Carlos Deza l-ar fi amuzat să le analizeze. „Părinte Ossorio, chiar dacă vi se vorbeşte în numele lui Dumnezeu, este vorba despre acelaşi şarpe care l-a înşelat pe Adam. Apăraţi-vă cu inteligenţa, cu raţiunea. Sînteţi un intelectual. Şi de dimineaţă pînă acum multe lucruri s-au schimbat. Nu-şi mai rîd de dumneavoastră, ci chiar vă admiră. Nu vă amintiţi de fetele acelea care au trecut pe lîngă dumneavoastră în strada Preciados ? Aţi auzit perfect cum o fată îi spunea celeilalte : «Fii atentă ce bărbat frumos !». Ce bărbat, nu ce preot. Lucrurile s-au schimbat şi studenţii nu mai rîd de dumneata. Această mască i-a înapoiat spiritului dumitale libertatea.

Dar Carlos Deza avea dreptate doar pe jumătate. Libertatea spiritului lui nu era o libertate pe de-a-ntregul, ci doar libertate a spiritului. Un bărbat e ceva mai mult. Raţiunea îi intră prin urechi, odată cu cuvintele, dar ochii văd, mîinile ating, nările adulmecă fiinţa care se află alături. Şi se poate întîmpla ca spiritul să ştie să învingă motive cu alte motive, în timp ce prin ochi, prin nări să pătrundă victoria celuilalt. O putea aduce pe Inés în terenul lui, s-o învingă prin raţiune ; dar Inés mai însemna şi pasiune, voinţă, decizie. Mîinile, privirea, tonul vocii sale lucrau *de asemenea* dincolo de raţiune şi împotriva ei. Din Inés emana un miros suav şi sănătos. De toate astea trebuia să se păzească şi nu cunoştea armele.

— Poftiţi la cină, domnule, cînd doriţi.

O voce metalică, de femeie, îi vorbi din coridor. Bătură încet la uşă.

— Cina.

— Vin îndată. Mulţumesc.

Aprinse lumina şi se sculă. Cît de diferită era vocea lui Inés ! Acum îşi amintea c-o ascultase cu plăcere cînd, printre femeile acelea, una dintre ele cînta slujba. Stilul îi era perfect. Apoi se pierdea printre alte voci, se anula. Dacă tinerii din mînăstire ar fi fost în stare de atîta disciplină !

Intră în sufragerie. Vicente Serrano tocmai se aşezase. Îl chemă din colţ.

— Auziţi ! Staţi lîngă mine. Aici locurile nu sînt fixe.

Îl felicită că găsise cameră.

— Nu se mănîncă prost, nu se bagă în treaba nimănui, şi cine vrea să aducă vreo femeie, e lăsat, cu condiţia să nu iasă scandal.

Adăugă că, la sat, exista mult mai puţină libertate.

— Şi nu v-o spun pentru mine, care am trecut de necazurile astea.

Lui Vicente Serrano i se părea că Republica făcuse unele lucruri bune şi că preoţii abuzaseră prea mult — părintele Ossorio se înfioră şi-i tremură în mînă lingura de supă. Deşi în marea parte a satelor continuau să poruncească.

— Dar cu procesul dumitale cum stai ?

Pe Vicente Serrano nu-l neliniştea procesul. Era sigur c-o să-l cîştige. Dar îi folosise drept pretext ca să stea cîtva timp la Madrid şi să cheltuiască ceva bani.

— Cu multă atenţie, ei ! Nu arunc banii, pentru că mă costă multă muncă. Vedeţi. Aş putea sta într-o pensiune de zece pesete şi mă aflu într-una de cinci. Petrec puţin într-o cafenea, dau două rîduri, văd ce mai e şi, noaptea, merg la teatru sau la şantan. Mă distrez de minune. Dar dumneata ? Ce faci nopţile ?

— Eu am mai puţini bani ca dumneata şi nu pot să-i azvîrl.

— Dar o zi e doar o zi. Ceea ce-i bine la Madrid este că nu trebuie să te culci devreme sau să te duci la cazinou ca să tragi o duşcă. De ce nu vii cu mine ?

Îi răspunse că nu, dar fără prea multă energie. Vicente Serrano, după ce clarifică cum că el este cel care invită, continuă să-şi expună motivele. Părintele Ossorio îl auzea ca pe un zgomot îndepărtat. Acea invitaţie întîmplătoare, aparent oarecare, îl obliga să hotărască, să aleagă. *Va*

păcătui. Iar cîteva ore mai înainte afirmase că avea nevoie să se supună păcatului ca să-şi apere libertatea. Dar nu se gîndise la acel păcat vulgar, pe care nu şi-l putea închipui, dar a cărui natură, cel puţin teoretic, o cunoştea.

— Bine. Presupun că n-o să fie mai mult decît un simplu spectacol.

— Desigur! Totdeauna există cîteva fufe care se bagă-n vorbă şi-şi scot cîteva pahare, dar nu-i obligatoriu să mergi cu ele. V-am spus deja că de mult am terminat cu asemenea fierbinţeli : dar, ca să vezi, tot îţi face plăcere.

L-ar fi ispitit ceva de mai mare anvergură, nu o vulgară desfătare a imaginaţiei şi a privirii : ceva în care să pună la bătaie inteligenţa, ceva în care voinţa să-şi manifeste mai clar şi mai violent revolta.

— Atunci, să mergem.

Şantanul era pe strada Aduana. Un grup de bărbaţi şi femei vorbeau, cu voce joasă, în faţa porţii. Vicente Serrano intră primul, cu un aer de superioritate, ca un client de-al casei. Împărţi saluturi şi surîsuri în stînga şi-n dreapta şi se duse drept spre o masă din faţă, aproape chiar sub scenă.

— De aici nu se pierde nici un prilej. Nu vă daţi jos trenciul pentru că, pînă se umple toată sala, e frig.

Chelneriţa era îmbrăcată în negru, cu o fustiţă scurtă pînă la jumătatea pulpei şi cu un decolteu imens. Îl ciupi pe Serrano de bărbie şi-i zise *şmechere* ; Serrano o bătu pe fund şi-i spuse că el şi prietenul lui vor bea coniac. Chelneriţa se întoarse spre părintele Ossorio şi-i spuse :

— Cum te cheamă, frumosule ?

Brunetă, opulentă, nerușinată. Îl mîngîie pe părintele Ossorio pe obraz.

— Răspunde-mi, fiule. Sau oi fi virgin ?

Părintelui Ossorio i se uscase gîtul de scîrbă, se simţea îmboldit să se ridice şi să plece. Dar se stăpîni. Înghiţi în sec.

— Rafael.

Inés închise cartea de rugăciuni, se închină şi se gîndi că, în acel moment şi părintele Ossorio citise aceiaşi psalmi, aceiaşi antifoni şi că în universalitatea Bisericii, milioane de aleşi îi aduseseră Domnului aceleaşi cuvinte. Dar în

seara aceea, la ora aceea, rugăciunea sa și a părintelui Ossorio nu vor fi fost rugăciuni bisericești, ci molitvele aparte a două suflete frămîntate, ce aveau nevoie de o îndurare excepțională. Înlăuntrul Corpului Domnului, ea și el se individualizaseră într-un anume fel, se separaseră. Pe părintele Ossorio, voința de a cădea în păcat — victoria de moment a diavolului — îl purta pînă la însăși limita Corpului, iar ea își asumase dorința neexprimată a Bisericii de a-l reda Corpului, izvorul fecund al Grației divine : se simțea trimisă, aleasă, ca un soldat care s-ar despărți de mulțime pentru a duce la capăt o misiune eroică. Și, asemenea soldatului, avea nevoie de altfel de arme. Dar soldatul care pleacă în căutarea dezertorului aparține armatei, deși, pentru că se ascunde, pentru că e singur și prevăzător, pînă și el poate părea un fugar.

De teamă ca nu cumva servitoarea să-i umble prin lucruri, lăsase geamantanul închis cu cheia. Îl descuie, își caută cămașa de noapte, stinse lumina și se dezbrăcă. Materialul cămășii, aspru, îi zgîrie pielea, deja învățată cu moliciunea mătăsii. Se culcă. Mîngîie lenjeria pe care o lăsase la-ndemînă. Surîse în întuneric. Nu era un păcat să o folosească. Exagerase purtînd ani de-a rîndul doar materiale proaste, grosolane. Acele ușoare sacrificii făceau parte dintr-un sistem de asceză superfluă... Teresa de Lisieux, pe patul său de moarte, se rugase fierbinte să i se adauge încă o pătură la zestrea de călugăriță carmelită. Domnul nu pusese obligația de a suferi de frig — nici să simți pe carne asprimea pînzei — printre condițiile salvării sufletului. În unele mînăstiri germane în care se ducea o viață atingînd perfecțiunea, călugărițele aveau la dispoziție dușuri, covoare și încălzire centrală. Și nu era deloc rău să poți scoate brațul deasupra cuverturii, fără să înțepenească de frig. În camera aceea a unei pensiuni decente din Madrid existau covor și căldură.

Trebuia să aibă răbdare. Fusese indiscretă în după-amiaza aceea, se grăbise — de fapt se grăbea ca să poată pleca din Madrid, căci orașul o înfricoșa. Nu era cu putință ca părintele Ossorio, numai din două motive, să dea înapoi și să se căiască ; cu atît mai puțin să se întoarcă la mînăstire. Trebuia chiar să admită ideea că, odată convins, odată ce s-ar fi căit, întoarcerea ar fi fost imposibilă, ca

şi înţelegerea cu un episcop ce făcea parte din clerul secular. N-avea nici o importanţă. Era de-ajuns să se întoarcă în sînul Bisericii şi să i se permită să continue acea relaţie spirituală, atît de dureros întreruptă. Nici ea n-avea de ce să se întoarcă la Puebłanueva. Putea rămîne la Madrid, să nu-i fie teamă de el. Nu era nicăieri scris că, în Madrid, era cu neputinţă să devii sfînt. Ar căuta o mînăstire de călugăriţe care i-ar putea da găzduire. Ar munci. Dacă părintele Ossorio s-ar împăca cu Biserica, confesionalul ar fi locul cel mai potrivit pentru convorbirile lor. Şi cum i-ar mai putea vorbi, cu cîtă siguranţă şi înţelepciune ar putea-o îndruma, după acea întîmplare ! Existau sfinţi care nu cunoşteau păcatul. Alţii se întorseseră din infern încărcaţi de experienţă şi, datorită ei, ajunseseră să fie campioni ai sfinţeniei.

Fusese indiscretă, provocase un răspuns violent, din pură neîndemînare. N-ar fi trebuit să personifice, ci să se slujească de raţiuni generale. Să spună : „M-aţi abandonat !“ era, fără îndoială, prematur. Trebuia să fi spus : „Aţi părăsit Biserica, l-aţi părăsit pe Isus Cristos ! Iar eu vin să vă spun că Biserica şi Isus Cristos vă aşteaptă !“. Tot ce ţinea de persoana ei trebuia să-l fi păstrat ca ultim sprijin. Nu-i va mai vorbi despre asta. Va trebui s-o ia din nou de la capăt.

Dintr-o dată şi-l aminti pe preotul căruia i se spovedise în acea după-amiază şi simţi o împunsătură în inimă. Nu se gîndise niciodată la posibilitatea de a se condamna, niciodată nu crezuse că diavolul ar fi mai atras de ea decît de oricare altă persoană. Îl recunoştea în micile tentaţii de fiecare zi, şi se îndepărta de el surîzătoare, liniştită. Nu cu mult înainte îi sugerase ideea că ar fi fost mult mai perfectă supunîndu-şi trupul neplăcerii de a purta lucruri aspre decît îmbrăcîndu-l oricum sau cu lucruri gingaşe, şi îndepărtase ideea. Cîrligul diavolului n-avea la capăt decît nimicuri.

Preotul o întrebase despre castitate, şi de-abia după aceea îi spusese că-l înspăimînta. De ce ? Nu i se păruse a fi un om superficial, ci prudent. Cu toate astea, se temea tocmai din cauza castităţii ei.

Era greu să înţelegi acest lucru. Poate că aparţinea categoriei acelor multe întîmplări a căror înţelegere îi era

interzisă, dar nu se putea lăsa pradă neştiinţei. Fusese castă fără să trebuiască să lupte, fără violenţă. Fusese castă din graţie divină. Dumnezeu îi dăruise castitatea, şi se ştia că virginitatea dăruită de Dumnezeu era o însuşire naturală. Iar ea ştia bine că virginitatea sufletului era încă şi mai importantă decît cea a trupului. Dumnezeu îi ferise sufletul, ferindu-i trupul.

Atunci descoperise că Clara nu era castă. Se găsise pusă în faţa unui fapt de neînţeles, trecuse multă vreme ca să-l priceapă : numai atunci a rugat-o pe Clara să se ducă să doarmă în altă parte. Plină de bunătate, fără s-o facă de rîs, fără să-i reproşeze nimic. Iar acea întîmplare n-o tulburase, cum nu o tulburau privirile vorace ale bărbaţilor, elogiile picante aduse frumuseţii ei. Dumnezeu o ajutase întotdeauna.

Riscul nu putea veni de aici. Căci tocmai din castitate îi venea întreaga putere. Ştia că păcatele cărnii nu sînt cele mai grave, dar că ele erau poarta prin care pătrundeau celelalte.

Împotriva celorlalte păcate — care, Doamne Dumnezeule ? — punea poarta închisă a corpului şi a sufletului ei virgine.

O cusătură, mult prea grosolană, a cămăşii de noapte, i se pironise în spinare. Îşi feri corpul de cusătură.

În încăpere era cald. Din stradă urca o rumoare confuză : voci, claxoane, motoare în mers. Un clopot apropiat suna deasupra capului ei.

Cu premeditare, s-a dus la cafenea cu jumătate de oră înainte de cum stabiliseră. Era puţină lume şi putu alege o masă într-un colţ, dintre acelea puse în dreptul unghiului făcut de divanul roşu. Se aşeză pe pernă şi ceru „o cafea cu lapte şi un corn din alea...". Luase un ziar de după-amiază, dar nu ajunse să-l deschidă, pentru că îl asaltau amintirile din seara trecută.

Petrecuse aproape trei ore la şantan. Văzuse dansatoare goale şi dansatoare îmbrăcate. Suportase compania unei fufe tinere, care pusese ochii pe el. Privise faţa lui Vicente Serrano şi a altor clienţi. Şi trăsese concluzia că în femeie exista ceva respingător, contagios, mai mult sau

mai puţin ascuns, acoperit sau învins, dar totdeauna latent. Părinţii Bisericii detectaseră acel lucru cu precizie. Cum reuşiseră să-l domine sfintele şi marile femei, nu-şi dădea seama. Poate reuşiseră să transforme efectele acelui lucru. Totuna era.

Ieşise din casă dispus să rişte şi se întorsese cu o provizie bună de senzaţii care-i întăreau indiferenţa sexuală. Senzaţii, nu idei. Imagini şi mirosuri, mai ales. Surîdea amintindu-şi de criza din adolescenţă, temerile de care suferea din cauza lipsei acelui lucru care, acum, îi repugna. (Deşi bine judecate, aşa cum putea s-o facă acum, acele crize n-ar fi putut fi considerate c-ar fi fost provocate din lipsa vreunei femei.) Părintele Hugo se întrecuse cu bunăvoinţa atunci cînd judeca senzualitatea. „Asceţii s-au înşelat dispreţuind-o. Are o mare valoare : din cauza asta e un merit să renunţi la ea. Dacă ar fi lipsită de importanţă, Domnul n-ar fi promis virginităţii coroana de excepţie." Acum se simţea în dezacord cu părintele Hugo şi de aceeaşi părere cu asceţii. Părintele Ossorio nu văzuse de aproape, nu mirosise femeile. Nu văzuse pînă unde puteau ajunge cu degradarea, nici efectele ei asupra bărbaţilor. Îl obseda amintirea lui Vicente Serrano — căruia-i trecuseră fierbinţelile — : privirea blajină, buza căzută-n jos, mîinile tremurătoare. Dacă omul, prin culmile sufletului său, putea atinge îngerul, prin plăcerile trupului se apropia de cîine. Iar el simţea nevoia de a fugi de cîine.

Trei ore nenorocite petrecute în şantan îi fuseseră de folos. Se simţea sigur de sine, cu o putere de fortăreaţă în faţa păcatului uşor. I se părea că i se spălase privirea şi că putea aluneca fără să se tulbure, fără vreo slăbiciune, pe corpul oricărei femei.

Venise mai devreme, ca să experimenteze pe Inés noile sale arme, ca s-o vadă sosind şi s-o examineze pe-ndelete, ca s-o învingă cu privirea înainte ca ea să-l poată privi. O văzu şovăind în faţa uşilor turnante, care întotdeauna păreau că o înfricoşează : o văzu intrînd, ridicînd capul şi căutînd, pînă dădu de el. Atunci veni drept spre colţ, mîndră şi calmă, pînă în apropierea lui. De-abia atunci ezită puţin, păru că nu ştie unde să se aşeze, pe divan sau pe scaun.

— Bună ziua, părinte.

Se decise pentru divan ; lîngă el, în unghi drept cu el, așa încît privirile să li se încrucișeze, fără a se întîlni. Dar, mai înainte, își scoase paltonul și-l lăsă, împreună cu geanta, pe scaun.

— Vă mulțumesc că ați venit. Mi-era teamă că...

— De ce v-a fost teamă ?

Tonul îi ieși perfect, sigur și indiferent.

— Că o să fiți las.

— Nu mai sînt. S-au întîmplat tot felul de lucruri...

Inés întoarse brusc capul.

— V-ați decis ?

— Asta nu are importanță acum.

— Dar e singurul lucru care importă ! — încă mai vorbea cu autoritate, ca o mamă copilului.

Se apropie chelnerul. Inés ceru cafea cu lapte. Părintele Ossorio, în momentul în care chelnerul se îndepărta, îl chemă și-i comandă un coniac. Surprinse privirea rapidă, mirată, a lui Inés și nervozitatea imediată a mîinilor sale.

— Ascultați-mă, domnișoară : ieșirea mea din cadrul Bisericii sau întoarcerea mea la ea este o problemă personală. Vă rog să nu vorbim despre asta acum.

— Atunci ?

— Am venit, v-am așteptat și mă aflu cu dumneavoastră ca să vorbim despre dumneavoastră, despre ceea ce vă privește pe dumneavoastră, nu pe mine.

— Dar, părinte, eu n-am nici o importanță ! Eu nici nu exist ! Închipuiți-vă că nu exist, nu trebuie să vedeți în mine decît instrumentul întîmplător pe care-l folosește Biserica pentru a face să-i auziți vocea.

— Nu un instrument, ci o persoană aflată în pericol.

— Ca și dumneavoastră.

— Nu. Eu am trecut dincolo de el.

Inés își întinse mîinile tremurînde.

— În sfîrșit. Vă întoarceți la mînăstire ?

Nu-i răspunse : rămase privind-o cu răceală, iar entuziasmul neașteptat al lui Inés îngheță din cauza privirii.

— De ce mă priviți așa, părinte ?

— Insist să vă spun că nu vom mai vorbi niciodată despre mine.

Inés lăsă capul în jos, își lăsă brațele să cadă, ascunse mîinile.

— Fie așa cum doriți.

Părul-i căzuse pe față, ascunzînd-o. Părintelui Ossorio îi fu teamă că o să înceapă să plîngă, că va fi văzută plîngînd.

— În afară de asta, vă rog să nu vă pierdeți seninătatea. Sînteți o femeie curajoasă, iar ceea ce trebuie să vă spun este rezonabil și bine. Într-un anume fel — amintirea îi făcu vocea să tremure —, este o continuare a învățăturii pe care, fără s-o știu, am exercitat-o asupra dumitale timp de doi ani. Ascultați-mă ca și atunci. Nu vă va fi greu, nu-i așa ?

Inés scutură din cap, își lăsă fața liberă și surîse.

— Da. Așa voi face.

— Aveți răbdare. Cînd nu veți înțelege ce vă spun, opriți-mă.

Chelnerul aduse cafeaua lui Inés și coniacul. Părintele Ossorio bău o înghițitură mare, aproape jumătate din cupă.

— De ce beți, părinte ?

Șovăi, înainte de a-i răspunde.

— Pentru că... Mi-e frig. Sînt puțin răcit.

— Dumnezeu știe cum veți fi trăind ! Ați mîncat ? Este frig la pensiune ? Femeia aia nu mi se pare... !

— Nu vă îngrijorați. Mi-am schimbat gazda. Unde sînt acum se mănîncă mai bine și nimeni nu știe nici cine sînt, nici ce sînt.

Făcu o pauză. Inés amesteca, cu o mînă tremurătoare, zahărul în cafea.

— Ieri mi-ați spus ceva care m-a făcut să mă îngrijorez.

Inés lăsă jos bruse linguriță și se întoarse spre el.

— Să uitați ce v-am spus ieri. A fost o indiscreție. Nu știam ce să mai cred.

— Dar cine se îndoiește că acel lucru scotea în evidență o situație de care mă simt răspunzător ? Într-un anume fel, constituie proba nereușitei mele, pentru că eu nu m-am erijat niciodată în fundamentul credinței cuiva, și nici n-ar fi putut să-mi treacă prin minte : așa ceva este împotriva esenței însești a credinței și a Bisericii.

— Şi nu vă gîndiţi că eu aş fi putut raţiona în străfundul inimii mele ; e adevărat ceea ce spune pentru că el crede în asta ?

— Cine, el ?

— Dumneavoastră.

— Dar e monstruos, domnişoară !

— Atunci aflaţi că eu aşa am gîndit întotdeauna, pentru că mama credea, pentru că aşa credeau călugăriţele, pentru că aşa credeau unii preoţi sau unele persoane în care eu aveam încredere. Şi dacă m-am îndoit vreodată, a fost pentru că ele s-au îndoit, sau pentru că viaţa lor nu era conformă cu credinţa lor.

Îşi sprijini fruntea în mîini şi spuse cu voce înceată :

— În felul acesta crede aproape toată lumea, pentru că ne-o spune cineva în care credem. Eu nu sînt o excepţie.

Părintele Ossorio murmură printre dinţi :

— E ridicol...

Dar ea nu se mişcă. Privea spre cafeaua neatinsă, iar cu pumnul mîinii stîngi bătea în marmura mesei.

— Ascultaţi-mă. Trebuie să înţelegeţi că ceea ce spuneţi nu e rezonabil. E ca şi cînd aţi face din mine prizonierul dumneavoastră.

Inés se sumeţi de-ndată.

— Şi ce dacă ? Mai înainte nu dumneavoastră m-aţi făcut pe mine prizonieră ? Odată ne-aţi explicat că bunătatea...

— Nu vă grăbiţi ! Asta nu e bunătate.

— Atunci ce e ?

Îl privi fix pe călugăr, iar mîna i se întinse ca şi cînd ar fi vrut să-l apuce de braţ. Părintele Ossorio se dădu deoparte.

— Atunci ce e ? repetă Inés.

El ridică din umeri.

— Nu ştiu. Nu vă cunosc sentimentele. Nu vă pot răspunde.

— Aţi putea cel puţin...

Glasul îi tremura. Făcu un efort, bău o sorbitură de cafea.

— Spuneţi-mi, părinte : credeţi cu adevărat în Dumnezeu ? Credeţi în Biserică şi în Isus Cristos ?

— De ce mă întrebaţi ?

— Pentru că, dacă credeți, va trebui să vă întoarceți în sînul Bisericii, pentru că nu veți putea rămîne în afara ei fără să cădeți în păcat : pentru că teama de a păcătui vă va chinui pînă vă va face viața imposibilă : dar dacă nu vă întoarceți...

O întrerupse :

— Hotărîrea mea nu are nimic de a face cu credința mea.

— Dacă credeți, veți înțelege că v-a tentat demonul și că v-a învins. Și dacă veți înțelege asta, veți încerca să vă redați grației lui Dumnezeu. Dar dacă continuați, este pentru că nu credeți. Iar, în acest caz, *nici eu nu voi mai crede:* mă voi desprinde de amintirea lui Dumnezeu cu ușurință, pentru că dumneavoastră sînteți cel în care cred.

Părintele Ossorio își îndepărtă descurajat mîinile.

— Bine. Și ce vină am eu ? Mă simt deja absolut eliberat de dumneavoastră. Am încercat să vă explic că credința trebuie să vă fie independentă de persoana mea. Chiar și de credința mea, ca să nu mai zic de felul meu de a mă purta. Dacă mintea vă funcționează aiurea, n-am ce să vă fac. Treaba dumneavoastră.

Făcu gestul de a se ridica : dar ea, cu o mișcare rapidă, îl reținu.

— Ce veți face ?

— Voi pleca, domnișoară.

Inés nu-i dăduse drumul. De-abia acum simți părintele Ossorio că era strîns puternic de braț.

— Nu mă puteți abandona.

El se desprinse îndată. Dar mîna ei i-o prinse pe a lui.

— Nu plecați. Totdeauna m-am gîndit că ne vom salva împreună, dar acum încep să simt...

Se întrerupse și strînse cu și mai multă putere.

— ...să doresc să ne pierdem împreună.

Ridică privirea. Părintele Ossorio simți un fior, simți cum se trezesc, în străfundul sufletului său, toate temerile. Fața lui Inés se întindea spre el, gîfîind. Nu era o față lubrică, ca cea a putorii de la șantan: nu avea o figură senzuală. Era o față frumoasă și pură, deși pasionată. Dar ce se va fi ascuns în spatele acelor ochi al căror mesaj nu-l știa cîți? Între o femeie ușoară și o domnișoară bine educată trebuie să fi existat diferențe: dar, în fond, erau ace-

lași lucru, doreau același lucru. Din una ca și din cealaltă, vor ieși de-ndată tentaculele lungi ale senzualității, care-l vor prinde între ele, care-l vor strînge ca-ntr-un clește, pînă cînd îl vor înapoia neliniștii — atît de îndepărtată, atît de respingătoare în amintire — adolescenței.

— Sînteți nebună, domnișoară! Ce doriți de fapt? Hai, dați-mi drumul!

— Nu mă...!

Părintele Ossorio fugea spre ieșire. Ea rămase țintuită pe loc, cu privirea în gol. Rămase așa cîteva minute, nemișcată. Trio-ul cînta o melodie veselă. Chelnerul, sprijinit de o coloană, se uita la Inés. Așteptă puțin. Se apropie.

— Fac trei și șaptezeci și cinci, domnișoară.

Ea-l privi fără să-l vadă.

— Trei și șaptezeci și cinci, repetă chelnerul.

— Da.

— Bărbații, se știe...

Surîse și făcu semn cu capul spre ușă.

— Poate că e însurat.

Inés căuta geanta. Chelnerul o luă de pe scaun și i-o întinse.

— Mulțumesc.

— Trei și șaptezeci și cinci.

Inés lăsă o monedă de cinci pesete pe masă. Chelnerul îi luase și paltonul și aștepta cu el, gata s-o ajute. Inés și-l puse, murmură ceva și ieși. Chelnerul luă moneda, o privi și spuse nu prea tare:

— Mi-ați dat cu una și douăzeci și cinci mai mult...

Inés se îndepărtase. Se opri, ca de obicei, în fața ușii turnante, îl lăsă pe un client să iasă și ieși și ea. Aerul străzii era proaspăt. Se strigau nume de ziare, treceau tramvaie și automobile, lumea se împingea pe trotuare. Începu să meargă, cu sufletul greu.

— Fii atentă pe unde mergi, domnișoară! Era să dai peste copil!

IV

„DRAGUL ŞI RESPECTATUL MEU PRIETEN: VĂ scriu aceste rînduri nu pentru a vă da veşti despre viaţa mea, care tare mi-ar fi plăcut să fie bune, ci pentru o chestiune pe care n-o avusesem în vedere cînd am plecat din Pueblanueva şi care îmi apasă conştiinţa, deşi nu mă simt vinovat. Despre mine nu vă voi spune decît că aştept să încep o traducere, bine plătită, pe care sper c-o voi obţine în cîteva zile. Din cîte cred, nu este o speranţă zadarnică, căci se află în mîna unei persoane serioase şi pe care, se pare, o interesez. Odată obţinut acest lucru, şi rămas definitiv la Madrid, voi încerca să mă orientez în sensul pe care-l cunoaşteţi.

Cît despre celălalt fapt, vă voi spune că este vorba de o domnişoară din alea, din familia Aldán, ceva rudă cu dumneata, şi cred că şi cu părintele Eugenio Quiroga. Tocmai pentru că sînteţi rude m-am gîndit să vă scriu, căci dumneata şi părintele Eugenio sînteţi două persoane faţă de care mă simt îndatorat şi pentru care nutresc respect şi prietenie. Zisa domnişoară a venit la mine, zilele trecute, cu pretenţia de a mă face să mă întorc la mînăstire. Din primul moment m-am gîndit că era vorba de o zănatică, dar din consideraţie pentru sexul din care face parte şi mai cu seamă pentru dumneavoastră, i-am dat atenţie, şi chiar i-am vorbit, totdeauna spunîndu-i acelaşi lucru, de trei sau patru ori. Chiar în după-amiaza asta m-am văzut cu ea, dispus s-o conving să se întoarcă singură acasă şi să mă lase în pace cu problemele mele şi cu responsabilitatea deciziei luate. Ei bine: cînd şi-a dat seama că sînt de neclintit în hotărîre, şi-a schimbat dintr-o dată ţelul şi, mai mult, cu o nerușinare (iertaţi-mi cuvîntul) la care nu m-aş fi aşteptat niciodată de la o domnişoară cu educaţie

bună și creștină ; cu o nerușinare care i-ar fi stat bine unei femei de altă condiție, mi-a propus să fugim și să trăim împreună. Vă asigur, dragă don Carlos, că nu e vorba de o interpretare greșită, căci nu li se poate da alta cuvintelor care i-au ieșit din gură. «Dacă nu vreți să ne salvăm împreună, atunci să ne pierdem amîndoi», sau ceva asemănător, care nu poate fi altfel interpretat decît cum cred eu. Nu trebuie să vă mai spun că atunci am înțeles că nu mă înșelasem în părerea mea inițială și că e vorba, într-adevăr, de o zăpăcită. Așa că de-ndată m-am decis să vă scriu aceste rînduri, pentru ca dumneavoastră să anunțați familia respectivei și să vină cineva s-o caute, deși eu nu vă pot da adresa, căci nu știu nici unde trăiește, nici cu cine. Dar i s-ar putea lua urma, cred eu, căci în toate pensiunile din Madrid trebuie să-ți dai numele și adresa pentru poliție, iar ea trebuie să și le fi dat. Nu-i nevoie să mai adaug că mă aflu la dispoziția oricui, dacă pot fi cuiva de folos...".

— Restul, spuse Carlos, sînt obișnuitele urări.

Clara ascultase totul șezînd lîngă fereastră, cu trupul aflat în întuneric, împotriva luminii. Ascultase totul în nemișcare și liniște ; nu s-a mișcat și n-a spus nimic nici cînd Carlos a terminat lectura.

— E scrisoarea unui țăran, adăugă el. Nici teologia, nici faptul c-a bătut lumea nu par să fi schimbat mare lucru în modul de a fi al părintelui Ossorio. Ideile lui despre morala femeilor trebuie să fie, în fond, cele pe care le-a moștenit de la maică-sa. Iar maică-sa, bineînțeles, trebuie să fi fost îmbrobodită cu șapte fuste...

— Am încurcat-o rău, spuse Clara și suspină din rărunchi.

— Nu zic că, în cazul ăsta, nenorocul n-a cumpănit mult mai mult decît voința omenească. Într-asemenea măsură a influențat, încît a dus la un deznodămînt ilogic, în cazul ciudat al lui Inés Aldán. Normal ar fi fost pentru călugăr să fi văzut că se deschide cerul, sau infernul — în cazul acesta e totuna —, cînd a auzit vorbele acelea, atît de teatrale, ale surorii tale. Sună frumos acest „Să ne pierdem împreună" ; e frumos, mai ales prin ceea ce scoate la iveală. Dar animalului ăstuia i se năzare, în fața izbucnirii pasiunii, că Inés e nebună de legat.

— E un rahat, murmură Clara. Un bărbat, chiar dacă e călugăr, face față altfel unei asemenea situații.

— Niciodată n-am crezut în castitatea de nezdruncinat a părintelui Ossorio. M-am temut, mai degrabă, că-n clipa în care va da de o femeie, și-ar pierde cumpătul. Dar vezi : nici măcar o persoană atît de frumoasă ca sora ta, atît de interesantă, de atractivă, nu reușește să scoată de la el decît o judecată de mitocan. Dacă nu cumva...

— Ce ?

— Ar fi făcut-o de frica foamei. Să porți pe altul după tine, în situația lui, ar presupune o dragoste pe care el n-ar fi putut s-o simtă așa, deodată.

— Nu contează din ce cauză s-a purtat așa, spuse Clara descurajată. Problema e că săraca Inés s-o simți pierdută și disperată.

— Nu uita că-i mai rămîne credința.

Clara se îndepărtă de fereastră și se lăsă să cadă într-un fotoliu. Acum, fața-i serioasă pînă la patetism, îi era luminată.

— Credința ! Crezi că multă i-o mai fi rămas, de vreme ce a făcut tot ce-a făcut ?

— În orice caz, ea are mult bun-simț.

Clara-l privi cu o sclipire de dispreț în ochi.

— Cît de puțin cunoști femeile, Carlos !

— Vrei să spui că Inés va face vreo prostie ?

— Vreau să-ți spun că nu știu ce va face ; dar că nici o femeie, și cu atît mai puțin Inés, după un asemenea eșec, nu-și ia lucrurile și se întoarce pocăită în căminul onoraților ei părinți. Inés e orgolioasă, ți-am spus-o mai deunăzi. Mai degrabă decît nebună de iubire, în momentele acestea trebuie că se simte disprețuită, umilită.

Se ridică în picioare și se sprijini de sobă.

— Să nu crezi că-mi închipui că Inés va deveni o femeie pierdută sau ceva asemănător. Mai întîi, are bani cît să poată trăi o bună bucată de vreme ; în al doilea rînd, ea nu e una din alea...

Se întrerupse și lăsă ochii-n jos.

— ...nu e ca mine. Dar, tocmai din cauza asta, va suferi mai mult decît mine. Aș da orice numai să mă văd în pielea ei : eu aș ști să aranjez lucrurile, și mai întîi i-aș scoate ifosele tipului ăluia, care cît o fi el de călugăr, tot a fugit

din mînăstire, ceea ce-nseamnă că nu-i prea virtuos. Apoi, aş vedea eu.

Vorbea cu furie. Ochii îi străluceau, obrajii palizi i se înroşiseră.

— Va trebui să te duci s-o cauţi.

— Eu ?

— E lucrul cel mai firesc. Eşti sora ei. Dacă cineva poate face ceva...

— Mă uimeşti, Carlos, îl întrerupse Clara. Eu sînt ultima persoană pe care ar dori Inés s-o vadă. Nu înţelegi ? Prezenţa mea ar umili-o şi mai mult.

Carlos ridică din umeri şi începu să-şi răsucească o ţigară.

— Sigur, nu cunosc toate ascunzişurile intimităţilor voastre, dar cred că Juan n-ar fi cel mai potrivit. Apoi, acum nici nu-i momentul să plece într-o călătorie. Chestia aia cu închirierea de către sindicat a vaselor e aranjată, iar Juan nu va părăsi cu uşurinţă totul, nu trebuie să-l părăsească. Ar putea fi un succes pentru el, marele său succes, cel pe care-l caută şi-l aşteaptă de mai bine de doi ani. Oricît ar iubi-o pe Inés, nu se va duce s-o caute, cel puţin pentru moment.

— Oricum, chiar dacă-mi va fi greu, trebuie să-i spun ce se întîmplă.

Surîse.

— O să mă ia la pumni. Eu voi fi cea care plăteşte, ca şi cînd aş fi vinovată. Era cît pe-aci să mă plesnească atunci cînd i-am spus că Inés a plecat, şi asta cînd credea că merge la mînăstire.

Îşi ascunse faţa în mîini.

— Nu ştiu dacă nu cumva mi-e mai milă de el decît de ea.

Carlos împături scrisoarea şi i-o întinse. Clara o luă furioasă.

— De-aş da cu ochii cu călugărul ăsta...

— Ce-ai fi vrut ? Să se-ncurce cu Inés ? Nu tocmai de asta ţi-era teamă cînd a plecat ea ?

— Nu ştii niciodată nici ce-i bine, nici ce-i rău...

Puse scrisoarea în buzunarul paltonului.

— ...niciodată nu știi despre ce-i vorba în scîrboasa asta de viață. Ți se vorbește de onoare și de decență, și dacă ești decentă poți fi sigură că ești o nenorocită. Ți se vorbește de Dumnezeu și, cînd ai nevoie de el, nu-l găsești nicăieri. Dar și dacă-ți pierzi onoarea nu poți fi fericită, iar dacă-i întorci spatele lui Dumnezeu, Dumnezeu te cheamă tot timpul.

— Tu-l auzi ?

— Da, omule, da : în propria mea rușine ! Și bănuiesc că dacă Inés nu vrea să-l audă, va trebui să-și astupe bine urechile. Și chiar și așa...

Făcu un semn vag cu mîna, ce cuprindea totul, și lăsă capul în jos.

— Cîteodată crezi c-ai văzut o ieșire, și alergi ca o nebună, ca, în final, să te lovești cu nasul de zid. Nu există o asemenea ieșire. Nu poți decît să suporți și să continui, chiar dacă asta înseamnă să te întorci înapoi. Și totul pentru că nimeni nu poate rezista singur.

Aruncă spre Carlos o privire rapidă.

— Nici tu. Cu toate că ești egoist. Cu toate că știi să te aperi de viață prin cuvinte. Dar, chiar și așa, cu tot castelul tău, și cu turnul tău, și cu fereastra asta de unde ne privești pe toți, ai nevoie de un bufon, o iubită și de prietenia unei bătrîne nebune. Și nu ești fericit.

Carlos făcu un gest de protest.

— Un moment ! Nici nu-mi propun să fiu. Știu destule despre viață ca să nu-mi fac iluzii, nici să pretind imposibilul.

Clara dădu din cap, surîzînd.

— Oi fi știind multe din cărți, pentru că bănuiesc că le-ai citit pe toate astea : dar despre viață nu știi mare lucru. Cu toți anii pe care-i ai, cîteodată mi se pare că ești un copil din ăia care se laudă că știu totul pentru că sînt foarte studioși, dar care sînt calul de bătaie al tuturor.

Carlos stătea pe scaun, iar țigara i se consuma între degete. Continua să rîdă, dar surîsul îi părea forțat, fals. Și o privea pe Clara din penumbră, ca și cînd s-ar fi mascat și protejat cu ajutorul ei.

Clara se apropie de el.

— Niciodată n-ai suferit. Numai acest talent ți-l recunosc, acela de a ști să te ferești. Dar nu te baza pe asta,

pentru că, mai devreme sau mai tîrziu, ne vine rîndul fiecăruia, iar pe tine te va lua pe nepregătite.

În auditoriu erau prezenți șefii tuturor vaselor de pescuit și cîte doi oameni de fiecare echipaj. În fața crîșmei *Cubanezului* la adăpostul streșinilor, așteptau, tăcuți, grupuri de oameni. Din cînd în cînd, scînteia lumina cîte unei brichete : un bărbat sufla în fitil, aprindea țigara și o trecea celor din jur. Dacă cineva zicea „întîrzie", îi răspundeau „întîrzie", și apoi continua să fie liniște. Sau : „Dacă o să continue să bată vîntul, o să murim de foame". „Atunci află că vîntul o să continue."

Vîntul bătea dinspre sud-vest, în trombe violente, și împingea norii negri. Cînd nu se uitau la ușa crîșmei sau spre lumina ce venea dinăuntru, ei priveau norii, îi priveau cum trec peste cer și se pierd peste pămînturile de la nord-est, pe deasupra munților vineții.

— În '17, pe vremea asta, a fost furtună. A murit multă lume.

Unul zvîrli țigara cu putere.

— Mă duc să văd ce se-ntîmplă.

— Au zis să nu intre nimeni.

— Eu mă duc...

Traversă strada, deschise ușa cu multă grijă. Aldán, în fundul cîrciumii, citea niște hîrtii. Cînd simți că se deschide ușa, ridică privirea, așteptă, și continuă să citească.

— Ce se-ntîmplă ?

— Nimic.

Chestia aia n-o înțelegea nimeni, dar suna bine. *Cubanezul* l-a întrerupt o dată, ca să precizeze sensul unui cuvînt. Juan îl șterse și puse un altul.

— Asta ca să fie clar, zise *Cubanezul* și privi în toate părțile, ca și cînd ar fi căutat să fie aprobat.

— Atunci, sîntem de acord cu toții. Acum trebuie să căutăm pe cineva care să bată totul la mașină.

— De ce ?

— Așa-i obiceiul. Trebuie făcute mai multe cópii. La noi o să rămînă una din ele.

Luă o înghițitură din paharul ce-l avea în față.

— Acum, să iasă cineva ca să afle cu toţii că sînteţi de acord.

Se deschise uşa, ieşiră patru sau cinci : o rafală de vînt mişcă flacăra lumînărilor.

— Dacă o să continue vîntul, o să fie totuna, spuse un marinar tînăr, şi plecă.

Juan se ridică şi-i dădu hîrtiile *Cubanezului.*

— Daţi-le funcţionarului de la Primărie. Să facă trei cópii.

— O să facă patru, surîse *Cubanezul :* una pentru Salgado.

— Păi de ce ? Nu uneltim nimic în spatele nimănui. Cu cît o să afle mai devreme...

Crîşma se golea. Carmiña îl întrebă pe Juan dacă vroia să mănînce ceva.

— Nu. Sînt obosit şi-o să mă culc devreme. Dă-mi, în schimb, un pahar de vin roşu.

Cubanezul întrebă :

— Atunci, pentru cînd a rămas vizita la Bătrînă ?

— Dacă o să avem mîine cópiile, atunci pîimîine.

Ferestrele se cutremurară zgîlţîite de o rafală violentă.

— Bine cel puţin că nu sînt vase pe mare — spuse Carmiña în timp ce servea vinul.

Iar *Cubanezul :*

— O să te faci ciuciulete de aici pînă la tine acasă. Ai putea rămîne.

— Nu, nu-i nevoie...

Bău vinul, îşi puse impermeabilul şi ieşi. Străzile erau măturate, vîntul le umplea de vuiet. Juan urcă strada, traversă Pueblanueva şi ieşi în şosea. Cînd ploaia se înteţi, trebui să se refugieze sub un şopron.

Clara aştepta în bucătărie, aşezată lîngă foc. Juan spuse „Bună !“ şi trecu mai departe.

— Juan !

Se opri.

— Sînt obosit. Adu-mi cina la pat.

— Ai puţină răbdare. Trebuie să-ţi vorbesc.

— Sînt obosit.

Clara se ridică, luă lampa şi traversă bucătăria. Cînd ajunse în faţa lui Juan, o ridică şi-i lumină faţa.

— Îmi pare rău că ești obosit, Juan. Ți se vede pe față.

— Ce se-ntîmplă ? Ceva cu mama ?

— Nu.

Scoase din buzunar scrisoarea părintelui Ossorio și i-o întinse. Juan o privi, surprins ; apoi se uită la ea, întrebător.

— Citește.

Clara se dădu puțin la o parte, dar întinse brațul pentru ca lumina să cadă pe hîrtie.

— Este pentru Carlos. Ce-are a face cu mine ?

— Citește, Juan, și nu mai întreba !

Se sprijini de balamaua ușii și spionă fața lui Juan. O văzu cum se contractă, se încrețește, se îngrozește. Juan își trecu o mînă prin cap și peste frunte, termină de citit, mototoli hîrtia și se duse spre un scaun. Se lăsă să cadă, cu capul în mîini, tăcut. Clara puse lampa pe un scaun și rămase lîngă ușa dinspre coridor, acolo unde începea întunericul : fără să se miște, cu privirea fixă asupra fratelui ei, multă vreme. Ciorba clocotea pe foc, iar afară vîntul își continua sarabanda zgomotoasă. Juan nu-și scosese impermeabilul : apa de ploaie, prelinsă de pe el, forma mici bălți la picioarele lui. Printr-o crăpătură pătrunse o pasăre speriată : se lovi, în zbor, de grinzile tavanului, se duse și se-ntoarse de la un perete la celălalt și ieși prin coș. Lichidul din ciorba clocotindă se vărsă pe jeratic. Clara se apropie de vatră și dădu oala deoparte.

— Juan !

El se ridică și, fără să spună nimic, fugi pe coridor. În depărtare se auzi zgomotul ușii sale cînd o închise. Clara, în vîrful picioarelor, se duse pînă lîngă ea și ascultă. I se păru că aude, printre zgomotele vîntului, niște suspine. Puse mîna pe clanță, dar o trase înapoi și se întoarse în bucătărie. Puse ciorbă într-o farfurie și, cu lampa în mînă, o căută pe maică-sa.

— Haide, mamă. Mai rabdă puțin, că n-am decît două mîini.

Ciorba i se scurgea pe la colțurile gurii, subțire, cenușie, pînă pe barbă : apoi continua, îmbiba gulerul bluzei.

— Hai să te șterg. Stai așa.

Mama o privea cu ochi tulburi, fără viaţă : mormăia şi strîngea din dinţi.

— Hai, încă puţin. După aia o să-ţi dau o duşcă...

— ...Fii cuminte. Încă o lingură. Dacă nu mănînci, o să mori de foame.

— ...Haide. Nu mai e decît puţin pe fund. Deschide gura.

Lăsă farfuria pe jos şi suspină, obosită. Ieşi şi se întoarse de-ndată cu lichiorul. Cînd îi simţi mirosul, maică-sa se nelinişti, mormăi, începu să se smiorcăie.

— Bea. Linişteşte-te. Gata, ajunge. Am spus, gata !

O aranjă în fotoliu, îi spălă faţa şi gîtul şi o acoperi.

— Acum, dormi. Nu-şi face Dumnezeu pomană să te ia la el !

Cînd se întoarse la bucătărie, îl găsi pe Juan aşezat pe colţul vetrei, privind la foc. Juan întoarse capul. Clara simţi cum ochii lui i se înfipseră pe faţă, ochi pe care nu-i putea vedea, dar pe care-i ghicea privind cu ranchiună. Făcu un efort să pară liniştită.

— Mama e un cap fără suflet, spuse.

Puse farfuria goală în ligheanul de spălat şi se aşeză în faţa lui Juan.

— Ce-o să faci ?

El nu-i răspunse. Nu mai privi spre ea şi se întoarse din nou spre foc.

— Trebuie făcut ceva, Juan. Suferinţa nu îndreaptă lucrurile.

— Ce-ai face tu ?

— M-aş duce s-o caut. Aş fi plecat fără să-ţi spun nimic, dar m-am gîndit că n-o să mi-o ierţi niciodată. Deşi, crede-mă, mi-ar fi plăcut să pot face ceva ca să-ţi evit nemulţumirea.

— Nemulţumirea ?

Îşi prinse un genunchi cu mîinile şi-şi puse capul în piept.

— Da. Adineaori am simţit că se răstoarnă pămîntul cu mine, dar a fost doar pentru o clipă. Acum cred...

Se ridică.

— Exista ceva care ne deosebea, pe Inés şi pe mine. Acum, acel lucru va fi dispărut. Cînd mă va privi şi-mi

va surîde, nu va mai putea spune că Dumnezeu ne separă, că Dumnezeu se pune de-a curmezișul între noi.

— Ce știi tu ?

— Așa trebuie să fie, iar dacă nu, o s-o ajut să-și smulgă din inimă tot ce-a mai rămas în ea din Dumnezeu.

Clara clătină din cap și surîse cu tristețe.

— Cît de puțin le înțelegeți pe femei !

— Cine anume ?

— Voi. Carlos și cu tine.

— Ah, Carlos ! Ce-a zis ?

— Prostii, teorii. Eu nu cred că acum se mai pune problema lui Dumnezeu, pricepi ? Inés trebuie ajutată consolînd-o. E o femeie abandonată...

— Abandonată ? Nu. Din scrisoarea asta reiese...

— Da, da ! Știu ! Nu s-a întîmplat nimic ! Dar există multe feluri în care te poți simți abandonat... și disprețuit. E de-ajuns o clipă : cîteodată e de-ajuns o privire ca să-ți rănească inima. Cu siguranță, Inés a trecut prin ea.

Lăsă capul în jos și adăugă încet :

— Și eu, la fel.

— Tu ?

— Nici mie nu mi s-a întîmplat nimic. Există bărbați care se țin după tine ca un cîine, dar nouă nu ne plac asemenea bărbați. Și cînd întîlnești un om cu care ți-ar place să-ți petreci tot restul vieții, ori e călugăr, ori se numește Carlos Deza.

Se ridică, luă lampa și-o puse pe masă. Scoase tacîmurile din sertar și le aranjă.

— N-avem noroc, noi, surorile tale ! Și încă lui Inés îi rămîi tu, ceea ce tot e ceva. Dar eu nu am altceva decît trupul fără suflet al mamei, iar mama nu e un sprijin, nici măcar o companie. Mama nu e altceva decît o nenorocire.

Puse ciorba în farfurii.

— Stai jos. E fierbinte.

Juan se așeză și începu să mănînce.

— Trebuie să pleci la Madrid. Inima-mi spune c-o s-o găsești pe Inés. Vă puteți întoarce imediat.

— Să ne întoarcem ?

— Ei, asta nimeni n-o știe. Și-apoi, nu s-a întîmplat nimic. Și chiar dacă s-ar fi întîmplat... Nu trebuie să dai lucrurilor mai multă importanță decît merită.

Juan lăsă lingura în farfurie şi privi spre ea cu asprime.

— Nu ne vom mai întoarce niciodată. Tu nu înţelegi...

— Foarte bine. Nu înţeleg şi, mai ales, nu reprezint nimica pentru voi. Nu mă plîng. A fost o vreme în care mi s-a părut nedrept, dar am învăţat să iau lucrurile aşa cum sînt. Du-te şi caut-o, rămîi cu ea, şi să vă iasă totul bine. În fond, mă bucur pentru voi. În altă parte, decît aici, veţi putea munci, iar ea se va putea mărita. Ce s-a întîmplat acum, oricît de mult ar fi durut-o, îi va trece, iar acesta e lucrul pe care-l va fi cîştigat ; nu că te va iubi mai mult, ci că, în măsura în care o va interesa mai puţin ce se-ntîmplă pe cealaltă lume, va învăţa să fie mai atentă cu asta.

Luă farfuriile şi se întoarse la vatră.

— Avem nişte ouă. Vrei ?

Juan nu-i răspunse imediat. O făcu în scîrbă.

— Vreau.

Clara puse tigaia pe pirostrii, sparse ouăle într-o cană şi le puse sare.

— Dar treaba cu sindicatul, cum merge ? spuse fără să se întoarcă şi ca şi cînd nu i-ar da nici o importanţă.

Juan tresări.

— Cu sindicatul ?

— Da, chestia cu vasele : după cîte spune Carlos, totul e aranjat.

— Aşa pare.

Din ulei ieşea fum. Clara vărsă ouăle în tigaie. Juan începu să răsucească o ţigară.

— Era şi timpul să iasă şi ceva bun. Nu ştii cît mă bucur. O să faci figură foarte bună faţă de prietenii tăi.

— Taci odată ! — i se rupse hîrtia de ţigară şi aruncă tutunul pe jos, cu mînie. Nu-ţi băga nasul în asta !

Clara se sperie. Ouăle îi alunecară din spumieră şi căzură, din nou, în tigaie.

— Nu mă bag, omule : doar mă bucur că ai succes.

— Dar nu înţelegi că dacă voi pleca mîine, o să las totul baltă ?

Clara lăsă să-i cadă spumiera. Ouăle făceau să sară uleiul din tigaie : începeau să se ardă. Uitînd cu totul de ele, se apropie de fratele ei.

— O să-ţi părăseşti prietenii în clipa cea mai grea ? Eşti în stare ?

Juan îi răspunse cu duritate.

— Aş lăsa şi lumea să se prăbuşească.

Şi adăugă cu o voce întunecată :

— Din cauza asta n-o să ne mai întoarcem. O să plec mîine cu primul autobuz, ca un trădător, iar tu n-o să spui nimănui unde am fugit şi pentru ce.

— Dumnezeule, Juan ! Nu vă înţeleg !

Juan duse mîinile pînă la jumătatea pieptului : încercă un gest care să spună totul, dar renunţă de-ndată.

— Ah ! Nu trebuie să înţelegi tu. Nimic din toate astea nu ţi se potriveşte.

Începu să miroasă a ars.

— Aoleo, Doamne ! Mi s-au prăpădit ouăle !

Alergă spre vatră şi luă tigaia. Spuse să aştepte, c-o să facă altele, iar ea o să le mănînce pe alea. Juan se aşeză din nou.

— Mai ai vreun ban ?

— Bineînţeles, omule. Doar n-oi fi cheltuit două sute cincizeci de pesete în patru zile.

— Poţi să-mi dai ceva...

— O să ţi-i dau pe toţi. Eu o să o scot într-un fel la capăt. M-am obişnuit...

— N-am nevoie de toţi. Mă înţelegi. Cîteva pesete. Nu ştiu ce ni se poate întîmpla. Inés...

— Da, omule, bine. Nu e nevoie să te justifici.

— Asta pentru că...

Îşi ridică ochii şi o privi cu sinceritate.

— Hai, dă drumul la tot ce ai pe suflet ! spuse tare.

— Va trebui să vindem casa. Am putea obţine pe ea o sută de mii de pesete. Grădina e mare şi bună. La munte avem mulţi brazi. O sută de mii e un preţ bun. Îi vom împărţi.

Clara prăji încă nişte ouă, fără să mai spună nimic : le servi şi-şi puse şi ei pe cele arse. Se aşeză în faţa lui Juan.

— De acord. Jumătate pentru voi, şi cealaltă jumătate pentru mama şi mine. Şi mama are partea ei. Dacă moare, o să împărţim şi ce-i al ei.

— M-am gîndit și la asta. Casa e prea mare. Ai putea să-și găsești un apartament.

— Știu eu ce trebuie, făcu o strîmbătură de scîrbă. Astea nu pot fi mîncate !

Dădu farfuria, supărată, deoparte.

— Dacă tu n-o să mai fii aici, i-aș putea vorbi doñei Mariana despre chestia cu magazinul.

— Nu mă interesează. Vorbește cu ea sau cu cine crezi. Carlos te-ar putea ajuta. Or să fie destule încurcături la vînzarea casei. Dar trebuie s-o faci repede : o să-ți scriu unde trebuie să trimiți banii.

Se ridică și-și aprinse la flacăra lumînării o altă țigară.

— Noapte bună.

Se pierdu repede pe coridorul întunecat. Clara încrucișă brațele pe masă și contemplă, îndelung, flacăra jucăușă. Apoi se ridică și începu să spele vesela.

Nu putuse dormi. De ore întregi se perpelea în pat fără să-și găsească locul. Dacă aținea, teama că Juan va pleca fără să mai spună nimic, îi alunga imediat somnul. Sau poate gîndurile îi speriau somnul. Simțea o durere în cap, pînă la tîmple ; îi obosise creierul de cît întorsese lucrurile pe o parte și pe alta. Dar, împotriva voinței ei, ideile veneau și dispăreau și-i lăsau în inimă urme de teamă sau speranță, ca și cînd ar fi fost aievea. Cîteodată reușea să pună stăpînire pe una, s-o rețină, s-o studieze, să ia o hotărîre ; dar, la sfîrșit, o pierdea, era înlocuită de alta, iar cînd revenea iarăși, lua o decizie absolut contrară.

I-ar fi plăcut să se poată gîndi numai la ea însăși și la noua sa situație, dar, cum nu știa ce să facă, ideile-i fugeau. Îi spusese fratelui ei, fără să se gîndească prea mult, că se va duce la doña Mariana, să-i spună că e gata să ia în primire magazinul. Acum o deranja ideea de a cere ca pe o favoare ceea ce înainte i se oferise. Și, cu toate astea, nu-i rămînea altă ieșire.

Odată vîndută casa, va avea banii ei. I se făcea frică închipuindu-se stăpîna unei averi. Gîndurile care-i alungaseră somnul și obosiseră creierul plecau de la cei cincizeci de mii de pesete pe care le-ar putea avea imediat, pe care, probabil, le va și avea în curînd. Îi slujeau — îi

slujiseră — drept trambulină imaginației pentru a înfăptui toate acele dorințe frustrate de sărăcie. Unele, cînd și le amintea, îi făceau milă. „E cu putință ca să fi dorit vreodată asta ?" Da, dorise, o ispitise gîndul, ar fi făcut orice ca să-l realizeze, iar acum i se făcea rușine de el. „Nu știu de ce, dar m-am schimbat mult !"

Cele cincizeci de mii de pesete puteau schimba totul. Trebuia să se sfătuiască cu cineva, să le dea o folosință bună și sigură. Cincizeci de mii de pesete nu erau o nimica toată. Dacă le erau de-ajuns lui Inés și Jean ca să înceapă o nouă viață, îi vor fi și ei și mamei, ca să supraviețuiască.

Cum mai suflase vîntul toată noaptea ! Cu siguranță c-o fi smuls acoperișuri și-o fi doborît vreun pom. Trebuia să se ducă să vadă brazii, cînd se va face ziuă. Dacă vreunul va fi căzut, o să-l vîndă. Și dac-o să fie dintre cei tineri, o să facă lemne din el, lemne pentru foc. Vîntul trebuie să fi făcut rău semănăturilor și grădinilor. Nu-și amintea să fi auzit vorbindu-se de un asemenea vînt. Începuse să i se facă frică, ghemuită în pat ; frică să nu cadă pereții, să nu zboare acoperișul cu totul. Vîntul părea o cavalcadă de diavoli urlînd. Către ora patru se liniștise puțin. Acum începea să se întețească din nou.

I se păru că aude zgomot în bucătărie. Sări din pat, își puse papucii și paltonul, și-și apropie urechea de ușă. Simți scîrțîitul ușor al unei țîțîni și-i sări inima din loc. Juan pleca : fără să spună nimic. Mai degrabă decît pleca, fugea.

Alergă spre fereastră și deschise obloanele. Grădina era în întuneric. Ușa de la pivniță se zbătea și undeva, departe, ceva care lovea într-o căldare făcea să se audă bătăi ca de clopot. Noroiul din grădină părea negru, dar, la poartă, șoseaua se luminase. Acolo, unde începea lumina, își fixă privirea și așteptă. Trecură cîteva minute pînă cînd apăru umbra lui Juan. Nimic altceva decît umbra, subțire și rapidă. Poate că avea un bagaj în mînă ; dar era cu putință să fi plecat fără nimic la el.

Șoseaua dispărea imediat. Umbra lui Juan se pierdu și ea în întuneric. Clara plîngea, sughița puternic, se frămînta. Se aruncă pe pat, își ascunse fața în pernă, pînă cînd îi trecu plînsul. Atunci aprinse lumina și ieși din încăpere. Aerul din coridoare era înghețat, iar vîntul

pătrundea prin toate crăpăturile. Se duse la camera lui Juan : patul era nedesfăcut, şifonierul deschis şi gol. Pe jos erau hîrtii rupte, mucuri de ţigară, nişte pantofi vechi. Suferinţa o cuprinse din nou, dar se stăpîni. Închise uşa şi o deschise pe cea de la camera mamei sale : auzi un sforăit, pe jumătate horcăit. Ridică lumînarea şi o văzu pe maică-sa dormind. Pătura căzuse de pe ea, fustele i se mototoliseră, un braţ îi atîrna în afara fotoliului.

Făcu o grimasă, ca un surîs.

— Asta-i ce-mi rămîne, iar, apoi, nimic.

O acoperi pe maică-sa şi plecă. Se culcă din nou, dar nu stinse lumina. Somnul îi zburase, definitiv.

„Aş putea să vînd şi toate catrafusele astea, s-o bag pe mama într-un azil — bineînţeles, într-o cameră plătită — şi s-o întind cu banii. Aş putea pleca în Argentina. Se zice că pe acolo nu prea merge totul bine, dar inima-mi spune c-o să găsesc de lucru şi poate chiar unul cu care să mă mărit. Nu e imposibil să ajung să-i plac unui om cumsecade. N-aş face greşeala să-i povestesc ceva. M-am purtat ca o proastă cu Carlos..."

Dar amintirea lui Carlos o făcu să uite de-ndată proiectul de a emigra. Atunci se gîndi că n-avea de ce să se mişte din Pueblanueva, pentru că acolo se afla tot ceea ce-i plăcea pe lume ; şi putea, la fel de bine, să găsească de lucru.

Îşi închipui un magazin micuţ, foarte curat, cu rafturile foarte ordonate şi cu un ştergător la intrare, ca ţărăncile să-şi poată curăţa saboţii şi să nu murdărească podeaua. Poate că banii ei şi ai maică-si, împreună, îi ajungeau ca să-l poată cumpăra.

— O să trebuiască să mă consult cu Carlos.

Se auzi cîntecul unui cocoş. Feştila lungă a lumînării se îndoi şi scoase scîntei din spermanţetul topit.

— Acum, Juan trebuie că s-a şi urcat în autobuz. Şi nu mi-a cerut bani !

Sări din pat, se îmbrăcă fără să se mai spele, îşi puse basmaua pe cap şi ieşi în fugă din casă. Ţinea, într-o mînă, cîteva bancnote mototolite. Vîntul îi biciuia faţa, o împiedica în mers. Bătu ceasul de la Santa Maria, dar nu numără cîte lovituri. Intră în tîrg şi continuă să meargă pînă în piaţă. Autobuzul încă mai aştepta, iar călători

erau puțini. Îl căută pe Juan pe sub colonade : apoi, înăuntrul autobuzului. I se păru că-l ghicește într-un colț, în fund. Se apropie. Juan dormea, sau se făcea că doarme, cu fața înclinată spre colțul întunecat și sprijinită pe un braț.

— Juan, Juan.

Se așeză, gîfîind, alături de el. Juan ridică puțin capul.

— Ce vrei ? De ce-ai venit ?

— Lasă, dormi. Îți pun banii ăștia în buzunar.

Carlos lăsă trăsura sprijinită de peretele mînăstirii, aproape de ușa bisericii, unde nu sufla vîntul. Un călugăr, care-l văzuse sosind, îi dădu de știre părintelui Eugenio. Răspunsul întîrzie : Carlos începea să înghețe în tindă, o străbătea dintr-o parte într-alta, își sufla în degete, bătea pasul pe loc. Prin ușa deschisă se auzea murmurul vîntului, orchestrat de arcuri și bolți. Apăru călugărul și-i spuse să intre înăuntru ; o luă înaintea lui, prin claustru și scări, pînă la atelierul părintelui Eugenio.

— Poftiți, vă rog.

Părintele Eugenio stătea pe un taburet înalt, în fața unui panou mare, de desen. Cînd auzi ușa se întoarse.

— Vă rog, don Carlos, intrați.

Călugărul rămase în așteptare. Părintele Eugenio adăugă :

— Anunță-l pe Sfinția Sa că doctorul Deza se află aici.

Atunci sări de pe taburet și se îndreptă spre Carlos, cu mîinile întinse.

— Poftiți, poftiți. Mă bucur că vă văd. Mă gîndeam ca, peste cîteva zile, să vă trimit vorbă.

Arătă spre o schiță care se afla pe panou.

— Părintele stareț m-a autorizat să încep serios lucrul la Santa Maria de la Plata. M-am apucat de-acum patru zile. Vreți să o vedeți ?

Carlos se apropie și privi schițele.

— Sînt de evidentă inspirație bizantină, mai ales în concepția figurilor și în compoziție. Nu și în execuție, pentru că n-am modele. Toate astea nu le-am copiat de nicăieri : a trebuit să-mi dezgrop amintirile.

Privi chiorîș spre el :

— V-am povestit despre călătoria mea în Sicilia, nu ?

— Nu. Nu-mi amintesc.

— Credeam că v-am povestit — vocea i se voală pentru o clipă. O s-o fac într-o zi, pentru că e o poveste lungă. Şi foarte importantă, credeţi-mă. Vi-o voi povesti odată. Atunci am descoperit arta bizantină şi m-a impresionat. Dar desenele făcute în timpul călătoriei, Dumnezeu ştie pe unde or fi nimerit, iar în biblioteca noastră n-avem nimic care să-mi fie de folos. Din cauza asta...

Arătă spre schiţă.

— Priviţi. Asta va fi pictura din absidă. Un Pantocrator, Fecioara şi Cei patru Evanghelişti. Nu e locul unde se obişnuieşte ca aceştia din urmă să fie pictaţi, dar, pentru că biserica nu are cupolă, n-am găsit alt loc mai potrivit. Atunci, a trebuit să schimb puţin compoziţia, dar stilul se păstrează, nu ? Sau, mai degrabă, inspiraţia.

Făcu un cerc cu mîna, un cerc ce cuprindea figurile respective.

— Acum sînt la studiul culorii. Aici variaţiunile vor fi şi mai mari. Biserica, fiind în stil romanic, mi-ar plăcea să folosesc culorile obişnuite în micile fresce din Occident. Vor fi destul de diferite de cele bizantine. Dac-aş putea face o călătorie în Cataluña... ! Acolo...

Carlos se aplecase deasupra panoului şi studia figurile de aproape, cu un interes aparent. Părintele Eugenio tăcu şi-i spionă figura. Clipea din ochi cu nelinişte.

— Vi se par bune ?

Carlos se îndreptă.

— Da. Mi se par bune. Îmi plac.

— Schiţele nu dau decît o idee aproximativă. Ştiţi că mărimea este, în arta bizantină, un element estetic de mare forţă. După calculele mele, Pantocratorul va măsura trei metri în lungime. Pentru o biserică din Orient nu e mult ; dar pentru a noastră e suficient. E bine proporţionat.

Căută o hîrtie şi i-o arătă lui Carlos.

— Astea sînt dimensiunile exacte ale bisericii. Pantocratorul va păstra proporţiile. Ştiţi că între toate este împlinită secţiunea de aur ? Am verificat...

— Trebuie că vă e greu fără părintele Ossorio, nu ? V-ar fi fost de mare ajutor.

Părintele Eugenio puse bine hîrtia cu calculele şi răscoli nervos într-o mulţime de creioane.

— Relativ. Ideile părintelui Ossorio mi-au ajutat mult la concepţie, dar acum nu mi-ar mai fi cîtuşi de puţin de folos. Mă aflu deja înlăuntrul a ceea ce ţine în mod specific de pictură. Acum totul nu va mai însemna decît să-mi recîştig îndemînarea şi să-mi amintesc de meseria mea. Sînt foarte entuziasmat. Pînă cînd voi termina schiţele, pînă cînd vor fi aprobate de părintele stareţ şi de doña Mariana, mă voi exersa cîteva zile în pictura în frescă. Trebuie să caut printre ajutoarele mele pe cîţiva cărora să nu le vină rău cînd vor lucra cocoţaţi pe o schelă, şi-o să-i învăţ tehnica. Ei, bine, îi voi învăţa şi, între timp, îmi voi aminti ce-am uitat.

Carlos se aşează pe taburet, cu spatele la fereastră şi la panou. Îi oferi o ţigară părintelui Eugenio.

— Am primit o scrisoare de la părintele Ossorio.

— Dumneata ?

— Da. Ieri. Nu v-o pot da pentru că n-o mai am, dar vă pot povesti ce spunea.

Părintele Eugenio nu mai era vesel. Îl privea nemulţumit, trist.

— Nu, nu. De ce ? Vor fi fost chestiuni care vă priveau pe amîndoi.

— Nu. Sînt numai probleme ale părintelui Ossorio. Numai ale lui. Dacă mi-a scris, a fost din cauza unor anumite motive...

Se întrerupse ca să aprindă ţigările.

— ...şi cred că dumneata trebuie să le afli. Este vorba de Inés Aldán.

— De Inés Aldán ? Care dintre ele e Inés ? Cea mai tînără ? — vocea îi tremura, alarmată ; ţigara îi tremura între degete ; întreba cu o faţă neliniştită, cu privirea temătoare.

— Nu. Cealaltă. Cea care a venit la mînăstire timp de doi ani. A plecat a doua zi după părintele Ossorio. N-a spus încotro, dar bănuiam că după el. Cum scrisoarea nu dă prea multe explicaţii, vă pot repeta doar ce zice : că a vrut să-l convingă pe părintele Ossorio să se întoarcă la mînăstire şi că, atunci cînd a înţeles că n-o va mai face

niciodată, i-a propus să fugă împreună. Iar părintele Ossorio a trimis-o la plimbare.

Părintele Eugenio scutură scrumul și rămase privind în jos.

— Nu vă bucură ? întrebă Carlos.

Părintele Eugenio ridică, pentru cîteva clipe, privirea.

— Nu știu.

— În mod evident, virtutea a triumfat.

— Sînteți sigur ?

Carlos izbucni în rîs.

— Bineînțeles că nu, părinte, sigur că nu sînt ! Și mă bucur că nici dumneata nu ești.

— ...deși, poate, din alte pricini.

— N-are importanță.

Carlos luase un creion și trăgea linii pe o foaie de hîrtie.

— Mărturisesc că rezultatul aventurii m-a deranjat prin ceea ce ține de nereușita personală. Nu numai că mă gîndisem că părintele Ossorio va cădea cît de curînd în mîinile unei femei, dar și că, știind că Inés l-a urmat, am presupus că ea va fi aceea.

Aruncă furios creionul.

— Dar călugărașul ne-a ieșit din toate cast, înțelegeți ? I-a dat cu ușa-n nas lui Inés și mi-a scris, spunîndu-mi că era nebună și că să meargă cineva s-o caute.

— Dar el nu se întoarce la mînăstire.

— Bineînțeles că nu. Niciodată n-o va face. Mi-a spus cu toată sinceritatea acest lucru. Pe părintele Ossorio îl interesa mînăstirea în măsura în care îi folosea drept refugiu ca să se dedice unei îndeletniciri intelectuale. Cînd s-a convins că nu va fi așa, a plecat să caute refugiu în altă parte — surîse cu dispreț. N-aș paria nici un ban pe succesul lui : scrisoarea lui e scrisă grosolan. Părintele Ossorio nu-i deloc un suflet delicat.

— Pe mine situația mă mîhnește din alte motive.

Ridică cu repeziciune capul și-și țintì privirea în ochii lu Carlos.

— Nu înțelegeți ? Părintele Ossorio a disprețuit o ocazie care-i permitea să se salveze, a făcut încă un pas spre condamnarea lui.

— Nu vă înțeleg și n-ați înțels ce v-am spus. Părintele Ossorio spune clar că Inés i-a propus să fugă să trăiască împreună..., ca bărbat și femeie : fraza sa a fost „să ne pierdem împreună".

— Exact asta înțelesesem.

— Atunci ?

Părintele Eugenio rezistă privirii glumețe a lui Carlos.

— Mă veți fi auzit vreodată plîngîndu-mă că nu înțeleg Providența, dar nu totdeauna Dumnezeu e de neînțeles. Cînd un bărbat ca părintele Ossorio se îndreaptă direct spre păcat, Providența îi dă de ales. E clar că așa a făcut în cazul ăsta : părintele Ossorio e un orgolios...

Se întrerupse și adăugă de-ndată cu voce tremurătoare :

— ...cu toții sîntem. Și dumneata, și eu. Dar părintelui Ossorio Providența i-a oferit ultima șansă. Dacă ar fi rămas cu Inés, dacă ar fi trăit împreună, oricît ar fi încercat să stingă conștiința păcatului, n-ar fi reușit pe dea-ntregul, n-ar fi reușit niciodată. Într-o zi s-ar fi căit, poate chiar în ultimul minut dinaintea morții. Dar așa...

Se întrerupse din nou.

— Vă plictisesc ? întrebă.

— Nu. Continuați.

— Orgoliosul nu are conștiința greșelii sale, pentru că e obișnuit să aibă dreptate și nu recunoaște că există ceva mai presus de rațiunea lui. Așa este părintele Ossorio, și crede că a făcut bine. N-are nici un pic de umilință în el, și nimic din ce va face nu-l va duce către ea. Niciodată nu se va simți un sărman păcătos. Aa fi putut ajunge, în schimb, dacă ar fi ales celălalt drum. S-ar fi rușinat de el însuși, ar fi ajuns să se simtă umilit de propria lui neputință și ar fi terminat prin a fi umil. Nu sînteți de acord ?

Carlos ridică din umeri și aruncă mucul țigării într-un colț îndepărtat.

— Nu știu. Apoi, părintele Ossorio nici nu mă interesează. Nu mai am nici o simpatie pentru el.

Birourile primăriei se deschideau la nouă și jumătate. Clara se apropie de ferestruică și-l chemă pe funcționar.

— Vreau să-mi vînd casa — îi spuse.

O informară despre tot ce trebuie făcut ca să fie anunțată licitația publică și, pînă să rezolve totul, își pierdu o bună parte din dimineață. I se făcu curte. Un scrib cu mîna lungă primi o palmă și i se atrase atenția că respectiva persoană nu admitea asemenea glume. Atunci el întrebă dacă s-a schimbat ceva și Clara răspunse că da.

— Doar n-o fi vorba să te măriți cu doctorul cel nou ?

— Fie pentru ce-o fi, dar bagă mîinile în buzunare.

— De-aia vinzi casa ?

— O vînd pentru că așa am poftă.

— O să ai nevoie de împuternicire de la frații tăi și de la maică-ta.

— Casa e a mea. În registru e trecută pe numele meu și n-am nevoie de împuternicirea nimănui.

În orice caz, nu era treabă ușoară. Trebuia să scoată anume hîrtii, să plătească niște polițe și drepturi. Banii nu-i ajungeau pentru toate. I-au spus că nu era nici o grabă, dar că plățile trebuie făcute înainte de licitație.

— Ca să fie anunțată, e de-ajuns doar un timbru.

N-avea nimic la-ndemînă ca să vîndă. Îi dăduseră o hîrtie cu socoteala cheltuielilor. Nu era mult, și-i dădeau un termen. Dar nu-i venea nici o idee de unde ar fi putut scoate paralele.

Deschise umbrela și plecă, pe stradă în jos, către băcănie : atunci își aminti că vasele nu ieșiseră pe mare, că pescarii vor fi murit de foame, și se întoarse din drum. Dădu cu nasul prin piață, ca să vadă dacă găsea ceva ieftin ca să gătească o gustare pentru ea și maică-sa. Găsi niște ficat de porc.

Apoi îl căută pe *Ceasornicar* care tocmai își închidea dugheana și se pierdea în spatele a tot felul de pachete.

— Pleci în călătorie ?

Ceasornicarul făcu cu ochiul.

— N-a trebuit decît să primesc *știrea*. Plec într-una din zilele astea.

— Pe timpul ăsta ?

— Cînd o trece. Ce-i mai rău încă n-a venit. E ca-n '17. Atunci s-a terminat cu o furtună și s-a înecat multă lume. A prins vasele pe mare.

— Știi pe unde e don Carlos ?

— Acum trebuie să se întoarcă. Dimineaţa asta i-a venit pofta să se ducă la mînăstire.

— Da' ce, vrea să se călugărească ?

— Acolo n-or să-i dea voie *Galanei.*

— Vroiam să vorbesc cu el.

— Probabil e-n drum spre casa Bătrînei.

— De ce nu te duci ca să-l anunţi din partea mea ?

Ceasornicarul puse mîna pe un pachet voluminos.

— Vrei să vezi ce-i aici ?

Era o bucată mare de creton cu flori roşii : zece metri de flori.

— Pentru logodnica ta ?

— În fiecare an îi duc cîte-o rochie.

— Fără să fie cusută ?

— După ce se dezbracă de tot, îi înfăşor corpul cu materialul şi, cu ace şi o sfoară în jurul taliei, totu-i gata.

— Trebuie să-i cadă bine !

— Mie-mi place.

— E frumos. Hai, du-te după don Carlos. Spune-i să vină cu trăsura : nu mai am poftă să mă ud.

— Îmi păzeşti totul ?

— Sigur.

Nu întîrzie mult.

— Să-l aştepţi sub colonade, că vine-ndată.

— Ştii că Bătrîna e răcită ?

— N-ai grijă, pe asta n-o dărîmă nimic.

Clara aşteptă, plimbîndu-se pe sub colonade. Mai cumpără nişte ceapă de la o vînzătoare care tocmai pleca şi vroia să termine repede cu marfa nevîndută.

Deodată îşi dădu seama că trăsura era oprită lîngă ea, şi Carlos o privea, rîzînd.

— Află că n-ai de ce, băiete. Nu-i nimic de rîs.

— Ţi-a făcut ceva Juan ?

— Ajută-mă să mă urc şi-ţi voi povesti. Mă poţi duce pînă acasă.

Îi povesti tot ce se întîmplase în noaptea anterioară şi în dimineaţa aceea. Carlos păru îngrijorat.

— A făcut rău fratele tău c-a plecat atît de repede. I-a lăsat baltă pe pescari.

— Asta i-am spus şi eu.

— Iar dacă el e plecat, nu cred că Bătrîna va mai putea fi înduplecată. Cînd se-ntoarce ?

— Nu se va mai întoarce.

Carlos dădu drumul frîului şi trăsura se opri.

— Nu înţeleg.

— Mi-a spus să vînd casa. A rămas să-i trimit jumătate din cît mi se dă pe ea.

— Dar ce, tu o să rămîi în mijlocul străzii ?

— O să mă aranjez eu. Sigur că... am nevoie de un ajutor.

Îi dădu lui Carlos hîrtia cu socotelile.

— Asta mi-au dat-o la Primărie. Iar eu n-am o para chioară. I-am dat lui Juan tot ce aveam în casă. Cînd voi vinde, voi da înapoi.

Carlos păstră hîrtia.

— Aici, singurul care poate cumpăra e Cayetano.

— Ferma e bună, Carlos. Are şeptezeci de stînjeni de grădină şi douăzeci de teren irigat. Lucrată bine, se scot bani buni. Oricui îi poate conveni.

— Da, dar nimeni nu are atîţia bani la dispoziţie.

Luă frîul şi dădu bice calului.

— Dacă nu cumva te gîndeşti s-o vinzi Bătrînei. Şi ea poate s-o cumpere. O să-i vorbesc, dacă vrei.

— În nici un caz. S-ar putea să creadă că vînd... ca s-o oblig pe ea să cumpere.

— În orice caz, cînd o să afle, va vrea s-o facă. Cayetano se încăpăţînează să pună mîna pe toate bunurile neamului Churruchaos, iar ea vrea să-i împiedice.

— Dar n-are de ce să afle. E bolnavă, iar tu n-o să-i spui nimic.

— Cum vrei.

— În schimb, întreab-o dacă e dispusă să-mi închirieze parterul, care-i gol, din casa din piaţă. Ştii, unde vroia să aranjeze un magazin şi să mi-l dea în grijă.

— De ce te interesează ?

— Dacă vînd casa, pot deschide eu magazinul. Locul e foarte bun.

— Nu mi te imaginez vînzînd metri de fleacuri ţăranilor.

— De ce ?

— Ce știu eu ! Fiecare are destinul lui, iar al tău nu e ăsta.

Se întoarse spre ea, rîzînd, și-o bătu cu palma pe umăr.

— Tu ești o femeie dramatică, Clara. Luptînd împotriva fraților tăi, împotriva mizeriei, împotriva păcatului, ești la largul tău, ești tu însăți. Doña Mariana trebuie să-și fi dat seama cînd ți-a oferit slujba.

— Nu, băiete, nu. Lucru la care s-a gîndit doña Mariana a fost, mai degrabă, că poate te vei înduioșa și te vei căsători cu mine din milă.

— Tot aia-i. În felul său, ea știa că ești o femeie interesantă și, tot în felul său, pretindea să te facă să nu mai fii. Dar, acum, tu însăți ești cea care te transformi în propia ta dușmancă.

— Ei, hai ! Numești dușmănie încercarea de a ieși odată din strîmtoare ?

Carlos scoase o țigară, o răsuci repede și o aprinse.

— Un mare poet a spus : „Fii credincios ție însuți". Obligația ta e să rămîi în casa ta, să lupți împotriva mizeriei, împotriva ta însăți, împotriva propriului tău demon și să suporți lupta pînă la sfîrșit.

— Și care va fi sfîrșitul ?

— Cine-l poate ști ? — Carlos începu să rîdă. — Poate că acela de a ocupa locul lăsat liber de fratele tău. O femeie ca tine ar fi un mare conducător anarhist. Gîndește-te la asta, Clara ! Dacă mîine i te prezinți Bătrînei în fruntea unei comisii de pescari ca să-i ceri ceea ce trebuie să-i ceară Juan, Bătrîna se va înspăimînta și, poate, îți va face vasele cadou.

— Nu spui decît prostii, Carlos. Dar, pe lîngă asta, le mai și faci, pentru că tot ce m-ai sfătuit acum, bănuiesc că în glumă, este ceea ce faci tu de cînd ai sosit în sat. Numai că pe tine te vizitează o femeie în fiecare noapte, iar eu dorm singură.

Îl prinse de braț și-l scuturâ.

— Și m-am săturat, știi ? Și, pe lîngă asta, mi-e și frică. De-ndată ce-mi va fi cu putință să aranjez magazinul, o voi face, chiar dacă ție nu-ți place : și dacă nu vrei să mă ajuți, să-ți fie de bine. Și dacă-mi va fi cu putință, voi face exact contrariul a ce spui tu : n-o să mai fiu săracă, bărbații mă vor respecta și mă voi mărita cu primul individ

decent care o să-mi ceară mîna. Mă doare-n cot că n-o să mai fiu o femeie interesantă ; ceea ce vreau e să fiu cît de cît fericită.

— Şi de ce mi-o spui cu furia asta ?

Clara îi dădu drumul la braţ, îl privi îndelung şi nu răspunse. Tocmai ajungeau la conacul Aldánilor.

— Bine, spuse Carlos : o să încerc să-ţi fac rost de banii ăştia şi o să-i vorbesc Bătrînei.

Clara traversă ograda, iar saboţii îi plescăiau în noroi. Cînd ajunse în curticica din faţa casei, se întoarse. Carlos îi făcu un semn cu mîna şi întoarse trăsura. Ocoli tîrgul şi urcă pînă în Penedo. Paquito, *Ceasornicarul*, încă nu se întorsese. Carlos urcă în camera din turn şi se uită să vadă cîţi bani avea : n-ajungeau la trei sute pe pesete, mai puţin decît avea nevoie Clara. Şi-i puse-n buzunar, scrise o notă în care-i spunea lui Paquito ca, după ce mînca, să treacă pe la casa Bătrînei, i-o lăsă în tindă, într-un loc la vedere şi plecă înapoi.

Doña Mariana se sculase din pat şi-l aştepta, înfăşurată în pături, aşezată aproape de cămin, cu masa pusă. Carlos îi explică de ce întîrziase.

— Am crezut că Clara a reuşit să te răpească.

Ruscha servi supa. În timp ce mîncau, Carlos îi povesti noutăţile.

— Juan a luat toţi banii din casă, nici eu nu am, iar Clara e la strîmtoare. Va trebui s-o împrumuţi.

— Oi fi vrînd să spui să i-i fac cadou.

— Un împrumut. Ştii că s-a decis să deschidă un magazin ? Mi-a zis să te întreb dacă mai eşti dispusă să-i închiriezi nu ştiu ce parter.

— Ea să deschidă un magazin ? Cu ce bani ?

— O să vîndă ferma, dar m-a rugat să păstrez secretul. Nu vrea să se afle.

Pe doña Mariana o amuză hotărîrea Clarei.

— Fata asta este singura dintre voi toţi care are curaj. Mi-ar fi plăcut să fie nepoata mea.

— Poţi s-o adopţi.

— Nu cred în falsele legături de sînge. Apoi, există Germaine. Iar eu doresc să se mărite cu tine.

Lui Carlos îi scăpă lingura din mînă şi o privi cu o prefăcută mirare.

— Atît de puţin o iubeşti ?

— Vara asta vom face o călătorie la Paris.

— Vom face ?

— Doar n-oi fi vrînd să plec singură. Vreau să descopăr ce-i cu misterul ăsta care-i învăluie pe nepotul Gonzalo şi pe fiică-sa : doar am anume datorii faţă de Germaine.

— Dar cu vasele, ce ai de gînd ?

— Dacă nu e Juan, nimic din ce-am vorbit nu mai e valabil. Era o favoare pe care i-o făceam lui Juan.

— Juan ar spune că...

— Juan ar spune, ca şi tine, prostii. Gata, te poţi duce în după-amiaza asta la taverna *Cubanezului,* să le explici că lucrurile vor continua ca şi pînă acum.

— Ar trebui să dau explicaţii.

— Le inventezi.

Ceasornicarul sosi cînd ei îşi beau cafeaua. Carlos îi ceru doñei Mariana două sute de pesete, le puse într-un plic împreună cu cele trei sute şi i-l trimise Clarei.

— Ia trăsura, îi spuse lui Paquito, şi întoarce-te imediat. Trebuie să ies şi eu.

Spre după-amiază, vîntul se înteţi. „Mîndrul" trăgea cu greu trăsura : părea c-o să-i zboare coşul.

Carlos duse trăsura la adăpost şi calul în grajd.

— O să pleci aşa, pe ploaia asta ?

Dar lui Carlos îi venise deodată poftă să vorbească cu *Cubanezul* şi cu pescarii. Îşi puse un fular. Luă în piept vijelia.

Nişte marinari, îmbrăcaţi în cauciucurile lor de ploaie, priveau, de pe parapetul cheiului, vasele ancorate. Cînd trecu, Carlos auzi ceva în legătură cu parîmele.

În faţa cîrciumii, într-un grup se discuta dacă n-ar fi mai bine să aprindă farurile şi să scoată pescadoarele la gura estuarului. Cînd îl văzură sosind pe Carlos, tăcură. Carlos îi salută şi intră în cîrciumă.

Carmiña se afla la tejghea. Spuse de-ndată că taicăsău era pe undeva, înăuntru, dar c-o să-l cheme. Între timp, putea să bea ceva.

— Adu-mi vin roşu.

Două femei care cumpărau ceva se uitară spre el şi şuşotiră între ele. Intrară doi marinari dintre cei care erau

pe-afară şi ieşiră din nou. Prin geamurile aburite ale ferestrei se ghiceau nişte umbre ciudate.

Cubanezul sosi în fugă.

— S-a întîmplat ceva, don Carlos ?

Se aşeză lîngă el. Carmiña se întoarse la tejghea şi strigă spre cumpărătoare.

— Haideţi, gata, plecaţi ! Nu vă interesează ce-i aici.

Femeile ieşiră. Carlos spuse că nu era nevoie.

— Dar se-ntîmplă ceva ?

— Veţi fi aflat că Aldán a plecat azi-dimineaţă.

— Că a plecat ? Unde ?

— La Madrid.

— Dar, să plece, cum ? De ce ? — scoase tutun şi-l lăsă pe masă, fără să-şi facă ţigara. Trebuia să fi venit deja aici, dar m-am gîndit că a rămas acasă din cauza vremii rele. Ne înţeleseserăm că în dimineaţa asta...

— De-asta am venit eu.

— Dar ce, Juan n-o să se mai întoarcă ? — speriat, dintr-o dată, îl apucă pe Carlos de încheietură. Despre asta-i vorba, don Carlos ? Că nu se va mai întoarce ?

Carlos ridică din umeri.

— Mie personal nu mi-a spus nimic, dar nu cred c-o să se mai întoarcă. Se întîmplă tot felul de lucruri...

— De-asta am venit eu.

— Dar ce, Juan n-o să se mai ntoarcă ? — speriat, dintr-o dată, îl apucă pe Carlos de încheitură. Despre asta-i vorba, don Carlos ? Că nu se va mai întoarce ?

Carlos ridică din umeri.

— Mie personal nu mi-a spus nimic, dar nu cred c-o să se mai întoarcă. Se întîmplă tot felul de lucruri...

Cubanezul lăsase capul în piept şi îşi făcea de lucru cu ţigara.

— Mi s-a părut că-i mai bine să vorbesc la început cu dumneata, înainte ca lumea să afle. Ştiu c-o să fie greu să-i convingi că nu i-a părăsit ; dar dumneata, cel puţin, poţi înţelege că există nişte motive. Dumneata eşti altfel decît ceilalţi ; îl cunoşti pe Juan şi-ai fost prin lume.

Cubanezul continua să-şi ţină capul plecat. Ţigara i se rupsese între degete şi aduna la un loc tutunul risipit.

— Motive !

Deodată, bătu cu pumnul în masă şi-l privi cu furie pe Carlos.

— Nişte motive ! Credeţi că există destule motive ca să-i lase baltă pe cei care credeau în el ? Spuneţi, don Carlos : există motive atît de importante ? Pot exista ?

— Ceva în legătură cu surorile... Poate, ceva grav.

— Dar ce, surorile lui valorează cumva mai mult decît toată lumea asta ? — bătu din nou în masă —. Nu-i un lucru de nimica, don Carlos ! Sînt şaizeci de familii care depindeau de el ! Sînt şaizeci de bărbaţi care l-au ascultat şi au crezut în cuvîntul lui atîţia ani ! Şi cu toţii sînt înfometaţi şi încep să nu mai poată suporta.

Lăsă mîinile-i să-i cadă, a descurajare.

— Cînd vor afla, mai mult de zece se vor duce să ceară de lucru la şantier. Iar celălalt îşi va bate joc de ei pînă cînd va şti că nu mai pot, pînă cînd îi va face să-şi piardă orice demnitate, ca apoi să le facă o pomană, angajîndu-i.

Se ridică şi făcu cîţiva paşi spre colţul opus. Se opri, se întoarse în liniştе. În drumul lui era un taburet. Lovi în el cu piciorul de lemn, furios.

— Ceea ce se-ntîmplă — spuse, întinzînd pumnii strînşi spre Carlos — este că nu poţi avea încredere decît în cei care fac parte din aceeaşi clasă cu tine !

— Şi dumneata ai familie şi n-o abandonezi.

— Şi în octombrie '34 aveam ; şi-am fost la închisoare.

Se apropie de tejghea.

— Dă-mi un pahar !

Carmiña, liniştită, îi umplu unul. *Cubanezul* bău dintr-o sorbitură, tuşi şi se îndreptă spre uşă. Tocmai se pregătea s-o deschidă, cînd se întoarse.

— Nimeni n-are nimic cu dumneavoastră, don Carlos. Dar înţelegeţi că ceea ce a făcut el poartă un nume şi că domnul Aldán a pierdut orice încredere din partea noastră.

Cu uşa întredeschisă, adăugă :

— Domnul de Aldán ! De la cap la coadă, un domnişor !

Închise cu putere. Carmiña lăsă tejgheaua şi se îndreptă spre Carlos.

— Îmi puteţi spune ce s-a întîmplat ?

Ochii-i străluceau, iar vocea-i tremura.

— Inés se află la Madrid şi e-n mare încurcătură, iar el a trebuit să plece acolo.

— Şi n-o să se mai întoarcă ? Cu adevărat n-o să se mai întoarcă ?

— Ştiu şi eu !

— Totdeauna era amărît din cauza surorilor.

Văzu că paharul lui Carlos era gol.

— Mai vreţi vin ?

— Nu.

— Dar dumneavoastră, ce credeţi ? Fără el, chestia cu vasele...

— Ţie-ţi pot spune că era o favoare pe care Bătrîna i-o făcea lui Juan. Cum Juan nu mai e, nu mai există nici favoare.

Carmiña surîse cu tristeţe.

— Niciodată n-am crezut altceva. Nimeni nu se desprinde de ce-i al lui aşa, de dorul lelii.

— Dar era cît pe-aci să se desprindă şi nimeni n-ar fi ştiut de ce.

— Asta aşa-i.

Îşi încrucişă mîinile sub testemel.

— Să spună taică-meu ce-o vrea, dar Juan e om bun. Dacă vă scrie, trimiteţi-i salutări din partea mea.

Se întoarse, se duse în spatele tejghelei şi începu să spele paharele murdare.

Afară, vîntul nu putea acoperi vocile, mereu mai puternice, mai violente, ale pescarilor. Se strînseseră douăzeci, treizeci. *Cubanezul*, în mijlocul grupului, le vorbea. Toţi erau îmbrăcaţi în haine de ploaie, iar unii aveau cu ei felinare.

Cam pe la nouă dimineaţa, Paquito, *Ceasornicarul*, intră în camera lui Carlos. Aducea, pe tavă, micul dejun. Carlos îl întrebă de ce-l trezea atît de devreme. Paquito, fără să-i răspundă, lăsă tava pe comodă şi deschise obloanele de la fereastră.

— Priviţi. Ascultaţi. De mai bine de treizeci de ani n-a mai fost un vînt ca ăsta.

Arborii din grădină se zbăteau cu disperare şi toată casa părea îmbrăţişată de puterea uraganului.

— Vîntul nu se vede : se aude.

— Dar arborii doborîți se văd, și valurile cît munții. Să nu vă sculați, c-a venit potopul peste noi.

Ușa tindei începu să se trîntească.

— N-o să zburăm cu totul ?

— Casa o să reziste : dar vreo fereastră, vreun coș, tot o să-l ia vîntul. Rămîneți în pat.

Carlos, ridicat, își acoperea umerii și spatele cu un palton. *Ceasornicarul* îi aduse tava.

— Cum trebuie să plec, m-am gîndit c-ar fi mai bine să aranjez eu treaba asta cu micul dejun. Dacă vreți, vă aduc mîncarea de la Bătrînă.

Carlos privi din nou arborii, cerul întunecat.

— Pe lîngă asta, adăugă Paquito, mai e și frig.

— Bine. Poți să iei trăsura.

— De ce ? Ca să-ncep să zbor ? Merg mai bine pe picioare. Nu vor face altceva decît să meargă odată cu vîntul.

Ieși fără să mai salute. Luă un pachet din cămăruță, își puse cojocul și-și legă pălăria de pai pe deasupra cu un batic de femeie.

— Dracu să pieptene și potopul ăsta.

Vîntul îl aruncă de zidul casei. Ajunse la adăpostul zidurilor și ieși la șosea. Vîntul și ploaia luau nisipul cu ele, și lăsau, goale, pietrele de pavaj. Căzu de două-trei ori. Cînd șoseaua făcu cotul, vîntul îi veni din spate și începu să alerge. Dar în tîrg era greu de trecut la încrucișări.

Cu toate astea, văzu un grup de marinari care alergau spre chei. Îi lăsă să treacă : apoi se luă după ei.

În fața cîrciumii *Cubanezului* se strînsese un grup de treizeci sau patruzeci de marinari și cîteva femei. Se uitau spre mare. Privi și Paquito : valurile se spărgeau de stăvilarul digului, iar vasele priponite dansau, ba în sus, ba în jos, ridicate de creasta valurilor.

— Se-ntîmplă ceva ?

— „Mariana Tercera" și-a pierdut ancora de la pupă. Nici cealaltă ancoră nu va mai ține mult, și atunci vasul se va izbi de stăvilar.

Marinarii se uitau la el tăcuți. Cîte unul mai trăgea din mucul țigării.

— Mă duc să beau un pahar, zise Paquito, și intră în cîrciumă.

Acolo se afla un alt grup, strîns în jurul *Cubanezului.* Discutau cu voce tare. Cînd îl văzură pe Paquito, unul îl întrebă dacă aducea vreo veste.

— Veste ? De la cine ?

— De la don Carlos.

— E în pat. Cu furtuna asta...

— Dar ce, oţi fi crezut că-l interesează treburile noastre ? N-ajunge pînă la ei foamea săracilor.

Paquito se sprijini de tejghea şi ceru vin. Trebui să ceară de două ori, pentru că şi Carmiña părea foarte preocupată.

— Dar ce se-ntîmplă aici ?

— O să se piardă un vas. Înseamnă pîinea multor familii.

— Dar cu ajutorul a şase bărbaţi adevăraţi, nu s-ar pierde.

Cubanezul bătu în podea cu piciorul de lemn.

— Aici nimeni n-o să mişte un deget ca să salveze pe „Mariana". Nu e de datoria noastră.

Paquito luă paharul cu vin negru şi se apropie de grup.

— Cînd a fost potopul din '17, s-au pierdut două vase cu echipaj cu tot. Aia, da, catastrofă.

Arătă cu degetul spre un marinar blond, solid.

— Atunci a murit taică-tău.

Marinarul lăsă capul în jos.

— S-au schimbat vremurile, spuse, sentenţios, *Cubanezul.* Oamenii nu-şi mai pun viaţa-n joc în folosul bogaţilor.

— Chiar şi dacă vasele ar fi fost ale noastre...

Intră un grup de marinari. Pe cauciucul galben, apa şiroia. Unul dintre ei, matur, trist, spuse :

— Nu-i mai dau „Marianei" nici măcar jumătate de oră de viaţă.

Îşi scoase impermeabilul şi-l aruncă într-un colţ.

— Nu ţi-e milă ?

— Ba mi-e. Am fost conducătorul ei doisprezece ani.

Se aşeză pe un scăunel şi tăcu, cu capul plecat şi cu basca în mînă. Cineva îi oferi o ţigară.

— Atunci poţi să te şi duci la Cayetano ca să-ţi dea să conduci un barcaz.

— Eu sînt şef de clasă, răspunse cu un orgoliu amar.

Paquito se aşează în faţa lui. Nu se adresa nimănui, nici nu-l privea nimeni. Tăcuseră cu toţii. *Cubanezul* părea neliniştit.

— Bărbaţii de pe timpuri erau mai buni, spuse Paquito ca şi cînd şi-ar fi vorbit sieşi. Nu lăsau să se piardă un vas cu una, cu două.

— Te-au angajat ca să ne plictiseşti ? strigă la el *Cubanezul*. Bărbaţii de altădată erau sclavi resemnaţi. Pe noi nu ne interesează deloc dacă o să se piardă vasul. Treaba Bătrînei. Cum îl are asigurat, o s-o doară-n cot. Ea o să ridice banii, iar echipajul o să rămînă fără lucru. O să vedeţi că n-o să cumpere altul.

— Bărbaţii de altădată erau bărbaţi adevăraţi, şi în cazuri de astea nu se punea problema socială.

Fraza lui Paquito rămase suspendată în aer. Scoase din buzunar nişte resturi de tutun şi începu să-l răsucească într-o hîrtie cerută unuia de lîngă el.

Cubanezul, cu mult efort, vorbi cu voce potolită :

— E o problemă de demnitate. Cine îndrăzneşte să spună că Bătrîna nu ne-a jignit ? Pentru că, dacă ar fi avut faţă de muncitorii ei cuvenitul respect, ar mai fi contat dacă Aldán a plecat sau nu ? Hai să vedem, ar mai fi interesat-o ? Totul a fost o treabă între ei doi, iar noi, victimele. Foamea pescarilor nu-i doare deloc. Demnitatea muncitorului li se pare o noutate periculoasă. Sînt, în fond, nişte domni feudali.

— Fleacuri.

Paquito privea spre un loc incert din cer. *Cubanezul* renunţă de a mai vorbi liniştit. Strigă şi ridică mîinile.

— Dar ca ce chestie vorbeşti tu, şi cine ţi-a dat ţie dreptul ? Tu eşti un nenorocit de slugoi al bogaţilor. Înainte, al lui Cayetano : acum, al lui don Carlos.

Ceasornicarul se întoarse cu repeziciune.

— De ce-l numeşti don Carlos ? Ehe, ehe ! De ce-l numeşti don Carlos, şi nu-i spui şi celuilalt don Cayetano ?

— E un fel de a vorbi.

Marinarii nu erau atenţi la dispută. Stînd la un loc în faţa ferestrei şi în faţa porţii cu geamuri, se uitau tăcuţi spre mare.

— Nu ştiu cum de rezistă.

— E bună ancora, şi parîma, de mîna întîi.

— Într-una din astea...

Ceasornicarul se ridică şi se duse să se aşeze lîngă *Cubanez.*

— Recunoaşte că greşeşti. E vorba de curaj. Restul sînt fleacuri. E vorba de faptul că nimeni nu îndrăzneşte să intre-n joc şi să salveze vasul de la nenorocire.

Şeful de mare clasă se smulse din tăcere. Ridică capul şi-l privi pe *Cubanez.*

— Dacă ar mai veni patru cu mine...

— Patru bărbaţi adevăraţi, asta e.

— Vrei să taci dracului odată ? — *Cubanezul* îl îmbrînci. Paquito căzu rostogolindu-se pe podea.

— Lasă-l în pace, spuse şeful de înaltă clasă.

— Nimeni nu l-a invitat aici, nici nu are de ce să se amestece în asta.

— În felul lui, are dreptate.

— Iar pe voi nimeni nu vă poate scoate din sclavie ! O aveţi în sînge !

— Nu-i vorba de asta acum...

Paquito *Ceasornicarul* se freca la noadă.

— Aşa se purta cu mine Cayetano.

Se apropie, şchiopătînd, de grupul de marinari.

— Plec. Rămîne stabilit că în Pueblanueva nu mai există bărbăţie. V-au făcut pe toţi fătălăi.

— Ei, n-ai plătit vinul ! strigă la el, de la tejghea, *Cubanezul.*

Paquito scotoci în buzunar, scoase nişte monede şi le aruncă în aer. Apoi deschise uşa şi ieşi. Îl văzură traversînd strada şi ducîndu-se spre cei care, de pe parapet, priveau marea înfuriată, neagră, şi vasul zvîrcolindu-se în valuri.

Şeful de înaltă clasă se propti în faţa *Cubanezului.*

— Eu nu voi cere de lucru la şantier.

— Preferi să-ţi pui viaţa-n joc pentru un vas care nu-i al tău ?

— Acuma nu-i vorba despre asta.

— E vorba despre faptul că şi-a bătut joc de voi cu promisiuni şi că, în momentul adevărului, nimic !

— Asta-i adevărat, şi-ţi jur că, dacă Aldán ar fi aici, aşezat, i-aş muia oasele cu ciomagul.

— Atunci...

— Dar vasul e altceva.

Şeful de înaltă clasă ridică mîna, făcînd un gest convingător.

— Într-un anume fel, e ca şi cînd vasul ar fi al meu. Pentru că, aşa cum spun...

— Eşti un nimic, Miguel : te înşeli pe tine însuţi.

— Hai să vedem : dacă nu s-ar fi întîmplat chestia cu Aldán, n-am găsi că-i normal să salvăm vasul ?

— Punîndu-ţi viaţa-n joc ?

— Viaţa ne-o punem în joc ori de cîte ori ieşim pe mare.

— Fă ce crezi, Miguel.

— Ce vreau eu e să ne gîndim împreună.

Unul dintre marinarii de la fereastră se întoarse şi spuse :

— Îl cotonogesc pe *Ceasornicar*.

— Să nu se bage unde nu-i fierbe oala.

Şeful de înaltă clasă îl lovi uşurel pe braţ pe *Cubanez*.

— Ai dat o întorsătură...

— Pentru că încurcături ca asta... Ai un prieten, ai încredere în el, şi apoi te trădează. Îţi spun că m-a durut cu adevărat. Pentru că tu ştii că Aldán era prietenul meu...

Avea ochii umezi.

— De acord.

— Şi asta m-a atins pînă-n fundul sufletului, cred şi eu. Îmi pare mai rău decît dacă ar fi fost copilul meu — tuşi şi-şi şterse buzele. În orice caz, faceţi cum credeţi. Eu nu mă mai bag.

Cubanezul se ridică brusc şi plecă. Loviturile furioase ale piciorului de lemn se auziră pe podea pînă cînd se pierdură în fundul casei. Şeful de înaltă clasă o chemă pe Carmiña.

— Adu ţuică.

— Numai pentru dumneata ?

— Pentru toată echipa mea.

Carmiña puse pe masă un ulcior de pămînt. Şeful îşi turnă un pahar şi-l bău dintr-o înghiţitură. Făcu semn marinarilor.

— Dac-ar fi patru care să vrea să vină cu mine...

Turnă din nou în pahar, dar nu bău.

— Trebuie să fie patru, fără neveste și copii. Unul dintre ei, mecanic.

Marinarii se apropiară. Tăcuți, serioși.

— E vorba, continuă șeful, să-i dăm o lecție Bătrînei și să-i demonstrăm rahatului ăluia de *Ceasornicar* că sîntem bărbați... Sigur, ne punem viața-n joc.

Un marinar cu pielea întunecată surîse.

— Dă-mi un pahar.

Xirone, patronul pescuitului, ajunse în fugă la casa doñei Mariana și ceru s-o vadă. I se spuse că era în pat, cu febră.

— Cel puțin, scoate-ți impermeabilul de cauciuc — îi spuse *Rucha* și, în timp ce Xirone se dezbrăca, plecă să anunțe.

Se întoarse imediat cu răspunsul.

— Zice să intri.

— O să se-ntîmple o nenorocire.

Intră în dormitor. Doña Mariana se ridicase și-și înfășura spatele cu o pelerină.

— Le-a intrat în cap să salveze pe „Mariana Tercera", care are o ancoră ruptă și se scufundă. Au plecat acolo cinci oameni.

— Dar de ce-au făcut asta ?

— Chestii de-ale lor, doamnă.

— Sînt nebuni. Nu înțeleg că vasul nu valorează cît viața unui om ?

— Dacă se scufundă, mulți vor fi cei rămași fără lucru.

Rucha, fiica, aștepta în dreptul ușii. Doña Mariana îi porunci să se apropie.

— Adu-mi capotul. Iar tu, Xirone, ieși pentru o clipă și așteaptă pe coridor.

Xirone ieși. Doña Mariana sări din pat, își puse papucii și capotul.

— Trage draperiile.

— S-ar vedea mai bine din salon, doamnă.

— Adu-mi, atunci, binoclul.

Ieși pe coridor. Xirone o urmă. *Rucha*, fiica, aduse un binoclu mare.

— Să vedem despre ce-i vorba.

De la o fereastră laterală se vedea tot digul și o parte din port.

Xirone arătă :

— Acela e vasul, doamnă. Nu știu cum de nu s-a făcut încă bucăți. Lanțul nu va mai ține mult.

— Dar ei ?

— Nu se văd.

Corpuri nemișcate de femei și bărbați umpleau din ce în ce mai mult parapetul digului. Se întindeau spre în afară, ca și cînd s-ar fi legănat. Ploaia ștergea profilul siluetelor.

— Dar o să poată ajunge pînă la vas ?

— Doamnă, sînt marinari buni, dar să abordezi în condițiile astea e periculos. Barca de salvare se poate scufunda.

— Mă duc acolo.

— Doamnă !

— Tu urcă la conacul din Penedo și spune-i lui don Carlos să vină.

— Doamnă, nu știți ce uragan e afară !

— Fă ce-ți spun.

— Dar, doamnă, ce-o să faceți dumneavoastră pe dig ?

— Voi privi, ca și ceilalți. Valorez cît și ei.

Lui *Rucha*, mama, nu i se păru rezonabil. Aduse lucrurile, cizmele groase, paltonul, continuînd tot timpul cu cicăleala.

— Deci, ce, doamne iartă-mă, căutați acolo ? Ce, pentru că priviți dumneavoastră o să se salveze vasul ?

— Taci și adu-mi un coniac.

Îl bău dintr-o sorbitură și ieși în stradă. Merse cu pași mari, făcînd față vîntului și ploii. *Rucha*, fiica, de-abia dacă se putea ține după ea. Ajunseră la dig și se alăturară celor care priveau. La început, nimeni nu și-a dat seama de prezența ei : îi atrăgea lupta bărcuței cu valurile. Ajunsese pînă aproape de vas. Cînd era sus pe creastă, se vedea trupul lui Miguel, aplecat peste cîrmă, și cei trei de la visle luptîndu-se cu apa înfuriată. Apoi se cufundau în hăul negru.

— Dar cum or să se urce pe vas ?

Cel care stătea în dreapta doñei Mariana își întoarse capul, o privi îndelung, surprins, și-i spuse ceva vecinului.

Se întoarseră mai multe feţe, tot atît de tăcute.

— Doamnă, n-or să poată urca.

— Atunci, de ce nu se întorc ?

— Nici asta nu mai pot.

— Ce, au înnebunit ?

Bărcuţa era la numai cîteva braţe de vas. Siluetele începură să se şteargă. Doi marinari lăsară vîslele. Unul dintre ei smulse o frînghie şi şi-o înnodă în jurul mijlocului. La celălalt capăt făcu un ochi şi-l agăţă de prova bărcuţei : celălalt îl ţinea de mijloc.

Deodată, vasul viră şi ascunse bărcuţa. Trecură cîteva minute. Cînd se văzu din nou, mai erau la bord numai patru oameni : unul dintre ei se lega şi el. Prinse frînghia întinsă, se ridică pe bord, dădu un brînci bărcii cu picioarele şi rămase în aer. Hurducăturile îl aruncară în apă. Se ridică cu apa curgînd şiroaie. De pe bordul „Marianei", primul marinar prindea frînghia. Un murmur de bucurie străbătu digul.

— Doamnă, doi sînt deja la bord.

Bărcuţa se îndepărtă. De pe pescador aruncară un colac mare de frînghie, care căzu în apă. Un al doilea colac se lovi de bord, dar fu prins înainte de a-l lua apa. Lăsară vîslele deoparte şi începură să se lege. Miguel continua să stea la cîrmă. De pe pescador începură să tragă. Un om se aruncă în apă : reuşi să se urce. Se aruncă al doilea şi se urcă şi el. Miguel, legat cu frînghia, se aruncă în mare şi fu repede recuperat. Bărcuţa, abandonată, sălta pe valuri, se răsuci de cîteva ori şi se scufundă.

Pe dig începură să se formeze grupuri. O femeie o invită pe doña Mariana să se refugieze sub copertina unui magazin, unde vîntul bătea mai puţin.

— Dacă nu cumva doamna vrea să se întoarcă acasă.

Femeile se strînseseră acolo. Un marinar bătrîn povestea cum vasul lui se împotmolise, la o furtună, mai jos de Corcubión, şi cum echipajul fusese salvat, om cu om, cu un cablu de bac de pe o canonieră. Cînd se apropie doña Mariana, se întrerupse şi-i ceru voie să continue povestea : apoi, o luă de la capăt.

— Doamna ar trebui să se ducă acasă. E ploaie rece.

— Nu. Voi aştepta pînă cînd bărbaţii vor ajunge la mal.

— Doamna ar trebui să bea un pahar cu rachiu...

Cei care mai rămăseseră pe parapetul digului începură, deodată, să strige. O femeie se duse să vadă ce se-ntîmplă. Se întoarse în fugă.

— Li s-a rupt lanțul ancorei înainte de a apuca să pornească motorul ! Doamne, păzește-ne pe toți !

Refugiul de sub copertină rămase gol. *Rucha* folosi ocazia.

— Acum ar trebui să plecăm.

— Acum ?

Toată lumea se îmbulzise la capătul digului, în fața căruia „Mariana" încerca să pună prova spre vînt. Femeile plîngeau în hohote.

Un marinar se apropie de doña Mariana.

— Dacă nu vine remorcherul de la șantier...

Alt marinar adăugă :

— Ar trebui să vină repede.

Nu se rugau. În privirile lor se ghicea ceva ca o acuzare sau un ordin.

— Dar nimeni nu îndrăznește să-l ceară. Domnul Saldago nu este prietenul marinarilor.

— Dacă ar fi dorit să ne ajute, l-ar fi și trimis.

— Și ce vreți ? Să i-l cer eu, că-i sînt eu prietenă ?

Ei nu răspunseră, dar nici nu-și lăsară privirea în jos. Doña Mariana vedea marea pe deasupra umerilor lor. Vasul se afla la cincizeci, șaizeci de brațe depărtare de stăvilar. Vîntul aducea frînturi de strigăte pe care le scoteau cei cinci oameni de la bord.

— Cer un remorcher.

— Dacă nu vine remorcherul, sînt pierduți,

— Bine.

Ieși de sub copertină și începu să meargă, hotărîtă. Cîțiva pași îi făcu singură. Deodată, o femeiușcă alergă după ea, iar alta îi urmă exemplul, și apoi celelalte.

— Puneți-vă mantaua asta, doamnă. O să vă udați pînă la piele.

Doña Mariana mergea repede, cu capul sus. Ploaia îi lovea fața, îi uda gîtul. Îi puseră peste umeri o manta neagră.

Zece, douăsprezece femei se alăturaseră. Mergeau în urma ei, ținîndu-se de braț, tăcute. Galenții loveau pa-

vajul gol : bocăniturile se pierdeau în vijelia furtunii.

Rămaseră la poarta șantierului, adăpostite de îngrăditură. Doña Mariana intră singură. Paznicul îi ieși înainte.

— Vin să-l văd pe Cayetano.

Paznicul își scoase șapca și se dădu deoparte. Doña Mariana intră în clădirea birourilor. Conversațiile încetară, încetă țăcănitul mașinilor de scris. Martínez Couto, zîmbind, o întrebă pe cine căuta. O luă înaintea ei, o conduse pînă la biroul lui Cayetano și intră el întîi, ca s-o anunțe ; dar doña Mariana nu aștepta. Împinse ușor și pătrunse înăuntru.

Vîntul o ciufulise. Pletele albe, ude, îi cădeau pe umeri.

Rămase lîngă ușă. Cayetano, cînd o văzu, se ridică. Se priviră. După ce șovăi puțin, Martínez Couto ieși și închise ușa după el.

— Cinci oameni sînt gata să se înece. Numai remorcherul îi poate salva.

Cayetano își dădu scaunul la o parte și se apropie încet de doña Mariana.

— Veniți să mi-l cereți ?

— Vin să-ți amintesc că obligația ta este să-l trimiți fără ca eu să ți-l cer.

— Și dacă nu-l trimit ?

— Atunci, eu însămi mă voi pune în fruntea marinarilor care vor veni să te tîrască de-aici.

Cayetano încercă un surîs.

— Nu exagerați ?

— Dacă exagerez, e treaba mea. N-am venit să stăm de vorbă.

— Va trebui, cel puțin, să mă convingeți. Remorcherul e al meu și, pînă acum, autoritățile nu mi-au cerut să particip la salvări. Pot aștepta — se sprijini de spetează unui fotoliu. Sau puteți să-i telefonați comandantului Marinei din Villagarcía. Dacă el îmi ordonă...

— Treaba ta. Eu mi-am făcut datoria. Vei fi răspunzător de tot ce se va întîmpla. Nu gîndesc să vorbesc cu nimeni, nici să telefonez cuiva.

Respira greu, sîngele îi zvîcnea în tîmple, iar frigul o cuprinsese de la tălpi pînă la genunchi. Apa ce se scurgea din palton cădea pe parchetul ceruit, strălucitor. Cayetano

privea cu viclenie cizmele pline de noroi, figura demnă de milă, ridicolă.

— Dar dacă oamenii ăştia se îneacă, te voi considera şi asasin.

Doña Mariana se întoarse spre uşă, dar Cayetano o reţinu.

— Aşteptaţi, vă rog.

Ridică telefonul din furcă.

— Să fie pregătit remorcherul mai înainte de cinci minute. Să mi se aducă îmbrăcăminte pentru ploaie. Voi conduce personal operaţiile de salvare.

Puse jos receptorul şi o privi cu şiretenie.

— Nu mă întreceţi în curaj, doamnă. Şi nici în generozitate.

— Foarte bine.

— Sînt în stare chiar să vă ofer un pahar. O să faceţi pneumonie.

Nu aşteptă răspunsul. Puse într-un pahar şi i-l întinse.

— Beţi. Beţi-l liniştită. Nu e un pahar de împăcare.

Doña Mariana se sprijinise de perete. Întinse braţul, luă cupa şi o bău. Era palidă, iar mîinile-i tremurau.

— Cel mai bine ar fi să vă duceţi acasă şi să vă băgaţi în pat. Lucrurile or să-şi urmeze cursul. Vă poate duce maşina mea...

— Mulţumesc. Afară aşteaptă nişte femei şi nu cred să încapă toate.

— Treaba dumneavoastră.

Cayetano făcu un gest că nu înţelege nimic şi ieşi. Tercuse de uşă cînd îl strigă doña Mariana.

— Să fim bine înţeleşi. Vreau să fie salvaţi oamenii. Vasul nu mă interesează.

Pe coridor se auziră paşii repezi ai lui Cayetano : apoi o uşă trîntită şi nişte voci, afară. Doña Mariana se apropie de geamlîc, dar prin geamurile opace nu se putea vedea bine. Ieşi din birou. Martínez Couto tocmai sosea zîmbitor.

— Poftiţi. Vă voi însoţi pînă la maşină.

— Am zis că nu vreau.

— Doamnă, sînteţi udă şi o să vă îmbolnăviţi. Plouă tare.

— Şi ce dacă ?

Martínez Couto surîse umil.

— Bine.

Deschise uşa şi aşteptă aşa pînă cînd ieşi doña Mariana. O urmă, cu umbrela deschisă, pînă la locul unde aşteptau femeile. Se auzi vaierul lung, răguşit, al unei sirene.

— E remorcherul.

— Întoarceţi-vă în birou. Mulţumesc.

Femeile, mute, aşteptau ca Martínez Couto să se retragă. Priveau cu ochi plini de speranţă.

— Doamnă, să vă binecuvînteze Dumnezeu !

— Lăsaţi-l în pace pe Dumnezeu, şi să mergem la dig.

— Doamna nu are de ce să vină. Puteţi face o pneumonie...

— Credeţi că am mai puţin curaj decît soţii voştri ?

Femeile lăsară ochii în jos. Merseră — ca şi înainte — în urma doñei Mariana ; dar mai repede. Încetul cu încetul, îşi ridicară privirile. Una dintre ele strigă :

— Uitaţi-vă ! Remorcherul e acolo !

Cel care stătea la prova, în salopeta cea mai nouă şi mai curată, era, desigur, Cayetano. În mînă avea o frînghie groasă. Se înclina în aer, ca o felină gata să sară.

Cînd trecură pe lîngă cîrciuma *Cubanezului,* cîţiva marinari se apropiară de doña Mariana.

— Doamnă, aveţi grijă şi nu vă udaţi mai mult. Doamnă, sînt deja salvaţi.

Îi puseră pe spate o jachetă de ploaie şi o obligară să-şi pună gluga. O escortară pînă la ea acasă. Tocmai intra, cînd remorcherul şuieră de cîteva ori.

— Asta înseamnă c-au reuşit să arunce bine frînghia. Acum totul e floare la ureche.

Doña Mariana le dădu înapoi jacheta şi mantaua.

— Dar servitoarea mea ? Unde e servitoarea mea ?

Rucha, fiica, se pierduse. Sau poate se va fi aflat deja în casă. Nu fusese cu ele la şantier.

— Suiţi-vă în pat, doamnă. Să vă pună sticle cu apă caldă.

— Să vă facă fricţii cu alcool camforat.

— Să vă fiarbă vin roşu cu zahăr.

— Doamnă, să vină doctorul să vă vadă.

Carlos privi termometrul la lumina ferestrei.

— Treizeci şi opt şi jumătate. Aţi făcut ditamai nebunia.

— Carlos, eu ştiu care mi-e datoria.

— Totul s-ar fi putut aranja prin telefon.

Doña Mariana tuşi puţin şi surîse.

— Trebuie să stai faţă-n faţă, iar telefonul nu face două parale.

— La urma urmelor, sînteţi un cocoş de luptă ; ca şi Cayetano.

— Nu la urma urmelor, băiete, ci în primul rînd.

— Şi cu ce v-alegeţi din asta ?

— Cu conştiinţa liniştită. Vezi : dacă n-o să trec peste asta, voi putea muri în pace. Am dat o lecţie pescarilor şi alta lui Cayetano.

Carlos se aşeză pe marginea patului.

— Doctorul o să vină îndată. Vă doare ceva ?

— Coastele. Nu pot respira.

— Atunci, tăceţi din gură.

— Şi dacă nu-mi mai rămîne decît puţin timp ca să vorbesc cu tine ?

— Faceţi ce doriţi. Dar, pentru moment, ascultaţi-mă. Xirone mi-a povestit că nu s-au dus să salveze vasul ca să vă facă dumneavoastră un bine, ci pentru că *Ceasornicarul* le-a zis că-s lipsiţi de bărbăţie şi nu pot s-o facă. I-a provocat.

— Iar eu nu m-am dus pe dig ca să le mulţumesc, ci ca să vadă că-s tot atît de bărbată ca şi ei.

Carlos făcu o mutră de nemulţumire.

— Ce se poate aştepta de la o ţară unde lucrurile se fac numai ca să se vadă cine-i mai bărbat ?

— De la ţară, poate, nimic ; dar vreau ca atunci, cînd lumea o să-şi aducă aminte de mine, s-o facă cu respect. Cît despre pescari, ce vrei ? Îmi sînt simpatici. După ce o să plece doctorul şi-o să ne spună din ce-o să mor, o să te duci la *Cubanez* şi-o să-i transmiţi, din partea mea, să vină să mă vadă toţi cei care au fost pe vas.

— Iar dumneavoastră o să-i răsplătiţi ?

— Cel puţin, o să le dau mîna.

Tuşi din nou. Făcu o grimasă de durere şi îşi apăsă coastele.

— Doare ?

— Un junghi.

— Nu vă mișcați și nu vorbiți. Poate să fie ceva grav.

— Și ce dacă ?

Avea fața obosită, ochii umflați în orbite : dar în pupile îi strălucea o lumină energică, puțin jucăușă.

— Dacă mi-a sosit ceasul, să fie binevenit. Mă gîndeam c-o să mai țin cîțiva ani, dar nu mi-e frică de moarte.

— Tăceți din gură.

Carlos se apropie de fereastră și ridică perdelele. Continua să plouă ; vîntul ridica valuri imense, dar pe dig nu mai era nimeni. În fața porții se opri un automobil mic, murdar. Medicul coborî. Carlos ieși pe coridor să-l întîmpine.

— Ce se-ntîmplă ?

— Cred că e ceva grav. Poate pneumonie.

Doctorul făcu o grimasă de om nepăsător.

— La vîrsta asta...

Intrară. Doctorul începu să-și manipuleze instrumentele, făcînd un spectacol din tot consultul. La fiecare ciocănitură în toracele doñei Mariana îl privea pe Carlos și, cu privirea, confirma diagnosticul.

— Ia uite. Ascultați.

— Am uitat și lucrurile cele mai elementare.

— Și totuși, auziți, auziți... Partea stîngă, mai ales. Zgomote, zgomote.

Dădu înapoi stetoscopul. Doña Mariana întrebă :

— Pneumonie ?

— Ați făcut o nebunie, doamnă. Aveți deja gripă.

— V-am întrebat dacă e pneumonie.

Medicul privi spre Carlos. Acesta-i răspunse :

— Spuneți-i.

— Da, doamnă. O pneumonie puternică.

— Bine. Așa ne mai înțelegem.

Doctorul scrise o rețetă, dădu cîteva sfaturi și o asigură că va veni la fiecare oră și jumătate, iar că dacă era mai înainte nevoie de el, să-i trimită vorbă acasă. Carlos îl însoți pînă la portal.

— E grav, înțelegeți ? Și fiind vorba de o persoană în vîrstă...

— Doña Mariana e foarte puternică.

— Cîteodată se mai strică maşina.

Intră în automobil şi dădu drumul motorului.

— Trimiteţi-mi vorbă. Eu trec mereu pe-acasă.

Înainte de a intra în dormitor, Carlos o trimise pe servitoare după medicamente.

— Află şi dacă s-a întors don Baldomero.

Doña Mariana aţipise. Carlos aşteptă să se întoarcă la *Rucha*. Bătrîna se deşteptă la zgomotul uşii. Luă piramidonul. Mai trebuia să i se facă nişte injecţii şi să i se pună ventuze. Carlos se oferi s-o facă el. La fiecare mişcare, doña Mariana tuşea. Cînd o înţepă, gemu puţin. Începu din nou să dormiteze şi se trezi puţin doar cînd îi aduseră mîncarea. Ceru cafea şi coniac. Părea că se simte mai bine.

— Carlos, mîine trebuie să pleci, devreme, la La Coruña. Am mulţi bani în cont şi vreau să-i treci pe numele tău. Dacă nu, or să fie impozaţi, iar eu nu vreau ca statul să se îmbogăţească pe spinarea mea. Apoi, trebuie aranjată chestiunea cu înmormîntarea. Arhiepiscopul mi-a recunoscut dreptul de a fi înmormîntată în Santa María, iar la Guvernul Civil e depus un dosar prin care se cere permisiunea Statului. Nu sînt dispusă să fiu îngropată în altă parte, aşa că o rezolvi, fie ce-o fi. Peste tot există cîte un funcţionar care primeşte bacşiş sau un guvernator care se lasă convins de o donaţie pentru şcolile serale. Mi-e indiferent. Ceea ce vreau e să fiu înmormîntată în biserica mea.

Se întrerupse şi ceru apă.

— Febra îmi face sete. Cînd eram mică, cei care aveau febră nu erau lăsaţi să bea apă.

Arătă spre un sertar al comodei.

— Acolo sînt cheile. Ia-le, şi odată cu ele ia totul în primire. În birou o să găseşti bani. În sfîrşit, răscoleşte peste tot şi încearcă să te pui la curent cu toate.

Surîse, se întinse în pat şi făcu o grimasă de durere.

— Dar nu mă lăsa singură mai mult decît e absolută nevoie. Îmi place să vorbesc cu tine şi trebuie să folosesc din plin timpul care-mi mai rămîne.

Cubanezul părea mai bine dispus decît cu o zi înainte, deşi încerca să-şi disimuleze satisfacţia printr-o răceală

aparentă şi multă economie de cuvinte. Spuse că Miguel, şeful, şi cei patru marinari care-l însoţiseră, trebuie că au rămas la pat, pentru că se udaseră ciuciulete în timp ce se luptaseră ca nişte eroi să salveze vasul, dar c-o să le trimită vorbă şi că, atunci cînd vor putea, vor trece s-o vadă pe „proprietăreasa vasului". Apoi, ca şi cînd n-ar fi dat nici o importanţă amănuntului, îl întrebă pe Carlos dacă ştia ceva de Aldán, iar Carlos îi răspunse că era încă prea devreme şi că nu crede c-o să scrie pînă nu va fi rezolvat treaba pentru care plecase la Madrid. Cum *Cubanezul* nu-i răspunsese cu nici un fel de ocară la adresa lui Aldán, Carlos folosi momentul, profitînd şi de faptul că taverna era goală, ca să-i explice cîte ceva din motivele care-l scoseseră pe Juan din apele lui pînă într-atîta, încît îşi părăsise propriile îndatoriri. Nu aminti deloc de părintele Ossorio : spuse că Inés fugise ca să se ducă la o mînăstire şi că apoi se răzgîndise, dar că nu îndrăznea să se întoarcă acasă, şi că din cauza asta Juan, ca cel care avea multă autoritate, se dusese s-o caute.

— Republica trebuia să fi terminat cu toate călugăriţele şi cu toţi călugării ăştia, dar n-a îndrăznit. Atîta vreme cît vor mai exista asemenea specimene, ţara n-o să intre pe făgaşul ei, zise *Cubanezul.*

Continuă cu o scurtă peroraţie anticlericală, cu referinţe la forţa de muncă inactivă, la puterea opresoare a Bisericii şi la bogăţiile iezuiţilor. Carlos îl ascultă cu atenţie şi-i veni pofta să-l încurce niţel, să-l facă să-şi piardă siguranţa cu care vorbea. Aşteptă să termine.

— Deci, nu crezi în Dumnezeu ?

— În Dumnezeu ? Cum o să cred ? Bănuiesc că nici dumneavoastră, care sînteţi om cu carte, nu credeţi.

— Mi-ar fi plăcut să pot crede, pentru că Dumnezeu nu-ţi dă pace niciodată, dar n-am altă soluţie decît să mă plec în faţa evidenţei. Dumnezeu e acolo, afară, în furtună, şi-l întîlnesc, de multe ori, de asemenea, împotriva voinţie şi-i veni pofta să-l încurce niţel, să-l facă să-şi piardă

— Aşa o fi. Aveţi mai multă carte şi mai multe motive ca să fiţi în deplină cunoştinţă de cauză. Dar ştiţi ce vă spun eu ? Că dacă există Dumnezeu, ar trebui să-i pună un alt nume, pentru că cel pe care-l poartă acum i l-au făcut de ris.

Stătea așezat pe un taburet, cu picioarele desfăcute. Cu cel de lemn rîcîia pămîntul. Și mîinile și le mișca, încetișor, pe deasupra burții.

— Deci dumneata crezi că e numai o chestiune de nume ?

— E și una care-i privește pe cei care-l folosesc. Pentru că, pînă acum, pare să fie doar o afacere a celor bogați, proprietatea lor, ca să ne piseze la cap pe noi, cei săraci, în numele lui. Dați-mi un alt nume, nepătat și, poate, îl vom folosi noi ca să-i sîcîim pe tirani.

Implicată în dispută lupta de clasă, *Cubanezul* nu mai pierdea teren, iar cel neliniștit era Carlos. Îl lăsă în plata lui, zise pe curînd și plecă la Cazinou. Acolo avea întîlnire cu don Baldomero, care se întorsese în Pueblanueva.

Era lume puțină : judecătorul municipal și Cubeiro. Cînd Carlos deschise ușa, se întoarseră spre el, în speranța că va fi fost unul care să joace cărți. Carlos nu știa. Se așeză aproape de sobă. Ceilalți începură din nou să vorbească despre timpul rău și despre dezastrele făcute de furtună. Puțin după aceea sosi și don Baldomero. Înainte de a-l saluta, Cubeiro căută un disc și-l puse la gramofon. Gardel, sau altul ca el, începu să cînte :

„Sînt fericit în noaptea asta !
Sînt fericit ! Că mi-a plecat nevasta !“

Farmacistul rămase nemișcat în mijlocul salonului. Apoi făcu spre Cubeiro un gest de-njurătură și se așeză liniștit.

— E felul meu de a-ți zice bine ai venit, nu te supăra. Acum, că nu mai e nimeni acasă, o să faci pe independentul. Haideți să jucăm o partidă. Pe unde ai fost atîtea zile ?

Don Baldomero spuse că venise ca să vorbească cu don Carlos, așa că era mai bine să aștepte pe altul pentru joc : dar cum Carlos nu putea sta mult pentru că trebuia să se ducă lîngă doña Mariana, farmacistul se decise să joace și începu să le spună cum fusese la Coruña și ce văzuse în materie de șantanuri și dansatoare.

— Asta-i. Dumneata la distracții și soția, săraca, la munte. Am văzut-o cînd s-a urcat în mașină și nu mai dau doi bani pe viața ei.

— Ai putea să taci.

— Ce vrei să spun ? Că mi s-a părut că arată bine ? Știi că nu e adevărat. Cu toate-astea, uite ce-i : dacă mi-ar sta în putere să aleg între a salva viața ei sau pe cea a doñei Mariana, care și ea e gata s-o mierlească, aș salva-o pe ea.

Cubeiro își ridică cozorocul verde și-l privi pe Carlos.

— Vă cer scuze, don Carlos, știu că-i sînteți prieten. Dar pe-aici nu prea se bucură de simpatie. Nu face altceva decît să-l înțepe în tot felul pe stăpîn, iar stăpînul, din cauza ei, e supărat. Și uite ce zic eu : dacă nu se poate altcumva decît să suporți un stăpîn, atunci să fie unul singur și să fie fericit, ca să fim și noi, ceilalți, liniștiți. La concluzia asta am ajuns după îndelungi cugetări.

Judecătorul împărțea cărțile. Don Baldomero le aruncă pe ale sale cu furie.

— Ce cărți, Dumnezeule !

— Nu te plînge. Nenoroc la cărți înseamnă că în curînd o să rămîi văduv.

Cu toată căldura sobei, era frig. Carlos stabili cu don Baldomero să se vadă peste două-trei zile, și se întoarse la casa doñei Mariana. Continua să doarmă. Medicul fusese și găsise că se afla în aceeași stare.

Intră în salon, își aprinse o țigară și se așeză lîngă foc.

— A zis c-o să vină după cină.

Vîntul zgîlțîia ferestrele, iar tunetul valurilor, repetat, teribil, învăluia casa, își impunea ritmul lui gîndurilor.

Trase draperiile și se așeză din nou. Cu cîteva ore mai înainte era sigur că doña Mariana o să se însănătoșească. Acum, fără să se mai fi gîndit, știa c-o să moară. Ideea i se ivi în minte și acolo rămase, solitară, nemișcată. Pentru cîteva minute, fără să se mai gîndească la altceva, o întoarse pe toate părțile sau, mai degrabă, se învîrti în jurul ei, pînă cînd i se făcu frică de singurătate.

— Dacă moare, o să plec. N-am nimic de pierdut în Pueblanueva.

Atunci, își aminti de Rosario. De Rosario s-ar putea descotorosi ușor. Rosario nu-i va spune : „Luați-mă cu dumneavoastră", nici nu i-ar cere nimic. N-ar face decît să fie de acord, să accepte, să se resemneze.

Se ridică deodată şi se duse în camera doñei Mariana. O singură lumină, aproape stinsă, strălucea în penumbră. Apropie un scaun de pat şi se aşeză. Doña Mariana respira greu : aerul scotea din bronhii zgomote neplăcute, şuierătoare sau răguşite. Cîteodată, doña Mariana se agita sau gemea şi atunci ducea, spre partea stîngă a coastelor, o mînă şi le apăsa.

Carlos îşi dădu seama că fuma. Stinse ţigara pe fundul unei scrumiere şi suflă aerul ca să se îndepărteze fumul de lîngă bolnavă. Atunci surîse şi-şi spuse că o iubea pe doña Mariana, nu ştia cum, nu ştia bine de ce, şi simţi dorinţa de a-şi analiza sentimentele şi curiozitatea de a cunoaşte rezultatul. Dar mintea-i funcţiona leneş, iar ceva îi spunea că se înşală, ceva care, în acelaşi timp, îl acuza că în ultima vreme se înşelase, că nu nimerise nici măcar cu una din analizele şi pronosticurile lui. Recunoscu că-i lipsea obiectivitatea, că mintea lui îşi pierduse independenţa şi că funcţiona ca prizonieră a personalităţii sale. Ar trebui, mai înainte de toate, să se psihanalizeze pe el însuşi şi să se dezbare de toate întunecimile sufletului dacă vroia să vadă limpede în jur şi înlăuntrul lui.

— Cine ştie, poate că dorinţa asta a mea de a pleca, în caz că ea moare, nu este altceva decît teamă. Toată purtarea mea, de-a lungul lunilor ăstora, a fost rezultatul fricii.

Frică precum aceea a copilului care pierde protecţia tatălui, care se simte neajutorat cînd tatăl a plecat şi-l lasă singur în faţa necunoscutului. Poate că doña Mariana reprezenta pentru el tocmai protecţia unui părinte ? Trebuia să admită că se umflase-n pene în faţa lui Cayetano doar pentru că se simţea protejat de ea sau pentru că simţea că făcea parte din tot ceea ce apăra doña Mariana împotriva lui Cayetano ? Rîse de el însuşi, dar nu putu să nu se compare cu un copil care, agăţat de mîna tatălui, îndrăzneşte să-l insulte pe cel mai tare din şcoală. Iar cel mai puternic îi făcea cu ochiul, ca şi cînd i-ar fi spus : „Las' c-o să vedem noi cînd n-o să mai fie taică-tău". Cubeiro avea dreptate : odată moartă doña Mariana, Cayetano va fi stăpînul absolut.

— O să se ducă totul de rîpă.

Iar el, dacă va rămîne, va termina prin a fi învins fără luptă, supus jugului, umilit zi cu zi. Nu se simţea în stare să lupte. O să joace cărţi, ca don Baldomero şi, ca şi Cubeiro, se va răzbuna pe sclavie bătîndu-şi joc de altul.

„Sînt fericit în noaptea asta !
Sînt fericit ! Că mi-a plecat nevasta !"

Avea farmecul lui. Iar lui don Baldomero, tangoul îi plăcuse ca o lovitură în plex.

Doña Mariana se trezi şi-l chemă încetişor.

— Trebuie să te culci devreme. Trebuie să pleci mîine la Coruña, chiar dacă eu sînt pe moarte. În lipsa ta, o să chem notarul. M-am gîndit să fac nişte modificări în testament.

Îi dădu o ceaşcă de cafea cu lapte şi stătu lîngă ea pînă adormi. Cele două *Rucha* or s-o păzească în timpul nopţii. Se duse spre camera lui, aceeaşi în care dormise în primele zile ale sosirii la Pueblanueva. Şi le aminti, în timp ce se dezbrăca, şi se întrebă pentru ce venise şi ce reuşise să-i fie limpede după călătoria asta.

— Hotărît lucru, o să plec. O să plec pentru totdeauna.

Se gîndi că, din Coruña putea să scrie cîteva scrisori şi să caute să trăiască în altă parte. Mai bine în afara Spaniei, într-un oraş mare, unde s-ar putea pierde, unde ar putea trece neobservat. Poate la Paris. Parisul îi aminti de Germaine şi încercă să alunge amintirea ei.

Packardul lui Cayetano se opri chiar la marginea grădinii, acolo unde începea noroiul. Sună din claxon şi aşteptă. Apoi se dădu jos din maşină.

— Clara !

Îşi scoase pipa din buzunar şi începu s-o umple. Clara se ivi în uşa bucătăriei. Avea un şorţ pe dinainte, iar capul înfăşurat într-o basma roşie. Cînd îl văzu pe Cayetano, îşi făcu semnul crucii.

— Drace !

— Pot să intru ?

Clara ridică din umeri. Privea spre Cayetano fără să zîmbească. El îşi aprinse pipa şi traversă grădina călcînd prin locurile pe unde era mai puţin noroi. Găinile adă-

postite sub streașină se speriară la trecerea lui.

— Ce s-a întîmplat ? întrebă Clara.

— Trebuie să-ți vorbesc, și n-o să te poți plînge de mine pentru că-ți fac onoarea de a veni în peștera ta.

Privi, cu scîrbă, împrejur.

— Ce mizerie !

— Demonul vine adeseori pe-aici și găsește că-i curat.

Clara, cu mîinile-n șolduri, aștepta în ușă. Cayetano sui treptele verandei pînă cînd ajunse în fața ei.

— O să mă lași să intru, nu ? Plouă.

— O să-ți fac onoarea să te primesc în bucătărie. N-am alt loc mai bun.

— Ai dormitorul.

— Deocamdată e rezervat. Iar pentru tine e încuiat cu o sută de lacăte. Dar în restul casei poți intra.

Făcu o pauză și deschise ușa larg.

— Nu mi-e frică de tine.

— E o dovadă de încredere. Știu că nu mai e nici un bărbat care să te păzească. Bărbați, cei care cu adevărat poartă numele de bărbați, niciodată n-au existat aici.

— Dacă ai venit să ne insulți, ar fi mai bine să nu intri.

Cayetano își scoase pipa din gură și pătrunse în bucătărie.

— Ai să înțelegi, cred, că numai pentru atîta lucru n-aș fi venit.

— Atunci e bine.

Clara îi făcu semn spre o banchetă. Apoi închise ușa. El se așeză în colțul mesei și-și sprijini un picior pe scaun. Se priviră îndelung. Clara se apropie de vatră. El își duse — din nou — pipa la gură.

— Am venit să vorbim despre casă.

— Vrei s-o cumperi ?

— Cumpăr tot ce-a aparținut neamului Churruchaos. E un capriciu, înțelegi ? Înainte, Churruchaos ; acum, Salgado. Mi-a intrat în cap și-o știe toată lumea. E inutil să scoți casa la licitație. Nimeni n-ar îndrăzni să concureze cu mine.

— Fă o ofertă.

— Cît ceri ?

Clara clipi un moment.

— O sută cincizeci de mii de pesete !

— Eşti nebună. Îţi dau jumătate.

— Nu.

— Şaptezeci şi cinci de mii de pesete e preţul maxim şi e foarte bun. Data viitoare n-o să-ţi ofer decît şaizeci de mii, cum se întîmplă de obicei în asemenea cazuri. Azi sînt bine dispus.

— Ferma face mai mult. Are loc de păşune, pădure şi o bucată de grădină irigată. Iar casa, chiar dacă-i dărăpănată, e veche şi bună.

Cayetano suflă îndelung fumul şi-şi puse pipa în buzunarul jachetei.

— Ferma nu face mai mult decît vreau eu să dau pe ea.

— Atunci, n-o s-o vînd.

Clara îi arătă, cu un gest, uşa. El zîmbi şi rămase pe loc.

— Încă n-am terminat.

— În ce mă priveşte, da.

— Ţi s-a spus că te-ai făcut foarte frumoasă ?

— Încă mai am prin casă cîte-o oglindă. Cînd o să le vînd pe toate, o să mă privesc în vreo vitrină.

— În ochii lui Carlos Deza. Are multe cliente în sezonul ăsta.

Clara făcu o grimasă de scîrbă. Pe buze îi veni numele lui Rosario. Se abţinu.

— De ce nu pleci ?

— Am venit să-ţi cumpăr ferma. Şi să te avertizez, dacă ai uitat cumva, că numai eu sînt cel care cumpără.

— N-o vînd.

— Îţi fac oferta maximă, atît cît nu ţi-ar da nimeni pe ea. Şi dacă am adăugat un compliment, n-am făcut-o decît din pură curtoazie. Pe mine, personal, nu mă interesezi. Voi, Churruchaos, sînteţi morţi şi îngropaţi. Nici măcar Carlos nu există. Cît îl priveşte pe fratele tău...

Se ridică şi se apropie de ea.

— Unde e ?

Clara susţinu privirea dură a lui Cayetano.

— Nu ştiu.

— Nu prea era pe potriva lui chestia cu revoluţia. Era cam mult pentru el... În ziua în care se va întoarce la

Pueblanueva, dacă se va mai întoarce, or să-l alunge cu pietre proprii lui prieteni.

— De ce nu pleci ?

Cayetano scoase din nou pipa.

— M-a amuzat foarte tare cînd mi s-a povestit. Şi, după cum vezi, Juan a încurcat-o fără ca eu să mă bag în treaba asta. Îţi jur că nu m-am băgat deloc, deşi eram înştiinţat despre idcile lui. Şi-a pus piedică singur, aşa cum fac toţi imbecilii — rîse. Cui îi trece prin minte exploatarea prin sindicat a pescuitului ! Spune-i lui frate-tău să facă versuri şi să nu-şi bage nasul unde nu-i fierbe oala.

Plecă liniştit spre ieşire.

— Bătrîna e pe moarte, spuse fără să se întoarcă. Cînd o să crape, gata, s-a terminat cu pescuitul în Pueblanueva, şi n-o să se mai facă decît ce poruncesc eu. Şi toţi pescarii ăia or s-o ducă rău de tot pînă cînd o să le dau eu de lucru.

— Dar Bătrînei nu i-ai putut ţine piept : trebuie să aştepţi ca să moară.

Cayetano se întoarse cu repeziciune.

— Taică-meu i-a venit de hac. I-a făcut un copil, ştii prea bine. Acum, cînd ea o să moară, o să mă înţeleg cu frăţiorul meu. Trebuie să fie băiat bun şi-o să se plece în faţa raţiunii. Cum n-o iubeşte pe maică-sa, o să mă iubească pe mine. Pot, chiar, să-l oblig pe taică-meu să-l recunoască. N-ar fi rău, nu ? Şi totul ar rămîne în familie. „Fraţii Salgado, S. A.". Sună bine.

Deschise uşa.

— S-a sfîrşit cu voi. V-a înghiţit timpul, sînteţi nişte prăpădiţi decăzuţi. Tot ce poţi face mai bine e să-mi vinzi casa şi s-o întinzi împreună cu fraţii tăi. Unei femei ca tine i se potriveşte mai bine oraşul. Bine îmbrăcată, ai atrage atenţia.

O privi de sus în jos, surîzînd.

— Ai putea face carieră în afara acestui viespar. Ţi-au mai rămas cîţiva ani buni de frumuseţe.

Se îndreptă spre uşă şi, din prag, se uită la ea îndelung.

— Din cînd în cînd merg la Madrid. Dacă o să te întîlnesc...

— Ce ?

— O să-mi faci o reducere dacă o să mă culc cu tine.

Clara îl pălmui. Pipa îi zbură din gură şi se rostogoli pe scările verandei. Cayetano îşi duse mîna la faţă, zîmbitor.

— Iartă-mă. O să mă culc cu tine fără bani. Am uitat că, între consăteni, lucrurile stau cu totul altfel.

Coborî treptele, se aplecă şi-şi ridică pipa şi traversă curtea prin noroi, fără să mai aibă grijă pe unde călca. Ajunse la maşină, se întoarse şi făcu un semn de salut. Clara închisese uşa.

— Adu-ţi aminte ! Data viitoare vor fi numai şaizeci de mii !

Intră în maşină şi porni motorul. Continua să plouă, dar vîntul se domolise. Către sud-vest, cerul începea să se însenineze.

— Doamna e acum împreună cu notarul. Nu te poate primi.

— O să aştept.

— Dar după aia o să vină sanitarul ca să-i pună nişte ventuze.

— O să aştept să plece şi sanitarul.

— Din partea mea, aşteaptă pînă mîine.

Rucha, fiica, încercă să închidă uşa, dar Clara o împinse.

— Doar n-oi pretinde să rămîn la uşă.

— Eu nu bag pe nimeni în casă decît dacă-mi porunceşte stăpîna.

Clara o apucă de încheietură.

— Într-o zi o să te iau de păr. Nu sînt dispusă să stîrmocesc în stradă, ca o servitoare. Aşa că, ia-o înainte.

Îşi lăsă saboţii într-un colţ şi începu să urce scările, prinsă de braţul lui *Rucha*, împingînd-o înainte.

— O să mă duci în salon sau în bucătărie, mi-e indiferent. Şi-i spui doamnei că sînt aici şi că vreau s-o văd.

Îi dădu drumul. *Rucha* se dădu cîţiva paşi înapoi.

— O să-i spun doamnei că ai intrat cu forţa.

— Spune-i ce vrei.

— În salon nu-ţi dau drumul. Asta ar mai lipsi ! Aici o să rămîi.

Plecă în fugă. Clara își scoase mantaua și o agăță în cuier. Apoi se apropie de oglindă și se privi. Fața i se încleștase și privea cu furie.

— Fiul ăla de căţea !

Scoase din buzunar o cutiuță de pudră și-și dădu puțin pe pleoapele înroșite. Avea poftă să spargă ceva. Pînă în străfundul sufletului o dureau cuvintele lui Cayetano. Îi ardeau inima din clipa cînd le auzise. În fața oglinzii, strînse pumnii și repetă insulta.

— Cu un singur lucru are dreptate : în casa mea nu există nici un bărbat. Și nici în afara ei.

Și-l aminti pe Carlos. „Altul la fel ! — se gîndi. E tot atît de demn de dispreț ca oricare altul și mai laș ca toți".

Intră *Rucha,* mama.

— De o oră doamna s-a închis cu notarul.

— Am spus c-o să aștept.

— Cum doriți. Dar n-aveți de ce să vă legați de fii-mea. Luați loc.

„Ei bine. Și acum s-o cădelniţez pe Bătrînă și s-o rog să-mi cumpere casa. Și dacă nu mi-o cumpără, la gunoi cu tot ce mi-am dorit și la revedere cu speranța."

Casa era scufundată în tăcere. Aerul era călduț. Se simțea obosită și avea poftă să doarmă. Își sprijini capul de perete și închise ochii. Departe, se auzi soneria. *Rucha,* fiica, trecu în fugă, în vîrfuri : deschise și închise ușa fără zgomot. Ieși de-ndată. După ea, notarul și funcționarul lui. Spuseră : „Bună ziua" și coborîră treptele.

— Acum o să-i spun doamnei că te afli aici.

Se auzi, din nou, soneria. *Rucha,* fiica, plecă în fugă. Apoi trecu *Rucha,* mama. Închiseră ușa, o deschiseră. Intrară și ieșiră din camera de baie. Le auzi protestînd cu voce înceată. *Rucha,* mama, ieși din bucătărie cu un vas pentru fumigație. Coridorul, în urma ei, mirosi a levănțică arsă.

Puțin după aceea, *Rucha,* fiica, se întoarse.

— Intră.

O însoți pînă în dreptul ușii deschise. Clara intră și se opri. Obloanele erau închise, iar într-un colț fumega levănțica. În fund, spre pat, se ghicea o lumină ușoară. Traversă încăperea și se apropie de pat. Doña Mariana respira cu greutate. Părea mult mai bătrînă, dar pe față

încă i se mai citea voința. Clara se simți înduioșată. Întinse un braț să-i mîngîie mîna. Doña Mariana deschise ochii.

— Ce vrei de la mine ?

Clara dădu înapoi. Îi trecu un fior pe spate : o lașitate neașteptată îi opri cuvintele-n gît.

— Am aflat că sînteți bolnavă.

— Da, fetițo. Pe sfîrșite.

— Mi s-a povestit ce s-a întîmplat pe dig. N-ar fi trebuit s-o faceți.

— M-am purtat cu bărbăție, nu ? Cum în familia noastră nu există bărbați, noi femeile trebuie să fim bărbate.

— Mie mi-o spuneți !

— Vrei să-mi aranjezi pernele ? Sînt obosită. Notarul ăsta e destul de greu la minte. Mi-a furat o săptămînă din viață. Mulțumesc. Dă-mi și puțin coniac. Acolo, pe masa aia...

Bău cîteva înghițituri. Ceru să dea lumina mai într-o parte, ca să nu le orbească. Apoi zîmbi.

— Bine. Despre ce-i vorba ?

— Aș putea să vă ajut, dacă vreți. Perechea asta de bestii pe care le aveți ca servitoare nu mi se par prea istețe ca să vă îngrijească și, apoi, o fac cu scîrbă. Eu sînt obișnuită. Nimic nu mă sperie. Știți, mama... E un trup mort.

— Pentru asta veniseși ?

— Nu. Acum mi-a dat prin minte. Venisem numai să vă văd.

Lăsă ochii în jos. Doña Mariana respira cu gura deschisă ; respirația era ca o sforăială stridentă, întreruptă. Tuși puțin.

— Mă simt foarte rău.

— Dacă doriți, plec.

— Nu. Așteaptă. Stai acolo și așteaptă.

Făcu un semn vag cu mîna și o lăsă să cadă pe plapumă. Clara se așeză și-și încrucișă brațele.

— Cum îți mai merg treburile ?

— Ca de obicei.

— E păcat că nu ne putem pune de acord, dar interesele tale și ale mele nu merg pe-același drum. Îmi pare

rău. Cu adevărat îmi pare rău, pentru că-mi ești simpatică. Ești singura din familie care-i bună de ceva.

— Mulțumesc.

— Îți mulțumesc pentru ofertă, dar n-o pot accepta. Carlos e alături de mine. Azi l-am trimis la Coruña, dar o să stea lîngă mine pînă voi muri. Îl iubesc mult, știi ?

— Și eu.

— De-asta nu-mi convine să stai lîngă mine. O femeie, chiar și o femeie ca tine, dispune de o mulțime de mijloace. Iar eu trebuie să te împiedic să te măriți cu Carlos. Am nevoie de el pentru alte lucruri.

Întoarse capul spre Clara și o privi fix.

— Tu, bineînțeles, n-oi fi de acord cu mine. Îți va fi greu să înțelegi. Pentru tine, totul e pierdut ; dar eu nu mă pot resemna să pierd tot.

— Și speranți ca tocmai Carlos să salveze ceva ?

— Sînt sigură c-am să reușesc. Mi-am luat toate măsurile. Și, cine știe, o să reușesc moartă ceea ce n-am reușit vie.

Clara se ridică.

— O să mai trec pe aici să văd cum vă simțiți, și dacă vă pot fi de folos cu ceva...

— Iar eu, ce pot face pentru tine ?

— Nimic, doamnă. Mulțumesc.

— E adevărat că vinzi casa ? Mi-a zis ceva Carlos, sigur, în taină. N-o să mă dai de gol.

— M-am gîndit mai bine. Cît timp mai trăiește mama...

Mîngîie din nou mîna doñei Mariana.

— Dacă vreți să-mi faceți un bine, atunci spuneți-i servitoarei dumneavoastră să nu mă mai trateze ca pe o cerșetoare. Azi era cît pe-aci s-o plesnesc. N-am făcut-o din respect pentru dumneavoastră.

Ieși repede, fără să mai privească înapoi. Luă mantia din mers, coborî scările, își puse saboții. O pereche de rîndunele pătrunseră prin portal și se urmăreau, țipînd. Ploaia stătuse. Clara se înfășură în mantie și începu să meargă repede. Intră în tutungerie, cumpără hîrtie, plic și un timbru. Ceru un creion cu împrumut și scrise : „Cayetano : îți vînd casa la prețul pe care-l vrei, dar, te rog, nu trata cu mine. Trimite-mă la cine vrei. Clara Aldán". Apoi se duse la poștă și puse scrisoarea la cutie. Din

piață, vînzătorii începeau să plece. Paquito *Ceasornicarul* își încuia taraba.

— Clara, mîine plec ! îi strigă bucuros.

Clara traversă piața și intră la Santa María. Biserica era goală ; umplînd-o, zgomotul saboților o făcea, parcă, mai mare.

Se închină, căută un colțișor. Era frig și, în fund, o lampă din altar strălucea în întuneric. Nu simțea dorința de a se ruga, nici de a-i cere ajutor lui Dumnezeu, ci doar să-și potolească furia, supărarea și rușinea, poate chiar să strige. Intră în capela familiei Churruchaos, se așeză pe un mormînt și începu să plîngă.

Doctorul sosi la zece. Doña Mariana aținise. Din cînd în cînd gemea, tușea. Carlos îi dădu să mănînce puțin și îi mai dădu niște pastile ca să doarmă. Medicul îi spuse că pe la douăsprezece, cînd o să plece de la Cazinou, o să vină s-o mai vadă pe bolnavă. Bănuia o înrăutățire. Carlos îl întrebă dacă n-ar fi cazul să aducă de la Santiago un medic renumit.

— Cum doriți, dar tot aia e.

Paquito *Ceasornicarul* făcea glume în bucătărie cu cele două *Rucha*. Carlos îl chemă în salon. Îl întrebă dacă a mîncat și dacă-i era bine.

— Vreau să te rog să mergi acasă la Rosario și să-i spui că la unsprezece fix o s-o aștept la răscruce. O să fiu cu trăsura.

Paquito plecă s-o anunțe și se întoarse înainte de jumătate de oră.

— Zice că bine.

— Rămîi să dormi aici. Dar să nu te culci înainte de a mă întoarce eu. Dacă Bătrînei i se face mai rău, alergi să mă anunți. N-o să mă mișc de la răscruce.

Îi recomandă lui *Rucha* să stea lîngă bolnavă. Ieși la unsprezece fără zece. Rosario aștepta. Se desprinse din întuneric, urcă în trăsură tăcută, îl luă pe Carlos de braț.

— Stăpîne, cît v-am așteptat !

Îl îmbrățișă și-l sărută pe gură.

— O să rămînem aici, pe loc ? De ce m-ați făcut să vin aici și nu acasă la dumneavoastră ?

Carlos îi spuse despre boala Bătrînei şi despre obligaţia pe care o avea de a fi alături de ea.

— Atunci, cît timp o să fie bolnavă, n-o să ne mai vedem ?

— Ba da, ca şi acum.

— Vai, stăpîne !

Îl îmbrăţişă din nou şi suspină cîteva clipe.

— Eu nu pot trăi fără să-l văd pe stăpînul. Ieri noapte, cînd Paquito mi-a spus că nu eraţi acasă, am crezut c-o să mi se-ntîmple ceva. Am plecat să vă văd, pe vînt şi pe ploaie.

— Ştiu.

Îi luase mîinile, le strîngea. I le sărută.

— Stăpîne, nu ştiu ce m-aş face dacă n-aţi fi dumneavoastră.

Carlos făcu un efort ca să spună :

— Dacă moare doña Mariana, va trebui să plec din Pueblanueva.

— Pentru totdeauna ?

— Pentru cîtva timp. Cîteva luni. Ştii, ea are rude în Franţa...

— Şi cu mine ce-o să se întîmple ?

— N-or să fie decît cîteva luni.

„Mîndru" părea neliniştit. Dădea din picioare, vroia s-o ia din loc. Carlos trebui să ţină frîul cu putere.

— Stăpînul trebuie că nu poate rămîne decît puţin cu mine.

— Pot să mai aştept un pic.

— Ce rău îmi pare ! Sînt atît de neajutorată... ! La mine acasă se poartă din ce în ce mai rău cu mine.

Se strînse cu putere lîngă Carlos.

— Dacă stăpînul va trebui să plece, aşa cum spune, ar fi mai bine dacă ar lăsa aranjată treaba cu arendatul fermei. S-o pună pe numele meu. Cît timp părinţii mei vor fi aceia care o vor avea în grijă, n-or să mă lase să trăiesc.

— Dar cum aş putea face aşa ceva ? Sînt arendaşi de multă vreme.

— Domnul e stăpînul şi poate să facă ce doreşte.

Suspină din rărunchi.

— Aşa m-ar proteja.

În multe feluri se putea aranja totul : să vină, într-o dimineaţă, la fermă, să vorbească cu *Galán* şi să ceară o arendă mai mare. *Galán* s-ar plînge : că nu putea plăti, că pămîntul nu producea destul. Totul, doar minciuni. Atunci, ea ar interveni şi ar spune că ar plăti ea noua arendă cu produsul muncii ei, cu condiţia să fie ea cea care arendează, şi atunci Carlos...

— O să vin într-una din zilele astea.

— Stăpînul n-are de ce să se grăbească. Cînd o să ştie că va pleca...

— Se înţeleseră că, în ziua următoare, se vor vedea în acelaşi fel şi la aceeaşi oră, şi dacă cumva Carlos o să întîrzie, Rosario se va întoarce acasă.

— Dar stăpînul să facă în aşa fel încît să vină chiar dacă moare doamna...

Se aruncă de gîtul lui şi-l sărută cu furie.

— Stăpîne, fă aşa ca să fii cu mine, chiar dacă numai pentru o clipă. Eu o să urc la conac la orice oră. Nu-mi pasă că mă vede lumea...

Sări din trăsură şi-i îmbrăţişă picioarele.

— O să plîng mult, stăpîne.

Îl strînse şi mai puternic, iar apoi se pierdu în întuneric. Carlos dădu bice calului.

— Pe mîine.

Se simţea încurcat. „Mă iubeşte şi săvîrşesc o trădare abandonînd-o". Sau : „Nu-i altceva decît o femeie şireată, care a înţeles la timp că de la mine o să scoată mai mult decît de la Cayetano". „I-am descoperit ce-nseamnă dragostea." Sau : „Nu sînt decît un idiot".

Doña Mariana nu se trezise. Carlos ordonă să i se aducă perne şi o cuvertură şi le trimise pe cele două *Rucha* la culcare. „Dacă o să am nevoie de voi, o să vă chem." La douăsprezece, trecute, veni doctorul, ascultă respiraţia doñei Mariana, îi luă pulsul, îi palpă ficatul şi gleznele. „Totul se complică neaşteptat de repede. Va trebui să scoatem apa din ea, şi nu ştiu dacă o să reziste. E slabă, iar inima e foarte obosită." Ridică puţin lenjeria şi-i arătă lui Carlos gleznele umflate. Carlos ridică din umeri. „Nu uitaţi că nu ştiu nici o boabă de medicină." Doctorul îl trase spre vestiar şi începu să-i explice ceva despre respiraţie, inimă, ficat şi apă reţinută de corp. „Mă voi în-

toarce mîine, la prima oră. Daţi-i piramidonul şi să-i fie puse ventuze. Cardiozolul, din atîtea în atîtea ore..."

Cînd rămase singur, Carlos simţi pofta să cînte la pian. Atunci îşi dădu seama că, de-a lungul întregii zile, amintirea-i fusese obsedată de o melodie. Se duse în salon, închise uşile, trase draperiile şi începu să cînte : pînă cînd i se făcu frig şi se întoarse în săliţă. Doña Mariana dormea, iar lui nu-i era somn, ci frig. Se întinse pe sofa şi-şi strînse picioarele ghem. Zgomotul valurilor, lovind parapetul, ajungea pînă la el ca o rumoare suavă şi repetată. „Cel mai bine ar fi să-i fac ferma cadou lui Rosario. Dacă plec, o să se mărite cu plugarul ăla, şi ferma ar putea fi darul meu de nuntă. Ar fi un mod de a-i plăti..."

„...dar dacă o plătesc în vreun fel, o murdăresc, o prostituez. Faptul că mi s-a dăruit n-o să mai semene a dragoste. M-aş pune la nivelul lui Cayetano..."

„...dar Cayetano este cel care dă tonul moralei în sat. Închiriază sau cumpără. În fond, toată lumea crede că ce face el e bine, şi chiar şi Rosario crede la fel..."

„...n-o să mă mai întorc niciodată. Înainte, va trebui să vînd tot şi nimeni nu va putea cumpăra dacă se încăpăţînează Cayetano. El o să pună preţul. — Şi ferma din Freme ? — Pe aia i-am făcut-o cadou lui Rosario *la Galana*. O să se mărite, ştii ? Dacă vreodată Cayetano ar ajunge să fie stăpînul ei, s-ar răzbuna pe Rosario : eu însumi i-aş pune în mîini modul şi prilejul de a se răzbuna..."

„...şi, la urma urmelor, nu face cine ştie ce ; n-o să mă facă mai bogat şi aş rămîne bine cu toată lumea..."

Îşi aminti sosirea lui Rosario din prima noapte. Deşteptase în el şarpele care dormea. Devenise centrul, nodul vieţii lui în Pueblanueva, cel puţin în aparenţă. Cu toate astea, gîndindu-se c-o să plece, şi-o putea aminti ca pe ceva încheiat, trecut, îndepărtat de-acum.

„În realitate, cea care m-a ţinut aici a fost doña Mariana. Nu înţeleg de ce. Mi-a vorbit despre tata. O fi cu putinţă să fi făcut din ea un simbol patern ? — rîse în întuneric. Cu puţină imaginaţie, aş putea ajunge la concluzia că în străfundul sufletului meu există un element homosexual mascat..."

îi veni din nou să rîdă. Doña Mariana tuşi. Dădu cuvertura la o parte şi alergă spre pat. Doña Mariana nu se deşteptase. Pe frunte îi curgeau picături de sudoare.

Rosario broda la un cearşaf. Lîngă ea, o tinerică blondă îi prepara aţa. Trebuia să se căsătorească peste cincisprezece zile şi avea nevoie să-i fie trusoul gata : de-asta o ajuta.

— Da' cînd o să sune sirena, o să trebuiască să plec cu o treabă.

— Vai, femeie !

— Nu e departe, o să lipsesc vreo jumătate de oră.

— Te plătim pentru toată ziua.

— O să-mi scazi cît crezi...

— E vorba că lucrurile trebuie terminate repede.

— Timpul pe care-l pierd acum o să-l cîştig după aia.

— Niciodată nu e acelaşi lucru.

— ...şi-apoi scazi şi din bani.

Cînd sună sirena, Rosario lăsă lucrul deoparte. Îşi ceru din nou iertare şi plecă în fugă. Satul Onteiro era aproape. O luă pe o cărăruie noroită, iar saboţii i se împotmoliră în clisă de două sau trei ori. Mama lui Ramón spărgea lemne în grădină.

— Vroiam să vorbesc cu dumneata.

Bătrîna aruncă toporul şi-i arătă uşa.

— Poftim.

— Sînt foarte grăbită.

— Intră şi aşază-te. Ai alergat să-ţi vină rău.

— În casa unde cos nu le place să lipsesc.

— Intră şi aşază-te.

Pe vatră fierbea o oală. Bătrîna puse vin într-un pahar de sticlă groasă şi i-l întinse lui Rosario. Ea îl luă.

— Dumnezeu să te răsplătească. N-am mai avut nevoie de chestia aia.

— Aia ? Care ?

— Da. Cea pentru care am venit data trecută. N-am rămas însărcinată.

— Foarte bine.

Rosario luă o înghiţitură de vin. Lumina flăcărilor mîngîia faţa bătrînei dintr-o parte şi i-o lăsa pe cealaltă în întuneric. Rosario-i vedea numai o jumătate de faţă, de

culoare nehotărîtă, strălucirea ochiului în penumbră, ca un tăciune în întuneric.

Vocea bătrînei era liniştită, blîndă.

— Dacă vrei, pot să-ţi dau şi ceva de mîncare.

— Nu. Păi... Ramón vine în fiecare după-masă să mă vadă, după lucru.

— Da.

— Şi vrea să se însoare cu mine.

— Da.

— Şi eu cred că...

Aşează paharul pe masă şi-şi puse mîinile în poală. Privi spre bătrînă, iar apoi îşi lăsă ochii în jos.

— Am putea munci ferma din Freame.

— Şi părinţii tăi ?

— De-asta nu-ţi face griji.

— Eu aş merge cu voi.

— Şi casa asta ?

— Sînt destui care-ar vrea s-o închirieze pe bani buni.

— O să trebuiască să vorbesc cu părinţii mei. Fără să le spun nimic despre fermă. Ei nu ştiu nimic.

— Dar după aia ?

— Las' pe mine... Nici Ramón nu ştie.

— N-are de ce să ştie.

— M-am gîndit că cel mai bine e să aranjăm totul între noi două.

— Bineînţeles.

Rosario bău vinul şi se ridică.

— M-or fi aşteptînd.

— Vino duminică împreună cu Ramón...

Ramón se întorcea de la cîmp, cu sapa pe umăr. O văzu pe Rosario ieşind şi o strigă.

— Am venit să vorbesc cu mama ta, o să-ţi spună ea ! Mă grăbesc...!

Ramón se opri lîngă gard, înfipse sapa în pămînt şi-şi sprijini mîinile pe coada ei. Maică-sa aştepta în uşă. Rosario întoarse capul şi făcu un semn de adio cu mîna.

Doctorul privi termometrul şi se încruntă. I-l întinse lui Carlos. Doña Mariana încercă, cu greu, un surîs.

— Nu vorbiţi, vă rog.

— Sînt mai rău ?

— Sînteţi foarte rău.

Îi apucă mîna lui Carlos.

— Chiar dacă aş muri mai repede, nu există nici un medicament care să mă facă să fiu lucidă pînă la sfîrşit ? — tuşi. Nu-mi pasă că mor, dar mai trebuie să spun încă unele lucruri.

— Nu vorbiţi.

Doctorul pregăti o doctorie şi i-o dădu s-o bea.

— Asta o să vă facă să dormiţi puţin. Apoi, o să vă simţiţi mai bine.

— Dar nu înţelegeţi că vreau să rămîn trează ?

Vocea îi era răguşită : vorbea greu.

— Doamnă, eu îmi îndeplinesc datoria de medic. Trebuie să vă prelungesc viaţa cît mai mult cu putinţă. .

— Datoria dumitale e să faci ce spun eu. Carlos... !

Carlos se apropie şi îngenunche lîngă pat. Doña Mariana îi mîngîie mîna şi închise ochii.

— Idioţii ! murmură.

Carlos aşteptă, fără să se mişte, ca doña Mariana să adoarmă. Doctorul se retrăsese în salon şi privea marea de la fereastră.

— Va trebui chemat preotul.

— Preotul ?

— Nu cred ca doamna să poată trece peste dimineaţa asta. Dacă vreţi, las eu vorbă la biserică.

— Nu, nu. Nu la biserică. Am eu grijă de asta.

După ce plecă doctorul, Carlos se duse la bucătărie. Paquito făcea nişte pacheţele ciudate, împodobite cu funde şi flori uscate.

— Mîine plec la nebuna mea. Gata, a venit primăvara.

Scoase flautul din buzunar şi îngînă o melodie.

— Orice-ar fi ?

Ceasornicarul îl privi cu neîncredere.

— Ce se poate întîmpla ?

— Doamna o să moară.

Rucha, mama, îşi duse şorţul la ochi, iar fu-sa începu să se smiorcăie.

— Am nevoie să laşi totul imediat şi să te duci la mînăstire. Să-l aduci cu tine pe părintele Eugenio. Îi spui ce se-ntîmplă aici.

— Dă-mi o ţigară.

— Ia trăsura și du-te repede. Te rog eu.

— Acuma dați-mi un foc. Trebuie să fumez ca să nu mă plictisesc pe drum.

Doña Mariana continua să doarmă. Răsufla greu și, din cînd în cînd, o convulsie făcea să i se zbată mîinile. Carlos îi șterse sudoarea și se așeză, alături de ea, pe pat. Era ca și cum toate gîndurile l-ar fi părăsit, ca să-i lase mintea stăpînită numai de imaginea Bătrînei, palidă, învinsă. Slăbise într-atît, încît de-abia dacă trupul i se mai ghicea în așternut. Îi strînsese părul cu un batic alb : așa, fața părea virilă, cu trăsăturile colțuroase. Pe deasupra buzei, un puf des arunca umbre negre peste pielea transparentă.

Își aminti — din nou — de tatăl lui. Mort acolo, departe, singur, așa trebuie să fi arătat : fața sa trebuie să fi fost ca și a doñei Mariana, acum : poate că mai slabă, conturul mai puțin dur. Și tatăl lui avusese un caracter moale. Fugise, așa cum se gîndea el să fugă. Dezertase de la obligațiile pe care i le impusese doña Mariana, se rupsese de obligațiile față de soția și fiul său.

Se înduioșă. Îl înțelegea pe tatăl lui. Își închipuia că aceleași motive îl făcuseră să plece. Poate nu motive, ci teama sau, poate, descoperise că viața nu avea nici un sens și n-avea poftă să inventeze unul. Același caz, ca el.

Era un adevărat noroc că doña Mariana nu-i putea vorbi. Îi era teamă de ultimele ei dispoziții, îi era teamă că n-o să aibă curajul să nu le îndeplinească după moartea ei. Tăcerea doñei Mariana îl elibera, îl lăsa să se dăruiască purei efuziuni sentimentale, purei emoții de a o vedea murind. Putea, chiar, să o și plîngă. O să plîngă vreodată, la amintirea ei, poate de multe ori — dar undeva, departe. O iubea pe doña Mariana, dar, cu toate astea, lunile petrecute alături de ea începeau să i se pară un coșmar.

— Înainte de a pleca, o să dau ordin să fie închisă, așa cum era, ușa de la turn, iar cheia o s-o arunc în mare. În felul ăsta...

Părintele Eugenio urcă în grabă scările. În fața ușii doñei Mariana, își trase sufletul și ciocăni încet. Carlos

deschise, îi făcu semn să nu-vorbească şi ieşi în coridor. *Rucha*, fiica, tocmai pleca. Dar Carlos îi porunci :

— Intră în cameră şi stai acolo cît vorbim noi.

Îl conduse pe călugăr în salon.

— E foarte rău. Poate muri în orice clipă.

— Starețul mi-a dat voie să rămîn aici cît va fi necesar. Starețul e foarte îngrijorat pentru doña Mariana. S-a supărat foarte tare şi mi-a spus : „Cum se face că n-ai aflat nimic, părinte Eugenio ? Dacă există cineva potrivit să fie alături de ea în aceste ultime clipe, acela eşti tocmai dumneata. Du-te imediat". Să mă ierte Dumnezeu dacă greşesc, dar mi s-a părut că-mi pune-n cîrcă întreaga răspundere pentru paza intereselor noastre.

Surîse.

— Ar fi o catastrofă să se ducă de rîpă chestia cu pictura capelei.

— Eu nu mă pot ocupa acum de asta, părinte Eugenio.

— Nici eu. Dar pot să mă gîndesc cu adevărat la datoria mea ? Dumneata m-ai chemat ca s-o spovedesc pe doña Mariana, nu ? Iar eu vă răspund : înainte de a o împărtăşi pe doña Mariana, e mai întîi nevoie s-o conving că trebuie să se spovedească.

Se uită împrejur şi adăugă :

— Cine îndrăzneşte să ia taurul de coarne ? Dumneata ?

Carlos îi făcu semn să se aşeze într-un fotoliu.

— Părinte Eugenio, lucrul pare că ţine mai mult de meseria dumitale.

— La prima vedere, doar la prima vedere. Declar cu toată onestitatea că nu m-am ocupat de sufletul doñei Mariana, dar declar şi că sînt cel mai puţin potrivit pentru aşa ceva. Un altfel de călugăr ar fi descoperit de mult că Bătrîna va muri odată şi l-ar fi ales pe cel mai abil, mai inteligent sau mai umil ca să stea zilnic de vorbă cu Bătrîna, cel puţin în fiecare duminică. Dar la noi în mînăstire, de cînd a murit părintele Hugo, se-ntîmplă o adevărată dramă şi, cum ai spus dumneata odată, drama nu-ţi dă voie să te ocupi de altceva decît de ea însăşi. Cît despre mine...

Ridică ochii şi-l privi pe Carlos.

— ...mie mi-e frică de doña Mariana. Sînt un laș. N-aș îndrăzni să-i cer să se spovedească.

— Vreți să-l chem pe preotul de la parohie ? Poate că el...

— Nu, să nu faceți așa ceva ! Dacă doña Mariana respinge sfînta împărtășanie, parohul ar fi obligat să refuze s-o înmormînteze în pămînt sfințit.

— Doña Mariana are dreptul să fie înmormîntată în biserică. Ieri am fost la Coruña și am aranjat totul.

— Dacă va muri neîmpărtășită, îl va pierde.

Își sprijini fruntea în palmă și rămase tăcut.

— Eu nu pot minți, don Carlos. Nu pot spune că s-a spovedit, dacă n-o va face, chiar dacă-ar fi să rămînă doar un secret între noi doi. Dar pot rămîne la căpătîiul ei pînă la moarte. Pot să-i studiez fața, mișcările, să-i spionez semnele conștiinței dinaintea morții. Îi pot da, în timpul agoniei, să sărute crucea și, dacă va mișca buzele, să-i dau Maslul.

— Totul, în afară de a-i cere să se spovedească.

— Asta nu îndrăznesc. Mi-ar spune că nu și...

Își lăsă să cadă brațele lungi, mîinile osoase.

— Nu sînt un sfînt, nici un om virtuos, nici măcar un călugăr de rînd. Altul ar putea înghiți refuzul și-ar insista : eu, nu.

Își împreună, deodată, mîinile, iar ochii îi străluciră.

— De ce n-ai încerca dumneata ? Îi ești prieten.

Carlos lăsă capul în jos. Făcu cu brațele un semn de neputință.

— Nici eu nu îndrăznesc.

Se ridică și sună. Intră *Rucha*, bătrîna.

— Părintele Quiroga va lua masa cu mine și va rămîne aici atîta vreme cît doamnei îi va fi rău. Aranjează tot ce trebuie.

— O să și dormiți aici ?

— Dacă-i cu putință, răspunse călugărul.

Clara cumpără niște fîțe ca să le prăjească și, din bănuții care-i mai rămăseseră, niște ulei. Lăsase pe foc o cratiță cu cartofi și potrivise lemne cît să fiarbă fără să se ardă. Piața era aproape pustie. Nu găsi pe nimeni cu care să vorbească și se întoarse spre casă. Cînd traversă,

cineva o strigă. De sub colonade îi făcea semne poştaşul.

— Ia uite ! Cei care lipsesc îşi amintesc de tine ! Ia-o. O scrisoare de la fratele tău.

— Şi de unde ştii că-i de la fratele meu ?

Poştaşul se înroşi.

— După scris.

Clara luă scrisoarea şi o puse în sîn.

— Cred c-ai şi scos o copie după ea ca să i-o predai stăpînului. Bine faci. Aşa o să te remarci. Cine nu are fete, îl mulţumeşte pe stăpîn făcîndu-i alte servicii. Cît îţi dă ?

Poştaşul se îndepărtă fără s-o ia în seamă. Clara se duse într-un loc cu lumină şi citi scrisoarea. Era foarte scurtă. Juan zicea că o găsise pe Inés, că locuiau împreună în aceeaşi pensiune şi că nu mai avea alte noutăţi... „Inés începe să-şi revină şi sper c-o să fie mai bine ca niciodată." Îi dădea adresa şi scria să grăbească vînzarea casei. „Nici o centimă mai puţin de o sută de mii. Avem nevoie de partea noastră cît mai repede. Te îmbrăţişăm."

O luă spre casa doñei Mariana fără să-şi dea seama. Strada era deşartă, dar din port se auzea ţipătul sirenei unui vapor. „...şi dacă-i spun că s-a băgat Cayetano la mijloc şi că mi-a plătit cît a vrut el, o să-mi zică idioată şi-or să-mi ceară cei cincizeci de mii ai lor, iar eu o să rămîn fără casă şi fără bani. I-aş putea spune lui Juan să vină el s-o vîndă, dar asta ar însemna o încurcătură tare murdară..."

Rucha, fiica, îi deschise uşa şi-i spuse să intre. Era serioasă, dar nu prea amabilă.

— Vă rog să luaţi loc. O să spun că sînteţi aici.

— Am venit să-l văd pe don Carlos.

— Da, da. Îndată.

Aduse lumină în cameră. Clara se aşeză lîngă şemineu, îşi întinse picioarele ude spre flacără, îşi frecă mîinile. „Casa asta îmi face poftă de somn, să rămîn aici şi să dorm pentru totdeauna." Carlos sosi fără să facă zgomot.

— Bună, Clara.

Ea tresări. Îi întinse mîna.

— Cum îi e Bătrînei ?

— E pe moarte.

— Ce noroc are ! Cît de greu e să mori la vreme !

— De ce spui asta ?

— De-aia.

Scoase din buzunar scrisoarea lui Juan.

— Fericiți cu toții.

— Numai eu nu, îl întrerupse Clara. Pentru că m-am văzut cu Cayetano, mi-a oferit pe casă cît a avut poftă ; mi-a spus că n-o să dea nimănui altuia voie s-o cumpere și că atunci cînd o să vreau s-o vînd o să-mi dea și mai puțin. Iar cum ăștia cer cincizeci de mii...

Luă scrisoarea din mîinile lui Carlos.

— Aș avea poftă să-i dau la dracu. E foarte ușor să te folosești de altul ca să ieși din încurcătură.

Dădu cu piciorul în piatra șemineului.

— Cu casa nu mai e nimic de făcut. I-am scris azi lui Cayetano și i-am zis că i-o dau pe cît vrea el.

— Ai făcut asta ?

— Eram disperată. Iar acum...

Carlos, cu mîinile în buzunare și cu capul plecat, se așeză pe brațul canapelei.

— Bătrîna e, practic, căzută în nesimțire. Nu pot nici să-i spun să-ți cumpere casa, nici nu cred în legalitatea unei asemenea vînzări.

Clara ridică din umeri.

— Nu pentru asta venisem. Dar, cîteodată, simți nevoia să-ți destăinuiești cuiva nenorocirile.

Se ridică și se îndreptă spre fereastră. Lumina farului îi cădea pe față : o licărire albă, una roșie, una albă.

— Sînt la pămînt. Niciodată n-am fost într-o situație mai grea. O să rămîn fără casă și cu zece mii de pesete ca s-o întrețin pe mama și pe mine. Și eu care mă gîndeam să deschid o prăvălioară... !

Bătu cu degetele în geam. Carlos, fără să se uite la ea, își răsucea o țigară. Ea se întoarse la locul ei, privi din nou flăcările.

— Dacă nu cumva o să mă gîndesc din nou la Cayetano.

Carlos aruncă deodată cu furie țigara pe jumătate făcută.

— Nu fi timpită !

El e stăpînul, Carlos. Trebuie să te supui în fața evidenței. După cîteva luni ne-ntoarcem din nou la punctul de unde-am plecat, chiar dacă situația mea s-a schimbat. I-aș putea cere un mic magazin...

Lovi cu piciorul într-un lemn. Jarul, surpîndu-se, scoase scîntei.

— Nici măcar asta nu-mi mai rămîne ! Cayetano mă disprețuiește și n-ar da pentru mine nici o para.

Se ridică.

— Asta-i. M-am răcorit. Mă-ntorc la plita mea și la maică-mea. Și la tot ce-i al meu.

Își lăsase mantia pe un scaun. Carlos o ajută să și-o pună. Rămaseră alăturea, foarte aproape, față în față.

— Altceva vroiam să-ți spun, Carlos.

El zîmbi.

— E ciudat, și nu știu de ce tocmai mi-am adus aminte... Adică, știu. De cînd a început toată tevatura asta și de cînd capul mi-e plin de gînduri și de neplăceri și de griji...

Se opri și lăsă capul în jos.

— Ei bine. Vreau să-ți spun că lucrul *ăla* nu se mai întîmplă.

Ieși din încăpere. Pe coridor, Carlos încercă să-i povestească despre părintele Eugenio care aștepta prilejul să o spovedească pe doña Mariana și care-și pierduse orice speranță. Clara părea că nu-i atentă. Cînd coborî scara, se oferi să se întoarcă dacă aveau nevoie de ea.

Ceasul de la Santa Maria bătu de unsprezece : bronzul sunetelor fu adus de vîntul care începea să bată spre nord-est. Clara o primenise pe maică-sa și terminase de frecat vasele. Le șterse, mătură dușumeaua, stinse tăciunii cu apă. Se simțea obosită și tristă. Întinsese pe o frînghie lucrurile spălate : încercă să vadă dacă se uscaseră, dar n-avea poftă să înceapă să calce. A doua zi era duminică. Și ce dacă ? N-avea pentru cine să se gătească. Strînse îmbrăcămintea, făcu o legătură cu ele și le puse într-un coș.

Pe masă era scrisoarea lui Juan. O recitise, încercase în zadar să-și imagineze întîlnirea cu Inés, pentru că nu reușea să ghicească ce cuvinte își spuseseră. „Mie, Juan mi-ar fi trăs o palmă, iar eu i-aș fi răspuns : «Ei și» : dar eu nu-s Inés. Inés a fugit de-acasă pentru niște motive sublime.“ Căută hîrtie și o călimară, și începu să scrie : „Dragă Juan, mă bucur că sînteți împreună și veseli. Ches-

tia cu casa merge rău. Cayetano a venit să mă vadă, a zis că n-o să dea nimănui voie s-o cumpere și c-o să-mi dea cît o să vrea el, așa că cele o sută de mii de pesete or să se reducă la jumătate, sau și mai mult. Așa că faceți-vă socotelile contînd pe asta și nu pe ce ne gîndisem înainte. Dacă nu sînteți de acord, răspundeți-mi imediat. Vă iubește, Clara. P. S. Bătrîna e pe moarte. Dacă Juan spera că ea ne va cumpăra casa cu o sută de mii, să nu-și mai facă iluzii. Salutări de la Carlos Deza." Nu găsi nici un plic.

Trecuse o jumătate de oră. Ceasul bătu din nou și i se păru că era împinsă, de clopote, spre camera ei. Lăsă scrisorile pe masă și o cană peste ele, ca să nu le ia vîntul. Avea în sertar cîteva capete de lumînare : alese unul, mijlociu, și-l puse în sfeșnic : trebui să-l înfășoare cu o hîrtie ca să nu cadă.

— Mîine aș putea vinde la tîrg rochia de mătase de la Carlos. Face măcar douăzeci și cinci de pesete.

Rochia de mătase era atîrnată de peretele din camera ei, acoperită cu un cearșaf vechi. Îl dădu jos și o mîngîie. Degetele ei aspre, aproape că zgîriau mătasea : un zgomot care făcea să ți se strepezească dinții-n gură. Dar o mîngîie încă o vreme.

— În fine, nu-mi mai folosește la nimic. Aduce și nenoroc.

Cu douăzeci și cinci de pesete, bine chibzuite, ar putea mînca, ea și cu maică-sa, mai bine de o săptămînă și, în timpul ăsta, ar vinde casa sau ar putea lua o hotărîre.

— Nu pot să-i mai cer lui Carlos alți bani.

Se așeză pe marginea patului și începu să se dezbrace. Mai întîi, ciorapii, cîrpiți la vîrfuri. Îi împături și-i puse pe un scaun. Cînd o să vină vremea bună, o să poată merge fără ei și-ar fi o economie. Deși, fără ciorapi, picioarele nu mai erau așa frumoase.

Goală, își trase cămașa de noapte și se băgă în pat. Așternutul rece o făcu să scoată un țipăt, să se ghemuiască. Încetul cu încetul, birui frigul, pînă cînd rămase întinsă, nemișcată. Atunci își aminti ce-i spusese lui Carlos despre lucrul *ăla*. Își aminti liniștită, fără să se emoționeze, fără vreo dorință : „Dar știu că sînt ciudate lucrurile astea. Cine mi-ar fi spus acum nici cincisprezece zile... !".

Nici nu făcuse vreun efort, nici nu disperase, ca alte dăți. Nu se luptase cu ea însăși, pînă cînd ar fi fost învinsă, zguduită de plăcere și de scîrbă. Totul se întîmplase ca și cînd ar fi ajutat-o cineva : ca și cînd, dintr-o dată, cineva ar fi suflat peste imaginația ei și-ar fi lăsat-o pustie : ca și cînd, pe lîngă asta, s-ar fi rupt legăturile dintre imaginație și corp. Cîtă liniște în trup și-n suflet !

Întinse brațul, apropie lumînarea și o stinse. Își îndoi genunchii și-și încrucișă brațele peste piept. Într-un colț al tavanului desluși bătaia de aripi a unui fluture. Ajungeau pînă la ea trosnetele îndepărtate ale lemnăriei casei și curgerea vîntului prin ramuri. Se simți potolită. „Ar trebui să mă rog puțin." Se gîndi că dacă cineva o ajutase, ar trebui să-i fie recunoscătoare și să i-o spună. Murmură : „Mulțumesc". Închise ochii și repetă : „Mulțumesc". Picioarele începeau să i se încălzească, iar căldura îi cuprindea genunchii. Era bine și plăcut. Ce i se petrecea în suflet începu să devină neclar.

Poziția proastă, ori un coșmar sau un vis rău, îl deșteptă pe Carlos, brusc. Se gîndi că dormise mult și ca și *Rucha* o fi adormit la căpătîiul bolnavei. Sări din pat, își puse un halat și se duse în dormitorul doñei Mariana. *Rucha* picotea. O rugă să mai rămînă puțin și-i spuse că o s-o înlocuiască el. Încercă să se dezmeticească sub apa dușului, se bărbieri și se îmbrăcă în grabă. Cînd ieși din baie, se crăpa de ziuă.

— Adu-mi tot ce trebuie pentru micul dejun pe o tavă. O să mi-l prepar singur. Apoi, poți să te culci.

— Da, domnule.

— Și spune-i lui maică-ta, cînd s-o trezi, să vină să stea de vorbă cu mine.

— Da, domnule.

— Și mai aranjează încă o tavă. O să mănînce și părintele.

— Părintele a plecat nu de multă vreme ; a zis că se duce să facă slujba la Santa Maria și c-o să vină cînd o să termine.

Doña Mariana dormea. Îi luă pulsul și temperatura. Ea deschise ochii o clipă, zîmbi și adormi din nou. Era agitată, respira cu greutate, gemea sau spunea cuvinte de

neînțeles, fără nici o legătură. Carlos bău cafeaua și deschise puțin fereastra. Pătrundea aer proaspăt și umed, cerul era de un cenușiu argintiu și burnița. Vîntul se liniștise. Se auzeau primele zgomote ale dimineții : un strigăt îndepărtat, o căruță care trecea, voci într-o casă vecină, loviturile valurilor.

O visase tot timpul pe Clara. Se trezise și apoi continuase să viseze. Acum se gîndea la ce visase.

„Dacă e adevărat că visul scoate la iveală o realitate pe care am vrut să mi-o ascund, atunci, de cînd o cunosc pe Clara, n-am făcut altceva decît să fug de ea. Rosario și doña Mariana m-au ajutat. Iar acum, cînd o pierd pe doña Mariana, înțelegînd că Rosario singură nu-mi va fi de-ajuns, sînt gata să plec pentru totdeauna. Cu toate astea, nu sînt îndrăgostit de Clara. Nici măcar n-a ajuns să mă intereseze ca femeie, nici să mă atragă mai mult decît e firesc."

Niște copii desculți se apropiară de o cățeluș care-și găsise adăpost sub acoperișul verandei, și încercară s-o alunge. Cineva, pe care Carlos nu-l vedea, strigă la ei. Țîncii o luară la fugă. Carlos închise fereastra și se întoarse lîngă pat. Doña Mariana își scosese brațele peste plapumă și lovea cearșaful cu pumnii. O acoperi.

„Pot ajunge la concluzia, puțin plăcută pentru mine, că mi-e frică de ea pentru că e mai femeie decît altele, din cauză că-mi cere să mă port bărbățește și să iau o hotărîre pentru care nu mă simt pregătit. Dar nu sînt sigur dacă asta e cauza și nu cealaltă. Azi mă gîndesc la Clara, ieri, la Mariana : noaptea trecută, la Rosario. Pe rînd, am crezut că fug de toate trei. Știu, cu adevărat, de ce anume fug ? Neapărat trebuie să mă psihanalizez ; dacă vreau să ies în lume fără să mă lovesc de toate colțurile și să-l iau pe dracul de coadă."

Se auziră bătăi în ușă și intră părintele Eugenio.

— Ai cafea aici, spuse Carlos. Sper să nu se fi răcit.

— Ei, cum îi mai e ?

— Are febră, dar e normală pentru cineva care ieri a făcut patruzeci. Iar pulsul, mai slab.

— Crezi că-și va recăpăta luciditatea ?

— Nu știu.

Părintele Eugenio își puse cafea și-și unse cu unt o felie de pîine.

— Am vorbit cu preotul. I-am spus adevărul : că eu m-am instalat aici, și că o să-i dau Sfînta Împărtășanie, dacă îmi va fi cu putință.

Arătă spre o casetă pe care o lăsase pe consolă.

— Am adus Uleiul Sfînt și Prescura. Preotul a insistat să fac tot ce trebuie.

Își ridică spre Carlos ochii larg deschiși.

— N-o să-i dau împărtășania decît dacă... În sfîrșit, dacă ea o cere.

— Dumneata știi mai bine.

— Don Carlos, cred în adevărul Sfintei Împărtășanii. Nu pot îngădui, fiind în cunoștință de cauză, să se săvîrșească un sacrilegiu.

Carlos îi zîmbi și-l bătu pe umăr.

— Haide, mănîncă liniștit.

Păru că doña Mariana vorbea. Carlos alergă spre pat. Doña Mariana avea ochii deschiși. Carlos se apropie.

— Cum vă simțiți ?

— Scîrbită. Cu cine vorbești ?

— Părintele Eugenio e aici. A aflat că sînteți bolnavă.

— Ah, așa ! Părintele Eugenio...

— Nu vorbiți. O să vă dau puțină cafea.

— Nu pleca de lîngă mine.

Carlos porunci să se pregătească o cafea. Făcu semn părintelui Eugenio să aștepte. Degetele doñei Mariana bîjbîiau în aer, căutînd ceva. Carlos îi luă mîna, iar ea închise ochii.

— Să nu pleci.

Cînd îi aduseră cafeaua, întrebă dacă puteau să-i pună înăuntru puțin coniac.

— Carlos, vreau să fiu înmormîntată în biserică.

— Da.

— O să trebuiască să mă spovedesc. Dacă nu...

— Cum doriți.

— Părintele Eugenio...

— Da, da. Nu vorbiți mai mult decît e absolută nevoie.

Bău cu greu cafeaua. Începu să transpire.

— Aranjează-mi pernele, Carlos. Spune-i ăstuia...

Carlos îl chemă pe părintele Eugenio.

— Lucrurile se aranjează.

— Ea a cerut-o ? Ochii părintelui Eugenio străluciră de bucurie.

— Da, dar nu vă faceţi iluzii. N-a spus că ar crede în Dumnezeu, ci că ar dori să se spovedească.

Îl împinse pe părintele Eugenio spre pat. Doña Mariana închise din nou ochii, iar mîna tot încerca să caute altă mînă.

— Părintele Eugenio e aici.

Mîna doñei Mariana o luă pe cea a lui Carlos şi o strînse cu putere.

— Nu vreau să pleci.

— Părintele Eugenio a venit să vă spovedească.

— Să stea jos.

— Eu nu pot rămîne aici cînd vă spovediţi.

Doña Mariana deschise ochii, speriaţi.

— Nu ? privi într-o parte şi-n alta. Unde eşti, Eugenio ? începu să zîmbească. A, da. Eşti acolo. Atît de urît...

Dădu drumul mîinii lui Carlos.

— Nu te duce prea departe. Să vii repede.

Părintele Eugenio aşteptă să iasă Carlos. Sărută crucea patrafirului, şi-l puse şi se închină.

— Eugenio, sînt foarte obosită.

— Vreţi să vă iau mîna într-a mea şi să spun eu poruncile ? Va fi de-ajuns să-mi strîngeţi mîna de cîte ori...

— Eugenio, scuză-mă de toate păcatele mele. Eu o să spun da.

— Doamnă, eu...

Doña Mariana deschise din nou ochii. De undeva, de unde erau gata să moară, mai avu puterea să scoată o sclipire de bătaie de joc şi energie. Ordonă :

— Fii curajos.

Părintele Eugenio se ridică, făcu un efort, întinse braţele.

— Mariana Sarmiento, roaba lui Dumnezeu, te acuz de trufie.

Ea surîse şi spuse „da", ca un suspin.

— Vei părăsi această viaţă. În curînd te vei naşte într-o viaţă veşnică. Acolo vei fi tu însăţi, propriul tău ju-

decător. Tu însăți vei ajunge la picioarele Domnului, care a murit ca să te salveze din păcat și din moarte, sau te va alunga de la El pentru totdeauna. Dacă te căiești, din dragoste sau teamă...

Lăsă brațul stîng în jos și-l ridică și mai sus pe cel drept.

— *Ego te absolvo ab peccatis tuis...*

Brațul coborî și făcu o cruce în aer.

— *...in Nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amén.*

Călugărul își strînse brusc mîna cu care sfințise și rămase nemișcat, uimit, cu o umbră de spaimă în privire. Doña Mariana își întoarse capul spre perete și repeta :

— Să vină Carlos.

Călugărul ieși. Carlos aștepta pe coridor. Fuma și se plimba.

— Gata ?

— Don Carlos. crezi în diavol ?

Cînd îl întrebă, părintele Eugenio îl prinse de umeri și-l privi cu ochi înspăimîntați.

— Cred, cel puțin, într-al meu. Și-am vorbit odată de el, nu-ți amintești ?

— În inima doñei Mariana există încolăcit unul, un diavol care o leagă de pămînt. Și noi avem cîte unul. Dumneata, eu, toți, toți. De ce ? Știi de ce ?

— Înainte credeam că e ceva care-mi aparține doar mie. Acum, nici măcar asta.

Se apropie de ușa doñei Mariana.

— Ce face ?

— Te cheamă.

Carlos deschise ușa.

— Chiar dacă diavolul a pus stăpînire pe ea..., iartă-mă. Trebuie s-o îngrijesc. Pleci ?

— Nu. O să aștept. Nu mi-am pierdut speranța.

Intră împreună cu Carlos și adăugă cu voce joasă :

— A mea nu e rugăciunea unui sfînt, dar e tot o rugăciune.

Luă cartea de rugăciuni și ieși. Carlos se apropie de pat. Doña Mariana era tot întoarsă cu fața la perete.

— Carlos. Lumina asta. Stinge-o. Așa. Carlos...

Carlos se așează pe marginea patului și o luă de mînă.

— Da.

— În biroul meu... Caută. Sînt niște instrucțiuni pentru înmormîntare.

— Da.

— Nu mai pot, Carlos. Nu pot respira. Totul mă doare. Dă-mi o pastilă din aia care mă prostește.

— Acum o să vină doctorul.

— Să mă lase să mor în pace. Nu-i nevoie să continue să mă chinuiască.

Plicul era destinat lui Cayetano și nu avea timbru, ci numai ștampilă. Asemenea plicuri nu treceau pe la secretariat, ci erau trimise direct în biroul particular al șefului. Cayetano îl deschise și citi copia scrisorii pe care Juan Aldán i-o scria Clarei și pe cea a scrisorii pe care Clara i-o scria lui Juan. Pe masă se afla scrisoarea scrisă de Clara lui Cayetono — nici plicurile cu scris de femeie nu se opreau mai întîi la secretariat.

Ridică telefonul.

— Să se afle de-ndată în ce stare este doña Mariana Sarmiento.

Puse receptorul în furcă și citi din nou scrisorile. Apoi se așeză într-un fotoliu și închise ochii. Sună telefonul. Cineva îi spuse că doña Mariana Sarmiento era pe moarte.

— Bine. Mulțumesc. Să vină Martínez Couto.

Funcționarul sosi imediat : ciocăni ușor și intră fără să aștepte.

— Uite ce faci : chiar acum pleci la conacul lui Aldán. vorbești cu Clara și-i spui că-i cumpăr ferma cu șaptezeci și cinci de mii de pesete. Dacă e de acord, o să-i trimit vorbă cînd trebuie să vină la notar. Să aibă actele gata. Taxele de vînzare și celelalte cheltuieli sînt pe socoteala ei. Explică-i dumneata ce sînt taxele astea. Și să nu fie prea ridicate : o să facem totul pe din două. Explică-i totul clar.

— Da, domnule.

Martínez Couto rămăsese drept, cu picioarele în unghi de patruzeci și cinci de grade, trupul puțin înclinat, capul în jos iar pe buze, un surîs.

— Poți pleca. Grăbește-te.

— Da, domnule.

Ieşi.

În faţa tabloului de Raynolds, o decorativă ramă din lemn, adusă de la un castel englezesc, disimula o uşă care de mulţi ani nu se mai deschidea : o uşă care nu se mai deschisese de cînd fusese instalată şi verificată. Cayetano caută într-un sertar o cheiţă şi o deschise. De cealaltă parte a golului din perete era o altă uşă care era închisă cu un zăvor. Cayetano îl trase şi o deschise şi pe a doua. Don Jaime, aşezat în faţa mesei din biroul lui, făcea păsărele de hîrtie : treizeci, patruzeci, cincizeci de păsărele albe, toate la fel, formau pe masă un pluton : în fruntea lui erau puse cîteva păsărele mai mari, caporali, sergenţi, căpitani ai acelei armate. În coşul de hîrtii erau alte păsărele, rupte, păsărele făcute ghemotoc, păsărele nereuşite.

Cînd auzi zgomotul, don Jaime Salgado tresări. Uşa se afla în spatele mesei, la spatele lui. Poate şi uitase de ea. Scoase un ţipăt, se ridică şi alergă să se ascundă după masă. O bună parte din armată se prăbuşi.

Cayetano intră şi închise uşa.

— Bună ziua, tată.

Don Jaime se dădu înapoi. Se lovi de un fotoliu şi-şi pierdu echilibrul.

— Ce doreşti ?

— Să te văd. Stai jos. Vreau să vorbesc cu tine.

Traversă biroul pînă la canapea, şi-i făcu semn lui taică-său spre un fotoliu. Don Jaime se aşeză. Îl privea cu mirare, cu teamă.

— Am venit să-ţi vorbesc despre afaceri.

Don Jaime continua să se uite la el cu ochii larg deschişi. Mîinile şi pleoapele îi tremurau. Rosti ceva greu de neînţeles.

— Tu eşti şeful, stăpînul firmei. Eu nu sînt decît împuternicitul tău general — schimbă tonul. Ştii că doña Mariana e pe moarte ?

— Cum ?

Ceva ca rămăşiţa unei emoţii, sau ecoul ei, îl cutremură o clipă.

— Doña Mariana ? Pe moarte ?

— Da. De la o pneumonie pe care a făcut-o încercînd să mă sfideze pe mine. E pe moarte și trebuie să-ți reamintesc că are un pachet destul de mare de acțiuni în întreprinderea noastră. Vîndute de tine acum treizeci de ani sau mai mult.

— Da...

— Acela a fost un moment mare, nu ? Bani gheață ca să mărești negoțul. Pe atunci erai tînăr și vedeai totul limpede. Un serios pachet de acțiuni, iar negoțul a crescut. Ai făcut bine.

— Da...

Don Jaime nu-și dădea încă seama despre ce e vorba. Îi ocolea privirea, neîncrezător, nesigur.

— Acuma, acțiunile astea or să treacă în mîna moștenitorilor ei. Știi cine sînt ?

— Eu ? Moștenitorii ei ? Nu știu...

— Mulți ani ai fost confidentul și sfetnicul doñei Mariana în afaceri. Trebuie să știi ceva.

— Nu știu. Nu-mi amintesc.

— Ceva în legătură cu fiul ei. Nu-ți amintești ? Doña Mariana e fată bătrînă, dar are un fiu. Doña Mariana e vulpe bătrînă. Are un fiu din flori. E în Argentina și bănuiesc c-o s-o moștenească. Fiul doñei Mariana o să fie proprietarul pachetului ăluia de acțiuni.

— Da...

— Și m-am gîndit că e cea mai bună ocazie ca șantierul naval să devină al nostru în întregime. O să-i scriu fiului doñei Mariana ca să vină aici, și-o să-i cumpăr acțiunile alea.

— Foarte bine.

— Doar dacă n-o exista vreun motiv pentru care să trebuiască să fie respectate această proprietate și proprietarul ei.

— Motive ? Care ? Nu știu...

Cayetano luă cu violență o hîrtie împăturită și i-o întinse lui taică-său.

— Ia-o. Fă păsările și nu mai tremura. Mă refer la rațiuni de conștiință.

— De conștiință ? De ce ?

Îndoi hîrtia și o tăie în două. Începu să facă un pătrat din prima bucată : cu neîndemînare, cu grabă.

— De ce ? Eu nu mai înțeleg nimic din toate astea. Fă tu...

Cayetano se mișcă puțin pe canapea, pînă cînd fu alături de tatăl lui, genunchi lîngă genunchi.

— Toată lumea din Pueblanueva știe că ai fost amantul doñei Mariana, și toată lumea crede, ca și mine, că fiul ei este fratele meu.

Bătrînul sări de pe scaun, se dădu înapoi, dădu drumul hîrtiei, ridică mîinile.

— Fratele tău ? Nu ! N-am fost amantul ei.

Cayetano îl bătu pe genunchi.

— Bine, tată, ce-a fost, a fost. Lucrurile nu mai pot fi schimbate. Nu mă doare dacă-mi destăinuiești ceea ce știu de multă vreme.

Vocea-i deveni gravă : cuvintele îi tremurau în gît.

— Cînd am aflat, atunci, da, m-a durut. Mi-a spus mama, iar eu te-aș fi omorît. Dar acum...

Își găsi din nou tonul jovial, zîmbetul deschis. Adăugă zîmbetului și tonului puțină șmecherie.

— Sînt chiar înțelegător. Și eu sînt bărbat și știu ce i se întîmplă unui bărbat cînd își pierde capul. Iar tu, fără îndoială, ți l-ai pierdut atunci.

Don Jaime stătea cu fruntea înclinată, iar mîinile-i căzeau, fără putere, dar și fără să tremure.

— Din cauza asta m-ai urît întotdeauna ?

— Pentru suferința pe care i-ai pricinuit-o mamei.

Don Jaime făcu un mare efort și-i prinse mîna fiului. Îi căută ochii cu o privire sinceră, îndurerată, rugătoare. Îi căzu o lacrimă.

— N-am fost niciodată amantul doñei Mariana ; nu sînt tatăl fiului ei.

Cayetano îl împinse cu o smucitură violentă care-l strivi pe bătrîn de spetează fotoliului, nimicit.

— Ce spui ?

Se ridică. Strîngea din pumni și din dinți, privea cu furie, cu dispreț, cu supărare.

— Repetă ! Mai spune încă o dată !

— N-am fost niciodată... !

Serviciul de birou al lui don Jaime închipuia un transatlantic din argint : coșurile serveau drept călimări, iar

tocurile, niciodată folosite, se sprijineau de catarge. Serviciul de birou al lui don Jaime cîntărea măcar jumătate de kilogram. Cayetano îl luă și i-l ridică deasupra capului: cerneala roșie și cerneala albastră, amestecate, începură să i se scurgă pe mînă și pe încheietură, stropiră covorul și părul alb al lui don Jaime, murdărind peretele.

— Repetă !

Don Jaime, ghemuit în fotoliu, privea serviciul care-i amenința capul. Își ridică mîinile, și le împreună, și le înlănțui.

— Iartă-mă.

— Idiotule ! Dar ce, nu știi să minți ?

Aruncă serviciul în vitrină, cristalele se sparseră, și pe jos căzu un morman de cioburi. O rază de soare făcu argintul să strălucească. La zgomotul sticlei sparte, cîțiva funcționari se uitară unul la altul și se întrebară cu privirea oare ce s-o fi întîmplat.

Cayetano trînti cele două uși, intră în biroul lui și se lăsă să cadă într-un fotoliu, cu fruntea sprijinită în pumnii strînși. Cu unul din picioare lovea furios în covor. Părul îi era răvășit, iar cerneala de pe mînă îi mînjea fața.

— Idiot, idiot, idiot !

Nu mai știa dacă-l insulta pe taică-său sau pe el însuși. Își simțea sufletul strivit, simțea că pămîntul pe care călca, pînă atunci cu siguranță, îi fugea de sub tălpi. Era roșu de rușine, de furie, pînă la rădăcina părului. I se părea că toată Pueblanueva rîdea de el, că un hohot unanim se ridica pentru a-l jigni, că prin acel hohot toți bărbații și toate femeile din Pueblanueva își băteau joc și se răzbunau pe el. Auzea șușotelile de la Cazinou, micile rîsete lașe care încetau cînd intra el, frazele spuse la ureche, vesele, tăioase. „Acum rezultă că niciodată don Jaime..." „...se știe că fiul nu este frate..." „Și să te fălești atîta că taică-tău..." Nu putea accepta că, de-a lungul a aproape treizeci de ani, don Jaime o iubise în tăcere pe doña Mariana, că o ascultase și servise, în timp ce doña Angustias suspina și plîngea în confortabila ei singurătate. Acum o să rîdă și Carlos Deza, o să rîdă cu motiv ; poate că n-o să spună nimănui, și-o să păstreze totul ca pe o carte ascunsă în mînecă, așteptîndu-și rîndul ; dar cu siguranță o-o să spună, o să povestească la Cazinou, dacă printre hîr-

tiile doñei Mariana apărea vreun indiciu despre cel ce fusese amantul ei și cine era tatăl copilului. Și numai dacă s-ar fi limitat să se uite la el cu acea privire că știa totul, că se afla deasupra acestor lucruri, și tot l-ar fi avut la mînă. Cayetano s-ar simți atunci privat de libertate.

Numai gîndindu-se la asta, i se ridică sîngele la cap, conștiința i se revoltă și simți nevoia imediată de a trece peste acel moment, de a înlătura amenințarea ; de a nu admite, nici măcar în gînd, că el, singurul om liber din Pueblanueva, ar înceta de a mai fi astfel.

Își puse un coniac și-l bău dintr-o înghițitură. „Pfui ! Bat cîmpii. Prostia bătrînului m-a scos din fire, mă face să mă gîndesc la aiureli. Nu-i de-ajuns să știi : trebuie să ai probe. Și cine-mi spune că le are Carlos sau că o să le aibă ? Ar fi greu să convingi lumea asta că nu-i adevărat un lucru care părea cert de atîta vreme. Iar lumea n-o să-l creadă pe Carlos, oricîte asigurări ar da, dacă nu aduce probe. În fond, toată lumea-i fericită că taică-meu s-a culcat cu Bătrîna, că a fost unul dintre amanții ei, unul cu ceva mai mult noroc."

Își văzu mîinile murdare, se spălă și căută o oglindă să-și vadă fața. Rîse și ieși din birou, dar la jumătatea scării, tot raționamentul îi căzuse la pămînt, dărîmat de teama că, oricum, adevărul va ieși la lumină. „Și cînd te gîndești că chiar azi-dimineață m-am purtat generos cu curva de Clara !" Intră în camera de baie și se spălă. Cînd se privi în oglindă, își descoperi ceva nou în ochi, o slăbiciune, o nesiguranță, și se înfurie din nou. Toată ura pe care-o strînsese împotriva tatălui lui renăștea și-l acuza. „A făcut-o pe mama să sufere pentru asta... !" Iar taică-său se afla acolo, în oglindă, în propria sa figură, care se asemăna atît de puțin cu doña Angustias, care era atît de „Salgado" : figura tatălui lui, intrată într-a sa și care în fiecare zi cîștiga o milionime de milimetru și care, în mod inexorabil, va pune stăpînire pe el.

Coborî în birouri. Înainte de a intra, se aranjă și încercă să se potolească. Martínez Couto se și afla la masa lui și lucra. Îl chemă.

— Ce ți-a zis aia ?

— Că e bine.

— Speram să n-o fi găsit.

Împotriva voinței, îi scăpă un „Aș fi vrut !“, bolborosit.

— De ce ? V-ați răzgîndit ?

— Poate.

— Puteți face cum credeți. Nu există nimic scris.

— Dar e la mijloc cuvîntul meu, nu ? Cuvîntul meu valorează mai mult decît zece notari.

— A fost cuvîntul meu, nu al dumneavoastră.

Martínez Couto zîmbea cu un zîmbet de șobolan : se punea pe el la mijloc, ca să-i ofere o ieșire.

— Gîndiți-vă. Eu am fost cel care a vorbit și pot să mă răzgîndesc. Cuvîntul meu nu face cît al dumneavoastră...

Cayetano ieși din birouri și plecă la Cazinou. Cubeiro se plimba de la un capăt la altul, cu pași mari, în timp ce la gramofon se cînta un vals : „La trei dimineața“.

— Încerc să mă încălzesc, știți ? M-a luat cu frig la stația de benzină. Acum trebuie să fii atent cu răcelile. S-a dus cu tinerețea.

— Ce știi despre Bătrînă ?

— Eh ! Cine se gîndește la ea ? Dacă n-a crăpat încă, atunci e gata dintr-o clipă într-alta. Practic, e moartă.

Cayetano se așeză, iar Cubeiro i se puse înainte.

— O să mergeți la înmormîntare ?

— Eu ? De ce ?

— Există legături de sînge...

Cayetano îl prinse pe Cubeiro cu forța de mînecă și-l făcu să se așeze.

— Crezi, cu adevărat, că taică-meu și Bătrîna... ?

— Dar, omule ! Asta ce mai e ? O știu pînă și copiii de țîță.

— Eu niciodată n-am fost prea sigur.

— Măcar de-aș ști eu numărul cîștigător la loterie, cum știu asta ! Așa că pregătiți-vă. Odată moartă Bătrîna, o să vină fiul să ia totul în primire. Și-atunci să vedem noi, odată pentru totdeauna, cine-i stăpînul aici și să avem liniște.

Intră don Baldomero, cu gulerul de la pardesiu ridicat.

— S-a făcut frig. Ce mai primăvară avem ! Bună ziua.

Îl privi pe Cayetano cu neîncredere. Cubeiro se ridică, se duse la gramofon și opri valsul.

— Aveți știri de la soție? întrebă Cayetano. Îi e mai bine la munte ?

Don Baldomero întinse brațul și-l privi pe Cayetano într-un fel misterios.

— Muntele e locul unde Domnul își arată puterea. Pe munte Domnul și-a dictat legea, și la munte se împlinește justiția. Vai de cei care și-au bătut joc !

— Dar, ce tot spuneți ?

Cubeiro schimbase discul. Se auzi vocea tînguitoare a lui Gardel :

„Sînt fericit în noaptea asta !
Sînt fericit ! Că mi-a plecat nevasta !"

Lîngă doña Mariana instalaseră un balon de oxigen. Don Baldomero nu avea destule rezerve : o să plece, dis-de-dimineață, un camion să aducă, de la Coruña, aparatul întreg și cu oxigen îndeajuns. Cînd îl respira, ușura nițel dispneea bolnavei. Cînd obosea să țină masca pe față, Carlos o ajuta. Era așezată în pat, sprijinită pe perne ; aproape numai pielea și osul. Ochii i se măriseră, iar cele cîteva fire de păr din mustață parcă i se înnegreau mereu mai mult. Tendoanele de la gît, întinse peste adînciturile întunecate, i se pierdeau spre pieptul jupuit de atîtea cataplasme și ventuze. Brațele și mîinile îi erau numai os aproape inert. Și toată era albă, fără vlagă.

— Nu mai pot.

— Haideți, faceți-vă curaj, respirați.

Trăgea în piept cu greutate oxigenul prin mască, hîrcăia, nările i se dilatau, neliniștite ; tendoanele gîtului i se întindeau, dar de-abia dacă ridicau puțin pieptul. Repeta :

— Carlos, nu mai pot. Carlos, ajută-mă să mor !

Iar părintele Eugenio își băga nasul pe ușă și aștepta, cu crucea în mînă, un „Dumnezeul meu !", sau ceva asemănător, care să-i permită să se apropie, să-i vorbească, să-i dea crucea s-o sărute.

Intră *Rucha*, fiica, în vîrfuri și se apropie de Carlos. Îi spuse ceva la ureche. Carlos făcu o figură mirată.

— Eu plec puțin. Suportați asta. N-o dați la o parte de la gură.

Carlos ieşi pe coridor, iar *Rucha*, fiica, se aşeză în locul lui Carlos. În vestibul aştepta don Jaime Salgado, îmbrăcat în negru, cu bastonul şi pălăria în mînă. Slab, încovoiat, tremurător. Şovăi în faţa lui Carlos, îi întinse mîna.

— Pot s-o văd ? întrebă.

— Cum doriţi. Dar nu-i vorbiţi. Poftiţi.

Don Jaime îl urmă, istovit ; ajunse la încăpere, privi împrejur fără să îndrăznească să intre.

— Continuaţi, mergeţi.

Carlos îl luă de braţ şi-l duse pînă la uşa dormitorului. Don Jaime se opri şi rămase privind-o pe doña Mariana. Rămase aşa un moment, cu ochii nemişcaţi, cu privirea lăsă ţintuită spre ea. Apoi se întoarse spre Carlos, spre părintele Eugenio. Nu spuse nimic.

— La distanţa asta nu vă recunoaşte. Puteţi să vă apropiaţi mai mult.

— Nu, mulţumesc, mulţumesc.

Se îndepărtă de dormitor fără să-şi ia privirea de la bolnavă, şi căută să se sprijine de perete. Carlos sări să-l ajute.

— N-o să spuneţi nimănui c-am fost aici, da ? Nu vreau să afle fiul meu. Dar or să spună servitoarele. Nu trebuia să vin. E o nebunie...

— Nu vă faceţi griji. O să încerc să le fac să-şi ţină gura.

— Faceţi asta pentru mine ? Mulţumesc. Ei spuneţi-i c-am venit s-o văd.

— O să-i spun.

Carlos îl însoţi pînă în vestibul.

— Îmi iubesc fiul, ştiţi ? spuse don Jaime ; dar fiul meu nu mă iubeşte. Pe ea a urît-o întotdeauna. Iar eu... Bine, în sfîrşit, nici eu nu-s om rău.

Se întoarse încet spre ieşire, ridică un picior, bîjbîi în aer. Carlos îl luă din nou de braţ şi-l ajută să coboare scările. Don Jaime mişca din buze ca să vorbească, dar nu vorbea. Continuă, pe drum înainte, cu mersul greoi şi lent. După zece paşi se împiedică, se înclină, se îndrepta din nou, continuă să meargă.

Carlos se întoarse în dormitor. Părintele Eugenio, în întîmpinarea ferestrei, citea din cartea de rugăciune. Respi-

rația doñei Mariana se transformase în convulsii ; corpul căzut îi era zguduit de friguri.

— Don Carlos, spuse *Rucha,* își dă sufletul.

— Încă nu, dar du-te în fugă după doctor.

Doña Mariana se pierdea între perne. O ridică puțin, o susținu de umeri, îi puse masca de oxigen.

— Respirați, puternic, puternic, așa.

— Carlos.

Deschise ochii.

— Ce vroia ăla ?

— L-ați văzut ?

— Da.

— Numai să vă vadă.

— Ajută-mă să mor. Nu mai pot. Nu mă lăsa.

— Respirați. Nu vorbiți. Acum o să vină doctorul.

Mîna doñei Mariana i-o mîngîie pe-a lui Carlos. Privi spre el și încercă să zîmbească. Închise ochii.

— Părinte Eugenio, îl chemă Carlos încet.

Părintele Eugenio intră în dormitor.

— Ce-i ?

— Gata, se sfîrșește. Nu mai are puls.

— Doamne, Dumnezeule !

Ieși și se întoarse îndată cu Uleiul Sfînt.

— Îndrăzniți ? întrebă Carlos.

— Preventiv. E voie.

— Deschise cutia. Degetele-i căutară febril și scoaseră niște tampoane de vată.

— Carlos, îți amintești Tatăl Nostru ?

Carlos zîmbi.

— Atunci, roagă-te în locul ei.

Cu patrafirul pus, părintele Eugenio rosti litaniile și îi puse mirul : pe frunte, pe piept, pe mîini, pe picioare. Murmura litaniile și-i arăta lui Carlos cînd trebuia să dezvelească. Atunci, sosi doctorul. Nu spuse nimic. În timp ce părintele Eugenio termina, prepară uleiul camforat și i-l injectă.

— E doar o prelungire a agoniei.

Din pieptul doñei Mariana ieșea un plînset îndelung, strident. Puțin întremată de uleiul camforat, deschise ochii din nou și privi totul. Părintele Eugenio, grăbit, pe fugă,

termină ritualul. Carlos ţinea mîinile doñei Mariana. Medicul îi punea oxigenul.

— Carlos...

Încercă să ridice capul. Carlos îşi apropie faţa, iar doña Mariana şi-o mişcă puţin pe-a ei, în sus, în jos, căutînd o mîngîiere : deodată, faţa i se crispă ; ochii îi deveniră sticloşi, mîinile i se strînseră, iar din gît îi ieşi un sunet sacadat. Doctorul dădu deoparte masca de oxigen, iar părintele Eugenio îi apropie crucifixul de buze. Îngenunche şi începu să se roage. Corpul doñei Mariana înţepeni. Carlos îl lăsă întins pe perne şi ieşi din dormitor. Doctorul închise ochii moartei, îi aranjă mîinile şi ridică din umeri.

— S-a dus Bătrîna...

Prin uşa dinspre coridor se iţeau feţele celor două *Ruchą*, mamă şi fiică. În intrîndul ferestrei, Carlos îşi sprijinea fruntea de geam. În genunchi, cu voce tare, solemnă, părintele Eugenio recita Psalmul : *De profundis clamavi ad Te, Domine...*

Chasca striga, bine înfiptă în mijlocul curţii. Tocmai se auzise clopotul de liturghie. Aerul înserării era călduţ şi transparent.

— Ei, Clara, Clarita ! Clara, ieşi o clipă afară !

Avea pe cap un coş mare cu rufărie : cu o mînă ţinea de coş, iar pe cealaltă şi-o sprijinea în şold.

— Ei, Clara, Clara ! Mă auzi ?

Clara se ivi în uşa verandei şi întrebă ce i se întîmplase de ţipa aşa de tare.

— Tocmai a murit Bătrîna şi m-am gîndit că n-oi fi aflat.

— Păi nici nu aflasem.

— O să te duci acolo ?

— Şi ce fac cu maică-mea ?

— Dacă aştepţi să duc rufăria asta acasă şi să-i dau să mănînce lui bărbatu-meu, pot veni să dorm aici.

— Cu maică-mea e greu s-o scoţi la capăt.

— A mea a fost la pat, fără simţiri, ani întregi.

— Atunci, ţi-aş rămîne îndatorată. Dacă nu eşti grăbită, pot să-i dau să mănînce, şi să-mbuc şi eu ceva.

— E treabă cam de-o oră.

Chasca plecă, dreaptă și sprintenă sub greutatea coșului, iar Clara intră în bucătărie. Aprinse focul, puse o oală cu apă și niște bucăți de pîine uscată la fiert, ca să facă o supă de usturoi. Se duse la maică-sa, îi dădu să mănînce și o culcă. Apoi, cină și ea, frecă farfuria de faianță și o puse pe blidar. *Chasca* o strigă de afară și apoi apăru în ușă.

— Gata, am venit. Bărbatu-meu e fericit. O să se ducă să joace la cîrciumă. E nevoie ca, din cînd în cînd, să-i lași pe bărbați să-și facă de cap.

— Patul lui Inés are saltea bună. Chiar acuma-ți scot așternuturi. Te culci cînd vrei.

Aduse cearșafurile, o însoți pe *Chasca* cu o lumînare și o lăsă făcînd patul. Se duse să se îmbrace la ea în cameră.

Chasca se întoarse în bucătărie.

— Dacă ai ceva de cusut, o pot face eu. Nu mi-e somn.

— Uite acolo, în coșulețul ăla. Ac și ață, în sertarul de la masă.

— N-o să te întorci în noaptea asta ?

— Depinde cum mă primesc.

Noaptea era întunecoasă, iar dinspre nord bătea un vînt rece. Clara se înfășură în mantie și ieși în drum. Era pustiu. Tot așa erau și străzile. Cînd trecu prin fața Cazinoului, auzi voci și muzică la gramofon.

O primi *Rucha* și-i dădu drumul într-o cameră, fără să-i spună nici un cuvînt. Carlos sosi de-ndată.

— M-am gîndit că ți-aș putea fi de folos. S-o scald pe Bătrînă și tot ce mai e nevoie.

— Au făcut totul cele două *Rucha*.

— Atunci...

Făcu un gest de plecare, dar Carlos o opri.

— Nu. Rămîi, dacă vrei. N-a venit prea multă lume ca s-o vadă. Pînă acum, numai eu și părintele Eugenio ; dar sîntem obosiți.

— Or să vină puțini.

— Haide, dacă vrei. Lasă-ți aici mantia.

Carlos era palid și avea un aer pierdut. O luă de braț și o duse în salon. Acolo puseseră coșciugul. Părintele Eugenio, într-un colț, se ruga. Cînd intră Clara, se ridică, îi întinse mîna și se întoarse la rugăciunile lui. Clara îngenunche și se rugă și ea cîteva clipe.

— Putem face cu rîndul, îi spuse lui Carlos. Tu, culcă-te. Arăţi rău.

— Încă nu. Vino.

Se întoarseră în camera de zi, iar Carlos trimise după cafea şi coniac. Se aşezară lîngă cămin şi rămaseră tăcuţi pînă cînd intră *Rucha*, fiica, cu tava. Carlos îşi lăsase capul pe spate şi închisese ochii. Clara îl privea din penumbră.

— Şi acum, ce-o să faci ? îl întrebă cînd ieşi *Rucha*.

— O să plec din Pueblanueva.

— Imediat ?

— Cînd se va fi terminat totul.

Clara bău cafeaua şi puse ceaşca pe masă.

— Foarte bine faci. Aş face şi eu la fel, dacă aş putea.

— A fost o greşeală că am venit aici. Sau, mai degrabă, a fost un capriciu. Nimic nu mă lega de locul ăsta.

— Ştii unde-ai să te duci ?

— Nu. Singurul lucru pe care-l ştiu şi pe care-l doresc e să plec. Poate la Paris.

— Acolo e nepoata Bătrînei.

— Dar bănuiesc c-o să vină. Poate va trebui să aştept sosirea ei. O să văd eu.

Carlos vorbea cu dezgust. Iar Clara avea poftă să-l facă să vorbească. Îi spionă tăcerea, văzu cum începeau să i se închidă ochii şi să n-o mai bage-n seamă.

— Ştii că, în sfîrşit, o să vînd casa ? Azi a fost la mine un funcţionar de-al lui Cayetano. Mi-a dat şaptezeci şi cinci de mii de pesete.

— Da...

— Cayetano nu-i chiar aşa de rău cum credeam. În fond, e ca oricare, dar crede că-i de datoria lui să pară că-i mai rău. Ar fi putut să-mi dea o nimica toată pentru casă sau să nu mi-o cumpere şi nici să lase pe altcineva s-o facă, şi, după cum vezi, îmi plăteşte ceea ce mi-a oferit de la-nceput.

— Da...

— Chiar dac-a murit Bătrîna, tu mi-ai putea închiria parterul ăla pentru magazin.

— Eu ?

— Numai să-mi dai cheile... Cine-o să vină după aia, n-o să ştie niciodată dacă tu sau Bătrîna a făcut-o. O să plătesc o chirie rezonabilă. Nu vreau să pierd ocazia asta.

— Dar eu...

— Tu-mi poţi face favoarea asta, Carlos. Nici nu-ţi închipui cîtă nevoie am de ea. Numai aşa o să mă reabilitez în faţa lumii şi să mă respect pe mine însămi.

Îi zîmbi trist. Carlos spuse că e bine, şi închise din nou ochii. Intră *Rucha* ca să spună că tocmai a venit farmacistul şi c-ar vrea să-l vadă pe domnul. Clara se ridică.

— Rămîi cu el. Eu mă duc s-o veghez pe Bătrînă. Părintele Eugenio va putea să se culce.

Don Baldomero era puţin băut, dar încă se ţinea bine pe picioare. De cum intră, începu :

— Accept o cafea, şi-ţi mulţumesc : dar despre băuturi alcoolice, nici vorbă. Sînt pe jumătate beat.

Se aşeză pe fotoliul unde stătuse Clara.

— Uite ce-i, don Carlos : pînă acum, am băut din viciu, şi dumneata ştii asta ; dar momentele prin care trec acum sînt atît de grave, încît trebuie să-mi fac puţin curaj cu ţuică. Dacă nu, nu ştiu ce-aş face.

Lui Carlos i se-nchideau ochii. Îşi mai puse nişte cafea şi-şi făcu puţin curaj ca să-l suporte pe farmacist.

— Ştiu că-n starea în care mă aflu n-ar trebui să fac vizite, dar, la ieşirea de la Cazinou, m-am gîndit că datoria mă obliga să vin aici, lîngă dumneavoastră. Eu îţi sînt prieten, don Carlos. Nu mă doare c-a murit Bătrîna, dar te înţeleg pe dumneata, care-o iubeai ; te compătimesc din tot sufletul, pentru că ştiu că şi dumneata eşti alături de mine, în durerea mea.

Carlos răsucea o ţigară şi zîmbea.

— De ce nu crezi că sufăr, don Carlos ? Am nevoie să crezi, te asigur. Dumneata eşti singurul om de aici care merită toată încrederea mea.

— Eu cred că pur şi simplu exagerezi.

— Sufăr mult, don Carlos. Trebuie să mă stăpînesc cu mare greutate ca să ies pe stradă ca şi cînd n-aş avea nimic. Aveai dreptate cînd mi-ai spus că nimeni nu ştie nimic despre povestea nevesti-mi. Dacă ar fi ştiut-o, aş fi aflat deja. Dar, chiar şi aşa, îmi e ruşine. Sînt judecătorul implacabil al propriei mele persoane.

Îşi dădu drumul la curea şi, fără alte explicaţii, îşi puse el însuşi coniac şi-l bău. Apoi tuşi puternic.

— Bun coniac, ăsta da, domnule. Bătrîna nu-şi re-

fuza nimic. Dumneata poţi crede că eu n-aş vrea ca Dumnezeu s-o fi iertat ? Tot aşa n-aş vrea s-o ierte nici pe nevastă-mea.

— Nu mai minţi.

— Nu mint, îţi jur că nu mint ! Lucía trebuie să fie pedepsită, dacă există undeva dreptate. Şi cum eu n-o pot face...

Se opri deodată, iar faţa i se întunecă.

— N-o pot pedepsi, dar mă pot preface că o pedepsesc. Mă înţelegi ?

— Nu.

— În seara asta, la Cazinou, întîmplător, am avut ocazia să zic că da, c-o să moară în curînd, dar nu de tuberculoză... Am spus-o aşa, în trecere. Iar în altă zi o să insinuez altceva... Puţin cîte puţin, o să fac lumea să creadă c-o otrăvesc cu încetul cu arsenic, cu complicitatea servitoarei, care e cu ea. Fără s-o spun direct, dar lăsînd să se înţeleagă asta, pentru ca toţi să bănuiască.

— Don Baldomero !

Carlos rîse în hohote.

— De ce faci asemenea prostii ?

— Am motivele mele, motivele mele serioase. M-am gîndit mult la asta, don Carlos, şi sînt decis. Şi-o să-l pedepsesc şi pe Cayetano. Pe ascuns, înţelegi ? Formula o cunoşti : *la insultă ascunsă, răzbunare ascunsă.*

Se ridică şi-şi luă un aer solemn. Picioarele îi tremurau şi fu nevoit să se sprijine de perete, dar nu-şi pierdu ţinuta. Începu să vorbească ; mîna îi sublinia, ferm, cuvintele.

— Ascultă ce-ţi spun. Dimineaţa asta i-am scris lui Cayetano o anonimă. Îl ameninţam cu toate suferinţele iadului. Mîine o să-i scriu alta. Cîte-o anonimă în fiecare zi. Ştiu că la-nceput o să rîdă, dar o să termine prin a nu mai rîde. Chiar dacă e vorba de propria mea răzbunare personală, vreau ca Cayetano să ajungă să se teamă de răzbunarea întregii aşezări. Îţi închipui, don Carlos ? Răzbunarea atîtor taţi şi soţi jigniţi, a atîtor fete dezonorate... O ridicare generală a întregului popor împotriva tiranului, ca în *Fîntîna turmelor.*[1]

[1] Piesă de teatru aparţinînd lui Lope de Vega (n. tr.).

Lăsă mîna suspendată în aer, iar apoi făcu un semn interogativ cu ea.

— Nu ţi se pare, don Carlos, că aşa ceva este de nesuportat ? Dacă mi s-ar întîmpla mie, aş sfîrşi prin a mă arunca în mare.

Îşi strînse mîna cu bruscheţe şi lovi cu pumnul în aer.

— Asta o să i se-ntîmple lui Cayetano. Dacă nu, vedem noi la timpul potrivit.

Paquito *Ceasornicarul* nu asistă la înmormîntarea doñei Mariana. Se prezentă numai cînd a fost scoasă afară din casă. Era cinci după-amiaza şi, în faţa casei, lîngă gard, aşteptau grupuri de marinari, de femei îndoliate, de curioşi. Paquito se amestecă printre ei, se duse de la unul la altul. Cînd veni preotul, se instală în primul rînd. Patru marinari tineri ridicară coşciugul. Carlos mergea în urma lui, împreună cu Clara şi cu părintele Eugenio. „Asta-i tot ce mai rămîne din Churruchaos : un călugăr, un nebun şi o putoare", spuse cineva ; iar Paquito îl băgă în mă-sa. Marinarii şi femeile însoţiră cortegiul : ei, serioşi ; ele, plîngînd. „Eh ! Nu-i de durere. Femeile plîng mereu în situaţii de astea." Pe la porţi şi ferestre ieşise lume. Priveau, dar nu se închinau. Mulţi bărbaţi, ca să nu-şi scoată basca, se ascundeau atunci cînd trecea înmormîntarea pe lîngă porţile lor.

Şi cele două *Rucha* o însoţeau pe stăpîna lor : serioase, îndoliate, demne. Casa rămăsese singură. Paquito intră în bucătărie şi apoi în camera în care dormise zilele acelea. Începu să scoată pachete ascunse sub pat, flori uscate. Legă pachetele unele de altele, iar locul dintre ele îl aranjă cu flori. Îşi decoră şi pălăria cu ghirlande de hîrtie, şi acelaşi lucru făcu şi cu flautul. Clopotul de la Santa Maria bătea a mort, iar Paquito îngînă : „Ding-dong ; ding-dong". Să fi fost vreo cinci şi jumătate. Vremea era limpede, iar marea, liniştită. Încărcat cu totul, Paquito ieşi în stradă. Cîţiva întîrziaţi mai rămăseseră lîngă gard. Paquito îi salută cu un solo de flaut, iar ei îl priviră, rîseră, se legară de el : „Paquito, nebuna ţi-a rămas grea cu altul !", „Paquito, gata, ai îmbătrînit, nu mai eşti bun de nimic !", „Paquito, să nu te duci la munte, c-or să ţi se-ncurce coarnele în ramuri !". *Ceasornicarul*, continuînd să zîmbească,

își termină partitura și începu să meargă prin mijlocul străzii. La fiecare cîțiva pași ducea flautul la buze și executa o gamă blîndă sau cîteva note energice. Copiii se țineau după el, rîdeau de el, aruncau în el cu pietricele. Cînd ajunse sub arcul de la Santa Maria, se opri și, în mijlocul corului de copii, vînzătoare de castane, pescari și trecători, anunță că va da un concert de adio. Se făcu liniște și Paquito începu să cînte și să joace în ritmul propriei muzici : sărea, țopăia, se legăna, repede sau încet ; sau se oprea în fața vreunui spectator și scotea niște înfloriturî din notele cele mai înalte, dacă era copil, sau din cele mai joase, dacă era adult. Deodată, continuînd să cînte, își făcu drum și începu să urce strada : mergea de la un trotuar la altul, legănîndu-se, cu pachetele legate-n ghirlandă atîrnînd după el, iar melodia trecea și ea de la dulce la veselă, de la stridentă la caldă. În fața Cazinoului, îl opriră, îi dădură un pahar și îi urară tot felul de noroace. În piață, lumea de la înmormîntare aștepta în fața bisericii, iar clopotele continuau să bată. Paquito puse bine flautul, traversă piața în fugă, și numai cînd pătrunse în cealaltă stradă, reîncepu să cînte. Copiii îl părăsiseră. Puțină lume se mai apropia să-l vadă. Strada se pierdea în cîmp, iar Paquito dispăru printre răsadurile grădinilor, unde mirosea a primăvară. Flautul se mai auzi încă un timp, mereu mai slab și mai îndepărtat. În sfîrșit, nu se mai auzi deloc. Tăcură și clopotele, iar lumea care fusese la înmormîntare se risipi în tăcere.

V

VIZITA LUI ROSARIO ŞI A PĂRINŢILOR EI DURASE

exact jumătate de oră. Erau îmbrăcaţi în doliu şi-şi luaseră figuri de circumstanţă. Nu vroiseră să se aşeze : „Nu se poate, stăpîne ! Cum o să ne aşezăm în faţa stăpînului?". *Galana* îşi făcuse o voce suavă. Bărbatu-său, în spate, dădea din cap fără să privească drept, în timp ce-şi învîrtea basca în mîini. Rosario, sprijinită de perete, în penumbră, nu-şi ridicase ochii din pămînt. Cu toate că era timp frumos, se înfăşurase, ca şi maică-sa, într-o manta lungă şi neagră.

O jumătate de oră de ocolişuri, de lamentaţii, de vorbe goale. Naşa, Dumnezeu s-o aibă-n pază, fusese mama săracilor. Domnul ştia de ce-o luase la el, dar lipsa ei o să se simtă. Atît de doamnă, atît de fină. Totdeauna se asemănase cu o regină. Trebuie că se afla în ceruri, pentru că mult bine mai făcuse pe lumea asta.

— Nu doriţi să beţi ceva ? Un pahar cu vin.

Lui *Galán* îi strălucirâ ochii, dar nevastă-sa spuse că nu şi că se făcuse tîrziu. Şi cu toate insistenţele lui Carlos, o luară din loc fără zăbavă. Rosario, în faţă, fără alt cuvînt de despărţire decît un „la revedere, stăpîne : să fiţi sănătos", spus printre dinţi şi cu timiditate. *Galana* închidea convoiul : murmura ultimele binecuvîntări, omagiile postume pentru naşa. Carlos îi însoţi pînă la uşă, aşteptă ca ei să coboare scara. Cînd ajunse la portal, Rosario se opri, spuse că uitase ceva sus şi urcă în grabă. Carlos nu se mişcă din loc. Cînd trecu pe lîngă el, Rosario şopti : „În noaptea asta, stăpîne, la dumneavoastră acasă. Faceţi-mi plăcerea". Intră, luă o legătură lăsată într-un colţ şi ieşi din nou. *Galana* repetă cuvintele de despărţire şi-l rugă pe Carlos să nu le mai însoţească şi să intre în casă.

Tocmai bătuse de şapte şi se-ntuneca. Carlos se îndreptă spre fereastra deschisă şi văzu cele trei umbre negre îndepărtîndu-se pe drum ; pe a lui Rosario, în urmă. Nişte copii strigau în mijlocul străzii. Aşezate pe zidul digului, cîteva femei reparau plasele de pescuit.

— Acum o să coboare Clara.

Se duse la un dulap şi căută într-un morman de chei, fiecare avînd atîrnată cîte-o etichetă. Luă una mare, de fier ruginit, şi şi-o puse în buzunar.

— Domnul o să vină la cină ?

— Da.

— Numai o clipă, să fac lumină.

Rucha, fiica, aduse în fugă o lumînare aprinsă.

— Acum aţi putea pune, foarte bine, becuri. Chestia asta cu lumînările era un capriciu al doamnei, Dumnezeu s-o ierte.

Cînd trecu pe lîngă ea, Carlos se uită, repede, în oglindă. Jacheta de catifea era roasă, veche. Va trebui să-şi cumpere una nouă. Dar mai înainte va fi nevoie să caute banii.

— O să mă întorc devreme. Apoi voi ieşi din nou.

Rucha, fiica, zise că e foarte bine, şi-i zîmbi. De două zile, *Rucha,* fiica, îi zîmbea pe faţă. În dimineaţa aceea îi ceruse voie să-şi schimbe camera, „pentru că se săturase să doarmă în acelaşi pat cu maică-sa".

Clara îl aştepta lîngă arcul de la Santa Maria.

— N-oi fi uitat cheile.

Urcară, în tăcere, strada. Cînd trecură prin dreptul Cazinoului, cineva se uită la ei. Apoi se auziră şuşoteli. Două sau trei capete se apropiară de fereastra deschisă.

— Ştii că în curînd o să am banii ? spuse Clara. Azi, Cayetano mi-a trimis pe unul cu nişte hîrtii, ca să le semnez. Îmi mai lasă şi o lună la dispoziţie ca să iau totul din casă, fără să-mi ceară chirie.

— Cayetano e un înger.

În piaţa goală răsunară clopotele care băteau sfertul.

— Acolo e, arătă Clara.

Se apropiară de una dintre casele care se învecinau cu biserica. Cu două etaje, cu un portal mare, cu trei lumini la fiecare etaj. Cele de la parter erau stinse, mai puţin cea de la poartă. Intrară şi se opriră în fund, în faţa unei uşiţe

vopsite într-un galben șters și în ciocolatiu. Carlos descuie și împinse ușa.

— Vrei să intri ?

— Bineînțeles. De-asta am venit. Trebuie să văd cum arată.

— E întuneric.

— Am chibrituri și un capăt de lumînare.

— Ești foarte prevăzătoare.

Clara scoase din buzunar o cutiuță și aprinse lumînarea. Flăcăruia aruncă umbre întunecate. Ridică brațul și o luă înainte prin camera goală.

Munți de moloz, scînduri rupte, ferestre fără geamuri, pînze de păianjen. Deschise obloanele, iar vîntul făcu să tremure flacăra lumînării. Închise. Cu brațul în sus, trecu prin toate încăperile, inspectă bucătăria, deschise o ușă din spate și aruncă o privire în curtea interioară, unde creștea un lămîi înalt, mai înalt decît acoperișul. Totul era murdar, întunecat, urît, dar spațios. Clara se sprijini de balamaua unei uși, lăsă brațul în jos. Lumînarea-i lumină fața veselă, plină de speranță. Cît timp umblase, făcuse tot felul de comentarii. Adăugă :

— Dar, cînd totul va fi aranjat și dat de două ori cu var, o să fie tare frumos. Aici pot să-mi pun patul, iar al maică-mi în cealaltă cameră, cea care dă înspre curticică, pentru ca să fie bine aerisită. Aici, sufrageria, și încă mai rămîne o cameră pentru magazin. Alb, curat și cu lumină electrică, o să fie plăcut. Iar în curte, lîngă fîntînă, o să pun cîteva glastre cu flori.

— Ești fericită, spuse Carlos.

— Da. Cu timpul, tot răul e spre bine.

De sub chiuvetă, un șoricel îi privea cu ochi strălucitori. Clara îl alungă.

— Ți-e frică de el ?

— La mine acasă sînt unii cît calul.

Ieșiră în stradă. Se întunecase, iar în cele patru colțuri ale pieții, felinarele luceau. Pe sub arcade, se plimbau perechile.

— Acum, zise Clara, trebuie să tratăm chestiunea curățeniei. Dacă o plătesc din banii mei sau ai doñei Mariana.

— Ce importanță mai are ?

— Sigur că are ! Dacă o fac eu, trebuie să-mi micşorezi chiria. Dar prefer să plătesc cîteva pesete în plus şi să n-am grija zugrăvelii. După ce-o să le trimit fraţilor mei ce li se cuvine, o să-mi rămînă exact cît am nevoie.

— Atunci, trebuie să plătesc eu totul ?

— Nu, tu, omule ! Doña Mariana.

Carlos nu răspunse. Ajunseră, în tăcere, pînă la marginea pieţii.

— Şi asta-nseamnă c-o să trebuiască să tratez eu cu zidarii şi cu toţi ceilalţi ?

— Bineînţeles.

— Nu-mi convine să mă bag în nimic care m-ar putea reţine aici. Vreau să plec cît mai curînd.

— Eşti hotărît ?

— Da.

— Şi de tot ce-a rămas de la Bătrînă, cine o să se ocupe ?

— Bănuiesc c-o să vină nepoata ei. I-am şi scris prin părintele Eugenio. Cum o să sosească şi o să-i dau totul în primire, o să plec.

— Şi cu ale tale?

— Poate o să vînd şi eu.

— Tot ?

— Conacul, nu. Dar o să mă descotorosesc de restul, care nici eu nu ştiu nici cît e, nici unde e. Doña Mariana avea grijă să le administreze.

Clara zîmbi.

— Totul ţi s-a dat de-a gata, ca unui copil. O să vedem noi ce-o să faci cînd o să trebuiască să trăieşti din munca ta.

Carlos se întoarse spre ea cu bruscheţe.

— Mă crezi incapabil ?

— Cred că-ţi lipseşte practica pe care ar fi trebuit s-o aibă un bărbat la vîrsta ta. Ca şi lui Juan. Cînd or să i se termine banii, Inés va trebui să muncească pentru amîndoi.

Băgă mîinile în buzunarele jachetei şi privi în largul străzii, la estuarul întunecat, acolo jos, topit cu munţii şi cu cerul în aceeaşi întunecime.

— V-aţi născut să fiţi bogaţi.

Coborîră fără alte cuvinte. Cînd ajunseră la dig, Clara întrebă :

— Şi pe nepoata aia a doñei Mariana, o cunoşti ?
— Nu.
— O să fie o partidă bună.
— Nu uita că doña Mariana avea un fiu.
— Era o femeie în stare să-l lase fără o centimă. Aşa că, dacă totul o să ajungă la nepoată...

Carlos puse coatele pe balustradă şi contemplă marea. Valuri mici loveau pietrele stăvilarului şi se spărgeau într-o spumă de un verde strălucitor. Clara-şi puse şi ea coatele, şi-l luă de braţ.

— La ce te gîndeşti ?
— La mine însumi.
— Şi asta te amuză ? spuse ea, rîzînd.
— Mă îngrijorează.

Întoarse capul spre Clara.

— E clar că trebuie să plec, şi chiar mi-o doresc. Dar unde şi la ce ? Asta nu mai e atît de clar. Am venit la Pueblanueva fugind ; acum fug de Pueblanueva, şi mi-e teamă că toată viaţa-mi va fi aşa, o fugă. Dar nu ştiu nici de ce, nici pentru ce.

Privirea Clarei se pierdea în mare. Dăduse drumul braţului lui Carlos şi-şi sprijinea bărbia în mîinile împreunate.

— Cel puţin de ce vrei să scapi, eu o ştiu. Bărbatul e pe lume ca să muncească, să aibă o nevastă şi nişte copii. Dar voi, adică Juan şi cu tine, care nu vreţi să fiţi ca toţi şi care alergaţi după nu ştiu ce, o să sfîrşiţi prin a descoperi că nu alergaţi după nimic, dar că v-a rămas obiceiul să alergaţi, şi nimeni nu vă mai poate opri, pentru că nimic nu vă mulţumeşte.

— Eu am avut o femeie şi nu mi-a fost de-ajuns. Am venit aici ca să scap de ea.

— Poate c-ar fi fost mai bine să rămîi.

— Nu.

Carlos aprinse o ţigară. La strălucirea chibritului, văzu ochii curioşi, interesaţi, ai Clarei.

— Eram ca un prizonier. Doar fugind, puteam deveni liber.

— Iar acum, nu mai eşti prizonierul nimănui ?

— Poate al meu însumi.

Clara-l privi şi surîse.

— Asta nu mai înțeleg. Nimeni nu poate fi propriul lui prizonier.

— Dimpotrivă, cu toții sîntem, în mai mică sau mai mare măsură, cu mai multă sau mai puțină durere. Felul nostru de a fi este cea mai mare închisoare a noastră. Tu însăți...

Clara-l întrerupse :

— În cazul ăsta, eu, cel puțin, sînt gata să scap și, cu puțin noroc, voi reuși.

— Mai degrabă evadezi dintr-o închisoare într-alta.

— Dacă-mi place... — bătu din palme. O să vezi cînd o să am magazinul. Cît o să-mi mai pese mie de Pueblanueva del Conde !

— Ți-e de-ajuns doar atîta ca să fii fericită ?

— Fericită, nu. Dar, cel puțin o să mă simt demnă... Dacă reușesc ce vreau, n-o să mai am nimic să-mi reproșez, iar asta mie-mi ajunge. Restul...

Își întinse mîinile spre mare, cu palmele în sus, iar apoi le strînse încetișor.

— Ce femeie n-a făcut vreodată vreo prostie ? Cu toate astea, o să-mi amintesc de tine cu plăcere. Dacă n-ai fi venit, Dumnezeu știe cum aș fi sfîrșit. M-ai făcut să-mi fie rușine de mine însămi, și să doresc altceva și, chiar dacă nu crezi, m-ai ajutat mult, și continui să mă ajuți. Cîteodată îmi spui prostii care mă derajează, ca zilele trecute ; dar știu că, în fond, ești de acord cu ceea ce fac, pentru că e bine. Și cum tu știi să distingi ce e bine de ce e rău...

Carlos mișcă ușor din cap.

— Nu disting, sau, poate, încep să nu mai disting. Nu reușesc să pun de acord ceea ce gîndesc cu ceea ce văd. Îți jur că sînt din ce în ce mai încurcat.

— Află, atunci, că eu, nu.

— De-asta știi ce vrei. Și Bătrîna știa, și o știe și Cayetano, și o știa și sora ta Inés, pînă cînd dorința i s-a spulberat printre degete. Eu, în schimb...

Făcu o pauză. Aruncă mucul în mare.

— Înainte ai spus că mi s-a dat totul de-a gata. Dar nu asta-i partea cea rea, ci faptul că au iubit totul pentru mine, și în locul meu, fără să-mi mai lase și mie loc de iubire. Mai întîi, mama : apoi, femeia aceea de care ți-am

vorbit adineaori ; în sfîrşit, însăşi doña Mariana. Într-o zi mi s-a trezit instinctul de răzvrătire şi am fugit ; dar instinctul meu e slab. Aş fi fugit şi de doña Mariana, dar nu din răzvrătire, ci de teamă. Dar, mă întreb din nou : pentru ce ? Căci, cel care-şi face singur viaţa, descoperă, în ceea ce face, adevărul sau minciuna, binele şi răul. Dar, dîndu-mi-se totul de-a gata, mintea mi-a luat-o razna şi m-am obişnuit să gîndesc alături de realitate, şi, ceea ce-i şi mai rău, să şi doresc asta. Te asigur că nu vreau nimic real, că nu mă interesează realitatea, că nimic din ce-i real nu mă atrage destul de mult ca să fac un efort continuu. Există numai lucruri care nu-mi plac, care-mi repugnă sau care mă plictisesc. Şi mai rău e că ştiu de ce mi se-ntîmplă asta şi, deşi cîteodată cred că m-aş putea lecui, mai apoi îmi pierd credinţa în remediu.

Clara îi puse o mînă pe umăr şi-l privi cu duioşie.

— Azi eşti altfel, Carlos.

— Da.

Clara îşi lăsă mîna să-i lunece de-a lungul braţului, pînă întîlni mîna lui Carlos. I-o strînse.

— Cum mi-ar fi plăcut să fiu eu leacul ! Dar acum înţeleg că e mai bine aşa. Cînd se înşală doi în acelaşi timp, viaţa devine un infern.

Dădu drumul mîinii lui Carlos şi-şi lăsă braţul să cadă.

— Mă duc să-mi cumpăr nişte peşte. O să-mi spui tu dacă lucrările din apartament le facem pe socoteala mea sau a doñei Mariana. Pînă una-alta, mîine o să vorbesc cu maistrul şi-o să te ţin la curent. Dă-mi cheia.

Carlos o căută în buzunar şi i-o întinse.

— Pe mîine, Carlos.

Plecă spre băcănie, cu lumina în spate. Carlos o contemplă pînă cînd silueta i se pierdu în întunericul unui colţ. Apoi, cu mîinile în buzunare, trecu pe lîngă casa doñei Mariana.

Focul din cămin începea să se stingă. Carlos deschisese fereastra şi lăsă să pătrundă înăuntru aerul rece, curat, al nopţii. Rosario, ghemuită pe canapea, îl urmărea cum se agita de colo-colo. Pe masă, lumina o lampă cu petrol. Carlos îi micşoră feştila şi o duse mai departe. Camera

rămase în semi-întuneric. De departe se auzea hîrîind un motor.

— Vrei s-o închid ?

— Dacă-i e frig stăpînului...

Carlos se așează pe un fotoliu și-și întinse picioarele să se odihnească pe un scaun. Ea rîse.

— De ce rîzi ?

— Stăpînul e obosit ?

Sări de pe canapea, luă o pătură și acoperi picioarele lui Carlos.

— Așa o să vă fie mai bine.

Se întoarse în colțul ei. Își strînse picioarele sub ea și le acoperi cu fusta. Desculțe, i se vedeau tălpile rămase afară.

— Acum, zise Carlos, spune-mi, cum îți mai merg treburile.

— Care, stăpîne ?

— De la tine de-acasă.

— Ca de obicei — scoase un suspin lung și întredeschise ochii.

— M-am hotărît, ți-am mai spus-o...

Rosario îl întrerupse.

— Stăpînul pleacă ? Gata, s-a și gîndit cînd ?

— Nu despre asta vroiam să-ți vorbesc.

— Dar eu vreau să știu.

— Ți-am zis-o mai deunăzi.

— V-ați fi putut răzgîndi.

— Nu.

— Atunci, înseamnă că stăpînul s-a plictisit de servitoarea lui.

— Nu despre asta-i vorba. Ci...

— Ce-i ?

— Nu pot rămîne aici pentru totdeauna. Am o meserie, înțelegi ? Și trebuie să-mi cîștig pîinea.

— Înțeleg că tîrgul ăsta nu-i pentru stăpînul, și nici eu. Asta am știut-o mereu. Dar dacă stăpînul vrea să mă ia cu el, eu las totul și plec. Stăpînul o să aibă nevoie de o servitoare.

Carlos se descotorosi de pătura care-i încurca picioarele și-și apropie fotoliul de canapea. Rosario nu se mișcă.

— Știi că n-am bani nici ca să mă întreţin pe mine însumi ? O să fie foarte greu.

— Dacă stăpînul vinde ce are, o să scoată destul pentru început. Pentru ferma din Freame poate primi măcar douăzeci de mii de pesete.

— Aia e pentru tine.

Rosario tresări, dar îşi înfrînă imediat gestul. Îl privi pe Carlos cu blîndeţe.

— Nu înţeleg ce vreţi să spuneţi. Doar dacă nu cumva... Dacă vă gîndiţi să puneţi arenda pe numele meu, aţi fi putut-o face azi după-masă, cînd aţi vorbit cu părinţii mei.

— O să ţi-o dăruiesc.

— De ce, stăpîne ? Rosario deschise ochii, iar în pupile avu o strălucire iute de bucurie.

— Pentru că eu plec, iar tu o să te măriţi şi vreau să fii stăpînă în casa ta. E darul meu de nuntă.

Faţa lui Rosario se întristă ; dar ochii, vii, îi spionau pe cei ai lui Carlos.

— Pe stăpîn îl supără că eu mă mărit. Dar v-am spus că, dacă mă vreţi alături, plec cu dumneavoastră. Nu mă interesează c-o să fiţi sărac. Sigur, dacă vă stingheresc... În cazul ăsta, e mai bine să nu mă luaţi. Dar nu-i nevoie să-mi dăruiţi ferma. Nu pentru că nu mi-ar place, ci pentru că mi se pare prea mult. Apoi, ce-or să zică despre mine ?

— Ce-ar fi spus dacă ar fi fost Cayetano cel care ţi-ar fi făcut-o cadou ?

— Vai, stăpîne, nu-i totuna.

— De ce ?

— Nu ştiu să spun de ce, dar stăpînul mă înţelege.

Carlos se ridică şi făcu cîţiva paşi în tăcere, de la canapea la fereastră şi de la fereastră la canapea. Cu mîinile în buzunare, cu capul plecat.

— Doar nu v-oţi fi supărat pentru ce-am spus, şopti Rosario.

El întîrzie puţin pînă-i răspunse.

— Mîine o să mă duc la Coruña ; trebuie să aranjez afacerile doñei Mariana, şi cu ocazia asta o să pun şi ferma pe numele tău, la notar. Iar dacă ai de gînd să te măriţi, fă hîrtiile repede, pentru că vreau să-ţi fiu naş.

— Vai, stăpîne !

Rosario sări de pe canapea, alergă desculță spre el și i se ghemui la piept. Carlos își ferea gura, dar ea i-o căută și o sărută pînă-i înlătură încruntarea și-l făcu să zîmbească.

Cayetano apăsă pe sonerie. Apăru un om de serviciu.

— Spune-i domnului Martínez Couto să vină aici.

Așteptă cîteva minute. Martínez Couto intră și rămase lîngă ușa deschisă, surîzînd.

— Ordonați.

— Mergi la stația de autobuz și dacă don Carlos Deza sosește cu el, spune-i din partea mea că la șapte o să trec să-l văd. Dă-mi un telefon ca să știu răspunsul...

— Da, domnule. Mai porunciți ceva ?

Cayetano nu-i răspunse. Martínez Couto își mai menținu cîteva clipe zîmbetul, apoi se retrase și închise ușa încet.

Pe masa lui Cayetano erau niște foi de hîrtie scrise cu litere mici, egale, de avocățel. Le luă și începu să le citească. Din cînd în cînd își nota cîte ceva și iar relua lectura. Se ridică de cîteva ori, consultă un volum gros pe care-l ținea în casa de bani. Părea mulțumit și fredona ceva încet. Cuiva care telefonă să-i ceară o părere, îi răspunse : „S-o aranjeze mîine vechilul". Își puse un pahar de *whisky*.

Începea să se stingă și ultima lumină a după-amiezii. Se întuneca lemnul ce căptușea pereții, iar auriul tablourilor își pierdea strălucirea. Continuînd să citească, Cayetano aprinse lampa de birou. Încetă fluieratul, rîse. Telefonul sună din nou ; răspunse sec : „Bine" ; iar apoi : „Da, poate rămîne". Atunci puse hîrtiile într-un sertar, ieși din încăpere și închise ușa cu cheia.

Doña Angustias aștepta în odaia de zi. Ațipise. Gustarea era pusă pe măsuță. Cînd intră Caeytano, deschise ochii, speriată ; zîmbi și-l întrebă de ce întîrziase.

— A trecut destul timp de cînd au plecat muncitorii.

— Niște hîrtii importante. A trebuit să le citesc.

Cayetano servi cafeaua.

— Ești bine dispusă, mamă ?

— De ce întrebi ?

— Tot caut momentul, de cîteva zile, ca să-ți spun ceva.

— Ceva de rău ? — doña Angustias se cutremură şi-l privi speriată. Dacă e de rău, să nu-mi spui, fiule. Îmi fac destule necazuri ceilalţi.

Cayetano dădu de o parte scaunul pe care se aşezase şi se trînti pe canapea, alături de maică-sa. Dădu la o parte colţurile feţei de masă, întinse picioarele dedesubt şi le retrase imediat.

— N-ai grijă. Nu-i nimic rău, nici măcar nou.

Ea suspină liniştită.

— M-ai speriat.

— Ştii că fiul doñei Mariana... nu e fratele meu ?

— Ce spui ?

Cayetano îi luă mîna şi o mîngîie.

— Sînt convins..., aproape că am şi probele. Încă şi mai mult : tata m-a asigurat, şi nu mintea.

Doña Angustias îl mîngîie şi ea, fără să-l privească. Ochii i se umpleau de lacrimi şi-şi întoarse capul într-o parte.

— Dar de ce te-ai apucat să vorbeşti cu el despre asta? Iar el, ce-ţi putea spune ?

— Odată moartă Bătrîna, era ceva ce trebuia lămurit. Sînt mulţi bani la mijloc, înţelegi ?

— Pe mine nu mă interesează banii.

Cu mîna rămasă liberă, înmuia în cafea o bucată de biscuit. Nu nimerea bine, căci mîna-i tremura. Lichidul se vărsă, iar ea căută o linguriţă cu care să-l pună la loc. Cayetano o ajută. Apropie de gura maică-si linguriţa plină, dînd pe delături. Atunci îi văzu ochii umezi. Doña Angustias începu să plîngă.

— Bine, lasă, nu plînge. Dacă ştiam, nu-ţi spuneam.

Printre suspine, doña Angustias înghiţi bucata de biscuit.

— Acum o să trebuiască să-l iert pe taică-tău.

— Asta nu, mamă ! — se îndepărtă brusc şi răsturnă cu braţul ceaşca de cafea. Doña Augustias începu să-i şteargă, cu şervetul, pantalonii. Chiar dacă nu e tatăl individului ăluia, asta nu-nseamnă că Bătrîna nu te-a umilit!

Se ridică de pe canapea, dar maică-sa se agăţă de el şi-l trase spre ea. Cayetano se aşeză din nou.

— Înțelege, mamă. Nici eu, nici tu nu-l vom putea ierta niciodată. În cîte zile nu te-am văzut plîngînd, an după an ! Sau, poate, nu-ți mai amintești ?

Doña Angustias suspină și-și șterse o lacrimă.

— Cum o să uit ?

— Atunci, n-o să mai vorbim niciodată despre iertare. Nu de asta ți-am spus-o, ci ca să fii liniștită. De cînd s-a îmbolnăvit Bătrîna, m-am frămîntat de teamă că fiul lui taică-meu ar fi ajuns să împartă cu noi proprietatea asupra negoțului. Acum, am scăpat de spinul din inimă. Fiul nu știu cui mă interesează mai puțin.

O bătu ușor pe maică-sa pe obraz și se ridică.

— Pe lîngă asta, lucrurile or să se schimbe. În curînd, toată firma n-o să fie decît a noastră.

Adăugă c-o să vină la cină și că, dac-o să întîrzie puțin, să-l aștepte. Doña Angustias se uită după el înduioșată. Apoi începu să plîngă. Boci cîteva minute. Odată lacrimile uscate, se ridică și se duse la telefon. Ceru să i se facă legătura cu capelanul de la Santa Maria.

— Chiar acum vă trimit mașina. Trebuie să mă spovedesc și nu mă simt în stare să ies din casă.

Preotul o întrebă dacă era bolnavă, dar ea-i răspunse că numai îngrijorată.

Rucha, fiica, îmbrăcată cu rochie și șal negru și cu scufia bine călcată, îi deschise ușa.

— Poftiți, don Cayetano. Pe aici.

Îl conduse pînă-n salon și adăugă că don Carlos o să vină îndată. Cayetano nu se așeză. Toate lumînările candelabrelor și ale lămpii cu brațe din mijloc erau aprinse. În cămin ardea focul, dar cum era făcut de puțin timp, încă nu încălzea. Cayetano se plimbă de jur-împrejurul salonului și se opri în fața portretului doñei Mariana. Auzi cînd se deschise ușa, auzi pașii lui Carlos, care se apropiau, dar nu se mișcă. Numai cînd Carlos fu lîngă el, spuse fără să se-ntoarcă :

— Bun portret, ei ? N-arăta deloc rău Bătrîna în tinerețe. Oricine ar fi de aceeași părere.

— Vrei să te așezi ?

Arătă spre canapea. Cayetano zîmbi.

— Mi-e jenă să stau acolo. N-o să murdăresc mătasea ?

— Poţi rămîne în picioare, dacă aşa-ţi convine.

Cayetano se aşează cu atenţie. Îşi aranjă pantalonii.

— Mobilele astea atît de frumoase cer domni în frac, şi nu un muncitor ca mine, pus în haine de sărbătoare. Dar lumînările astea ? Le-ai aprins în onoarea mea ?

— Da.

— Dacă m-ai fi anunţat...

Carlos apropie un scaun şi se aşează şi el.

— Bine. Azi despre ce mai e vorba ?

— Condoleanţe. Am venit să-ţi transmit condoleanţe pentru moartea duşmancei mele. Nu eşti rudă cu ea, dar, în schimb, eşti marele său prieten. Aş minţi dacă ţi-aş spune că mă doare, dar înţeleg că pe tine te doare.

— Mulţumesc.

— Am aflat că înmormîntarea a fost o importantă manifestaţie de doliu democratic. Toţi pescarii ca unul singur. Ultimii servitori din Pueblanueva se despart plîngînd de stăpîna lor feudală ! Şi acum, ce ?

Carlos se mişcă, neliniştit, în scaun.

— Ce despre ce ?

— Ce-or să facă ei ? Iar tu, ce-o să faci ? Mi s-a zis c-o să pleci.

— Cînd o să pot. În cel mult cîteva săptămîni.

— Îmi laşi terenul liber. Perfect. Dar săracii pescari? O să îngădui să cadă sub tirania mea ?

— Nu-mi stă în putere să evit asta.

— Eşti sigur ?

Carlos îl privi îndelung : Cayetano îi susţinu privirea, continuînd să zîmbească. Carlos spuse :

— Totdeauna am jucat cu cărţile pe faţă, dar de data asta mi se pare că ascunzi un as. E important ?

— Depinde.

Cayetano scoase cu calm punga cu tutun, o deschise, îi oferi lui Carlos.

— Azi avem multe de vorbit, şi nu mă simt la largul meu aici. E prea elegant, şi, apoi, mă atrage portretul Bătrînei. Se uită la mine, şi asta mă deranjează, pentru că nu-mi place să fiu privit de morţi. Acolo, în turnul tău, mă simţeam mai bine.

Carlos se ridică.

— Vino.

Îl duse în camera de zi, aprinse lămpile de petrol şi-i arătă lui Cayetano un fotoliu. Pe măsuţă puse o sticlă şi nişte pahare şi servi vin.

— Bătrîna trăia ca o ducesă, ei ? Ăsta e fotoliul ei ?

— Nu. Celălalt.

— Ca o ducesă, cu vinişorul ei şi cu toate la îndemînă — luă o sorbitură —. Din cel bun. Cred şi eu ! Un excelent vin roşu.

Puse paharul pe masă. Carlos se aşeză.

— Dar cu asul ăla ce-i ?

— Cunoşti testamentul Bătrînei ? — Carlos dădu din cap că nu. — Eu, da. L-am citit, l-am studiat în după-masa asta.

— O să-mi spui că şi notarul e plătit de tine ?

Cayetano izbucni în rîs.

— Niciodată n-ai putea fi un politician bun, Carlos. Pe judecător, pe notar, pe popă nu trebuie să-i cumperi, atîta timp cît există contopişti, secretari şi tîrcovnici. Un funcţionar de la notariat îmi trimite copii după documentele de care am nevoie. În cazul ăsta, pe cea a testamentului Bătrînei. Sigur că incomplet, pentru că mai e un codicil într-un plic sigilat pe care... colaboratorul meu nu l-a putut deschide. Dar, pentru moment, n-are nici o importanţă.

Se întinse în fotoliu ; încet, îndelung, scoase fumul pe gură. Privea drept în faţă, cu capul ridicat, cu un zîmbet care se accentua sau se stingea, dar care nu dispărea. Iar tonul vocii era uşor insolent.

— Ăsta e asul meu.

— Mi-ai luat-o înainte numai cu cîteva zile. Notarul o să vină săptămîna viitoare la Pueblanueva.

— Iar tu, bineînţeles, n-ai să pleci pînă cînd n-o să vină notarul. Dar eu te pot anunţa că, poate, nici n-ai să mai pleci. Aşa că, dacă vrei într-adevăr să pleci, nu mai aştepta notarul.

— Aş pleca chiar dacă Bătrîna m-ar fi lăsat moştenitorul ei universal. Dar sînt sigur că ea n-a făcut asta.

— Nu, n-a făcut-o. Să-ţi fi lăsat ţie totul ar fi fost, într-un anume fel, rezonabil, pentru că ai fost singurul

ei prieten pe lume, iar eu ţi-am spus că e testamentul unei nebune. Nu-ţi lasă nimic. Adică, îţi dăruieşte portretul şi te autorizează să alegi oricare dintre giuvaerurile ei sau obiecte de uz. Ceea ce se numeşte o amintire sentimentală, aşa cum le stă bine unor persoane dezinteresate care s-au iubit mult.

Izbucni brusc în rîs. Carlos îl întrebă de ce rîdea.

— Testamentul unei nebune. Doña Mariana n-avea nici cea mai vagă idee despre ceea ce înseamnă un capital, cu toate că al ei era atît de mare şi că a ştiut să-l păstreze şi să-l mărească. Pentru că un capital, dragă prietene, e ceva care nu trebuie împărţit, fie ce-o fi. Familiile voastre s-au ruinat din momentul în care au trebuit să-şi împartă bunurile între toţi copiii. Iar dacă doña Mariana nu s-a ruinat, a fost pentru că era fiică unică a unui fiu unic. Vezi cum stau lucrurile : ea comite acum eroarea de a-şi împărţi averea ; pe lîngă asta, de a o împărţi într-un mod absurd. Lasă casa asta, şi toate fermele şi casele de la ţară şi oraş, nepoatei ei ; cît despre acţiunile de la şantierul naval, care sînt un lucru foarte mare — dacă nici eu n-oi şti ! — spune să fie vîndute — înţelegi ? să fie vîndute ! — şi banii să fie împărţiţi, în mod egal, între nepoata ei şi fratele meu.

— Fratele tău ?

— Da, ştii tu, fiul Bătrînei, ăla care e în Argentina.

— Nu e fratele tău — Carlos vorbi tăios, sec şi rămase nemişcat, privind spre Cayetano ; acesta continua să zîmbească.

— Toată lumea o ştie.

— *O spune* toată lumea, ceea ce nu-i acelaşi lucru. O spun cu toţii, pentru că aşa le-ar plăcea să fie. Chiar şi ţie, dar nu-i adevărat.

— Poţi să aduci probe ?

Carlos şovăi.

— Nu ştiu... Eu cunosc toată istoria ; mi-a povestit-o ea însăşi. A fost un militar rus, ataşat la Ambasada din Madrid, acum vreo treizeci şi şase de ani. Era însurat.

Cayetano se ridică, făcu cîţiva paşi şi se sprijini de consolă.

— Un roman drăguţ, dar neadevărat. N-a existat acel rus. L-a inventat Bătrîna pentru ca să te facă să crezi că

nu a fost amanta lui taică-meu. E firesc. Tatăl meu era un bărbat inferior, un individ care se îmbogățea din propria lui muncă, nu un domnișor : dar, totodată, un bărbat puternic și frumos, înțelegi ?

Carlos zise :

— Nu.

— Cît de puțin cunoști femeile ! Nici măcar Bătrîna, cu toată aroganța ei, n-ar fi în stare să mărturisească că s-a dăruit nepotului vechilor ei servitori pentru că-i plăcea. Dar... — îl întrerupse pe Carlos, care vroia să vorbească — ce ne mai interesează pe noi toate astea ? Vorbeam despre testament.

— Pe mine mă interesează mai mult decît testamentul. Cel din urmă lucru pe care-l voi face la Pueblanueva va fi să distrug legenda despre doña Mariana. Am să las Cazinoului subiectul cel mai plăcut de bîrfă. Va fi ultimul meu act de fidelitate.

— Și nimeni n-o să te creadă.

— Voi găsi probe — se bătu cu palma peste buzunar, și se auzi un clinchet. Cum e și firesc, am toate cheile. Trebuie să existe scrisori...

— Dacă o să le găsești, mi-ar plăcea să le văd. Nu fă figura asta, Carlos ! Chestia asta constituie tragedia familiei mele, și sînt certat cu taică-meu de douăzeci de ani din cauza ei. Închipuie-ți ce greu mi-ar fi, cît mi-ar apăsa conștiința să descopăr, după atîta vreme, că am fost nedrept.

Carlos rămase tăcut. Cayetano își aprinse altă țigară și se așeză din nou. Privea, cu un fel de seriozitate batjocoritoare, de seriozitate nimicită de batjocura ce i se citea în ochi. Făcu un gest către Carlos, ca și cînd i-ar fi cerut voie, și se servi cu vin.

— Ei bine. Încă n-am terminat cu testamentul.

Carlos ridică din umeri.

— Ce mă interesează ce-a făcut Bătrîna cu averea ei ?

— Mai mult decît crezi. Mai întîi de toate, te numește administrator universal pînă cînd nepoata ei va împlini douăzeci și cinci de ani.

Carlos încercă să rîdă. De-abia putu să zică :

— Nu, nu-i cu putință...

— Așa încît vînzarea acțiunilor de la șantierul naval trebuie s-o tratezi tu... cu mine ! Îți dai seama ? Pentru că eu sînt administratorul șantierului, cu împuterniciri depline, iar taică-meu nu mai face doi bani !

De data asta Carlos fu cel care se ridică. Se sprijini cu mîinile de măsuța rotundă și-l privi pe Cayetano ca și cînd ar fi vrut să-i răspundă : dar, deodată, lăsă capul în jos, se întoarse și se apropie de fereastră. Cayetano nu mai zîmbi : în ochi avea luciri de triumf.

Carlos, cu spatele la el, cu mîinile în buzunare, părea că admiră strada. Sprijiniți de parapetul digului, niște marinari cîntau, iar puțin mai încolo rîdea și șușotea un grup de băieți. Ieșise luna, iar aerul străveziu al nopții strălucea.

— Și mai e ceva, Carlos. A mai rămas problema vaselor de pescuit.

Carlos se întoarse brusc.

— Nu vreau să mai știu nimic. Sînt decis să plec.

— Cine-ți spune să rămîi ? Bătrîna, de pe lumea cealaltă ? Dar chestia cu bărcile e frumoasă, într-adevăr frumoasă. Le dăruiește Sindicatului pescarilor pentru a le exploata în colectiv..., cu condiția ca primii cinci ani tu să conduci această întreprindere — rîse în hohote, amuzat. S-o administrezi, Carlos ! Poate ai studiat vreodată economia întreprinderilor aplicată la exploatarea colectivă a pescuitului !

Se ridică și se apropie de fereastră.

— Trebuie să fii prost ca o oaie, să fii complet zurliu, ca să-l iei în serios pe idiotul ăla neputincios care e Aldán și să crezi că proiectul lui e viabil. Pentru că eu nu neg că pescuitul ar putea fi exploatat cu un simț mai modern și că ar putea deveni o afacere bună ; în Vigo așa se face, și cu destul succes. Sînt de acord să fie exploatat chiar de pescari. Sînt socialist, Carlos ; dar nu ca să fiu împotriva lui don Baldomero, ci din convingere. Am trăit destul de mulți ani în Anglia, cunosc lumea producției, am studiat mult și știu că, mai devreme sau mai tîrziu, vom termina în socialism sau ne vom scufunda : și cum pe mine nimic nu mă ia pe nepregătite... Dar așa cum stau lucrurile acum, pentru o asemenea întreprindere e nevoie de un capital de rezistență, un capital foarte puternic. Numai pentru

început şi ca să pui totul în mişcare e nevoie de două sute cincizeci de mii sau trei sute de mii de pesete. Apoi, atîta vreme cît negoţul nu e rentabil, cum vei plăti pescarii ca să aibă din ce trăi ? Pentru că, la început, se vor entuziasma de idee şi vor fi chiar în stare să se sacrifice : dar după ce-or să treacă cîteva luni şi-or să vadă că peştele se vinde şi că beneficii n-or să fie, pentru că-i cu neputinţă să fie, pentru că încă nu există, vor începe să protesteze că aşa şi pe dincolo... Înţelegi ? Un capital de bază, de rezistenţă, pentru a face faţă obligaţiilor de-a lungul a doi sau trei ani, cît calculez eu că-i va trebui întreprinderii ca să devină productivă ! Ei bine, doña Mariana a ignorat aceste detalii. Şi te obligă să scoţi tu castanele din foc...

Îşi puse mîna pe umărul lui Carlos.

— Faci bine că pleci. Asemenea lucruri nu sînt pentru tine. Cît despre nepoată...

Rîse din nou.

— Pînă la douăzeci şi cinci de ani nu va intra în posesia moştenirii ; iar de-a lungul acestei perioade *trebuie să trăiască în Pueblanueva.* Îţi asumi răspunderea, Carlos ? Pe o fată obişnuită cu Parisul, o bagă-n văgăuna asta pentru cinci ani ? De ce ? O să termine prin a-mi fi amantă. Şi nu pentru că m-ar interesa, ci pentru că se va plictisi rău de tot, iar cum tu pleci...

Carlos aruncă o privire rapidă portretului lui Germaine. Se îndepărtă de fereastră, şi se apropie de consolă pînă cînd acoperi cu corpul rama de argint.

— Recunosc că de data asta ai avut asul cîştigător, spuse cu voce stinsă.

— Află atunci că nici măcar n-am făcut tot jocul.

— De ce ? În ce mă priveşte, ai cîştigat partida. Insist că voi pleca cît voi putea de repede. Poate chiar mai înainte decît am prevăzut.

Cayetano se apropie de măsuţă şi, cu spatele la Carlos, îşi mai puse un pahar de vin. Acesta-l urmări cu nelinişte, în timp ce ascundea portretul lui Germaine. Fără să se-ntoarcă, Cayetano spuse :

— Sînt foarte interesat de scrisori. Anunţă-mă dacă găseşti ceva. Vezi : sînt dispus să-ţi mulţumesc şi chiar să-ţi fiu la fel de bun prieten ca înainte...

VI

ÎN CASA DOÑEI MARIANA SE AFLAU O GROAZĂ DE hîrtii. Strînse într-un fel de arhivă : testamente, contracte, vechituri bune de aruncat ; cu scrisori şi ciorne de scrisori : în secreter, în birou, într-o comodă, în alta, în două lăzi îndesate, patruzeci de ani de viaţă epistolară strînşi în mici pachete legate, dar fără etichetă. Prima încercare îl descurajă pe Carlos, pentru că scrisorile nu erau puse în ordine. Alese o grămadă şi începu să cerceteze foile îngălbenite.

Îl întrerupse un mesaj de-al lui Clara, care-i spunea că-l aşteaptă în casa din piaţă, împreună cu maistrul de construcţii. Lăsă inspecţia pentru mai tîrziu şi se duse într-acolo. Clara deschisese uşi şi ferestre, lumina intra în toate încăperile, o rază de soare făcea să se vadă praful gros din aer. Strînsese grosul mizeriei, iar acum da instrucţiuni maistrului cum să înfunde bine toate găurile pe unde puteau veni şoareci.

— În ce mă priveşte, totul e aranjat, spuse către Carlos. Acum mai trebuie să ajungi la o înţelegere cu el.

Maistrul de lucrări nu merse direct la ţintă. Dar, în sfîrşit, zise că doña Mariana îl chemase odată să stea de vorbă despre ceea ce trebuia făcut la biserică, şi că el făcuse toate socotelile, dar cum doña Mariana murise...

— Şi preotul a trimis după mine de două ori, ca să vadă cînd începem : dar cum doamna era bolnavă... Iar acum mă gîndesc că, odată cu timpul bun, s-ar putea profita şi începe cu acoperişul. E foarte găurit, şi asta e foarte periculos, c-ar putea să iasă pete de umezeală pe bolţi.

Îi arătă lui Carlos o copie a socotelilor. Carlos îi spuse că totul e-n regulă ; iar el îi răspunse c-or să-nceapă de-ndată ce totul va fi aranjat cu preotul şi cu celelalte per-

soane interesate. Cît privește aranjarea parterului de la clădirea aceea, putea începe cît mai degrabă, de acord cu domnișoara.

— Adică de mîine, interveni Clara. Mîine, la ora nouă, vreau să văd aici jumătate de duzină de zugravi.

Maistrul îi răspunse că trei erau suficienți, și plecă.

— Asta îl interesează mai puțin decît biserica, zise Clara, pentru că e vorba de mai puțini bani ; dar n-o să-l las pînă cînd n-o să termine tot.

Începu să închidă uși și obloane.

— Am aflat c-o să fii bogat, spuse, cu spatele întors. Și tu, care țineai totul ascuns !

Carlos tresări.

— Cum de-ai aflat ?

— De ieri nu se mai vorbește despre altceva. Bătrîna a aranjat în așa fel lucrurile încît, practic, tu ești stăpînul. Sau, cel puțin, așa se spune. Uite cum ai ajuns să fii proprietarul meu !

— Lucrurile nu stau chiar așa, și, apoi, nici n-o să accept nimic. Continui să mă gîndesc la plecare.

— Atunci ești de-a dreptul tîmpit, băiete. Ți se dă totul de-a gata, iar tu refuzi.

Așteptă să iasă Carlos și încuie ușa.

— Iar pescarii nu-ți vor mulțumi pentru asta. Pentru că se știe și că...

Se întrerupse. Carlos făcuse o figură acră.

— Ți se-ntîmplă ceva ?

— Mă deranjează Cayetano, care s-a pus să povestească ceea ce nu sînt decît presupuneri. Testamentul Bătrînei nu s-a deschis încă.

— O fi totuși ceva la mijloc, de vreme ce-o spune.

Se despărțiră. Sirena de la șantier sună, iar clopotele bisericii bătură. Niște bătrîne din piață își făcură semnul crucii. Carlos trecu, absent, prin învălmășeala vînzătorilor. Cînd ajunse în fața Cazinoului, se întoarse și intră. Nu era nimeni. Traversă strada și se duse la farmacie.

Don Baldomero, cu șapca pe cap și cu ochelarii pe nas, încerca să descifreze o rețetă complicată.

— Afurisitul ăsta de doctor ! De ce n-o rețeta medicamente gata făcute ? Din plăcerea de a-mi da de lucru...

Dădu hîrtia ajutorului său şi-l invită pe Carlos să meargă cu el în camera din fundul farmaciei. Pe masă, avea o carte deschisă şi un pahar plin pe jumătate cu ţuică de plante. Îl bău dintr-o înghiţitură, şi-i oferi lui Carlos să-şi pună şi el.

— E în ordine.

— Ştii că am veşti ? De la Lucia. Îi e mai rău. Nu cred să treacă de toamna asta. Vrei să-ţi citesc scrisoarea ?

— Te rog să nu faci asta. Trebuie să fie ceva intim.

— Şi ce dacă ? Dumneata eşti la curent cu toate intimităţile mele.

— Chiar şi aşa...

— Cum vrei. N-o să te oblig... Dar ar trebui să te intereseze.

În sfîrşit, puse ţuică şi-l servi pe Carlos.

— Aseară s-a vorbit despre dumneata la Cazinou. Sigur, eu nu cred nimic din ce s-a spus. După Cayetano, dumneata respingi testamentul Bătrînei şi pleci.

— Da.

— Ei, atunci, o să-mi pară rău. Dacă dumneata pleci, cui o să-i mai povestesc problemele mele ? Apoi...

Vocea-i tremură şi-l privi pe Carlos pe sub sprîncene.

— ...e marea ocazie ca să devii stăpîn peste tot. Aseară, Cayetano vorbea despre dumneata cu respect. A spus chiar că, dacă ai avea poftă să rămîi, n-ar fi greu să ajungeţi la o înţelegere : că el n-o înghiţea pe Bătrînă, dar că n-are nimic cu dumneata.

Începu să zîmbească pe sub mustaţă.

— Vezi. Totul pentru bani.

Carlos gustă din ţuică. Scoase tutun şi se aşeză.

— Uite ce-i, don Baldomero. Hai să spunem că toată trăznaia asta e adevărată, lucru pe care eu încă nu-l ştiu, pentru că n-am văzut testamentul. Crezi că trebuie să rămîn ? Nu-ţi dai seama că, dac-o fac, mă trădez pe mine însumi ? Nu mi-am petrecut douăzeci şi cinci de ani învăţînd, ca să termin prin a administra o moştenire, oricîtă putere mi-ar da. Dumneata, care mă cunoşti mai bine ca oricine, ştii că singurul lucru care mă interesează este să cunosc oamenii, nu să-i comand. M-am dedicat ştiinţei, nu politicii : aşa că, pînă acum, n-am făcut decît să acumulez învăţăminte. Nu neg faptul că toate aceste luni pe

care le-am petrecut în Pueblanueva mi-au folosit mult, deşi, poate, fără s-o ştiu. La oraş, oamenii sînt altfel. Aici am văzut multe lucruri clare şi în amănunt, ca la microscop. Dar ar fi timpul ca toate astea să fie fructificate într-un fel, nu crezi ? Vreau să scriu o carte. Despre Pueblanueva, da, da, nu fă mutra asta ! O carte care dumitale îţi va place ; nu un roman, ci un tratat despre o societate în care am experimentat pe viu ceea ce ştiam numai din cărţi. Toţi m-aţi văzut intrînd şi ieşind, ascultînd, discutînd cîteodată. Aţi putut crede că, puţin cîte puţin, începeam să intru în viaţa de aici. Aţi greşit. De cînd sînt aici n-am făcut altceva decît să lucrez. Iar dumitale îţi pot spune care este rezultatul acestei munci, ce vreau eu să descriu în cartea asta : o societate căzută-n păcat. Păcatul e un concept religios. Eu voi face din el o categorie ştiinţifică. Predecesorii mei au încercat să descompună, în factorii ei psihologici, situaţia în care se află cel căzut în păcat, drept pentru care totul e redus la o simplă iluzie subiectivă. Eu recunosc entitatea păcatului, radicala sa realitate, iar asta — lucru ce dumitale ţi se va părea vulgar, pentru că ai studiat teologia — în cîmpul medicinei psihologice este o revelaţie.

Don Baldomero îl ascultă fără să clipească.

— Sigur ! Dacă aşa stau lucrurile...

— Bineînţeles, eu n-aş spune toate astea la Cazinou. Ce înseamnă pentru ei un om care scrie cărţi ? La masa de cărţi de joc, nimeni nu vede mai departe de vîrful nasului, şi însuşi Cayetano şi-a limitat aspiraţiile la bani şi la a se culca cu cît mai multe femei. Dar eu sînt altfel. Am ambiţie şi am o vocaţie. Nu mă las purtat de viaţă, ci eu sînt cel care-mi fac viaţa. Înţelegi ce-nseamnă asta ? Nu puterea asupra celorlalţi, care este o piedică şi o minciună, ci puterea asupra mea însumi, care este o realitate.

— Înţeleg.

— Dumneata vei spune că pentru toate astea trebuiesc bani şi că eu sînt sărac. Eu o să-ţi răspund că nu-i nevoie de chiar atît de mult şi că ce am mi-e de-ajuns. Pentru că, dac-aş fi avut nevoie de mai mult, ...doña Mariana mi-ar fi lăsat.

Don Baldomero bătu cu palma în masă.

— Uite, exact asta spuneam eu ieri. Pentru că ceea ce nu-i prea clar e că te-a numit administrator cu puteri depline, fără să fii nevoit să dai socoteală...

Carlos ridică, întrebător, din sprîncene. Don Baldomero adăugă :

— Nu știai ? Fără să dai socoteală ! Or, dacă te-ar fi lăsat să moștenești tot... De-asta zic că nu-i clar.

— Nu uita că moștenitoarea doñei Mariana nu are decît douăzeci de ani.

— Dumneata o cunoști ?

— Nu.

Don Baldomero închise ochii și zîmbi.

— O franțuzoaică de douăzeci de ani ! Cum o să apară, or să și înceapă încurcăturile !

Se așeză bine în scaun.

— Știi cînd sosește ?

— Nu.

— Dar n-o să poată întîrzia. Și sîntem în plină primăvară... ! Știi, cel puțin, dacă e drăguță ?

Carlos dădu din cap.

— Foarte.

— Dumnezeu să ne apere ! Și trebuie să-și petreacă aici cinci ani... !

— Dacă de mine depinde, va pleca de-ndată. S-o oblig să rămînă aici tot timpul ăsta, mi se pare o treabă urîtă. Nu ești de acord ?

Don Baldomero făcu cu ochiul.

— După Cayetano, Bătrîna a dispus lucrurile în așa fel încît dumneata și domnișoara asta să terminați prin a vă căsători. Iar pentru dumneata, n-ar fi deloc rău. Pentru că, deși ca să scrii nu-i nevoie să fii bogat, n-o să negi că bogăția te-ar deranja în vreun fel. Cum sînt vremurile acum, și ca să fii sfînt e nevoie de bani ! Și. apoi, să ai o femeie frumoasă, totdeauna va plăcea oricui.

Carlos făcu un gest de indiferență.

— Ceea ce am eu de făcut pe lume, nu e compatibil cu căsătoria. Dumneata, care știi atîtea, nu poți să ignori că știința e o ocupație pentru bărbați singuri. Oamenii de știință ar trebui să formăm un fel de cin călugăresc, ca în evul mediu.

Pe don Baldomero îl pufni rîsul : un rîs vesel şi şmecheresc, ca şi cînd numai ei ar şti despre ce-i vorba.

— Călugărie ! Bine le mai merge călugărilor ăstora ! Ştii dumneata bine cum e cu legămîntul de castitate...

— Nu mă refer la castitate, ci la familie. Ceea ce trebuie să ocolească omul de ştiinţă sînt obligaţiile de familie.

— Da. Ca Menéndez Pelayo, care nu s-a însurat niciodată, dar care toată viaţa a fost un beţivan — făcu o grimasă şi adăugă : Popilor nu le place să se spună asta despre Menéndez Pelayo, dar e purul adevăr.

— Pe mine nu mă interesează atîta punctul de vedere al popilor. Ideile mele despre viaţa sexuală sînt ştiinţifice, nu morale.

— În cazul ăsta, deci, n-o iei cu dumneata pe *Galena* ? Adevărata soluţie nu e în căsătorie, ci în a avea o servitoare bună la toate, înţelegi dumneata ? Dacă aş fi ştiut-o eu la vreme ! Pentru că un bărbat are întotdeauna nevoie de o femeie care să-l servească, în afară de a dormi cu el. *Galana* e o femeie de clasă şi, după cîte se spune, stearpă. E tocmai ce-ţi trebuie dumitale.

— N-aţi aflat că *Galana* se mărită ?

Lui don Baldomero îi căzu ţigarea.

— Nu mai spune !

— A venit la mine acasă, cu părinţii ei, ca să transmită condoleanţe, şi mi-a comunicat faptul. O să-i fiu naş.

— Naş !

Izbucni din nou în rîs, cu sughiţuri. Rîzînd, se duse spre un colţ şi bău un pahar cu apă.

— Naş ! Dar ştiu că are haz ! Şi cine e bărbatul ?

Nu aşteptă răspunsul. Îl chemă pe băiatul de prăvălie. Lipsi cîteva clipe. Cînd se întoarse, uitase de *Galana* şi de nuntă.

— La Cazinou trebuie să fi şi sosit jucătorii. Mergem ?

— Scuză-mă, dar n-am poftă de interogatorii.

Îşi puse bani în buzunar.

— Iar înainte de a pleca, va fi nevoie să stăm de vorbă pe îndelete. Chestia cu nevastă-mea... Şi cu scrisorile pe care i le scriu zilnic lui Cayetano. Ştii că nu mă suspectează deloc ? Pentru că n-am observat nimic... Mă tratează ca-ntotdeauna. Într-una din zilele astea o să-l ameninţ cu moartea.

La ușă se despărțiră. Don Baldomero intră în Cazinou. Îl așteptau. Judecătorul îi strigă dacă nu cumva adormise.

Don Baldomero ocupă locul liber.

— Am întîrziat din cauza unei vizite. Am adus știri bune.

Luă cărțile pe care le servea Cayetano. Le privi.

— Mai întîi, domnilor, nepoata doñei Mariana e o frumusețe, o adevărată frumusețe. I-am văzut portretul.

Își duse la buze degetele împreunate și le dădu o sărutare.

— Giugiuc ! Una din franțuzoaicele alea de revistă pornografică...

— Portretul o arăta goală ? întrebă Cayetano cu o voce indiferentă, fără să ridice ochii de pe cărți.

— Omule, nu fi bestie !

— Am crezut...

— Dar don Carlos zice că, dacă depinde de el, o să se poată întoarce unde vrea, cînd va avea poftă : că el nu se gîndește s-o rețină aici cinci ani. Și o să plece și el.

Cayetano aruncă o carte.

— Îi e frică de mine.

Don Baldomero cîștigă și ridică potul.

— Dumneata nu concepi ca cineva să poată acționa decît de frica dumitale ? Dacă doctorul Deza pleacă, e pentru că-i este teamă de dumneata ? Dar dacă rămîne ? Tot de frică ?

Cayetano numără cărțile cîștigătoare.

— Bineînțeles. Tot ce-o să facă doctorul Deza, c-o să plece, c-o să rămînă, va fi din frică. Dacă renunță la paralele Bătrînei sau le acceptă. Cît despre nepoată, nu mă îndoiesc c-o s-o lase să plece, dar asta tot de frică să nu mă culc eu cu ea. Merg.

Judecătorul lăsă să cadă, încetișor, o carte : don Baldomero șovăi. Cubeiro, din locul lui de chibiț, îi atrase atenția.

— Ori iei, ori mergi, ori faci jocul, don Baldomero.

— Cum oricum, or să mi-o dea...

Luă una, aruncă alta. Îi căzu una rea. Don Baldomero bătu cu pumnul în masă.

— Vezi ? i se adresă lui Cayetano. O să termini prin a ne convinge că tuturor ne e frică de dumneata. Am cre-

zut că dumneata o ai pe aia proastă... Da' uite. Am terminat jocul. La fel de bine i se poate întîmpla doctorului Deza.

Numără fisele şi începu să amestece cărţile. Cayetano zîmbea.

— Ştiţi ce mi-a spus ? Că o să scrie o carte despre noi.

— Un roman ? întrebă Cayetano.

— O carte ştiinţifică. Doctorul Deza e om de ştiinţă.

— Cu numele noastre acolo ?

— Asta nu cred.

— N-o să scrie nici cartea — Cayetano luă, liniştit, cărţile. Doctorul Deza n-o să facă niciodată altceva decît să vorbească. Şi, cu toate c-o spune, nu cred c-o să plece.

— De ce eşti atît de sigur ?

Cayetano examină cărţile.

— Pentru că nu vreau eu să plece — zîmbi şi-i privi pe toţi din jur. Am început să ţin la el, ştiţi ?

Puse cărţile pe masă. Numai una era servită.

— Joc. Adică...

Carlos şi părintele Eugenio intrară în biserică prin sacristie. Nu mai era nimeni înăuntru. Părintele Eugenio se strecură pe o uşiţă. Se auzi, mai întîi, răsunetul paşilor pe dale, iar apoi, vocea. Carlos se aşeză. Părintele Eugenio se întoarse împreună cu preotul. Discutau.

— Nu e vorba chiar să cîrpim, pe ici şi colo, crăpăturile sau să dăm o mînă de var. A rămas clar stabilit cu doña Mariana să facem o reparaţie totală şi să-i redăm bisericii puritatea ei iniţială.

— Şi la ce-mi foloseşte mie biserica reîntoarsă la stilul ei de început ? Spune-mi, părinte Eugenio, la ce-mi foloseşte ?

Părintele Eugenio ridică din umeri.

— Întreabă-l pe arhiepiscop. Cu el s-a făcut înţelegerea şi de la el a pornit ideea.

Preotul se aşeză lîngă Carlos.

— Aşa că, dintr-o prostie, o să mă lăsaţi fără biserică. Nu-i drept.

— Nu uitaţi — interveni Carlos — că biserica este proprietate particulară, iar că dumneavoastră doar vă folosiţi de ea.

— Da. Tocmai asta mă și întreb : cum poate fi o biserică proprietate particulară ? — își schimbă brusc atitudinea. În sfîrșit, facă ce-or vrea, iar responsabilitatea să cadă în seama dumneavoastră — privea fix la călugăr. În ce mă privește, vreau doar să fiu anunțat, cînd vor începe lucrările.

— Cel mai tîrziu luni.

— Bine. Atunci duminică o golesc. După-amiază, dacă o să fie timp bun, o să duc Sfintele Daruri, în procesiune, la biserica de pe țărm. O să dureze cam o lună, nu ?

Carlos se uită spre părintele Eugenio. Acesta-și lăsă privirea în jos.

— Mai mult, mult mai mult. Nu uitați că, după zugravi, trebuie să vină pictorii.

— Pictorii ? Da' ce, biserica o să fie și pictată ? preotul își luă capul în mîini. N-am spus eu ? Nici măcar la vară n-o să fie gata !...

Nu le fu greu să se descotorească de preot. Le lăsă cheile, și se ridică : în timp ce pleca, repetă, bombănind, protestele.

Părintele Eugenio, în tăcere, făcu un ocol prin biserică. Carlos îl urma, privea unde privea călugărul și-i aștepta comentariile. Dar călugărul rămase mut. În sfîrșit, spuse :

— Să-l trimiți pe meșter la mine. Cu puțin noroc, o să fie totul gata de Crăciun.

— Și pictura ?

— La ea mă refer. Reparațiile vor dura numai cîteva luni.

— O să-mi trimiți fotografii pentru fiecare parte ?

— Cum ? N-o să vii să vezi ?

— Cine știe pe unde-o să fiu eu de Crăciun ! Nu te baza pe mine. Ți-am spus că totul va rămîne în seama dumitale, și că vei avea drepturi depline. Nu mă gîndesc să mă întorc... pentru multă vreme : poate chiar ani.

Călugărul arunca flăcări din ochi.

— Atunci, pentru cine o să pictez biserica ? Că doar dumneata nu vei fi crezînd c-o fac pentru plăcerea preotului sau a doñei Angustias ?

Vorbise cu furie reținută, cu bruschețe. Îl luă pe Carlos de braț și-l smuci. Pe Carlos îl pufni rîsul.

— Dar, părinte Eugenio, n-am bănuit niciodată să dumneata ai picta pentru mine — simți cum mîna călugărului îl slăbea din strînsoare și-i văzu privirea liniștindu-se, după o scurtă șovăială. M-am gîndit că dumneata pictezi pentru Dumnezeu...

— Da, desigur...

Călugărul îi dădu drumul brațului și făcu cîțiva pași, ca și cînd ar fi fugit. Se opri și-l privi pe Carlos drept în față.

— Pentru Dumnezeu, sigur. Pictura e ca o rugăciune. Cu toate astea, oricine așteaptă harul lui Dumnezeu în înțelegerea creaturilor sale. Dar eu nu pot aștepta decît cunoașterea dumitale ; pentru că nu mă pot bizui pe înțelegerea nimănui.

— Vrei să mă faci să cred că, în materie de pictură, mă consideri trimisul lui Dumnezeu ?

— Chiar dacă o să ți se pară ciudat... — lovi cu piciorul în podea. Dar, don Carlos ! Cum faci de scoți totdeauna lucrurile din făgașul lor ? Lasă-l pe Dumnezeu în ceruri ! Înțelege că, în altă parte, opera mea s-ar putea bucura de aprecierea publicului sau, măcar, de cea a ecleziaștilor. Dar aici ?... Crezi că starețul îmi va preamări picturile ? Știi foarte bine că, în ascuns, își rîde de mine ! Și nici preotul, nici măcar un singur credincios... Doña Mariana, cel puțin, ar fi zis că sînt bune pentru că erau ale mele. Dar doña Mariana nu mai e pe lumea asta...

— Ci exact sub picioarele dumitale, îl întrerupse Carlos. Și-i arătă, cu degetul, lespedea mare de la intrarea în presbiteriu, cu inscripția :

MARIANA SARMIENTO DE MOSCOSO

1860 — 1935

Părintele Eugenio sări brusc deoparte.

— Iartă-mă. Nu mi-am dat seama...

— Să nu te dai la o parte. Mai degrabă calcă pe ea sau, dacă-ți face plăcere, calc-o-n picioare. Dacă ea a ales acest loc, știind că va fi călcată de toți, o fi făcut-o din umilință.

— Nu spune blasfemii !

Carlos se așeză pe marginea primei bănci.

— Ai dreptate. N-a făcut-o din umilință. A făcut-o pentru ca, vreunul dintre cei care vor călca peste ea cu plăcere, să ajungă să-și dea seama că, făcînd așa, e un idiot. Este trucul pe care l-a folosit ca să continue, și după moarte, să disprețuiască lumea.

— Dar... dumneata crezi că doña Mariana avea un suflet atît de răzbunător ?

— Cred că a vrut să fie înmormîntată aici ca să continue să rămînă în amintirea tuturor : pentru ca nimeni să nu o poată uita, pentru ca cei care i se supuneau în timpul vieții, să continue să i se supună : și cei care se temeau de ea, să se teamă, iar cei care o urau, s-o urască. E un mod de a continua să trăiască, iar ceilalți să se supună voinței ei. Nu există nimic care să dovedească o dorință mai mare de a trăi, un mai mare atașament pentru viață, decît un testament ; iar cel al doñei Mariana conține mult mai multe clauze decît cele scrise pe hîrtie. Prima și cea mai importantă spune : „Credeți c-am plecat ? Aflați că nu. Atîta vreme cît vor trăi generațiile care m-au cunoscut, voi fi printre ele". Dumneata însuți, părinte Eugenio, te afli aici pentru că te supui doñei Mariana. Iar eu voi pleca din Pueblanueva și mă voi dedica unei științe care nu mă interesează deloc, și să devin faimos sau poate, cine mai știe, dacă lucrurile vor merge prost, o să ajung să fiu profesor într-o universitate de provincie, pentru că aceasta era dorința doñei Mariana, iar eu nu pot face altceva decît să mă supun ei. Singura realitate din lumea asta este că există puternici și slabi, și că slabii se supun puternicilor, așa cum dumneata te supui starețului, iar eu doñei Mariana. Voințele lor ne țin încătușați. Nu țin seamă de propriile noastre voințe. A dumitale ar fi ca eu să rămîn ca să văd, zi de zi, cum se ivește în absidă Fața lui Cristos ; iar a mea ar fi să rămîn și să văd cum Fața lui Cristos apare pe peretele bisericii și, poate, în sufletul meu. Pentru că, cine-ți spune că pictura și credința dumitale n-ar putea face miracolul de a mă converti ? Ar fi un delicios și exemplar episod romantic. Am vorbit acum cîteva luni ceva despre asta ; acum, întîmplările pămîntești ne-au făcut să uităm de Dumnezeu ; cel puțin pe mine. Și știi de ce ? Pentru că voința doñei Mariana trage de noi spre terenul ei. Pe ea n-o in-

teresa ca eu să rezolv sau nu aceste îndoieli pe care le port, nici să smulg demonul din mine, ori să-l las să trăiască împreună cu mine. Ea dorea ca eu să fiu om de știință, nu un ignorat, ci un savant recunoscut de toți, pentru o mai mare strălucire a neamului. O durea în cot propria mea fericire, pentru că niciodată n-a crezut în fericire. Ea nu credea în altceva decît în îndatoriri. Și iată : trebuie să plec pentru că e de datoria mea. Dar, dacă aș rămîne, cine-ți spune dumitale că n-aș putea fi fericit chiar aici, lîngă fata asta pe a cărei mamă dumneata ai cunoscut-o și pe care doña Mariana a crezut-o, pentru o clipă, drept fiica dumitale și nu a lui Gonzalo Sarmiento ?

Călugărul își înăbuși un strigăt și se clătină.

— Asta credea ?

— Pentru puțin timp. Ea mi-a povestit totul în amănunt. Iar dumneata știai asta și fără să spui nimic în plus. ai scos-o din eroare.

Călugărul lăsă ochii în jos.

— Da.

— Dar era o eroare ?

Călugărul se așeză pe colțul băncii din fața lui Carlos, în locul pe care de obicei îl ocupa doña Angustias. Se așeză cu picioarele spre coridor, așa încît le puse din nou pe lespedea funerară. Își lăsă mîinile să cadă pe genunchi și întrebă cu voce înceată :

— Nu crezi că era ?

— Mi-ar plăcea ca Germaine să fie fiica dumitale, părinte Eugenio. Este tot ce mai lipsește ca amestecul să fie bine condimentat, e ceea ce ar desăvîrși povestea în care doña Mariana ne-a băgat pe toți. Cît te privește pe dumneata, să fii tatăl lui Germaine ar lămuri multe mistere.

— Nu sînt.

— Dar ai fi putut fi ?

Călugărul nu răspunse. Lăsă capul în jos, iar mîinile care strîngeau genunchii cu putere începură să se relaxeze cu încetul. Biserica era aproape în întuneric. Lui Carlos i-ar fi plăcut ca o rază să lumineze din plin fața călugărului, să scoată fiecare zbîrcitură în relief, să nu poată disimula nici cel mai mic tremur. În penumbra care domnea, nu era sigur dacă ochii călugărului priveau în lături sau

drept în față. Dar, deodată, simți ceva ca și cînd ar fi atins un trup lipsit de piele, un corp ca o rană, și-l trecură fiorii.

— E o întrebare prostească. Iartă-mă că am pus-o.

Călugărul se ridică.

— E o întrebare care-și are răspunsul, chiar dacă puțin prea lung. Îmi dai voie să-l amîn ? L-aș putea da, satisfăcător, de-abia după ce voi termina de pictat biserica.

Se întoarse către altar.

— Acolo, deasupra, acoperind piatra goală. Trebuie să pictez, înțelegi ?, iar apoi să-ți povestesc de ce-am avut nevoie de asta.

VII

SINDICATUL LOCAL AL PESCARILOR, FILIALĂ A C.N.T., se reunise în Şedinţă Generală Extraordinară. În lipsa altui loc în care să încapă toţi membrii, cîrciuma *Cubanezului* era tocmai potrivită. Blocaseră toate intrările. Carmina se ocupa de clientelă printr-o uşă laterală.

Preşedintele şi doi reprezentanţi aleşi ocupau latul unei mese. *Cubanezul,* ca asesor, se aşezase în capul ei. Membrii, în picioare sau pe scaune, se înghesuiau în sală. Mirosea a tutun, a saramură. Casa oferea vinul.

Cubanezul spuse că gata, puteau începe, iar atunci preşedintele deschise sesiunea. Luă un gît de vin şi-şi şterse buzele cu dosul palmei. Privi împrejur. Lampa instalată pe masa prezidenţială îi lumina faţa din plin. O dădu deoparte şi-şi scoase basca.

— Bine. Ştiţi că...

Îşi înălţă capul, mîinile-i rămaseră în aer, cu palmele în sus.

— Ştiţi despre ce-i vorba şi ne aflăm aici ca să vedem ce-i de făcut.

Lăsă mîinile să-i cadă şi i se adresă *Cubanezului.*

— De ce nu vorbeşti tu ? Mie nu-mi vine, şi tu eşti mai obişnuit.

Cubanezul se întoarse cu faţa spre sală şi-şi întinse piciorul de lemn.

— Dă-mi o ţigară.

I se oferiră trei sau patru pachete. Prin aer, o ţigară îi zbură pînă în poală. O aprinse.

— Lucrurile nu stau cum ar fi trebuit, dar merg bine. Defuncta a aranjat totul după cum i-a plăcut ei. A dovedit bunăvoinţă. N-avem dreptul să ne plîngem.

Cineva din spatele adunării rosti :

— Nimeni nu se plînge.

— Bineînțeles că nimeni nu se plînge. Dar asta nu înseamnă că problema e rezolvată. Defuncta avea felul ei de a vedea lucrurile. Lipsa ei de încredere în muncitori pare, la prima vedere, o ofensă ; dar nu trebuie să i se ia în nume de rău, pentru că era o burgheză și nu i s-ar fi putut cere să gîndească altfel, ca noi. Ea nu ne-ar fi înțeles niciodată drepturile. Ne-a făcut un dar. E maximum ce se poate aștepta de la o asemenea persoană. Sigur că noi ne putem considera ofensați ; dar eu m-am învîrtit de multe ori în jurul ideii ăsteia și nu i-am găsit temeiul. Ce-i mai rău sînt condițiile.

— Asta e. Condițiile. Ce să știe don Carlos despre pescuit ?

Cubanezul privi cu asprime spre cel care-l întrerupsese.

— Taci din gură ! Unei persoane cu atîta carte i-ar trebui doar o săptămînă ca să se pună la curent cu totul. Nu asta-i problema.

Scoase țigara din gură și privi cum se înalță fumul. Continuă să țină capul plecat. În penumbră, alte țigări străluceau o clipă, luminau fețele în așteptare, întinse, ochii ficși, și apoi se stingeau.

— Problema e dacă noi avem dreptul să-i cerem lui don Carlos să se sacrifice pentru noi.

Deodată se îndreptă și privi de jur-împrejur.

— Înțelegeți ? Asta-i problema. Avem dreptul ? Pentru că eu am auzit că don Carlos vrea să plece din Pueblanueva. Fiți atenți că el nu e om să trăiască aici și nici să-și părăsească studiile pentru cauza noastră.

— La asta ar fi trebuit să se gîndească defuncta.

— Dar nu s-a gîndit.

— O fi avut motivele ei ca s-o facă așa cum a făcut-o.

Cubanezul bătu în dușumea cu piciorul de lemn.

— Ce ne interesează pe noi acum motivele ei ? S-au dus odată cu ea pe lumea ailaltă.

— Atunci ?

— Atunci... Bine, tocmai d-aia ne-am strîns.

— Păi o să ne spui tu ce putem face.

— Asta...

Cubanezul se ridică. Semicercul format de masa prezidențială și participanți lăsa loc pentru cîțiva pași. *Cu-*

banezul se sprijini de masă, cu spatele la președinte și la lumină. Figura lui prelungă rămînea în umbră.

— Acum chiar c-am avea nevoie de Aldân ca să aranjeze asta. Pentru că e ceva care-ar fi trebuit să înțelegeți...

Se întoarse spre președinte.

— În sfîrșit... Tu ai fi în stare să te duci la don Carlos și să-l rogi să rămînă în Pueblanueva și să ia în primire vasele de pescuit ?

Președintele ridică din umeri. Atunci, *Cubanezul* se adresă celorlalți.

— Dar voi ? E cineva care se simte în stare ?

— Ar trebui să știe să vorbească, se auzi o voce din spate.

— Asta-i. Trebuie să știi să vorbești ca să-l poți convinge. Dar mă întorc la întrebarea mea de dinainte. Avem dreptul ?

Cel de-al doilea reprezentant ceru cuvîntul. Era un marinar slab, înalt, cu ochi albaștri, cu obrajii roșii. Un marinar tînăr, nervos.

— Mie mi se pare că dacă el știe..., dacă el știe că noi murim de foame... Pentru că asta-i treaba : toți o să murim de foame dacă lucrurile nu se aranjează. Sîntem șaizeci de familii, asta trebuie să i se spună.

Cubanezul, pe jumătate întors spre al doilea reprezentant, îi răspunse :

— Foarte bine. Pînă aici, de acord. Dar avem dreptul ? Fii atent la ce zic. Avem dreptul ? E treaba la care mă gîndesc de cînd am aflat ce-i cu testamentul. Pentru că don Carlos e un intelectual și n-are nimic de-a face cu noi. Nu e nici proprietar, nici patron — se bîlbîi. E un intelectual, știți voi, adică un om de carte. Și-mi spun : e drept să-i ceri să nu mai fie, ca să se dedice nouă ?

— Pentru pîinea a șaizeci de familii.

— Chiar și pentru pîinea tuturor de aici, dacă ar fi cazul. Noi sîntem pentru libertate. Fiecare trebuie să fie liber și să muncească ce-i place. Și doar n-om fi tocmai noi să-l obligăm pe don Carlos... ?

— Să-l obligăm, nu.

— Atunci ?

— Să-l rugăm.

— Să-l rugăm, să-l rugăm. O să-l rogi tu ?

— Omule, eu... !

— Sigur că da. Tu, nu. Nici eu, şi nimeni. Trebuie să ai mult curaj ca să mergi la cineva şi să-i spui... Să-i spui, ce ? Pentru că asta e problema noastră. Ce trebuie să i se spună ?

Se auzi o rumoare în fundul sălii.

— Aici e unul care vrea să vorbească, spuse cineva.

Un marinar mic de înălţime, bondoc, cu faţa rozulie, închisă la culoare, îşi făcu drum pînă în semicercul gol. Avea vocea aspră, vorbea repede. Nu şovăia.

— Uite ce zic eu : de ce nu trimitem o comisie la Vigo să vorbească cu Sindicatul de acolo ? Ei au avocat.

— Noi sîntem autonomi.

— Dar n-avem avocat.

— Bine. Şi un avocat, ce-ar putea face ?

— Mai întîi, să vorbească cu don Carlos.

— Şi ce ? Tot acolo am ajuns. Avem sau nu dreptul ?

— Avocatul ne-ar spune dacă avem. De-asta e avocat.

Cubanezul se scărpină în cap.

— Uite cît de răi sînteţi. Nu-i vorba despre asemenea drepturi. Nu există nici o lege care să-l oblige pe don Carlos să accepte. E vorba de conştiinţă. A lui şi a noastră, fiţi atenţi.

Marinarul bondoc o luă înapoi pînă cînd se pierdu printre spectatori.

— Păi dacă e vorba de conştiinţă, bărcile or să rămînă legate la ţărm şi noi o să murim de foame.

Cubanezul, dintr-un salt, ajunse în faţa lui şi-l luă de bluză.

— N-ai dreptul să spui asta ! Don Carlos e o persoană decentă.

— Da. Şi noi nişte animale. De-asta zic : de ce să nu mergem la cineva care nu-i ?

— N-are de ce să fie un avocat.

— Atunci, să spui tu cine.

— Vreun prieten de-al lui don Carlos. Cineva care, măcar, să-l întrebe ce-are de gînd. Cu binele. Trebuie să fie cu vorbă bună, fără pretenţii, pentru că don Carlos nu este un exploatator al muncitorilor. E un intelectual, v-am spus-o.

O voce glumeață strigă dintr-un colț :

— Rosario *la Galana* ! Să fie trimisă Rosario *la Galana*.

Cubanezul întinse mîna spre o cană goală. Unii rîseră, alții protestară. *Cubanezul* puse cana la loc și ceru liniște.

— Propun să fim însărcinați președintele și cu mine ca să aranjăm cu cineva de încredere care i-ar putea vorbi lui don Carlos.

Bondocul răspunse :

— Bine.

— Propune să fie aprobat prin vot deschis.

— Bine.

— Pentru că, mai întîi, zic eu, trebuie să-i cunoaștem intențiile, iar el să le afle pe-ale noastre.

— Ceea ce trebuie să știe el e că sîntem șaizeci de familii...

— Asta, desigur.

— Și că avem și noi dreptul nostru.

— Da, bineînțeles.

— Și că e dreptul a șaizeci de familii împotriva aceluia al unuia singur.

Bondocul înainta în spațiul liber și-l înghesuia pe *Cubanez* spre masă. *Cubanezul* ridică mîinile și le puse pe pieptul bondocului.

— Sigur, asta trebuie lămurit.

Semicercul se micșora. Lampa lumina fețe aflate pînă atunci în întuneric : brunete, tăbăcite, cu răsuflarea grea.

— De-asta zic să fie o persoană care să se bucure de prietenia lui... adică cineva care să-i fie prieten... M-am gîndit la Clara Aldân... dacă vi se pare că...

Deodată, bondocul spuse :

— Doar nu dai înapoi ?

— Cine, eu ? Eu ?

Privi fețele apropiate : privi spre fund, la cele care rămîneau în întuneric. Simți toți ochii ațintiți pe el, ca și cînd ar fi vrut să-l imobilizeze. Se scutură din tot trupul și-l fixă pe bondoc.

— Asta crezi tu despre mine ? Există vreunul care să creadă asta ?

Privi din nou. Fața i se mîniase, se înroșise. Cu pumnii strînși, se bătu în piept.

— Anul trecut am fost la închisoare pentru voi, iar piciorul ăsta l-am pierdut pentru libertatea muncitorilor. E cineva care m-ar putea contrazice ?

Se întoarse spre președinte.

— Pentru că dacă există vreunul care să gîndească asta despre mine, chiar acum îl trimit să mănînce rahat. Iar ăla care crede, s-o spună în față.

Îl luă pe marinarul bondoc de braț, îl smuci și îl împinse spre masă.

— Ai auzit ?

Celălalt lăsă ochii în jos.

— Ce zic eu e că nu văd tocmai clar lucrurile.

— Și ce mă interesează pe mine că le vezi sau nu ? Dar pe ăla care îndrăznește să se îndoiască de onestitatea mea...

Strînse din nou pumnii. Fețele gîfîitoare se retrăgeau în întuneric. Semicercul se lărgi, iar *Cubanezul* rămase singur, sprijinit în piciorul de lemn, amenințător. Președintele se ridică de la locul lui și se apropie de el. Îl bătu cu palma pe umăr.

— Haide, lasă, nu fi așa. E o copilărie.

Se întoarse spre ceilalți.

— Rămîne ca eu și *Cubanezul* să facem toate demersurile, și o să fiți convocați ca să vi se comunice ce s-a întîmplat.

Ramón veni la căderea serii. Burnițase puțin, iar aerul era rece. Rosario aștepta lîngă castan și privea spre pămîntul întunecat. Ramón se apropie de ea.

— Bună.

— Bună.

Rosario se dădu puțin deoparte, ca să poată și Ramón să se sprijine cu spatele. O rază de lumină care venea dinspre bucătărie tăia în două întunericul din grădină.

— Bătrînii sînt acolo ?

— Sînt.

— Atunci, trebuie să intru să le vorbesc ?

— Intră.

— Și tu ?

— Eu o să aștept aici.

— Mi-e jenă.

— Trebuie s-o faci.

Ramón o privi îndelung.

— Mi-am pus costumul cel nou.

— Văd.

— Şi dacă mă întreabă dacă o să vin eu aici sau dacă mergi tu la mine acasă, ce le spun ?

— Nimic.

— Bine.

Ramón făcu un pas. Rosario îl opri.

— Stai cu ei mai mult. Eu mă duc să vorbesc cu maică-ta.

— De ce ?

— Trebuie să-i vorbesc.

Îl lăsă pe Ramón şi ieşi în drum. Ramón şovăi ; apoi se îndreptă încetişor spre lumina de la bucătărie.

Atunci, Rosario începu să alerge, luă bocceaua şi ajunse, gîfîind, la casa lui Ramón. Uşa era deschisă, iar o umbră se mişca în fundul bucătăriei. Rosario se odihni cîteva clipe, sprijinindu-se de îngrăditura de piatră a grădinii. Căţeluşul se apropie de ea, sărind, şi-i linse picioarele. Rosario îl mîngîie pe cap.

— Să mergem.

Rămase în prag, în picioare, şi spuse : „Bună seara". Bătrîna aţiţa focul. Ridică capul şi o privi pe Rosario.

— Dar Ramón ?

— Cu bătrînii.

— De ce n-a venit ?

— Vroiam să vorbim noi două.

— Aşa !

Bătrîna continuă să-şi facă de lucru cu lemnele. Rosario ajunse lîngă vatră şi se aşeză într-un colţ.

— Am o hîrtie.

— S-o văd !

Rosario scoase din sîn o hîrtie îndoită şi i-o întinse.

— Ştiţi să citiţi ?

— Puţin.

— Hîrtia asta zice că ferma din Freame e a mea. E făcută în faţa notarului.

— Eşti sigură ?

— Sigură.

— Eu m-aş duce cu ea la secretarul de la Judecătorie...

— Nimeni nu trebuie să afle.
— Oricum...
— Hîrtia e legală.
— Dacă zici tu...
Îi dădu plicul înapoi. Rosario îl luă, îl puse bine și spuse :
— Așa că, în ce mă privește, totul e aranjat.
— Și ce mai e ?
— Dumneata știi.
Bătrîna trase un scăunel jos și se așeză.
— Eu zic să vin cu voi, iar casa asta s-o arendăm.
— Ramón e de acord ?
Bătrîna zîmbi.
— Lui Ramón nu trebuie să i se ceară acordul.
— Poate că, cine știe, i-o fi plăcînd să comande la el în casă.
— Vai de casa în care comandă bărbații.
— Sau îmi place mie să comand.
— Asta e treaba ta și a maică-ti.
— Maică-mea, aici, nu contează.
Bătrîna își ridică ochii și o privi pe Rosario.
— De fapt, ce vrei ?
— Eu pun ferma și casa : dumneata, ce pui ?
— Pe Ramón.
— Asta-i treaba lui.
— O să aducă ceva lucruri.
— Nimic altceva ?
— Bani n-am.
— Dacă Ramón vrea să fie bărbat în casa lui, n-o să vină în ea doar cu ce are pe el.
— Eu rămîn fără el.
— Dumneata trăiești foarte bine.
— Oricînd e nevoie de un bărbat în casă.
— Într-a mea sînt prea mulți.
— Atunci, de ce-ți mai trebuie încă unul ?
— Treaba mea.
Strălucirea vetrei ilumina părul, urechea, barba lui Rosario, dar ochii-i rămîneau în întuneric. Bătrîna nu se mai uită la ea.
— Bine, atunci cere tu.

— Dumneata poţi să dai în arendă pămîntul, pentru că n-o să aibă cine-l munci.

— Bine.

— O să ne dai uneltele. N-o să-ţi trebuiască nici carul.

— Toate astea le are taică-tău.

— Ţi-am spus că n-are importanţă. Şi cînd o să avem nevoie de vacă, o să ne-o împrumuţi, pînă cînd o să avem şi noi una.

— V-o dau în arendă.

Rosario făcu semn că e de acord.

— Ramón mi-a spus că ai banii lui puşi deoparte.

— Eh ! Mai nimic.

— Mai mult de cinci sute de pesete. I-i dai.

— Banii ăştia sînt băgaţi în ceva.

— O să-i scoţi.

Bătrîna se proţăpi, energică.

— Ramón i-a cîştigat cînd era al meu.

— I-a cîştigat pentru el, nu pentru dumneata.

— Eu sînt mama lui. Bani, nu dau.

Înfruntă privirea lui Rosario, fără să clipească, fără să-şi mişte faţa. Rosario ridică din umeri.

— Treaba dumitale şi a lui : dar el mi-a zis că avem banii ăştia.

Se ridică.

— Duminică mergem la biserică. El trebuie să plătească preotul. Restul...

Se întrerupse, rezistă cîtva timp privirii inchizitoriale a bătrînei.

— Bine. El m-o fi aşteptînd.

Ieşi liniştită. Căţelul se luă după ea. Bătrîna continuă să se uite în urma ei, pînă cînd se pierdu în întuneric.

Clara tîrîse pînă în bucătărie mobilele care nu mai foloseau : ale lui Juan, ale lui Inés, şi ce mai rămăsese din camera de zi, pentru că nimeni nu le cumpărase. Cînd le avu pe toate laolaltă, începu să le ducă pînă sub şopronul din curte.

Era o dimineaţă rece şi luminoasă. Se vedea, încolo, jos, marea albastră, iar de partea cealaltă estuarul, micile plăji roşietice şi cîte o barcă nemişcată. Departe, în cîte

un golf în care încă nu pătrunsese soarele, mai atîrnau petice de ceață. Deasupra munților, cerul era limpede.

Cînd sosiră *Cubanezul* și ceilalți doi, președintele și reprezentantul Sindicatului, Clara scotea cu greutate un enorm cufăr metalic cu colțurile oxidate. Ei rămaseră la intrare, în picioare, iar *Cubanezul* strigă spre ea :

— Ce ? E nevoie să te ajutăm ?

Clara-și șterse sudoarea de pe frunte și le zîmbi.

— N-ar fi rău.

— Hai. Du-te tu și ajut-o, zise *Cubanezul* președintelui.

Președintele își scoase basca și o atîrnă într-un cui. Traversă ograda și rămase pe scară, în picioare.

— Bună ziua.

— Bună.

— Ce mai faceți ?

— Cum vedeți : asud.

Președintele nu știa cum să continue. O privi și lăsă capul în jos.

— Ei, hai. Urcă și prinde cufărul de jos.

Îl luară amîndoi pe sus și-l puseră sub șopron.

— Vă mutați ? întrebă *Cubanezul*.

Clara îi explică că vînduse casa și c-o să se mute într-un parter din piață. Adăugă c-o să deschidă un magazin.

— Nu știu dacă-oi fi avînd ceva ca să vă servesc. Urcați în bucătărie.

Intrară și rămaseră în picioare lîngă ușă. Clara căută niște pahare și aduse o sticlă cu un rest de țuică.

— Asta mai e. Acolo sînt niște banchete. Așezați-vă.

Se așezară. Marinarii băură : *Cubanezul* refuză țuica și ceru un pahar cu apă. Clara rămăsese în picioare lîngă ei, cu mîinile în șold.

— Bine. Ziceți-mi...

Se priviră între ei. Clara rîse. „Ei, hai, să se decidă unul".

— Vorbește tu, spuse *Cubanezul* președintelui.

— Nu. Vorbește tu.

— Păi...

— Dacă ați venit să mă întrebați despre fratele meu, aflați că nu știu nimic despre el. Numai unde trăiește, da.

— Nu. Nu e vorba despre asta.

— Cum tu îl cunoşti pe don Carlos...

— Ah ! — Clara rîse din nou. Trebuie să vorbiţi cu el şi vă e teamă ?

— Teamă, nu : jenă.

— Şi credeţi că eu...

— Asta-i.

— Bine. Atunci ziceţi.

— Vrem să-l întrebi ce vrea să facă cu chestia cu vasele.

— O să-l întreb.

— Şi dacă o să plece sau o să rămînă.

— Că e la mijloc pîinea a şaizeci de familii, interveni preşedintele.

— Dar că noi nu vrem să-l obligăm. Asta, mai ales, să fie foarte clar.

— Şi n-ar fi mai bine să-i vorbiţi voi ?

— Tocmai spuneam că...

— Da, înţeleg. O să-i spun eu toate astea ; dar după aia trebuie să-i vorbiţi voi.

— După aia, da, dacă el vrea.

— Cum să nu vrea ? E de datoria lui.

— Noi nu mergem pînă într-acolo. Dar, sigur, ar fi nevoie să ne asculte. Tu îi poţi explica asta. Tu ne cunoşti bine. Ştii cum trăim : bine, cum trăiesc ăştia şi toţi cei de pe mare. Pe lîngă asta, l-oi fi auzit vreodată pe Juan... E în joc viaţa tuturor celor care depind de ce-o să se aleagă din vasele de pescuit.

Cubanezul continuă, dar Clara nu-l mai asculta. Îşi aminti cînd îl văzuse şi auzise pe Juan vorbind pescarilor în cîrciumă. Închise ochii. Cît de bine făcea Juan toate astea, şi cîtă pasiune punea în cuvintele lui ! Şi cum îl ascultau toţi, ca pe un apostol !

Însoţi comisia pînă la ieşirea din ogradă.

— Chiar acum o să-l caut pe don Carlos. Mergeţi liniştiţi, că tot ce ţine de mine...

Le întinse mîna. Preşedintele, în timp ce i-o strîngea, arătă spre mobilele de sub şopron :

— N-aveţi de ce să vă obosiţi dumneavoastră. E de-ajuns să ne trimiteţi vorbă, venim doi sau trei şi, într-o clipă, gata.

— Mulţumesc.

— Neapărat să faceţi aşa.
— O s-o fac.
Se îndepărtară. Întoarseră de cîteva ori capul şi-şi scoaseră băştile.
Clara urcă scările în fugă, se duse în cameră la mama ei, o spălă, îi schimbă locul şi o lăsă aşezată în faţa ferestrei deschise, pe unde pătrundea soarele. Apoi se aranjă şi ea, cu rochia şi paltonul negre, ciorapii subţiri şi pantofii cu toc. Încuie casa şi o luă repede pe drum. Cînd ajunse în piaţă, îşi schimbă direcţia şi intră pe sub colonade. Patru muncitori lucrau în apartament. Scoseseră pardoseala, ici-colo ciopîrţiseră pereţii. Totul era plin de praf. Clara le vorbi din uşă :
— Nu sînteţi decît patru ? Da' ce crede maistrul, că aştept mai întîi să nasc ?
Dar îi plăcu să vadă cum scîndura putredă fusese smulsă. Prin fund, prin uşa deschisă ce da în curte, pătrundea lumina. Clara îşi închipui totul nou-nouţ, rafturile pline de mărfuri, o tejghea strălucitoare.
— Bine, o să mă întorc. Dacă o să-mi fie totul pe plac, poate o să vă fac un dar.
Pe strada în pantă, Clara coborî, dreaptă, fără să bage-n seamă pe cei care, de o parte şi de alta, o priveau. Reuşi să audă cîte-o şuşoteală, cîte-un compliment spus cu voce înceată. Ajunse pe plajă, cumpără un fişic cu castane, pe care le mîncă în drum spre casa doñei Mariana. Rămase în faţa intrării pînă cînd le termină, îşi scutură paltonul şi sună. *Rucha*, fiica, îi dădu drumul înăuntru fără s-o privească. Clara aşteptă în vestiar, în picioare. Carlos veni de-ndată. Era fără jachetă, cu un jerseu şi cu cămaşa descheiată la gît.
— Stăteam în grădină, ştii ? Cît de frumos e timpul !
— De cînd a murit Bătrîna trăieşti pe picior mare.
— Mai am puţin şi gata.
— Da...
Îi povesti vizita *Cubanezului* şi a pescarilor. Carlos o ascultă fără s-o întrerupă. Apoi spuse :
— E fără ieşire. Ţi-am zis că o să plec. Apoi, toată treaba asta, ea însăşi e o trăznaie. Chiar dacă aş dărui bărcile sindicatului, n-ar putea face nimic. Pentru ca negoţul să fie rentabil, pentru ca cel puţin să nu fie în pier-

dere, e nevoie de un capital, bani cu care să se înceapă. Pentru moment, vreo două sute cincizeci de mii de pesete.

Clara rămase cîteva clipe pe gînduri.

— Mi-ar place ca povestea asta să se poată aranja, mai întîi de toate, pentru Juan, pentru că el a inventat-o. Dar, pe lîngă asta, şi pentru că pescarii sînt oamenii cei mai buni din Pueblanueva şi merită o altă viaţă. Tu nu ştii cît de rău o duc. Cînd e peşte, mai treacă-meargă, sînt veseli şi generoşi. Cînd nu e peşte proaspăt, mănîncă sardele uscate la soare. Dar, cu sau fără peşte, casele lor sînt murdare şi prăpădite. Cu toate astea, ei niciodată nu sînt răi. Îndură şi tac. Închipuie-ţi ce-o să se aleagă de ei, dacă vasele vor fi vîndute. Pînă cînd o să le dea Cayetano vreo slujbă...

Se ridică.

— Ştii că chiar acum mă duc să ridic banii de pe casă ?

Carlos o privi de sus în jos şi zîmbi.

— Dea-asta te-ai făcut aşa frumoasă ?

— Da, dar nu pentru Cayetano. Pe el n-o să-l văd ; totul s-a aranjat cu Martinez. Sînt aşteptată azi, la douăsprezece, la şantier, ca să semnez actul şi să iau banii.

— Să fie într-un ceas bun.

Clara se apropie de el.

— Mi-e frică să duc acasă atîţia bani. Cine ştie cine o să afle şi, poate, or să vină noaptea să-i fure. Mi-i păstrezi tu ?

— Bine.

— Atunci o să mă întorc cînd totul va fi gata.

Ieşi. Carlos se duse pe terasă, ridică o draperie şi o văzu îndepărtîndu-se, cu un aer mîndru. Lîngă băcănie, Clara se opri, vorbi cu o femeie, mîngîie un copil. Apoi se pierdu.

— Şi asta se gîndeşte că obligaţia mea e să rămîn aici şi să-mi iau în cîrcă mîntuirea pescarilor.

Carlos se întoarse în grădină, se aşeză, luă o carte, dar nu putu citi. *Rucha,* fiica, coborî să-l întrebe, din partea maică-si, dacă o să mănînce singur. Carlos îi spuse că da. La puţină vreme, *Rucha,* fiica, se întoarse ca să-i spună că-l aştepta Clara. Carlos trecu pe la el prin cameră, îşi

puse cravata şi jacheta. Se privi în oglindă şi-şi văzu coatele roase, manşetele descusute. Făcu o grimasă de dezgust.

Clara îşi scosese paltonul şi aştepta aşezată pe braţul unui fotoliu. Fusta, ridicată, lăsa genunchii descoperiţi. Avea în mînă o hîrtie lungă şi verzuie.

— Asta mi-au dat.

Îi întinse lui Carlos un cec : Şaptezeci şi cinci de mii de pesete.

— E ca şi cînd ţi-ar fi dat banii.

— Dar o să trebuiască să merg să-i ridic de la Santiago.

— Asta n-o să fie greu.

— Nu vrei să mă însoţeşti ? Dă-ţi seama. Niciodată nu m-am văzut cu atîţia bani, nici băgată într-o asemenea încurcătură. Apoi, cu ocazia asta o să le trimit şi fraţilor mei partea lor. Dacă ai merge cu mine, m-ai putea ajuta.

Carlos luă cecul.

— Vino. Să-l punem bine.

O duse în salon. Deschise obloanele unei ferestre şi dădu de-o parte un tablou care ascundea o mică casă de bani, în zid.

— Aici îşi ascundea Bătrîna tezaurul ? întrebă Clara.

— Cel puţin, o parte.

Carlos deschise casa, băgă mîna în ea şi scoase cîteva cutii, mici, potrivite şi mari.

— Priveşte.

Deschise una. Clara se apropie.

— Îl poţi lua.

Era un colier de smaralde, acelaşi cu care Sorolla o pictase pe doña Mariana. Îl ţinu cîteva clipe în aer.

— Foarte frumos. Dar mi-e frică de el.

Carlos legănă colierul în aer.

— De ce ?

— Mi se pare un păcat să porţi aşa ceva cîtă vreme există atîta lume săracă.

— Nu ţi-ar plăcea să fie al tău ?

— Nu.

— De ce nu ţi-l pui ?

— Nu mă tenta.

— Hai, pune-ţi-l.

Carlos lăsă cutiile pe un scaun și desfăcu colierul. Clara se întoarse cu spatele și îl lăsă să i-l pună. Îi îndepărtă mîinile, pipăi pietrele : apoi se apropie de oglindă.

— Deschide o fereastră. Nu mă văd bine.

Carlos deschise obloanele de la balcon : apoi, geamlîcul. Lumina de amiază pătrunse, întîlni în cale corpul Clarei, îi căzu pe față, făcu să scînteieze colierul. Clara se privi.

— Dacă m-aș mărita cu tine, ăsta ar fi al meu, nu ?

— Ar putea fi. După cîte se spune, doña Mariana îmi dă voie să aleg dintre lucrurile ei, ca amintire, ceea ce-mi place cel mai mult. Ar putea fi colierul.

— Scoate-mi-l.

— Dacă-l vrei, ți-l dăruiesc.

— Nu-i bine să glumești în felul ăsta, Carlos.

Își duse mîinile la gît și bîjbîi ca să desfacă închizătoarea.

— Stai liniștită. Fac eu asta.

— Vezi, zise Clara, cred că nu e bine să ai așa ceva și, cu toate astea, dac-ar fi al meu...

— O să fie al lui Germaine.

Carlos aranjă colierul în cutia lui : puse totul în casa de bani, apoi cecul și o încuie.

— Știi de ce-a inventat Bătrîna toată trăznaia asta cu bărcile și pescarii ? Ca să mă țină legat de Pueblanueva cît timp va fi aici nepoata ei și ca să mă însor cu ea. I se părea că dac-o să fim împreună și-o să ne vedem zilnic... De-asta a lăsat totul în mîinile mele, înțelegi ? E un plan bine gîndit. Dar eu o să i-l dau peste cap. Nimeni altcineva decît mine nu-i poate cere lui Germaine să petreacă aici cinci ani, iar eu o să aranjez în așa fel încît să plece, înțelegi ? În felul ăsta o s-o pot face și eu.

— După ea ?

— De ce crezi asta ?

— Ar fi normal. Poate, cine știe, ai ajunge să fii fericit.

— Pe doña Mariana n-o interesa nici fericirea mea, nici a altuia. Ceea ce vroia ea era ca toate astea, lucrurile ei, bunurile ei, colierul ăsta de smaralde să rămînă în mîinile nepoatei ei pentru totdeauna. Și atunci i-a venit ideea că, dacă m-aș însura cu ea, aș avea grijă ca așa să se-n-

tîmple. Şi, cum vezi, în alte condiţii nu m-ar fi deranjat! Am început să iubesc casa asta, mobilele astea, tot ce-i aici, pentru că-i tot ce rămîne de la Bătrînă. Cu plăcere aş face aşa ca totul să rămînă neschimbat, ca într-un muzeu, şi atunci, de, eu i-aş fi paznicul. Dar fără nepoată!

— E cumva urîtă?

— Nu. Foarte frumoasă.

O duse în camera de zi şi-i arătă fotografia lui Germaine. Clara se uită la ea cu curiozitate.

— Da. E frumoasă, dar eu valorez mai mult ca ea. Fata asta, cu figura asta, nu mi se pare în stare să aibă un copil.

Înapoie portretul lui Carlos.

— Sigur, eu n-o să am niciodată colierul ăla de smaralde...

Clara o lăsă pe *Chasca* să aibă grijă de maică-sa. Îi dădu cheile casei.

— Dacă o auzi că strigă şi-i timp frumos, o duci în grădină, dar ai grijă ca puţul să fie acoperit. Dacă nu sînt atentă, oricînd poate să cadă şi să se înece.

Maşina aştepta deja în faţa porţii doñei Mariana. Strada era pustie. Valuri liniştite se spărgeau de pietrele digului şi un vînt uşor încreţea faţa mării.

Şoferul o salută pe Clara:

— Don Carlos vă aşteaptă.

Don Carlos nu era grăbit. Se încăpăţînă s-o oblige pe Clara să ia micul dejun cu el. În dimineaţa aceea părea deosebit de amabil. O ajută să-şi scoată paltonul, îi spuse că arăta foarte bine şi porunci să fie scoase pentru ea bogăţiile de dulceţuri păstrate pentru Bătrînă.

Clara mîncă cu poftă şi lăudă mîncarea. Carlos o chemă pe *Rucha*, îi dădu cîteva dispoziţii şi îi ordonă fiicei ca, spre amiază, să-i ducă lui Rosario un mesaj.

Erau deja în maşină. Clara-i spuse:

— Am auzit că se mărită *Galana*.

— Da. Eu o să fiu naşul.

Clara-l privi şi Carlos simţi ca şi cînd l-ar fi acuzat, cu privirea, de nerușinare. Începu să răsucească o ţigară.

Rămaseră tăcuţi o bună bucată de vreme. Carlos fumă ţigară după ţigară; Clara moţăi. În apropiere de Santiago

avură o pană de cauciuc. Clara se deşteptă. Cît timp dură schimbarea roţii, se plimbară tăcuţi.

În Santiago se duseră direct la Bancă. Cecul era nominal : Clara trebuia să prezinte un document, sau cel puţin două semnături de negustori. N-avea cu ea nici o ţidulă, nu cunoşteau pe nimeni. Lui Carlos îi veni ideea să telefoneze la Coruña, la Banca doñei Mariana, unde era cunoscut. După cîteva formalităţi, putu să garanteze el pentru Clara.

Chiar acolo făcură mandatul pentru Juan. Treizeci şi şapte de mii cinci sute de pesete. Din cealaltă jumătate, Clara păstră cinci mii, iar cu restul deschise un cont. Dintr-o dată i se făceau numai înlesniri. Un funcţionar îndatoritor aranjă totul. După o jumătate de oră, Clara avea în buzunar carnetul de cec.

— Gata, sînt bogată.

Vru să-i înapoieze lui Carlos banii împrumutaţi cu cîteva prilejuri, dar Carlos îi refuză.

— Erau ai doñei Mariana.

— N-ar fi rău deloc să-i iei. Ai putea, cel puţin, să-ţi faci un costum. Arăţi ca vai de tine, cu jacheta şi pantalonii ăştia. Şi n-ar fi exagerat nici dacă ţi-ai lua un pardesiu.

— De ce, dacă tot o să plec ?

— Păi tocmai pentru asta. Doar n-o să mergi prin lume ca un cerşetor. Apoi, dacă te duci la nuntă la Rosario, trebuie să arăţi bine. Nu i-ar place ca naşul să fie de rîsul lumii.

Îl convinse. Se duseră la magazinul de confecţii, dar Carlos nu găsi nimic pe gustul lui.

— Aici, în Santiago, erau croitorii foarte bune.

Intrară într-una întunecoasă, „Pozas şi Fiii. Croitorie ecleziastică şi civilă". De cum intră, Clara se opri în faţa unei sutane nou-nouţe, pusă pe un manechin. O sutană cu treizeci şi trei de nasturi colorati şi un cordon potrivit. O mîngîie.

Carlos opri un bărbat care avea un metru atîrnat după gît. Omul croia un postav închis la culoare, urmărind liniile trasate cu săpun albastru. Îi spuse că dorea un pantalon gri, de lînă, şi o jachetă de catifea.

— Ca astea pe care le am pe mine.

Își scoase pardeseiul, ca să i le poată vedea. Croitorul îl privi puțin disprețuitor. Întinse degetele și pipăi stofa. Apoi rămase cu mîna în aer.

— La croitoria asta...

Clara se apropiase. Îl întrerupse :

— Nu știu de ce te încăpățînezi să porți tot timpul haine de învățat, spuse către Carlos.

— Poate pentru că nu știu să port altceva.

Carlos se întoarse spre croitor :

— Uite ce-i : sînt mulți ani de cînd mă îmbrac așa și nu vreau să schimb nimic. Cît privește calitatea țesăturii și a croielii, nu mă opun să fie mai bune. Dumneata ai faimă de mare croitor.

Croitorul zîmbi, măgulit.

— Mulțumesc lui Dumnezeu, casa asta lucrează pentru Mitră de aproape un secol. Bunicul meu, fie-i țărîna ușoară, îi îmbrăca pe domnii arhiepiscopi de pe vremea lui și, de atunci, toți și-au făcut îmbrăcămintea aici. Mai puțin cel de-acum, dacă e să spunem adevărul. Cum e andaluz... În schimb, îi îmbrăcăm pe demnitarii consiliului comunal.

— Eu, în realitate, nu vreau o sutană.

— Da, da, înțeleg. Noi îmbrăcăm și lumea bună de aici și pe mulți dintre profesorii de la universitate. Aici, în Santiago, lumea își face o fală din a se îmbrăca bine.

— Atunci o să-mi faci o jachetă de catifea.

— Numai în cazul în care găsesc pe piață un material de bună calitate. Numai în cazul ăsta. Lucrurile pe care le facem noi sînt totdeauna numai din cea mai bună stofă.

— Pe lîngă asta, ar trebui să-mi faci proba azi. Nu locuiesc în Santiago, și în seara asta o să mă întorc...

— Unde ?

— La Pueblanueva.

— Ah, da, Pueblanueva del Conde ! Am acolo un bun prieten și coreligionar, președintele Comuniunii Tradiționaliste. Don Baldomero Piñeiro, farmacist.

— Ah, farmacistul ! spuse Clara.

— Ah, don Baldomero ! spuse Carlos.

În croitoria ecleziastică și civilă „Pozas și Fiii" — mai exact spus, nepoții — lucrurile începură să meargă ușor.

Rezultă că la croitoria aceea se îmbrăcase și tatăl lui Carlos. În timp ce lua măsurile, croitorul aduse vorba despre un canonic foarte cult, don Ceferino Tafur, care, văzut numai în lenjerie, părea un gîndac, dar care, în sutana și mantia confecționate acolo, arăta elegant. „Pentru el aduc țesături tocmai de la Roma și ciorapi stacojii. Pe lîngă asta, poartă catarame de argint la pantofi."

— N-o fi a lui sutana asta ? întrebă Clara și arătă spre manechin.

— Oh, nu ! spuse croitorul. E de două ori cît don Ceferino... Poftiți la ultima oră, spre opt, și-o să vă fac proba...

Atunci, Clara zise că și ea trebuie să-și facă cumpărăturile, și-l bagă pe Carlos într-o mercerie și începu să scotocească printre cutii cu lenjerie și să aleagă și să refuze, și să-i ceară sfatul lui Carlos despre chiloți, sutiene și alte chestii mititele și fascinante, pînă cînd alese patru sau cinci compleuri și o centură și două perechi de ciorapi. Plăti totul și spuse să fie trimise în cutare loc. Apoi o întrebă pe vînzătoare de unde putea cumpăra toate acele lucruri în cantități mari.

Vînzătoarea îi răspunse că în magazinul de pe strada cutare, numărul cutare, dar că acolo nu se vindea decît comercianților.

— Eu tocmai o să deschid un magazin.

Îl duse pe Carlos acolo. Îi primi un domn de vîrstă mijlocie, pe care picioarele Clarei îl făcură să ia foc. Clara își dădu seama și nu-și trase fusta mai jos. Domnul îi informă cum pot face să cumpere, cum se fac plățile : „Efecte la nouăzeci de zile", iar Clara întrebă ce-nsemna asta. Domnul îi arătă o scrisoare de schimb și-i vorbi pe scurt despre legislația pieții în ce privește scrisorile de schimb, și despre atîta la sută cît trebuia mărit prețul mărfii ca să poată obține cîștig și... Vorbea mult, cu un fel de neliniște și entuziasm, mereu cu capul în jos, cu privirea fixă pe genunchii Clarei. O să-i trimită un comisvoiajor acasă, căruia-i putea face comanda : un om cu experiență, care o va sfătui bine.

— Dacă dumneavoastră o să deschideți o mercerie, n-ar fi rău dacă mai înainte ați face puțină practică co-

mercială. Noi n-am avea nimic împotrivă să veniți aici cîtva tmp, să zicem cincisprezece zile și să vă învățăm.

— Mulțumesc. Dar nu-mi pot părăsi soțul și copiii. Dumneavoastră nu știți ce-nseamnă o casă fără stăpînă.

Privi spre Carlos cu dragoste.

— Mai ales pentru soțul meu. Fără mine, n-ar ști să-și pună nici șosetele.

Notarul fu punctual. Îl conduseră în salon, iar Carlos veni de-ndată. Notarul îl salută cu o exagerată familiaritate. Carlos se gîndi că, în fond, își bătea joc. Notarul avea cu el o servietă neagră, mare, burdușită. Lui Carlos îi fu teamă că testamentul doñei Mariana era tot pe-atît de voluminos. Dar ceea ce scoase notarul din servietă și începu să citească avea dimensiuni normale : nu trecea de zece pagini, bătute la mașină la trei rînduri, copiile separat.

Notarul era mic de înălțime, rotund, burtos : cu voce ascuțită și puternic accent regional. Puse testamentul pe masă și făcu un preambul despre relațiile lui cu doña Mariana : erau mai mult de treizeci de ani de cînd o cunoștea, fusese prietenul ei și cel căruia-i destăinuise toate secretele. Cînd spuse asta, zînbi :

— Dumneavoastră știți că...

O sfătuise ca un jurist dibaci. Dar doña Mariana nu admitea sfaturi decît pînă la un anume punct.

— Testamentul pe care o să vi-l citesc e pură aiureală, un capriciu, aproape o copilărie și iertați-mă că mă exprim astfel, în termeni aparent lipsiți de respect. Va fi fost scumpa mea prietenă senilă, se va fi aflat în cea de a doua copilărie, cea pe care doctorii o atribuie arterosclerozei cerebrale ? Mi-e teamă că așa-i, pentru că testamentul ăsta l-a făcut puțin înainte de moarte, după ce l-a anulat pe cel dinainte, care era mai rezonabil. Pe lîngă asta, mai există un codicil al cărui conținut nu-l cunosc și care, cu siguranță, trebuie că e și mai trăznit. Și, fiți atent, eu i-am atras atenția și am sfătuit-o cum se cuvine ! Așa că am conștiința împăcată. Vă asigur că n-am nici o vină că lucrurile s-au petrecut așa. Știți că nimeni n-a fost în stare să se opună voinței ei.

Începu să citească :

— Mai întîi, lipsesc obișnuitele dispoziții cu caracter religios. Iar eu am insistat : dispuneți să vi se facă funeraliii, doña Mariana, funeralii de lux, așa cum e firesc pentru poziția pe care o aveți ! Și ea mi-a răspuns : „De ce, dacă nu cred în Dumnezeu ?“ „Atunci de ce încăpățînarea asta de a fi înmormîntată în biserică ?“ „Pentru că biserica e a mea și am motivele mele.“

Informațiile lui Cayetano erau excelente. Textul testamentului coincidea cu ceea ce-i povestise Cayetano. Mai erau cîteva lucruri, dintre cele fără importanță : dispoziții privind servitoarele, donații.

— Dar dacă nu accept obligația de a-i administra bunurile ?

— Așteptați pînă la sfîrșit, nu vă grăbiți.

În cazul în care domnișoara Germaine Sarmiento nu ar accepta condițiile stipulate ca să poată fi considerată moștenitoarea doñei Mariana, sau în cazul în care domnul Carlos Deza ar respinge obligațiile, testamentul ar fi considerat nul și, în locul lui, ar intra în vigoare codicilul.

— Atunci îl și puteți deschide, pentru că eu nu accept.

— De ce vă grăbiți ?

Notarul dădu deoparte cîteva copii ale testamentului și păstră originalul.

— Una dintre copiile astea vă aparține. Cealaltă ar trebui să fie trimisă domnișoarei Germaine Sarmiento, care locuiește la Paris, Piața Tertre, 2. Ar fi bine dacă i-ați scrie și ați lămuri-o că testamentul e greu de atacat. Partea cea mai aiurită, cea cu vasele de pescuit, în afară de faptul că n-ar fi convenabil să facă proces pentru ele, căci, așa cum stau lucrurile acum în țara asta, muncitorii ar face un scandal nemaivăzut și-ar cîștiga, este perfect legală, pentru că valoarea bărcilor de-abia dacă atinge un sfert din cea totală. Cît despre dumneavoastră... Problema are două aspecte : primul, cel de administrator, nu cred să vă dea multă bătaie de cap. Nimănui nu i s-a pus în mînă o avere cu atîta libertate de mișcare, dragă prietene ! Puteți face și desface de-a lungul a cinci ani, fără ca nimeni să aibă dreptul să vă ceară socoteală. Nu cred că vreun avocat ar reuși să anuleze această dispoziție. Cel de-al doilea, are mai multe portițe de scăpare pentru

un om inteligent. V-aţi gîndit, de pildă, că în calitate de administrator şi mandatar aveţi dreptul de a numi un împuternicit ? Iar un împuternicit, dragă prietene, v-ar elibera de toate încurcăturile. Dacă considerăm că bărcile sînt un lucru pierdut, este lucrul cel mai potrivit. Sfatul meu este să vorbiţi cu pescarii, iar ei să-şi aleagă pe cineva de încredere. Dumneavoastră le daţi puteri depline, şi să le fie de bine. Dacă fură, să fure ; dacă dau chix, să dea. Dumneavoastră vă spălaţi pe mîini. Ceea ce nu puteţi face, înţeleg foarte bine, este să vă asumaţi această responsabilitate şi să fiţi ţinta mînici gloatei în cazul că totul se termină rău.

Închise servieta, dar nu făcu gestul să plece.

— Mai există un punct... un aspect secundar, asupra căruia mi-ar face plăcere să vă dau un sfat. Acţiunile de la şantier. Trebuie să le vindeţi. V-aţi gîndit la asta ?

— Nu.

— Domnul Salgado va voi să le cumpere. E firesc. Dar ştiu că o firmă importantă din Vigo e şi ea interesată în chestiune. În afară că aţi putea obţine un comision considerabil, sînt sigur că v-ar plăti bine pentru ele. Sînt acţiuni valoroase, toată lumea o ştie. Iar şantierele navale sînt un comerţ care merge foarte bine : una dintre cele mai puternice industrii de pe coasta galiciană. Aşa că, după ce veţi vorbi cu domnul Salgado, căutaţi-mă.

— Bănuiesc că domnul Salgado e informat despre asta. Nu ştiţi că de mai bine de o săptămînă are o copie a testamentului ?

— Nu se poate !

— O copie exactă. Tot ceea ce aţi citit dumneavoastră coincide cu ce mi-a spus el chiar în încăperea asta.

Notarul, în picioare, îşi duse mîna la inimă.

— Vă dau cuvîntul de onoare... !

— Nu-i nevoie. Dar ştiţi ce mi-a spus ? „Pe judecător, pe notar şi pe popă nu trebuie să-i cumperi, atîta vreme cît există secretari, conţopişti şi ţîrcovnici."

— Conţopişti ! Am trei la mine la notariat !

— Unul dintre ei poate să fi aflat că o firmă din Vigo rîvneşte la acţiunile pe care doña Mariana le avea la şantierele Salgado. Puteţi fi sigur.

— În orice caz, asta nu vă atinge pe dumneavoastră.

— Nu. Dar Cayetano trebuie să-şi fi luat toate măsurile. Eu, în locul lui, aş face la fel. Pe de altă parte, comisionul la care vă referiţi nu mă interesează prea mult, iar banii domnişoarei Sarmiento şi ai celuilalt beneficiar, nici atît. N-o să vînd în bătaie de joc, din pură conştiinţă, dar nici n-o să mă dau de ceasul morţii ca să scot un preţ bun.

— Pot să trag concluzia, din ceea ce spuneţi, că acceptaţi să administraţi bunurile care-au aparţinut defunctei doamne Sarmiento ?

— Cel puţin în privinţa asta... E un act de curtoazie faţă de nişte persoane pe care nu le cunosc.

Notarul făcu cu ochiul.

— E o fată frumoasă, nu ? Şi cu o dotă excelentă.

Notarul acceptă un pahar cu vin şi apoi plecă. Ultimele sale cuvinte fură o ameninţare la adresa conţopistului trădător. „Dar care dintre ei o fi ?“ Îndată, Carlos trimise vorbă *Cubanezului* că în seara aceea, la opt, o să meargă să vorbească cu el. „Ar fi bine să fie de faţă Conducerea Sindicatului“, adăuga într-o notă. Apoi luă trăsura şi se duse la Clara. O chemă din curte. Trebui să strige din nou. În sfîrşit, apăru. Venea din pădure, cu o legătură de lemne pe cap. Îl văzu pe Carlos, lăsă lemnele să cadă şi alergă la trăsură.

— Carlos !

Era roşie la faţă şi puţin ciufulită. Îşi dădu pletele pe spate.

— Vezi, dragă. Muncesc ca o roabă : dar o să se termine repede cu asta.

Carlos îi povesti despre vizita notarului.

— Mi-a dat o excelentă idee. Pot să numesc un împuternicit şi să-i dau lui pe cap chestia cu vasele.

— Şi asta ţi se pare drept ?

— Da, pentru că împuternicitul ar putea fi Juan. Am venit să-ţi cer adresa.

Clarei i se umeziră ochii. Se îndepărtă de trăsură şi se rezemă de gard. Carlos sări în drum şi se apropie de ea.

— Nu te bucuri ?

— Nu. Ce-ai vrea ? Începusem să mă descurc fără ei, iar planurile mele nu ţin seama deloc de ei.

— Mi se pare cinstit să-i ofer lui Juan această posibilitate.

— Trebuie s-o faci.

— Cu toate astea, nu mi-ar plăcea să-ţi pun în braţe o situaţie neplăcută, numai pentru că mi-ar fi mie mai uşor.

— Oh, nu-ţi face griji ! Mai întîi, nici Inés, nici Juan nu au loc în casa din piaţă. Aşa că, dacă vin, vor fi nevoiţi să-şi găsească un apartament pentru ei doi. Nu dinspre partea asta îmi vine teama. Mă obişnuisem cu ideea să fiu independentă, înţelegi ? Şi este foarte posibil ca ei să mă stînjenească într-un fel sau altul. O să fac eu ceva care lui Juan n-o să-i placă... Cît despre Inés...

Rămase tăcută un moment.

— Inés nu mai poate fi aceeaşi, continuă. Poate nici nu vrea să se mai întoarcă. Dar, dacă o face, crezi că va continua ca mai înainte ? Eu n-aş putea s-o văd întristată, închisă tot timpul în casă. În sfîrşit, m-ar apuca şi pe mine tristeţea, tocmai cînd ceea ce doresc e puţină bucurie. Apoi...

Îl luă pe Carlos de mînă şi-l privi drept în faţă.

— ...ştii atîtea despre mine, încît poţi s-o afli şi pe-asta. Inés mi-a făcut mult rău. Sigur, fără să vrea : dar mi l-a făcut. Era ca şi cum m-ar fi acuzat tot timpul, ca şi cînd, de cîte ori mă privea, mi-ar fi spus că sînt murdară. Iar eu simţeam nevoia să-i fac în necaz, să fac ceea ce ea, fără cuvinte, îmi reproşa. Cînd a plecat, deşi mi-a părut rău, am simţit că mi s-a luat o greutate de pe suflet. E îngrozitor să ai mereu în faţă pe cineva care să te judece.

Vîntul i se juca în păr. Nu dăduse drumul mîinii lui Carlos şi-l privea deschis.

— Deşi e adevărat că, de cîtva timp, n-am nimic să-mi reproşez.

Strînse cu putere mîna lui Carlos şi apoi îi dădu drumul.

— Şi ţie ţi-o datorez.

Lăsă ochii în jos şi plecă în fugă de lîngă trăsură.

Începea să se întunece. Carlos spuse că nu va cina, şi ieşi. De-a lungul parapetului, grupuri de femei reparau

plasele puse la uscat. Mai încolo, în piața de pește, vînzătorii își strigau marfa.

— Poate Clara e pe-aici.

Se opri cîteva clipe pe dig, ca să vadă cum se lovea apa de pietrele stăvilarului. Apoi traversă strada, merse pe lîngă case pînă în cartierul pescarilor. Se auzea un cîntec intonat în cor de mai mulți bărbați : nu prea departe, poate chiar pe sub arcade. Cîntau cu voce înceată, lent, numai bărbați, tineri și maturi. Bănui că pescarii excluși de la întîlnire îi așteptau acum sosirea, apoi deciziile. Se făcu liniște : apoi începură din nou să cînte. Vocile ajungeau la el pe deasupra micului port, acolo unde jumătate din flota de pescuit stătea la țărm de la moartea Bătrînei. Luminile caselor se reflectau în apa liniștită : o barcă traversă luciul încrețit, cu zgomot ritmic de lopeți. Poate că bărbații așteptu așezați pe parapet, sau priveau apele în timp ce cîntau.

Carlos dădu colțul, intră sub colonade. Pescarii se aflau în fața tavernei *Cubanezului* în grup compact. Sprijiniți de perete, așezați pe jos. Îl văzură sosind și tăcură dintr-o dată. Carlos salută și intră în cîrciumă.

Președintele și membrii comisiei, așezați la masa din fund, se ridicară. *Cubanezul* plecă de la tejghea și se apropie de Carlos, cu mîna întinsă. Cu stînga își scoase din gură țigara stinsă. Întîrzie să spună „Bună seara", ca și cînd n-ar fi știut dacă să zică altceva, sau n-ar fi putut spune ce dorea.

Conducerea Sindicatului făcu, de asemenea, cîțiva pași înainte : spuseră același lucru, imitînd gesturile *Cubanezului*. Apoi, președintele apropie un scaun de masă și-l rugă pe Carlos să ia loc. Veni Carmiña și puse o față de masă, o cană cu vin, pește prăjit, pîine. Apoi plecă.

Afară, marinarii nu mai cîntau.

— Vă mulțumim că ați venit. Noi nu îndrăzneam... V-o fi spus Clara..., domnișoara Clara...

— Era obligația mea, nu vi se pare ? N-am făcut-o mai înainte pentru că nu cunoșteam testamentul doñei Mariana ; dar azi-dimineață a venit notarul... O să vă citesc partea unde-i vorba despre voi.

Cubanezul aduse o lampă. O ținu puțin în sus, în timp ce Carlos citea. Cei din conducere își apropiau și înde-

părtau capetele, tăcuți, serioși. Carlos citi cu încetineală ; dacă în text apărea un cuvînt mai deosebit, îl explica.

— Asta-i tot. Așa cum vedeți, zvonurile erau adevărate. Doña Mariana a vrut să vă rezolve problemele. Nu vă pot spune că, din punct de vedere juridic ar fi o donație ; dar, practic, asta e.

— Dar dumneavoastră ? Și dumneavoastră acceptați...?

Răspunsul lui Carlos părea să le provoace mai multă neliniște decît citirea testamentului.

— Eu nu mă pot opune.

— Atunci, dumneavoastră... o să luați totul în primire?

Carlos îl luă pe *Cubanez* de braț.

— Credeți c-aș ști să mă descurc ?

— Nu știu. Sigur că da. Dumneavoastră știți mai multe decît noi.

— Despre toate astea, mai puțin ca oricare. Sînt sigur că dacă eu aș fi cel care să conduc afacerea, v-aș ruina. Banii și cu mine nu facem casă bună. Și, așa cum veți înțelege, nici nu pot, nici nu trebuie să risc pîinea atîtor familii.

Se sprijini de spătarul scaunului și-i privi.

— Nu există nici o clauză în testament care să mă împiedice să numesc un împuternicit, pe cineva care să se priceapă la pescuit și care să vă fie prieten. Vreau să spun, cineva în care să aveți încredere. Acea persoană mă va înlocui, iar totul va merge mai bine.

Tăcu, puse copia testamentului în buzunar.

— O persoană care, totodată, să se bucure și de încrederea mea. M-am gîndit la Aldán.

Cubanezul și conducătorii Sindicatului îl priviră. Președintele lăsă capul în jos. Unul dintre reprezentanți luă o bucată de pîine și o înmuie în vinul din cana lui. Celălalt începu să bată cu degetele în tabla mesei. *Cubanezul* nici nu se mișcă, nici nu se uită în altă parte.

— Ce ? Nu vă place ?

— *Cubanezul* dădu din cap.

— Înțelegeți, don Carlos ? Ne-a trădat. Ne-a lăsat în drum.

— Sînt de acord că v-a lăsat în drum, dar nu c-ar fi trădător.

— E același lucru.

— Nu. Sînt multe motivele pe care cineva le poate avea ca să facă ceva în aparență rău, și de acestea depinde dacă faptul e sau nu rău. E evident că Aldán v-a abandonat într-un moment în care aveați nevoie de el. Dar, de ce ? Eu știu de ce, și vă asigur că, oricare dintre voi, în locul lui, ar fi făcut la fel.

— Pe Juan nu-l mai iubește lumea, spuse președintele.

— Pe Juan l-au iubit. Cîteodată m-am aflat împreună cu el printre voi, și am văzut ce era și ce putea face Aldán.

— Bine, dar totul s-a sfîrșit.

— Poate începe din nou.

— *Cubanezul* ridică palma și o ține în aer.

— Uite ce-i, don Carlos. Lăsați-mă să vă explic puțin. Nu știu dacă n-o să spun prostii, dar trebuie să vorbesc. Vă asigur că lumea ar avea mult mai multă încredere într-o întreprindere dacă ați fi dumneavoastră în frunte, decît dacă s-ar întoarce Juan. Vedeți că v-o spun cinstit, și tot așa vă spun că niciodată n-am așteptat ca să vă sacrificați pentru noi, iar ăstora le-am explicat de multe ori că n-avem dreptul să v-o cerem. Așa stau lucrurile. Mi se pare rezonabil ca dumneavoastră să lăsați totul și să numiți un împuternicit. Dar, de ce Aldán ? Sînt două aspecte aici. Juan se poate bucura de încrederea dumneavoastră ; de a noastră, nu.

— Eu sînt prieten cu Juan și-l cunosc. Vă asigur că nimeni nu vi s-ar putea dărui ca el, și să muncească pentru voi cu dezinteresul cu care ar face-o el, să-și bată capul pînă-n zori pentru voi și chiar, dacă e nevoie, să-și dea viața. Din cauza asta, pentru că știu toate astea, și cu toată neîncrederea voastră, insist să cred că Juan e singurul care ar putea duce lucrul la bun sfîrșit.

— Dacă așa porunciți dumneavoastră...

— Nu ne rămîne altceva decît să facem cum credeți, spuse președintele.

— Dar eu nu vreau să fac nimic împotriva voinței voastre. Eu nu poruncesc, doamne ferește ! Vreau numai să ajungeți să înțelegeți punctul meu de vedere și să ne punem de acord.

— Noi nu putem decide nimic pînă nu ne sfătuim cu lumea. Sîntem numai niște trimiși.

— Lumea e aici, afară.

— De ce nu le vorbiți dumneavoastră ?

— Nu eu trebuie s-o fac. Voi sînteți cei care trebuie să discutați cu ei. Mergeți, vorbiți-le. Eu o să aștept.

— Și dacă nu vor ?

— Atunci o să căutăm altă soluție, adică, pe altcineva.

Conducătorii Sindicatului se ridicară.

— Eu rămîn aici, spuse *Cubanezul*. N-o să-l lăsăm singur pe don Carlos.

— Nu contează. Dacă dumneata crezi că trebuie să ieși...

— Nu, nu. E de-ajuns să vorbească ei.

Cei din conducere plecară. *Cubanezul* se așeză în fața lui Carlos.

— Uite ce-i, don Carlos. Eu sînt un om tăcut. Chiar dacă m-ar omorî, n-aș destăinui niciodată secretul. Iar pe dumneavoastră vă știu om serios. Dacă insistați, trebuie să fie vreun motiv...

Își dădu șapca pe spate și se scărpină pe frunte.

— Mă puteți crede cînd vă spun că-n viața mea n-am avut o supărare mai mare ca atunci cînd Juan ne-a părăsit. Îl iubeam și aveam încredere în el. Dacă mi-ați povesti... Mi-ar plăcea să-l pot iubi din nou, știți ? Nu o să spun nimănui. Sigur, dacă nu se poate...

Întinse mîinile pe masă, cu palmele desfăcute.

— Juan era prietenul meu. Aș fi făcut orice pentru el. Am fost împreună la închisoare, iar acolo oamenii se cunosc bine. Cînd a plecat în felul ăla, fără să dea explicații, fără să se justifice, am suferit mai mult decît cînd mi-am pierdut piciorul.

Strînse pumnii.

— Mi-ar place, bineînțeles, ca Juan să preia afacerea, el ar fi mai bun ca oricare altul. Mi-ar place dac-ar fi același ca înainte, adică dacă s-ar dovedi că nu ne-a trădat.

Carlos lăsă capul în jos și rămase așa cîteva momente.

— Dumneata știi cît iubea Juan pe sora lui, Inés.

— Da.

— Ascultă-mă.

Vorbi cîteva minute. *Cubanezul* nu-și luă privirea de la el. Carlos vorbi despre părintele Ossorio, despre Inés, despre escapada de la Madrid, despre scrisoarea călugăru-

lui. *Cubanezul* îl întrerupse o singură dată, ca să exclame: „Sigur ! Dacă ar fi lăsați să se însoare, nu s-ar mai întîmpla asemenea lucruri". Și tăcu din nou.

— În condițiile astea, Juan nu putea s-o lase singură pe sora lui. Sînt sigur c-a plecat îndurerat, știind că va fi judecat greșit și că va fi luată drept trădare ceea ce era, în realitate, o îndatorire neplăcută și de neînlăturat. Dar el nu vă putea convoca pe voi ca să vă povestească despre pasul greșit pe care-l făcuse soră-sa. Asta-i tot.

Cubanezul se ridică, traversă încăperea și deschise ușa. Marinarii discutau cu președintele Sindicatului. Lumina din cîrciumă, strecurată prin fereastră, de-abia dacă lăsa să se vadă fețele mînioase, decepționate.

— Tăceți o clipă din gură ! spuse *Cubanezul*.

— Se-ntîmplă ceva ?

— Da, se-ntîmplă — închise ușa cu geamuri și se sprijini cu spatele de ea. Nu vreau să mă bag în deliberarea voastră. Dar vă asigur că dacă Aldán s-ar întoarce, ar fi pentru mine cel dintotdeauna. N-am de ce să vă dau explicații.

— Șovăi, vocea îi tremură :

— Acum, treaba voastră.

Intră în cîrciumă. Carlos, pe jumătate întors spre el, îi surîdea.

Pierduse multă vreme cu scrierea scrisorii : încercase diverse stiluri, de la ironic și jucăuș, la dramatic și zelos; i se adresase în mii de feluri — pînă cînd rămăsese la „Dragă Juan", cu care începuse — ; mai întîi o lua pe departe, apoi intra direct în subiect. Prima ciornă ocupa în întregime cele patru fețe a două foi ; cea definitivă de-abia dacă trecea de o sută de cuvinte. O trecu pe curat, scrise plicul, îl închise și-l timbră. Cum n-avea nici un rost s-o trimită pe *Rucha* la poștă la ora aceea, scrisoarea rămase pe o consolă. „Mîine, la prima oră, o să duci scrisoarea asta." Luă o carte și începu să citească. Îi aduseră cina și continuă să citească în timp ce mînca. *Rucha* îl întrebă dacă o să iasă, iar el spuse că nu știe. Se așeză în fața căminului stins — cu vatra curată și măturată, cu arama uneltelor strălucind — și puse cartea la îndemînă, cu un semn în ea. Închise ochii. Pînă cînd se auziră bătăi în ușă.

— A venit domnișorul Cayetano, spuse *Rucha.*

Carlos tresări.

— L-am invitat înăuntru. Așteaptă în salon.

— Să vină aici.

Rucha ieși. Carlos își înnodă cravata, puse bine tot ce scrisese și luă portretul lui Germaine. *Rucha* deschise ușa și-l lăsă să intre pe domnișorul Cayetano. Era îmbrăcat în albastru palid și își ținea luleaua între dinți. Zîmbea. Îi zîmbi și Carlos, iar Cayetano își scoase pipa din gură și o puse în buzunar.

Carlos îl întrebă :

— Bei o cafea ?

— Bine. Dacă-mi dai.

Carlos îi făcu lui *Rucha* un semn. Îi arătă lui Cayetano un scaun, dar Cayetano nu se așeză. Îl bătu, rîzînd, cu palma pe umăr pe Carlos.

— Ești complet nebun ; toți sînteți nebuni.

— S-a și pus în mișcare serviciul tău de spionaj ?

— N-a fost nevoie. Tot satul o știe. Ce nebunie ! Ne descotorosisem de Juan și acum ți se năzare să-l aduci exact acolo unde poate face cel mai mare rău. Sigur, nu mie, ci celorlalți. Și, mai înainte de orice, pescarilor. Pariez pe ce vrei că afacerea asta cu vasele de pescuit n-o să dureze nici un an.

— Dacă te încăpățînezi tu să nu dureze, e cu putință.

— Eu ? Să mă încăpățînez eu ? Pentru ce ? Falimentul e un lucru absolut garantat.

— Ca să-mi spui asta ai venit aici ?

— Nu. Nu merita osteneala. Vizita de azi era de mult timp prevăzută. A fost notarul aici, dimineață...

— Da.

Cayetano își puse mîinile pe umerii lui Carlos și-l privi în ochi.

— În momentul ăsta, Carlos, tu ești pentru mine persoana cea mai importantă din lume. Vin să tratez cu tine în cea mai bună dispoziție. Nu vreau să ne certăm și sînt dispus să fac orice efort ca să-ți înțeleg punctul de vedere. Bine ?

— Măcar atît.

Carlos se așeză. Cayetano se sprijini de cămin, luă o figurină de porțelan și o examină cu atenție.

— Poate că și numai asta-i de-ajuns pentru a stabili o diferență.

— Cred și eu, replică iute Cayetano. Diferența care există între cei care distrug ceea ce nu i-a costat nimic ca să aibă, pentru că au moștenit, și cei care cunoaștem valoarea lucrurilor pentru că le-am cîștigat prin munca noastră.

— Mai bine ai spune prețul.

— Și valoarea. Nu știu ce se poate plăti pentru asta, dar știu cît valorează. Și mai știu că, în oricare din zilele astea, cînd o să-l cureţe, o să-i cadă servitoarei din mînă și-o să se facă mii de bucăţele. Dar dacă eu o să am vreodată copii, o să-i învăţ să respecte ceea ce are valoare și să-l păstreze.

— Într-un cuvînt : dacă-ntr-o zi o să ai copii, o să-i educi astfel încît să nu poată face nici o trăznaie ca cea de a ceda vasele Sindicatului.

Cayetano ridică din umeri.

— Asta n-ar face-o copiii mei nici dacă nu i-aș educa. Asta n-ar face-o nimeni care are simțul responsabilității, Carlos. Eu am un negoț, un mare negoț. Îmi dă bani, îmi dă satisfacţia de a fi stăpînul orașului ; dar tocmai asta, să fiu stăpîn, mă face să mă simt responsabil. Știu că o proastă conducere, o proastă administrare m-ar ruina pe mine și i-ar ruina pe toți. În Pueblanueva e de mîncare pentru că eu muncesc mai mult ca oricine. Asta o știu și prietenii și dușmanii mei, și ar fi timpul s-o afli și tu.

Carlos se îndreptă în scaun.

— Vrei să mă faci să cred că ești un filantrop ?

Cayetano făcu un pas în tăcere, cu mîinile în buzunare și cu capul plecat. Apoi spuse :

— Sînt multe lucruri pe care n-ai să le înțelegi niciodată. Și, cu toate astea, singurul care le-ar putea înțelege ești tu — scoase pipa și-și făcu de lucru cu ea. Nu știu dacă ți-am povestit vreodată că atunci cînd eram copii, cînd eu eram deja cine sînt, iar voi vă apropiaţi de ruină, cînd eu aveam iahtul meu, iar voi vă ţineaţi după mine ca să vă las să-l mînuiți, odată ne-a venit ideea să suim la ruinele castelului și nu m-ați lăsat să merg pentru că eu nu eram un Churruchao. Îți amintești ? Ei bine : acum, eu v-am învins și singurul pe care nu l-am învins

e mort și pot, dacă vreau, să merg să dansez pe mormîntul lui. Acum două zile am cumpărat conacul lui Aldán, o știi. N-aveam nici o nevoie de el. O să-l dărîm și-o să construiesc acolo un sanatoriu de tuberculoși pentru muncitorii mei.

Lovi puternic cu piciorul în dușumea.

— Și casa asta, și prostioarele astea, și tot ce-a fost al Bătrînei, vor fi, de asemenea, ale mele. În mod inevitabil — pronunță pe silabe. Nu mai există nimeni care să mi se opună.

— Te gîndești să te-nsori cu Germaine ? zise Carlos rîzînd.

— Nu. Cayetano strînse pumnii și privi în aer cu duritate. Asta, nu.

Rucha intră cu cafeaua. Puse tava pe masă și ieși în tăcere ; Carlos servi ceștile.

— Pui zahăr ? Vrei și puțin coniac ?

— Da. Zahăr și coniac.

Cayetano se așeză. Rămase tăcut și încruntat în timp ce Carlos căuta în dulap sticla și paharele. Bău o sorbitură de cafea ; luă coniacul, dar nu bău. Balansa cupa pînă cînd lichidul ajungea la margine. O dată, cîteva picături căzură pe covor.

— Iartă-mă.

— Nu face nimic.

Lăsă paharul pe masă și-și trecu mîna prin păr.

— Mi-ar plăcea ca fata asta să nu vină niciodată în Pueblanueva. Ți-o spun deschis. Va fi greu să nu iasă încurcături din cauza ei, iar eu nu le doresc.

— Încurcături, cu cine ? Pentru că eu, cum știi, n-o să fiu aici. Sau o să rămîn doar timpul necesar ca să lichidez moștenirea Bătrînei.

Cayetano răspunse distrat :

— Nu mă gîndeam acum la tine, și nici măcar la franțuzoaică.

Tăcu o clipă, apoi îl privi fix pe Carlos. Dintr-o dată, fața își îndulcise expresia.

— Dacă nu te-ai fi pus de partea Bătrînei, am fi putut fi buni prieteni. Dar, te asigur, felul cum te-ai purtat, cînd ai sosit, m-a surprins. Bănuiam că ești altfel de om, un om modern.

— Sînt... în afară de Pueblanueva. Încerc să fiu din nou. De-asta o să plec.

— În orice caz, pe tine nu te urăsc. Am învățat să respect oameni ca tine. Știu că e nevoie de voi ca să schimbați lumea. Vezi, dacă atunci cînd ai venit mi-ai fi acceptat oferta...

Carlos încercă să-l întrerupă, dar Cayetano ridică o mînă și-l opri.

— Să nu spui nimic. Nu vroiam să te cumpăr, cum, poate, ai crezut. După aia, da. Dar, la început, nu. Vroiam să înțelegi ce-am făcut eu pentru Pueblanueva și să mă ajuți.

— Te referi la fetele cu care te-ai culcat ?

Cayetano lovi cu pumnul în masă. Paharele de coniac tremurară.

— Nu fi idiot, Carlos ! Dacă există cineva care-ar putea înțelege de ce-am făcut-o, acela ești tu !

Se ridică și se apropie de fereastră.

— Doña Mariana a fost vinovată de asta, dar acum e moartă. Sînt dispus să mă împac cu tine.

— Nu influențează deloc atitudinea pe care o ai faptul că eu trebuie să vînd niște acțiuni care te interesează ?

— E logic să am pretenția ca negoțul meu să fie doar al meu.

— Numai pentru asta ? Nu mai există și o anume firmă importantă care vrea să cumpere acțiunile astea ?

— O să-ți plătesc zece la sută mai mult ca ei. Și-ți promit, mă jur, că nu mă bag deloc în treaba cu vasele, nici nu mă ocup de verișoara ta, cînd o să vină.

— Tocmai ai spus că nu te-ai însura cu ea pentru nimic în lume.

— Să mă însor, nu. Dar îți imaginezi cu ce plăcere aș duce-o în patul meu ! V-am distrus încetul cu încetul, iar ăsta ar fi sfîrșitul distrugerii. Dar renunț, pentru că șantierul mă interesează mai mult. Am nevoie să-i fiu stăpîn absolut.

Carlos rîse din nou.

— Cuvintele astea nu se potrivesc deloc cu un socialist.

— Sînt dispus să accept socialismul în întregime atunci cînd va fi o realitate ; dar, între timp, atîta vreme cît bunurile de producţie sînt proprietate particulară, de ce să nu mă simt stăpîn pe ce-i al meu, pe ceea ce eu am mărit prin propriul meu efort ?

Se aşează şi luă o înghiţitură de coniac. Părea obosit şi abătut.

— E ceva ce niciodată n-o să poţi înţelege, pentru că nimic nu-ţi aparţine cu adevărat, n-ai creat tu, ceva pe care să-l susţii prin efortul tău zilnic.

— Am o casă la care ţin. Nu ştiu cît. O casă dărăpănată care mă ţine aici împotriva propriei mele voinţe ; am amintirea tatălui meu, care mă susţine şi, în acelaşi timp, mă împinge să plec. Şi Pueblanueva. Iubesc şi Pueblanueva, tot atît cît ai putea-o iubi tu, deşi în alt fel. Pentru că mie mi-ar plăcea ca oamenii ăştia să fie liberi.

Cayetano dădu din mîini cu disperare.

— Eşti un visător. I-ai lăsa să fie liberi, chiar cu preţul foamei. Cînd vorbeşti aşa, cînd te asemeni lui Aldán...

— Mă urăşti şi pe mine ?

— Mi-e milă de tine, pentru că te încăpăţînezi să te agăţi de o lume care nu mai este. S-a terminat cu libertatea. Oamenii vor să trăiască mai bine, iar pentru asta trebuie să renunţe la pofte, trebuie să se supună.

Dădu coniacul pe gît şi se ridică. Carlos îşi făcea de lucru cu linguriţa şi-şi privea paharul, neatins.

— Cum am spus, Carlos. Zece la sută mai mult decît ăia, şi pace între noi. Du-te la Vigo şi vorbeşte cu ei, şi alege. Dar nu uita că legea îmi dă dreptul la întîietate în caz de egalitate a condiţiilor.

— Atunci, cei zece la sută sînt un cadou ?

— Nu, pentru că ştiu că n-ai să-i păstrezi, iar celorlalţi n-am pentru ce să le dau vreun cadou.

Carlos izbucni în rîs.

— Ai şi uitat că, după tine, unul dintre cei care vor beneficia de aceşti bani îţi este frate ?

Cayetano se încruntă şi-şi strînse pumnii pe pulpe.

— Ştii că nu mi-e ; şi eu ştiu ; dar secretul va rămîne între noi. Este, fii atent, condiţia păcii dintre noi.

VIII

PRIN FEREASTRA DESCHISĂ INTRA UN MIROS acru de creveți prăjiți, murmur de conversații, voci ascuțite de vînzători și flecari. Un soare cald, crud, lumina rîndurile de dale, roșii și galbene, pînă lîngă zidurile casei.

Juan termină bărbieritul, își înnodă cravata și privi în stradă. În fața gemuleților de la magazinul de solduri se formaseră cozi lungi. Afișele care anunțau prima luptă de tauri spărgeau, prin culorile lor vii, monotonia cenușie a fațadelor.

— Obstacole joase, bariere, coridoare acoperite !

În masa de oameni străluceau cîteva pălării de pai, puse înainte de vreme.

— Treisprezece mii !

Juan închise fereastra, își puse jacheta și ieși. Servitoarea pensiunii măturа coridorul. O întrebă de Inés.

— Domnișoara a plecat pe la zece.

În vestibul, Juan scoase țigările și-și aprinse una. Portăreasa, stînd pe un scaun în stradă, cîrpea un ciorap. Lîngă ea, pe jos, un copilaș murdar se juca cu o cutie de carton. Portăreasa, fără să se ridice, îi spuse :

— Aveți o scrisoare.

Căută în buzunarul șorțului. Juan luă plicul și-i dădu niște mărunțiș portăresei.

— A fost una și pentru sora dumitale. I-am dat-o cînd a ieșit.

Trebui să-și facă loc, pe stradă în jos, printre oameni. Coborî pe strada San Jerónimo, pe Sevilla, pînă la Alcalá. Ținea, împăturit, plicul în mînă. Cumpără la colț un ziar

și începu să-l citească. Mai jos, intră într-o cafenea, aproape goală la ora aceea, cufundată într-un semiîntuneric plăcut. Ospătarul stătea în ușă. Îl salută pe Juan.

— Ca de obicei ?

— Da.

Juan se așeză lîngă o fereastră și rupse plicul. Scrisoarca era de la Carlos. O citi, o reciti, o puse în buzunar, rămase pe gînduri. Ospătarul aduse o cafea cu lapte și pîine prăjită.

— Ați văzut discursul lui Gil Robles ?

— Încă nu.

— Toate astea n-or să mai țină mult. Au zilele numărate.

În cafenea era întuneric. Prin ușa din fund se vedea, strălucind, grădina. De la etajul de sus venea zgomot de biliard, vocile jucătorilor. Pe stradă, în fața cafenelei, grupuri de persoane care discutau și gesticulau, trecători opriți pe marginea trotuarului, cu spatele la stradă, gata să facă glume și să privească obraznic. O țigancă, cu un prichindel ținut la brîu, vindea bilete de loterie. În mijlocul străzii, printre automobile, înainta o trăsură cu un vizitiu încărcat de fireturi. Un tramvai rablagit cerea drum liber cu claxoane puternice.

— Ce vă spun eu. Au zilele numărate. Ieri, în ture de noapte, don Perengano zicea că...

Don Perengano era un scriitor care se făcuse de curînd membru al Partidului Comunist. Prezida un club nocturn în grădină, la dreapta. Lui Juan îi plăcea cafeneaua mai mult dimineața, cînd nu era lume cunoscută, cînd puteai să intri și să stai la masă fără ca, din douăzeci de locuri, douăzeci de persoane să se întrebe cine era roșcovanul cu nas mare.

— Nu mă interesează ce spune el, răspunse Juan. Soluția lui nu ne e de folos. A noastră e anarhismul.

Ospătarul dădu din cap.

— Să nu credeți. Un socialism bine gîndit ar fi ideal. Eu fac parte din U.G.T.

— Foarte bine.

Ospătarul se referi la Prieto și la Largo Caballero, repetă fraze și lozinci, și tocmai începea să traseze liniile generale ale utopiei lui personale, cînd intră în cafenea

Paco Gay. Își duse mîna în dreptul ochilor și privi către locul unde se așezase Juan. Paco Gay era și el galician și profesa ajutător la Universitate.

— Ce faci, Juan ?

— Ca de obicei.

Gay se apropie și se așeză.

— O cafea, Pedro. Cu lapte, la pahar.

Avea o servietă de piele, purta ochelari cu rame din *écaille* închis la culoare și își tundea părul pilug. Avea capul mare, dolihocefal și pomeții prelungi. Nici el nu îndrăznea să vină seara la cafenea, deși i-ar fi plăcut să fie cunoscut de toți și să se poată așeza ici și colo, și să-l asculte pe Cutare și pe Cutărică și, a doua zi, să le povestească băieților, la cursuri.

— Universitatea e din nou dată peste cap. Azi n-am intrat la ore.

— Și voi ?

— Băieții au dreptate, afară e frumos. În Universitate e frig, înțelegi ? Au plecat cu toții.

Paco Gay era de mai multă vreme la Madrid și se învățase să folosească perfectul compus în locul perfectului simplu.

— Știi ceva de pe acasă ?

— Și acolo e timpul bun.

— Aș avea poftă să mă duc ; dar pînă la vară... Și poate nici la vară. Dac-or să-mi dea lectoratul ăla la Frankfurt, o să plec acolo.

— Și aș putea merge chiar acum. Mi se oferă o slujbă interesantă. Ceva ce, acum trei luni m-ar fi făcut fericit.

— Acum nu ?

— Nu știu.

Îi povesti lui Gay ce-i propunea Carlos. Descrise situația din Pueblanueva și, în plus, ce făcuse el acolo.

— Cine e Deza ăsta ?

— Unul de pe-acolo. Puțin rudă cu mine. — Juan își drese vocea și, prin mișcarea mîinilor, dădu importanță faptului. E psihiatru și a studiat la Viena cu Freud. Un tip minunat, înțelegi ? Se pricepe la literatură și filosofie, e ceea ce se cheamă un om cult și isteț.

Gay îl asculta stupefiat.

— Cu Freud ! Și e la Pueblanueva ?

— Cum vezi. De cîteva luni şi fără gînd să plece. Poate o fi avut vreo încurcătură sentimentală.

— Noi, dacă ne lăsăm prinşi de dragostea de pămînt, sîntem nenorociţi. Şi femeile astea ! Cu o femeie-n spinare nu te mai poţi mişca.

— De-asta mi-e frică să accept. Chestia cu vasele îmi aparţine. Erau ale unei bătrîne bogate care n-avea idee de negoţ. Toţi mor de foame. Mi-a venit ideea să fac o experienţă de exploatare sindicală.

— Şi a trebuit să pleci ?

— Da.

— În situaţia asta, Garda Civilă ar fi de partea capitalului.

— Socialmente, ce se-ntîmplă acolo nu-i deloc clar. Cel mai mare proprietar, stăpînul tuturor, un adevărat tiran, e socialist.

Gay închise ochii şi zîmbi.

— Lucruri de-astea se-ntîmplă numai în Spania.

Ospătarul aduse cafeaua cu lapte, în pahar. Mai sosiră doi companioni : un ziarist, care venea de la Parlament, şi un tip gras, vulgar, care vindea cărţi şi colabora la „Claridad". Gazetarul începu să povestească bîrfele auzite. Cel cu cărţile spuse :

— Cea mai mare responsabilitate a acestui Guvern stupid este creşterea fascismului. Oricît ar zice Gil Robles că el nu e, dar, sub protecţia lui fascismul prosperă. Am ştiri din Valladolid.

În acea dimineaţă, pe Juan nu-l interesa politica. Părea că ascultă, dar prin mintea sa bîntuiau amintiri din Pueblanueva.

— Totul ar putea deveni clar dacă stînga ar lăsa deoparte neînţelegerile şi s-ar uni împotriva duşmanului comun. Defectul spaniolilor este lipsa lor de unitate. Toţi vrem să fim conducători, nimeni nu acceptă disciplina. Singurii care au simţ politic sînt comuniştii, şi asta pentru că sînt conduşi din afară.

— Astea se spun de mai bine de un secol.

— Atunci vor trebui repetate pînă cînd o să ne dăm seama că e singurul adevăr care are importanţă.

La ora aceea, cînd era timp bun, la Pueblanueva aerul strălucea. În dimineţile limpezi de primăvară, casele se

reflectau în apă, imaginile le tremurau ritmic, mişcate de valurile mici. Cîteodată, resturi de ceaţă nocturnă, zdrenţe albe, întîrziau pe valuri şi estompau reflexele. Era frumos şi uneori încercase să pună totul în versuri.

— Apoi fasciştii ne dau exemplu de unitate şi disciplină.

— Pfui ! O mai iau şi razna. Toţi vor să fie şefi.

Inés sosi după ora douăsprezece. Era îmbrăcată cu o fustă gri, o bluză albă şi, pe umeri, purta o jachetă neagră. Era foarte frumoasă, iar gravitatea, surîsul reţinut, nemişcarea mîinilor compuneau o imagine elegantă şi liniştită. Obişnuia să-l ia pe Juan de la cafenea. Cînd sosea, conversaţiile se întrerupeau şi nu se mai auzeau înjurăturile cu care vînzătorul de cărţi şi colaboratorul de la „Claridad" îşi întăreau greutatea afirmaţiilor. Se ridicară cu toţii.

— Aici, Inés.

— Stai aici.

Ea zîmbi.

— Nu pot. Ne grăbim. Nu-i aşa, Juan ?

Juan făcu semn că da.

— De ce nu bem un vermut ? le zise Gay. Invit eu.

— Nu, mulţumesc. Ne grăbim.

Juan îşi plătea cafeaua. Ceilalţi se aşezară, mai puţin Gay.

— Ştiu că, poate, o să plecaţi. Juan mi-a citit o scrisoare.

Inés ridică din umeri.

— Mi-ar plăcea să rămîneţi. Măcar tu.

— Eu n-am altceva de făcut pe lumea asta decît să merg acolo unde merge fratele meu.

— Ce, n-ai drept la viaţă proprie ?

— Acum, asta e viaţa mea.

Juan îşi puse pardesiul şi pălăria.

— Haide. Pe deseară, Paco.

— Ia-o pe Inés cu tine.

Ieşiră. Juan o luă de braţ şi-şi făcură drum printre grupurile de oameni. Soarele începea să lumineze marginea trotuarului.

În dreptul Ministerului Educaţiei Publice, Juan spuse :

— Mi-a scris Carlos.

— Mic, Clara.
— Îţi spune despre vase ?
— Da.
— Şi ce crezi ?
— Ce vrei tu.
— Ca să vorbim despre asta erai aşa grăbită ?
— Ca să aflu ce ai hotărît.
— Acum, nimic.
— Va trebui să te gîndeşti bine.
— Sînt multe motive ca să plec, dar şi ca să rămîn. Cu banii de pe casă putem trăi cîţiva ani.

După ce-au mîncat, Inés îi propuse să se ducă la ea în cameră, dar Juan preferă să meargă la cafenea.

Intrară în una, aproape de Puerta del Sol, unde nu-i cunoştea nimeni. Era multă lume. Pe podium, lîngă balustrada estradei se sprijinea, băgat într-o învelitoare, un violoncel, iar pianul era acoperit cu un material albastru garnisit cu alb. Ospătarii transmiteau comenzile cu voce joasă, şi nimeni nu făcea zgomot. Trebuie să fi fost clienţii casei, obişnuiţi cu liniştea concertelor de cafenea. Ines, încercînd să se aşeze trînti un scaun şi o privire, mirați, din trei sau patru locuri.

Se aşeză lîngă fratele ei, pe canapea.

— În dimineaţa asta am fost şi văzut mai multe apartamente, spuse. Am găsit unul, de trei camere, foarte bine aranjat.

— În centru ?

— În Alberto Aguilera. Dă spre interior, cu multă lumină. Nu e departe, şi e bine legat cu centrul. Am fost şi la un magazin de mobile. Cu o mie de pesete putem cumpăra tot ce avem nevoie. Lenjeria, aparte, bineînţeles, şi mobila de bucătărie. Vreo cinci sute de pesete în plus.

— Nu ţi se pare bună treaba cu Pueblanueva ?

— Asta depinde de tine. Ţi-am spus-o.

— Dar tu ce mă sfătuieşti ?

— Nu mă pricep la asta.

Juan îşi puse apă în pahar şi o bău. Se apropie ospătarul ; Juan comandă două cafele şi o cupă de coniac.

— Ţie-ţi face curte Gay, nu ?

— Da.

— E un băiat foarte bun și va fi precis profesor universitar.

— Asta n-are importanță.

— Îți place ?

— Nu mai mult decît oricare altul.

— Pentru că, dacă-ți place Gay, nu se mai pune problema cu Pueblanueva.

— Niciodată nu m-am gîndit să mă despart de tine.

Veniseră muzicienii. Doi bărbați, unul dintre ei gras, și o femeie. Odată urcați pe estradă, începură să dea învelitorile la o parte. Cel subțire bău o cafea adusă de un băiat.

— Ai văzut, Carlos spune că nimeni nu ți-a comentat plecarea. Ei bănuiesc că te-ai dus la mînăstire.

— Acum ar putea crede că nu m-am putut obișnui cu mînăstirea și că am ieșit.

— Adică, în ceea ce te privește...

Inés îl luă de mînă.

— Tu vrei să te duci, Juan ? Pentru că dacă vrei să te duci...

— Faptul e că nu sînt sigur.

— Treaba cu vasele a fost visul tău.

— Nu mai e chiar așa.

Instrumentistul ciupea corzile violoncelului ; femeia, cu vioara în mînă, privea insistent la Inés. Încetase orice zgomot. Juan, cu voce înceată, vorbi foarte aproape de urechea surorii lui :

— Să nu mă iei drept un nestatornic. Cînd ne aflam la Pueblanueva, lumea ne ura, trebuia să lupt. Dacă aș fi reușit, lucrul ăsta ar fi fost o izbîndă, și ar fi fost obținut de mine. Știam că Bătrîna n-o să cedeze prea ușor. Am fi făcut grevă și am fi ieșit învingători. Acum s-a primit fără nici un efort.

— Și nici nu mai sîntem în Pueblanueva.

— Asta-i.

Pianistul începu să atace primele măsuri dintr-o uvertură, „Văduva veselă", aranjată pentru pian, vioară și violoncel ; intră vioara și, imediat, violoncelul. Violonista o privea din cînd în cînd pe Inés. Cineva vorbi tare. Îi strigară dintr-un colț :

— Liniște.

Juan spuse :

— Aici, la Madrid, am cu cine vorbi. Cei de la cafenea mă respectă şi mă ascultă. Citesc cărţi, sînt la curent cu ce se-ntîmplă în lume şi nu mă gîndesc deloc la Cayetano Salgado. Îmi place Pueblanueva, dar lumea... Deşi, sigur, acum n-ar mai fi acelaşi lucru. Avem bani, iar acolo ne-ar ajunge mai mult ca aici.

— Ţi-ar da o leafă.

— O leafă ? În nici un caz ! Aş munci gratis, asta mai lipsea ! Ca să zică după aia la Cazinou că sugem sîngele muncitorilor !

— Şi aici poţi găsi de lucru.

Da. Dar fără grabă. Dacă rămînem aici...

Inés îl întrerupse :

— Nu te-ai gîndit niciodată să pleci în străinătate ?

— Nu.

— Eu m-am gîndit de multe ori. În Argentina, de exemplu. Acolo croitoresele sînt bine plătite.

— În Argentina ?

Se apropie ospătarul cu cafelele şi coniacul, şi puse totul pe masă, în linişte. Orchestra intona un vals, şi vreo sută de capete se mişcau în ritm, balansîndu-se. Inés rupse hîrtia în care era împachetat zahărul, îi puse o bucată lui Juan şi două ei. Juan îşi scutură reverul de nişte scrum şi-şi apropie ceaşca.

— Îmi place mai mult Parisul. Acum, că tot ce ţine de Pueblanueva a rămas în urmă, îmi amintesc doar că, într-o vreme, am vrut să fiu scriitor. Azi-noapte, cînd am ajuns acasă, nu mi-era somn şi-am început să citesc hîrtii vechi, şi să văd ce scriam acolo. Ştii că nu-s deloc rele ? Am talent. Trebuie să mă pun să scriu, dar în spaniolă, nu în galiciană. Gay mi-a spus mai deunăzi că a scrie în galiciană e ca şi cînd te-ai condamna la anonimat. Un an la Paris, să te pui la zi cu tot, şi apoi să te întorci şi să scrii în ziare. Aş putea s-o fac şi-acum... Mi-au zis să colaborez la „Soli", din Barcelona. Au nevoie de persoane cu un nivel mai ridicat decît al muncitorilor, de lume cultă. Încă n-am răspuns... mai întîi ar trebui să mă pregătesc.

— Gay ţi-a oferit asta ?

— Nu. Gay e socialist. Cînd îi vorbesc despre anarhism, rîde.

— Nici Gay nu crede în Dumnezeu ?

Juan ridică din umeri.

— Nu știu. Poate că nu.

Rămaseră tăcuți. Trioul termină uvertura. Fură aplaudați. Violonista, cu instrumentul sub braț și arcușul în mînă, înclina capul.

— În orice caz, nu trebuie să ne grăbim, zise Juan.

Inés închise ochii.

— Apartamentul din Alberto Aguilera e foarte drăguț. Dă spre interior, ți-am spus, dar e însorit și are un balcon spre grădină. Cred că mi-ar fi ușor să găsesc clientelă printre vecini.

Aplauzele încetară. Pianistul coborî de pe estradă și o ajută pe violonistă să se dea jos. Cel de la violoncel rămase sus, pe scaun, răsucind o țigară. Sprijinea instrumentul cu genunchii și arcușul la subțioară. Era un omuleț cu chelie, bonom.

După cină, Juan spuse că n-avea poftă să iasă. Intră la el în cameră și întredeschise fereastra. Strada era tăcută. Rămase cîteva clipe, sprijinit în coate, privind o pisică ce se juca în dreptul portalului de vizavi: o pisică neagră, grasă, aristocrată, cu mișcări lente și sigure. Se juca cu un ghemotoc de hîrtie. Pînă cînd ieși o femeie ca să închidă poarta. Chemă pisica, iar ea intră liniștită. Ghemotocul rămase pe marginea trotuarului, lîngă o grămadă de resturi. Portăreasa intră și ieși de-ndată cu coșul de gunoi : îl întoarse cu gura-n jos și apoi lovi cu el de pămînt. Atunci, Juan închise fereastra. Se așeză în fața mesei și începu să citească niște foi.

După cîtăva vreme intră servitoarea să-l anunțe că-l aștepta domnul Gay.

— Să vină aici.

Gay era cu pardesiul pe el și zîmbea.

— Am ieșit să mă plimb și m-am gîndit să vă iau și pe voi.

— Nu mă simt prea bine. Apoi, aveam poftă de scris.

Gay se așeză pe marginea patului și își scoase țigările.

— Cînd o să-mi citești și mie ceva ? îi întinse lui Juan pachetul de țigări. Juan, fără să se ridice, întinse mîna și luă una.

— Știi, e în galiciană, spuse Juan.

— O înțeleg...

— În orice caz...

Juan îi dădu mai multe foi manuscrise și-și aprinse țigara.

— Este poemul cosmogonic despre care ți-am vorbit. Încerc să-mi imaginez formarea lumii fără participarea lui Dumnezeu. În pasajul ăsta — luă din mîna lui Gay hîrtiile pe care de-abia i le dădu-se — descriu lipsa de substanță a cerului, vidul infinitului. Energiile disperse, în fața necesității creației, se întreabă dacă au nevoie de un Creator, și-l caută, îl strigă, dar Creatorul nu răspunde pentru că nu există. Atunci, ele se decid să fie ele însele creatoare. E un pasaj lung.

Alese niște coli și i le întinse lui Gay. Gay începu să le citească.

— E frumoasă treaba asta.

În timp ce Gay citea, Juan îi spiona fața, ochii.

— Lucrețiu, cel puțin, a cîntat-o pe Venus creatoarea, spuse Gay dîndu-i-le înapoi.

— Eu, nici măcar asta.

— E un fel de poezie care acum nu se mai face.

— Din cauză că n-are suflu. Nici eu nu știu dacă voi fi în stare să termin poemul : am avut, la început, mult chef de lucru, dar apoi treaba s-a înrăutățit. Acum simt că pot continua. De-asta mă și întreb în ce fel voi aduce un serviciu mai important umanității : făcînd poezie sau dedicîndu-mă politicii ? Vezi, umanitatea are nevoie ca, din cînd în cînd, să i se spună adevărul în versuri, să i se spună cu pasiune și poezie. Dar asta e o realitate teribilă, Dumnezeu, însă, e o minciună care dă speranțe. Cîteodată mă gîndesc că oamenii nu sînt destul de maturi pentru ateism și că a le spune adevărul înseamnă a le face un rău. Fără îndoială, așa se va întîmpla și cu poemul meu, cel puțin în cazul unora ; dar dacă-mi iau responsabilitatea treburilor acelora din Pueblanueva, pot face mult bine. Sînt eu însumi nehotărît.

— Un comunist ți-ar spune : acceptă propunerea din Pueblanueva, pentru că lumea trebuie schimbată prin acțiune, nu cu poezia.

— Dar tu eşti comunist.

— Nu.

Juan puse colile în ordine şi le închise într-o mapă.

— Spune-mi, Gay, tu ce eşti ?

Gay ridică din umeri.

— Puţin din toate şi nimic în fapt. Nici în ceea ce-l priveşte pe Dumnezeu nu sînt sigur, dar nu-mi fac griji. Dacă există, or să-mi fie de-ajuns rugăciunile mamei.

— Dar trebuie luată o hotărîre. În vremurile astea e o obligaţie morală. Acum patru ani, cînd a venit Republica a fost la modă o frază : „E nevoie să te defineşti". Nu mai ştiu dacă continuă sau nu să mai fie la modă dar nu şi-a pierdut valabilitatea.

Gay îşi aranjă poziţia în care stătea : se dădu puţin înapoi, puse picior peste picior şi căută să-şi sprijine spatele de ceva.

— Eu n-aş fi în stare să-mi pun problema pe care ţi-o pui tu, dacă aş fi de mai mult folos umanităţii dedicîndu-mă politicii sau dîndu-mi examenele ca să cîştig o catedră. Mai întîi, să văd dacă-mi iau examenele.

— Dar eşti republican.

— Toată lumea e .

— Noi, intelectualii — zise Juan cu o anume solemnitate — avem o obligaţie...

Îi întrerupse o bătaie în uşă. Servitoarea intră.

— Domnişoara spune că, dacă nu v-aţi culcat, să mergeţi s-o vedeţi.

Lui Gay îi străluciră ochii. Aruncă ţigara într-un colţ.

— Inés e acasă ? Am crezut că...

— Spune-i că e aici domnul Gay şi întreab-o dacă putem merge amîndoi.

Gay sări din pat.

— Poate i-ar plăcea să iasă puţin.

— Spune-i — îi puse o mînă pe umăr şi-l împinse către uşă. Apoi repetă : Spune-i. Probabil i-ar place să facă o plimbare.

Ajunseseră pînă la mînăstirea Encarnación. Era întunecată şi tăcută. Inés se opri.

— De ce mă aduci aici ?

— E o parte a Madridului, foarte frumoasă, pe care, poate, n-o cunoşti.

— Mă înspăimîntă. Să plecăm.

— Plaza de Oriente e chiar alături, la cîţiva paşi. Putem s-o luăm într-acolo.

— N-are nici o importanţă.

Părea neliniştită. Gay o luă de braţ şi se întoarseră. Trecu o trăsură cu cai, o berlină închisă, de închiriat, cu un carton pe care scria „Liber" ridicat în sus. Gay se simţi tentat s-o oprească, să se urce în ea împreună cu Inés, dar nu îndrăzni. Traversară Piaţa Operei şi intrară într-o cafenea din vecinătatea teatrului. Gay o ajută pe Inés să-şi scoată paltonul.

— Iartă-mă, dar aveam poftă să fiu singur cu tine.

— Pentru ce ?

Gay şovăi.

— Ca să vorbim.

Se aşezară unul lîngă altul. Inés îşi puse mîinile în poală.

— Aici o putem face foarte bine.

— Nu-i acelaşi lucru. E lume, iar eu sînt destul de timid. Îţi vei fi dat seama.

— Ce vrei să-mi spui ?

— Că dacă nu te deranjează, să ieşi cu mine... uneori. La cinematograf, la o cafea, sau să ne plimbăm, ca azi. Deşi muncesc mult, am timp liber şi mi-ar face plăcere să-l petrec cu tine.

— Pentru ce ? Te-ai plictisi. Sînt tăcută, o ştii.

— N-are nici o importanţă. Eu, cînd am încredere în cineva, vorbesc destul de mult. Şi sînt singur la Madrid, fără nimeni căruia să-i povestesc necazurile mele. Pentru că şi eu am probleme.

— Şi tu ?

— Sigur, nu ca cele ale fratelui tău. Eu sînt altfel. Dar nu totul merge bine, şi mi-ar face plăcere ca cineva să se intereseze...

— De ce eu ?

— Inés, pentru că...

Gay lăsă capul în jos.

— Mă simt bine cu tine. Mi se pare că eşti bună, şi...

— Nu sînt bună.

Gay o privi brusc speriat. Se dădu puţin de-o parte.

— Există cineva pe care l-aş omorî, dacă aş putea, continuă Inés. Presupun că asta nu înseamnă să fii bun.

Gay începu să rîdă.

— Am crezut că răutatea ta era altcumva. Cu toţii am omorî pe cineva, sînt sigur. Pe cel care ne-a făcut un rău mai mare sau mai mic. Iată : e un individ la Universitate care de doi ani mă stînjeneşte. Mi-a suflat premiul extraordinar de la doctorat şi tot el a fost cel care a cîştigat concursul pentru preparator la Facultate. Şi nu pentru că ar fi mai bun ca mine, ci pentru că e mai abil. Cînd mă vede, se uită la mine cu un aer de superioritate şi-mi zîmbeşte cu o asemenea obrăznicie, că l-aş lua de gît să-l sugrum.

— Multe zîmbete de astea am suportat în viaţă.

Gay o privi cu simpatie, se apropie puţin de ea, întinse o mînă către Inés, dar şi-o retrase de-ndată.

— Inés, pe tine te-a înşelat vreun bărbat ?

Se trase înapoi. Inés îl măsura cu o uitătură rece.

— Mai degrabă eu m-am înşelat.

— Dar, te-a părăsit ? Adică vreau să spun..., înţelegi tu.

Inés dădu din cap, continuînd să-l privească fix. Gay îşi feri privirea.

— Îl mai iubeşti... încă ?

— Nu.

— Atunci, ai putea iubi pe altcineva. Cred eu...

Inés ridică din umeri.

— Nu ţi-ai dat seama că eu trăiesc pentru fratele meu ? Este singurul care mă interesează pe lumea asta. Nu vreau să se întoarcă la Pueblanueva. Aici e mai fericit.

— Şi ca să fie el fericit, eşti în stare să-ţi sacrifici viaţa ?

— Bineînţeles. Dar nu-i nici un sacrificiu.

— Nu înțeleg. O femeie la vîrsta ta, frumoasă ca tine... — Gay se înroși —, normal ar fi să... În sfîrșit..., mă înțelegi.

— Da ; dar tu pe noi, nu. Ar trebui să știi multe lucruri. N-am să fiu niciodată atît de legată de cineva ca de fratele meu, și nici n-aș dori.

Vorbea cu o duritate tăioasă, fără să-l privească pe Gay. El încercă din nou să se apropie puțin și vorbi suav, dulce.

— Mi-ar plăcea să mă însor cu tine, Inés. Chiar și-așa.

— Nu te gîndi la asta.

— Mi se pare că fratelui tău nu i-ar displace. Cînd l-am întrebat în seara asta dacă aș putea ieși cu tine, a zîmbit și mi-a dat curaj. Poate, cine știe, se simte puțin prizonierul tău, se simte obligat ție. Dacă te-ai mărita, ar fi mai bine pentru el.

— Chiar și așa...

— Știu mulți bărbați care au rămas frustrați, din punct de vedere uman, vreau să zic, din cauza unei mame sau a unei surori care-i iubeau prea mult. Un bărbat are nevoie, în anume ocazii, să fie absolut liber. Iar Juan, cu siguranță c-o vrea, mai mult decît oricare altul, probabil. Știi că Juan e anarhist. Azi-mîine, în Spania se va întîmpla ceva, iar Juan va trebui să ia poziție. Nu-i același lucru să faci poezii și să tragi cu pușca. Și cum o s-o facă, dacă el e singura persoană pe care-o ai pe lume ?

— Juan are nevoie de mine, spuse Inés cu căldură, cu privirea pierdută spre fundul cafenelei. Trebuie să muncesc pentru el, înțelegi ? Juan nu știe să se descurce, n-a știut niciodată. Azi-dimineață, cînd am vorbit de Pueblanueva, l-am întrebat dacă or să-i dea un salariu, iar el mi-a răspuns că n-ar accepta. Apoi l-am întrebat dacă se gîndea să-și caute vreo slujbă în Madrid ; mi-a zis că da, dar nu-i nici o grabă. A fost o scuză. Nu știe să ceară. Cît despre ce spui tu, eu n-o să-l stînjenesc niciodată. Știu să mă descurc singură.

Gay puse mîinile în buzunare, lăsă capul în jos, umerii îi căzură.

— E monstruos, șopti. Și, cu toate astea, precum vezi, fratele tău îmi e simpatic și țin la el. Dar eu n-aș fi în

stare să-i permit unei femei să muncească pentru mine. Nu știu, nici n-aș mai îndrăzni să dau ochii cu lumea.

— Acum, nimeni nu muncește pentru Juan. Trăim din banii noștri.

— Sînteți bogați ?

— Am vîndut casa pe care-o aveam, un conac.

Gay tresări.

— Sînteți din cei cu conac ? Acum încep să înțeleg...

Ridică încet capul. O privi pe Inés pe furiș, cu interes, cu o anume admirație.

— ...ca-i vrea să omori un bărbat și toate celelalte. Și-l înțeleg și pe fratele tău.

— Trebuie să mă ajuți să-l conving, înțelegi ? O să ies cu tine cînd vrei. Pentru că, dacă el pleacă, plec și eu, și în felul ăsta...

Se întrerupse, întoarse fața spre Gay și, deodată, îl luă de mînă.

— Spune-mi crezi în Dumnezeu ?

— De ce ?

— Pentru că n-am încredere în cei care cred în Dumnezeu.

În pensiune era liniște. Inés înaintă pe bîjbîite pe coridor. Cînd își descuie încăperea, văzu o geană de lumină pe sub ușa lui Juan. Se apropie și bătu :

— Juan, sînt eu.

Intră. Juan era așezat la masă, întors pe jumătate spre ușă. Avea în față o groază de hîrtii și un creion. Își scoase cravata, iar părul ciufulit îi cădea pe frunte.

— Bună.

Se îndreptă spre el, îl mîngîie pe cap, îi aranjă părul.

— Cum ai petrecut cu Gay ?

— Bine.

— Eu am încercat să lucrez. E atîta vreme de cînd am lăsat totul deoparte ! Să reiei, după doi ani, o operă neterminată, e ca și cînd ai da peste o persoană pe care n-ai văzut-o de multă vreme. Totdeauna apar surprize.

— Ai fi în stare s-o continui ?

— Cred că da.

Inés se sprijini de masă, foarte aproape de fratele ei.

— Juan, Gay mi-a spus că i-ar plăcea să se însoare cu mine.

— Dar ţie ?

Inés închise ochii.

— Cine ştie ?

Juan o luă de mînă.

— Drace, cît mă bucură asta ! Nu ştii cît mă bucură !

— De ce, Juan ?

Juan nu mai zîmbi.

— E firesc. Întotdeauna am crezut c-ar trebui să te măriţi. Este destinul firesc al oricărei femei. Aminteşte-ţi acum cîteva luni, cînd a sosit Carlos la Pueblanueva. Sigur, atunci aveai alte proiecte.

Inés se îndepărtă de masă, făcu cîţiva paşi către un colţ şi vorbi stînd cu spatele.

— Nu crezi că aş fi o piedică pentru tine ? Că, pînă la urmă, dacă aş rămîne nemăritată, ţi-aş sta în cale ? Există bărbaţi care-şi ratează viaţa din cauza unei mame sau a unei surori pe care o iubesc prea mult... sau care-l iubesc prea mult.

Juan se ridică şi se duse spre ea. Se sprijini de perete şi o trase pe Inés spre el. Inés îl luă în braţe, îşi încrucişă mîinile pe ceafa lui. El zise :

— Niciodată nu m-am gîndit la aşa ceva. Tu niciodată nu m-ai stînjeni. Şi nici nu vreau să gîndeşti asta. Dar dacă Gay îţi place, ieşi cu el şi, cînd doreşti, te măriţi. Sigur, atunci... — îşi mută privirea într-o parte — banii tăi... Trebuie păstraţi pentru tine jumătate din bani. O să ai nevoie pentru trusou şi chestii de-astea... Ne-am putea descurca doar cu ai mei, nu ? O să trebuiască să-mi caut ceva de lucru, să accept colaborările alea. N-o să fie greu.

— Renunţi la Pueblanueva ?

Juan zîmbi, se desprinse de ea şi se întoarse la masă.

— Sigur ! Dacă tu şi Gay... Şi chiar dacă n-ar fi aşa. M-am gîndit mult la asta. E mai bine să-şi ia altcineva răspunderea, cineva care n-ar avea alte obligaţii. Eu, cine ştie, aş putea sfîrşi prin a-i prejudicia tocmai pe cei interesaţi. Dacă mă gîndesc bine, la negoţul cu peşte nu mă

pricep. Poate doar în teorie. Dar un lucru e să planifici şi altul e să duci planurile la bun sfîrşit. Nu crezi că-i rezonabil ?

Inés se apropie şi-l mîngîie din nou pe cap.

— Mă duc să mă culc. Gîndeşte-te bine şi nu lua nici o decizie pînă mîine.

Îl sărută pe frunte şi ieşi. Deschise încet uşa camerei ei, aprinse lumina. Şifonierul era întredeschis. Îl închise, se apropie de comodă, se privi în oglinda cu trei ape : o oglindă mică, cu rama din lemn de mahon : se privi în ochi cu seriozitate, decisă. Apoi începu să se dezbrace.

„Dragă Carlos : Ce să-ţi spun ? Cu toate asigurările tale, nici eu, nici Inés, nu credem că-i convenabil să ne întoarcem la Pueblanueva. Ea nu are motive destul de clare, dar o înţeleg şi sper ca şi tu s-o înţelegi. Cît mă priveşte pe mine, mi-ar fi foarte ruşine să apar în faţa acelor tovarăşi pentru care a muncit atîta, dar pe care i-am părăsit într-un moment decisiv. Niciodată nu m-aş simţi iertat, pentru că, în fond, nu cred că trebuie să mă ierte. Cu toate astea, aici continui să lupt pentru ei, dar pe alt front. Într-una din zilele astea o să încep să scriu la „Solidaridad" care, aşa cum ştii, e ziarul C.N.T-ului din Barcelona. Dacă ajunge şi acolo, o să-mi vezi semnătura. Mai am în vedere colaborări şi tot felul de alte munci de acelaşi fel, care, probabil, îmi vor permite ca-ntr-o zi să mă prezint cu fruntea sus în faţa vechilor mei tovarăşi de luptă, pescarii din Pueblanueva, pe care-i salut de aici.

Îmi dau seama că refuzul meu îţi va aduce, pentru moment, greutăţi, dar poate chiar ea te va ajuta să le rezolvi. Nu te-ai gîndit că cel mai bun împuternicit al acestei întreprinderi la care atîta am visat ar fi *Cubanezul* ? La cinstea şi entuziasmul lui pentru cauza celor oprimaţi se adaugă o serie de excelente calităţi, precum practica într-un negoţ, încrederea pescarilor, reputaţia pe care o are în Pueblanuera. Vorbeşte cu el.

Inés e foarte bine. Peste cîteva zile o să ne mutăm de la pensiune într-un apartament pe care o să-l închiriem. O să-ţi trimit adresa.

ALDÁN

P. S. — Am început să lucrez din nou la poemul meu cosmogonic. Încetul cu încetul sînt din nou cel care-am fost, ca şi cînd aş ieşi dintr-un somn îndelungat. M-au convins să-l scriu în spaniolă. Nu ştii cît de greu îmi este să mă traduc pe mine însumi ! Dar, crede-mă, în spaniolă versurile mele sună foarte muzical. Sînt încîntat."

— Mă bucur pentru mine, spuse Clara : dar nu şi pentru ei. Ar fi foarte bine pentru Juan dacă s-ar obişnui să lucreze în fiecare zi.

Zugravii plecaseră. Pereţii erau daţi cu var, iar duşumeaua pusă. Mai era de aranjat bucătăria şi cîte ceva din tîmplărie.

Carlos şi Clara, sprijiniţi de canaturile uşii, priveau piaţa. Soarele lumina turlele de la Santa Maria, care păreau din aur vechi. În piaţă, cîţiva copii se hîrjoneau, săreau peste scîndurile puse acolo pentru ridicarea vreunei schele, strigau, alergau.

— Poate că-i mai bine aşa, zise Carlos. Mi-ar fi părut rău ca Juan să dea greş.

— Atît de sigur eşti că totul se va duce de rîpă ?

Nu : dar nu mi-ar plăcea ca afacerea să cadă din cauza mea sau dintr-a lui.

— În fond, eşti convins că e o trăznaie.

— Poate.

— În orice caz, tu ieşi bine faţă de toţi. Juan trebuie că-ţi e recunoscător.

Copiii, tot jucîndu-se, intrară pe sub arcade. Unul dintre ei veni în fugă, se lovi de Clara, rîse şi se îndepărtă.

— Bine, mă duc să arunc o privire înăuntru. Nu-i aşa că-i frumos ? Sînt gata să mă mut. Mi-au zis că luni. Pentru că tîmplarii n-or să mă deranjeze.

Curăţă nişte moloz rămas pe jos.

— În dimineaţa asta a venit la mine un comis-voiajor. Din partea tipului ăla din Santiago care se uita insistent

la picioarele mele. I-am şi făcut comanda. De peste douăzeci de mii de pesete. Mi-a zis că cel mai bine e să plătesc jumătate cînd o să primesc marfa şi cealaltă jumătate în rate. Cu scrisori de credit, ştii tu. În orice caz, o să fie nevoie să mă ajuţi.

— Dac-o să mai fiu pe-aici.

— Cînd vine franţuzoaica ?

Carlos nu-i răspunse imediat.

— I-am scris acum cîteva zile, i-am trimis copia testamentului. Sper să vină îndată.

— De-abia aştept s-o văd — se uită la Carlos. Dar tu ?

Carlos făcu un gest de indiferenţă.

— Mi-e totuna. Ce vreau eu e să termin repede cu tot. Mi-e cam peste mînă şi cam apăsătoare obligaţia asta de a administra moştenirea.

— Şi Galana cînd se mărită ?

— Peste cincisprezece zile.

— Ştii că merg şi eu la nuntă ? Sînt foarte curioasă să văd ce mutră o să faci ca naş.

În depărtare se auziră claxonul unei maşini şi zgomotul unui motor. Din cîrciumi, din magazine ieşiră femei, tineri. Formară un grup în dreptul staţiei de autobuz, vorbind tare. Claxonul se auzi mai aproape, iar autobuzul trecu prin faţa bisericii.

— Îmi amintesc de sosirea mea la Pueblanueva, spuse Carlos. Era dimineaţa, într-o zi de tîrg. Ploua. *La Galana* şi maică-sa stăteau lîngă mine, iar Rosario m-a acoperit cu pelerina ei.

Clara nu-l asculta. Se îndepărtase puţin şi vorbea cu o femeie.

— Aşteaptă puţin, Carlos.

Autobuzul se opri. Clara o luă de braţ pe femeie şi o băgă în casă. Începu să-i explice cum o să fie magazinul. Apoi, femeia plecă.

— E bine să afle din vreme, zise Clara. Ştii ce m-a întrebat ? Cum e cu putinţă ca o domnişoară ca mine să deschidă un magazin. Atunci am întrebat-o şi eu dacă i se părea mai normal să mor de foame. I-am închis gura.

Nişte flăcăi începură să descarce autobuzul. Trecu poştaşul, cu sacul plin de corespondenţă. Spuse : „Bună ziua".

În urma lui veni un băiat cu un pachet : o cutie destul de mare, turtită.

— Don Carlos, au adus asta pentru dumneavoastră.

Îi dădu pachetul și așteptă. Carlos îi întinse niște mărunțiș.

— E costumul tău, Carlos. Costumul tău cel nou. Nu cumva ai și uitat de el ? Uite, pe cutie e cartea de vizită a croitorului :

POZAS și FIII

Croitorie ecleziastică și civilă

— Hai, du-te acasă și pune-ți-l. De-abia aștept să te văd cu el. Între timp, eu o să închid aici. Vino și caută-mă la băcănie.

Carlos se simți plin de voie bună. Alergă pe stradă, în jos, cu pachetul sub braț. Don Baldomero stătea în ușa Cazinoului.

— Don Carlos, de zile întregi nu mai știu nimic despre dumneata ! Am crezut c-ai plecat fără să-ți iei rămas-bun.

— Trec pe-aici mai tîrziu.

— Avem de vorbit, don Carlos. Nu cumva să nu vii.

Portalul casei doñei Mariana era în întuneric : dar Carlos întrezări, într-un colț, pe cineva, ghemuit, dormind poate. Se apropie și-l recunoscu pe Paquito *Ceasornicarul*. Îi ridică capul. *Ceasornicarul* întredeschise ochii și apoi îi închise din nou. Mirosea a țuică.

La Rucha, fiica, îi explică.

— A sosit de-ndată ce-ați plecat dumneavoastră. Vroia să intre în casă, dar eu nu i-am dat voie fără permisiunea stăpînului. Atunci s-a dus la cîrciumă și nu s-a întors pînă cînd n-a făcut-o lată.

— Duceți-l în pat și culcați-l.

La Rucha începu să se izmenească.

— Vai, stăpîne ! Cum o să-l culcăm noi ? Nici maică-mea, nici eu nu-l putem ridica.

— Căutați pe cineva să vă ajute. N-o să-l lăsăm aici toată noaptea.

Urcă la el în cameră și se schimbă. Întrezări, în oglindă, altă alură, aproape atrăgătoare. Făcu un efort să nu se

mai privească, ci să se uite doar la acel individ care-i apărea în oglindă ; fu de părere că acea figură, astfel îmbrăcată, cu cămaşă şi cravată noi, avea stil, ţinută, că era cea pe care-o descoperise în doña Mariana, de cum o văzuse, în ziua sosirii lui.

— I-ar fi plăcut să mă vadă aşa, atît de elegant.

Îşi scoase jacheta, dar se răzgîndi şi şi-o puse din nou. din fundul casei se auzeau voci ascuţite, supărate : insultele adresate de cele două *Rucha* corpului inert al *Ceasornicarului*. Cu pardesiul pe umeri, Carlos ieşi în stradă. O întîlni pe Clara în dreptul băcăniei. Avea în mînă un pachetel.

— Să vedem, scoate-ţi pardesiul. Pari cu totul altul ! Mîngîie catifeaua jachetei.

— O să vezi cum *Galana* o să se mîndrească mai mult cu naşul decît cu soţul. Apropo, tocmai am auzit la băcănie că i-ai făcut cadou lui *Galana* casa în care stă.

Carlos privi în depărtare.

— Da.

— Ei, dar ştiu că-ţi plăteşti bine iubitele. Nici Cayetano nu-i atît de generos.

— Voi, femeile, n-o să înţelegeţi niciodată de ce noi, bărbaţii, facem asemenea gesturi.

— Nu.

Deodată, Clara o luă la fugă, fără să spună la revedere, fără să întoarcă capul. Se pierdu, pe stradă în sus, în întuneric. Carlos rămase pe loc, surprins. O urmări cu privirea, şi cînd ea dispăru, continuă să privească.

Tămbălăul din băcănie începea să se stingă. Ultimele pescărese îşi luau coşurile. Un motor începu să sforăie, iar un camion colorat trecu, cu farurile aprinse, pe lîngă el. Carlos se dădu la o parte şi, fără grabă, se îndreptă spre Cazinou. Intră fără să-şi scoată pardesiul. Salonul era gol, dar se auzeau voci din sala de joc.

Îşi lăsă pardesiul în cuier şi se apropie de masa din dreptul fotoliilor. Don Baldomero şi judecătorul îşi disputau, ţipînd, un joc. Carlos spuse : „Bună seara", şi nu-i răspunse nimeni. Doar Cubeiro, care tocmai cîştigase datorită neîndemînării judecătorului, îi făcu un semn de salut cu mîna şi-i zîmbi.

Căută un scaun şi aşteptă să se calmeze spiritele.

— Dac-ai adormit, du-te dè te culcă.

Faţa lui don Baldomero se înroşise. Judecătorul strîngea cărţile şi continua să-şi ceară iertare.

— Cum ştii şi dumneata, nimeni nu poate să ghicească...

— Cu cearta asta, zise Cubeiro, nimeni n-a observat că don Carlos şi-a făcut un costum nou.

Se întoarseră spre el.

— Omule, don Carlos, era şi timpul ! Hai, să vedem, ridică-te în picioare !

Fu examinat pe îndelete. Trebui să le arate eticheta croitorului. Don Baldomero garantă că era cel mai bun din Santiago, şi probabil, din Galicia.

— Ce nu înţeleg eu, spuse Cubeiro, e cum de-a-i cheltuit atîţia bani pe o jachetă de catifea. Ca să atragi atenţia, da ?

— Aşa se îmbracă învăţaţii, explică, în zeflemea, judecătorul.

— Te înşeli, zise Carlos. Catifeaua ţine mai bine : de-asta o prefer. Ţineţi socoteală că, de-acum în trei ani, nu-mi mai fac alta.

— Aşa de rău stai cu banii ?

— Acum sînt destui care ar vrea să te împrumute. Bunurile doñei Mariana sînt o garanţie sigură.

— Bunurile doñei Mariana au stăpîn.

Cubeiro îl bătu cu palma pe spate.

— Don Carlos, dar toată lumea ştie ! Adevăratul stăpîn eşti dumneata.

— Nu ştiţi c-o să plec în cîteva zile ?

— Unii zic că da, alţii că nu. Alaltăieri s-au făcut pariuri.

— Aflaţi c-or să cîştige cei care au pariat că da.

Don Baldomero făcu un salt.

— Nu mă lăsa să pierd, don Carlos ! Am pus cincizeci de pesete că n-o să pleci !

Cînd sosi Cayetano, partida se terminase.

— Uite-l aici pe don Carlos, care o să ne părăsească ! Şi-a făcut şi costum nou pentru călătorie.

— O să-mi pară rău că pleci, Carlos, pentru că n-o să poţi asista la înmormîntarea mea.

Tăcură cu toţii deodată, surprinşi. Cubeiro se mişcă neliniştit pe scaun şi întrebă nerăbdător :

— Ce ţi se-ntîmplă ? Eşti bolnav ?

Cayetano scoase o hîrtie din buzunar.

— De cîtva timp primesc nişte anonime, în care mi se spune c-o să mor ; dar în cea de azi scrie c-o să mor asasinat. O să fie o zi mare pentru Pueblanueva.

Aruncă hîrtia pe acoperitoarea verde. Nimeni nu întinse mîinile s-o ia.

— Citiţi-o, citiţi-o. E bună să te bage-n sperieţi.

Judecătorul luă hîrtia cu mîini tremurătoare şi începu s-o citească :

„Dacă aveţi o Biblie, căutaţi la capitolul treizeci şi unu, versetul doi, al lui Isaiia, şi-o să vă găsiţi condamnarea : «Se va ridica împotriva celor blestemaţi, împotriva ajutorării celor care lucrează în nedreptate». Şi mai departe : «Asur va cădea de spadă — care nu e spadă de om — lovit de spadă, care nu e spadă de muritor...»." Ridică ochii mirat.

— Ce vrea să spună asta ?

Cayetano îşi luă hîrtia înapoi şi o puse bine. Aduse un scaun lîngă masă, îşi propti genunchii de ea şi-şi sprijini braţele de spătar. Era nitel mai înalt decît jucătorii, iar faţa îi rămînea în penumbră. Întinse spre lumină o mînă deschisă, lămuritoare.

— E foarte clar : într-una din zilele astea o să coboare un înger din cer şi-o să mă înjunghie pe la spate.

— Asta trebuie că-i scrisă de un nebun.

— Sau un protestant, zise don Baldomero liniştit. Sigur vreun protestant care rătăceşte pe aici, pe undeva. Sînt din ce în ce mai mulţi. Protestanţii citesc Biblia tot timpul.

— Acum ştii, judecătorule, să ai în vedere cînd o să fiu omorît. Printre hîrtiile mele o să găseşti multe dintr-astea. Or să folosească drept mărturii.

Cayetano vorbea cu o voce solemnă, în bătaie de joc, cu un prefăcut gest de teamă. Judecătorul se apropie de el, foarte oficial.

— De ce nu-mi faci un denunţ ? S-ar face investigaţii.

— Pentru ce ? Știu ce trebuie să știu, iar printre hîrtiile alea e una în care declar numele celui care îmi trimite anonimele.

Don Baldomero se juca cu cărțile : le amesteca distrat. Din cînd în cînd ridica privirea, se uita drept la Cayetano, asculta cu atenție.

— Bineînțeles că s-ar putea să-i fac eu lui de petrecanie înainte de a coborî îngerul ca să mă asasineze, continuă Cayetano. N-o să-mi fie greu deloc.

— Eu n-aș lua astea în seamă, interveni Cubeiro. Anonimele astea, o știe toată lumea, vin în rafale. Acum cîțiva ani a fost o perioadă în care le primeam cu toții ; pînă cînd a fost descoperit autorul, o sărmană nebună, mătușa Saritei Couto. Trebuie că v-o amintiți.

Cayetano i se adresă lui Carlos :

— Să nu pleci, Carlos, dacă vrei să fii lîngă mine pînă la ultima suflare. Ei, și că veni vorba, cînd sosește Aldàn ? Nici lui nu i-ar face plăcere să mă vadă cu picioarele întinse.

— N-o să vină.

— Ți-ai schimbat gîndurile ?

— El e cel care nu vrea să vină. Nu-l mai interesează problema vaselor de pescuit. Îi merge foarte bine la Madrid. Știți ? Scrie la ziare.

— În presa... din Madrid ? — Cubeiro se arătă neîncrezător. În ziare dintr-alea care se vînd pe stradă ?

— În „Solidaridad" din Barcelona.

— Pfui ! — zise Cubeiro. Eu, cîtă vreme nu scrie în „ABC"...

Cayetano a întors scaunul și s-a așezat.

— Ca să mai ai încredere în prieteni, Carlos ! Acuma n-o să mai găsești pe nimeni care să te scoată din încurcătură — oferi țigări tuturor. O să trebuiască să preiei tu singur o afacere de care n-ai habar ! Dacă nu chiar acum, nu peste mult timp.

Scoase o brichetă nouă și o întinse celui mai apropiat.

— Aprinde. Domnii sînt martori că-ți ofer ajutor, dacă nu ți-e greu să-l primești. Și fără umbră de interes. Afacerea asta, ca oricare alta, doar eu aș putea-o scoate la liman.

Toți îl priveau pe Carlos. Păreau să ceară, cu privirile un răspuns. Carlos se dădu puțin pe spate în fotoliu, ca și cînd ar fi vrut să-și ascundă capul în zona de umbră, și spuse :

— O să vedem.

Îl însoți pe farmacist pînă la el acasă și trebui să asculte, de voie, de nevoie, noutățile despre sănătatea doñei Lucía : don Baldomero primise scrisoare, iar, în ea, enumerarea și chiar descrierea detaliată a febrei, leșinurilor și chiar a vomelor.

— Îmi scrie o dată pe săptămînă și-mi spune mereu c-o să moară a doua zi. E tocmai ce mă-ntreb eu : dacă e atît de bolnavă, de unde atîta putere ca să scrie atît de mult ? Și dacă are atîtea mustrări de cuget, de ce-mi povestește tot ce simte atît de amănunțit ? Ca și cînd n-aș fi îndeajuns de pedepsit cu ce se-ntîmplă aici !

Deodată, îi veni să rîdă.

— Te-ai uitat la Cayetano ? L-ai ascultat cu atenție ? Scrisorile mele încep să-și facă efectul.

— Eu nu le-aș mai scrie.

— Ți-e frică să nu mă descopere ? Nici gînd ! Poate că bănuiește ceva, dar o bănuială nu-i o certitudine. Niciodată n-o să poată dovedi că sînt eu. Îmi modific scrisul, iar hîrtia nu-i din cea care se vinde aici. Și, cum vezi, amenințările nu cad pe pămînt sterp ! Se preface că-și bate joc, dar, în fond, e îngrijorat.

Rămaseră să se vadă ziua următoare la Cazinou. Carlos făcu un ocol și coborî pe niște străduțe în cartierul pescarilor. Era aproape miezul nopții cînd ajunse pe digul pustiu. Mirosea a alge și a pește pus la uscat. Înainte de a intra în casa *Cubanezului*, se apropie de balustradă și rămase cîtăva vreme acolo, privind apele întunecate.

În cîrciumă, patru marinari jucau cărți într-un colț. Îi răspunseră lui Carlos la salut, îl priviră cîteva clipe și șușotiră între ei. Carlos o rugă pe Carmiña să-l anunțe pe tatăl ei, dacă nu cumva se culcase.

— Nu știu. Așteptați. Între timp, beți ceva.

Carlos se așează și luă o sorbitură din vinul roșu pe care i-l aduse Carmiña. Marinarii reluaseră jocul, dar mai puțin gălăgioși. Nu ridicau vocea, nici nu aruncau cărțile cu furie, printre înjurături.

Cubanezul întîrzie cîteva minute : sosi strîngîndu-și cureaua și cu părul ciufulit.

— Iertați-mă, vă rog. Mă culcasem.

— I-am spus Carmiñei că în cazul ăsta...

— Asta mai trebuia ! Și dac-ar fi fost patru dimineața...

Carlos scoase din buzunar scrisoarea lui Juan.

— Am venit ca să-ți dau asta să citești. Azi mi-a sosit.

Cubanezul luă scrioarea și-l privi, neliniștit, pe Carlos.

— E de la Aldán ? Acceptă ?

— Citește.

— În cazul ăsta... — făcu un gest spre jucători —, ar fi mai bine să mergem înăuntru.

Se dădu deoparte și-l lăsă pe Carlos s-o ia înainte. Intrară într-o sufragerie mititică, cu scaune de pai. Cubanezul așteptă să se așeze mai întîi Carlos. Atunci, își scoase ochelarii, și-i puse la jumătatea nasului și începu să citească. De două sau trei ori ridică ochii de pe scrisoare. îl privi pe Carlos pe deasupra ochelarilor și continuă să citească. Apoi împături hîrtia, o puse în plic, i-o înapoie lui Carlos, și se așeză.

— Dacă te gîndești bine, spuse, oricine ar face la fel. Dar mie-mi pare rău, ce dracu ! îl respect pe Aldán și am vorbit mult, chiar aici, în sufrageria asta, și-am pus chiar lumea la cale amîndoi. Știți de ce ne certam noi doi ? Amîndoi sîntem anarhiști, dar fiecare în felul lui. Eu nu am atîta carte.

Arătă spre raftul îngust pe care zăceau cîteva cărți zdrențuite.

— De-ale lui Nakens care-a murit și niște numere din „Revista Blanca". Acum nu le mai citește nimeni. Restul am învățat colindînd lumea. Aldán știa mai multe, dar n-avea experiență. Deși e foarte merituos că un om ca el s-a pus de partea noastră. Sigur, e mai bine pentru el să scrie la ziare.

Rămase pe gînduri. Apoi deschise palmele.

— Bine, atunci ! Dumneavoastră decideţi.

— Eu mă iau după sfatul lui Aldán, şi-ţi ofer slujba de împuternicit. Recunosc că ideea nu-mi venise înainte, dar am şi în dumneata tot atîta încredere cît în el.

Lăsă să-i cadă braţul, cu palma întinsă, pe faţa de masă de muşama, cu flori roz şi albastre.

— Bănuiesc că Sindicatul n-o să aibă nimic împotrivă şi că dumneata o să fii de acord.

Cubanezul îşi încrucişă braţele şi-l privi pe Carlos cu o uitătură deschisă, sinceră.

— Eu o să comunic asta Sindicatului şi o să mă supun votului majorităţii.

— Putem fi convinşi c-or să accepte. Iar, în cazul ăsta, e mai bine să fii în cunoştinţă de cauză. Pescarii trebuie să fie conştienţi de ceea ce vor întreprinde şi de condiţiile în care vor face totul. Doña Mariana Sarmiento, aşa cum stabileşte testamentul pe care-l cunoaşteţi, cedează vasele ; dar ca negoţul să poată fi dus, e nevoie de bani, şi nici voi nu-i aveţi, nici eu nu dispun de ei, cel puţin în cantitatea necesară pentru constituirea unui fond de rezervă. Bănuiesc că va fi nevoie să începem cu o ipotecă.

Cubanezul deschise larg ochii.

— O ipotecă ?

— Pe un vas. Poate două. Pe lîngă asta, donaţia trebuie să se facă într-un mod legal, printr-un document. O să-l fac eu, dar e absolut necesar să ştie cu toţii, iar cei responsabili să fie gata să semneze. Cît despre dumneata, vei avea mînă liberă să faci şi să desfaci totul după cum ai nevoie.

Cubanezul se scărpină în cap şi clipea des.

— Da, da... Dar o ipotecă... Nu vi se pare că nu-i cel mai bun început ?

— Evident : dar nu cunosc alt mod de a strînge fonduri. Cum dumneata ştii, în ultima vreme doña Mariana pierdea cam treizeci de mii de pesete pe an ; dar ea-şi permitea să le piardă.

— Dacă şi noi o să pierdem tot atît, ne-am ruinat.

— Ideea lui Aldán era, dacă-mi amintesc eu bine, că vasele, exploatate modern, nu vor pierde, ci vor fi în cîştig. Dar bănuiesc că nu imediat.

— Da. Așa credea Aldán, și toți odată cu el.

Carlos se înclină peste masă.

— Era o idee bună, sau o trăznaie ? Dumneata crezi cinstit că e o idee bună sau o himeră ?

Cubanezul se ridică, se sprijini cu mîinile de masă și înfruntă privirea lui Carlos.

— Vă dau cuvîntul meu de om cinstit că eu cred că e o idee bună, o idee salvatoare. Dacă n-aș fi crezut așa, n-aș fi acceptat...

Se ridică și Carlos și-l bătu pe umăr.

— Atunci, n-avem de ce să mai vorbim. Eu nu-mi pot spune părerea, pentru că nu înțeleg, dar am încredere în dumneata... În voi, în toți pescarii. Practic, sînt deja proprietarii vaselor.

— Dar... o să ne părăsiți ?

— Ce vrei să spui ?

Cubanezul părea stînjenit și parcă ceva îi tremura în glas. Scoase o batistă și-și suflă nasul.

— Don Carlos, știți că de cînd au început toate astea, eu n-am vrut să vă supăr cu nimic. Dar acum...

Îi puse mîinile pe umeri și-l îmbrățișă cu putere.

— ...înțeleg c-o să ne fie greu, fără dumneavoastră. La început... Nu știu... Va trebui să ne ajutați. Știu că vreți să plecați din Pueblanueva. Dar n-ați putea să mai așteptați puțin, măcar pînă cînd punem asta pe roate ?

Lăsă ochii în jos și, încet, îi căzură brațele.

— Eu sînt analfabet. Iar dumneavoastră trebuie să vă dați seama că așa ceva n-a mai făcut nimeni și nici nu știm cum se face. Și-o să greșim pînă cînd o să dăm de drumul drept... Iar dacă intervine Cayetano și ne strică totul...

Carlos se așeză din nou. *Cubanezul*, în picioare, puțin aplecat spre înainte, îi întinse mîna. Carlos nu se uită la el. Spuse :

— Cîtăva vreme, nu mult... Da, cît o să fie nevoie. Dar eu...

Ridică ochii. *Cubanezul* zîmbea.

IX

CEASORNICARUL AȘTEPTA ÎN CAMERA DE ZI : stătea, căzut pe gînduri, cu mîinile făcute cruce pe măciulia bastonului și cu ochii privind fix inelele. Cînd intră Carlos, se ridică și-și scoase pălăria de paie.

— M-am întors, spuse. *Ruchas* sînt niște putori : se poartă rău cu mine.

Carlos îi întinse mîna ; *Ceasornicarul* puse bastonul și pălăria jos și, înainte de a lua mîna pe care Carlos i-o întindea, și-o șterse pe a sa de jachetă.

— Mă bucur să te văd din nou aici. Cît le privește pe *Ruchas,* lasă, că aranjăm noi.

— Dacă nu vă supărați, eu aș putea continua să stau în veranda de la conac. Nu ne-am înțeles ca eu să vin să locuiesc aici.

— A rămas că ești liber să faci ce vrei.

— Mulțumesc.

— Și acum, dacă-ți convine, să mîncăm împreună.

Ceasornicarul se uită spre masa pusă. Se apropie și mîngîie cafetiera. Trase mîna repede înapoi și suflă în degete.

— E de argint ?

— Da.

— Mamă Dumnezeule !

Carlos se așezase și-i arătă un fotoliu.

— Faceți rău, don Carlos. Nu trebuie să vă obișnuiți cu viața asta de om bogat. La conac nu mai e argintărie. După aia e greu s-o iei iar de la capăt cu sărăcia.

Se așeză și-și puse-n poală bastonul și pălăria.

— Bea cafeaua și povestește-mi cum ți-a fost cu logodnica.

— Vă spun toate astea spre binele dumneavoastră şi pentru că vă respect mai mult cînd trăiţi în sărăcie. Îmi amintiţi de tatăl dumneavoastră.

Carlos rămase tăcut. Ceasornicarul îşi îndreptă privirea spre fereastră. Era senin şi se vedea o bucată de cer albastru uşor acoperită.

— Ştii c-o să plec ?

— Cine ? Dumneavoastră ? — pe Ceasornicar îl pufni rîsul. Să plecaţi din Pueblanueva ?

— Da. O să plec, poate chiar în curînd, dar pe tine n-o să te dau afară. O să poţi trăi la conac pînă la moarte.

Ceasornicarul bătu în lemn, iar în ochi îi apăru o umbră de groază.

— Doamne fereşte ! Despre moarte nici să vorbeşti nu-i bine. Iar dumneavoastră n-o să plecaţi.

— Totul e pregătit. Nu mai trebuie decît să...

Ceasornicarul îl întrerupse :

— Cît o priveşte pe logodnica mea, s-a terminat cu ea. Nimeni nu le poate înţelege pe femei. Am petrecut foarte bine împreună şi, deodată, într-o dimineaţă, cînd m-am trezit, nu mai era. Am aşteptat-o toată ziua şi toată noaptea şi nu s-a întors. Atunci, n-am mai avut altceva de făcut decît să-mi strîng catrafusele şi să mă-ntorc. Cred că s-o fi plictisit.

— De-asta te-ai îmbătat ieri, cînd ai sosit ?

Paquito făcu din cap semn că nu, într-un fel solemn, serios, şi-şi însoţi negaţia cu mişcări lente de baston.

— M-au invitat unii şi mi-au turnat o groază de ţuică. Erau foarte fericiţi că mă văd şi vroiau să mă tragă de limbă, ştiţi ? Ca să le povestesc ce-am făcut cu logodnica mea — închise ochii şi încruntă fruntea — *Ruchas* sînt nişte căţele. Nu m-au lăsat să intru.

Luă ceaşca de cafea fandosindu-se, bău o sorbitură şi o puse pe masă.

— Mie, cafeaua asta cu lapte... Unde nu-i o bucată de pîine cu usturoi şi un pahar cu ţuică !

Se auzi zgomotul unui automobil. Ceasornicarul deschise larg ochii. I se mişcară urechile şi nările.

— Asta e maşina lui Cayetano, zise. O recunosc de la o poştă.

Alergă spre fereastră şi iscodi.

— Vine aici, vine să vă viziteze.
— În ultima vreme a făcut-o de multe ori.
— V-aţi împrietenit ?
— Nu.
— Dacă nu vă supăraţi, aş prefera să nu mă vadă.
Carlos se ridică. În picioare, goli ceaşca şi luă o îmbucătură de pîine.
— Bea-ţi liniştit cafeaua. O să-l primesc în altă parte.
— Plec îndată.
— Cînd vrei.
— O să mă duc să dorm la conac.
— Eşti liber.
— Mulţumesc.
Îi zîmbi. Carlos ieşi. Îl găsi pe Cayetano pe coridor, cu *Rucha*. Îl invită să intre în salon. Cayetano era îmbrăcat elegant.
— Nu. Nu iau loc. Ne grăbim.
— Ne ?
— Am venit să te iau să mergem la Vigo. — Carlos ridică din sprîncene şi-şi încreţi fruntea. Da. La Vigo. Vreau să aranjăm chestia cu acţiunile.
— Ţi-am spus că nu-i nici o grabă.
— Dar eu mă grăbesc.
— Numai că e o problemă a amîndurora.
— Te înşeli. E o treabă între trei persoane şi tocmai de aia te rog să mergi cu mine. Fii atent, te rog. Şi. cum sînt dispus să joc cinstit, îţi pot spune că cineva vrea să te viziteze mîine, ca să le cumpere, iar eu vreau să i-o iau înainte.
Carlos se sprijini de perete. Nu se uita la Cayetano. ci spre covor, cu mîinile în buzunarele pantalonilor şi cu umerii căzuţi.
— Nu te-ai gîndit că, poate, mă interesează să-l aud şi pe vizitator ?
— Tocmai la el mergem să-l vedem.
— De ce ?
— Ca să-i luăm prin surprindere.
Rîse.
— Lucrurile se pot face în multe feluri, fiecare are stilul lui, iar eu pe-al meu, care e să apuc taurul de coarne.

Trebuie să-ţi amintesc, dacă cumva ai uitat, că am drept de întîietate asupra acţiunilor tale, că le pot cumpăra la preţul care ţi se oferă. Acum nu-i vorba de altceva decît să evităm ca cineva să facă pe prostul.

Îşi băgă degetele mari în răscroiala flanelei şi-l privi pe Carlos drept în faţă.

— Cît mă frămînt ca să-ţi apăr interesele ! O să-ţi plătesc pentru acţiuni cît fac şi încă ceva, dar nu prea mult, ci cît trebuie. Intervenţia unui al treilea ar putea complica lucrurile.

— Ţi-e frică să nu-mi ofere mai mult decît valorează ?

— Asta n-ar face-o niciodată. Sînt persoane strînse la mînă, înţelegi ? Dacă aş fi eu în locul lor aş face-o şi, cu timpul, n-aş pierde bani.

— Atunci, nu te înţeleg.

— Te pot păcăli, sau, cel puţin, pot încerca s-o facă.

— Bănuiesc că există o modalitate de a afla valoarea reală a acestor hîrtii.

— Da. Eu ţi-aş spune-o cinstit. Dar nu tipul ăsta de păcăleală ţi-l pregătesc. Cunosc, cu aproximaţie, propunerea lor : o cantitate mult mai mică decît ţi-aş da eu, sau, poate, egală, şi un cadou personal destul de important, cu condiţia de a accepta să semnezi un contract fals de vînzare ce stipulează o cifră care, după calculele mele, eu n-aş putea-o plăti. Îţi dai seama ? Să facă o afacere bună şi să mă elimine pe mine. O manevră foarte grosolană. Ei cred că sîntem duşmani şi că o să te pretezi la aşa ceva.

— Şi dacă mă pretez ?

Cayetano îşi lăsă braţele să cadă în jos.

— E o ameninţare ?

— Doar o ipoteză.

— În cazul ăsta nu trebuie luată în considerare.

— De ce ?

— Pentru că între noi nu s-au întrebuinţat niciodată anumite arme murdare şi nu te cred în stare să rupi acest... pact. — Zîmbi. — Ai în vedere, apoi, că cel care a ales armele ai fost tu, iar eu le-am acceptat. Dacă acum te-ai băga într-o manevră murdară şi puerilă pentru cîteva pesete, te-aş dispreţui.

Carlos nu răspunse. Începu să-şi caute tutunul în buzunare. Cayetano scoase repede punga şi-i oferi dintr-al lui. Carlos luă şi se duse s-o aprindă lîngă fereastră. După un moment de îndoială, Cayetano îl urmă.

— Nu oricine poate face orice, şi chiar eu, care am faimă de imoral, ştiu unde să mă opresc. Tu ai fost în stare să-mi sufli o femeie, dar o asemenea porcărie n-ai face niciodată. Chestia aia, oricum, avea o explicaţie. Fata ţi s-a dăruit, şi era iubita mea. Să mi-o sufli era ca şi cînd te-ai fi impus ţie însuţi şi celorlalţi, ca şi cînd ai fi zis lumii că nu-ţi era frică de mine. În fond, dacă privim lucrurile cu atenţie, era greşeala mea, deşi nu-ţi neg că m-a durut şi că atunci cînd am venit prima oară la tine acasă, eram dispus să te omor. Dar astea au trecut. Nici unul dintre noi n-o iubea. M-ai făcut să te respect, pentru că m-ai învins pe un teren unde credeam că nimeni nu m-ar putea învinge. Şi nu te-ai purtat rău, nu te-ai dus peste tot ca să te lauzi cu cucerirea ta. De-asta, probabil, mă aflu acum aici, din nou cu cărţile pe faţă. Şi nu te-ai putea plînge de mine. Dacă o faci, eşti nedrept.

Îi arătă palmele mîinilor. Carlos lăsă ochii în jos.

— Bine. Să mergem la Vigo.

Luaseră masa într-un restaurant de lux. Cînd terminară, Cayetano scoase o tabacheră mare, iar din ea nişte ţigări de foi cu numele lui pe banderolă : „Hoyos de Monterrey", scurte, de culoare deschisă.

— Nu se fumează nimic mai bun în Spania.

Îi dădu una lui Carlos, deja tăiată. Cum Carlos era gata s-o aprindă cu un chibrit, îi dădu peste mînă.

— Asta o să-i strice gustul. Aşteaptă.

Ceru o lampă de alcool şi aprinseră la ea două ţigări : Carlos, neîndemînatic ; Cayetano, cu calm, cu atenţie, aproape delectîndu-se. Apoi trase un fum.

— Ce aromă !

Îşi întinse mîinile după fumul albăstrui, dens, şi-l sorbi. Închise ochii.

— Ce aromă ! Nu vezi diferenţa ?

Carlos luă ţigarea de foi cu nepricepere, stîngaci.

— Dacă o să-i vedem pe domnii ăia, n-o fi incorect să ne înfăţişăm fumînd ? îl întrebă Carlos.

— Poate, dar nu sînt persoane față de care merită să te cheltuiești în politeţuri.

— După cîte știu eu, politețea este, înainte de toate, respect față de sine.

— Iar lipsa de politețe, dispreţ față de ceilalţi — se ridică în picioare, rîzînd —. Trebuie să ai în vedere că întotdeauna te-am tratat cu tot felul de politeţuri. Mergem ?

Îl duse cu mașina lui pînă într-o stradă nu foarte îndepărtată care cobora în coastă pînă la dig. Privirea se oprea, acolo jos, pe forma mare și negricioasă a unui vas ale cărui macarale se mișcau încărcate cu baloturi. Lăsară mașina chiar acolo, lîngă marginea trotuarului, cu frînele bine trase.

Casa era mare, de piatră cenușie. Scara, largă. Ajunseră în fața unei uși de culoare închisă, cu o Inimă a lui Isus bătută în tinichea. O subretă cu scufie îi invită să intre. În vestibul și în coridorul întunecat, multe tablouri. În salon, draperii de catifea, o garnitură de sofa cu fotolii din piele roșie, vase de cristal, covor gros, peisaje de-ale locului pe pereți. Într-un colț, o pisică neagră, nemișcată. Subreta deschise obloanele.

— Domnii sosesc îndată.

Se așezară. Subreta ieși. Carlos privi pisica. Mai întîi, distrat ; apoi, cu atenție, fix.

— Frumos animal.

— Capital solid, zise Cayetano, dar fără viitor. Cînd o să fim noi la putere, o să le facem de petrecanie.

— Voi ?

— Da. Socialiștii.

Scrumul albicios, se menținea la capătul țigării de foi. Cayetano îl scutură în scrumieră.

— Dar dacă o să mai dureze mult pînă atunci, o să le-o fac eu singur.

Se auziră pași. Pisica continua să stea nemișcată, cu ochii strălucitori, aurii, ațintiți la Carlos. Cineva deschise ușa. Pisica nu se mișcă. Intră stăpînul casei împreună cu un domn scund, durduliu și un tînăr înalt, spilcuit. Toți trei zîmbeau, lui Cayetano, lui Carlos, aerului. Zîmbeau și dădeau din cap, unul după altul.

Cayetano li-l prezentă pe Carlos.

— Doctorul Deza. Iar domnii sînt Statul Major al Şantierelor Masquelet : don Jorge Masquelet, don Francisco Baró, cumnatul său, şi Alejandro Baró, nepotul său. Alejandro este la Şantierele Masquelet ce sînt eu la ale mele. Nu-i aşa, Alejandro ?

În timp ce Carlos dădea mîna cu ei, Cayetano lămuri:

— Persoane importante, lume serioasă, cu multe milioane în spate.

— Sînteţi foarte amabil, îi răspunse Masquelet, şi arătă spre scaune. Îndată se aduce cafeaua.

Mai întîrziară cîteva secunde : tînărul Baró întindea gîtul şi capul de pasăre udă : părea că se încăpăţînează ca toţi ceilalţi să se aşeze înaintea lui, iar domnul Masquelet insista ca el să se aşeze ultimul. Carlos, zîmbind, şovăia. Se lăsă împins de tînărul Baró care, imediat, luă loc lîngă el. Cayetano îşi dăduse drumul într-un fotoliu şi-i contempla pe ceilalţi prin fumul de ţigară. Don Jorge Masquelet se tot trăgea de jacheta în pătrăţele, garnisită cu un cordonaş ; don Francisco Baró îşi punea în evidenţă figura energică : îşi scotea falca de jos în afară, într-un gest repetat. Purta mustaţă scurtă şi dantură falsă.

— Fumaţi ? întrebă Cayetano. Am adus cu mine nişte ţigări bune.

Împărţi tuturor. Baró, cel tînăr, nu fuma.

— Mulţumesc, mulţumesc. Trebuie să am grijă de plămîni.

— De cap trebuie să ai grijă, Alejandro. Viitorul industriei navale e închis în el.

Alejandro Barô zîmbea şi mulţumea cu un gest timid.

— Nu chiar aşa, nu chiar aşa. Adevăratul talent, cum o ştie toată lumea...

Tava pe care aduseră cafeaua era mare, largă, grea, de argint închis la culoare. Era acoperită cu un şervet brodat. Coniacul era pus într-o sticlă de cristal alb, gravat, irizat pe margini. Subreta, tăcută, aprinse o lampă mică şi încălzi nişte cupe. Între timp, Alejandro servi cafeaua. Avea mîini lungi, bine îngrijite, purta o verighetă şi, pe acelaşi deget, un inel cu briliante. De cîte ori străluceau, Carlos închidea ochii. Străluceau şi ochii pisicii, ca şi cînd ar fi fost luminaţi de o lumină interioară, o

lumină schimbătoare : aurie, verzuie, gri. Carlos își luă privirea de la briliante și o fixă în ochii pisicii.

— Sînt niște țigări extraordinare. Sînt făcute special pentru mine.

Don Jorge Masquelet tăie cu precizie capul țigării.

— Și coniacul ăsta este pregătit special. O să vedeți : cu adevărat coniac franțuzesc. M-am învățat cu el pe cînd eram tînăr și nu mă pot lipsi de o cupă la cafea. Numai o cupă, atîta. Se potrivesc. Dacă nu abuzezi, coniacul e foarte sănătos pentru organism.

— Coniacul cel bun, îl întrerupse Alejandro ; focurile aruncate de briliante își schimbară direcția, dar Cayetano nu le băgă în seamă.

— Sigur. Cel bun, e de la sine înțeles. E un motiv pentru care e bun. Și cafeaua...

— Cafeaua nu-i bună, spuse Cayetano după ce o gustă; iar don Jorge Masquelet întinse capul cu violență. E extraordinar.

Don Jorge zîmbi, iar fața i se liniști, prematur alarmată.

— Excepțională. Unde o cumpărați, don Jorge ? Eu nu găsesc o asemenea cafea.

— Soția mea. E un secret al soției mele. Ea face amestecul : un fel de cafea, Mocca, de Puerto Rico... Totul ține de proporție. Și de prăjit, sigur, sau, mai degrabă, de reprăjit, după cîte am înțeles. Ca să tratezi afaceri, nu-i nimic mai bun decît un coniac și o cafea bună. Totul vine mai ușor, cred eu. Dacă vă place, aș fi fericit să vă fac cadou un pachețel.

Cayetano apropie ceașca de nări.

— Ce aromă ! — o bău și i-o întinse lui Alejandro ca să-i mai pună una.

Carlos nu se mai uită la pisică : se uita la Cayetano ; apoi, la don Jorge și din nou la Cayetano.

— Da, o cafea bună, spuse. Dar — se adresă lui don Jorge — iertați-mi întrebarea. Pisica asta e de-adevărat ?

Arătă spre colț și toți întoarseră capul.

— Da, bineînțeles. De ce întrebați ?

— Pentru că... e atît de nemișcată ! De aici, pare de porțelan.

Alejandro întinse mîna și mîngîie pisica pe spate.

— Sărmana ! E foarte discretă. Vă deranjează, domnule Deza ?

— Nu, nu ! Dimpotrivă. Îmi place s-o privesc. Stînd acolo, nemișcată, ca un porțelan... !

Subreta servi coniacul și plecă în tăcere. Pisica mișcă capul în sus, în jos. Don Jorge luă o cupă. O ridică.

— În sfîrșit... Pentru ca întîlnirea noastră...

Alejandro o ridică și el pe a sa.

— Asta. Pentru ca întîlnirea noastră să fie prietenoasă și fructuoasă.

Cupa lui Cayetano rămăsese lîngă ceașca de cafea. Don Francisco Baró, și el cu ea ridicată, îl întrebă :

— Dar dumneavoastră nu închinați paharul ?

— Eu ? Pentru ce ? Dacă dumneavoastră cîștigați, pierd eu și viceversa. Nu putem toasta cu toții.

— Totdeauna există o cale de a aranja toate interesele, don Jorge, fără să-i mai aștepte pe ceilalți, bău coniacul. Oricum, pînă una-alta, nu sîntem încă dușmani.

Cu încetul, disimulînd, Carlos își întoarse capul, și puțin și umerii, spre pisică.

— Sînteți foarte amabil, don Jorge. Sau poate considerați că aveți o poziție atît de înaltă în construcția navală, că nu mă găsiți demn de a-mi acorda categoria de dușman...

— Nu, nu, domnule Salgado ; asta nu ! Cum o să trecem cu vederea că șantierele dumneavoastră, peste puțină vreme, vor fi o întreprindere de importanță regională ?

— Sînt deja, întrerupse, sec, Cayetano. Viitoarea mea chilă va fi un vas de cinci sute de tone. Și, după aceea, n-o să construiesc mai mici.

Privirea lui don Jorge se îndreptă spre cumnatul lui ; apoi, spre nepot : două priviri rotunde, ca două semnale.

— Ca și noi, zise Alejandro.

— Pentru moment. La anul, mai mult decît dumneavoastră.

Don Jorge puse coniacul pe masă și ridică din sprîncene.

— Bine. Cu atît mai mult atunci avem motive să ne înțelegem. Chiar... — șovăi — să colaborăm.

Carlos, cu capul întors cu totul, rămînea atras de pisică. Alejandro îi trimitea priviri scurte, neliniştite.

— Să presupunem că Şantierele Baró şi Masquelet, Societate Anonimă, achiziţionează acţiunile acelea... Şi că vă oferim o participare la afacerile noastre pentru un capital echivalent.

— De ce ?

— E clar. Poate fi primul pas spre o fuziune ulterioară a Şantierelor Salgado cu...

Cayetano începu să rîdă.

— Dar, don Jorge, aţi găsit cumva modul de a amesteca uleiul cu apa ?

Se ridică brusc. Pisica sări, speriată ; rămase în mijlocul salonului, cu spinarea arcuită, cu coada în sus ; îndată, se întoarse la locul ei, lăsă coada în jos şi-şi reluă poziţia nemişcată.

— Pe dumneavoastră vă poate interesa să vă asociaţi cu mine, dar pe mine nu mă interesează societatea nimănui, nici măcar a dumneavoastră, cu tot respectul ce vi-l port.

— Sînteţi foarte îngîmfat, Cayetano, observă, energic, domnul Baró, tatăl.

— Poate, dar sînt un om de afaceri mai bun decît dumneavoastră. Şantierul meu merge înainte pentru că metodele mele sînt mai bune. De ce m-aş asocia cu dumneavoastră, ale căror procedee sînt depăşite ?

Se ridică şi Alejandro, încordat.

— N-oi fi vrînd să spui că sînt un inginer prost.

Cayetano îl împinse spre scaun.

— Nu mă gîndeam la tine, Alejandro. Ştiu că eşti un excelent inginer. Primul din promoţia noastră şi spaima celor mai buni din Southampton, cînd am fost acolo. Eu mă refeream la unele metode.

Bău puţin coniac şi se aşeză pe braţul fotoliului.

— Acum — îşi mişcă mîinile plin de calm — se poate calcula că preţul de cost per tonă, în şantierele mele, este cu doisprezece şi şaptezeci şi cinci mai mic decît cel al dumneavoastră. Anul viitor sper să ating cincisprezece şi, poate destul de repede, douăzeci la sută. Cît despre cali-

tatea tehnică..., eşti invitat, Alejandro, să-mi vizitezi fabrica şi să-mi controlezi vasele placă cu placă şi nit cu nit. Poţi examina tot ce vrei, chiar şi conturile.

— De ce ?

— Ca să-ţi dai seama că metodele mele sînt mai bune.

Don Jorge întinse braţul cu mîna desfăcută.

— Perfect. Cu atît mai mult, vă veţi explica interesul pe care-l avem pentru o colaborare. Odată admisă în principiu, o să discutăm mai tîrziu condiţiile. Pot spune dinainte că sîntem dispuşi...

— Să plătiţi muncitorii cît îi plătesc eu ? îl întrerupse Salgado. Să le daţi beneficiile pe care li le dau eu ? Să le construiţi locuinţe igienice şi să le asiguraţi un trai decent ?

Mîna lui don Jorge căzu. Strînse pumnul iar acum îl deschidea. Cayetano se lăsă să alunece pînă în fundul fotoliului şi rîse.

— Cred că am ajuns la fondul problemei, domnilor. Mai întîi, vreau să vă asigur că nu sînt inginer mai bun decît Alejandro, dar că mă pricep mai bine la afaceri decît domniile-voastre. Muncitorii mei lucrează opt ore pe zi ; ai dumneavoastră mai mult. Muncitorii mei lucrează mulţumiţi ; ai dumneavoastră, disperaţi. În şantierul meu se construieşte mai repede şi mai ieftin pentru că lumea munceşte cu plăcere. Asta-i metoda mea.

— Salariaţii dumneavoastră, spuse surd don Jorge, vor fi o forţă în serviciul revoluţiei.

— E cu putinţă, dar nu-i vina mea. Pe de altă parte, nu mă prejudiciază.

— Dumneavoastră sînteţi un socialist, Salgado ! strigă don Jorge, enervat la culme.

— Toată lumea o ştie şi n-am ascuns-o niciodată. Fapt care dovedeşte că sînt mai prevăzător decît dumneavoastră. Lumea va fi socialistă, mai devreme sau mai tîrziu, dar nu atît de tîrziu încît noi să n-o prindem. Şi atunci, s-a zis cu tot ce e proprietate particulară.

Don Francisco Baró se ridică, solemn.

— Vă înşelaţi, Salgado. Nimeni nu va putea distruge sacrele instituţii ale patriei, ale familiei şi, cum bine ştiţi, proprietatea este baza familiei şi a patriei. Dumnezeu e cu noi ; diavolul cu dumneavoastră, iar Dumnezeu învinge totdeauna în ultima bătălie.

Don Francisco Baró vorbise liniştit, ponderat. Începu să-şi mişte mîinile.

— De ce să-l amestecăm pe Dumnezeu în toate astea? Cayetano rîse. Dacă El nu se bagă, e ciudat să-l amestecăm noi. În Europa există deja ţări ce sînt, practic vorbind, socialiste, iar Dumnezeu nu pare să se fi pus de-a curmezişul drumului lor. Priviţi Rusia...

— Sînteţi tînăr, aţi văzut în străinătate lucruri care nu se potrivesc ţării noastre, lucruri pe care ţara noastră, slavă Domnului, le respinge şi, poate, cine ştie, lecturi prost alese v-au dus la asemenea erori. Dar sînteţi proprietar ca şi noi şi, azi-mîine, va trebui să vă convingeţi că dreptatea e de partea noastră. De ce nu s-ar întîmpla chiar azi ? Mi-ar place să mă ascultaţi. V-aş putea demonstra ce rău enorm faceţi cu inovaţiile astea periculoase. Pentru moment, aveţi succes. Şi ce ? La ce-o să vă servească treaba asta pe care o numiţi metode personale dacă mîine muncitorii vi se vor prezenta la fabrică şi vor pune stăpînire pe ea pur şi simplu ? Pentru că la asta conduc procedeele dumneavoastră. Muncitorul e periculos. Nu crede în Dumnezeu, şi nici nu se supune autorităţii legitime. N-are nici un rost să i se facă concesii, pentru că-l răstoarnă pe cel care-l alintă. Trebuie ţinut la locul lui, la nevoie chiar cu biciul. Iar cel care-i neatent îşi plăteşte greşeala, ca dresorul neatent. Aţi văzut ce ni s-a întîmplat în octombrie '34 şi ce-o să ni se mai întîmple, poate, dacă nu ne ajută Dumnezeu. De ce ? Pentru că o serie de conducători slabi au tolerat, au permis şi chiar au încurajat asociaţiile muncitoreşti. E cu putinţă vreo prostie mai mare ? Să dai voie duşmanului să se facă puternic. Iar acum noi, în faţa acestei forţe, ce putem face altceva decît să-i imităm ? Împotriva forţei muncitorilor nesupuşi nu-i nimic mai potrivit decît cea a stăpînilor uniţi. Dar dumneavoastră vă opuneţi acestei uniuni, dumnea-

voastră vă purtați ca un băiat alintat și, cu originalitățile dumneavoastră, dați aripi muncitorilor. Cînd ni se opun, vă citează ca model de patron progresist. Iar excentricitățile dumneavoastră în materie de salarii au fost cauza ultimelor conflicte. Ne-am văzut obligați să ridicăm salariul pe ziua de muncă din vina dumneavoastră. Dragul meu domn Salgado, situația industriei nu poate suporta salarii ridicate ! O știți foarte bine.

— A mea le suportă, domnule Baró.

— Pentru cîtă vreme ? Credeți că fericirea asta o să dureze mult timp ?

— Pînă una-alta, cît timp vreau eu. Nu aspir să schimb metoda, ci s-o îmbunătățesc. V-ați gîndit vreodată să-i asociați pe muncitori la întreprinderea dumneavoastră ? Aflați că eu voi face asta dacă totul merge bine, și va merge.

Don Francisco se înclină cu solemnitate. Pisica se întinse.

— Sînteți periculos, Salgado. Sînteți un aliat al dușmanilor societății. Iar noi am fi înțeles totul dacă v-ați fi ridicat de jos. Dar dumneavoastră ați crescut în scutece foarte fine, și ați fost elev la iezuiți, ca fiul meu, și ați studiat facultatea cu el... Pe atunci erați alt fel de tînăr. Ce vi s-a întîmplat de v-ați schimbat așa ?

Cayetano răspunse cu toată seriozitatea :

— Nu-i altceva decît că sînt inteligent. Că văd ce se va întîmpla și anticipez totul. Și, chiar dacă dumneavoastră nu credeți, că am un anume sentiment al justiției. În problema socială sînt de partea muncitorilor.

— Nu cumva ca să-i tiranizați mai bine, Salgado ? Pentru că toată lumea știe că în Pueblanueva sînteți un fel de amestec de stăpîn feudal și sultan — zîmbi. Mai ales, sultan.

Zîmbi și Cayetano.

— Mă invidiați ? Sau cel care mă invidiază e fiul dumneavoastră ? Pentru că lui don Jorge i-a trecut vremea unor asemenea fierbințeli...

Don Jorge Masquelet îi privi pe cumnatul și pe nepotul lui : don Francisco Baró, pe cumnat și pe fiu : Alejan-

dro Baró, pe tatăl şi pe unchiul-său. Pisica privea în aer, iar Carlos privea pisica.

— Bănuiesc — lui don Francisco îi tremura glasul — că glumiţi, nu ? Pentru că nici cumnatul meu, nici fiul meu...

Cayetano întinse mîinile cu palmele deschise.

— Iertaţi-mă. Nu mai continuaţi. Am reuşit să vorbim clar în ce priveşte negoţul. Vă interesează foarte tare să vorbim clar şi în problema asta ? Personal, mi-e indiferent : nu-mi ascund iubitele. Le ţin la vedere, toată lumea le cunoaşte, şi cît mă costă, e treaba mea.

Lăsă mîinile să-i cadă pe braţele fotoliului.

— Dar cum îmi place să cunosc terenul pe care calc, încerc să fiu la curent cu vicleşugurile ascunse ale celor care le au. Cunosc viaţa secretă a tuturor membrilor Patronatului — se uită de jur-împrejur. — A tuturor.

Don Jorge Masquelet scoase ceasul şi privi ora. Don Francisco Baró luă, cu mînă tremurătoare, o bucată de zahăr şi o înmuie în coniac. Alejandro se distra mîngîind paharul şi privind în el, curios.

Pisica făcu un salt şi traversă încăperea. Fu un salt neaşteptat, fără nici o pregătire. Pe Carlos îl luă prin surprindere.

— Atunci nu credeţi că e cazul să tratăm problema care ne-a adus aici ? O parte din acţiunile şantierului meu sînt în vînzare. Dumneavoastră vreţi să le achiziţionaţi, nu din interes pentru afacere, ci, pentru că, posedînd aceste acţiuni, speraţi să mă puteţi controla. Nu-i rău gîndit. Dar, legile îmi dau dreptul de a fi preferat, dacă plătesc tot atît cît oferiţi dumneavoastră celui care vinde.

Bătu cu pumnul în masă.

— Pentru numele lui Dumnezeu, Carlos ! Vrei să fii atent şi să nu te mai uiţi la pisică ?

Carlos tresări.

— Scuzaţi-mă. Mă obsedează. Aţi văzut... ?

Cayetano îl întrerupse :

— Domnii îţi vor face o ofertă.

— Noi... — don Jorge îi făcu un semn lui don Francisco.

— Noi am fi preferat să avem o convorbire particulară cu domnul Deza. Sper că nu vă supărați, Cayetano. E chiar firesc să fie așa.

— De acord. Mă duc în camera în care a intrat pisica. Dar vă avertizez, ca să nu pierdeți timpul, că vă cunosc intențiile, iar domnul Deza le cunoaște pe ale mele, și între el și mine totul e clar. Domnul Deza n-o să se aventureze să semneze nici o presupusă vînzare pentru o cantitate mai mare decît cea reală, și nici nu va accepta cadoul personal pe care vreți să i-l oferiți.

Don Jorge se ridică brusc.

— Cum îndrăzniți... ?

Se ridică și Cayetano, dar pe îndelete.

— Calmați-vă. La Patronat am pe cineva care lucrează pentru mine și sînt la curent. E logic, nu vi se pare ? Vreți să-mi cîștigați partida și mă apăr cum pot.

Făcu cîțiva pași spre mijlocul încăperii și se întoarse.

— Capitalul meu personal se ridică la două milioane de pesete. Acțiunile pot valora între opt sute de mii și un milion. Aflați că sînt dispus să rămîn fără o para, numai să le cumpăr. Așa că oferiți de la două milioane în sus.

— Sînteți nebun, Cayetano ! — vocea lui don Jorge era stridentă.

— Nu. Apăr munca tatălui meu și a mea. Îmi apăr independența și mai apăr, chiar dacă dumneavoastră nu credeți, bunăstarea muncitorilor mei.

— A sclavilor dumneavoastră ! Muncitorii dumneavoastră nu sînt liberi nici măcar să declare grevă !

— Bine. Asta-i treaba mea.

Se îndreptă spre ușa pe unde dispăruse pisica. Nu ajunse pînă la ea. Don Francisco Baró îi spuse lui Carlos :

— Ne pare rău, domnule. Nu putem cheltui două milioane pentru un capriciu. Sîntem oameni serioși și știm valoarea banului. Dar vă mărturisesc că nu ne așteptam din partea dumneavoastră la o asemenea comportare. Am crezut c-o să fiți de partea noastră și că o să fiți loiali față de defuncta doamnă Sarmiento...

— Domnişoară, întrerupse, din fund, Cayetano.

— E tot aia. Era o doamnă. Dar s-a înşelat cînd l-a ales pe acest domn ca administrator.

Făcu o pauză. Îl privi pe Carlos cu duritate.

— În lume a început o bătălie, iar dumneavoastră vă puneţi de partea duşmanilor lui Dumnezeu şi ai Ordinii. Să vă fie de bine cu conştiinţă cu tot. Cît despre modul incorect de a lua parte la o întîlnire de afaceri...

Şovăi. Cumnatul şi nepotul îşi dădură ghes cu privirea.

— ...rudele mele şi cu mine ne simţim ofensaţi că ne-aţi dat mai puţină atenţie decît pisicii.

— Nu e pisică, răspunse Carlos cu ingenuitate. Sînt convins că e însuşi diavolul.

. . . . . .

Cayetano se tolănise pe fotoliul din bar. Se juca cu pipa şi, din cînd în cînd, lua cîte o înghiţitură de cocteil. Carlos nici nu se atinsese de al său.

— M-a atras de cînd am văzut-o, m-a fascinat. Nemişcarea ei, luciul şi strălucirea ochilor nu păreau naturale nici, măcar, firești. De-asta am întrebat dacă era de porţelan. M-am gîndit c-o fi fost vreo jucărie trucată şi că lumina aceea schimbătoare din ochi ar fi provenit din vreun sistem de iluminat, iar că pisica era pusă acolo într-adins, ca să atragă atenţia, unul dintre lucrurile acelea cu care se mîndresc stăpînii casei şi pe care trebuie să le lauzi. Tocmai mă gîndeam s-o fac. Cînd mi-au spus că e vorba de o pisică adevărată, m-am simţit păcălit şi, cum să zic ?, în pericol. Mi-a fost frică. Nu puteam accepta ideea c-ar fi o pisică inofensivă, o pisică prietenoasă, care vine şi se lasă mîngîiată de musafiri. Prevala impresia dintîi, aceea că era pisică numai în aparenţă. Am început s-o observ. Nu stătea cu adevărat imobilă, se mişca imperceptibil, cu nişte mişcări molatece şi lente. Cîteodată, mişcarea îmi scăpa, pentru că stătea cu faţa cînd tocmai o văzusem din profil, pentru că mă privea pe mine în loc să vă privească pe voi. Cum era cu putinţă, dacă eu nu-mi

luam ochii de la ea ? Dar se întîmpla că n-o văzusem mișcînd capul și, cu toate astea, se uita la mine. Cînd mă privea, ochii, pe de o parte, păreau că se umanizează și-mi aminteau de cineva ; pe de altă parte, părea o privire supraomenească, nu de animal, ci de spirit. Ca și cînd ar fi avut suflet și o inteligență superioară și ironică, o inteligență dincolo de a noastră. Mi-a venit strania idee că era doña Mariana, că sufletul doñei Mariana se încarnase în pisica aceea sau că, cel puțin sălășluia acolo, în trecere. Și atunci pisica mi-a zis că nu-i așa.

Cayetano scoase pipa dintre dinți și rîse.

— Nu rîde ! A dat din cap ca un om, așa cum eu sau tu am putea da, iar eu m-am speriat. Pentru că am înțeles că era diavolul. Iar acum, spune-mi, ce făcea acolo ? Pe care dintre cele două grupuri îl proteja ? Sînt foarte preocupat ; nu mă interesează că diavolul îmi dă tîrcoale, dar nu doresc deloc să fiu sub protecția lui. Afacerile în care diavolul își vîră coada, se termină totdeauna rău.

Cayetano îl bătu pe genunchi.

— A noastră se va termina cu bine, în ciuda diavolului. Practic, e și terminată, pentru că avem hîrtiile gata peste o oră, iar peste o oră și cinci minute, șantierele vor fi în întregime ale mele, iar tu vei avea cecul în buzunar. Ce-o să faci cu banii ăștia ?

— O să-i împart. Jumătate pentru Germaine ; cealaltă jumătate pentru fiul doñei Mariana. Doar știi că...

— Faci o greșeală. Poate tocmai aici intervine diavolul. Pentru că, neputînd exporta banii, va trebui să-i depui într-un cont curent, adică să-i imobilizezi. Iar asta e, din toate punctele de vedere, o prostie și, aș îndrăzni să spun, chiar e un lucru imoral. Vor fi niște bani de care va beneficia Banca. Spune-i nu diavolului, și fă ce zic eu, că și eu am ceva de diavol, deși aparțin celuilalt grup. Folosește-i. Îți pot da sfaturi bune pentru investiții...

Cayetano șovăi, își lăsă ochii să alunece pe decorațiile plafonului. La o masă de vizavi, o domnișoară blondă își sorbea cocteilul cu un pai și-și arăta picioarele lungi și fine.

— Există o afacere pe care încă nimeni n-a observat-o și pe care am putea-o începe noi. O flotă și o întreprindere de exploatat batogul. Ar mai trebui bani, dar noi am putea găsi. În Pueblanueva există un excedent de muncitori, pe care șantierele mele nu-l poate înghiți ; sînt cei cu pescuitul. Atîta vreme cît oamenii ăștia nu vor trăi bine, în Pueblanueva nu va fi prosperitate. Și cînd faimosul Sindicat va da faliment, căci va da, ce-o să facem cu oamenii ăia ? Ei cred mereu că eu sînt gata, la pîndă, și că atunci cînd totul va merge rău, o să le dau de lucru la șantier. Dar eu nu știu dac-o voi putea face. E scump să transformi un pescar în muncitor. În schimb, cel care e obișnuit să pescuiască sardele, poate la fel de bine să pescuiască batog. Avem echipajele...

Carlos asculta nemișcat. O orchestră începuse să cînte și niște tineri trecură gălăgioși spre tejghea. Fata cu picioare lungi aprinse o țigară cu o brichetă de aur, trase de două ori, scurt, și trimise fumul spre Carlos.

— Avem echipajele și banii. O să studiez asta, Carlos. Și dacă te decizi să fii, o dată în viață, inteligent...

— Banii ăștia nu-s ai mei.

— Dar îi poți administra cu toată libertatea.

Își trase fotoliul lîngă Carlos. Îi vorbi încet :

— Poți să devii bogat, să cîștigi o poziție și forță. Să nu-mi spui că nu te interesează ! Știu eu. Dar mă întreb și te întreb : De ce nu te interesează ? Ce dracu ți se-ntîmplă că nu te atrage ceea ce atrage pe restul oamenilor ?

Carlos lăsă capul în jos și ridică din umeri. Fata cu picioarele lungi scoase o revistă din geantă și începu s-o răsfoiască.

— Mi-ar plăcea și mie s-o știu. Poate că e o boală...

Deschise ochii și-l privi pe Cayetano cu un zîmbet aproape fericit.

— Diavolul. Ceea ce mi se întîmplă, e că mă aflu în mîinile diavolului, înțelegi ? Nu mă lasă să fac altceva decît să mă gîndesc...

Se ridică.

— Să mergem, dacă vrei să semnăm hîrtiile. Şi cum chestia cu Sindicatul, moralmente e ca şi făcută, recomandă-mi un avocat care să dea afacerii o formă juridică. Poate va fi, aşa cum crezi tu, o prostie, dar, cel puţin, să fie o prostie făcută cu scrupulozitate.

Cayetano făcu un semn spre ospătar.

— Tu n-ai leac, Carlos. Voi, *Churruchaos*, n-aveţi leac. Sînteţi îndărătnici...

Părintele Eugenio apăru cu puţin înainte de douăsprezece, cu o mapă mare de desen sub braţ şi o sacoşă în mînă. Carlos scotocea prin hîrtii. Pe masă aştepta micul dejun, pe jumătate terminat. Părintele Eugenio, rizînd, îl întrebă dacă nu căuta cumva planul comorii.

— Şi dă-mi tutun. Zilele astea mînăstirea trece printr-o criză economică gravă. Mîncăm prost, iar stareţul nu-mi dă nici măcar o ţigară. Deşi, poate, face asta ca să mă pedepsească.

Carlos scoase o cutie nedeschisă.

— Ia-o.

— Preotul mi-a trimis vorbă că biserica e gata ca să începem lucrările. Ar fi bine dacă ai veni şi dumneata. Maistrul de lucrări aşteaptă la ora douăsprezece.

Carlos se uită la ceas.

— Mai avem timp. Ia loc. Vrei puţină cafea ?

— Azi e vineri.

— Ah !

Carlos şi-o bău pe-a lui şi unse cu gem o bucată de pîine prăjită.

— De cînd am venit aici trăiesc bine. Doña Mariana era o gurmandă ascunsă, în dulapurile ei am găsit rezerva cea mai variată de dulceţuri la cutie din cîte s-ar putea închipui. Şi de ce calitate ! În viaţa mea n-am gustat dulceţuri ca astea.

— Ce-mi spui despre planurile comorii ?

— Căutam nişte scrisori şi-am dat peste altele — arătă spre o grămadă. În una din zilele astea, cînd o să am vreme,

o să scriu o biografie a Bătrînei, așa cum tatăl meu a scris-o pe cea a Marianei Quiroga, străbunica dumitale.

— Da. Știu.

Doña Mariana Sarmiento a fost o prietenă excepțională. Știi dumneata că amiralii flotelor care au luptat în Skagerrak îi erau prieteni și că prin intermediul ei își trimiteau vești ? Îi cunoscuse la Madrid, pe cînd erau atașați navali pe lîngă Ambasadele respective. Și-au scris ani întregi. Sînt și portrete pe aici, ia uite...

Într-o fotografie ștearsă, doña Mariana, tînără, cu voal, pălărie și umbrelă de soare, se plimba între doi ofițeri de Marină.

— Ia uite-o, cu Jellicoe și Scheer. Jellicoe trebuie să fie ăsta. Privește.

Îi arătă o scrisorică, datată la Wilhelmshaven. Patru rînduri în franțuzește, semnătura și un postscriptum : „Salutări de la Jell".

— E frumos, nu ?

Călugărul scotoci în buzunar.

— Și eu am o scrisoare...

Scoase un plic îndoit și i-l întinse lui Carlos.

— De la Germaine. Citește.

— Vine ?

— Citește-o, te rog.

Carlos scoase hîrtia, o despături, dar se opri. Luă toate foile, le întoarse pe o parte și pe alta.

— Nu. N-o citesc. Povestește-mi ce scrie.

Lăsă scrisoarea pe masă.

— Bănuiesc c-o să-mi scrie și mie.

Călugărul întinse mîna și luă plicul.

— Îi pare rău de moartea mătușii, pe care ar fi dorit s-o cunoască. A citit copia testamentului ; găsește că-i foarte ciudat. Și avînd în vedere c-o obligă să trăiască aici, o să-și amîne venirea pînă cînd o să-și termine studiile.

Carlos începu să strîngă grămezile de hîrtie.

— Într-un fel, e logic.

— Deşi... stă rău cu banii. Ar dori ca din ce-o să moştenească, să i se trimită o oarecare sumă. Are multe cheltuieli. Tatăl ei e bolnav şi nu poate munci.

Dădu din mînă, cu plicul strîns între degete.

— E o cerere rezonabilă, nu ţi se pare ?

— Oh, da, desigur ! Sărăcuţa ! Şi dumneata nu dormi gîndindu-te c-ar putea să moară de foame, nu ? N-am fost destul de atenţi.

Călugărul se ridică şi se apropie de Carlos.

— O să-i trimiţi bani, da ?

Carlos, zîmbind, se ridică şi el.

— Pe dumneata te văd foarte dispus să-i dai dreptate.

— E firesc. Există un testament, dumneata eşti cel care dictează, şi dacă se interpretează cuvînt cu cuvînt...

— Să mergem la biserică.

— Dar o să-i trimiţi bani.

— Da, părinte, o să-i trimit bani ! Cum o să-mi permit ca prinţesa să fie la strîmtoare ? Ar fi o discreditare pentru familia care ar veni aici subnutrită. O să-i trimit tot ceea ce legile Republicii îmi permit să trimit. Şi o voi face de-ndată ; pe lîngă asta, pe calea cea mai rapidă.

Coborîră la grajduri. Călugărul îl ajută pe Carlos să pună hamul pe cal.

— Ştii că i-am şi vîndut lui Cayetano acţiunile de la şantier ? Interpretînd testamentul în litera lui, jumătate din aceşti bani aparţin lui Germaine. Cu toate astea, nu i-i voi trimite. Există alte fonduri. Voi dispune de ele pentru nimicurile astea.

Ieşiră în stradă. Era o dimineaţă înnourată şi dulce, fără ploaie, aproape fără vînt. Din marea în reflux urca un miros acru. Ici şi colo, pescari singuratici, bărci de-abia mişcate de marea cenuşie, liniştită, ca oglinda.

— Şi spune-i stareţului că, avînd în vedere că încep lucrările la biserică, îi pot plăti cea de-a doua rată. În felul ăsta nu te va mai lipsi de tutun.

— E băgat în chestia cu colegiul, şi nici un ban nu-i mai ajunge. Iar eu nu prea văd cum stau lucrurile.

— I-ai spus-o ?

— Încă nu.

— Să nu i-o spui. Mînăstirea aceea ideală la care visaţi părintele Ossorio şi dumneata nu va exista niciodată. Iar un colegiu vă va permite, cel puţin, să mîncaţi cît de cît şi să fumaţi cîteva ţigări pe zi.

Părintele Eugenio suspină din rărunchi. Trăsura trecu pe lîngă arcul Santa Maria. Cineva din Cazinou salută.

Maistrul de lucrări aştepta la poarta bisericii. Intrară. Biserica era întunecată şi goală. Maistrul îşi scoase basca.

— Poţi sta acoperit. îi zise părintele Eugenio. Acum asta-i ca orice altă casă.

— Să-mi spuneţi ce trebuie făcut aici înăuntru. Pentru că, despre acoperiş şi celelalte ştiu destule...

Carlos nu ascultă instrucţiunile pe care călugărul i le da maistrului de lucrări. Aprinse o ţigară. Călugărul vorbea tare, arăta spre altare, porţiuni de perete văruite şi murdare, înfloriturl din aur stins.

— Da, tot, absolut tot. Biserica trebuie să rămînă fără nimic în ea, cu piatra la vedere.

— Şi cu sfinţii ? Ce-o să facem cu sfinţii ?

Carlos strigă spre ei şi le spuse că, în timp ce vorbeau, el o să iasă. Traversă piaţa şi intră în magazinul Clarei. O găsi ocupată, în mijlocul pachetelor, desfăcînd cutii.

— Asta-i, dragă. Mi-au lăsat totul aici, grămadă. Am de lucru pentru trei zile.

Trecu peste nişte baloturi şi se îndreptă spre Carlos cu mîna întinsă. Se legase la cap cu o basma roşie.

— Mi se pare că nu-i adevărat. Să am magazinul meu! Cum voi aranja lucrurile astea, o să vin să locuiesc aici.

— Eşti mulţumită ?

— De cum merge treaba aici, da.

— Dar de celelalte, nu ?

— Numai cu ştiu ce-i în mine. Dar cum am de lucru uit.

Carlos se aşeză pe o grămadă de pachete, luă o legătură şi începu să deznoade sfoara.

— Franţuzoaica încă nu vine.

— Şi ce ? Te nelinişteşte ?

— Nu mi se pare cinstit să plec şi să las lucrurile baltă, fără stăpîn, fără cineva care să aibă grijă de toate. Am măcar o minimă obligaţie faţă de doña Mariana. Apoi, mai sînt şi vasele de pescuit.

Clara, cu mîinile în şolduri, se uita la el zîmbind.

Într-un cuvînt, ai şi găsit pretextul ca să rămîi.

Nu mai zîmbi, lăsă braţele să-i cadă. O umbră de tristeţe îi tremură în ochi.

— Mă obişnuisem cu ideea să nu te mai văd.

— Oh ! Asta se poate aranja.

În pătratul luminos al uşii apăru o umbră : o bătrînă încovoiată, îndoliată, sprijinindu-se într-un baston, îşi cînta salutul :

— *Ave María Purísima !*

Clara îi dădu nişte mărunţiş. Cerşetoarea o întrebă dacă o să vină să stea acolo, dacă o să deschidă un magazin, dacă...

Cînd plecă, Carlos desfăcuse pachetul şi ţinea în mînă jumătate de duzină de cutii.

— Unde le pun ?

— Oriunde. Pe jos.

— Dacă vrei, te pot ajuta. Nu acum, pentru că mă aşteaptă la biserică părintele Eugenio ; dar după aia, sau mîine...

— Aşa vrei tu să mă laşi în pace ?

Carlos se ridică.

— O să plec într-o zi, pentru totdeauna. Pînă atunci...

— Pînă atunci, cîteodată ai nevoie să vorbeşti cu cineva, sau cu mine, iar Clara, să-şi roadă unghiile. Pînă într-o zi...

— Ce ?

Clara ridică faţa spre el, provocatoare :

— Îţi pot întinde o cursă.

— Crezi c-o să cad în ea ?

— Eşti făcut din carne.

— Mulţumesc, Clara. Eşti singurul om care are încredere în mine. Crezi că sînt în stare de ceva, chiar dac-ar fi şi numai să cad într-o cursă. Eu nu mă cred capabil nici de asta.

— În cea pe care ţi-a întins-o *Galana* ai căzut ca o vrabie. Iar eu...

Făcu un pas înainte şi-l privi pe Carlos în străfundul ochilor.

— ...eu valorez mai mult decît ea, şi sînt mai frumoasă, şi te iubesc mai mult. Şi dacă te prind, n-o să-ţi dau voie să te descotoroseşti de mine, măritîndu-mă cu altul.

O pufni rîsul.

— Şi am şi un complice, ştii ? Cineva care mi-ar deschide cu plăcere uşa casei tale.

Carlos se sprijini de tejgheaua goală, lucioasă ; încrucişă braţele şi dădu din cap.

— Cine ştie ? Poate ar fi o soluţie, vreau să zic o soluţie pentru mine. Dar tu n-o s-o faci niciodată...

— De ce eşti atît de sigur ?

— Eşti prea curată, prea nobilă.

Clara strînse pumnii şi-i ridică pînă la piept.

— Şi dacă o ştii, de ce nu pleci odată şi nu mă laşi să te uit ? Sau te simţi mai bărbat ştiind cît sufăr ?

— Nu, Clara.

O prinse de încheieturi şi o trase spre el.

— Dacă există vreo persoană pe lume căreia-i doresc fericirea, aceea eşti tu.

Clara se smuci şi se îndepărtă brusc.

— Cînd aud vorbindu-se despre fericire, mi se pare că ascult minciuni. Eu nu te iubesc sperînd să fiu fericită cu tine. Nimeni nu e fericit, şi noi n-o să fim niciodată, nici împreună, nici separaţi. Nu despre asta e vorba...

Îşi duse mîna la cap şi-şi scoase basmaua. Carlos rămăsese cu palmele deschise şi întinse spre ea.

— Dar dacă tot trebuie să suferi, e mai bine să suferi alături de cineva şi să te consolezi împreună. Nici bun nu poţi fi în singurătate. Nici tu, nici eu nu sîntem acum, dar sînt sigură că împreună... Şi apoi, cînd e vorba să te aperi...

Vocea începea să-i tremure. Se opri şi bătu cu piciorul în podea.

— De ce nu o-ntinzi odată la călugărul tău ? Sau te amuză să-mi scoţi sufletul întreg la lumină şi să mă vezi frămîntîndu-mă ?

Îşi ascunse faţa în umbra uşii.

— Hai, du-te. Şi vino după-masă să mă ajuţi.

Cînd trecu pe lîngă ea, Carlos îi puse o mînă pe umăr şi-i vorbi, aproape la ureche :

— Mi-ar plăcea să nu fiu leneş şi mincinos, poţi să mă crezi. Cu adevărat mi-ar plăcea.

Traversă piaţa în grabă. Tocmai bătea ceasul şi nişte zidari urcau pe schele. Intră. Părintele Eugenio se oprise în mijlocul bisericii şi privea în sus.

— Te-ai întors ?

Carlos înaintă în navă şi contemplă bolţile.

— Se-ntîmplă ceva ?

— Îmi închipuiam toată biserica renovată, restituită fiinţei sale adevărate. Încearcă şi dumneata. Imagineazăţi-o fără altarele şi stucaturile astea, fără petele astea de umezeală. Vezi piatra coloanelor şi a pilaştrilor goală, iar bolţile astea nevăruite, şi tot aşa pereţii. Îţi aminteşti desenele pe care le-am făcut cînd am fost aici prima oară ? Cam aşa va fi biserica peste cîteva luni. Dar cu absidele pictate, bineînţeles.

Îl împinse pe Carlos spre fundul bisericii.

— Vino aici. O să facem o schiţă.

Întredeschise uşa. Prin crăpătură intră o rază violentă de lumină, care străpunse umbrele şi le făcu mai întunecate. Carlos se apropie de uşă, îşi sprijini spatele de ea şi aşteptă.

— Deschide asta. Între timp, eu pregătesc acuarelele.

Părintele Eugenio îi întinse mapa şi scoase din pungă uneltele de pictat : pensulele şi nişte tuburi cu vopsele. Le aranjă pe paletă şi se aşeză în aşa fel încît lumina cădea pe foaia de hîrtie.

— Acum ţine dumneata planşeta. O să încerc o viziune a bisericii peste şase luni. Cu ocruri, griuri şi puţin albastru.

Mişca mîna cu agilitate : ridica capul şi-şi lansa privirea spre spaţiul închis, sau se înclina şi privea hîrtia. Carlos ţinea capul de-o parte.

— Poţi să te uiţi la ce fac ; nu e nici un mister. Adică...

Carlos apropie puţin capul. În desenul schiţat apăreau clare liniile arhitectonice, ca o schemă, înăuntrul căreia pensulele creau corp şi profunzime. Era aceeaşi biserică, dar în desen părea vie, ca şi cînd, în virtutea cîtorva trăsături de pensulă, i-ar fi apărut adevărata fiinţă, în întreaga sa evidenţă. Carlos încerca un fel de atracţie faţă de pensulele în mişcare, faţă de mîna energică şi rapidă. Vedea cum apare în faţa lui, ca printr-o vrăjitorie, o realitate pe care n-o bănuise. O pensulare uşoară, mîngîierea unei atingeri albe pe fondul închis, îl zgudui.

— Nu există nici un mister în munca mea, dar asta are o anume relaţie cu misterul. Pentru că realitatea ultimă a unui templu este misterioasă. Priveşte.

Îi luă mapa şi o îndepărtă puţin, aşa încît lumina cădea din plin pe desen.

— Biserica *a fost odată aşa*. Sigur, cu multe secole în urmă. Atunci arta era altfel, şi lumea de asemenea. Lumea, cînd intra aici, rămînea uimită. Misterul devenea o prezenţă. Dacă am nimerit cu acuarela mea, impresia predominantă trebuie să fie de mister. Acesta e un loc sfînt.

Luă pensulele şi contemplă acuarela. În locurile goale din fund trasă nişte umbre de culoare.

— Biserica, repet, a fost odată aşa, şi tot aşa picturile ei. Nu existau bănci, nici măcar banca de onoare, nici altare laterale, nici catapeteasmă. În afara bisericii existau domni şi servitori ; înăuntru, doar o comunitate creştinească. Simţeam acelaşi mister într-un acelaşi fel, misterul exprimat de locul închis, de forma specială a spaţiului său interior, de culoarea pietrelor, de lumină. Era un mister concret, dar nedeterminat, misterul divin care se releva apoi pe masa de sacrificiu, în împărtăşanie. Luînd parte la el, comunitatea se susţinea ca atare ; dar forma materială a Împărtăşaniei, Sfintele Taine, simbolizau ceva

care existase istoric şi care continua să existe într-un mod misterios : Umanitatea lui Isus. Umanitatea lui Isus este garanţia creştinismului şi este locul în care comunitatea se împlineşte în iubire şi metafizic. Creştinii aceia aveau nevoie de un simbol vizibil. Nu un portret, atenţie, ci un simbol, sau o întreagă simbologie. Iar pictura era folosită pentru asta.

Îndepărtă desenul pînă cînd fu bine iluminat de raza care venea prin crăpătură.

— Aici se află ceea ce vreau eu să reconstruiesc : un sistem de forme plastice care să exprime misterul într-o formă dublă.

— Şi pentru ce ? Comunitatea creştină care vine acum la această biserică nici nu este cu adevărat o comunitate, nici nu o interesează misterul. Ceea ce le place, l-ai auzit pe preot la vremea potrivită, sînt o serie de imagini fără vreun mister. Tocmai ceva care să n-aibă nici un mister. Misterul îi înspăimîntă, iar ei caută odihnă, linişte.

— Ştiu asta. Dacă nu te mai uiţi şi contempli biserica, o să vezi cum o serie de adaosuri, de la catapeteasmă pînă la scaune, acoperă structura arhitectonică şi rup semnificatul liniilor, al spaţiului, al luminii. Este pentru că această comunitate a încetat de a mai fi, pe măsură ce-şi pierde sensibilitatea la mister, în credinţa şi în comuniunea căruia se realiza ca atare. Paralel, s-au pierdut semnificaţiile, liniile, culorile şi figurile amuţind. Într-o zi, Cristul din absidă trebuie să le fi părut urît, iar biserica, goală şi săracă. Ca să-i acopere goliciunea au venit lipiturile. Ştii dumneata că Sfîntul Anton ăsta, atît de frumos, din stînga, a fost dăruit de mama mea ? Ce dezolată singurătate, ce vid înspăimîntător trebuie să fi dorit să umple cu el ! Singurătate şi vid fizice ale bisericii, dar şi spirituale, ale propriului său suflet. Ei bine : ceea ce vreau eu cînd doresc să restitui bisericii forma ei primitivă, să repet simbolurile picturale, este să pun oamenii, deodată, fără altă pregătire, în faţa misterului.

— Continui să mă întreb pentru ce.

Părintele Eugenio desprinse desenul din mapă şi i-l oferi.

— Ia-l. Ţi-l dăruiesc.

Închise mapa şi puse bine instrumentele de pictat.

— Mă crezi în stare să simt pentru satul meu un anume fel de dragoste, pînă la a dori să-l mîntui ? Sînt convins că dacă toţi aceştia bărbaţi şi femei, chiar şi noi înşine, am ajunge să avem o conştiinţă clară a lui Cristos, n-am mai fi monştri, ci oameni.

— E curios, spuse Carlos. Şi Cayetano Salgado, în felul lui, gîndeşte să se convertească în mîntuitorul Pueblanuevei.

Călugărul îl privi neliniştit.

— Asta gîndeşte ?

— În ultima vreme am avut destul de mult de-a face cu el. Poate foamea lui de putere are o bătaie mai lungă ca să-i compenseze complexul de inferioritate. Poate că doreşte sincer să remedieze sărăcia de aici.

— Eu nu mă gîndesc la bogăţie. Vorbesc despre mîntuirea prin dragoste.

— Cayetano nu se gîndeşte la dragoste — îl luă pe călugăr de braţ şi ieşi din biserică. Şi nici eu. Pentru că şi eu întreţin în secret propria mea utopie, şi eu posed un leac pentru fericire.

Se opri şi privi piaţa. Era aproape goală. Încolo, într-o margine, nişte femei îşi strîngeau tarabele, iar în faţa Primăriei discuta un grup de bărbaţi.

— Închipuie-ţi că toţi locuitorii din Pueblanueva, unul cîte unul, cam zece pe zi, vin la mine acasă cu dorinţa de a se lecui, mă ascultă, se întind pe canapea şi încep să-mi povestească problemele lor. Calculînd că fiecare dintre ei ar avea nevoie de patruzeci pînă la cincizeci de şedinţe ca să se elibereze total de complexe, adică să fie restituit posibilităţilor lui teoretice de convieţuire pacifică şi rezonabil normală, ar fi necesari... patruzeci de ani ? Dumneata ştii să înmulţeşti şi să faci socoteala din minte cîţi ani mi-ar trebui ca să vindec toată Pueblanueva ?

— O viaţă întreagă, bănuiesc. Cît îţi mai rămîne de trăit.

— Am treizeci şi cinci de ani. Să mai punem încă atîţia. Dar în vreme ce i-aş vindeca pe cei de-acum, cei care s-ar naşte ar căpăta şi ei complexele lor şi ar avea nevoie de aceeaşi terapeutică. Poveste fără sfîrşit. Aşa că renunţ. Formula mea nu e viabilă decît la modul individual, ori asta nu rezolvă nimic. Cît despre dumneata...

— A mea se sprijină pe Isus Cristos.

— Cine se-ndoieşte ? N-o s-o pun în discuţie. Dar... dacă avem în vedere unele detalii tehnice... Pentru că, dacă te-am înţeles, dumneata, după ce-ai dat greş cu predica săptămînală ţinută de-a lungul a o groază de ani, îţi propui, mai întîi, să bagi întregul sat, nitam-nisam, şi fără să-l anunţi dinainte, în sînul misterului, lucru pentru care te gîndeşti să te foloseşti de nişte mijloace plastice...

— ...acreditate de mai multe secole de folosire.

— Exact. De mai multe secole moarte. Şi, odată convins poporul credincios că misterul se află acolo, că Dumnezeu ne înconjoară...

— ...să le reamintesc că mesajul lui Cristos a fost unul singur : iubiţi-vă unii pe alţii.

— Adică, aplicînd la diverse cazuri concrete : că nimeni nu trebuia să-l urască pe Cayetano ; că doamna Mariño nu trebuie să le bîrfească pe prietenele ei ; că prietenul Cubeiro nu trebuie să invidieze orice fiinţă ; că don Baldomero nu trebuie să dorească altă femeie decît pe a sa... Şi că acelaşi Cayetano, în loc să ne stăpînească, trebuie să ne iubească pe toţi. Ca un imens tată atotputernic.

În privirea călugărului se citea o mare dezamăgire.

— De ce rîzi de creştinism ?

— Nu rîd, dar îţi înfăţişez realitatea. Dacă doamna Mariño, cînd se spovedeşte, ar spune preotului că e cea mai mare gură spartă din sat — să luăm un exemplu : nu ştiu dacă-i cea mai rea, şi chiar înclin să cred că toate sînt cele mai rele —, preotul i-ar spune ori să nu mai clevetească, ori să se autocondamne. Şi atunci doamna Mariño s-ar vedea intrată într-un conflict de conştiinţă insuportabil : pentru că, dacă pe de o parte îi e o frică

reală și adevărată de infern, pe de alta, este incapabilă să nu bîrfească, ceea ce este forma ei adevărată de viață. Atunci, ca să evite totul, nu se confesează ca bîrfitoare, nu se acuză de lipsă de bunătate. Și o face în mod sincer, pentru că, înainte, și-a mascat în justiția divină păcatul, care nu i se pare ca atare, ci virtute. Dacă dumneata o întrebi dacă-și iubește aproapele, o să-ți zică da, că-i cenzurează numai pe cei răi pentru răul ce-l fac. Fă-o să intre în biserică împreună cu opt sute ca ea, acuză-le în mod colectiv de lipsă de bunătate, pune-le în față mînia divină în forma unor imense cuptoare în flăcări. Te va asculta cu atenție, cu aprobare, cu entuziasm, și la ieșire o va lua de braț pe doña Angustias și-i va spune : „Cîte adevăruri a spus azi părintele Eugenio ! Și cum arăta spre Cutare și Cutărică ! Pentru că e clar că la ele se referea". Iar doña Angustias o să fie de acord și o să zică, împreună cu doamna Mariño, că Cutare și Cutărică vor arde în flăcările iadului, și că mai multe sute de diavoli foarte urîți le vor înțepa fundurile cu niște tridenți enormi : „O meritau din plin !", se vor gîndi, cu conștiința cea mai liniștită. În atîtea secole de creștinism, credincioșii au învățat multe trucuri ca să împace capra cu varza.

— Tocmai asta este ceea ce vreau eu punîndu-le în fața misterului...

— Mai degrabă băgîndu-i cu forța în el. Sau mă înșel ? Îmbăindu-i în lumina misterioasă a bisericii, înconjurîndu-i cu misterul hieroglific al liniilor ei.

— Nu uita picturile. Vreau să-i pun în fața unei imagini incomode a Domnului. O imagine care să acuze și care să ofere un drum al iertării : cel al iubirii.

— Sînt sigur că Isusul dumitale va fi cu adevărat incomod. Credincioșii din Pueblanueva îl vor respinge tocmai din cauza incomodității. Cristul pe care ei îl tolerează este cel care pare să-i aprobe cu zîmbetul lui de zahăr, sau, cel puțin, să treacă totul cu vederea : un fals Isus Cristos.

— De ce mă descurajezi ? spuse călugărul cu voce neliniștită.

— Vreau numai să te previn sau să evit ca, fără să vrei, să te îndepărtezi de la realitate. Fie ce-o fi, vei fi

făcut o năzdrăvănie fără seamăn, vei fi spus adevărul. Mai mult decît mine, pentru că eu, în faţa imposibilităţii de a avea răbdare şi speranţă, renunţ de la început la utopia mea şi-i condamn pentru totdeauna pe prietenii noştri la uzul şi abuzul propriilor lor complexe. Dar mereu mai puţin decît Cayetano. Cayetano va ciştiga pentru că formula lui constă numai în a da mîncare tuturor, ceea ce este compatibil cu a continua să se urască, cu a continua să se invidieze, cu a-şi face rău unii altora, ceea ce este tocmai ce le place cu adevărat. Dumneata vrei să-i faci buni ; eu aş fi mulţumit să fie liniştiţi. Nici pacea şi nici iubirea nu-i interesează. Îl vor respinge pe Cristos cu aceeaşi hotărîre cu care l-ar respinge pe Freud. Dar nu cred să respingă o leafă bună, cel puţin dacă li se oferă celorlalţi una fără reţineri. Căci în cazul ăsta...

Traversaseră piaţa. Se auzi, neaşteptată, răguşită, înspăimîntătoare, sirena şantierului.

— Ora mesei, spuse Carlos. Prea tîrziu ca să te mai întorci la mînăstire. Vrei să mănînci cu mine ? Am schimba subiectul. Am putea vorbi despre frumoasa noastră prinţesă necunoscută, care şi ea e un mister. Cum crezi că arată Germaine ? Pentru că dumneata ai cunoscut-o pe mama ei, şi dacă seamănă cu ea...

— Aproape nu mi-o mai amintesc.

X

ROSARIO, *GALANA*, LĂSĂ SABOŢII PE ULTIMA treaptă. Picioarele-i încălţate cu escarpeni călcară fără zgomot pe parchet. Se opri în faţa uşii de la camera de zi. Cu un gest, *Rucha* o lăsă să treacă şi o invită să aştepte. Rosario intră, privi de jur-împrejur şi se duse spre fereastră, întoarse spatele spre lumină şi rămase în picioare. Carlos sosi de-ndată. Vroia să se apropie, dar Rosario îl opri cu un gest al mîinii. Carlos rămase în mijlocul încăperii, zîmbind.

— Mîine e nunta, stăpîne.

— Ia loc.

Arătă spre un fotoliu. Rosario făcu un pas şi lăsă capul în jos.

— Nu îndrăznesc, stăpîne. Ce-o să zică asta, dacă mă vede ?

— Stai jos.

— Bine, stăpîne.

Se aşeză, cu genunchii strînşi şi fusta bine lăsată-n jos.

— Vrei să mănînci ?

— Mulţumesc, stăpîne. Eu am luat masa.

Ridică ochii. Carlos se dusese lîngă cămin, cu ceaşca de cafea în mînă.

— Mîine e nunta. La şapte.

— De ce aşa tîrziu ?

— M-am gîndit c-ar fi mai bine pe înserat. Chiar şi-aşa or să fie destui curioşi.

— O să vin să te iau cu mașina.

Rosario ridică mîinile, rugătoare :

— Vai, stăpîne, să nu faceți una ca asta ! Nu-i de nasul unei fete ca mine !

— Atunci, ce vrei ? Să mergem pe jos pe stradă, cu toată lumea după noi ?

— Eu o să vin cu părinții și cu frații mei, iar stăpînul o să ne aștepte la biserică. Știți care, cea a parohiei. Ca naș, nu sînteți obligat la mai mult. După aia o să fie o masă pentru invitați. Dacă stăpînul vrea, poate să meargă. Mi-ar plăcea să vină și să ia și un prieten cu el... Căci, cu cei care-or să fie acolo, stăpînul n-are ce să vorbească.

Se uită la ușa întredeschisă. Coborî tonul și se înclină, pînă se apropie de Carlos cît mai mult.

— Aia stă și-ascultă. Și-aș vrea să vă spun...

Carlos sună din clopoțel. Rosario își îndreptă îndată poziția. Intră *Rucha, cu* sufletul la gură.

— Iertați-mă, stăpîne. Eram la bucătărie.

Carlos îi dădu ceașca goală.

— Ia asta. Dar mai înainte deschide fereastra.

— O să fie curent.

— Atunci închide ușa.

— Da, stăpîne.

Cînd ușa fu închisă, Rosario se ridică și se apropie de Carlos.

— Stăpîne, mîine o să fiu a bărbatului meu.

— Din propria ta voință.

— Da, stăpîne. Și-mi pare tare rău numai la gîndul că n-o să mai pot veni acasă la dumneavoastră... ca înainte. Cel puțin, la început...

Îi puse mîinile pe după gît. Avea ochii umezi, iar vocea-i tremura.

— În noaptea asta, dacă stăpînul vrea...

— Acum, așa cum știi, nu mai locuiesc la mine acasă. Ar da de bănuit, după ce-ai venit tu aici, să dorm dincolo.

— Stăpînul poate să vină la mine, chiar dacă numai pentru puțin timp. Ramón pleacă la unsprezece. La douăsprezece dorm cu toții. O să închid ciinele, ca să nu latre.

— Nu-i bine, Rosario. Mîine te măriți.

Ea îl privi neliniștită, dar vocea îi suna ca o poruncă.

— O să intrați pe fereastră. Dacă lumina e aprinsă, nu vă opriți și treceți mai departe ; dar dacă e stinsă, intrați...

Își apropie buzele de ale lui Carlos, închise ochii.

— Am un pat nou. Am vîndut tot ce aveam din aur, și l-am cumpărat, împreună cu alte mobile. E foarte frumos. Cu cearșafuri fine.

Se strînse și mai tare de el.

— Dacă stăpînul vine, susură, cele pe care o să le folosesc în noaptea asta, n-o să le mai pun.

Mîinile lui Carlos i le mîngîiară pe ale lui Rosario, pînă la talie, și o luă în brațe.

— Dar părinții tăi ?

— Dorm sus. St.ăpînului să nu-i fie teamă. Cînd îi spun eu să vină...

Își ascunse fața la pieptul lui Carlos, rămase cîteva clipe tăcută și nemișcată ; apoi se uită la el cu ochi umezi.

— O să veniți ?

— Da. Poate...

Rosario îl sărută și se îndepărtă de el.

— Acuma plec. Amintiți-vă bine : după douăsprezece. Iar mîine, luați un prieten cu dumneavoastră.

Ajunse la ușă cu pași mici, se întoarse și zîmbi.

— Mulțumesc, stăpîne.

Carlos se apropie de fereastră. O văzu ieșind, liniștită, cu capul drept, traversînd strada, plină de sine. Cineva o salută. O femeie îndoliată se opri în loc și vorbiră cîtăva vreme. Apoi, Rosario își continuă drumul pînă nu se mai văzu.

„Ești un indecent."

Se duse în salon, se așeză la pian, îi deschise capacul și rămase cîteva clipe cu degetele nemișcate pe clape și

cu privirea pierdută pe stucaturile tavanului. Deodată începu să cînte, cu furie ; apoi, cu gingășie. Întrerupse melodia, închise pianul cu o lovitură și ieși în stradă. Trecu prin fața Cazinoului și se uită înăuntru prin fereastra deschisă. Nu era nimeni. Ajunse în piață, o traversă și intră în biserică.

— Părinte Eugenio !

Nu-i răspunse nimeni. Era întuneric, iar în fundul navei închinate Evangheliei se ghicea o platformă ridicată pe niște picioare de brad. Se duse spre ea și se urcă. Începuseră să dea jos varul de pe absidă și se vedeau pietrele și mortarul dintre ele. Răsfoi într-o grămadă de hîrtii și schițe. Coborî, se rezemă de un pilastru și se uită în sus și în jos. Resturile altarului central ocupau presbiteriul: odoare, sfinți de lemn, pologuri aurite, totul în dezordine, amestecate cu bucăți de tencuială, găleți cu mortar, saci cu ciment. O grămadă de resturi acopereau mormîntul doñei Mariana.

Ieși.

Trecu printre tejghelele vînzătoarelor cu mîinile în buzunare și cu capul plecat. Auzi că-l strigă cineva.

— Don Carlos !

Paquito *Ceasornicarul* stătea cu corpul pe jumătate ieșit prin ferestruica tarabei lui. Avea la ochi un monoclu ciudat, montat într-un fel de tub scurt de celuloid murdar.

— Vă duceți s-o vedeți pe domnișoara Clara ?

— Nu. De ce ?

— Azi a deschis magazinul. Și invită la un pahar pe toți cei care trec pe-acolo.

Un țăran încărcat cu ciururi și coșuri se lovi de Carlos. Era gata să protesteze, dar, văzîndu-l, începu să-și ceară scuze.

— Să mă ierte domnul. N-a fost cu intenție.

Încerca să se descotorosească de încărcătură ca să-și scoată basca. Carlos îl liniști. Țăranul repeta :

— N-a fost cu intenție...

— *Ceasornicarul* îl trase de jachetă. Carlos se întoarse.

— Dați-mi o țigară înainte de a pleca.

Întindea spre el mîna deschisă. Carlos scoase niște țigări.

— V-am cerut numai una.

— Celelalte pentru mai tîrziu.

Continuă să se plimbe printre vînzătoare. O briză ușoară agita pînzele tejghelelor și aducea fumul de la un grătar. Reclame de mărfuri, certuri pentru preț și calitate.

— Să nu cumva să n-o vizitați pe domnișoara Clara..., strigă *Ceasornicarul*.

Într-o margine a pieței, un neisprăvit vindea biletelele norocului. Îl înconjurau tinere și copile ; neliniștite și curioase, dădeau banii, priveau căutările canarului printre hîrtiile colorate și, odată destinul primit, se ascundeau să-l citească. Escrocul îl întrebă pe Carlos dacă vroia să-și cunoască norocul.

— Nu, mulțumesc.

— Canarul, cu un preț special, lucrează și pentru domni.

Carlos se îndepărtă. Cînd ajunse la arcade, se rezemă de un pilastru și contemplă biserica și piața. În sfîrșit, se apropie de magazin. Lîngă ușă, un afiș mare anunța deschiderea.

Clara vindea niște elastic unei țărănci. Carlos aștepta să iasă.

Mi-a zis Paquito că inviți clienții la un pahar.

— Numai prietenii.

— O să-mi dai unul ?

— Trebuie să mă gîndesc.

Rîse, luă o sticlă și o puse pe tejghea.

— Să-ți aduc un pahar. Așteaptă.

Dinăuntru, Clara întrebă :

— Îți place magazinul ?

— Nu văd nici o schimbare. Lucrurile stau liniștite, unde le-am pus eu. Încă nu s-au răsculat.

— Dar acum totul e curat.

Apăru cu paharul în mînă şi-i puse vin.

— Bea în sănătatea mea.

Carlos ridică paharul şi o privi, la rîndul lui, pe Clara.

— Pentru fericirea ta.

— Lasă-mă cu asta !

— Atunci, pentru proprietatea ta.

Bău vinul şi lăsă paharul pe tejghea. Clara îl luă îndată, îl umplu din nou şi-l ridică.

— Acum, eu beau pentru...

Se întrerupse.

— Oricum ştii, fiind vorba de tine, pentru ce o să bei !

— Pentru sănătate. E cea mai necesară.

— Mi-ai spus într-o zi că erai propriul tău prizonier. Închin pentru libertatea ta.

Bău o înghiţitură şi lăsă paharul. Fruntea lui Carlos se încruntase, iar privirea îi aluneca în lături.

— Nu-ţi convine ?

— Nu.

— Ai devenit serios şi trist.

Carlos îşi trase un scaun şi se aşeză.

— Ştii că mîine se mărită *la Galana* ?

— Şi pentru asta te-ai întristat ?

— Nu. Ştii doar. Dar...

Lăsă capul în jos. Clara, cu coatele pe tejghea, împinse spre el paharul cu vin.

— Hai, bea.

— Nu. Nu mai vreau.

— Ce i se mai întîmplă acum *Galanei* ?

— Ţi-am povestit vreodată ce am păţit cu cealaltă, cu evreica ?

— Ai venit aici ca să fugi de ea. Cel puţin, aşa ai zis. Nu-mi amintesc altceva.

Carlos îşi încrucişă braţele şi privi spre piaţă.

— Există femei a căror dragoste te face liber. Tu eşti, cu siguranţă, una dintre ele. Dacă m-aş îndrăgosti de tine,

ar trebui să-mi impun voința, căci m-ai obliga mereu s-o fac. Cînd sosisem la Pueblanueva, îmi recîștigasem libertatea pusă în pericol și doream s-o păstrez. Dacă atunci, exact atunci, te-aș fi întîlnit, m-ai fi ajutat mult. Dar, cînd ne-am cunoscut, doña Mariana, pe de-o parte, și Rosario, pe de alta, se băgaseră în viața mea. De la bun început am înțeles că doña Mariana vroia să mă domine. Atunci am făcut din Rosario apărarea mea : doña Mariana n-ar fi fost în veci de acord cu relațiile mele cu ea. Sprijinindu-mă pe Rosario, am fost liber față de doña Mariana, dar, fără să fiu îndrăgostit, n-am mai fost liber față de Rosario. În ce fel ? Ar fi greu de explicat, și eu însumi n-am reușit să înțeleg. Nu i-am făcut curte lui Rosario, nici n-a fost pretextul, cum se crede pe aici, ca să-l învinge pe terenul lui, pe Cayetano. Mi-a dat totul de-a gata. A venit la mine acasă din propria ei voință, deliberat, și, fără să vreau, am făcut ceea ce ea și-a propus. De atunci am devenit prizonier, nu al ei, ci al situației. Asta-i, al situației ; prizonierul a o mie de lucruri și nuanțe care nu înseamnă Rosario, cu atît mai puțin dragoste, nici măcar plăcerea de a mă culca cu ea. Cum puteam s-o alung dacă din cauza mea fusese lovită ? Cum o puteam lăsa fără ajutor ? Poate că eu aveam nevoie atunci ca cineva să mă iubească, iar ea mă iubea. Mă iubea cum se iubește un obiect pe care pui stăpînire cu greutate, și construia împrejurul meu ziduri de răsfățuri și de compromisuri care mă protejau pentru ea, ziduri care mi-au pus în joc inima și bărbăția. Era o creatură neajutorată, iar eu, singura ei protecție. Înțelegi ?

Clara zîmbi.

— Ce viperă e asta ! Șmechera !

— Într-o zi mi-a spus că trebuia să se mărite, și în alta a făcut în așa fel încît să-i dăruiesc Ferma din Freame. Atunci m-am gîndit că treaba era sfîrșită și că, odată măritată, eu o să-mi recîștig libertatea. Dar azi-dimineață a venit să mă vadă și i-am promis să mă duc la ea acasă și să mă culc cu ea.

Clara se cutremură.

— Ai fost în stare de așa ceva ?

Carlos se ridică în picioare și o privi fix pe Clara. Părea că făcea un efort ca să-și mențină răceala tonului și impasibilitatea figurii.

— În deplină cunoștință că este o murdărie și știind că se va repeta de cîte ori Rosario o să vrea.

Se sprijini cu cotul de tejghea și cu barba în palmă. Începu să zîmbească...

— Ți-am povestit totul ca să mă insulți.

— Sărmane Carlos !

— Nu mă insulți ?

Ea dădu din cap. Întinse mîinile spre Carlos, aproape să-l atingă. Apoi le retrase brusc. Îl privi o clipă.

— Bine. Dacă nu mă insulți, înseamnă că nu merit. Poate nu-i atît de grav pe cît cred eu.

Își scoase hîrtie să-și răsucească o țigară. Clara începea să se agite ; respira puternic și-și frîngea mîinile fără încetare.

— Totul depinde de cum privești lucrurile. Există binele și răul ? Dacă nu există, ce importanță mai are dacă Rosario se culcă cu mine de nenumărate ori, ce mai contează dacă are bărbat sau nu, ce mai contează dacă eu sînt liber sau prizonier ? Poate binele și răul sînt idei ce nu corespund nici unei realități. Dacă Universul este pustiu și mut, faptul că Rosario și cu mine dormim împreună e tot atît de neimportant ca și lovitura dintre două pietre. Iar libertatea, o altă iluzie. Cauzele produc efectele, iar ceea ce fac eu este rezultatul unui sistem de cauze...

— Taci odată !

— De ce ? Nu știu alt fel de a mă elibera de propriile mele sentimente decît analizîndu-le. Acum mi-e rușine de mine însumi ; dar e un sentiment spontan, necotrolat. Dacă scot cauzele în evidență, rușinea va fi redusă la un simplu efect al acestor cauze. Și de ce să te rușinezi, să disperi, dacă nu ești decît un efect printre milioane de efecte ?

Căută chibriturile, aprinse unul. Clara se dăduse înapoi, iar acum se apropia.

— Dacă las chibritul ăsta să ardă, o să-mi ard degetul. Dacă suflu, îl sting. Cum știu că flacăra o să-mi provoace durere, o să suflu înainte de a ajunge să mă ardă. Frica de durere va fi cauza...

Clara suflă peste chibrit și-l stinse.

— Asta nu aveai în vedere, spuse cu voce hotărîtă.

— Ce vrei să spui ?

— Este ultima noapte cînd mai dorm la mine acasă. Mîine de dimineață, la opt, o să aduc mobilele și pe mama aici.

Se îndreptă hotărîtă și prinse marginea tejghelei cu putere.

— N-am să încui ușa și-o să te aștept. O să te aștept pînă la douăsprezece.

Lăsă capul în jos, își ascunse fața cu părul ciufulit. Carlos rămăsese cu mîinile în aer. Într-una, țigara neaprinsă ; în cealaltă, chibritul stins.

— Și dacă mă culc, tot n-o să încui. Cînd o să te duci acasă la Rosario, amintește-ți că te aștept. Cînd o să pleci, încă te voi aștepta. Pînă în zori.

Ridică mîna și-și strînse părul.

— Dar dacă mîine n-o să te trezești alături de mine, să nu te mai întorci niciodată la mine. Nici ca să te ascult, nici ca să te consolez, nici ca să te insult. Să nu mai vii, pentru că o să-mi faci rău. Și în cazul ăsta...

Îl prinse cu putere de încheietură. Carlos deschise mîna și lăsă chibritul să cadă.

— ...să pleci din Pueblanueva. Scapă din nou, ca de evreică. Să faci orice, numai să nu rămîi aici, ticălosule. Te-aș iubi în continuare, dar nu te-aș mai respecta. Iar asta ar fi îngrozitor.

Aduseră o scrisoare în care avocatul le comunica soluția privind afacerea cu Sindicatul, „în lipsa unor semnături". Zicea că marțea următoare ar fi ziua cea mai nimerită pentru Carlos de a se duce la Coruña, împreună cu împuternicitul și cu Direcțiunea, ca să dea formă legală situației.

Carlos își puse scrisoarea în buzunar și plecă spre cartierul pescarilor. Îi găsi pe *Cubanez* în cîrciumă, îi dădu scrisoarea și se înțeleseră asupra călătoriei.

— Pot spune tuturor ? întrebă *Cubanezul.*

— Trebuie să le-o spui cît mai degrabă. După atîta așteptare, merită bucuria asta.

Cubanezul încerca să prelungească discuția, dar Carlos îl asculta distrat și apoi plecă. Îl căută pe don Baldomero la Cazinou. Îi spuseră că plecase prost dispus. Se duse la farmacie. Don Baldomero, pe jumătate beat, citea o carte de Vászques de Mella despre împărtășanie.

— Sublimă — spuse. Pur și simplu sublimă. Și ce proză, dragul meu, ce retorică admirabilă ! Asta înseamnă să scrii, nu cum o fac acuma ! Dac-aș fi eu în stare... !

— De ce ?

— Să scriu o carte despre căsnicia creștinească. O carte, tot sublimă, ca asta. Am idei mari, crede-mă, dar mi-e lene să-ncep!

Închise cartea și se ridică. Puse două pahare pe masă și țuica de ierburi.

— Servește-te. Ce te-aduce aici ?

Carlos clătină țuica verde și o privi în lumină.

— Frumoasă culoare, nu ?

— Culoarea nu îmbată, don Carlos. Ce te-aduce ?

— Vin să te invit la nuntă.

— La a dumitale ?

— La a lui Rosario *la Galana.* Sînt naș, știi. Și cum după aia se dă o masă...

Pe don Baldomero îl pufni rîsul : gros, sonor, plin de veselie. I se cutremurară burta și gușa. În ochi îi juca o luminiță amuzată.

— Bine te-ai mai aranjat ! Prin urmare o și măriți ? Și unde or să stea ?

— Nu i-am întrebat, dar bănuiesc că la Ferma din Freame. E a ei.

— Prost gîndit. Trebuia să-i fi luat la conac. Pentru el ar fi fost tot aia, iar dumneata, cu ea în casă, ai fi mai bine servit.

Rîse din nou. Rîzînd, se lăsă să cadă în scaun.

— De ce să-ți faci griji atîta vreme cît pe lume există încornorați ? Încornoratul e comod și îndatoritor, și-ar

trebui să fie mai bine privit în societate. Am înțeles că în înaltele sfere ale societății e stimat pe cît merită. Aici, în schimb...

Dădu pe gît tot paharul. Se înecă și-și șterse sudoarea de pe frunte cu dosul palmei.

— ...Fac abstracție de propriul meu caz. Cîteodată, mă înfior cînd îmi ating fruntea. Alte dăți, e netedă, n-are protuberanțe. Nu știu dacă sînt sau nu încornorat. Așa că, să lăsăm capul meu deoparte. Vroiam să-ți spun că pe aici încornoratul e disprețuit ; dar să nu crezi că pentru multă vreme. Numai la început, și tocmai cît trebuie ca totul să fie în regulă, ca să se vadă că principiile sînt respectate. Apoi, obișnuința... Știi că mîine o să-i facă *Galanei* o serenadă cu mare tămbălău ?

— O serenadă ?

— E firesc. Ca mirii să lucreze cu muzică. Dar, după o săptămînă, totul va fi uitat. Dacă ar fi să-ți amintești de toți încornorații din sat, n-ar mai ajunge orele zilei.

Își lăsă mîna să-i cadă cu greutate pe cartea lui Vázquez de Mella. Bucuria îi dispăru din ochi, rămase ușor melancolic și vorbi cu voce profundă și spartă, ca de bețiv:

— O carte despre căsătoria creștină. Ți-o închipui ? O carte plină de bunătate, gîndită cu inima. O carte scrisă exclusiv pentru încornorații din Pueblanueva, ca să învețe să ierte. Pentru că aici, chiar dacă nu-ți vine să crezi, toată lumea e amărîtă din cauza aceluiași lucru. Nu au încredere în femei. Iar mie mi se pare că există o oarecare exagerare. Pentru că, oricît de cocoș ar fi Cayetano, să se culce cu toate, chiar cu toate... dumitale nu ți se pare cu neputință ? Despre unele se știe sigur. Și pentru că se știe despre ele, credem că și celelalte pot face același lucru. Aici, bărbații trăiesc toți cu musca pe căciulă. Îți repet că las deoparte cazul meu, care e îndoielnic...

Amuți deodată și-l privi pe Carlos cu ochi sticloși, cu o privire sfîrșită.

— Pentru că e îndoielnic cazul meu, nu ?

— Nu, don Baldomero. Nu e deloc îndoielnic. Poți fi sigur că doña Lucía ți-a fost, din punct de vedere carnal, fidelă. Ți-am spus-o și alte dăți.

Ochii de beţiv ai farmacistului prinseră viaţă.

— O ştiu. Am o scrisoare de la ea în care mă asigură de asta, iar o femeie pe moarte nu minte. E o scrisoare scrisă cu sînge, o scrisoare care nu te lasă să dormi. Dar şi ceilalţi or fi tot atît de siguri ? Oare n-or gîndi cei de la Cazinou, cînd mă văd intrînd : „Uite că vine unui de-al nostru“ ?

— Poate aşa gîndesc, ca să nu fie nici o excepţie.

— Asta-i. Ca să nu existe excepţii. Şi cum nimeni nu-i în stare să-i convingă de contrariul, trebuie să ţii seamă. Chiar dacă-i falsă, e o istorie care-şi cere sfîrşitul. Am un plan, pentru cînd va muri Lucía, un plan magnific, bine alcătuit. Ţi-l voi povesti...

Rămase tăcut. Degetele i se jucau cu paginile cărţii şi privea spre fundul încăperii cu un zîmbet pe sub mustaţă, între şmecher şi fericit. Deodată :

— Aşa că mîine ? O să merg, bazează-te pe mine. Şi, dacă vrei, pot fi şi martor. O să aibă băutură bună, da ?

— Nu ştiu.

— Dar ce, n-o plăteşti dumneata ? E o obligaţie să fii generos, don Carlos ! Ca naş, şi din alte motive care se cunosc. Chiar şi logodnicul. Pentru că el nu e în necunoştinţă de cauză. Ştie că Rosario se culcă cu dumneata şi că s-a culcat cu Cayetano. Nu zic că nu-i place şi lui fata. Drace ! Cine n-ar vrea-o ? Dar dacă n-ai fi fost dumneata la mijloc, nu s-ar fi însurat. I-ar scoate ochii, don Carlos! Aşa-i tradiţia. Şi, dacă stai strîmb şi judeci drept, nu-i deloc de aruncat. Ea pune trupul plin de nuri, iar dumneata, ferma din Freame, iar apoi pămîntul şi, dacă nu eşti atent, conacul o să fie al lor. S-au mai văzut şi se vor mai vedea asemenea cazuri. De-aia te-am întrebat dacă nu-i iei să stea la dumneata.

Se ridică cu greutate.

— Hai, du-te. Trebuie să mă culc puţin. Afurisiţii ăia de la Cazinou au scos de la mine treizeci de pesete, şi-am vrut să-mi înec amarul în băutură. Cad de-a-npicioarelea.

Carlos plecă acasă şi se culcă şi el. Nu putu să doarmă. Luă o carte, citi cîteva pagini, o închise. Începea să se întunece, iar lucrurile se topeau, încet în penumbră. Îi bîntuiau prin cap Rosario şi Clara, Clara şi Rosario : ca şi cînd fiecare dintre ele ar fi tras şi-ar fi vrut să-l smulgă şi să-l păstreze pentru ea. Rosario şi Clara, Clara şi Rosario : insistente, obsesive, cu zîmbetul ca mierea şi cu privirea dramatică ; cu cuvinte dulci sau plîngăreţe. Se închipui între amîndouă, învîrtindu-se ca o păpuşă, cu braţele deschise. Asta ar fi găsit în bileţelul sorţii scos de canar ? Preţ special pentru domni. Pînă cînd se ridică, cu dureri de cap, şi ieşi în coridor. Ceru o ceaşcă de ceai şi se închise în salon. Se plimbă o vreme. Apoi se aşeză la pian. Acum îi treceau prin cap nişte măsuri din Chopin : reconstitui din memorie valsul întreg, îl cîntă, îl repetă, în ritm rapid, în ritm lent ; lungind frazele sau scurtîndu-le. Aşa, o oră sau mai mult. *Rucha* veni o dată să-l întrebe dacă avea nevoie de ceva şi se întoarse apoi ca să afle dacă stăpînul o să cineze acasă.

— Da, o să iau cina aici.

— Atunci, cînd doriţi.

Mîncă puţin, fără să scoată nici un cuvînt. Apoi ceru cafea şi bău două ceşti. Şi coniac. *Rucha* îl privea atentă, dar în bucătărie comenta cu maică-sa.

— Nu ştiu ce-i cu el. Parcă-i dus.

— Poate că din cauză că i se mărită iubita. Nu se poate să-i convină.

— Apăi, dac-ar vrea, ar avea altele mai bune şi mai noi.

Rucha, fiica, se privi, în trecere, în oglinda din coridor.

— O să ies cu siguranţă în seara asta. Voi puteţi să vă culcaţi, spuse Carlos.

Porunci să se stingă luminile, deschise fereastra şi se aşeză lîngă căminul fără foc. Fumă o ţigară, şi alta, şi alta. La unsprezece ieşi în stradă. Trecu repede prin faţa Cazinoului ; dar cîţiva metri mai sus, se opri, se întoarse, as-

cultă. Se auzeau strigătele unei dispute : mai tare ca toate, cele ale lui don Lino. Vorbeau despre politică. Don Lino perora în mijlocul grupului.

— Ce, poporul dă foc la biserici ? Şi cum n-o să le dea foc, dacă popii au trădat poporul ? Recunoaşte-ţi greşeala, don Baldomero ! A da foc la biserici e un act de credinţă. Dacă poporul n-ar crede, de ce le-ar arde ? Şi de asta-mi pare mie rău, că poporul încă mai are credinţă. Pînă cînd n-o să-i lecuim pe spanioli de toate atavismele, n-o să putem funda o societate justă şi pacifică. Atunci nimănui nu i-ar mai da prin cap să dea foc la biserici. Ar vedea în ele ceea ce sînt, opere de artă, şi n-ar mai simţi că se răzbună, prin foc, împotriva clerului...

Avea pălăria pe cap, puţin dată pe ceafă ; mîna stîngă, lipită de piept, iar cu dreapta făcea mişcări largi.

— Ce te aduce aici, la ora asta, don Carlos ?

— Cum vedeţi. Să treacă timpul.

— Vreo întîlnire ?

— Nu mi-e somn.

— Păi dacă aveţi vreo întîlnire, încercaţi să fiţi punctual. Femeilor nu le place să aştepte, deşi cîteodată ele te lasă să le-aştepţi în zadar.

Carlos se aşează la o măsuţă.

— Nu vroiam să te întrerup, don Lino. Poţi continua.

— Cum or să fie alegeri, lui don Baldomero îi e frică c-or să înceapă din nou să dea foc la biserici, explică judecătorul.

— Tocmai îi spuneam farmacistului că arderea bisericilor e un act de credinţă şi dreptate. Dar don Baldomero se încăpăţînează să creadă că totul vine de la atei şi de la masoni. Iar eu mă întreb : ce sens poate avea pentru un ateu să ardă un sfînt de lemn, dacă nu-i decît lemn pictat ? S-a spus de multe ori că numai un credincios poate spune blasfemii.

Tralali, tralala... Carlos începu să nu mai perceapă conceptele ; ajungea pînă la el numai zgomotul, vedea numai gesticulaţia amplă, braţul energic care ţintea, pe rînd, ta-

vanul și bucățile de parchet... Un zgomot care făcea să se clatine imaginile, care te adormea.

— Bine, domnilor. Se pare că e momentul să...

Ieși. Rămaseră cu toții în tăcere. Judecătorul zise :

— Ar trebui să-l urmărim...

— De ce ?

— Unde se duce la ora asta ?

— Să doarmă. Nu l-ai auzit ?

— Nu știu de ce, mă bate gîndul rău. Nu era în apele lui. Ci cam îngrijorat. N-ați observat ?

Carlos urcă strada pînă la piață, intră sub arcade, se plimbă. Piața era goală, turnurile bisericii se iteau dintre schele, iar, în tăcere, vocile și zgomotele păreau mai puternice. Clara uitase să scoată afișul ; era acolo, lîngă ușa încuiată. Carlos îl luă și se simți tentat să scrie ceva pe el. Luă creionul în mînă, dar îl puse la loc și lăsă afișul unde era. Traversă piața, ajunse la biserică și intră în întunecimea porticului. Se lovea de dărîmături, de bucățile de lemn. Împinse ușa și o găsi descuiată; în obscuritatea aceea de-abia dacă se ghiceau formele pilaștrilor, încă și mai negre. Lemnele scîrțîiau, iar într-un ungher îndepărtat, zbura o pasăre. Închise ușa și ieși în piață. Atunci, ceasul bătu douăsprezece fără un sfert. Strecurîndu-se pe lîngă pereți, pe străduțe, ieși din sat, pătrunse în întuneric. Mergea cu pas rar, liniștit, pe o parte a șoselei, pe sub pomi. Pe drum, în depărtare, se auzi zvon de talangă ; Carlos se ascunse după un trunchi și așteptă să treacă umbra unui om, cu zgomotul galenților pe pavajul drumului, și talangele cîtorva capre. Apoi continuă pînă cînd ajunse în dreptul casei Clarei. Ușa bucătăriei și o fereastră erau luminate : o lumină slabă, ca îndepărtată și puțin mișcătoare. Rămase lîngă poarta grădinii, cu privirea ațintită spre pătratele de lumină. Văzu apărînd o umbră, mișcîndu-se, dispărînd. Atunci se îndepărtă cu atenție, se întoarse în drum, se îndepărtă cîțiva pași, în tăcere, iar apoi începu să fugă pînă ajunse la o scurtătură. O luă pe ea, se opri și-și aprinse o țigară. Ridică chibritul pînă-și lumină fața, și-l stinse.

Pe scurtătură, ajunse la cealaltă şosea. Îşi încetini pasul. Se ridica luna, iar puţin mai sus, la o casă de lemn, lătră un cîine.

În dreptul casei lui Rosario se opri din nou şi aruncă mucul de ţigară. Totul era întunecat şi tăcut. Încercă portiţa şi o găsi deschisă. Împinse, traversă grădina şi se apropie de fereastră.

— Fiţi atent, stăpîne. Hai, daţi-mi mîna.

Se întinse. Rosario îl prinse de încheieturi şi trase cu putere.

Prăjise pentru cină un ou şi nişte cartofi. Mîncă fără grabă, luînd pe îndelete fiecare îmbucătură. Cînd termină, dădu de o parte farfuria goală, încrucişă braţele deasupra mesei şi-şi ascunse capul în ele. Lemnele din vatră se stingeau : feştila lumînării se apleca şi dădea o lumină alungită, tremurătoare : spermanţetul aluneca şuvoi, curgea peste marginea sfeşnicului, pînă în josul piciorului ; acolo, picăturile se uneau între ele, mai întîi moi, apoi se întăreau ; mai întîi strălucitoare, apoi opace.

Cînd lumînarea se consumă, feştila, căzută pe spermanţetul lichid, începu să arunce stropi. Clara înălţă capul şi contemplă flacăra cu ochi somnoroşi şi trişti. Deschise sertarul mesei, căută altă lumînare, o aprinse şi o înfipse în sfeşnic. Sări un şuvoi fierbinte : nişte picături îi căzură pe mînă. Şi le duse la gură şi-şi supse arsura.

— Drace !

Îşi frecă ochii, apoi întinse braţele. Cu ele desfăcute, îşi privi, pe pertele alb, gol, crucea umbrei. Strînse repede braţele. Se ridică.

— Trebuie să fie foarte tîrziu.

Îşi scutură capul, îşi dădu părul pe spate. Puse farfuria şi tacîmul în spălător şi se duse încet spre vatră. Pe pirostrii se încălzea un vas cu apă. Îi luă capacul, apoi i-l puse la loc. Rămase în picioare, nemişcată, cu mîinile încrucişate pe burtă, şi stătu aşa cîtăva vreme. Cărbunii se stinseseră, iar cenuşa devenea mereu mai întunecată.

Luă vasul, vărsă apa într-un lighean, îl sprijini de șold și ieși. Camera mamei ei era în întuneric. Căută pe bîjbîite un scaun, puse ligheanul pe el, apoi aduse o lumînare aprinsă.

Maică-sa stătea întinsă pe pat, într-o îngrămădeală de lucruri urît mirositoare. Se apropie, o lumină, cu lumînarea. Avea ochii închiși, gura întredeschisă, iar respirația părea un horcăit. Cînd simți că cineva o mișcă, gemu și întinse brațele.

— Hai, trezește-te !

O trase, cu scîrbă, pînă o puse pe o bucată de mușama. Bătrîna se zbătea și protesta. Începu s-o spele. Bătrîna o prinse cu putere de o mînă. Clara dădu un strigăt și-și supse sîngele de la zgîrietură.

— Stai liniștită, fir-ar să fie ! Tu ești vinovată pentru tot ! De-ai muri odată !

Bătrîna scîncea, iar din gura-i fără dinți ieși o duhore amară. Termină s-o spele, o îmbrăcă și o culcă. Străbătu, apoi, dormitorul, numără legăturile de lenjerie strînse într-un colț, deschise fereastra și respiră aerul rece al nopții. Venea parfum de la un tufiș de caprifoi ; îl adulmecă pe îndelete, profund : întinse o mînă, rupse o rămurică și o apropie de nări. Printre pini se vedea luna, iar un brotac cînta lîngă zid ; apoi se amestecă și cîntecul cucuvelei și, îndată, altele se deșteptară, mai apropiate, mai îndepărtate. Clara se aplecă pe fereastră, ascultînd. Apoi se retrase, lăsă fereastra întredeschisă. Bătrîna adormise : respira cu un sforăit puternic, gutural. Îi aranjă așternutul și o sărută. Se îndepărtă, cu lumînarea în mînă, și închise ușor ușa.

— Ce vină are, săraca !

Luna intra pe fereastra bucătăriei. Închise obloanele și începu să spele. Apoi șterse masa și mătură podeaua. Un șobolan ronțăia firimiturile de pîine, dădu cu mătura în el, șobolanul fugi printr-o crăpătură și, îndată, scoase rîtul.

— Du-te, că nu-ți mai rămîne mult.

Se spălă pe mîini și privi bucătăria : vasele goale, coșul în care adunase oalele și farfuriile. Puse în el farfuria pe

care tocmai o spălase și dădu masa la perete, lîngă baloturi.

— Îți dai tot sufletul să te porți cum trebuie ca să placi unui bărbat, și el e un imbecil !

Atîrnă șorțul într-un cui.

— Mai e și nenorocul.

Își mirosi mîinile și le spălă din nou. Odată șterse, le privi la lumina lumînării, le ridică, le privi din nou. Făcu o grimasă de indiferență și ieși în coridor. Flacăra tremurătoare alungea umbrele. Împinse ușa camerei ei, bruse, cu o mișcare răsucită. Briza mării intra prin fereastra deschisă și mișcă flacăra. Închise după ea, rămase lîngă ușă, cu sfeșnicul în mînă. Pe fereastră intrau zgomote îndepărtate, primele zgomote din Pueblanueva și o strălucire suavă.

— Și totul, pentru ce ?

Lăsă lumînarea pe un scaun, se apropie de geam și-și puse coatele pe pervaz. Luna lumina o bucată de drum, o albea printre umbrele imense. Drumul era pustiu și nu se auzeau pași. Dinspe plajă ajunse țipătul ascuțit al unei sirene, urmat de altele, răgușite. Iar apoi, mugetul îndepărtat, ca un gîfîit, al unui motor. Pe deasupra muntelui se lumina de ziuă, iar la margine, unde cerul mai era întunecat, tremura o stea. Clara își înălța capul cît putu și scrută din nou umbrele drumului. Zgomotele satului creșteau, clare, distincte ; acum, o voce de bărbat chema : „Maria !", fără răspuns. Dar drumul continua să fie pustiu și tăcut.

Își descheie bluza, își scoase cordonul. Lumînarea, pusă pe scaun, trimitea umbre pe tavan. Lăsă lucrurile să-i alunece pe podea, unul după altul, pe măsură ce și le dădea jos, pînă rămase goală. Zvîrli papucii într-un colț și se aruncă, cu fața în jos, pe pat. Sughița, iar hohotele care răsunau în liniștea dimineții făceau să-i tremure spatele, în smucituri. Încetul cu încetul, se potoli.

O pasăre de noapte străbătea spațiul întunecat, cu zbor frînt. Se lovi de geamul deschis și căzu în încăpere. Clara își ridică ochii și privi spre liliac.

— Uș ș !

Pasărea, zăpăcita, se tîra cu greutate. Clara se ridică, îl luă de o aripă şi-l aruncă în beznă. Clara avea ochii umezi, înroşiţi. Simţi, dintr-o dată, că era goală : îşi duse mîinile la piept şi se apăsă cu putere. Apoi îşi puse cămaşa de noapte şi se aşeză pe marginea patului, cu coatele pe genunchi şi cu bărbia în palme. Liliacul continua să zboare pe lîngă fereastră, rupea liniştea cu zgomotul surd al aripilor. Clara privi în gol multă vreme, iar apoi zîmbi, închise ochii, se dădu pe spate, lăsă capul să-i atîrne. Brusc, începu să se închine, dar nu termină crucea.

— Tot aia-i.

Se culcă pe plapumă, făcută ghem, cu faţa ascunsă. Deodată se întinse, încrucişă braţele sub cap şi privi spre tavan. Buzele i se întredeschideau, zîmbetul i se mărea, îi încreţea nasul, se urca spre ochi, îi tulbura. Liliacul intră iarăşi, zbură pe deasupra patului, se lovi, se ridică, se lovi din nou. Scoase un ţipăt şi se aruncă la pămînt. Clara nu se mişcă. Respira din ce în ce mai gîfîit, pieptul i se zbătea, mîinile tremurătoare căutau prin aer. Îndoi genunchii ; întîi unul, apoi celălalt. Mîna stîngă căută călcîiul şi-l mîngîie ; cea dreaptă căută în aer pînă dădu de scaun şi de sfeşnic. Apropie lumînarea de buze, fără s-o privească. Suflă, iar flacăra se stinse.

Liliacul, în camera întunecată, străbătea aerul. Cîteodată gîfîia. Afară, departe, se auzeau primele clopote.

De bolta de viţă înfrunzită atîrnau becurile. Masa, în formă de C, era pusă în fund, iar jumătate din curte rămăsese liberă pînă la un zid mic de piatră şi dale pe care se puneau sticlele goale şi farfuriile murdare. Rosario şi Ramón, aşezaţi în centrul mesei, erau îmbrăcaţi în culori închise ; liniştiţi, muţi, cu privirea mereu înainte, fără să se privească şi fără să privească. Un tinerel beat, cu o floare la ureche, îi dădu un pumn lui Ramón.

— Hai, omule, fă-ţi curaj, n-ai de ce să fii serios ! Femeie ca asta...

Ramón făcu o strîmbătură ce păru a fi zîmbet. Mama lui Rosario comentă :

— Pentru mirì, mai mult decît o nuntă, pare un priveghi.

— Căsătoria e ceva foarte serios, spuse mama lui Ramón.

Stăteau una lîngă alta şi vorbiseră despre pămînturi, recolte, bani. Încet, să nu audă *Galán*.

Muzica venea de la gramofon, iar în mijlocul curţii dansau cîteva perechi : tineri îmbrăcaţi în catifea neagră, cu băştile date pe spate sau foarte pe faţă şi cu cîte o cană în mînă, căreia nu-i dădeau drumul ; şi fete dolofane, bine legate, cu rochii verzi, colorate. O femeie matură, cu ochii aprinşi de vin, se apropie de Carlos.

— Ce fel de naş e ăsta care nu scoate mireasa la joc? Cu toată iertăciunea...

— Nu ştiu să dansez.

— Dar farmacistul ? Nici farmacistul nu ştie să danseze ?

— Asta-i ! Farmacistul ! Să danseze farmacistul !

Îl înconjurară pe don Baldomero. „Să danseze şi el.“ „Să danseze !“ Îl luară de jachetă şi-l ridicară din scaun. Don Baldomero dădea din mîini.

— Bine, bine, o să dansez !

Privi împrejur. Trei sau patru tinere, rîzînd, se înghesuiau într-un colţ. Don Baldomero se apropie de ele, cu mîinile întinse.

— Io-te-te ! Priviţi la moş ! Îşi caută pereche de vîrsta lui !

— Nu trebuie să vă luaţi după aparenţe, fetelor, pentru că eu...

O prinse de braţ pe una dintre ele, blondă, cu cozi groase, şi o trase spre centrul curţii.

Lasă-mă ! Pacoste de farmacist... !

— O să le arătăm ăstora că ştim să dansăm şi să facem tot ce cer.

Îşi încheie jaheta, o luă pe tînără după talie şi începu să sară. Invitaţii rîdeau.

— Ce pereche frumoasă sînt ! O să vă puteți însura cu ea cînd o să rămîneți văduv !

— Și ce țîțe are, don Baldomero ! Pune mîna, pune mîna ! Ai de ce să te prinzi !

Don Baldomero se opri și îndepărtă puțin fata.

— Pe astea nu pot să jur. E ceva pe-aici care se umflă, dar cine mă asigură că nu sînt două pernuțe ?

— Două pernuțe ! Pune mîna și vezi ! Două pernuțe !

Don Baldomero o privi țintă pe tînără. Ea se uita la el în batjocură.

— Și tu, ce spui ?

— Nu spun nimic, domnule.

— Aștia vor să pun mîna.

— Vezi dumneata ce-i de făcut.

— Ar trebui să-i cer voie miresei.

— Mireasa e stăpînă pe trupul ei, nu pe-al meu.

— Atunci, mă lași ?

— Îndrăzniți !

Don Baldomero, consternat, se întoarse spre invitați. Își dădu drumul la nodul de la cravată și întinse mîinile.

— Nu mă lasă.

— I-e frică de dumneavoastră !

Rîdeau, fluierau. Don Baldomero ridică brațele.

— Gata, liniște ! Are tot dreptul să nu se lase atinsă; dar, dacă n-ar fi pernuțe, s-ar lăsa.

— I-e frică de dumneavoastră ! Unde vi-s pantalonii?

Gramofonul continua să cînte. Perechile îi înconjuraseră pe don Baldomero și pe tînăra fată. Alți invitați se ridicau, se apropiau : cu rîsete lungi, cu cuvinte de îmbărbătare și sfidătoare.

— Fă-ți curaj, don Baldomero !

— Dacă ați fi un bărbat adevărat, i le-ați pipăi cu forța.

— Nu te lăsa, fato ! Să-și pipăie nasul lui !

Fata privea, rîzînd mereu : privea împrejur.

— L-aș lăsa, dacă-i în stare...

Gura largă, ochii mari, sfidau. Don Baldomero își trecu mîna peste buzele uscate și ceru vin. Îi întinseră o sticlă și bău îndelung. Fata își pusese mîinile în șolduri și aștepta. Don Baldomero dădu sticla înapoi și se îndreptă încet spre fetișcană. O privea, iar ea-i susținu privirea.

— Dacă e în stare...

Îl împinseră. Mîinile căutau decolteul fetei. Ea i le prinse cu putere.

— Am zis că dacă e în stare.

Cercul se strînsese. Guri deschise, ochi aprinși. Don Baldomero se simți strîns, aruncat peste fetișcană.

— Hai, don Baldomero ! Jos cu ea !

Brațele fetei îl prinseră, îl sprijiniră un picior tînăr se băgă între ale lui, un picior tare și puternic, care-l strîngea ca-ntr-un clește, care-l făcea să-și piardă echilibrul. Împrejur, țipau, strigau, îl încurajau, îl împingeau. Se ținu cum putu. Cînd căzu, o trase pe fată cu el. Rămase sub ea, strivit. Genunchii fetei, în burta lui ; brațele prinse. Peste fața lui, altă față, roșie, zîmbitoare, niște ochi albaștri care continuau să-și bată joc și niște cozi care-i gîdilau gîtul.

— V-am spus că dacă puteți... Hai ! Pune mîna !

Ceilalți rîdeau, strigau. Se împinseră, căzură și ei. Două, trei, patru fete, toate peste don Baldomero. Cozile și pieptul blondei îl sufocau, îl înecau. Strigă, dar strigătele lui se pierdeau.

— O să mă omorîți !

Se apropiaseră și bătrînii, și ei rîdeau și strigau în fața grămezii de picioare din aer, al ciorapilor deșirați, a fustelor suflecate, al pulpelor goale. Ramón și Rosario nici nu zîmbiseră, nici nu păreau să privească. Carlos, așezat într-un colț, își puse un pahar cu apă gazoasă și vin roșu și se apropie de tumult. Băieții, în picioare, cîntau. O fetiță încerca să se ascundă.

— Pe asta ! Și pe ea !

Luna începea să coboare deasupra munților, spre vest. Din înaltul drumului i se vedeau lucirile, stinse, în apele rîului.

— Încotro vreți să mergem, don Baldomero ? întrebă Carlos.

— Mi-e totuna un loc sau altul, dar îți mărturisesc c-aș mai trage o duşcă.

— Încă ?

— De ce nu ? Odată ce-ai început...

— Sîntem aproape de casa mea. S-o găsi ceva...

— Don Baldomero se agăță de brațul lui Carlos și se sprijini de el.

— Dă-mi voie. Încep să mă bălăbănesc.

Carlos rîse.

— Și eu.

— Dumneata ? Dumneata beat ? Pentru numele lui Dumnezeu, don Carlos. E prima oară...

— Ce importanță mai are ?

Don Baldomero se opri, dădu drumul brațului lui Carlos și i se puse dinainte. Îi spiona fața la lumina lunii.

— Doar n-o fi ca să uiți...

— Ca să uit ? Carlos rîse din nou. Ca să uit, ce ? N-am nimic de uitat ! Nu-mi place s-o fac. Amintirile uitate fac rău.

Farmacistul încreți fruntea.

— Asta-i adevărat. Recunosc. Dar, ce neghiobie ! Nu-i adevărat că fac și mai rău dacă nu le uiți ?

Carlos îl luă pe după umeri și începu să meargă.

— Despre ce amintiri îmi vorbești, don Baldomero ?

— Nu vreau să fiu indiscret, dar azi m-am convins că dumneata ești îndrăgostit de *Galana*.

— Nu. Te asigur.

— O să-mi spui că nu ți-a fost iubită ?

— Asta e alteeva.

— Și nu te doare că s-a măritat cu animalul ăla ?

— Eu am sfătuit-o. Îți dau cuvîntul.

— Cred. Dar nu ți-o închipui acum pe *Galana* în pat, cu bărbatu-său deasupra, și nu te întristezi ?

— N-am nici un fel de interes să-mi imaginez asta.

Tocmai ajunseseră la drumul conacului, strîmt și lung, ca o fîșie luminoasă în mijlocul întunericului. În mesteceni cînta privighetoarea. Don Baldomero se împiedică de un pietroi. Carlos, dorind să-l țină, căzu peste el. Și

amîndoi pe jos. Pe don Baldomero îl pufni un rîs ascuțit, strident. Privighetoarea tăcu.

— Sîntem făcuți turtă, don Carlos.

— Încă nu.

— Ajută-mă, dacă poți.

Se ajutară unul pe altul. Don Baldomero căută din nou brațul lui Carlos.

— Amintirile sînt o porcărie, crede-mă. Vezi cum e. M-am gîndit că, odată plecată Lucía, o să am liniște. Ei bine, nu... Cum rămîn singur, încep să mă gîndesc la ea... Cînd eram logodiți, cînd ne-am căsătorit. Cît de proști sîntem, don Carlos ! În cazul meu, cît de proști amîndoi! Aveam totul ca să fim fericiți, și-am dat cu piciorul.

Erau aproape de grilaj. Carlos o luă înainte ca să-l deschidă. Așteptă să treacă don Baldomero și încuie din nou.

— Bine, chiar totul nu. Ți-am spus odată că nevastămea n-a avut sîni. Dar, are atîta importanță asta, încît să distrugă o căsnicie ? N-am fost chiar eu primul idiot ? De ce să duci o căsnicie de rîpă pentru că ea nu are piept...

Carlos împinse oblonul.

— Dar ce, totdeauna îl ții descuiat ?

— De ce nu ? Nu-i nimic de furat.

În verandă era întuneric. Don Baldomero începu să meargă pe bîjbîite. Se lovi de o bancă și trase o înjurătură.

— Așteaptă.

Carlos căută chibrituri, aprinse unul.

— Trebuie să fie pe-aici vreun cap de lumînare. E bîrlogul *Ceasornicarului*.

Scotoci printre boarfele nebunului. Pe Paquito îl trezi zgomotul. Deschise ochii, privi fără să scoată o vorbă, îi închise din nou.

— Da. Uite aici.

Urcară. În camera din turn, Carlos aprinse un sfeșnic. Don Baldomero se trînti pe canapea.

— Nu mai puteam. Trebuia să stau jos.

Închise ochii și rămase încremenit. Carlos aduse niște pahare și o sticlă. Don Baldomero părea să fi adormit. Îl scuturâ de umăr.

— Ai venit să bei sau să dormi ?

— Deschide o fereastră. E cald.

Carlos deschise fereastra. Don Baldomero, ţinîndu-se de pereţi, ajunse pînă la ea. O lumină argintie, palidă, învăluia satul şi apa.

— Ce vedere frumoasă !

Pufni din nou în rîs.

— Aşa cum îţi spuneam, am amintiri. Iar cînd Lucía o să moară, o să fie şi mai rău. Ştii dumneată... ?

Se întreupse şi-l privi pe Carlos cu spaimă.

— ...ştii dumneata că am dorit moartea Lucíei ? Ştii că o doresc încă ? Nu ţi-am povestit niciodată ?

Carlos nu-i răspunse. Umpluse paharele cu vin şi-i întindea unul farmacistului.

— Aşteaptă, căci dac-o să cad, n-o să-ţi mai pot spune nimic.

Carlos bău o înghiţitură dintr-al lui, şi le puse pe amîndouă pe pervazul ferestrei.

— Dacă nu cumva te deranjez, adăugă don Baldomero.

— Nu. Spune tot ce vrei.

— Că-i doresc moartea. Împotriva propriei mele voinţe, înţelegi ? Mă gîndesc la ceva şi, deodată, o văd între patru lumînări, îmbrăcată în rasa Sfîntului Francisco. Sau mă văd pe mine întorcîndu-mă de la cimitir, unde tocmai am înmormîntat-o. Te deranjez ?

— Nu. Continuă.

— Chestiile astea-mi vin în minte de multă vreme, dinainte ca ea să fie atît de rău bolnavă. Şi-mi mai imaginam că, odată ea moartă, eu mă însuram din nou.

— Cu servitoarea ?

— Cu o fată de douăzeci de ani.

Luă paharul şi-l goli.

— Asta înseamnă că-i doresc moartea, nu ?

— Da.

— Sînt un mizerabil.

Îi întinse paharul lui Carlos.

— Mai dă-mi puţin.

— Vrei să dormi aici ?

— Ce importanţă mai are ? Mai rău ar fi ca să-i vină vreunuia pofta să moară şi să aibă nevoie de medicamente.

Începea să i se-mpleticească limba-n gură. Carlos îl mai servi cu vin.

— Lumea ar fi perfectă dacă n-ar exista Dumnezeu, zise don Baldomero. Dumnezeu strică totul.

— Da, spuse Carlos.

— Şi dumneata crezi asta ?

— Eu, ca toată lumea.

— Dar, dumneata crezi ?

— Cînd sînt beat, da.

— Dumneata niciodată nu eşti beat.

— Dar acum sînt, şi cred în Dumnezeu.

— Cum şi-a mai bătut joc de noi, nu ? Pentru că, fără El, ce m-ar mai interesa pe mine că doresc moartea Luciei ? Iar pe dumneata...

— Pe mine, ce ?

— Şi dumitale trebuie să-ţi facă în vreun fel viaţa amară. Iar dacă crezi în Cristos, e şi mai rea. Pentru că eu zic aşa, că dac-ar fi ca înainte, pe vremea evreilor, totul ar fi mai uşor de suportat. Dar să te gîndeşti că Cristos a venit ca să sufere pentru noi... Ceea ce mă face să am remuşcări e că-l fac pe Cristos să sufere. Şi că asta nu serveşte la nimic, cel puţin în cazul meu, pentru că am să mă condamn...

— Eşti deja condamnat.

Don Baldomero deschise cu greu ochii.

— Crezi ?

— Toţi sîntem condamnaţi. Pueblanueva e iadul şi nu putem ieşi din el. Nu mă vezi pe mine ? De două luni tot zic că plec mîine, că plec poimîine, şi uite-mă aici, şi aici rămîn. Nu pot să plec, n-o s-o pot face niciodată. Cîteodată mă gîndesc dacă nu cumva voi fi şi murit, iar asta să fie în eternitate.

— Şi dumneata te gîndeşti la prostii ?

— Ca oricare altul.

— Ah ! Credeam că dumneata nu te gîndeşti la prostii.

Cu paharul în mînă, se îndreptă spre canapea. Se împiedică, vinul i se vărsă, îi întinse din nou lui Carlos paharul gol : dar Carlos rămăsese la fereastră, privea ivirea zorilor. Atunci se aşeză pe sofa şi închise încetişor ochii.

— Personal, nu mă deranjează că, din cînd în cînd, eşti şi dumneata prost. Un bărbat care nu-i prost niciodată nu pare om.

Carlos nu se mișcase. Rămăsese cu spatele întors, cu coatele pe pervaz.

— Mă asculți, don Carlos ?

Carlos nu răspunse. Don Baldomero se întinse, cu greutate, pe canapea. Mai întîi, un picior : apoi celălalt. Un braț îi rămase pe burtă, iar altul atîrnînd. Vîrfurile degetelor atingeau podeaua. Deschise gura și începu să respire : adînc, puternic, rar. Din cînd în cînd îi scăpa cîte un mic sforăit.

Ultimii invitați își luau rămas-bun : două femei în doliu, un pescar tinerel, un bătrîn. Nici Rosario, nici Ramón nu se mișcară : grija de a se despărți și de a-i conduce rămase în seama *Galanci* și a mamei lui Ramón.

— Bine, și acuma ?

— Fiecare la el acasă, și Dumnezeu cu toți.

— Amin.

Plecară în grup : cele două mame, înainte : *el Galán* și băieții lui, aproape lipiți de ele ; Rosario și Ramón în spate, puțin mai departe. Vorbeau numai mamele. Cea a lui Ramón se despărți, la rîndul ei.

— Nunta să fie cu noroc.

— Dumnezeu să te audă.

Vorbeau cu un ton lugubru. Se sărutară. Cea a lui Ramón îl sărută și pe el. Îi spuse :

— Să vii mîine pe-acasă.

— O să vin.

Se îndepărtă. Frații lui Rosario intraseră în casă. Părinții se îndreptară spre ușă. Rosario îl luă de mînă pe Ramón.

— Vino.

În bucătărie se aprinse o lumină. *Galán* se așeză pe o banchetă. *Galana* bătrîna se apropie de spălător și scoase niște vase. Rosario și Ramón sosiră în pragul ușii și rămaseră în dreptul lui, în picioare.

— Și acuma, cu toții la culcare, că mîine e zi de lucru.

— Așteaptă, mamă.

Rosario dădu drumul mîinii bărbatului și intră în bucătărie.

— Ridică-te, tată, și scoate vitele și căruța. Iar dumneata, mamă, și voi, frații mei, duceți-vă și coborîți lucrurile. Nu te îngriji de veselă că nu-ți mai trebuie.

— Ce tot spui ?

— Ce auzi, mamă. Chiar acum o să plecaţi din casa asta, şi să vă luaţi mobilele, şi porcul, şi găinile, şi tot ce nu e al meu. Chiar acum.

Galana bătrîna îşi ridică încet mîinile, în şolduri. Se uită fix spre bărbatu-său.

— Tu auzi asta ?

— Sigur că aude şi n-o s-o mai repet. Destul o să rabd ca să vă luaţi recolta, care-i tot a voastră. Degrabă ! Şi nu vreau să vă mai văd toată viaţa, şi să nu mai călcaţi în casa asta, să mă trăznească Dumnezeu. Pe astea jur !

Liniştită, dreaptă, îşi sărută degetele în cruce.

— Puteţi să-i chemaţi pe fraţii mei. Să nu se culce.

Bătrîna dădu de o parte, cu o lovitură de picior, bancheta pe care se aşezase *Galán.*

— Bineînţeles că-i chem ! Pepe, Miguel, coborîţi imediat ! Să vedem dacă şi cu ei mai îndrăzneşti... !

Îi ieşeau ochii din cap de furie, faţa i se crispase şi ridica în aer mîinile întunecate, înfigea degetele în aer, ca nişte cîrlige.

Galán, lîngă vatră, moale, încovoiat, privea fără să înţeleagă : pe Rosario, pe Ramón, pe nevasta lui.

— Dar, fiica mea, casa...

Întindea braţele cu palmele deschise.

Rosario se apropie de Ramón.

— Ramón, adu drugul.

Închise uşa şi luă o bară de metal.

— Ţine-o. Tu, acolo, cu asta. Şi să-ndrăznească să te atingă. Eu mă duc să mă dezbrac.

Îşi privi părinţii cu duritate şi intră în dormitor. Auzi paşii farţilor săi pe scară, strigătele maică-si, mereu mai ascuţite. Rugăminţi, insulte. Urmară bocete.

— Şi o să laşi ca nevasta ta să-i alunge pe părinţii ei din casă ? O s-o laşi ?

— Să creşti şarpele la sîn ! Douăzeci şi cinci de ani de grijă ! Şi noi toţi muncind pentru ea !

Cu calm, Rosario închise fereastra şi oblonul. Pe maică-sa o apucaseră isteriile. Dar în casă se auzeau lovituri şi mobile trase. Întredeschise uşa şi-l văzu pe Ramón, înarmat şi drept, în faţa bucătriei. Afară, *Galán* se lupta cu căruţa, iar cîinele lătra. Începu să se dezbrace. Pe jumă-

tate îmbrăcată, deschise șifonierul și scoase o cămașă de noapte, o despături și o puse pe pat. Rămase goală, se privi în oglinda șifonierului și-și trase cămașa. Apoi luă cuvertura, o îndoi cu atenție, o puse bine. Desfăcu așternutul, aranjă pernele.

Pe scări era zgomot. O vacă mugea în curte.

Deschise ușa dormitorului. *Galana*, prăbușită într-un colț, gemea. Pe jos zăceau amestecate oale și farfurii, cearșafuri și saci cu porumb.

Pepe și Miguel, afară, vorbeau tare.

— Pune-o deasupra ! Mai în spate ! Leg eu după aia.

— N-o să ne încapă tot.

Intrară, trecură fără s-o privească, scoaseră un pat. *La Galana* se ridică cu greu.

— Să dea Domnul să-ți iasă un cancer în măruntaie, și să te văd cerșind pe drumuri, și să te scuipe în față !

— Mai puțină vorbărie, mamă, și isprăviți mai repede, că mă simt bine și am chef să mă culc cu bărbatu-meu.

Lui Ramón îi străluciră ochii. Sprijini drugul de piatra pragului și aștepta la locul lui, liniștit.

. . . . . .

Mergea *Galán* înainte, trăgînd de vaci, cu biciul într-o mînă și în alta cu felinarul aprins. Pepe și Miguel, încărcați cu boccele, de o parte și de alta a căruței. În spate, la *Galana*, cu un coș pe cap, iar în coș, acoperite, găinile. După ei, porcul, grohăind, legat cu o sfoară.

Noaptea era luminoasă, fără vînt. Luna urcase pînă la jumătatea cerului : bătea dinspre stînga și arunca pe gardul de mure umbre mișcătoare. Bătăile clopotelor se amestecau cu scîrțîtul carului.

— Cea, *Marela ! Xubenca !*

Galana scîncea :

— Și unde-o să ne ducem, sărmanii de noi ? Ce suflet de creștin o să ne culeagă din noaptea asta blestemată ? Totul din cauza unei fiice fără suflet, pentru o cățea fără inimă !

— Taci, mamă, că dacă plîngi, or să rîdă de noi !

— Și ce să fac altceva decît să plîng ?

— Să taci, mamă. Trebuie s-avem rușine.

La marginea cerului străluceau stelele, iar jos, în fundul văii, o lumină argintie învăluia Pueblanueva. Deodată, din întuneric, apăru o grămadă de lume, bărbaţi şi femei, cu căldări de metal, cu tigăi, oale, găleţi, piuliţe. Mergeau în tăcere, unul în spatele celuilalt, prin şanţ, la adăpostul întunericului. Grupurile se întîlniră. Cineva spuse :

— Noapte bună să ne dea Dumnezeu şi toţi sfinţii !

— Noapte bună.

Grămada tăcută dispăru.

— Unde se duceau ? întrebă *Galana.*

Nu-i răspunse nimeni. Puţin după aceea se auzi un zgomot asurzitor.

— E serenada, mamă.

— Şi dacă or să le pună foc la casă, cu ei înăuntru, o să se facă dreptate ! Fără de suflet ce sînt !

Ajunseră la întretăierea drumurilor şi nu ştiau pe unde s-o apuce.

Madrid, Mallorca, Madrid

ianuarie—mai 1960

Lector : MICHAELA PETRESCU
Tehnoredactor : VICTOR MAȘEK

*

Bun de tipar : 20.12.1988
Apărut 1989.
Coli de tipar : 29,5

*

Tiparul executat sub comanda nr. 30.405
la Combinatul Poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii 1
București
Republica Socialistă România

Literatura mea de pînă acum se caracterizează prin intelectualism, raţionalism, fantezie, umor şi plăcerea de a mă juca frumos cu cuvintele şi metafora.

GONZALO TORRENTE BALLESTER

(Cu prilejul învestirii cu titlul de doctor honoris causa al Universităţii din Santiago de Compostela — iulie 1988)

Cea de-a doua parte a trilogiei Bucurii şi umbre **continuă linia subiectului început în** Soseşte stăpînul, **îmbogăţind-o cu date şi personaje noi, amplificînd în acelaşi timp tensiunea narativă şi conflictele al căror deznodămînt se va desăvîrşi în ultima secţiune a operei.**

Lei 25

ISBN 973-34-0026-2
ISBN 973-34-0024-6